De pleegzoon

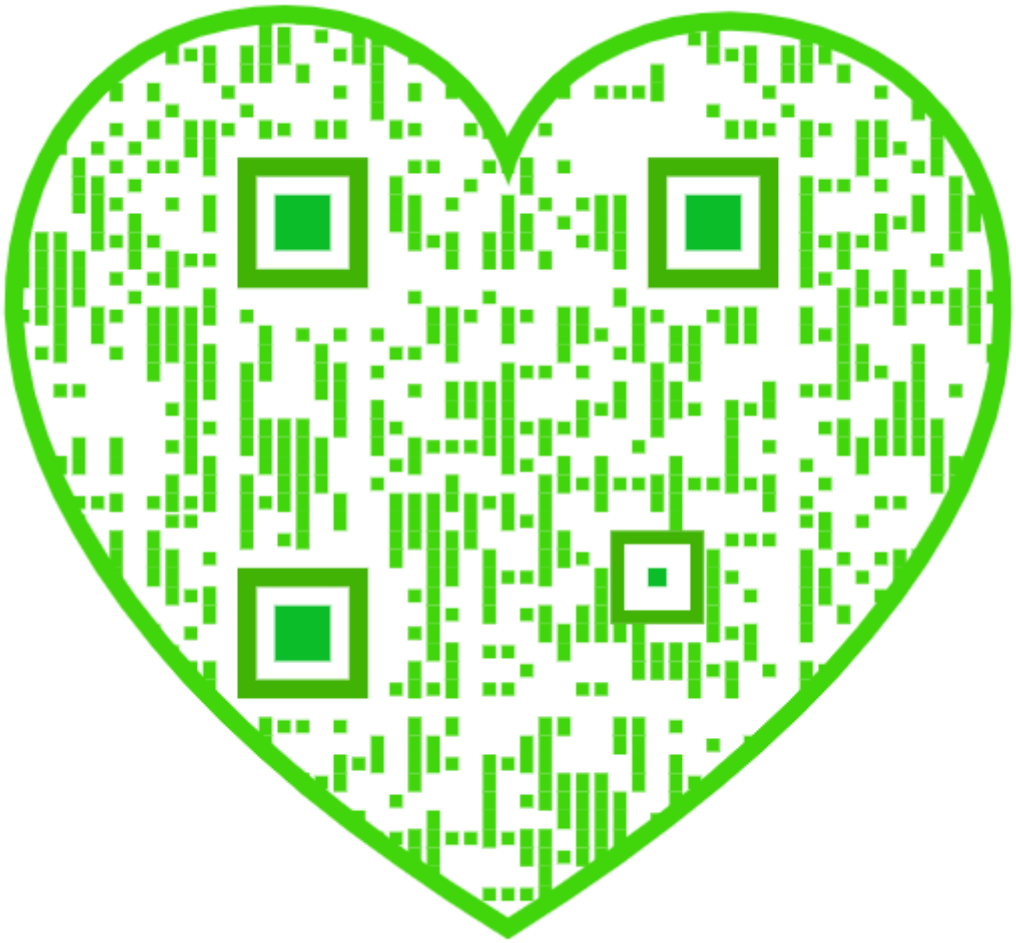
Jacob van Lennep

bron
Jacob van Lennep, *De pleegzoon* (2 delen). P. Meijer Warnars, Amsterdam 1833.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/lenn006plee01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

[Eerste deel]

Voorrede.

Ik acht mij verplicht voor de uitgave van dit Verhaal de toegevende verschoning mijner Lezers in te roepen. Reeds voor zes jaren was het volendigd, en ik had destijds geen voornemen het in 't licht te geven. In den voorlaatsten zomer echter las ik het in den huisselijken kring mijns vaders voor, en had het genoegen van te bespeuren en de verzekering te ontfangen, dat het noch mijne ouders, noch mijne jongere toehoorders verveeld had. - De aldaar verworven bijval alleen deed mij tot de uitgave besluiten.

Betreffende het werk zelf zal ik niets zeggen, dan alleen dat, zoo ik thands eenen roman vervaardigen moest, ik dien wellicht niet beter, maar zeker anders zoude schrijven.

DE SCHRIJVER.

Maart 1833.

Eerste hoofdstuk.

Ghy die by vreemde lieden koomt,
Het is u nut te syn beschroomt.
C a t s .

Het was op den vierentwintigsten van Bloeimaand des jaren 1598, dat de beroemde PHILIPS VAN MARNIX, Heer van *Sinte Aldegonde,* eene zijner dochteren aan den Heer VAN ASPEREN uithuwlijkte. Het hooge aanzien, waarin 's bruids vader ten hove stond, de welverdiende roem, welken hem zijne uitmuntende bedrijven, zoo in vrede- als in oorlogstijden verworven hadden, de hartelijke genegenheid en ongeveinsde achting, hem door de hoofden van 's lands bestuur niet alleen, maar ook door de lagere standen toegedragen, hadden de plechtigheid, welke zijn geslacht aan een der edelste huizen van den lande verbond, tot een bijna nationaal vreugdefeest verheven. Menschen van allen rang, staat en beroep stroomden naar *Leyden,* waar de inzegening der verloofden in de Fransche kerk zoude plaats hebben: men vleide zich daarenboven de plechtigheid te zien opgeluisterd door de tegenwoordigheid van Graaf MAURITS, die, zoo als het gerucht liep, bereids zijn woord aan den Heer

VAN ALDEGONDE gegeven, had, om met geheel zijn hof het trouwfeest te zullen bijwonen.

Was de menigte groot, welke, alleen uit nieuwsgierigheid, en zonder nog te weten, hoe die best voldaan zoude worden, naar de Academiestad gelokt werd, menigvuldig waren ook de opzettelijk genoodigden, ten wier gevalle men voor geschikte plaatsen in de kerk de vereischte zorg had gedragen en al de tuinen, welke men reeds rondom *Leyden* begon aan te leggen, van bloemen beroofd, om hun ten blijke hunner hoedanigheid van speelnooten, fraaie ruikers met kleurige linten vercierd, te overhandigen.

Onder die genoodigden bevonden zich twee edellieden van voornamen huize, door de banden eener langdurige en trouwe vriendschap te zamen verbonden, met namen ULRICH VON DAUN, Graaf van *Falckestein* en HENDRIK VAN REEDE, Heer van *Sonheuvel*. De eerste, een vreemdeling in deze oorden, had zijne goederen in het Groot Hertogdom *Berg* gelegen, alwaar hij op het slot van *Bruck,* aan de oevers der Rhoer zijn gewoon verblijf hield. Hij was thands van wege de Hertoglijke Raden van Kleef aan de Staten Generaal der Vereenigde Provintiën gezonden, om voor het door de Spaansche legers bedreigde Kleefsland, hunne beschermende hulp in te roepen. Hij was een kloek, manhaftig Ridder, wiens gelaat en houding rustige dapperheid teekenden: zijne gestalte was rijzig en vol majesteit: zijn opslag kalm en onversaagd: zijne bewegingen gemakkelijk en zwierig: in een woord, men kon in hem, bij het eerste aanschouwen,

den man van geboorte en opvoeding herkennen, wien zoowel in het kabinet als in het heir eene der voornaamste plaatsen wettig toebehoorde. Sints eenige jaren met ANNA MARGARETHA, Gravinne van *Manderscheid,* gehuwd, zag hij zijnen echt gezegend met twee knaapjens, waarvan het oudste bij den aanvang dezer geschiedenis zeven en het jongste ongeveer twee jaren bereikt had.

Een' geheel anderen aart als de Bergsche Graaf, bezat de Heer VAN SONHEUVEL. Zoo voorzichtig en bedaard als zich FALCKESTEIN betoonde, zoo haastig en driftig was zijn vriend: niet minder dapper dan ULRICH, bedierf HENDRIK meestal zijne zaak door al te grooten spoed en overijling: in den strijd had hij meer dan eens zijn' moed op eene schitterende wijze doen blijken, doch ook niet zelden de bevelen zijns opperhoofds niet inwachtende, zich onnoodig in gevaar begeven en daardoor ondank, ja bestraffing in stede van roem en prijs behaald. Zijne postuur was eerder klein dan middelmatig: zijne grijze, doch levendige oogen waren altijd in beweging: stil te staan, lang dezelfde houding te bewaren, waren bij hem onmogelijke dingen: voor geheime, staatkundige ontwerpen was hij ten eenemale ongeschikt; doch zijn onwederstaanbare ijver, zijne gulhartigheid en welwillenheid jegens een iegelijk, zijne onverschilligheid voor het gevaar, hadden hem in waarde doen houden bij zijne oversten, vooral wanneer het op de uitvoering aankwam eener gewaagde krijgsverrichting. Dan ook, als anderen voor het gevaar terug deinsden, nam hij de hem opgedragen taak

blijmoedig aan, ontzag zijn leven niet, trotseerde kogels en speeren, en keerde, altijd met nieuwe wonden, doch ook veeltijds met den zege terug. Indien men den Graaf VAN FALCKESTEIN, bij den edelmoedigen, fieren en onversaagden leeuw konde vergelijken, de Heer VAN SONHEUVEL was even als de trouwe wachthond, die, altijd gereed op de wenken zijns meesters, ter nakoming van het gegeven bevel volvaardig heensnelt en ter verdediging van het hem aanvertrouwde pand, geen ongemak, geen dood zelfs ontziet. Thands bekleedde hij den rang van Ritmeester en diende onder de bevelen van Graaf HENDRIK van *Nassau*. Ook hij was gehuwd, en had zijne vrouw, welke voor de tweede reize zich zwanger bevond, te *Amsterdam,* waar hij woonde, in ziekelijken toestand achtergelaten.

Het was dan op den morgen van den vierentwintigsten Mei, dat deze beide vrienden, op kloeke Friesche paarden gezeten en door hunne lijfknechten verzeld, het vorstlijk *'s Gravenhage* verlieten, om zich naar *Leyden* te begeven. Beider kleeding was cierlijk en zoowel aan den slaat der ruiters als aan de deftigheid van het feest, hetwelk zij gingen bijwonen, geëvenredigd; in zoo verre echter onderscheiden, als verschil van vaderland en karakter met zich bracht. De Graaf droeg een zwart fluweelen buis, dicht aan het lijf gesloten en reikend tot aan de heupen, waar het met een' breeden, van goud gestikten gordel, als het ware omzoomd was. Aan wederzijden van de knoopenrij, die van de kin tot op het middellijf daalde, blonken gouden passementen, gelijk ook op de naden

der mouwen, die, in de buiging der elboogen geöpend, het hagelwit linnen onderscheiden lieten. De zwaargeplooide broek, mede van zwart fluweel, reikte niet verder dan eene handbreedte boven de knie, waar de met goud geborduurde banden haar van de lange bruine hoozen schenen af te scheiden. Geele halve laarsjens met afhangende, van binnen met rood leder voorziene en met zware gouden franjes omzoomde kappen, dekten de voeten: aan een' breeden lederen bandelier met gouden knoppen bezet, hing een lang rapier met verguld gevest: de handschoenen waren zwart met gouden naden: op den rechter schouder zwierde een zeer kort zwart zijden manteltje met witte zoomen, over de borst met witte kwasten vastgestrikt: de net geplooide kraag, waarop het hoofd als op een tafelbord rustte, stak wel een halven voet (oude maat) naar alle kanten uit. De baard hing, naar den toenmaligen smaak, als een smalle geknotte kegel van de punt der kin, terwijl de knevels opwaart stonden: in een woord, de gansche kleedij was volgens de laatste Duitsche mode: alleen de witte hoed stak af bij dien tooi: de Graaf, die het bevel voerde over eene bende Kleefsche ruiters, toen *Hanevederen* genaamd, droeg, ten teeken zijner waardigheid, geene andere pluimaadje dan een paar kleine veêrtjens, aan den staart des morgenwekkers ontrukt.(1)

(1) Deze op den hoed geplaatste veêrtjens noemde men met een Fransch woord, dat sedert eene meer algemeene toepassing verkregen heeft, *coquardes*.

Schoon de Heer VAN SONHEUVEL op zijn fraaist gekleed was, stak hij echter bij zijnen netten reisgezel merkelijk af. Zijn zwarte hoed was van ouderwetschen vorm en aan de linkerzijde opgetoomd: de vederbos hing van achteren af: de *radius* der kraag was twee duimen te klein en de laarzen waren twee duimen te lang. De sjerp, het teeken zijner waardigheid, was een weinig verschoten van kleur; doch de stalen greep van zijn zijdgeweer blonk des te meer, als zijnde door de zorgen van zijn' lijfknecht BOUKE altijd net gepolijst. Voor het overige droeg VAN REEDE handschoenen en buis van geel leder: zijnde de eerste met franjes en het laatste met knoopjens vercierd: een roodlakensche mantel met goud geboord en roode hoozen voltooiden zijne kleedij. De sporen van beide ruiters waren verguld en liepen in de gedaante eener slang tot aan den rand der laars op: en reeds rinkinkte in die sporen het stalen wieltje, dat de beroemde bastert van MANSFELDT kort geleden bad ingevoerd. Bij het uitrijden van het Haagsche Bosch, verzocht de Graaf zijnen vriend den draf voor het stappen te verruilen, daar het nog vroeg genoeg was, om tijdig te *Leyden* te komen en zich aldaar voor het aanvangen der plechtigheid te verfrisschen. De Heer VAN SONHEUVEL bewilligde in dit voorstel en nu ontstond tusschen beide vrienden het volgende gesprek.

‘Hebt gij,’ vroeg FALCKESTEIN, ‘in de laatste dagen eenige tijding van Uwe Huisvrouw bekomen?’ -

‘Ja,’ antwoordde VAN REEDE, ‘doch die was

weinig geruststellende. Ik ben eenigzins over haren toestand bekommerd.'

'Gij hebt toen,' hernam FALCKESTEIN op een' goedhartigen toon, 'geene bijzondere redenen om U te verontrusten? De staat, waarin zij zich bevindt, is nooit zonder gevaar; doch de meeste voorbeelden zijn altijd geruststellend.' -

'Ik weet het,' zeide VAN REEDE: 'dan, bij de ongemakken, aan dien staat verbonden, voegt zich eene geheime kwelling, een hartzeer dat haar gedurig sterker pijnt, en hetwelk ik vrees, dat nimmer geheel zal kunnen worden weggenomen.' -

'En welk hartzeer,' zeide zijn vriend, 'kan haar kwellen? Zij is jong, geächt, bemind door elk, die haar kent. Zij is verbonden aan den man dien zij lief heeft, en die het tot zijn hoogste geluk rekent, al hare wenschen te bevredigen.' -

'Ach! het is juist dat laatste,' zeide de Heer VAN SONHEUVEL: 'zij had mij nimmer moeten trouwen!' -

'Gij spreekt raadsels, beste vriend!' -

'Ik zal u die ophelderen: aan u kan ik die mededeelen; zij is mijne vrouw geworden tegen den wil haars vaders.'

FALCKESTEIN zag zijnen vriend aan met den ongerusten blik van iemand, die eene nadere verklaring verwacht om zijne goed- of afkeuring te doen blijken. VAN REEDE ging voort:

'En echter, waarde FALCKESTEIN, zij is geheel onschuldig aan eenig vergrijp. Het is U misschien niet bewust, dat zij mijne volle nicht is; haar vader, mijn oom, was even ijverig een Roomschge-

zinde als de mijne een Protestant was: na den dood zijner gade koos hij den geestelijken stand en bracht het weldra zooverre, dat hij uit de zeven Provintiën verbannen werd. Hij vertrok van hier: mijn vader, de natuurlijke voogd van zijns broeders eenige dochter, voedde haar met mij op: een niet onnatuurlijke zucht om de goederen, die ons huis van ouds bezeten had onder zijn nageslacht te bewaren, deed hem den wensch koesteren om mij aan mijne nicht te verbinden. Onze wederzijdsche liefde maakte de bereiking van dat doel te lichter: nimmer had mijne MARIA iets van haren vader vernomen, sints deze haar, nog een kind zijnde, verlaten had: zij stemde in mijn verlangen en werd mijne vrouw. Niet lang daarna overleed mijn vader, en onder zijne papieren vond MARIA ter kwader uur een' brief van den haren, een' brief dien ik nimmer gezien had, waarin deze zijnen broeder stellig berichtte dat hij een huwelijk tusschen zijne dochter en mij als bloedschendig af moest keuren en mij nimmer als zijn' schoonzoon zoude erkennen. Sedert dien tijd, helaas! wordt de arme MARIA door eene boezemsmart gefolterd, die, vreeze ik, haar' teder gestel een' knak gegeven heeft, waarvan het moeilijk zal genezen.' -

'Waarlijk,' zeide FALCKESTEIN, nadat VAN REEDE zijn verhaal (waartoe hij nog meer woorden gebruikt had, dan wij hem in den mond hebben gelegd, en 't welk hij doorzult had met aanmerkingen die wij hebben meenen te kunnen daarlaten,) had geëindigd: 'waarlijk, ik beklaag haar van harte,' -

‘Ja,’ zeide VAN REEDE, ‘ik zelf ben ook met het geval verlegen: en weet gij, wat mij ook nog hindert? Al het geen ik met mijne vrouw getrouwd heb, behoort eigenlijk niet aan haar, maar aan haar' vader: nu is bij mij dikwijls de vraag ontstaan; moet ik hem dat alles maar sturen, of mag ik het houden, als het eigendom mijner vrouw, Waarvan haar vader, door zijn vertrek en afval van ons geloof, heeft afgezien?’ -

‘Mij dunkt,’ zeide FALCKESTEIN, ‘het blijft onbetwistbaar zijn eigendom, en als eerlijk man zijt gij verplicht hem alles, wat hem behoort, terug te geven.’ -

‘En dat zal ik ook doen,’ zeide VAN REEDE, ‘zoodra ik maar weet, waar hij zich bevindt; want ik heb geene tijding of hij in Rusland dan wel in America zit. Sedert dien ongelukkigen brief heeft hij niets van zich doen hooren. Doch opspooren zal ik hem, in weerwil van 't geen mijn advokaat M^{r}. JOANNIS SCHALCKIUS zeggen moge, die mij maar raden blijft om alles te houden; want zegt hij, 't gaat toch maar aan vreemde papen en konventen, tot prejuditie van de ware leer. Aan personen van een vreemd geloof, zegt hij, is men zulk eene naauwgezetheid niet verplicht. Hij spreekt er van even als D^{s}. UYTENBOGAERT, schoon deze 't anders meende, weet gij, in zijn' preêk van laatstleden zondag, toen hij zeide.... ja wat zeide hij ook?... In die schoone leerrede, toen... wat duivel zeide hij toch?’... Hier richtte de goede ritmeester zich op in den zadel, nam den hoed af en hield denzelven tusschen duim en wijsvinger,

terwijl hij met de andere hand zich het achterhoofd wreef, zette vervolgens den hoed weder op, bracht de hand voorwaart, rolde zich den knevel om den wijsvinger, hoestte, hemde, en mompelde eenige reizen achtereen: ‘ja wat duivel zeide hij toch?’ -

FALCKESTEIN, die te wellevend was om ook zijnen vertrouwdsten vriend wegens eene geheugenfeil te bespotten, zweeg eenige oogenblikken stil; doch, bemerkende dat VAN REEDE hoe langer hoe ongeduldiger en verstoorder op zich zelven raakte, zich de lippen beet en zijn paard zoo strak tusschen de ooren keek, als of de geheele preêk van UYTENBOGAERT daar geschreven stond, zocht hij eene wending aan het gesprek te geven, door hem opmerkzaam te maken op eene kleine, van weilanden omringde, huizinge of hofstede, welke, tusschen zware lindeboomen, een eind verder aan den weg gelegen was.

‘Dat erf heeft eene gelukkige ligging,’ zeide hij.

‘Gelukkig!’ riep de Heer VAN SONHEUVEL uit, als uit eenen droom ontwakende, terwijl hij zijn' hoed diep in de oogen drukte: ‘dat erf is een duivels erf, een Babel van ongerechtigheid, eene kapel van den Antichrist, dat al lang had moeten uitgeroeid en geslecht zijn geweest.’ -

‘Dat zoude jammer zijn!’ zeide FALCKESTEIN, glimlagchende: ‘en waarom dat alles? is de bewoner zulk een booswicht?’ -

‘De bewoner is mij, goddank! onbekend,’ antwoordde VAN REEDE, den hoed aflichtende: ‘en ook verlang ik hem nimmer te kennen; doch het

erf zelf wordt gemeenlijk *de katholijke hofstede* genaamd.' -

'En is die naam nu alleen de reden van uwe verwensching?' vroeg FALCKESTEIN, met een spottenden blik, die zelfs iets medelijdens had.

'Op dat erf,' vervolgde VAN REEDE, 'zegt men dat somtijds Jesuiten vergaderen en, 't welk gruwelijk is om aan te hooren, geheime beraadslagingen maken tegen de hooge regeering en tegen Zijne Excellentie.' -

'Men zegt!... dus is de geheele vervloeking op een volkspraatje gegrond?' -

'Geheel niet: zoo mij de griffier POTS verhaalde, bestaan er zelfs menschen van krediet, die er Jesuiten gezien hebben.' -

'Welke zij waarschijnlijk aan hun gelaat voor zoodanigen erkend hebben,' viel de Graaf in, 'want het zoude geene Jesuitenpolitiek geweest zijn, van zich hier in het gewaad der orde te vertoonen: - voorwaar groote gelaatkundigen! - Nu, ik wenschte wel eens eenigen van die Baälsdienaars te zien verschijnen, alleen maar om te ontdekken of zij hunne hoedanigheid op 't voorhoofd geschreven ronddragen.' -

Aldus sprekende, waren zij het erf genaderd, dat het onderwerp hunner tweespraak uitmaakte. Het was een gebouw van blaauwe steenen, dat naar allen schijn eene eeuw oud konde wezen en uit twee aaneengebouwde huisjens met blaauwe dakpannen bestond: de gevels liepen trapsgewijze op, naar de toenmalige bouworde: slechts weinig in getal waren de ramen, en nog meestal met planken

dichtgespijkerd: de ingang was aan de zijde van het weiland en voor den voorbijganger niet zichtbaar: ook was er van den rijweg geen toegang tot het erf, daar de voormalige brug afgebroken en het stuk gronds door eene breede sloot omringd was. Eene enkelde vrij smalle plank vereenigde het met het daarachter liggend kamp. Verscheidene oude lindeboomen, rondom het huis geplant, die hunne schaduw wierpen over het hoog opgegroeide gras, gaven aan het gebeel een schilderachtig, eenigzins eerwaardig, schoon verwaarloosd uitzien.

Juist toen onze ruiters voorbijreden, zagen zij twee lieden, in de gewone volksdragt, de plank overgaan welke van het erf op het weiland bracht, en een pad volgen, dat, dwars door het veld een paar honderd roeden verder op den rijweg uitkwam. Zoodra FALCKESTEIN deze lieden bemerkte, toonde hij die al lagchend aan zijn reisgezel, zich meteen beklagende, dat hij hen niet in 't aangezicht zien konde, om zijne gelaatskunde te beproeven. ‘Daartoe zal U de gelegenheid verschaft worden,’ antwoordde VAN REEDE: ‘hun pad brengt hen op den rijweg en indien zij dien niet verlaten, zullen wij hen spoedig inhalen... Wist ik mij die preêk maar te herinneren!... doch ik zal er het mijne van hebben, wat het ook kosten moge.’ -

Zoo sprekende gaf hij, met hernieuwde blijken van ongeduld, zijn paard de sporen en FALCKESTEIN, die het gesprek verloren zag, en wien de eenzelvigheid der landgezichten begon te verveelen, volgde zijn voorbeeld. Spoedig vonden zij zich,

als VAN REEDE gezegd had, ter plaatse waar het pad, dat de vreemdelingen gevolgd waren, op den rijweg uitliep en zagen zij beiden omtrent honderd passen voor zich uitloopen. Nu lieten zij hunne paarden weder stappen en sloegen op de onbekenden, toen zij hen voorbij kwamen, onder het wenschen van een' goeden morgen, een nieuwsgierig oog. De achterste der twee (want zij liepen op het voetpad achter elkanderen) was bleek, kort en vrij gezet, had een ongemeen groot hoofd, bolle wangen, doffe halfgeslotene oogen, lang ros hair en baard en een' scheeven mond: de voorste voetganger was een man in de kracht zijns levens, en onderscheidde zich door eene rijzige en kloeke gestalte: slechts eene krul git zwart hair vertoonde zich van onder den graauwen hoed: even zwart waren zijne oogen en baard: het mager gelaat teekende onrust, vermoeienis of onthouding, zoo niet alle drie te gelijk. Hij zoude onder de schoone mannen kunnen geteld zijn geweest; doch zijn terugstootende blik, zijne wijd uit staande neusgaten en opgetrokken onderlip, ontnamen aan het gelaat alle aanspraak op het behagelijke en lieten bij den beschouwer eenen onaangenamen indruk achter.

‘Ik begin waarlijk te gelooven dat gij gelijk hebt,’ fluisterde FALCKESTEIN zijnen vriend in 't oor: ‘de achterste heeft veel van een' beurzenknipper, en de voorste van een' struikroover.’ -

‘Vindt gij?’ vroeg VAN REEDE: ‘ik weet niet, maar ik heb die gezichten meer gezien.’ -

Nu zouden zij verder gereden zijn, zonder meer

aandacht op de onbekenden te slaan, toen de grootste van de twee in goed Hollandsch aan FALCKESTEIN vroeg of zijne Edelheid naar *Leyden* te feest ging. FALCKESTEIN beantwoordde deze vraag kortaf met ja, en liet zijn paard harder voortstappen om een verder gesprek te ontgaan; dan de zwartoogige vreemdeling versterkte zijn' tred zoodanig, dat hij in een gelid met den ruiter bleef voortwandelen, wien hij deze nieuwe vraag deed:

‘Zal Zijne Excellentie ook op de plechtigheid komen?’ -

‘Vermoedelijk ja.’ -

‘Ik had gehoord, dat Zijne Excellentie in *'s Hage* bleef om de groote zaken af te handelen die met den Aartshertog op 't tapijt zijn.’

‘'t Is ook mogelijk.’ -

‘Dus weet Uwe Edelheid het niet zeker, maar UEd. denkt dat Zijne Excellentie komen zal,’ vervolgde de lastige vrager.

‘'t Is mij onbewust! kom REEDE! laat ons voortrijden!’ -

Doch VAN REEDE had hierin op dit oogenblik weinig zin. Hij was bezig den achtersten der voetgangers in oogenschouw te nemen en zag hem zoo strak aan, dat deze verlegen begon te worden en het gelaat afwendde.

‘Zoo ik mij niet bedrieg,’ vroeg eindelijk de Heer VAN SONHEUVEL aan den onbekende, ‘heb ik u laatstleden Zondag in *'s Hage* gezien bij het uitgaan der kerk, toen D^{s}. UYTENBOGAERT gepreêkt had.’ -

Hoe eenvoudig deze vraag ware, zij scheen den vreemdeling van zijn stuk te brengen: bedremmeld

antwoordde hij: ‘ja wel, Uwe Edelheid! ik ben daar geweest.’ -

‘Uitmuntend!’ hervatte VAN REEDE: ‘en weet ge U ook het hoofdzakelijke te herinneren! Ik was juist bezig met Zijne Genade over een punt te spreken, dat D^{s}. UYTENBOGAERT... dat ik hoor,’ voegde hij er bij, zich hervattende, ‘dat ik hoor, dat D^{s}. UYTENBOGAERT heeft aangeroerd.

‘Hij predikte,’ antwoordde de bleeke vreemdeling, ‘uit Genesis XXXI: vs. 34 en volgende zijnde het verhaal hoe RACHEL de beelden haars vaders LABAN verborg en hoe JACOB vervolgens met LABAN een verdrag maakte, Hij bewees uit een en ander, dat men niet gehouden is aan afgodendienaars, de voorwerpen hunner afgoderij terug te geven, ook al had men, volgens burgerlijke wetten, geen recht op derzelver bezit.’ -

‘Het verwondert mij,’ zeide nu de voorste der voetgangers, terwijl hij VAN REEDE scherp aanzag, ‘dat UEd. mijnen makker die vraag doet. Of UEd. moet verleden Zondag slecht geluisterd hebben, of mijne oogen hebben mij bedrogen, toen ik gemeend heb, UEd. mede onder Domini UYTENBOGAERTS gehoor te zien zitten.’ -

FALCKESTEIN glimlachte en VAN REEDE beet op de lippen. ‘Ik zeide niet, merkte hij aan, dat ik er niet was geweest, ook herinner ik mij hetgeen uw makker verhaalt; doch ik zocht mij te binnen te brengen, hetgeen de Predikant in het slot zijner rede meer bepaaldelijk gezegd heeft, omtrent de teruggave van het eigendom van papen en afgodendienaars, omtrent...’

‘Juist toen ben ik *ook* wat slaperig geweest,’ antwoordde de lange man. ‘Dit alleen heb ik er van onthouden, dat de leeraar heeft gezegd, dat men nimmer, ook jegens papen, bedrog mag plegen, noch een glimp aan zijne daden geven, noch zich met draaierijen behelpen, al moest het waarheid spreken ons beschaamd maken. Voorts liet hij ons zingen uit den Honderd Twintigsten Psalm, het tweede vaers.’ En hierop begon de vreemdeling, met eene zware stem, volgens de berijming van DATHEEN de volgende woorden te zingen:

> Wat kan de valsche tonge stichten?
> Wat kan de leugenaar uytrichten?
> Wat sullen syn listige sinnen
> En valsche tonge toch gewinnen?

VAN REEDE zag den stekeligen vreemdeling met een' heftigen blik aan; doch deze bleef, zonder eenig ontzag noch vrees te toonen, volstandig doorzingen, het oog gedurig met zoo veel bedaardheid op den Ritmeester gevestigd houdende, dat deze, vreezende zijn fatsoen door een langer gesprek te zullen in de waagschaal stellen, aan FALCKESTEIN voorstelde om die lastige landlieden te ontrijden. Naauwlijks waren zij een eind weegs vooruit gedraafd, of de zwarte man riep VAN REEDE achterna: ‘Ik wensch dat UEd. de preek van heden morgen beter dan die der vorige week onthouden zal.’ -

VAN REEDE, deze uitdrukking hoorende, hield vol drift zijn paard staande en zoude den teugel op den vreemdeling gewend hebben, bijaldien

FALCKESTEIN, die begreep dat zijn vriend zich te veel had afgegeven, hem niet wederhouden had en genoodzaakt mede voortterijden. De lange man scheen echter den aanval van VAN REEDE bedaard aftewachten en had bij deszelfs eerste beweging van onder zijnen mantel een lang pistool voor den dag gehaald. Toen hij de ruiters hun weg zag vervolgen, liet hij de hand weder zakken, bracht het vuurtuig op deszelfs plaats en stapte bedaard verder.

Het is geenszins ons doel een verhaal te geven der feesten en plechtigheden, welke het huwelijk van ALDEGONDES dochter verzelden: alleen dient hier gemeld, dat de zwarte man wel gegist had: dat Graaf MAURITS, door onvoorziene bezigheden, of liever door eene bijzondere bestiering van het Opperwezen, verhinderd werd, zich te *Leyden* te bevinden.

De predikatie en de inzegening werd door den Hofprediker UYTENBOGAERT in de Fransche taal volbracht en de gemeente zeer gesticht; doch hetgeen VAN REEDE niet stichtte, was eene vraag, hem, toen hij in den trein van vrienden en bruiloftgasten de kerkdeur uittrad, door een' der omstanders in 't oor geblazen ‘of hij namelijk de preêk zoo goed in zijn geheugen had als die van de vorige week.’ - Driftig zag hij om naar de zijde van waar het gefluister kwam; doch de man met het zwarte hair, de vreemdeling uit de Katholijke Hofstede, was reeds in den volkshoop teruggetreden en verloor zich in de menigte.

Tweede hoofdstuk.

Ben ik de beste dan,
Die d'afgront tot dit snoot bedrijf uitbraken kan?
Is niemant meer bequaem tot schelmery gevonden?
V o n d e l, *Palamedes.*

Eenige dagen later was FALCKESTEIN, onverzeld, den weg naar *Haarlem* opgereden, in de hoop van zijnen vriend VAN REEDE, die ter volvoering van een bevel zijner Doorluchtigheid, derwaart gegaan was, bij deszelfs terugkomst te ontmoeten, en alzoo gezamenlijk weder huiswaart te rijden. De weg van *den Haag* naar *Haarlem* was toen al zeer verschillend van hetgeen die thands is, en niet meer, hetgeen die eenmaal geweest was. Men zag er, wel is waar, de luchtige *tilburys,* de prachtige *landauers,* de cierlijke *caricles,* en de nog bevalliger Noord-Hollandsche chaisen van lateren tijd niet heen en weder rollen: men zag er geene tallooze *diligences* over een' gladden, gemakkelijken straatweg de reizigers als met vleugelsnelheid door dien tuin van Europa voeren: men zag er geene nette, gewitte, vrolijke buitenverblijven zich aaneengeschakeld achtervolgen; - doch men zag er ook niet meer den luister van vroegere dagen, den prachtigen hofstoet der Graven en Baan-

rotsen, de jachtgezellen der Heeren van WASSENAER, van TEYLINGEN, van HEEMSTEDE en van zoovele andere heerlijkheden die zich in luisterrijken dosch vereenigden, noch de luchtige nonnen der Rijnsburgsche abdij in een' geestelijken tooi met waereldschen opschik vermengd, verzeld van de galantste edellieden uit dien omtrek, op kostbare paarden heen en weder dravend: - de oude weelde was verdwenen: de weelde van latere dagen was nog niet doorgekomen. Nu en dan een ouderwetsche, lompgemaakte wagen, die met moeite en paardenkracht door het gulle zand werd voortgekruid, enkele huif- mest- of voederkarren, ruiters, die hunne vaandels gingen zoeken, reizigers te voet en te paard, marskramers, die hunne koopwaren de kermissen rondvoerden, waren de eenige voorwerpen, die men in het tijdsgewricht, waarin onze geschiedenis een' aanvang neemt, op dien weg ontmoeten konde. Doch FALCKESTEIN was schier de eenige, die, op dat tijdstip, alleen vermaakshalve en om de ledige uren, welke hem zijne verrichtingen in *'s Hage* overlieten, aangenaam doortebrengen, tot zijne uitspanning die heerlijke landstreek doorreed. Ons gemeenebest was toen in een' tusschenstaat: de oude grootheid, de vorige fortuinen waren niet meer: men begon geld te winnen; doch men was nog niet op de hoogte van hetzelve te verteeren: veel min dacht er eenig inboorling aan, om in ledigheid den grooten weg op en neder te draven.

De avond was liefelijk en stil, gelijk de lenteavond, dichterlijk gesproken, behoort te zijn, en

het in de daad zoo zelden is. De nachtegaal zong zijne afscheidstoonen uit het lover der hooge iepenboomen, die aan de beide zijden van den rijweg geplant waren: de leeuwrik vloog fluitend van de groene weiden op: de vinkjens wipten zingende door het eiken hakhout en de statige ojevaar stond onbeweeglijk aan den kant der poel te slapen. De schaduw der hooge zeeduinen begon zich reeds over de grasrijke velden te verlengen: het rundvee verdween in den dichten daauw, dien voorbode van een fraaien morgen, voor het oog des wandelaars en de pannen der verspreidde boerenwoningen zoowel als de burchttinnen der achtbare sloten kaatsten het goud van den avond weder. Nog had FALCKESTEIN zijnen vriend niet ontmoet, en de vrees van te laat in *'s Hage* terug te zijn, deed hem, schoon noode, tot den terugtocht besluiten. Dan, naauwelijks had hij dien aangenomen, of hij bemerkte dat zijn paard een ijzer had verloren, en zoodanig kwalijk ging, dat eene spoedige hulp noodzakelijk ware. Het meest nabij gelegen dorp was *Voorschoten* en derwaart begaf hij zich, ten einde door den hoefsmid het ongemak te doen verhelpen. De smidse was reeds gesloten en niet dan na herhaald kloppen verkreeg de Graaf gehoor: de vrouw van den Dorpsvulkaan stak het hoofd boven de onderdeur en liet zich, na lang praten, bewegen om haren man, die aan het einde van het dorp in de kroeg zat te politiceeren, te gaan waarschuwen, dat er zich nog zoo laat eene gelegenheid had opgedaan, om zijne kunst aan den dag te leggen. Nadat FALCKESTEIN omtrent een halfuur

tegen eene der palen van de smederij had staan leunen, (want de vrouw des huizes had den ruiter om zijne bestoven en bemodderde laarzen niet in hare knappe en nette woning willen binnenlaten) kwam de baas met een' langzamen tred aanstappen, groette FALCKESTEIN met eene deftige hoofdbuiging en begon zijne toebereidselen te maken; doch eerst nadat hij zijn' rok afgelegd en zijn smidsgewaad weder had aangetrokken. Hiermede en met het beslaan verliep een uur, zoodat het, eer de Graaf zijnen weg vervolgen kon, volslagen donker geworden was: de heldere lucht deed hem echter dit bezwaar gering achten en lustig voortdraven: dan, het leed niet lang, of hij bemerkte, dat zijn ros, 't welk tot nu toe weder fiks geloopen had, aan denzelfden voet, waaraan het beslagen was, weder zwaar kreupel was geworden, 't zij door de onhandigheid van den smid, 't zij omdat het arme dier een stuk glas of steen in den voet had gekregen. Daar hij zijn paard niet onnut vermoeien wilde en echter niet te laat in *'s Hage* wenschte te zijn, zag hij rond naar eene woning, waar hij zich licht verschaffen konde om de kwetsuur na te zien, ten einde die zoo mogelijk verholpen werd. Het geluk diende hem, zoo 't scheen, in zijne nasporing: want bij de eerste kromte, die de weg maakte, zag hij aan zijne linkerhand een gebouw liggen, aanzienlijk genoeg op 't oog, om hem een goed onthaal te beloven. Schoon hij het bij 't naderen voor de *Katholijke hofstede* herkende, veranderde zulks niets in zijn voornemen; vooral toen hij zag dat het erf nu ook van den rijweg ge-

naakbaar was, door eene plank, welke op de fondamenten der voormalige brug rustte. Hij steeg af, bond zijn paard aan een' boom en liep vlug den smallen vondel over. Naauw was hij aan de overzijde der sloot, of het scheen hem toe, dat hij verscheidene personen een vrij levendig gesprek hoorde voeren. Behoedzaam trad hij door het hooge gras op het huis toe, en hoorde bij zijne nadering het gedruis vermeerderen. Aan het gebouw gekomen, liep hij het langs om den ingang te zoeken, toen hij, een der met planken dichtgespijkerde ramen voorbijgaande, eene reet vond, groot genoeg om naar binnen te doen zien. Onwillekeurig bleef hij staan: de slechte reuk waarin, volgens zijn' vriend VAN REEDE, het huis stond, oefende voor 't eerst eenigen invloed op hem uit: 't was of eene geheime stem in zijn binnenste hem aanspoorde voorzichtig te zijn en zich niet onbedacht in gevaar te storten. Hij volgde die inspraak, bracht de oogen voor de opening en zag hetgeen wij verhalen zullen.

In een vrij groot, met blaauwe steenen geplaveid vertrek, stond, recht tegenover de plaats waar hij zich bevond, een klein tafeltje, hetwelk men tot een outer scheen te hebben gebezigd. Een tapijt, een kruisbeeld, twee kaarsen en eenige gewijde teekenen van eeredienst vercierden het. Boven dit eenvoudig outer hing een klein vermolmd schilderijtje, den moord der Baälspriesteren voorstellende of voorgesteld hebbende. Om eene andere, groote tafel, waarop twee bierkannen en vier tinnen maatjens stonden, waren vier personen

gezeten, als landlieden gekleed, hoewel een hunner boven zijn wambuis een wit hemd en eene soort van stool had geslagen. Noch dezen, noch zijnen buurman herinnerde zich FALCKESTEIN immer gezien te hebben; doch in de twee anderen herkende hij terstond de lieden met welke hij eenige dagen te voren op den weg naar *Leyden* de door ons verhaalde ontmoeting had gehad. De kleinste van deze twee was drok bezig met het prevelen van paternosters; zijne vingeren doorliepen onophoudelijk het bedesnoer, dat hij in de hand hield en op het gesprek der overigen scheen hij geen' aandacht te slaan.

Op het oogenblik dat FALCKESTEIN naar binnen keek, sloeg de lange zwarte man met de gesloten vuist op de tafel, terwijl zijne samengetrokken wenkbraauwen eene sombere uitdrukking aan zijn gelaat gaven: ‘neen! (zeide hij) indien PANNE (hier wees hij op den man met het bedesnoer) op morgen het stuk niet volvoert, dan is onze geheele reis onnut en de kosten in 't water gesmeten. Zoo ik wel onderricht ben, dan vertrekt de Ketterkoning morgen naar het leger, en het zoude eene geheel nieuwe wijze van behandeling vereischen, om hem dáár te treffen.’ -

‘Welnu,’ zeide diegene welke de stool aanhad, ‘PANNE is immers bereid om zijn' aanslag morgen in weerwil van allen tegenstand uittevoeren: de volkomen vergeving van alle zijne zonden is hem geschonken: moedig en onbevreesd kan hij zijn gezegend besluit volbrengen, vrolijk en blijhartig pijn en dood trotseren, en de eeuwige gelukzalig-

heid vrij en schuldeloos binnentreden. Wij hebben immers hem geleerd dat de beulen wel zijn lichaam kunnen martelen, doch dat zijne ziel, even als die des Heiligen STEFANI, midden onder de pijnigingen een' voorsmaak der eeuwige gelukzaligheid genieten zal: het is hem immers gezegd, hoe toen de zalige BALTHASAR GERARDI den glorierijksten marteldood moest lijden, een welriekende balsemgeur hem op het schavot reeds tegenkwam, en belette de pijn der gloeiende tangen te voelen: hoe zijne ziel in wierookwalmen ten hemel steeg, verzeld door duizend engelen, en hoe hem, in het rijk van 't licht gekomen, de glorierijke kroon werd opgezet.' -

'Dat alles weet hij,' viel de zwarte man in, verdrietig opstaande, 'en nog vrij wat meer daarenboven; doch hij behoeft slechts dezen of genen ketter in zijne buurt te hebben, die hem wat scherp in de oogen kijkt, of hij druipt weg als een bassend keffertje voor eenen bandrekel. Hoe ging het laatst in de Kerk te *'s Hage?* De kans stond schoon: de Graaf zat in zijne bank en was zoo licht te treffen als een haas in 't leger; doch wat gebeurde er? de preêk verveelde den Ritmeester VAN SONHEUVEL, en omdat deze half duttend voor zich kijkt als eene hen op eene streep, en omdat toevallig PANNE aan 't eind van die streep zit, zoo pakt de bloodaart zich weg voor dat de zegen nog is uitgesproken. Had hij toen vuur gegeven, wij hadden die zotte reis naar *Leyden* niet behoeven te doen, waar wij MAURITS toch niet vonden, gelijk ik ook had durven wedden, en waar ik al mijne onbeschaamdheid noodig had om

twee Belialskinderen weg te krijgen en hun het kwaad vermoeden te ontnemen, dat de bedremmeldheid van mijnen makker bij hen had doen oprijzen.' -

'Ik hoop,' sprak PANNE, opziende en zijne devote bezigheid stakende, 'dat de lieve maagd MARIA en mijn heilige Patroon de kracht mij zullen verleenen om naar eisch het heerlijk doel te bereiken, waartoe Uwe welwillendheid, eerwaarde Vaders! mij armen zondaar verkoren heeft! Och! hoe dankbaar ben ik aan Ulieder goedheid, die mij elendige uit het stof geroepen heeft om mij uittekiezen tot eene daad, welke mij der eeuwige vreugde deelachtig maken zal en mij gelijk maken aan EHUD, die der Moabiten Koning sloeg, en aan JUDITH, die den Oversten HOLOFERNES het hoofd afsneed en aan den heiligen BALTHASAR, die den ketter WILLEM VAN NASSAU dood schoot!' - Dit gezegd hebbende sloeg hij de oogen weder neder en vervolgde met ijver zijne gebeden.

'Wanneer kan EDUARD in Engeland wezen?' vroeg nu een der anderen aan den langen man: 'gij, Broeder EUGENIO, hebt hem het laatst gezien.' -

'Morgen ten allervroegste, Broeder MELCHIOR,' gaf EUGENIO ten antwoord: 'en zoo hij dan eene goede gelegenheid vindt, zal de tijding alras door Europa weêrgalmen: "zij is gevallen, die groote Hoer die op de Teems zit, die JESABEL van Engeland! gevallen door het lemmet der gerechtigheid."' -

'*Et flebunt, et plangent se super illam reges*

terrae, qui cum illa fornicati sunt,[1] gelijk de schrift zegt,' voegde Broeder MELCHIOR er bij, terwijl hij de handen samenvouwde en de oogen sterk dichtkneep.

'Hebt gij, Broeder EUGENIO!' vroeg nu de vierde der aanzittenden, 'volgens uw oogmerk aan onze Broeders te *Douai* geschreven om intusschen den onvermijdelijken dood van het kettersch Drietal[2] te doen profeteeren?' -

'Ik ben van gedachten veranderd,' antwoordde Broeder EUGENIO: 'vooreerst schrijf ik ongaarne: een brief getuigt nooit dan ten nadeele des schrijvers: ten tweeden is eene profetie uitmuntend in 't algemeen; doch hier in *specie* deugt zij niet: want, mislukt de aanslag, dan is onze profetie valsch: gelukt zij, dan is het de Societeit die alles voor hare rekening krijgt en,'..... hier begon hij, eensklaps op PANNE wijzende, tot zijne broeders zeer zacht te spreken, zoodat FALCKESTEIN althands geen woord meer van het gesprek konde opvangen.

Doch deze had ook reeds genoeg gehoord om tot zijne ontzetting overtuigd te wezen, dat drie dezer schelmen Jesuiten waren uit *Douai* en dat de elendige PANNE door hen was opgezet om Graaf MAURITS moorddadig van 't leven te berooven. Na

(1) Ende de Koningen der aerde, die met haer gehoereert hebben, sullense beweenen ende rouwe over haer bedrijven. *Openb.* 18. 9.

(2) HENDRIK de vierde, ELISABETH en Graaf MAURITS.

bij zich zelven God vurig gedankt te hebben, dat hij door eene zoo bijzondere bestiering derwaart geleid was om het boos opzet dier aterlingen te verijdelen, begon hij over een middel te peinzen om hen in de handen des gerichts over te leveren. Te vertrekken en hulp te vragen was gewaagd en onzeker, daar hij vreesde hen niet te zullen wedervinden. Hen aantevatten ware dwaasheid geweest; want de drie Jesuiten, vooral Broeder EUGENIO, schenen onverschrokken kaerels te zijn. Uit deze onzekerheid werd de Graaf weldra gered, door een gerucht van paarden, die in vollen draf aan kwamen rijden. In de hoop dat de aankomenden hem hulp zouden kunnen verschaffen, verliet hij de plaats waar hij post gevat had, begaf zich naar den rijweg, en herkende al spoedig in de naderende ruiters den Heer VAN SONHEUVEL met zijnen rijknecht, die op hun terugtocht naar *'s Hage* waren. VAN REEDE, niet wanende zijnen vriend ULRICH aldaar te voet te zullen aantreffen, lette weinig op deszelfs wenken en reed hem voorbij, zoodat de Graaf zich genoodzaakt vond, hoe ongaarne hij ook gedruis wenschte te maken, hem bij zijnen naam nateroepen. Dit had uitwerking: Heer en knecht stonden stil, en de Ritmeester reed verbaasd naar FALCKESTEIN terug.

'Wat duivel brengt u hier alleen, en te voet, en in den nacht en bij dat Satans erf?' -

'Spreek zacht! Geen duivel, veeleer een heilige beschermengel, ja Gods bestier voert mij en u hier om Prins en land te redden.' -

'Gij spreekt raadsels.' -

‘Stil! Kom nader! Gij ook jonkman! en luistert!’ - Hier vertelde hij hun in weinige woorden 't geen hem was voorgekomen.

‘En durven die beesten dat nog met den mantel van godsdienst bedekken?’ zeide VAN REEDE, op de tanden knersende: ‘wij zullen hun dat afleeren. Voorwaarts marsch BOUKE!’ -

‘Voorzichtig om 's hemels wil of gij bederft alles,’ zeide FALCKESTEIN, zijnen te voortvarenden vriend met stem en gebaarden terughoudende: ‘gij kunt te paard niet op het erf komen. Stijg af en bind uw paard vast. Gij zijt gewapend?’ -

‘Met sabel en pistoolen.’ -

‘En uw bediende?’ -

‘Zoo als ik: niet waar BOUKE?’ -

‘Altijd, gelijk uwe Edelheid weet: want zoo de Heer zoo de Knecht, en men moet huilen met’.... -

‘Hou den mond met uwe spreekwoorden,’ graauwde VAN REEDE hem toe, terwijl hij, afgestegen zijnde, zijn paard vastbond.

‘En nu,’ zeide FALCKESTEIN: ‘hoor mijn plan: ‘gij, REEDE! loopt de deur in met een pistool in elke hand: ik volg u met ontbloot geweer en wij gelasten hun zich gevangen te geven. Uw knecht houdt post aan de deur en schiet overhoop al wie vluchten wil.’ -

‘Ja,’ viel BOUKE in, ‘tot zoo verre is 't goed. Overleg is 't halve werk; maar naar mijn dom verstand zullen zij zich zoo licht niet laten knevelen. Hoe krijgen wij ze meê? de laatste loodjens wegen 't zwaarst. Ik heb maar een klein end

touw, en om er vier te binden, vooral als zij zich verweeren'... -

'Praatjens!' mompelde VAN REEDE: 'wij nemen de toomen onzer paarden.' -

'En onze paarden loopen haroet,' zeide BOUKE.

'Die jonkman heeft gelijk,' sprak FALCKESTEIN: 'het ware misschien beter, dat wij om het huis de wacht bleven houden en hem inmiddels naar het naaste dorp stuurden om hulp te halen'... -

'Mij dunkt,' zeide BOUKE, 'dat ik daar ginds eene deur hoor open gaan. Zouden zij ons geroken hebben? Kwâe doen geeft kwâe vermoên.' -

'Dat vervloekte talmen!' riep de Heer VAN SONHEUVEL en snelde in drift de plank over die naar het erf geleidde.

Het was als BOUKE gedacht had. Die binnen waren hadden het paardengetrappel gehoord en opgemerkt hoe er voor de hofstede halt was gemaakt: dit had hen doen besluiten, te gaan ontdekken wat er aan de hand ware. Broeder MELCHIOR was de deur uitgetreden en sloeg den hoek van het huis om, toen hij, een gewapend manspersoon op zich af ziende komen, in allerijl terugkeerde. Zonder te bedenken, dat het tijdstip nog niet daar was, loste VAN REEDE een pistool en deed den Jesuit, gewond, ter neder storten. Op dit geluid kwamen nu ook de anderen het huis uit. 'Redt u,' zeide EUGENIO schielijk tegen zijne makkers: 'redt u over de plank en trekt die achter u weg: ik zal de sloot wel overspr[ingen].' -

De Jesuit, die met hem was, volgde dien raad en liep als een haas de plank over, die naar de

weide bracht en het veld in. PANNE wilde hem volgen, doch BOUKE, die zijn' heer spoedig gevolgd was, had het doel des vluchtelings geraden, sneed hem bij tijds den weg af en greep hem met eene gespierde Geldersche vuist in de kraag, terwijl hij, met de andere hand een pistool op den ontsnapten vloekverwant loste; doch vruchteloos, want PANNE, wiens krachten door de angst verdubbeld waren, belette hem, door de pogingen die hij deed om zich los te maken, eene juiste richting aan zijn schot te geven. Terwijl zij worstelden waren de beide edellieden EUGENIO genaderd, die hen in eene rustige en onverschrokken houding afwachtte. Als uit een' mond klonk nu beider bevel: ‘geef u over, of gij zijt een kind des doods!’ -

‘Aan wie en waarom zoude ik mij overgeven?’ vroeg EUGENIO: ‘zijt gij roovers of moordenaars, gij, die zonder recht of reden dus gewapend dit erf binnendringt?’ -

‘Het voegt u wel dus te spreken,’ brulde VAN REEDE: ‘vervloekte Jesuit! geef u over, of het gaat er door, zoo waar als ik VAN REEDE heet’ -

‘Met uw verlof, dan heb ik aan elk van u nog een woordje.’ Dus sprekende loste hij een pistool op VAN REEDE; de kogel floot deszelfs hairen door en wierp den vederhoed in 't gras.

‘Wilt gij niet goedschiks, dan met dwang,’ zeide FALCKESTEIN, hem met zijn' degen in de zijde kwetsende.

‘En dat [willen zij] voor u,’ grinnikte EUGENIO, terwijl hij met de gesloten vuist aan FALCKESTEIN een' zoo geweldigen slag op het hoofd toebracht, dat de

Graaf bedwelmd ter aarde stortte. Als ongedeerd liep toen EUGENIO naar de plank die op den rijweg bracht, en wilde die oversnellen toen VAN REEDE hem in den gordel greep. Doch met even veel gemak, als had hij een kind opgenomen, slingerde de Jesuit zijne weêrpartij van zich af en wierp den armen Heer VAN SONHEUVEL midden in de sloot, ijlde de plank over, trok die achter zich weg en riep, terwijl hij het paard van den Ritmeester losmaakte en besteeg, dezen toe: ‘denk nu op uw gemak eens na, of gij u der preêk van UYTENBOGAERT niet herinneren kunt.’ -

‘Ziedaar! dat is om u aan mij te herinneren,’ schreeuwde VAN REEDE, zijn tweede pistool op hem losbrandende.

‘Die is raak!’ riep EUGENIO: ‘van elk een wond; *sed ultio dabitur septuagies septies,*(1) als de schrift zegt.’ - Met deze woorden reed hij met losse teugels weg en verloor zich ras in de duisternis.

Inmiddels was FALCKESTEIN weder bijgekomen: opgestaan zijnde, hielp hij den Ritmeester, die vast vloekte en tierde, uit de sloot. BOUKE had zijne weêrpartij nu geheel onder den voet en was bezig den armen PANNE met een eind touw vast te knevelen, terwijl hij hem intusschen eenige troostvolle spreekwijzen opdischte, als b.v.: ‘ja kaereltje! zoo gaat het: boontje komt om zijn loontje: die kwaad doet, kwaad ontmoet: 't is alle dagen geen vastelavond!’ enz.

(1) Ik zal seventighmael sevenmael gewroken worden. *Gen.* 4. 24.

Aan het achterhalen der vluchtelingen was niet te denken; men besloot dus, PANNE wel te bewaren en BOUKE om den schout te zenden: dan, hoe keek de goede lijfknecht op, toen hij de planken overal terug getrokken vond en de drie paarden, weg; want EUGENIO had uit vrees van achtervolgd te zullen worden, de rijdieren alle losgebonden. Hij begaf zich nu naar den kant van het weiland, doch ontdekte tot zijn spijt dat de in 't begin gewonde Jesuit, op wien men geen acht geslagen had, intusschen was opgestaan en van die zijde ontsnapt, na ook die plank achter zich weggehaald te hebben.

Dus opgesloten op het erf, zouden zij zich genoodzaakt hebben gezien den dag af te wachten, indien niet eenige boeren uit den omtrek, het schieten gehoord hebbende, den schout waren gaan waarschuwen, die na een paar uren toevens met zijn dienaars verscheen en allen, zoo de bewaarders als den gevangenen, met zich naar het dorp voerde. De gevluchtte Jesuiten werden niet gevonden; doch de paarden, welke EUGENIO waarschijnlijk, bij het aanbreken van den dag, uit vrees van herkend te worden, in vrijheid had gesteld, werden door het landvolk opgehouden en den eigenaars teruggegeven.

Bij zijne verhooren bekende PANNE dat hij van *Yperen* in *Vlaanderen* geboortig en beurtelings kruier, koopman en makelaar geweest was. Tot armoede vervallen, hadden hem de Jesuiten van *Douai,* aan dewelke hij zijn' nood klaagde, vermaand iets groots te verrichten, waardoor hij, al

kwam hij er bij om, duizend zielen verlossen en zelf den hemel verdienen zoude. Hem werden, zoo hij de straf ontsnapte, 200 £vl. van wege den Praefect Provintiaal en Rector der Jesuiten toegezegd, alsmede het stadsbodensambt van *Yperen*. Op deze belofte had hij zich naar *'s Hage* begeven, waar verschillende omstandigheden zijn oogmerk verijdeld hadden. De Katholijke Hofstede, die aan zekeren MELCHIOR, eenen geheimen Jesuit, toebehoorde, had gedurende dien tijd tot de plaats der bijeenkomsten gediend.

Niet lang na de gevangenneming van PANNE, kwam uit Engeland de tijding, dat zekere EDWARD SQUIRE, mede door Jesuiten opgemaakt, wegens een' aanslag op het leven der Koningin en des Graven VAN ESSEX gevat was; zoowel deze, als PANNE, werden met den dood gestraft, toonende deze laatste op het schavot groot berouw.

Derde hoofdstuk.

Gelyck een ingeborsten stroom
Zal 't ingelaten heir
Verdrencken al den Duitschen boôm
En bruizen als een meir.
V o n d e l *op de tweedraght der Christen Princen.*

Nadat de Graaf van FALCKESTEIN bij Graaf MAURITS en de Staten het doel zijner zending verkregen had, keerde hij in den zomer deszelfden jaars 1598 naar zijn kasteel van *Bruck,* waar hij, kort daarna, den nieuwen Vorst van Kleef, welke zijn gebied rondreisde om zich te laten inhuldigen, luisterrijk ontfing.

Intusschen had de Koning van Spanje aan zijne dochter ISABELLA CLARA EUGENIA de Nederlanden en Borgonje overgedragen onder de voorwaarde, dat zij haren vollen neef, den Prins Kardinaal ALBERTUS van Oostenrijk zoude huwen, waartoe de Paus alreeds de vrijheid verleend had. Deze opdracht, welke door den Infant PHILIPS, 's Konings erfopvolger, bevestigd en goedgekeurd was, geschiedde op Woensdag 6 Mei 1598.

De Infante, welke te *Madrid* bleef, gaf aan haren aanstaanden echtgenoot volmacht om deze landen in haren naam te aanvaarden, 't geen hij op den 22e Augustus te *Brussel* verrichtte, waarna hij het geestelijk gewaad aflegde en den Admirant van Arragon, Don FRANCISCO DE MENDOZA, tot Opperbevelhebber van een machtig leger aanstelde; hem Graaf FREDERIK VAN DEN BERGH als Veldmaarschalk toevoegende. Dit aldus beschikt hebbende, vertrok hij naar Spanje, en liet den Kardinaal ANDREAS van Oostenrijk achter als Gouverneur-Generaal.

Dadelijk besloot deze, met overleg van den Raad van State, tot een' tocht in Kleef, Gulik en Westfalen, om deze landen onder den naam van beschermheer te vermeesteren; want hij begreep, dat de Vereenigde Nederlanden nergens beter dan uit deze gebuurlanden besprongen en in bedwang gehouden konden worden. Voor deze en dergelijke aanvallen hadden de Staten Generaal den Raad van Kleef reeds meermalen gewaarschuwd en FALCKESTEIN had zijne landslieden, bij zijne terugkomst, sterk tot waakzaamheid aangemaand; doch de invloed van eenige Spaanschgezinde Raadsheeren had, tot nog toe, alle dadelijke gereedmaking tot verweering tegengehouden. Alleen hadden, op verzoek des Vorsten van Kleef, de Hanevederen van den dapperen ULRICH VON DAUN sommige plaatsen bezet.

Het was in den beginne der maand September, dat MENDOZA en VAN DEN BERG met een ontzettend heir de Maas bij *Roermonde* overstaken en hunne

wapenen tegen *Orsoy* wendden. Vergeefs weigerde de Maarschalk HORST met zijne Hanevederen hem den doortocht, op grond dat *Orsoy* op onzijdig grondgebied gelegen was: de stad werd beklommen en, spijt allen wederstand, bemachtigd. Op het hooren dezer tijdingen verzamelde MAURITS zijn leger te *Arnhem,* zond bezetting in *Zutphen, Lingen* en *Oldenzaal* en bracht zijn hoofdkwartier te *Zevenaar*.

De Vorst van Kleef, niet minder beducht voor de groote onheilen, welke zijne landen bedreigden en wenschende, zoo 't eenigzins mogelijk ware, het naderend onweder te stuiten, riep op den 25e September den Landdag bijeen: het was, wel is waar, niet dan met schroom dat hij hiertoe besloot, zoo wegens de Spaanschgezindheid van sommige, als om de weifelende gemoedsgesteldheid der meeste edellieden; dan hij steunde veel op den drang van het oogenblik en op de welsprekendheid van den Graaf van FALCKESTEIN, die hem beloofd had, alles te zullen aanwenden, om den Raad tot het uitschrijven van een' veldtocht te nopen.

De uitkomst echter liet zich niet gunstig aanzien. Uit eene zware ziekte kortelings hersteld en nog bij de minste aandoening bedremmeld en sprakeloos, was de Vorst niet in staat zijne voordracht ten einde te brengen: de Spaanschgeinde Raadsheeren, door 's Voorzitters stilzwijgen aangemoedigd, droegen met klem van redeneering voor, hoe dwaas en ijdel aan de eene zijde de wederstand zoude wezen, tegen zoo geducht een' vijand als de Admirant: en hoe voordeelig van den anderen

kant een vast verbond ware, dat aan Kleef de vriendschap van Spanje en Oostenrijk verwierf. Met een smekend oog, waar tranen van spijt en droefheid in zwommen, zag de Vorst zijnen getrouwen ULRICH aan; doch wat de Graaf ook tegen de drogredenen der andersdenkenden mocht invoeren, het scheen op de vergadering weinig of geen' invloed uit te oefenen; waarop hij eindelijk, over hunne slaphartigheid vertoornd, in drift oprees en zwoer, zich aan alle verdere beraadslagingen te zullen onttrekken en op zijn eigen slot met zijne Hanevederen de vijanden te gaan afwachten. Dan, op dit oogenblik werd de vergadering verrast door het binnentreden eener vrouw van middelbare jaren, trotsche en majestueuse houding, op wier gelaat de kommer geschreven stond, terwijl een somber rouwgewaad aan haren weemoedigen blik nog meer treurigheid bijzette. Deze vrouw was SIBILLE, 's Vorsten zuster en vertrouwde. Met ernst en stoutmoedigheid ving zij aan, met den Raad deszelfs lafheid en verwaarloozing van 's lands belangen in een zoo gevaarlijk tijdstip te verwijten: met zwarte kleuren schilderde zij de ontrouw en list af der Spanjaarden en vergeleek MENDOZAAS bescherming bij die van den wolf, onder wiens hoede zich, als de fabel meldt, de onnoozele schapen begaven. Op deze en dergelijke redenen, meest geschikt om een' diepen indruk te verwekken, volgden nadrukkelijke smeekgebeden met bittere tranen gepaard, welke, langs de kaken eener schoone en algemeen geachtte vrouw afvlietende, niet konden nalaten van ook de verhardste gemoe-

deren te roeren. De ridderschap wist zij in hare eer, de Raden en landafgevaardigden in hun belang zoo verstandig te treffen, dat men, zoo al niet tot oorlogvoeren, ten minsten tot verdediging besloot; aan den Graaf VAN DER LIPPE werd bevel gegeven zoo veel volks tot bescherming van den lande te werven als hem mogelijk was, en te *Dortmond* de vijf Nederkreitsen saam te roepen om over de algemeene belangen te raadplegen. Bovendien schreef de Vorst aan den Keizer en al de Rijksgrooten om zich over het hem aangedaan geweld te beklagen en spoedige hulp te verzoeken. In 't laatst derzelfde maand werd de Neder - Westfaalsche Kreits te *Dortmond* vergaderd, waar FALCKESTEIN al de aanwezigen zulk eenen moed in 't lijf sprak, dat er eenparig besloten werd, den Graaf VAN DER LIPPE naar MENDOZA te zenden, *Orsoy* wederom te eischen en bij weigering het geschonden recht met de wapenen terug te vorderen.

Het was na het scheiden dezer vergadering, op een' schoonen herfstmorgen, dat FALCKESTEIN met een twintigtal ruiters *de Roer* langs reed om zich naar zijn slot van *Bruck* te begeven, het oogenblik reikhalzend te gemoet ziende, waarin hij zijne beminde gade en lieve kinderen weder aan zijn hart zoude drukken. Reeds zag hij de donkere torens van zijn voorouderlijk slot tegen de heldere lucht afsteken, en zijn boezem klopte van genoegen op de gedachte, dat ook dit aêloud verblijf van vaderlandslievende helden geene Spanjaarden tot beschermheeren zoude behoeven te dulden. Dan, toen hij naderbij kwam, zag hij met verwondering

op een' der torens een aantal krijgslieden vergaderd, die met drift schenen te spreken en naar den Rijnkant te wijzen. Terwijl hij bepeinsde, wat hiervan de oorzaak wezen mocht, kwam hem een ruiter, die zoo even het slot was uitgesneld, in vollen draf te gemoet rennen.

'Wel HENSKEN!' sprak de Graaf: 'wat komt gij ons met zulk een' spoed boodschappen? Hoe vaart Mevrouw en de kleinen?' -

'Zeer wel Goddank, Uwe Genade! en waarschijnlijk zeer verheugd over uwe terugkomst,' gaf de Haneveder in zijn Platduitsch ten antwoord: 'voorwaar! Uwe Genade had nooit in een beter tijdstip kunnen terugkomen.' -

'Wat is er dan gaande? Ik wil niet hopen, dat er onraad op het slot zij?' -

'Nog niet, Uwe Genade; doch het zal niet lang meer duren. Wij hebben dezen morgen van de burchttinne twee vendelen Spaansche ruiters gezien, die hierop aanhouden en voorzeker niets goeds in den zin hebben. Mevrouw gelastte mij Uwe Genade te gemoet te rijden en te verzoeken, zooveel spoed te maken als de nood vereischt. Goddank, dat Uwe Genade hier tijdig genoeg is om ons allen uit de verlegenheid te helpen.' -

Aldus sprekende waren zij de ophaalbrug genaderd en het slot binnengereden. Niettegenstaande zijn geest door het ontfangen bericht weinig tot vrolijkheid gestemd was, konde FALCKESTEIN echter den onwillekeurigen lagch niet bedwingen, die bij hem oprees op het vreemde schouwspel dat zich hier vertoonde. Alles was op het binnenplein in

beweging: de rentmeester, een deftig, lang, mager persoon, liep, met een' ouden stormhoed en een rapier van twee ellen lang gewapend, op en neder en hield het toeverzicht over de maatregelen, welke de burchtzaten ter hunner verdediging namen. In het spreekvertrek werden kogels opgestapeld en vaatjens buskruid binnengewenteld: op de plaats ontlaadde men hooi- en mestkarren: hier bracht men vier veldstukjens in orde: daar maakte men vuurroeren en lanssen schoon: ginds droeg men meelzakken naar de zolders: in den stal hinnikten de paarden: in de groote benedenzaal welke nu mede voor stal dienen moest, liepen loeiende runddieren, blaetende schapen en knorrende varkens door een. Hier hoorde men het rollen van wagens, ginds het kletteren van wapenen: wat verder het geblaf der honden, het gekakel der kalkoenen, en het schril gekwaak der ganzen: en in 't midden van dit alles zette de oude rentmeester zijne piepende en schorre stem uit om al dat geraas te overschreeuwen.

Dan, naauwlijks was het hoefgetrappel van 's Graven ruiters op de brug gehoord geworden over het plein, of het verward geschreeuw: ‘daar is de vijand!’ liet zich van alle zijden hooren. De rentmeester zocht vergeefs zijn rapier uit de verroeste schede te halen en viel in 't achteruit treden over eene logge gans met de beide beenen in de lucht. De overigen, welke hem al doodgestoken waanden, zochten overal naar een goed heenkomen, wanneer de juichtoon: ‘het is Zijne Genade!’ den algemeenen schrik in luide blijdschap veranderde.

‘Hoe!’ zeide FALCKESTEIN, bij 't afstijgen tot den Rentmeester: ‘begint gij den strijd tegen de ganzen, om te beproeven hoe het naderhand tegen de Spanjaarden gaan zal?’ -

‘Met verlof,’ zeide de Rentmeester, terwijl hij opstond en zich de ruggestreng wreef: ‘die duivelsche degen zit zoo vast in de schede, dat ik hem voor betoverd houde.’ -

‘Zoo ik wel zie, is het de degen van mijnen bet-overgrootvader WERNER: ik wil geloven, dat hij de schede ongaarne verlaat, waarmede hij nu ruim eene eeuw in eene zoo naauwe betrekking heeft gestaan;... doch daar is Mevrouw!’... -

‘God zij geprezen dat ik u wederzie, mijn beminde!’ riep de Gravin, welke op dat oogenblik met haren oudsten zoon aan de hand en het jongste knaapje op den arm, de slottrap afkwam en haren gemaal tegentrad.

‘Ik bemerk,’ zeide de Graaf, terwijl hij haar en de kinderen met aandoening omhelsde, ‘dat ik op een gelegen tijdstip terugkom: dan, de oogen-blikken zijn kostbaar en moeten niet verwaarloosd worden: laat ons binnengaan en gij zult mij alles verhalen, wat tot deze aanstalte aanleiding geeft. Gij FEURICH!’ (deze was aan het hoofd der met hem gekomen ruiters.) ‘Zult den ouden BECKMAN bijstaan in het gereedmaken der verdedigingsmiddelen: HENSKEN, laat de poorten sluiten en de brug ophalen: ik zal terstond weder hier zijn.’ -

Zoo sprekende, geleidde hij zijne vrouw naar een binnenvertrek en verzocht haar, hem naauwkeurig te verhalen, wat haar voor een' aanval vreezen deed.

Na eenige diepe zuchten en tranen, sprak zij aldus: ‘Helaas! sedert uw vertrek naar *Dortmond,* nu acht dagen geleden, hebben wij geen oogenblik rust gehad. Gij waart nog geen twee uren weg, toen verscheiden boeren onze bescherming kwamen verzoeken, bitter klagende, dat de Spanjaarden hunne woningen verbrand en hun vee geroofd hadden: ditzelfde verzoek, diezelfde klachten werden van toen af dagelijks door anderen herhaald, zoodal ik, eindelijk bemerkende dat, door die lieden te onderhouden, de leeftocht van het slot te spoedig zoude verteerd zijn, mij genoodzaakt zag, hun mijns ondanks allen verderen bijstand te weigeren. Dan eergisteren verscheen hier een Spanjaard, zich noemende FERNANDO LOPEZ, welke op last van den Admirant, zoo hij voorgaf, u des Veldheers bescherming aan kwam bieden, mits gij u bereid toondet de Spaansche zijde te kiezen en de Roomsche godsdienst te omhelzen. Tijd hopende te winnen, verzocht ik hem uwe terugkomst af te wachten; doch dit verkoos hij niet; hij reed, naar mij voorkwam, vrij onvoldaan, naar *Orsoy* terug. Heden morgen berichtte mij de torenwachter, dat hij in 't westen krijgsvolk had zien overvaren: ik gaf dadelijk aan BECKMAN last, eens na te zien, welken voorraad en krijgsbehoeften wij hadden, en begaf mij naar de tinne, om met eigene oogen te zien wat er gaande was: ofschoon mijn min geoefend gezicht niet zoo dadelijk ontwaarde hetgeen PETER zoo vervaard had, bespeurde ik echter langzamerhand, dat er werkelijk manschappen in aantocht waren. Naar zijne

gissing kunnen zij echter niet voor de nacht hier zijn, ten minste zoo zij geschut bij zich hebben, om dat zij de hoogte en het bosch moeten omtrekken.' -

'Dan is het nog tijd alles tot afweer in gereedheid te brengen,' hervatte de Graaf: 'wat u betreft, mijne beste, ik mag u niet aan de wisselvalligheden van een beleg blootstellen: deernis met uw lot en dat onzer kinderen zouden mij misschien beletten mij zoo kloekhartig te gedragen, als mijn plicht mij gebiedt. Ik zoude om uwentwil een slot opgeven, dat ik zonder u tot den laatsten droppel bloeds verdedigen kan; ook voegt het mij, bij de weinige mondbehoeften, die wij bezitten, mij van alle onnutte monden te ontslaan. - Geene tegenspraak! het is mijn vast besluit: omhels mij en ga alles tot uw vertrek gereed maken.' -

De Gravin, schoon even tederhartig als BADELOCH, had niets van het heldhaftige dat GYSBRECHTS echtgenoote kenmerkte. Onder het storten van een' vloed van tranen omhelsde zij haren gemaal, en beloofde hem, zijne last te zullen volgen. 'Helaas!' voegde zij er schreiend bij, 'moet ik u na eene zoo langdurige afwezigheid alleen terugzien om weder afscheid te nemen?' -

'Afscheid nemen!' herhaalde eene stem: 'en waarom afscheid nemen?'

Met het uiten dezer woorden trad eene vrouw in burgerkleeding binnen, een knaapje van acht of negen jaren aan de hand houdende.

'Ja mijne goede vrouw,' zeide de Gravin: 'wij vertrekken. Het slot van *Bruck* levert geene

veilige wijkplaats meer op aan vrouwen zoo als wij.' -

'Niet?' vroeg de vreemdeling met verbazing:, 'en sedert wanneer zijn vaste sterkten minder veilig dan het open veld?'

'Mijn echtgenoot beveelt,' zeide de Gravin: 'en ik gehoorzaam.' -

'Wie is die vrouw?' vroeg de Graaf halfluid aan zijne vrouw.

'Eene vluchteling,' antwoordde deze, 'wier huis door de Spanjaarden vernield is.' -

'En gij zoudt u op nieuw aan hunne woede willen blootstellen?' zeide FALCKESTEIN, op een' bevreemden en ontevreden toon tegen de vreemde.

'Dat zoude ik, door af te reizen,' antwoordde deze: 'hier valt niets voor mij te vreezen.' -

''t Kan zijn,' hernam FALCKESTEIN koel: 'doch het strookt niet met mijne oogmerken, dat vrouwen hier blijven. Een goed geleide zal de Gravin naar eene veilige wijkplaats voeren: gij moogt daarvan, naar verkiezing, al of niet gebruik maken, doch hier kunt gij niet blijven.

'Welnu!' zeide de vrouw: 'de Gravin van FALCKESTEIN heeft de arme MAGDALENA, toen zij om bescherming smeken kwam, die niet geweigerd: MAGDALENA zal de Gravin thands ook niet verlaten. Wellicht is het oogenblik niet verre af, dat zij mijne hulp zal noodig hebben.' Met deze woorden wendde zij zich om en verliet het vertrek.

Binnen twee uren waren alle vrouwen en kinderen reisvaardig. Acht kloeke ruiters, onder het bevel van den wakkeren HENSKEN, en een gelijk

getal gewapende landlieden ontfingen de last van de vluchtelingen naar Kleef te geleiden om aldaar van den Vorst bescherming en huisvesting voor hen te verzoeken. Met den middag vertrokken zij.

Ondertusschen had zich de Graaf verscheidene reizen naar den toren begeven en vandaar de nadering der Spaansche benden bespeurd, die langzaam, in benden afgedeeld, in aantocht waren. Tegen den avond belette hem zoo de duisternis als de hoogte, die de vijand om moest trekken, iets meer van hem te onderscheiden. Het vertrek zijner gemalin had inmiddels zijn hart van eene groote zorg ontslagen, zoodat hij met koel beleid zijne maatregelen konde bewerkstelligen. Hij bevond dat de bezetting thands bestond uit zestig ruiters, twintig muskettiers en een veertigtal zoo gewapende als ongewapende landlieden uit den omtrek, van welke laatsten het getal nog gedurig aangroeide. Tot onderhoud dezer menigte had hij leeftocht voor eene maand: de vier veldstukken waren in eenen goeden staat: voorraad aan kruid was er genoegzaam: van achteren was het slot door de rivier en aan de drie andere zijden door breede grachten verdedigd en de wallen waren in volkomen orde. De overtuiging van dit alles vervulde hem met eenen moed, welken hij zonder moeite ook aan de zijnen wist mede te deelen. De Hemel had echter besloten dat de wederstand vruchteloos zijn zoude, en dat juist zijne bezorgdheid omtrent zijne vrouw hem ten verderve zoude wezen.

Met het doorbreken der eerste zonnestralen zag

men van het slot de twee Spaansche vendelen op den afstand van ongeveer twee kanonschoten aan de wederzijden van een klein boschje halt maken: en het leed geen half uur, of een ruiter, in volle wapenrusting uitgedoscht en van eenen trompetter vergezeld, naderde de valbrug en verzocht om tot een mondgesprek te worden toegelaten. Het verzoek werd ingewilligd en de Graaf reed den zendeling te gemoet, welke opgaf te zijn DIEGO DE VELASCO, hopman in Spaansche dienst, afgezonden door FERNANDO LOPEZ, Kapitein, met last om het slot van *Bruck* in naam van de Infante op te eischen, en de overlevering te vorderen van tien Hanevederen, welke jegens de Spaanschen, zoo als hij voorgaf, geweld hadden uitgeoefend, bij gebreke waarvan hij FERNANDO LOPEZ het slot zoude doen beschieten en bestormen.

Met beleefdheid toonde de Graaf hem aan, dat het kasteel van *Bruck* een leen was van den Groot-hertog van *Berg,* met wien de Koning van Spanje op een' voet van vrede leefde: dat hij dus aan geene zoo vreemde als onbillijke eischen konde voldoen; maar het kasteel zijner vaderen tegen geweld en overlast verdedigen zoude.

'Ik verwachtte geen ander antwoord van zoo braaf eenen edelman als de Graaf van FALCKESTEIN,' zeide Don DIEGO: 'het doet mij echter leed, Heer Graaf! dat uwe koenheid u noodlottig zal moeten wezen: binnen weinigen tijd zien wij ons weder.' Deze woorden geuit hebbende groette de hopman hem beleefdelijk, wendde den teugel en reed in vollen draf naar zijn vendel terug, terwijl de Graaf,

in zijn slot gekeerd, de brug liet inhalen en alles tot afweer gereed maken.

Het duurde niet lang of de vijand begon de noodige toebereidselen tot den aanval te maken. Het eene vendel, in vier benden afgedeeld, trok regelrecht op het slot aan, richtte zijn geschut op den voormuur en begon weldra eenige kogels op de wallen aftezenden zonder echter eenige schade aanterichten. Reeds begon de Graaf te denken dat dit beschieten alleen moest dienen om hem vrees aan te jagen en tot de overgave te nopen, toen hij bericht ontfing, dat het tweede vendel hetwelk inmiddels de *Roer* was overgevaren, van den kant der rivier eenen aanval scheen te zullen wagen.

'Indien zij volks genoeg hebben, kunnen zij gemakkelijk in den tuin komen,' zeide FEURICH, die deze tijding bracht: 'de vischkaar en de steiger steken zoo ver in 't water uit, dat zij in een oogenblik de rivier over zijn.' -

'Gij hebt gelijk,' antwoordde de Graaf, die den omgang van de voorpoort op en neder wandelende de op de slotbrug aanrukkende vijanden inmiddels in 't oog hield: 'doch wij hopen het hun te beletten. Wordt het geschut op den achterwal goed bediend?' -

'Voortreffelijk,' hernam FEURICH: 'maar wat vermag één veldstukje tegen eene menigte die verspreid en op verschillende zijde de rivier oversteekt?' -

'Welnu!' zeide de Graaf, na een oogenblik beraad: 'neem tien boeren en even zoo veel scherpschutters met u: verdeel deze laatsten in

den tuin en op het vischhuisje en laten de boeren den steiger bezetten: laten de schutters hun kruid en lood niet verspillen, maar vijf aan vijf vuren en beurtelings weder laden. Vooral moet er niet geschoten worden, dan op de Spanjaarden, die werkelijk te water gaan. Deinst de vijand, zoo wacht gij mijne nadere last; zetten zij den aanval door, zoo plaatst gij al uw volk op den kant van 't water, laat algemeen vuur geven en zendt mij er bericht van: dan zal ik u met de helft der Hanevederen komen versterken. - Ik vermoed, dat de aanval die hier op den voormuur gedaan wordt, slechts dienen moet om ons te misleiden; doch tot ik daarvan de zekerheid heb, dien ik hier te blijven... wacht, HENSKEN! richt het geschut eens tegen dat hoopje, dat daar links af uit het boschje aankomt. - Juist zoo! nu vuur mijn vriend! - heerlijk getroffen! Zaagt gij dien langen schelm met zijn roode pluimaadje nederstorten en over den kop in 't zand buitelen? - Hier gij knapen! aan de poort! houdt uwe bussen klaar; doch schiet niet voor dat gij mijn bevel verneemt.' -

Intusschen was FEURICH de bevelen van zijnen Heer nagekomen en had hij zijne manschappen, in den tuin, op de hem voorgeschreven wijze post doen vatten. Deze tuin en de daarbij behoorende boomgaard waren geplant in de ruimte, bevat tusschen twee sterk vooruitspringende, met bolwerken en torens voorziene, achtervleugels van het gebouw. De rivier, die het slot bespoelde, en eene steenen borstweering langs dezelve, waren de eenige

hinderpalen, welke de vijand te overwinnen had om in dien tuin te geraken, en de, gelijk FEURICH had aangemerkt, ver vooruitspringende steiger en vischkaar konden hem den overtocht nog gemakkelijker maken. Wel is waar, het veroveren van den tuin maakte den vijand nog geenszins meester van het slot, waar hij niet dan na het overrompelen van verscheiden sterke en wel bewaakte ingangen konde binnen dringen; doch het was niet te min van het hoogste belang hem te beletten eene post te bemachtigen, vanwaar hij den belegerden de grootste last en ongerustheid baren konde.

Stil als de dood, dien zij zenden moesten, stonden de muskettiers elk achter een' boomstam beschut op het sein te wachten, terwijl de boeren, op den steiger geschaard, hunne knuppels en vorken met drift in 't rond zwaaiden en met woorden en gebaarden den aanrukkenden vijand sarden, als wilde zij hem tot den overtocht bewegen. VELASCO, die dit vendel der belegeraars aanvoerde, en achter een dijkje aan de overzijde der rivier voor het geschut beveiligd lag, bedwong hun drift, tot dat al zijne manschappen vereenigd waren. Toen liet hij de twee kleine schuitjens, waarmede hij de overvaart gedaan, en die hij met zich gevoerd had, met zoo veel soldaten bemannen, als de zwakke vaartuigen dragen konden, en gaf bevel aan diegene onder zijne krijgsknechten, welke de beste zwemmers waren, om zich van hunne bovenkleederen te ontdoen en het water te doorwaden, ten einde den aanval alzoo gelijktijdig op verscheidene punten te bewerkstelligen, en de be

legerden in verlegenheid te brengen. Het overschot zijner manschappen bleef op den oever in 't gras leggen en poogde, door een wel onderhouden vuur, den overtocht te dekken en de landlieden van hunne post op den steiger te verdrijven.

FEURICH, die op de vischkaar stond, liet de aanvallers tot op halverwege naderen en gaf toen het sein aan zijne muskettiers, door zelf een pistool op een' der Spaansche onderofficieren te lossen, die doodelijk getroffen uit de boot in het water plompte. Vijf musketschoten vielen en even zoovele Spanjaarden vielen gewond achterwaart of rolden kermend uit de schuiten. De zwemmenden kozen den terugtocht, gelijk ook een der vaartuigen, dat, toen er nogmaals uit den boomgaard vuur gegeven was, meer gekwetsten dan gezonden aan boord had. Het andere schuitje naderde echter den steiger; het was met kloeke en nog ongedeerde kaerels bemand, die nu van hunne zijde op de boeren met goed gevolg vuur begonnen te geven.

'Hier HEINRICH! WALTER! hier' riep FEURICH: 'helpt mij die schurken eens begroetten.' Dit zeggende had hij met de twee boeren eene balk opgeraapt, die naast den steiger lag. Zij brachten die met vereende krachten vooruit om het vaartuig te keeren: een goede uitslag bekroonde hunne pogingen: het schuitje werd niet alleen afgeweerd; doch het kantelde, wierp zijne manschap overboord en dreef zwemmende naar den overkant terug.

Een luid gejuich bekroonde deze welgeslaagde verrichting, en de boeren zonden bitse spotternijen

tot de belegeraars, die doornat en meerendeels gewond tot de hunnen waren teruggedropen. Dan VELASCO gaf het niet op en wilde zijn volk nogmaals den aanval op dezelfde wijze doen beproeven.

‘*Zoo* zal het nooit gaan,’ zeide een monnik, die, naast den aanvoerder stond: ‘zij moeten allen te water, en gelijktijdig, *quasi vir unus,*[1] gelijk de Vulgata zegt.’ -

‘Ik weet, eerwaarde Vader!’ zeide VELASCO, ‘dat gij een begenadigd man zijt, die door een' hoogeren geest geleid wordt; doch veroorloof mij in krijgszaken van u te mogen verschillen. Wie zullen den overtocht dekken, zoo allen te water gaan?’ -

‘En wat hebben die manschappen, die den overtocht dekken moesten, thands uitgericht,’ vroeg de monnik: ‘door ons te verdeelen, zullen wij de belegerden in de war brengen. Geloof mij, jongeling en gehoorzaam aan mijne ondervinding! Zend de helft van uw volk op den steiger af, en de andere op den boomgaard, en ik sta u borg voor een' goeden uitslag.’ -

‘Uw borg zal mij veel baten, als ik bij mijne Overheden rekenschap moet geven van het bloed der dapperen, die ik ter slachtbank voer,’ hernam VELASCO.

‘Jongeling!’ zeide de monnik ernstig en den vinger opheffende: ‘gij kent de waardigheid, die ik hier bekleed: leer daaraan te gehoorzamen. Het zal geschieden zoo als ik het zeg.’ -

(1) Als een man.

VELASCO beet zich de lippen van toorn. ‘Het zal dan geschieden,’ zeide hij, ‘doch niet op mijne last. ‘Spitsbroeders!’ vervolgde hij, terwijl hij zich tot zijne manschappen wendde en op den monnik wees: ‘ik ben uw geleider niet meer. Ziet hier den man die u ten zege voeren zal. De eerwaarde Pater wordt uw hopman.’ - Dit gezegd hebbende, ontdeed hij zich van zijne sjerp, smeet die den monnik voor de voeten en trad terug.

De soldaten zagen elkanderen verwonderd en besluiteloos aan. ‘*Docebo vos viam rectam!*’[1] riep de geestelijke, een zwaard uit de handen van een' der manschappen grijpende: ‘ik zal u zelf het voorbeeld geven en u aantoonen, hoe de zege behaald kan worden.’ -

Onder het uiten dezer woorden stapte hij in eene der schuiten, gaf last aan een viertal schutters hem te vergezellen, liet het andere vaartuig met vijf van de kloekste Spanjaards bemannen, gebood aan al, wie moed had en toonen wilde, dat het hem ernst was, roem en prijs te behalen, zich te water te begeven, en stak van wal. De soldaten, door zijn voorbeeld aangemoedigd, schenen hunnen vorigen tegenspoed vergeten te zijn en zwommen hem moedig na, zoodat VELASCO schier alleen aan den oever staan bleef. Deze bevond zich nu in den toestand van een kind dat, met zijne ouders wandelende, hen niet heeft durven vergezellen voorbij het een of ander schrikbarend

(1) Ik zal u den rechten weg leeren.

voorwerp, b.v. een hondehok of eene oude bedelaarster, en nu, daar zijne ouders hem uitlagchende zijn voortgewandeld, niet weet of het op dezelfde plaats zal blijven staan, of het terugkeeren, dan wel of het zijne ouders inhalen en alzoo het voorwerp van zijne angst zal voorbij gaan, tot welk laatste het echter eindelijk al bevende besluit. In zooverre echter gaat deze vergelijking kwalijk, dat VELASCO niet uit vrees, maar alleen uit wrevel jegens den monnik was blijven staan. Toen hij echter de uitwerking zag, welke deszelfs toespraak en voorbeeld op de krijgsknechten maakte, begreep hij, zonder zijne eer te krenken, als vrijwilliger te kunnen doen, hetgeen hij als hopman moest nalaten en laken; hij sprong in de rivier en zwom weldra al de overigen voorbij.

Ongeveer in 't midden van den stroom gekomen zijnde, gaf de monnik aan zijne muskettiers bevel, niet op de landlieden, maar op de schutters, die achter de boomen in den tuin half verscholen bleven, te vuren, 't geen ten gevolge had, dat een paar van deze laatsten gewond en buiten staat gesteld werden eenige verdere dienst te doen.

FEURICH wachtte intusschen met zijne twee medehelpers het vaartuig als te voren af: de zware balk viel weder op de plecht; doch daar de schuit nu niet zoo volgeladen was als de vorige reis, kantelde zij niet: met reuzenarmen klemde de monnik de balk tegen zijne borst, trok hierdoor zelf het schuitje nabij den wal, sprong toe, greep eene der kettingen van de vischkaar en slingerde zich er

boven op. In hetzelfde oogenblik kwam FALCKESTEIN, die de belegeraars aan de voorpoort reeds had afgeslagen, met eenige Hanevederen in den tuin. Zijne komst verlevendigde den moed der zijnen. Al de muskettiers snelden naar de borstweering: de Spanjaarden, die op de boomgaard waren aangerukt, werden teruggedreven, het tweede schuitje omgeslagen en VELASCO met de zijnen tot den terugtocht genoodzaakt.

Doch de andere helft der bende, welke met den monnik gekomen of aan den kant des steigers de gracht doorwaad hadden, wist nog van geen wijken. De ijzeren stormhoeden tarteden de knuppelslagen en de rustelooze volharding der Spaansche veteranen verwekte een' doodschen schrik bij de ongeoefende landlieden. De monnik vuurde hen met taal en voorbeeld aan. Vreesselijk stond hij op de kaar, met de eene hand om de ketting gekneld, terwijl hij met de andere den sabel zwaaide. De verweerders, waaronder sommige Roomschen waren, ontzagen zoowel zijn kleed als zijnen reuzenarm, en weken. Nu op den steiger gekomen, wierp hij zich met eene leeuwenwoede tusschen de Duitschers en sabelde er twee ter neder. Op dit oogenblik kwam FALCKESTEIN, die voor deze zijde van den tuin beducht was, ter ondersteuning der landlieden toegeschoten. Zooras de monnik hem in 't oog had, drong hij met geweld door, liep op den Graaf toe en gaf hem een' zoo geweldigen slag op den kolder, dat hij hem nedergeveld had, zoo niet het zwaard in zijne hand gedraaid had.

Onder het toeslaan duwde hij hem deze woorden toe: '*septuagies septies!*'[1]

'Ik herken u, vervloekte Jesuit!' was het antwoord van FALCKESTEIN: 'doch heden zult gij mij zoo gemakkelijk niet ontkomen.'

Deze woordenwisseling ging met verdubbelde zwaardslagen gepaard, toen eenige Hanevederen, die den Graaf gevolgd waren, gezamenlijk op den booswicht aandrongen. Zonder zich te ontzetten, weerde deze hunne slagen af en zocht den oever te bereiken, doch de boeren, wien het gelukt was, den vijand overal te doen deinzen, sneden hem alom den pas af en dreigden hem den dood.

'Grijpt hem levendig!' riep FALCKESTEIN: 'de schelm moet geen' krijgsmansdood sterven. Aan de galg met den vorstenmoorder!' -

'*Nondum venit hora mea,*'[2] zeide EUGENIO, die, schoon hij zich omcingeld zag van vijanden, zijn' moed noch zijne tegenwoordigheid van geest verloren had. Even als de forsche bulhond, die, in eene weide geraakt, zich door de dreigende hoornen der runddieren van alle kanten bestookt ziet, en zich echter uit het gevaar weet te redden, zoo ontkwam ook de onversaagde monnik. Grimmig sloeg hij den blik in 't rond: hij koos de plek, waar hij eene bres wilde maken in den levenden muur, die hem omringde, en noodlottig was die keuze voor den ongelukkigen boer, die er het voorwerp van geworden was. EUGENIO deed

(1) Zeventig maal zevenmalen.
(2) Mijne ure is nog niet gekomen.

eenen sprong, en de huisman, tegen wiens borst hij belandde, lag zieltogend in het gras. Van de verbazing van het oogenblik gebruik makende, snelde de Jesuit naar den steiger, plofte als een molensteen in het water, dook onder voor de op hem geloste schoten en kwam behouden aan de overzijde.

'Welnu?' zeide VELASCO: 'gij ziet den heerlijken uitslag van uwen onmisbaren aanval!' -

'*Me deseruerunt omnes!*' zeide EUGENIO: 'zij hebben mij allen verlaten; maar, dit beloof ik u, morgen zullen wij in het slot zijn, vandaag genoeg! Laat nu maar den aftocht blazen.' -

FALCKESTEIN, wel overtuigd dat hij dien dag geen' nieuwen aanval te wachten had, liet aan de bezetting de noodige ververschingen toedienen en maakte toebereidselen om tegen den volgenden morgen den vijand te kunnen verwachten.

Vierde hoofdstuk.

Zie hier uw gemalin.
'k Geleid haar thands by u, gelijk uw hofknaap, in.
B i l d e r d i j k, *Floris de vijfde.*

Een nieuwe dag was aangebroken: reeds met zonsopgang stond de Graaf met FEURICH en den Rentmeester op den torentrans om de bewegingen der vijanden gade te slaan; dan alles bleef rustig en stil in het leger: het was acht uren geslagen, en nog deed niets het voornemen tot eenigen aanval vermoeden. ‘Waarlijk,’ zeide FEURICH, ‘ik zoude beginnen te geloven, dat zij van hunne onderneming afzien, en eieren voor hun geld kiezen: zij zullen zich met het ontbijt van gisteren vergenoegen en willen zeker het middagmaal van heden niet afwachten.’ -

‘Zoo zij wilden vertrekken,’ zeide de Graaf, ‘hadden wij hen daartoe reeds toebereidselen zien maken; doch neen; de meesten ronken nog onder hunne tenten: alleen de toegangen zijn bezet, waarschijnlijk wachten zij versterking uit het hoofdleger, of willen zij ons door honger tot de overgave dwingen; maar, bij mijn zwaard! zij zullen alleen over mijn lichaam in het slot mijns vaders komen.’ -

‘Heer Graaf!’ riep nu PETER de torenwachter: ‘ziet Uwe Genade die stofwolk van den kant van *Duisburg?*’ -

‘Ach hemel!’ zuchtte BECKMAN: ‘dat zijn voorzeker de schapen van GÖBEL, welke zij hebben ontvoerd om zich proviand te verschaffen: eene kudde van zeshonderd vette beestjens, waarvan Uwe Genade de tiendens had: dat zulke onbekeerde schelmen die in hunne keukens zullen braden!’ -

‘Wat schapen!’ hernam de torenwachter: ‘ik zie duidelijk helmen en lansen glinsteren: het zijn versche benden die aanrukken.’ -

‘Indedaad,’ sprak de Graaf: ‘doch wat is het? vriend of vijand? Kunt gij het vendel niet onderscheiden?’ -

‘Nog niet, Uwe Genade,’ antwoordde PETER: ‘doch ja... het zijn Spanjaarden: ik herken hen aan hunnen legertrein en orde van aanmarsch.’ -

‘Dus nieuwe aanvallers!’ ... ‘Ha! daar wordt de marsch geblazen en LOPEZ trekt hen met zijne ruiters te gemoet.’ -

‘Ik ben maar blijde dat het de schapen van GÖBEL niet zijn,’ zeide BECKMAN: ‘doch hoe zullen wij al dat volk wederstaan?’ -

‘Met Gods hulp en onze dapperheid, BECKMAN,’ antwoordde zijn Heer: ‘wat zegt de Spreuk: *werkt en bidt!* ga allen aanzeggen, dat zij zich in de groote zaal vereenigen; de Pastor is met Mevrouw vertrokken, doch ik zal zelf het gebed doen en wij zullen den drieëntwintigsten Psalm zingen, die op onze omstandigheid toepasselijk is.’ -

De bevelen van den vroomen Graaf werden ten uitvoer gebracht: al wie in het slot der Hervormden geloofsbelijdenis was toegedaan, ja ook sommigen der Roomschgezinden verschenen in de groote ridderzaal. Met ernst, godvrucht en klem sprak FALCKESTEIN Hem aan, van Wien alleen zij hun redding verwachten konden, en smeekte Hem om voor en met hen te strijden en hen niet beschaamd te maken in de groote beproeving, die zij om Zijnent wille en uit liefde voor hun dierbaar vaderland doorstonden. 'Of,' zeide hij, en hiermede besloot hij zijne aanroeping, 'indien het Uw wil is, dat wij het getal vergrooten van zoovele vroome martelaars, die voor de verdediging van hun vaderland, voor de rechten van hunne Overheden, ja wat meer zegt, voor Uwen heiligen Naam en ter bewaring Uwer onvervalschte leer, hun bloed hebben vergoten, zoo schenk ons lijdzaamheid, volharding en vertroosting in de ure des lijdens, opdat wij getrouw den goeden strijd volstrijden mogen en dat ook tot ons, als wij ons voor Uwen throon vertoonen om rekenschap af te leggen van hetgeen wij op aarde verricht hebben, moge gezegd worden: *gij goede dienstknechten: over veel heb Ik u gezet: over veel zijt gij getrouw gebleven: gaat in de vreugde uwes Heeren!*' -

Plechtig klonk, na dit gebed, het Psalmgezang door de hooge slotgewelven: en geen was er onder de aanwezigen, die na den afloop der plechtigheid niet bemoedigd en als 't ware met een nieuw leven bezield, de zaal weder verliet. Alleen hij, die de overigen bemoedigd had, ondervond zelf

die kalmte, die opgewektheid niet, welke het hem gelukt was, aan anderen in te boezemen. FALCKESTEIN gevoelde, niettegenstaande de voordeelen, die hij behaald had, en de gunstiger wending die de zaken voor hem schenen te nemen, zijnen boezem beklemd en zwaarmoedig, en spoedig keerde hij, om nogmaals te onderzoeken welk lot hij te wachten had, met BECKMAN en FEURICH naar den toren.

'Ik zie hen nog geene toebereidselen maken,' zeide PETER de wachter: 'de krijgsknechten zijn bij elkaêr op het gras gelegen, en vermaken zich met dobbelen en zuipen, die luie varkens dat zij zijn! alles is nog dood stil... dan ginds komen er soldaten uit het bosch en voeren hout mede dat zij gekapt hebben.' -

'Die schurken!' riep BECKMAN verontwaardigd uit: 'het bosch van Uwe Genade, daar wij jaarlijks voor tweehonderd kroonen aan timmerhout uit hakten voor den Scheepstimmerman LUIKEN LUIKES te *Amsterdam*.' -

'En wat moeten zij op die hoogte bouwen?' vervolgde PETER: 'daar die twee ezels die stammen naar toe slepen?' -

'Och ja!' viel BECKMAN weemoedig in: 'dat zijn de ezels van LOTTCHEN WEISSMILCH: die arme dieren hadden voorzeker niet gedroomd ooit een ander werk te zullen verrichten dan koren naar Uwer Genades molen te brengen. Wat zal die goede weduwe nu beginnen? En daar, de kleinste van de twee, is nog wel met volen: en zulk een arm dier moet paardenwerk doen! doch dat hei-

densch volk heeft geene deernis met mensch noch beest.’ -

‘Gelukkig nog zijn die arme beesten,’ zeide FALCKESTEIN, wien bij de sombere gemoedsgesteldheid waarin hij verkeerde, ook de vrij kluchtig uitgedrukte klachten van den goeden Rentmeester geen' glimlagch konde afperssen, gelukkig nog, dat zij slechts een lichamelijk lijden te dragen hebben en voor geene zedelijke kwelling vatbaar zijn.’ -

‘Maar wat gaan zij nu verrichten?’ vroeg FEURICH, de oogen strak op de werkzaamheden der Spanjaarden gericht houdende.

‘Zeker,’ zeide BECKMAN, ‘is het hun voornemen een stormgevaarte te maken, zoo als de Pastor mij wel verhaald heeft, dat CIVILIS gebruikte om het Valkenhof te *Nymwegen* te bestormen, toen KAREL DE GROOTE aldaar voor Paus JULIUS CEZAR het bevel voerde.’ -

‘Ziet!’ vervolgde FEURICH, zonder de geschiedkundige aanmerking des Rentmeesters te beantwoorden: ‘zij zetten twee balken recht overeind!’ -

‘En spijkeren er een' derden boven op,’ voegde PETER er bij: ‘dat lijkt als twee droppels water op eene galg.’ -

‘Zij willen mij toch niet ophangen eer zij mij hebben,’ zeide de Graaf, wien dit schouwspel eindelijk een' half wreveligen, half vrolijken lagch afdwong: ‘of moet dit eene schrikvertooning verbeelden, gelijk aan die, waarmede zij de bezetting van *Orsoy* hebben bang gemaakt? Die vlieger zal bij mij niet opgaan.’

‘Ziet!’ vervolgde FEURICH: ‘daar komen de Oversten te paard de hoogte oprijden: er wordt een kring om de galg gevormd.’ -

‘Luistert!’ hernam FALCKESTEIN, ‘daar klinkt de trompet, zeker om onzen aandacht op dit spel te vestigen.’ -

‘En nu hoor ik eene doffe trom, als bij halsrecht,’ zeide PETER, het oor tegen het vloersteen houdende om beter te hooren.’ -

‘Ik zie vrouwen uit het leger komen,’ zeide FEURICH schielijk: ‘vrouwen en kinderen: men brengt die tusschen soldaten den heuvel op.’ -

‘Waar? waar?’ riep FALCKESTEIN. - ‘Almachtige God! wat zie ik daar?’ en zijn gelaat werd witter dan de borstweering, waar hij over leunde; Het onbedriegelijk oog der liefde had hem in eene dier vrouwen zijne ANNA doen herkennen, die met hare twee zoontjens den heuvel werd opgestuwd.

‘Mijne vrouw!’ gilde hij: ‘mijne kinderen! Zij moeten gered worden! FEURICH! haast u! laten al de Hanevederen opzitten! maak alles tot eenen uitval gereed! Mijne ANNA! ik word radeloos!’ -

Men heeft meermalen opgemerkt, dat lieden, die doorgaands en over 't geheel eene kalme, bedaarde gemoedsgesteldheid bezitten, en niet dan zeer traag tot drift vervoerd worden, in die bijzondere gevallen, waarin zij door eene onwederstaanbare zielsaandoening overmeesterd worden, hunne tegenwoordigheid van geest nog meer verliezen dan anderen, aan wie een minder bedaard gestel te beurt viel. FALCKESTEIN strekte tot een voorbeeld

der waarheid van deze opmerking. Zonder eenige kansen te berekenen, zonder in te zien, hoe de macht, die hij wilde tegengaan, de zijne twintigvoud overtrof, hoe hij zich en de zijnen in een wis verderf zoude storten, stormde hij de wenteltrap af, vloog naar de paardenstal, zat in een oogenblik in den zadel en beschuldigde zijne getrouwe dienaars van traagheid, omdat zij niet dadelijk gereed waren om hem in 't veld te volgen.

Reeds haalden echter de getrouwe Hanevederen hunne paarden de stal uit, toen zich het trompetgeschal vóór de slotbrug hooren liet, en, na een kort verwijl, twee afgezondenen uit het leger om gehoor verzochten.

Deze omstandigheid was genoegzaam om FALCKESTEIN tot zich zelven te doen keeren: hij voorzag eene schikking, een vergelijk, *hoe* was hem nog bijna hetzelfde; doch het was duidelijk, dat de strafoefening waarvoor hij vreesde, geschorst was; die hoop herrees in zijn gemoed, en met deze keerde weldra de bedaardheid en tegenwoordigheid van geest. Spoedig liet hij de valbrug uitwerpen en reed met FEURICH en twee ruiters de afgezondenen te gemoet.

Een hunner (het was VELASCO) was ongeharnasd: een vederhoed, met smaak opgetoomd, dekte zijn bevallig, manlijk gelaat: een zijden wambuis, rijk met strikken en borduursels vercierd, sloot op zijn lichaam, en een pronkdegen hing van den breeden gordel. In den anderen herkende FALCKESTEIN met afgrijzen den Jesuit EUGENIO, gedoscht in 't gewaad zijner orde. De hopman voerde het woord:

‘Na de verdediging, welke gij, Heer Graaf! u verstout hebt op gisteren tegen onze troepen in 't werk te stellen, zal het u bevremen, dat wij nogmaals woorden van vrede tot u spreken; te meer, daar onze legermacht meer dan verdubbeld is; doch de Spanjaard heeft een walg van noodelooze bloedstorting en weet geleden hoon te vergeven zoowel als te straffen. Wij eischen dus nogmaals, en bedenk u wel! wij eischen het voor 't laatst, de overgave van het slot, u een' vrijen, een' eerlijken uittocht aanbiedende, voor u en voor de uwen.’ -

‘Ik dacht, Hopman!’ zeide de Graaf, dat de wijze, waarop ik u gisteren ontfangen heb, u de lust tot het hernieuwen van een dergelijk aanbod zoude ontnomen hebben. Zoo gij geen ander voorstel hebt, verzoek ik u alle verdere moeite omtrent mij te sparen eu u naar uw kamp terug te begeven, waar ik juist van oogmerk was, u te komen bezoeken.’ -

‘Dat rade ik u sterk aan,’ zeide EUGENIO, ‘gij zult op een vermakelijk schouwspel vergast worden.’ -

‘Met den sluikmoordenaar spreek ik niet,’ zeide FALCKESTEIN, den Jesuit verachtelijk met de oogen metende.

‘Graaf!’ hervatte VELASCO: ‘ik moet u onder 't oog brengen, welk leed gij u berokkent, door ons aanbod af te slaan. Genade voor al wie zich onderwerpt: dood aan al wie wederstand biedt. Heb deernis, Graaf! met u zelven, met de uwen, met uwe vrouw en kinderen,’ voegde hij er langzaam bij.

‘Met mijne vrouw en kinderen!’ herhaalde FALCKESTEIN sidderende.

‘Met uwe vrouw en kinderen, die de krijgskans in onze handen vallen deed, die aan den voet van gindsche galg uwe keus afwachten, die hun lot beslissen moet.’ -

‘Hoe moet die zijn?’ vroeg EUGENIO: ‘*septuagies septies...*’[1] -

‘Ziet!’ zeide FALCKESTEIN, naar het slot wijzende: ‘op dat voorplein staan mijn dappere ruiters geschaard: zij wachten slechts één woord en volgen mij naar uw leger. De God, die mij gisteren den zege gaf, zal mij ook heden kracht genoeg verleenen om mijne lievelingen aan uwe tijgerwoede te ontscheuren.’ -

Hoe innerlijk verscheurd van ziel, hoe overtuigd dat eene poging als die, welke hij voorgaf te zullen doen, vruchteloos af moest loopen, hoopte FALCKESTEIN echter, dat de mededeeling van een dergelijk voornemen eenigen indruk op de gezanten zoude maken,... zijn doel was echter gemist.

‘De Hemel zij dan hunne zielen genadig,’ zeide EUGENIO. Met deze woorden haalde hij een pistool uit en schoot het in de lucht af.

‘Wat zal dit?’ riep FALCKESTEIN, de hand aan 't zwaard slaande.

‘Het is een sein,’ antwoordde de Jesuit, om hun de stroppen om de halzen te doen: indien ik ook dit pistool losbrand (hier haalde hij een tweede voor den dag) dan hebt gij vrouw noch

(1) Zeventig maal zevenmalen.

kroost meer.’ En, om aan zijne woorden nog meer klem bij te zetten, haalde hij den haan over.

‘Om Gods wil!’ gilde de Graaf, wien het klamme zweet aan alle kanten uitbrak. ‘Welke menschen! FEURICH! Mijne vrienden!’

‘Bera u kort,’ herhaalde EUGENIO en hief het pistool omhoog.

‘Wel!’ zeide FALCKESTEIN: ‘ik heb voor mijne eer gedaan, wat ik konde; doch de natuur heeft ook hare rechten: spaar de mijnen en handel met mijn slot naar uwe verkiezing.’ -

‘Gij wordt redelijk, Graaf,’ hernam EUGENIO, en verborg het moordtuig weder in zijn gewaad.

‘Trompetter blaas!’ riep VELASCO: ‘Graaf! binnen weinige oogenblikken zult gij uwe lievelingen hier zien verschijnen.’ -

‘Komt dan in Gods naam binnen,’ zeide de Graaf, ‘opdat wij over de voorwaarden der overgave spreken mogen.’

Dit zeggende wendde hij zijn paard om en reed met de beide afgezondenen de valbrug over. - VELASCO bekleedde 's Graven rechterhand, doch in zijn gitzwart oog was geene verwinnaarsvreugde te lezen: hij zag, bijna even somber als FALCKESTEIN deed, naar den grond, want zijne edelmoedige ziel had een' tegenzin in eene overwinning; welke op zulk eene wijze gekocht was geweest. EUGENIOOS gelaat stond strak; doch onder zijne zware wenkbraauwen blonk eene schelmsche vreugde, die hij, hoezeer hij ook meester over zijne aandoeningen was, moeite had om te verbergen.

Op het slotplein gekomen, steeg FALCKESTEIN af,

bood den Hopman, die zijn voorbeeld volgde, beleefdelijk de hand, en zeide, terwijl eene traan hem in de oogen blonk:

‘Ik heet u welkom op het slot van *Bruck;* ik mag, helaas! niet meer zeggen op mijn slot. Uwe komst alhier belaadt mij met eeuwige schande.’ -

‘Hoe wij hier ook binnen komen,’ antwoordde VELASCO met eene buiging: ‘het kan u nimmer tot schande verstrekken.’ -

‘Wat u betreft,’ vervolgde de Graaf tot EUGENIO: ‘ik kan u niet ontveinzen, dat gij mij heden nog minder welkom zijt dan gisteren.’ -

‘Dat verwondert mij,’ zeide EUGENIO met veel koelheid: want gisteren had mijne komst u bijna het leven gekost en heden redt zij dat van uwe vrouw en kinderen.’ -

‘En belaadt mij met dubbele oneer,’ zeide FALCKESTEIN, ‘dat ik u gisteren als krijgsman en heden als gezant beschouwen moet.’ -

‘Ik bid u, mijne Heeren!’ zeide VELASCO: ‘laat ons eene reeds uit haren aart onaangename onderhandeling niet door onnutte verwijtingen verbitteren.’

Onder dit gesprek waren zij eene der zalen ingetreden. Eene kan met ouden Hochheimer en drie bekers werden voor den Graaf nedergezet; het noodige schrijfgereedschap werd aangebracht, en na een' morgendronk, plaatste men zich en begon men de voorwaarden der overgave onderling te overleggen.

Niet weinig was de Graaf verwonderd, toen hij bemerkte, dat niet alleen VELASCO, maar ook EUGENIO, van wien hij na het jegens hem gehouden

gedrag geene inschikkelijkheid verwachten konde, hem bij het opmaken van het verdrag de billijkste en ruimste voorwaarden toestonden: de schampere lagch van den Jesuit gaf wel aan zijne toegevendheid een' zweem van spotternij; doch de uitslag bleef gunstig voor den Graaf. Na eenige woordenwisselingen, kwam men overeen, dat het kasteel op staande voet zoude overgaan aan de Infante, dat de bezetting met krijgseer, slaande trom, aangestoken lont en vliegend vaandel zonde uittrekken: dat de Rentmeester, schout, schenker, kok, molenaar, en verdere dienaars van het kasteel en deszelfs onderhoorige plaatsen hunne bedieningen zouden blijven behouden: en dat het aan de landlieden, die op het kasteel waren, zoude vrijstaan, onverlet tot hunnent terug te keeren. De Rentmeester, binnen geroepen zijnde, maakte van dit verdrag twee eensluidende afschriften, welke door de overeenkomende partijen geteekend en aan weêrskanten overgenomen werden.

Dit in orde gebracht hebbende, vertrokken de gezanten weder naar het leger, en het leed geen half uur, of VELASCO keerde aan 't hoofd van zijn vendel terug, om bij voorraad bezitting van het slot te nemen. Aan zijne zijde was, op een fraai rijpaard, de Gravin van FALCKESTEIN gezeten: zij hield haar jongste zoontje op den arm. De gevangene vrouwen volgden met het oudste knaapje, te voet: en boven deze stak de rijzige gestalte uit van MAGDALENA, welke mede haar zoontje bij de hand geleidde. De trein hield op een' afstand van het kasteel stil, en, nadat de trompetter, welke den

Hopman vergezelde, driemalen geblazen had, trad FALCKESTEIN, te voet, en met ongedekten hoofde, de poort uit, verzeld van BECKMAN, welke de sleutels op een schenkblad droeg en die met eene buiging aan VELASCO bood. ‘Ik vervul,’ zeide deze, terwijl hij de kenteekenen der overdracht aannam, ‘de eerste voorwaarde onzer overeenkomst, Heer Graaf! en breng u uwe echtgenoote en kinderen terug, alsmede deze vrouwen en dat andere knaapje, die mede in onze macht gevallen zijn. Het doet mij leed, dat ik ook de dappere krijgsknechten, die door de slagen mijner wapenbroeders gevallen zijn, u niet terug kan geven.’ - Met deze woorden steeg hij af, hielp met bevallige beleefdheid de Gravin van het paard en stelde haar aan haren gemaal voor.

Welke redenen de Graaf ook hebben mocht tot dankbare vreugde over de verlossing van zijne gade, zoo werd deze echter in dit oogenblik onderdrukt door het pijnlijk gevoel, dat de gedwongen overgave van een slot, hetwelk hij nog lang met kracht had kunnen verdedigen, bij hem verwekte. Zwijgend, en met eene traan in 't oog, drukte hij de hand zijner gemalin, kuste en liefkoosde zijne kinderen en vergezelde met een' nedergeslagen blik de Spanjaarden in het slot.

‘Gij zijt van meester verwisseld, goede oude!’ zeide hij in 't gaan, tegen BECKMAN: ‘tracht u bij uwen nieuwen Heer aangenaam te maken.’ -

De grijsaard snikte luid: ‘ik die booswichten dienen, goede Heer? neen: ik zal Uwe Genade volgen waar gij gaat: heeft Uwe Genade elders

geen brood voor den ouden BECKMAN; hij heeft genoeg in vroeger jaren overgewonnen om zijne weinige levensdagen nog te kunnen doorbrengen zonder voor honger te vreezen.... Helaas! toen uw genadige Heer Vader stierf, was ik diep bedroefd; maar het denkbeeld troostte mij, dat Uwe Genade mijn Heer en Meester werd. Toen aan Mevrouw haar eersteling geboren werd, verheugde ik mij dat een FALCKESTEIN *Bruck* zoude beërven; maar thands' ... hier beletteden de tranen hem te spreken.

'Droog uwe oogen, mijn vriend!' zeide FALCKESTEIN: 'niets is wisselvalliger dan de krijgskans: de Spaansche vlag zal niet altoos van gindschen torentop blijven waaien. - Doch laat ons binnengaan en zorgen dat onze manschappen zich betamelijk jegens de nieuwe bezitters gedragen.' -

In de voorzaal vond de Graaf zijne echtgenoote en kinderen met VELASCO bijeen. 'Heer Graaf!' zeide deze, 'het zal u wellicht aangenaam zijn, u eenige oogenblikken met de Gravin ongestoord te onderhouden. Vergun mij dus, mij inmiddels door uwen Rentmeester het slot te doen rondleiden, om de noodige, u bekende, schikkingen te maken.' - FALCKESTEIN gaf hiertoe, onder dankbetuiging voor VELASCOOS beleefdheid, verlof: en de Hopman ging met BECKMAN het kasteel rond, ten einde, ingevolge de gemaakte voorwaarden, al wat zich binnen het slot bevond op te schrijven, opdat er niets, dan hetgeen door het verdrag veroorloofd was, door de bezetting konde worden uitgevoerd.

Zoodra zij zich met hem alleen bevond, viel de Gravin haren echtgenoot schreiende om den hals: ‘Ach!’ riep zij uit, ‘dat ik u onder zulke omstandigheden moet wederzien! Hadt gij mij maar laten sterven! dit slot had geen' vreemden meester gekend.’ -

‘En uwe kinderen!’ zeide FALCKESTEIN: ‘ANNA! waren ook niet uwe kinderen ten dood gedoemd?’

‘Mijne kinderen!’ zeide zij, terwijl zij die angstig aan haar hart drukte: ‘doch neen! zoo bloeddorstig wreed zouden die Barbaren niet geweest zijn! En echter, als ik aan hunne gruwelen denk!... Nog ijze ik; ULRICH! - Die arme Pastor! die wakkere Hanevederen! Zij alle zijn dood!... en zonder die vreemde vrouw, die met ons trok, ware ik zelve met mijne kinderen en vrouwen het slachtoffer der baldadigste wreedheid geworden.’ -

‘Doch hoe zijt gij in de handen dier booswichten gevallen?’ -

‘Wij waren geen half uur van het Kleefsche grondgebied verwijderd, en dachten om geen gevaar, toen wij op eens uit onze gerustheid werden opgewekt door eenige musketschoten, die zich van die zijde der Kleefsche grenzen, waar wij op aan trokken, hooren lieten: dit geluid deed ons stilstaan om raad te plegen wat ons te doen stond. Wij besloten een' der ruiters op kondschap vooruit te zenden; doch, 't zij, dat hij in vijandelijke handen viel, 't zij dat hij, op eigen lijfsbehoud bedacht, zich wegmaakte, wij zagen hem niet wederkeeren. Inmiddels viel de avond en wij vormden reeds, daar wij niets meer hoorden en we-

derom moed hadden gevat, het voornemen van verder op te trekken, toen wij op eens aan verscheidene zijden geweldige vlammen zagen oprijzen, die ons het verbranden van ettelijke boerenwoningen, en meteen de nabijheid van den vijand verkondigden. En, eer wij van onzen nieuwen schrik bekomen waren, zagen wij twee Spaansche ruiterbenden in vollen draf van verschillende zijden op ons aankomen. Wat er toen voorviel, kan ik, die van angst voor mijne lieve kinderen bedwelmd was, mij ter naauwer nood herinneren. Dit weet ik, dat wij in overhaasting de teugels wendden; doch de kogels uit de Spaansche pistolen vlogen sneller dan onze paarden. Wij werden achterhaald. Uwe Haneveêren vochten als leeuwen; doch wat hielp de moed tegen de overmacht. Ik zag den braven HENSKEN, die zich gedurig voor mij had gesteld om met zijn ligchaam het mijne te bedekken, door eenen sabelhouw op het hoofd getroffen, met gespleten stormhoed, dood aan mijne zijde vallen. Al de Haneveêren, al de landslieden, ook de brave Pastor, die vergeefs verschoning bad voor zijne grijze hairen, werden tot eenen toe afgemaakt, geplonderd, naakt uitgeschud: en met eenen helsche lagch zeide de aanvoerder der bende, na het einde van het gevecht, dat hij de gevangene schoonheden, als een' behagelijken buit, aan zijne soldaten prijs gaf. Reeds poogde mij een dier booswichten van 't paard te rukken, toen MAGDALENA op eens boven het woest getier der vijanden en het noodgeschrei der vrouwen hare stem verhief en den Spaanschen overste toeriep:

‘Don ESTEVAN DE NUNEZ! is het schoon, op weerlooze vrouwen te woeden?’ -

‘Ik ken die stem, zeide de Overste: en, zijn paard de sporen gevende, reed hij op MAGDALENA aan. Snel en zacht, en zooverre ik hooren konde, in de Spaansche taal, sprak zij hem toe. Hij antwoordde op denzelfden toon: hun gesprek was kort, doch levendig: herhaalde reizen schudde hij ontevreden het hoofd, en even heftig scheen zij bij hem te blijven aanhouden. Inmiddels hadden de soldaten op zijn bevel van ons afgehouden, en wij verbeidden met pijnlijke angst den uitslag van MAGDALENAAS welsprekendheid. Zij scheen hem te overreden; want eensklaps gaf hij last ons geene verdere ongelegenheid aan te doen, liet ons door een sterk geleide omcingelen en den aftocht blazen. Schier bewusteloos, werd ik weggevoerd; naauwlijks had ik het besef om mijn' kleinen ULRICH op den schoot te houden, en alleen zijn gestadig geween en geschreeuw hield mij geloof ik bij mij zelve. WERNER was intusschen door een der ruiters op 't paard genomen: de knaap schreide luid en hield alleen op toen de Spanjaard dreigde, hem in 't water te zullen werpen, indien hij zich niet stil hield. Wij reden een groot gedeelte der nacht door, en kwamen eindelijk te *Duisburg,* waar de Spanjaarden hun hoofdkwartier schenen te houden. Hier stegen wij af, en ik bracht er met de overige gevangenen in eene groote schuur het overschot der nacht, wel bewaakt, doch ongestoord door. Tegen het aanbreken van den dag werd er weder bevel gegeven tot de afmarsch.

De krijgsbende was aanzienlijk vermeerderd, en in volkomen orde trok zij met ons af. Het leed niet lang of ik kreeg den toren van *Bruck* weder in 't gezicht, en bevroedde nu terstond, wat het oogmerk van NUNEZ was, en hoe men zich van mij bedienen wilde om u tot de overgave te dwingen. Ware het niet om mijne kinderen geweest, ik had mijzelve van kant gemaakt: - de kleine ULRICH zag uwe vlag van den toren wapperen; blijmoedig stak hij zijne kleine armpjes uit en riep met kinderlijke vreugde! *Bruck! Bruck!* - Wij kwamen in de legerplaats van LOPEZ: de legerhoofden hielden een kort gesprek en .... het overige is u bekend!' -

Hier eindigde de Gravin haar verhaal, hetwelk meer dan eens, zoo door hare zuchten en tranen als door de vragen van haren echtgenoot was afgebroken. 'Er is iets vreemds,' zeide deze, het hoofd bedenkelijk schuddende, 'in het gedrag van die MAGDALENA! zij heeft u waarschijnlijk het leven gered... en echter weet ik nog niet of ik haar als vriendin of als vijandin beschouwen moet.' -

Het overschot van dezen dag werd van de zijde der bezetting doorgebracht in het maken det noodige toebereidselen voor den uittocht, die den volgenden morgen plaats moest hebben, terwijl de Spaansche krijgsknechten de posten innamen en de wachten betrokken.

Vijfde hoofdstuk.

Myn Graeflyk bloet besprengt myn erfelyken akker.
V o n d e l *Brief aan den Drost te Muiden*.

Met den volgenden morgen was de bezetting ten uittocht gereed. Inmiddels hadden Don FERNANDO LOPEZ en Don ESTEVAN DE NUNEZ hunne benden laten aanrukken en aan wederszijden van den weg, die naar het kasteel geleidde, geschaard, om het slot, zoodra het geruimd was, in te rukken. VELASCO bleef aan 't hoofd van zijn vendel, dat op het binnenplein in orde van parade stond. Met de gewone krijgseer trok nu de bezetting uit, terwijl de Graaf met zijn gezin den trein besloten. Het scheen, dat alles, gelijk men rede had van te verwachten, in de beste orde zouden afloopen; doch FALCKESTEIN had niet gerekend op den kwaden trouw der Spaansche verraders. Dezelfde geest die ROMERO had bezield, toen *Naarden* het slachtoffer zijner helsche eedbreuk werd, had ook thands bij den raad der trouwelooze legerhoofden voorgezeten. Nog was de geheele trein de slotpoort niet uitgetrokken, of LOPEZ wierp zijnen staf in de lucht: dit was het sein van den moord. Van wederszijden

gaven de Spaansche muskettiers vuur op de uittrekkende bezetting, die, op zoo schelmschen aanval niet verdacht, buiten staat was, in de verwarring van het oogenblik eenigen wederstand te bieden. Dood of gewond storteden paarden en ruiters door elkanderen, en eer iemand schier tijd had zich te herkennen, was de helft der bezetting door de handen der bloeddorstigen afgemaakt. - Schier tot razernij vervoerd over zulk een ongehoord bestaan, reed FALCKESTEIN de brug over en wierp zich met uitgetogen zwaard onder de moordenaars; doch zijn paard stortte doodelijk gewond neder en hij ware het slachtoffer van de woede der Spanjaarden geworden, ware niet VELASCO, die hem gevolgd was, ijlings toegeschoten. Deze weerde de slagen van zijn hoofd af, vatte hem moedig bij de hand en trok hem met zich naar binnen, terwijl hij aan zijne manschappen gelastte de poort te sluiten en geen' Spanjaard binnen te laten. Intusschen had het paard der Gravin, verschrikt door het schieten, eenen geweldigen zijsprong genomen en was dwars door de gelederen der Spanjaarden heen het veld ingehold. FEURICH, die het oudste zoontje van den Graaf bij zich op 't paard had, volgde haar met eenige Hanevederen; en, 't zij dat de Spanjaarden nog eenig mededogen voor de vluchtenden overhielden, 't zij dat de algemeene verwarring hun het vervolgen belette, het gelukte althands den vluchtelingen te ontkomen aan het moordtooneel.

Zoodra VELASCO met den Graaf op het binnenplein gekeerd was, begon hij zich met de duurste

eeden van alle medeplichtigheid aan het gepleegd verraad te verschoonen, zwoer, dat hij, in spijt van allen, den Graaf tegen alle geweld zoude beschermen, en bracht dezen vervolgens in een kamertje bij de poort. Weinige oogenblikken daarna verschenen de Spaansche Oversten, op wier gloeiend gelaat eene hevige gramschap te lezen was. LOPEZ stapte dadelijk naar VELASCO toe, zonder een' blik op den Graaf te slaan.

'Wie,' vroeg hij, 'heeft aan Don DIEGO DE VELASCO last gegeven, deze doemlingen aan hunne welverdiende straf te onttrekken? ter naauwernood wilde men ons binnen dit slot laten!' -

'En wie,' vroeg VELASCO, met eene edele verontwaardiging, 'heeft aan Don FERNANDO LOPEZ last gegeven, met eer en eed te speelen, een geteekend verdrag te breken en het recht der volkeren te schenden?'

'Ik ben u van mijne daden geene verantwoording verschuldigd, jongeling!' zeide LOPEZ: 'Tracht nooit te vergeten, dat gij onder mijn bevel zijt uitgetogen en slechts daaraan moet gehoorzamen. Wat u betreft, ULRICH VON DAUN! gij kunt u ter dood bereiden.' -

'Niet, zoolang ik hem verdedigen kan,' riep VELASCO, terwijl hij den Graaf bij de hand vatte en zijn zwaard voor de oogen der legerhoofden blinken liet.

'Wij zullen zien, wie hier meester is,' riep NUNEZ; en beide de kapiteins snelden de trappen af.

'Toef hier slechts een oogenblik,' zeide VELASCO tegen den Graaf: 'ik moet het uiterste

wagen.’ Onder het uiten dezer woorden volgde hij de Oversten naar het slotplein, en herhaalde aan zijne krijgsknechten het bevel om de slotbrug op te halen, de poorten gesloten te houden en niemand in te laten. BECKMAN en sommige dienaars, welke nog binnen het slot gebleven waren, voegden zich bij hem.

‘Wat moet dit kluchtspel beduiden?’ vroeg LOPEZ, die vergeefs zijn gezag had willen doen gelden.

‘Niet anders,’ zeide VELASCO, ‘dan dat ik, die het verdrag met den Graaf van FALCKESTEIN geteekend heb, plechtig bezit van zijn slot neem en er alle verraders en moordenaars buiten zal houden.’ -

‘Soldaten!’ brulde LOPEZ: ‘zult gij ten gerieve van Ketters uwe oversten verlaten?’ -

De soldaten zagen elkander besluiteloos aan; doch geen hunner dorst zich uit zijn gelid te begeven. Eene doodsche pauze had plaats.

‘Wakkere spitsbroeders!’ riep toen VELASCO: ‘uw naam en die van uwen hopman zijn geschandvlekt, zoo gij mijne last overtreedt. Door mij is een plechtig verdrag met de bezetting van dit slot gemaakt en bezworen: niet door mij, niet door u is dit verdrag geschonden. Onze handen zijn rein van het bloed der vermoorden! De Admirant zal aan het vendel van VELASCO geene gruweldaad verwijten, die op het geweten van anderen wegen zal gelijk een molensteen. Houdt hen buiten, die moordenaren! Geene gemeenschap tusschen ons en de schelmen, die den Spaanschen

naam door schanddaden bezwalken! 't Is niet onder VELASCOOS vendel, dat de bloeddorst en 't verraad hunne beulen zoeken moeten!' -

Juichend riepen de meesten: 'Voor VELASCO!' en zij die anders dachten, zwegen uit voorzichtigheid.

'Men misleidt u, soldaten!' zeide LOPEZ: 'en gij, VELASCO! geloof niet dat al de invloed uws broeders u van straf zal vrijwaren! Kom, NUNEZ! volg mij en roepen wij onze wakkere manschappen binnen, om die oproerlingen hun loon te geven!'

Op dit oogenblik trad EUGENIO voorwaarts. Deze was de oversten in 't slot gevolgd en had tot nu toe als toeschouwer in een der hoeken van het plein gestaan. Hij weêrhield de oversten, die het kasteel verlaten wilden. 'Welk eene schande!' zeide hij: 'Spanjaarden tegen Spanjaarden! Gelovigen tegen gelovigen! Zult gij op deze wijze de goede zaak bevorderen, door als honden om een been te vechten? VELASCO! laat mij met deze oversten slechts een paar woorden spreken, en ik ben overtuigd, dat alles naar wensch zal afloopen.' -

'Doe zoo als gij wilt,' antwoordde VELASCO: 'uwe eer lijdt evenzeer als de mijne door de inbreuk, op het verdrag gemaakt. Ik laat derhalve gaarne de zaak aan uwe beslissing over.' -

De Jesuit nam hierop de beide oversten ter zijde, en hield met hen een kort, doch hevig gesprek.

'Ik heb hoop,' zeide hij, na eenige oogenblikken terugkeerende: 'dat gij tevreden zult wezen. Deze beide Heeren zijn bereid, om niet

alleen het gebeurde te vergeten, maar zelfs om met hunne vendelen af te trekken, mits de buit naar billijkheid verdeeld worde. Wat den Graaf betreft, deze zal hier onder uwe bewaring blijven, totdat de Admirant zelf over zijn lot zal beschikt hebben: ik bied mij aan om hier met u te blijven, ten einde een' goeden geest onder 't krijgsvolk te handhaven, de slotkapel in te wijden en de godsdienstoefeningen te volbrengen.’
-

Ofschoon dit voorstel aan VELASCO, die het in vrijheid stellen van den Graaf beöogd had, maar weinig behaagde, begreep hij echter, dat eene weigering de nadeeligste gevolgen zoude met zich brengen, dewijl hij alsdan gevaar liep van niet alleen tegen de kapiteins en hunne legerbenden, maar ook tegen den geduchten invloed van Pater EUGENIO te moeten kampen. Hij zwichtte dus, gaf zijne toestemming aan den voorslag en omhelsde de beide oversten tot een teeken van verzoening.

Straks werd al wat hand- en tastbaar was in het slot buiten de poorten gebracht en aldaar naar evenredigheid onder het krijgsvolk verdeeld, waarna, volgens de overeenkomst, die deze reis niet geschonden werd, LOPEZ en NUNEZ met hunne krijgsbenden aftrokken.

Het eerste werk, dat VELASCO na hunnen aftocht verrichtte, was om FALCKESTEIN, die nog steeds in het vertrek bij de poort met angst den uitslag verbeidde, te gaan geruststellen. ‘Ik wensch u geluk,’ zeide hij: ‘voor 't oogenblik is het gevaar geweken en bevindt gij u onder mijne bescherming.

Nog heden schrijf ik aan den Admirant en aan mijnen broeder, den Grootmeester der Artillerie: ik twijfel niet, of mijne vertoogen zullen weldra uwe geheele verlossing bewerken.' -

'Eeuwige dankbaarheid ben ik u verschuldigd, edele VELASCO!' zeide de Graaf: 'doch mijne vrouw! mijne kinderen! O! is u iets van hun lot bewust?' -

'Uwe gade is het gelukt, met haren oudsten lieveling te ontsnappen,' zeide VELASCO.

'En hier is de jongste,' zeide MAGDALENA, die op dit oogenblik tot hen trad, met haren zoon aan de hand, en den kleinen ULRICH op den arm. 'De Gravin had mij verzocht voor dit kleintje zorg te dragen, en, daar ik nog niet buiten was, toen de moord begon, heb ik niets voor mijzelve, noch voor het kind te duchten gehad.' -

'Edele vrienden!' zeide FALCKESTEIN, hun de hand drukkend: 'God moge uwe trouwhartigheid loonen. Mij is zulks onmogelijk. Ik kan slechts danken.' En vurig kuste hij het kind, dat de hemel zoo wonderdadig gespaard had.

Zes dagen verliepen er, zonder dat er iets voorviel, hetgeen in deze geschiedenis verdient te worden opgeteekend. VELASCO bleef zijnen gevangenen met de meeste onderscheiding en beleefdheid behandelen, liet niet af, van hem moed in te spreken, hem over de geleden onheilen zoo veel hij kon te troosten, en hem al die diensten te bewijzen, welke in staat waren zijnen toestand dragelijk te maken. EUGENIO betoonde wel geene buitengewoue vriendelijkheid jegens den Graaf, doch nam de

uiterlijke beleefdheid in acht. Zijne dagelijksche tegenwoordigheid echter aan het middagmaal verwekte bij FALCKESTEIN, gelijk men licht beseffen zal, een gevoel van afschuw en verontwaardiging, hetwelk dezen belette aan het gesprek eenig deel te nemen. ‘Ik zoude moed kunnen vatten,’ zeide hij eens tegen VELASCO, wanneer zij zich alleen bevonden, ‘ik zoude hoop kunnen voeden, indien ik dien verfoeilijken Jesuit niet gedurig voor mijne oogen had. De tegenwoordigheid van dien vorstenmoorder, zijn verblijf op dit slot kunnen mij niets dan kwaad voorspellen. Van hem kan niets, dat goed is, geboren worden.’ -

‘Ik geloof,’ zeide VELASCO, ‘dat gij den eerwaarden Vader verkeerdelijk bëoordeelt. Als Protestant, als bondgenoot en vriend van Graaf MAURITS moet gij hem haten, dit besef ik; doch, als zoodanig gaat gij, verschoon mijne vrijmoedigheid, niet onpartijdig te werk. Pater EUGENIO is een wijs en godvruchtig man, die bij ons leger en den Raad zeer gezien is: van kindsbeen af bindt hem eene plechtige gelofte, om, waar en hoe hij kan, de zaak van onze Heilige Godsdienst voor te staan. Moed, vroomheid, zelfsopoffering en haat tegen de ketters maken de hoofdtrekken uit van zijn karakter. De middelen, die hij in 't werk stelt om de eer van onze Moederkerk te bevorderen, mag ik niet bëoordeelen, veel min misprijzen; want ik veronderstel, dat hij nimmer handelt dan naar de voorschriften, hem door de Vorsten dier Kerk gegeven. Zijn doel is heilig en Gode welbehagelijk: en welk sterveling zoude de middelen

wraken, die dat doel kunnen doen bereiken?' -

'Wat is eene Godsdienst,' antwoordde FALCKESTEIN, 'welke leert, dat het doel de middelen, wettigt? Mag men het kwade doen, opdat het goede daaruit voortkome? Zegt PAULUS niet...'

'Gij gaat *argumenteeren,*' hernam VELASCO, glimlagchende: 'ik weet, dit is de gewoonte der Protestanten, altijd met den Bijbel in de weer te zijn en met de texten te schermen. Doch vergun mij, die een krijgsman ben en bovendien stellig verbod ontfangen heb om immer over godsdienstige punten met ketters te redekavelen, dat ik liefst dit gesprek ontwijke.' - FALCKESTEIN boog zich en zweeg, waarmede dit gesprek ten einde liep.

Op den morgen van den zesden dag, na het vertrek der twee veldoversten, meldde zich een renbode van MENDOZA bij VELASCO aan, en het leed niet lang, of deze liet den Graaf bij zich ontbieden. FALCKESTEIN vond VELASCO alleen, en, zoo 't scheen, in hevige ongedurigheid de kamer op en neder wandelende. 'Graaf!' zeide hij, zoodra hij hem zag binnentreden, 'ik weet niet hoe het met onze zaken staat, noch wat ik van den Admirant moet denken. Gij zijt een man van moed: ik wil dus geenszins voor u veinzen. Verbeeld u, dat de bode, welke dezen morgen van *Orsoy* herwaart gekomen is, niets anders medebrengt, ten minsten mij niets anders heeft ter hand gesteld, dan een bevel van MENDOZA, om terstond in 't hoofdkwartier terug te keeren en mijn vendel alhier achter te laten. Van u noch van de gandsche handeling, die hier heeft plaats gehad, spreekt de lastbrief

een woord. Op mijne brieven heb ik geen antwoord bekomen: het schijnt dat NUNEZ en LOPEZ zich bevlijtigd hebben, mijn gedrag in een donker daglicht te stellen. Volgde ik thands alleen de inspraak van mijn hart, ik voerde u zelf naar eene veilige plaats; doch ook dit is niet meer in mijne macht: er heerscht onder mijne manschappen een geest van wederspannigheid, dien ik niet meer kan uitdoven. Na den moord heb ik gebruik gemaakt van den geestdrift van het oogenblik om u te redden; doch hunne toen betoonde gehoorzaamheid schijnt hun thands te berouwen: mijne bevelen worden in den wind geslagen, mijne vermaningen bespot, mijn gezag miskend. Dit is zoo verre gegaan, dat mijne soldaten ronduit geweigerd hebben, de straf te volbrengen aan een' hunner kameraden, die een' overrok van uwen Rentmeester ontstolen had. Ik vrees derhalve, dat ik, in plaats van u hulp te kunnen betoonen, uwen ondergang berokkenen zoude.' -

'De dood staat reeds lang voor mijne oogen,' zeide FALCKESTEIN; 'doch bij den God, dien wij beide op onze wijs vereeren, VELASCO! ik smeek u, red zoo 't u mogelijk is, red mijn kind! zend het aan zijne troostelooze moeder terug!' -

'Ik hoop ook den vader te redden,' zeide VELASCO, met waardigheid: 'daarom heb ik zelf het schuitje, dat aan de voorpoort lag, aan den steiger doen vastleggen. Begeef u dus heden avond met de uwen derwaart en tracht de rivier over te komen, terwijl ik aftrek met mijn volk. Red u, en schenk mij het genoegen van de laffe wraakzucht uwer haters verijdeld te zien.' -

‘En gij,’ hernam de Graaf: ‘zult gij den toorn des Admirants, de bestraffing uws broeders niet vreezen, dat gij verwezene ketters aan de straf onttrokken hebt?’ -

‘Laat dit voor mijne rekening. MENDOZA zal op geenen VELASCO het gewicht zijner gramschap doen vallen; en Don LOUIS zal zijnen broeder met des te meer genoegen omhelzen, wanneer hij verneemt dat de eer des Spaanschen naams door hem gehandhaafd is.’ -

‘Wel!’ sprak FALCKESTEIN, hem de hand met warmte drukkende: ‘ik ga mijn' trouwen BECKMAN voorbereiden: God zegene u en verhoore uwe beste wenschen!’

Na het uiten dezer dankbetuiging haastte zich FALCKESTEIN naar het vertrek waar hij zijn kind hoopte te vinden. Hij vond er MAGDALENA, bezig aan het herstellen der weinige kleedingstukken, die de plonderzieke Spanjaarden nog overig hadden gelaten. De kleine LUDWIG, de zoon van MAGDALENA, speelde met *Fenix,* 's Graven grootsten en fraaisten jachthond. Dit dier was bij de verdeeling aan VELASCO te beurt gevallen, die het edelmoediglijk weder aan zijnen vorigen meester had afgestaan.

‘Waar is ULRICH?’ vroeg FALCKESTEIN met angstvalligheid, toen hij, rondziende, zijn zoontje niet bemerkte.

‘Die is met BECKMAN naar den tuin gegaan,’ antwoordde MAGDALENA. ‘Wij hebben in lang zulk een' fraaien dag niet gehad, en het is voor het knaapje goed, de versche lucht te scheppen.’ -

‘Het is wel,’ zeide de Graaf: ‘hetgeen ik u moet mededeelen is van 't uiterst gewicht: ik wilde u gaarne spreken.’ -

Hierop ging hij zitten en ontvouwde haar hetgeen hij van VELASCO vernomen had, en wat deze had uitgedacht om hen te redden.

‘Ik vrees, dat het op deze wijse kwalijk gelukken zal,’ zeide MAGDALENA, het hoofd schuddende, nadat hij zijn verhaal geëindigd had: ‘VELASCO kan u niet redden: er is iemand anders hier, die daarvoor zorgt. Ik alleen ben in staat, u van dienst te zijn.’ -

‘Gij?’ zeide FALCKESTEIN, haar bedenkelijk en wantrouwend aanziende. ‘Welken invloed kunt gij op de Spaansche beulen uitoefenen?’ -

‘Dit moet u onverschillig zijn. Graaf!’ zeide MAGDALENA met trotschheid, ‘mits ik u redde, u en uw kind. De zwakke muis doorknaagt het net, dat de leeuw vergeefs poogt van een te scheuren. Laat mij begaan en bekommer u verder met niets.’ -

‘Beproeven wij eerst het middel, dat VELASCO ons heeft aangewezen,’ hernam FALCKESTEIN, die door de redenen van MAGDALENA kwalijk overtuigd werd: ‘wij zullen naderhand tot uwe bescherming de toevlucht nemen.’ -

‘Zoo als gij wilt,’ zeide MAGDALENA: ‘aan u, Graaf! heb ik geene verplichting, en het zal mij niet verweten worden, indien stijfhoofdigheid uwe ondergang berokkent.’ -

‘Hoe!’ riep FALCKESTEIN verbaasd: ‘en wat kan u zoo zeker doen spreken?...’

Op dit oogenblik ging de deur open, en, onaangemeld trad EUGENIO met een statigen stap de kamer in. Hij boog zich even onder 't naderen, en bleef vervolgens voor FALCKESTEIN staan, de armen kruislings over de borst geslagen en een' perkamenten rol, waarvan een opengescheurd zegel afhing, in de rechterhand vastgeklemd houdende.

'Graaf!' zeide hij: 'ik weet dat mijn bijzijn u niet behagen kan; doch ik ben verplicht u over hoogst belangrijke zaken te onderhouden: wees dus zoo goed mij in den tuin voor te gaan, daar wij onverhinderd zullen kunnen spreken.' -

'Is dit zoo noodzakelijk?' vroeg MAGDALENA met drift: 'en waarom kunt gij hier niet?'...

'Vrouwe! wat is er tusschen u en mij? *Quid inter me et te?*' zeide EUGENIO, haar vergramd aanziende: 'Heer Graaf! een oogenblik slechts,' vervolgde hij, zich tot dezen wendende.

'Ik zal u volgen,' zeide FALCKESTEIN, bevreesd van eenig vermoeden bij den Jesuit te verwekken.

Beide verlieten het vertrek: met wederzin volgde de Graaf zijnen hatelijken leidsman, en dacht onderweg na, wat deze hem toch zoude te vermelden hebben. In den tuin gekomen, vonden zij er BECKMAN met het kind, dat zich met het plukken van grasplantjes en het oprapen van eenige rotte appelen, in de plondering gespaard, vermaakte. Wat verder waren twee soldaten bezig met de lanen op te harken.

'Verwijder u, BECKMAN!' zeide de Graaf: 'de Pater heeft mij iets te zeggen.' -

'Laat den ouden man maar blijven,' zeide

EUGENIO: ‘ik ben verheugd zulk een' eerwaarden getuige bij ons gesprek te hebben. Wat zegt de Vulgata? *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.*’[1]

De Graaf plaatste zich op eene steenen bank, terwijl EUGENIO over hem stond, tegen een' appelboom geleund. FALCKESTEIN, die weinig trek gevoelde om het gesprek te beginnen, keek strak voor zijne voeten uit naar eene spin, die over de dorre bladeren liep, speelde met de vingers der rechterhand eene marsch op de knie en krulde met de slinke zijne knevels op. BECKMAN dreef met een peereboomtakje de rondvliegende wespen van het kind, en de Jesuit sloeg met de rol perkament op het vlak der linkerhand op en neder, terwijl hij zijne groote oogen beurtelings van het kind op den steenen trap die om den toren liep, en vandaar naar de soldaten wendde. Eindelijk brak hij het stilzwijgen af en sprak den Graaf in dezer voege aan:

‘Don DIEGO DE VELASCO heeft voorzeker reeds afscheid van Uwe Genade genomen?’

‘Afscheid genomen?’ zeide FALCKESTEIN verrast.

‘Ongetwijfeld!’ hernam de Jesuit, met een' schamperen lagch: ‘uw vriend (met nadruk op het woord: vriend) uw vriend VELASCO gaat nog heden, of is misschien reeds weg. Heeft hij Uwe Genade geene kennis van zijn vertrek gegeven?’ -

‘Het smert mij, dat hij ons verlaat,’ zeide

(1) In den mond van twee of drie getuygen zal alle woord bestaan.

FALCKESTEIN, die het antwoord op EUGENIOOS vraag wenschte te ontwijken.

‘Luister!’ zeide EUGENIO: ‘hoort gij daar ginds geen hoefgetrappel op de brug?’ -

‘In de daad,’ antwoordde de Graaf. ‘Wat beduidt dit gerucht?’ -

‘Het is uw vriend, die wegrijdt,’ hernam de Jesuit met koelheid. Hij heeft lang gehoopt, u te kunnen beschermen; doch *Homo proponit et Deus disponit!*(1) gelijk de spreuk zegt.’ -

‘Hij heeft gedaan, wat de plicht der menschlijkheid hem gebood,’ hernam FALCKESTEIN: ‘God vergezelle hem!’ -

‘Amen!’ zeide de Jesuit, zich kruissende. - ‘Ik twijfel niet, of Uwe Genade zal thands verlangend zijn eindelijk eens het lot te vernemen, dat haar en de haren boven 't hoofd hangt? Ik ben zoo gelukkig aan dat verlangen te kunnen voldoen. De bode, die hier dezen morgen aankwam, heeft allen twijfel hieromtrent doen ophouden.’ -

‘Indien ik van u mijn lot vernemen moet,’ zeide FALCKESTEIN, ‘dan weet ik reeds wat mij te wachten staat; want van u kan ik niets hopen, dat mij gunstig zoude zijn; doch ik vleide mij, dat VELASCO mij de bevelen omtrent mij gegeven zoude kenbaar maken.’ -

‘Dat was ook de meening van VELASCO,’ zeide de Jesuit; ‘doch de Admirant heeft er anders over gedacht. Lees slechts dit perkament, waaruit gij alle noodige opheldering zult ontfangen.’ -

(1) De mensch mikt en God beschikt.

De Graaf nam den brief uit zijne hand; hij behelsde eene volmacht, door MENDOZA gegeven aan broeder EUGENIO, van de orde JESU, om met de persoon van ULRICH VON DAUN, zich noemende Grave van *Falckestein* en *Overstein* en Heere van *Bruck,* naar goeddunken te handelen. Bedaard las hij het uit, en reikte het vervolgens, zonder er een woord bij te voegen, aan EUGENIO over.

'Gij ziet dus,' vervolgde deze, op elk zijner woorden eenen bijzonderen nadruk leggende, terwijl zijne oogen van helsche blijdschap vonkelden, 'gij ziet, dat de kans tusschen ons beide eenigzins gekeerd is. Eenmaal ware ik bijna uw slachtoffer geworden; thands hangt de beschikking over uw lot aan mij alleen.' -

'En waant gij, dat VELASCO immer dulden zal?...'

'Wat VELASCO dulden zal of niet, is mij volkomen onverschillig. Van mij moet gij genade afsmeken, en van mij alleen.' -

'Van u?' antwoordde ULRICH, hem met verontwaardiging aanziende: 'liever stierf ik duizend dooden.' -

'Juist! *septuagies septies*(1) doch gij zijt niet alleen? of heeft het niets van mij te vreezen, dat zorgelooze knaapje, daar?' -

'God in den Hemel! Mijn ULRICH!' gilde FALCKESTEIN, opspringende. Doch EUGENIO was hem reeds vooruit geweest. Met de linkerhand het kind omhoog tillende, was hij den boomgaard door, en

(1) Zeventig maal zevenmalen.

den trap, die aan de zijde van het kasteel naar den hoektoren geleidde, opgesneld. Daar gekomen hief hij het kind over de borstweering, ruim tien voeten boven de zijgracht, terwijl de twee soldaten, eensklaps toegeschoten, den Graaf, die hem volgen wilde, tegenhielden. ‘Geen stap verder!’ riep EUGENIO, ‘of gij zijt de moordenaar van uw kind!’

FALCKESTEIN bleef doodsbleek staan.

‘Graaf!’ vervolgde de Jesuit, terwijl hij met de rechterhand zijn' boezem ontblootte: ‘hoor naar mij en beschouw dit lidteeken: het is dat van de wonde, mij door u toegebracht in die noodlottige nacht, toen de ongelukkige PANNE, door uw toedoen, het slachtoffer zijner getrouwheid aan de Moederkerk is geworden. Het was uwe gevloekte tusschenkomst, die het opzet falen deed en den verwaten vijand der Kerk in 't leven spaarde. Dacht gij, dat men zulke beleedigingen vergeten konde?’ -

‘Wreek u; doch op mij alleen: spaar het leven van een ongelukkig, onnozel kind. Geef het terug aan zijne moeder...’

‘Dwaas! als of uw dood mij wraak genoeg verschaffen kon? Gij zijt een krijgsman, een dapper krijgsman; gij kunt den dood niet vreezen. Van dien kant kan ik u niet deeren; doch, gij hebt een vaderhart en dat weet ik te treffen; dat vaderhart moet van een gereten worden. Ziedaar een wraak, mijner waardig.’ -

‘IJslijk mensch!.... doch bedenk, hoe gij u zult verantwoorden. Dat bevelschrift geeft u alleen volmacht over *mij*.’ -

‘Wien de koe behoort, behoort ook het kalf,’ zeide EUGENIO grijnzende.

‘Al wat ik bezit, al wat mij overbleef is het uwe; doch spaar mijn kind!’ -

‘Zoo is het! zoo moest ik u doen smeken; maar neen; de dood van het knaapje is besloten; en voor de muren van uw slot zult gij het met het water zien spartelen.’ -

‘Onmensch! ik bezweer u.’ -

‘Vruchteloos!’ -

‘Welnu! zie mij vernederd: ik werp mij voor u in 't stof; doch spaar mijn kind!’ -

‘Heerlijk, verrukkelijk schouwspel! De trotsche Graaf van FALCKESTEIN, de hoogmoedige vijand van *Rome* en *Madrid,* voor eenen armen Jesuit in het zand geknield. Kom! begin uw *confiteor!*[1] wel moogt gij zeggen: *Pater peccavi*.[2] Doch het ware al om niet: ik voldoe mijn wensch; en ziedaar de ontknooping van het spel: *Septuagies septies!*’[3]

Deze woorden uitende, liet hij het kind los. FALCKESTEIN sprong met een' vreesselijken gil toe: hij had den plof gehoord en meteen den noodkreet van zijn zoontje in het uiterste levensuur. In vreeslijke gemoedsaandoening vloog hij naar den waterkant om in de rivier te springen en te trachten het arme kind te redden; doch op een' wenk

(1) *Confiteor* beteekent ik belijde, en wordt voor de belijdenis zelve gebruikt, omdat men bij de biecht met dat woord aanvangt.
(2) Ik heb gezondigd, vader.
(3) Zeventig maal zevenmalen.

van EUGENIO gaf hem een' der Spanjaarden met deszelfs hark zulk eenen slag op de slaap van het hoofd, dat hij, met den kreet van *o Jesu!* ter aarde stortte.

BECKMAN was, zoodra hij het kind in het water had hooren ploffen, met al den spoed dien zijne jaren toelieten, naar den vischslag geloopen, alwaar, volgens VELASCOOS belofte, het schuitje werkelijk lag vast gemaakt. Met kracht van riemen haastte hij zich naar de plaats waar het kind gezonken was; 't geen aan de andere zijde van den hoektoren en buiten zijn gezicht, had plaats gehad. Langs de rivier in de zijgracht gekomen, zag hij wel een mutsje drijven; doch het kind zelf was nergens te bespeuren: alleen de kringen in het water verrieden de plek, waar het verdwenen was. Terwijl hij aldaar rondzwalkte, gonsde hem een steen om de ooren, uit de boomgaard nageworpen; waarop hij, op eigen lijfsbehoud bedacht, naar de overzijde voer, en zich redde met de vlucht.

Ruim drie uren had de grijzaart langs heuvelen en dalen rondgezworven, terwijl de schrikbeelden van het laatste oogenblik hem beletteden, over het gebeurde na te denken, toen hij van verre iemand naderen zag in boerengewaad, doch met sabel en pistolen gewapend. BECKMAN wilde hem ontwijken; doch met een' kreet van blijdschap snelde de vreemdeling op hem af. Het was FEURICH, wien de Gravin, die behouden te *Dortmond* was aangekomen, had afgezonden om naar het lot van haren echtgenoot te vernemen. Men beseft de droefheid des braven ruiters, toen BECKMAN hem den

nieuwen moord, die te *Bruck* had plaats gehad, berichtte. Deze tijding deed hem echter van zijn voornemen niet afzien. Hij verzocht dus aan BECKMAN hem, bij een' boer, dien hij hem noemde, te wachten, en reisde voort naar *Bruck*.

Het was reeds nacht, toen hij in 't gezicht kwam van het slot: dan welke verbazing beving hem, toen hij hetzelve in dikke rookwolken gehuld zag, terwijl de spiegeling der vlammen in de rivier terug gekaatst werd. Met ontzetting naderde hij: dan al spoedig werd hij gewaar, dat alleen het vischhuisje en de tuinloos in brand stonden. Dit deed hem besluiten zijn oogmerk te volvoeren: hij ontdeed zich van zijne bovenkleederen, greep den sabel tusschen de tanden, zwom de rivier over en klom, tegen den steiger, aan de overzijde aan wal.

Het was hier stil; doch eene ondragelijke hette vervulde de boomgaard: de flikkering der vlam, die allengskens afnam, deed hem alle voorwerpen duidelijk onderscheiden: dan wat schouwspel deed zich aan zijne oogen voor, toen hij de zwartgerooste balken en steenen genaderd was: een twaalftal half verbrandde en geroostte lijken, alle naakt uitgeschud en onkenbaar! Met ijzing treedt hij terug; doch keert zijns ondanks weder. Met de punt van 't geweer draait hij hen om: zij vallen in asch uiteen. Eindelijk vindt hij een ligchaam, waarvan alleen de beenen verteerd waren, terwijl het hoofd, in 't natte gras rustende, nog volkomen gaaf was. Hij trekt het naar zich toe, veegt met de hemdsmouwen het gelaat schoon, en....

zwijmt neder naast het deerniswaardig overschot van zijnen ontzielden meester. -

Wenden wij de oogen van dit schriktooneel af en begeven wij ons naar het leger der Staatschen, waar de doorluchte held, die er het opperbevel voerde, met nimmer verkloekt beleid zich beijverde om de verachterde zaken van de Nederkreits te herstellen.

Zesde hoofdstuk.

Maer dat en is het niet, waarop de veltheer loert.
Wie zich derf onderwinden
Een' aenslagh, vol gevaers, moet passen op zijn tijt.
V o n d e l *Gijsbrecht van Aemstel.*

MENDOZA had, min door beleid of dapperheid, dan door de medewerking der pestziekte, die de bezetting wegrukte en der vlam die het buskruid der Staatschen springen deed, de stad *Rijnberk* in zijne macht gekregen, en kort daarna *Wezel, Rees* en *Emmerik* bezet. MAURITS, nu zeker onderricht, dat al die krijgsbedrijven zeer tegen den zin der Duitsche vorsten geschiedden, en door de Kleefsche regeering op nieuw om hulp aangeroepen, had zich van *Zevenaar, Heussen* en *Lobeth* verzekerd, en die grensplaatsen van de noodige versterking voorzien. Hierdoor waren de vijandelijke legers zoo dicht bij elkanderen, dat het niet missen konde, of er moesten gedurig schutgevechten voorvallen. De Spanjaarden schoten hierbij doorgaans te kort, daar het verwoesten der landerijen in het leger van MENDOZA eenen hongersnood had doen ontstaan, die zoo geweldig woedde,

dat de overloopers en gevangenen dikwijls verklaarden, in geen vijf dagen brood geproefd te hebben. Het Hoofdkwartier van Graaf MAURITS was te *Oud Zevenaar* gevestigd, en zijne sterkste legermacht aldaar verzameld, eensdeels op het vaste land, en anderdeels op den *Weert* of eiland, voor de kerk liggende, en den *Gelderschen Weert* genaamd, welke met den vasten wal aan wederzijden door schipbruggen vereenigd was, en waardoor een andere schipbrug van honderd roeden lang, eenen veiligen weg bood aan de ruiterij en legertrein. Ook hier hadden kunst, beleid en volharding over de weerbarstige natuur gezegevierd, en het schijnbaar ongunstig gelegen oord had, door de bekwaamheid van den veldheer, eene sterke, gemakkelijke en wel voorziene legerplaats verschaft.

Het was op een' frisschen najaarsmorgen, dat de veldheer, van zijne dappere legerhoofden en bekwame krijgsbouwmeesters vergezeld, van den *Weert,* alwaar hij eene krijgsschouwe gedaan had, naar *Oud Zevenaar* terugkeerde. De legers van dien tijd, maar vooral dat der Staten, leverde een *Babel* op van de meest verschillende volkeren en tongen, van oorlogslieden, uit hun vaderland door win- of eerzucht uitgelokt, om voor de zaak te strijden van eene natie, die hun vreemd en onverschillig was; en het is nog te verwonderen, hoe een legerhoofd, niet alleen de vereischte orde, ondergeschiktheid en rust konde bewaren in een ligchaam uit zulke vreemdsoortige deelen samengesteld, maar zich daarvan met eenig voordeel konde bedienen. Zoo iemand, verstond MAURITS

deze kunst, hem door zijnen grooten vader en voorganger ten erfdeel gelaten: en het ware de moeite dubbel waardig, dat eene bekwame pen zich bevlijtigde, meer opzettelijk de bekwaamheden aan te toonen, welke die beide Vorsten hebben aan den dag gelegd in het te boven komen van die hinderpalen, welke niet uit de macht der vijanden, maar uit de samenstelling hunner eigene legers en uit de tegenstreving van den kant hunner natuurlijke bondgenooten en medestrijders ontstonden. Men zegt vrij algemeen en men kraait het elkanderen na, dat onze voorvaderen ons land hebben vrijgevochten; doch de door hen betoonde dapperheid en volharding heeft zich meer bepaald tot het verdedigen van eigen haardsteden, gelijk te *Leyden, Haarlem* en *Alkmaar* het geval was, dan tot het wezenlijk oorlogvoeren. Zonder de groote legerhoofden, die voor hetzelve gestreden hebben, ware ons vaderland nog lang een machtig deel van Spanje gebleven, en het gezegend licht der Hervorming had er niet dan flaauwe en onder de koornmate verborgene stralen geschoten.

De legers van dien tijd waren uit verschillende bestanddeelen samengesteld, gelijk ik aanmerkte vóór deze uitweiding, voor dewelke ik den lezer om verschoning verzoek: en de stoet, die Graaf MAURITS vergezelde, bood in een klein begrip voor dezelfde beschouwing stof aan.

Naast den Graaf reed een der bekwaamste officieren van zijn' tijd, de Generaal Sir FRANCIS VERE, die de Engelsche benden aanvoerde; aan zijne andere zijde de groote Vlaamsche Wiskunstenaar SIMON

STEVYN, 's Vorsten vriend en leermeester, die hem in 't veld als Kwartiermeester Generaal diende, en achter hem de Waalsche Hoofdman MARQUETTE. Wat verder reden 's Vorsten neeven, Graaf ERNST van NASSAU, die aan 't hoofd der Duitschers stond, en Graaf LODEWYK GUNTHER van NASSAU, welke beide moeite deden om een geregeld gesprek te onderhouden met den Markgraaf DE BETHUNE, den Kolonel der Fransche hulpbenden. Hen volgden andere stafofficieren, waaronder zich de Schot aan zijn' geruiten mantel, de Milaan aan zijn gitzwart hair en geestigen oogopslag, de Deen aan zijne vierkante kloeke gestalte en de Zwitser aan zijne breede knevels onderscheiden lieten. Eenige kapiteins van de Guarde, waaronder de Ritmeester VAN REEDE van *Sonheuvel*, waren met dezen trein vermengd.

Aan het hoofdkwartier gekomen, vernam de Graaf, dat de Gravin Douairière van FALCKESTEIN zich aldaar had aangemeld, en om een gehoor bij Zijne Doorluchtigheid dringend verzocht.

'De Gravin van FALCKESTEIN,' zeide MAURITS met aandoening: 'zij moet vooral niet worden afgewezen. Vergunt mij eenige oogenblikken aan haar te schenken, mijne Heeren! ik ben straks weder tot uwe dienst. *Vetter!*' vervolgde hij, zich tot Graaf LODEWIJK GUNTHER wendende. 'Ga Mevrouw verwelkomen en zeg haar dat ik haar verwacht.'

Dit zeggende begaf zich MAURITS naar zijne tent, terwijl de officieren, van hunne paarden afgestegen, zich aan den ingang in onderscheidene groepen verzamelden. Nieuwsgierig sloegen zij de oogen naar de zijde, vanwaar de Gravin moest komen,

met dat verlangen, hetwelk men gemeenlijk koestert om iemand te zien, die zich, het zij door groote daden, het zij door groote onheilen heeft beroemd gemaakt. Weldra naderde zij, door Graaf LODEWYK GUNTHER voortgeleid: zij was in zwaar rouwgewaad gehuld; doch de diepe weedom, op haar bevallig, nu verbleekt gelaat verspreid, duidde nog meer dan dat rouwgewaad het lijden aan, dat haar ten deel gevallen was. Zij had haar nu eenig zoontje bij de hand, en trad met nedergeslagen oogen en een' wankelenden gang de rijen der edelen door. BECKMAN en FEURICH, die haar vergezeld hadden, bleven nu op een' kleinen afstand van 's Veldoversten legertent eerbiedig staan.

Met een oog vol deernis staarden de krijgsoversten op die rampzalige weduwe, en aan meer dan een, die haren vermoorden echtgenoot gekend had en hooggeächt, ontrolde eene droevige traan. HORATIE VERE echter konde niet nalaten van tegen VAN REEDE, die naast hem stond, aan te merken: '*a fine lady, to be sure,*[1] niet waar?' 'Ik heb er niet op gelet,' antwoordde de Ritmeester: 'ik heb alleen het rouwgewaad gezien, dat mij den dood van eenen onvergetelijken vriend herinnert.' Dit zeggende, wendde hij zijn gelaat af en bedekte het met de linkerhand.

'*He was your friend? Ah! forgive me: I did not know the relation....*'[2]

(1) Voorwaar, eene fraaie vrouw!
(2) Was hij uw vriend! O vergeef mij: ik kende uw betrekking niet met hem.

Inmiddels was de Gravin de legertent des Vorsten ingetreden en bevond zich met dezen en haar zoontje alleen; dan, vruchteloos poogde zij hare reden te beginnen: het gewicht van hare smarten onderdrukte haar, en zij konde, terwijl zij aan MAURITS het knaapje voorstelde en zich als smekeling voor hem nederboog, niet anders uitbrengen dan deze woorden: ‘Uwe Doorluchtigheid bescherme mij en dit ongelukkige weeskind!’ -

‘Sta op, Mevrouw! en neem plaats,’ zeide MAURITS, haar opheffende en naar eene zitplaats geleidende: ‘gij komt hier bij eenen vriend, die hartelijk deelt in uw lot. Waarmede kan ik u die deelneming betoonen? want MAURITS is een slecht redenaar en doet zijn medelijden liever door daden spreken. Beveel over mij; doch, ik bid u, kom tot u zelve: gij zijt diep ontroerd!’ -

Nadat de Gravin door een' vloed van tranen lucht had ontfangen en genoeg bedaardheid van geest herkregen om eene aaneengeschakelde reden te beginnen, schilderde zij haren ongelukkigen toestand aan den Vorst, betuigde hem, dat zij niet in de Nederkreits blijven wilde, noch haren nu eenigen zoon aan de rampen des oorlogs blootstellen, en eindigde met van MAURITS te verzoeken, dat hij haar in eene der Hollandsche steden eene veilige wijkplaats wilde aanwijzen, waar zij, verre van het oorlogsrumoer hare dagen in stilte zoude kunnen doorbrengen, tot dat de krijg, van den Neder-Rijn geweken, haar weder vergunde, in het bezit van hare goederen te keeren en zich aldaar neder te zetten.

Met vriendelijk geduld en oplettenheid luisterde de Graaf naar haar verzoek, en gaf haar vervolgens zijn woord van voor haar en haren zoon als voor de leden van zijn huisgezin te zullen zorgen. Vervolgens riep hij Graaf LODEWIJK GUNTHER binnen.

'*Vetter!*' zeide hij: 'maak u gereed om de genadige vrouw naar *Arnhem* te geleiden en haar het beste logies te bezorgen dat gij voor haar vinden kunt. Ik zal intusschen aan de Staten schrijven en van Hunne Hoog Mogende verzoeken, aan Hare Genade eene geschikte woonplaats in *'s Hage* aan te wijzen. De Graaf van FALCKESTEIN heeft genoeg voor ons gedaan, dat zijne weduwe wel eenige aanspraak op onze dankbaarheid mag betouden.' - Dit zeggende, geleidde hij zelf de Gravin tot aan de legerpoort terug, en nam afscheid, haar nogmaals aan de zorgen van zijnen bloedverwant aanbevelende. 'Kwijt uw wel van uwe post, *Vetter!s*' zeide hij hem zachtjens, 'en verlies uwen roem niet, van een getrouw dienaar der dames te zijn.'

Bij zijne terugkomst aan het Hoofdkwartier vond de Graaf al zijne officieren van geestdrift opgewonden. Zij hadden van BECKMAN en FEURICH de afgrijselijke omstandigheden van den moord te *Bruck* vernomen en waren in felle woede op de bloeddorstige moordenaars ontstoken. '*De par tous les diables!*' riep BETHUNE uit: 'Sel die Spanjool so onkestoor sulke moordadikkeden plecken? *et sans vengeance?* Permetteere ons Son Excellence om te kaan *venger* so skendikke skelmstukke?' - 'Op wie?' vroeg STEVYN grimlagchende.

'Oppe wie? *Parbleu! Monsieur le Quartiermaître!* dat isse eene vraak van een' *mathematicien. Diable! sur tout le monde, pour l'honneur de l'humanité*.' -

'*Revenge on* die *damnd* vermorderers!' riep VERE.

'Ich sol den ersten Spanjool, dien ick antreffe, die kopf afschlagen, vor eine rache,' zeide Graaf ERNST.

'Hoe nu, mijne Heeren!' zeide MAURITS: 'wat is uw oogmerk? als ware Amadissen de wapenen op te vatten en mij te verlaten om eene schoone vrouw te gaan wreken?' -

'*Pardon, votre Excellence!*' zeide BETHUNE; 'maar ik begrijp, *en vrai chevalier Français,* te moeten omhels *la cause* van de bedrukte *beauté*.' -

'*A child murdered!*' riep VERE: 'het roept om wraak *to the Lord!*' -

'Ein verdrag zu erbrochen!' hernam Graaf ERNST. -

'Recht zoo!' zeide Graaf MAURITS: 'dit alles roept om wraak! en de straf zal eenmaal het misdrijf volgen. MENDOZA zal spoedig de vruchten van zijn spelen met eed en beloften ondervinden, in het vertrouwen van allen, wier hulp hij behoeft, en in de verachting van al wat wél denkt, ook bij de Spanjaarden. Wat ons betreft, mijne Heeren! laat ons deze nieuwe bijdrage tot de geschiedenis der Spaansche tiranny in aandenken houden; doch alleen om met des te meer ijver het groote verlossingswerk voorttezetten, waartoe wij ons ver-

eenigen: en wachten wij ons om, bij het wreken zelfs van dergelijke wandaden, dezelve na te volgen. De oude regel *tand voor tand* en *oog voor oog* is door eene betere, zachtere leer vervangen, en Spaansche gruwelen mogen nimmer worden aangehaald om de onze te wettigen. - En thands genoeg hierover, mijn beste STEVYN! de Grootmeester der Artillerie KESSEL wacht ons aan de stallen: ik heb nu een twintigtal toomen laten maken volgens de teekening, die ik er laatst van ontworpen heb, en ik durf vast gaan, dat zij, wiskunstig gesproken, de gebitten niet meer prangen kunnen. Tot noen dan mijne Heeren!' ik verwacht ulieden, en wensch u inmiddels vaarwel.' Dit gezegd hebbende, boog hij zich rond en vertrok met STEVYN.

'Wiskunstige toomen!... *ne sont-ce pas comme qui diroit, des brides mathématiques?*' vroeg BETHUNE met een' spottenden grimlagch.

'*The same,*' antwoordde VERE; 'doch laat u dit niet verwonderen. Gij zijt nog maar kort bij ons' (vervolgde hij in gebroken Fransch, hetgeen ik hier liever in verstaanbaar Nederduitsch overbreng); 'maar gij zult meer hooren dan dit. Bij Zijne Excellentie gaat alles wiskunstig toe, en het is er niet te minder om. Onlangs had ik, ter bemachtiging van eene verschansing, schuiten uitgedacht met opstaande ladders; doch Zijne Excellentie bewees mij zeer goed, dat mijne schuiten niets deugden en, bij het beklimmen der ladders, door de zwaarte zouden kantelen en omslaan: en toen maakte STEVYN op zijn last een ver-

toog, 't welk hij noemde... hoe duivel heette het ook?... o ja: *vlietende topswaerheit:* en hij bewees daarin hoe men schuiten moest inrichten die nimmer kantelen konden, maar even als Indiaansche duikelaartjes, zich altijd weder herstelden!' -

'*Ah! c'est un grand génie, que son Excellence,*' zeide BETHUNE: '*mais pourtant, des brides mathématiques! plaisant! je doute que cela prenne*.' -

'*Et cela prendra cependant,*' zeide de Adjudant MARQUETTE tot den ginnegappenden Franschman: 'ik ben *certein*, dat ge den eerste zijn zult, dien ze in *awe* roiterij zult nemen, zoodrao ge ze gezien hebt.' -

'*Je n'en doute pas, puisque vous l'affirmez, mais cependant*.'... -

'Komt *meine Hern!*' riep Graaf ERNST hun toe: 'wollen sie nicht met kaan nach die maliebaan om onze etlust anzuwacheren?' - Dit voorstel vond bijval: de krijgsoversten begaven zich naar een open plein, dat, achter 's Veldheers tent gelegen, de geschiktste gelegenheid aanbood tot dergelijke vermakelijkheden. Hier besteedden zij den tijd, die hun tot het etensuur overbleef, met den bal te slaan of met het kegelspel. Alleen de Heer VAN SONHEUVEL schudde ontevreden het hoofd en begaf zich naar zijn kwartie. - 'Zijn dat mannen?' mompelde hij onder 't voortgaan: 'in het eene oogenblik bestormen zij Zijne Excellentie om verlof te krijgen tot een' uitval om wraak te gaan nemen over dien gruwelijken moord: en in het

volgende loopen zij als kinderen naar de maliebaan en kaatsen en kegelen en lagchen en zuipen als of er nooit een ULRICH VON DAUN in de waereld geweest ware. Dan, laten zij hem vergeten, ik vergeet hem zoo licht niet!' -

Nog vervuld van deze gedachten, trad hij zijne tent binnen, waar hij den getrouwen BOUKE bezig vond met het opwitten van zijns meesters handschoenen en degenhanger.

'Ik hoor,' zeide deze, 'dat de genadige vrouw van FALCKESTEIN in het leger geweest is.' -

'Dat is zij, BOUKE! en tot mijn verdriet! Toen hebben de oversten een boel poha gemaakt quasi om haar te gaan wreken, en het was Fransche wind en Duitsche lari en Engelsche vloeken wat men hoorde; en per slot van rekening zijn zij allen loopen spelen; maar, wat mij betreft, ik beloof dat ik den eersten Spanjool dien ik in handen krijg, den kop zal afhouwen tot een exempel van alle zulke woordbrekers en verraders.' -

'Die arme Graaf!' zeide BOUKE: 'doch wat kon hij anders van zulke schelmen verwachten? 't zijn allen fielen en rabauwen: heugt het UEd. nog van die satansche Jesuiten? Ja, gelijke monniken, gelijke kappen! De Graaf had zich nooit met hen in moeten laten, want geef je den duim, ze nemen je de heele hand.' -

'Nu,' hernam VAN REEDE: 'ik zal hun duim noch hand, maar wel een paar fiksche vuisten toonen, dat beloof ik. Ja, ik moet en wil Zijne Excellentie spreken; misschien zal MAURITS, als ik hem alleen vinde, mij wel toestaan een tochtje te

ondernemen: hij is hierachter in de stallen: ik zal hem maar terstond gaan opzoeken.' -

'Juist,' merkte BOUKE aan: 'men moet het ijzer smeden als 't warm is.' -

De Ritmeester trad zijne tent weder uit en wandelde naar de straten achter de legerplaats, waar zich de paardenstallen bevonden. Het leed niet lang, of hij zag den Graaf met zijnen jongen broeder HENDRIK FREDERIK, den Generaal der Artillerie KESSEL en de beide Kwartiermeesters Generaal STEVYN en LIEVEN CYS bij een fraai merriepaard staan, aan hetwelk zij onderscheidene gebitten pasten.

'Gij ziet dus, KESSEL!' zeide de Graaf, 'dat onze leer op goede gronden steunt, en dat de keeren aan een' stang noch meer noch minder tot de strakheid doen.' -

'Zoo als Uwe Excellentie het berekent, neen,' antwoordde KESSEL; 'doch het zij mij vergund aan te merken, dat men elk in zijn ambacht geloven moet, en dat alle pikeurs en stalmeesters van oordeel zijn, dat de keeren veel toebrengen tot de strak- of slapheid.' -

'Ten iersten,' zeide STEVYN, 'zijn de pikeurs geene wiskunstenaars, en kunnen dus van wichtige gedaonten niet eurdeelen: ten twieden moeten zij oit de ondervinding hun voorgeven bewijzen, of ik ben niet verplicht hen te geleuven.' -

'Eilieve zie eens!' zeide LIEVEN CYS, 'hoe bedrukt de Kapitein VAN REEDE daar aan komt wandelen: 't is of hij vandaag niet ontbeten heeft, zoo kaauwt hij op zijn' hoed.' -

‘Hij is misschien bij MENDOZA te gast geweest,’ merkte STEVYN aan, al lagchende: ‘daor, heur ik, volgt men het oude veurschrift van den filosoof, om, naomelijk, altijd met honger van taofel te gaan.’ -

‘Gij zult zien,’ zeide de Graaf, ‘dat hij mij een verzoek te doen heeft, waarmede hij niet durft aankomen: wij zullen hem uit de verlegenheid helpen. - Kapitein VAN REEDE! een woordje met u, als 't u gelegen komt!’ -

Met een' loop, die veel naar een' sprong zweemde, bevond zich de Ritmeester aan 's Graven zijde. Deze verwijderde zich een weinig van de oversten, waarna hij, VAN REEDE vlak in 't gezigt ziende, hem aldus toesprak: ‘Gij hebt iets op uw hart, Kapitein, en gij schroomt het uwen Overste te verhalen. Is dat vriendschappelijk gehandeld? Gij weet hoe MAURITS de openhartigheid bemint.... wanneer het geene staatszaken betreft.’ -

‘Uwe Excellentie is al te goed,’ was het antwoord des Ritmeesters: ‘en echter vrees ik mijn verzoek niet te zullen verkrijgen: ik wilde gaarne Uwe Excellentie spreken over... over... de treurige tijdingen, die heden...’ -

‘Hoe!’ vroeg MAURITS: ‘is uwe gade erger? ik weet, dat zij zich in zeer zwakken staat bevindt.’ -

‘'t Is waar, Uwe Excellentie! de dood van ons eenig zoontje heeft haar in haren zwangeren toestand zeer getroffen; doch ik bedoelde thands de nieuwe berichten, die ik heden ontfing, over den moord van iemand, die zoowel de vriend

Uwer Excellentie was als de mijne, den waardigen ULRICH VON DAUN.' -

'Welnu?' zeide MAURITS: 'en gij wilt?...'

'Wraak nemen op de moordenaars, waar ik hen vinde,' was het antwoord.

'Ik versta u, hernam de Graaf met veel koelheid; doch eene *expeditie* ligt niet in mijn plan.'

'Uwe Excellentie!'... -

'Misduid mij niet! niemand verdenke mij van hardvochtigheid of ongevoeligheid omtrent het lot van den edelen Graaf! Ik ben geen weekhart en echter hebben deze oogen droevige tranen gestort om zijn verlies, en ben ik er wellicht dieper over getroffen dan al die Heeren, die mij zoo luidkeels tot wraak aanspoorden.' -

'Mag ik,' hernam VAN REEDE met aandrang, 'mag ik op dat getal geene uitzondering maken? Ik was de boezemvriend van den Graaf: ik ken zijne moordenaars.' -

'Doch waar zult gij hen vinden?' -

'Wellicht nog te *Bruck;* doch hetzelfde waar zij zich ophouden; al zaten zij, met verlof gezegd, in de voorpoort der hel, ik zal hen vinden met hulp van God en mijn zwaard. Daarenboven weet Uwe Excellentie, dat ik een oud eigen op den moordenaar heb, zoowel als Uwe Excellentie. Hij was een der opstokers van PIETER PANNE, wien ik...'

'Ik versta u: en uit dankbaarheid, dat gij toen mijn leven gered hebt, moet ik u thands na de rol van meester Knipschaar die van meester Hans laten spelen. Hoor eens Ritmeester!' vervolgde hij hem met gemeenzaamheid de hand op den schou-

der leggende: gij zijt een dapper man, kloek en handig met het zwaard, altijd de eerste in het veld; doch of gij de noodige koelbloedigheid bezit om eene *expeditie* als die van welke gij spreekt te bestieren, dit laat ik, beste vriend! gaarne aan uw eigen oordeel over. Ik mag thands mijn leger van geen man ontblooten en wil niemand in gevaar brengen door met u herom te doolen bij nacht en ontijde om eenen mageren Jesuit te zoeken; want dat zoudt gij doen moeten, vermits Pater EUGENIO niet meer te *Bruck* is.' -

'Niet? O! in 's Hemels naam Uwe Excellentie! waar bevindt hij zich dan?' -

'Kunt gij een geheim bewaren, Kapitein?' -

'Als goud, Uwe Excellentie.'. -

'Dat voorrecht bezit ik ook, tot mijn geluk. Geloof mij, het ware eene onnutte poging, te willen kennen hetgeen ik bedekt wil houden: indien mijn hemd achter een mijner geheimen kwam, smeet ik het dadelijk op het vuur.' -

'Dan zal ik oppassen mij niet te branden,' zeide VAN REEDE, met eene koele buiging en terwijl hij een gezicht trok alsof hij een drankje innam, 'het doet mij innig leed, dat Uwe Excellentie aan mijn verzoek niet voldoen kan.'

Met deze woorden nam hij afscheid en keerde naar zijne tent, als een patrijshond, die aan de ketting ligt en zijnen meester ter jacht ziet gaan zonder hem mede te nemen.

De mensch loopt de fortuin na en deze komt hem dikwijls in zijn bed opzoeken: dit spreekwoord, dat BOUKE dikwijls bezigde, werd kort na

na het gesprek dat de Graaf met VAN REEDE gevoerd had, aan dezen laatsten bevestigd. Hij lag te half tien ure des avonds op zijne legerstede te ronken, toen zijn dienaar BOUKE op eens half naakt voor hem verscheen, en hem wekte met dit spreekwoord: ‘hoe later op den dag, hoe schooner volk! daar is iemand van wege Zijne Excellentie, om UEd. te spreken.’ -

‘Zoo!’ zeide de Ritmeester, de oogen wrijvende: ‘ja het is niet anders: kom de vorsten iets vragen, dan is 't zelden te huis: hebben zij ons noodig, men moet op elk uur van dag of nacht klaar zijn; doch dat is tot daaraantoe; breng den bode hier, BOUKE!.. of wacht! geef mij eerst mijne pels.’ -

BOUKE reikte hem de pels aan, die hij over het hemd aantrok, terwijl hij al rillende en klappertandende zich naast zijn bed nederzettede. Een Luitenant van de Guarde werd binnengeleid, die hem aldus toesprak: ‘Zijne Excellentie verzoekt u, Heer Ritmeester! mij op staande voet in volle wapenrusting te willen volgen, met uwen dienaar.’ -

‘Waartoe? waarheen? waarop is 't gemunt?’ vroeg VAN REEDE, terwijl hij zijne oogen wijd opspalkte en het hoofd schudde om recht wakker te worden. ‘Dat zal Zijne Excellentie UEd. ongetwijfeld zelve verklaren willen. Gij weet dat zijne geheimen.’...

‘Genoeg!’ hernam de Ritmeester, die nu geheel wakker was, met blijdschap: ‘ik geloof dat ik het oogmerk al raden kan;... doch laat ik niet

te veel zeggen, anders mocht hij een *auto-da-fé* van mij maken, zoo als van zijn hemd: gij hebt het gehoord BOUKE! geef mij mijne wapenen en ga dan spoedig de paarden opzadelen.' -

'Welk paard zal UEd. berijden?' vroeg BOUKE.

'Om 't even: neem het graauwtje maar!' -

'Neem het zwartste paard dat gij hebt, Heer Ritmeester!' zeide de Luitenant: 'de nacht is wel donker, maar een wit paard wordt ook bij duister gezien.' -

'Bij nacht zijn alle katten graauw,' merkte BOUKE aan, terwijl hij zijn' meester deszelfs wapenen aanbracht.

'Gekheid, BOUKE,' zeide deze: 'de Luitenant heeft gelijk. Zie eens, heer Luitenant! mijn borstkuras is zoo helder gepolijst, alsof ik te voren geweten had dat het deze nacht zoude moeten dienen... 't is maar, om u te toonen, dat men altijd zorgen moet, zijne spullen in orde te hebben!... ik zal er met dat al maar een buis over aantrekken; vooreerst om de koude, en ten tweede om niet gezien te worden:... het zoude toch nog al aartig zijn, indien ik juist geraden had!'... Ook zal ik maar een helm zonder vederbos opzetten... ja Zijne Excellentie zegt wel, dat ik geene bedaardheid bezitte..... wat hamer BOUKE! rep u dan toch wat!... maar ik hoop u te toonen!.... zie zoo! ga nu maar de paarden halen: ik zal zelf mijn degen wel krijgen en mijne pistolen laden... ik wil wedden, dat wij dien Jesuit in handen krijgen!... Gaat gij ook mede Heer Luitenant? - Niet!... dat spijt mij, anders zoudt

gij een kluchtspel zien: een Jesuit, dien wij zullen vangen!... waar zijn mijne handschoenen?.... och! ik heb ze al aangetrokken!.. wat talmt BOUKE nu weêr?' -

Op het einde dezer alleenspraak, welke de Luitenant zich wel gewacht had te storen, daar hij er niets van begreep, en het praten over het hemd van Zijne Excellentie en den te vangen Jesuit daaraan toeschreef, dat VAN REEDE nog door den slaap bevangen was, verscheen BOUKE met de paarden voor de tent. Heer en dienaar stegen op, voorafgegaan door den Luitenant, die hen met een handlantarentje voorlichtte. Zij trokken de brug over, die naar den *Weert* geleidde, de lange brug, die er over heen voerde, en de derde welke den *Weert* met de overzijde vereenigde, totdat zij in 't open veld waren gekomen. Aldaar kondigde het gebriesch van paarden de nabijheid aan eener ruiterbende, welke door de duisternis niet konde worden onderscheiden. Nu floot de Luitenant een paar malen, en zijn sein werd op gelijke wijze beantwoord: een man, in een' zwaren mantel gewikkeld en met een' breedgeranden hoed op 't hoofd, trad voorwaart: het was Graaf MAURITS.

'Heer Ritmeester!' sprak deze: 'de tijd is kostbaar; doch een goed verstaander heeft aan een half woord genoeg: achter mij staan honderd ruiters, uit alle benden uitgelezen. Gij trekt met hen een konvooi te gemoet dat heden uit *Gelder* naar het hoofdkwartier van MENDOZA getrokken moet zijn. - Geen kwartier voor al wie wederstand

biedt! - Geene onmenschelijkheden na de overwinning. Een der moordenaren vindt gij zeker: zorg, dat hij niet ontsnappe! een gids, die u verzellen moet, zal u alles nader verklaren. God geleide u!' -

'Ik kus de handen uwer Excellentie duizendmalen,' zeide VAN REEDE vol blijdschap: 'dat had ik niet durven verwachten na het laatste gesprek dat ik de eer had met Uwe Excellentie te houden.... God zegene Uwe Excellentie!' - En hiermede gaf hij zijn paard de sporen en voegde zich bij de ruiterbende, terwijl MAURITS met den Luitenant naar het kamp terugkeerde.

Zevende hoofdstuk.

Hij is met krijghsmans eere in 't harrenas gestorven.
V o n d e l *Gysbrecht van Aemstel.*

Moedig trok VAN REEDE, aan 't hoofd zijner bende, de duistere heide over, terwijl de gids, een oud onderofficier, en in die streken wel bekend, die zich terstond aan zijne zijde gevoegd had, hem nader omtrent den weg onderrichtte, welke de vijand volgens de ingekomen berichten en naar alle waarschijnlijkheid nemen moest, om van *Gelder* naar het hoofdkwartier van den Admirant te trekken. De Ritmeester beraamde diensvolgens zijn plan om het konvooi zeker te ontmoeten en te onderscheppen, en toen men eenige uren had voortgereden, gebood hij dat men halt zoude maken en steeg hij met de officieren af, om te beraadslagen, wat hun te doen stond. Men was nu in de nabijheid van een volkrijk dorp gekomen, hetwelk de Spanjaarden ongetwijfeld moesten doortrekken, en de gids begreep dat het onvoorzichtig ware, verder voort te gaan, uit vreeze van het konvooi mis te loopen, en evenzeer onveilig, het dorp te bezetten, daar men de gezindheid der

ingezetenen niet kende en het te vreezen was, dat de Spanjaarden gewaarschuwd mochten worden en een' anderen weg inslaan of terugtrekken. Men besloot dus te blijven waar men was, en inmiddels in het dorp iemand op kondschap uittezenden, om te onderzoeken, of er zich ook eene Spaansche bezetting bevond, ten einde, voor men een' aanval op het naderend konvooi deed, de vijanden buiten staat te stellen van het opzet te doen falen. Het was BOUKE, die de eer genoot van met deze zending belast te zijn: zijn meester kende hem als een' sluwen, ondernemenden kaerel, die zich niet licht zoude laten beknippen, en wien in dat geval zelfs geene bedreiging, geene doodsangst zelfs zoude dwingen om iets van het ontwerp te verraden.

'Wees gerust, Uwe Edelheid!' zeide BOUKE, terwijl hij zich van zijne krijgstoerusting ontdeed en in eene gemeene boerenpij zich vermomde: 'BOUKE zal zich niet verpraten, want wie veel kalt veel ontvalt: indien ik niet binnen 't uur weêrom ben, en alles hairklein weet te vertellen, hoe het in 't dorp geschapen staat, dan mag ik gaarne lijden, dat UEd. mij in 't vervolg voor den grootsten stoffel houde, die ooit een snippennet gebreid heeft.' -

Dit zeggende nam hij haastig afscheid en verliet de ruiterbende, welke inmiddels in de vlakte, waar zij zich bevond, halt bleef houden. Onverschrokken en blijmoedig volgde BOUKE een klein zijpad, dat hem, volgens de aanduiding van den gids, op den gewonen rijweg die vlak op 't dorp aanliep, brengen moest. De Novembernacht was

koud en donker, en de grond hard bevroren: zoodat BOUKE, die in den beginne met forsche stappen was afgetrokken, al spoedig, uit vrees van den grond met zijne geheele lengte te meten, zich genoodzaakt zag een' langzameren tred aan te nemen, te meer daar het pad niet rechtuit liep, maar in menigvuldige bochten en oneffenheden nu tusschen hakhout, dan weder over afgemaaide graanvelden slingerde. Hoewel nu de afstand, dien hij af te leggen had, in de daad langer was dan de gids hem had opgegeven, en de duisternis der nacht zoowel als het ongeduld van onzen verspieder dien nog langer deden schijnen, bemerkte deze al spoedig, uit het geloei van runderen, het gebriesch van paarden en het geblaf van honden, dat zich verward dooreen liet hooren, dat hij de plaats zijner bestemming naderde: en weldra herkende hij in menige donkere gedaanten, die tegen de graauwe lucht ongelijkvormig afstaken, de onderscheiden huizen waaruit het dorp was samengesteld. Reeds verblijdde hij zich in de gedachte, dat hij nu welhaast aan den grooten weg en dus bij de ingang van het dorp moest wezen, toen hij op eens bemerkte dat het pad zich in tweeën scheidde. Terwijl hij onzeker stond, welke zijde hij volgen zoude, hoorde hij links van zich af eenen haan zijn morgenlied met luider keel aanheffen. Straks was zijne keuze gedaan: hij sloeg linksaf en bespeurde toen hij de kronkelingen van het pad volgde, dat hij werkelijk op het dorp aanhield. Met dat al was hij den verkeerden weg ingeslagen, gelijk straks blijken zal. Op eens liep het pad eene

hoogte op, van waar het aan de andere zijde zoo schielijk en zoo steil afdaalde, dat BOUKE, die hier niet op verdacht was, over een' steen struikelde, en vrij onzacht nederviel tegen het beschot eener schuur; het was namelijk op eene hoeve midden in het dorp, en niet op den rijweg, dat het door hem gekozen pad geleidde. Dit ware hem echter hetzelfde geweest in gewone tijden, doch in deze oogenblikken strekte dit abuis hem bijna ten verderve, want naauwlijks was hij weder opgestaan, toen hij zich van zes of zeven soldaten zag omringd. Deze waren namelijk kort te voren aan de schuur gekomen, waar zich een aantal ossen en paarden vonden besloten, toen zij op eens ontzetteden door den val van een zwaar lichaam, dat, van de hoogte af, midden tusschen hen nedertuimelde. ‘Santa Maria!’ riep de een: ‘wat is dat?’ - ‘San Yago!’ riep een tweede: ‘*er ist ein drunken kerl!*’ riep een derde. En toen zij allen, van hunnen schrik bekomen, ontwaarden, dat deze laatste althands in zoo verre gelijk had, dat de nedervallende gedaante die van een' levenden manspersoon was, schoten zij toe en grepen onzen BOUKE vrij onzacht in de kraag.

‘Hei! hei wat!’ zeide BOUKE, die zich vruchteloos poogde los te rukken: ‘voorzichtig wat: ik heb geen kleêren te bederven buiten deze.’ -

‘Wat heb je hier te doen, jou dronken lap?’ vroeg een van de soldaten, met eene forsche stem.

‘Met je verlof,’ antwoordde BOUKE: ‘ik heb een' boodschap in 't dorp en ben het verkeerde pad opgegaan.’ -

‘Welnu! keer dan terug van waar je gekomen bent,’ zeide een uit de troep, hem van zich afstotende.

‘*Nein! nein!*’ riep een ander, hem wederhoudende: ‘*so leicht komst du nicht frei!*’ -

‘Vooral niet,’ zeide een derde: ‘*bisogna de veder, si ha danaro*.’[1]

‘*Danaro! danaro!*’ mompelde een vierde: ‘wie zal er bij nacht met geld in de tasch loopen. 't Is zeker een strooper, die meer nood dan brood heeft.’ -

‘Om 't even,’ zeide een ander: ‘ongemoeid moet hij niet vertrekken; zijn kasak is in allen gevalle nog goed en misschien draagt hij wel een paar hoentjes of een haas onder 't wammes.’ -

Dit zeggende begonnen de soldaten de kleederen van BOUKE te betasten, ondanks deszelfs tegenspartelen: en aldra ontdekten zij, wel geen wild noch geld, maar, 't geen erger voor hem was, een lang pistool die eene zijner broekspijpen verborg.

‘Aha!’ zeide de vinder in 't Spaansch, terwijl hij met een zegepralend oog het moordtuig in de hoogte hief: ‘dragen de boeren hier te lande zulk ontbijt in den zak?’ -

‘Men kent den vogel aan zijn veeren,’ zeide BOUKE, in zich zelven de voorzorg verwenschende die hij gebruikt had door het pistool mede te nemen.

‘Dat moet de serjeant hooren,’ zeide een ander: ‘hier steekt verraad achter en er is rede genoeg om het geheele dorp uit te plunderen.’ -

(1) Men moet zien of hij geld heeft.

‘Wat is er gaande mannen?’ vroeg de serjeant, die op het zelfde oogenblik de schuur naderde: ‘en waarom zijn de beesten nog niet buitengebracht?’ -

‘*Abbiamo trovato un' altra bestia,*’ riep een der soldaten: ‘*un traditore?*’[1]

‘*Ein gewaffender bube!*’ riep een ander: en terstond werd het voorgevallene aan den verbaasden onderofficier medegedeeld.

‘Stil wat!’ zeide deze: ‘laat ik den spitsboef eens ondervragen. Zeg eens, kaerel!’ vervolgde hij tegen BOUKE, terwijl hij de linkervuist in de zijde zettede en zich met de rechterhand de kin wreef: ‘wat was je oogmerk met dat moordtuig daar?’ -

‘Zoo als ik reeds aan die brave lui gezegd heb,’ antwoordde BOUKE, ‘alleen uit veiligheid; maar, als iedereen zeit: ik ben een varken, dan moet ik in 't hok!’ -

‘En wat heeft zoo een schoojer, zoo een landlooper te vreezen?’ hernam de krijgsman: ‘ik geloof eerder, dat het tegen de veiligheid van anderen gemunt was; doch we zullen het den kapitein laten onderzoeken. Hier PEDRO en CUNO, brengt hem zoolang in huis en bindt hem op de tafel vast, dan kan hem VELASCO zelf ondervragen, als hij uitgeslapen heeft. En voort allen weêr aan 't werk. Voor zonnenopgang moeten wij reisvaardig zijn!’

Volgens de gegeven last werd BOUKE, na eerst wel gekneveld te zijn, door de twee daartoe genoemde manschappen weggeleid naar eene boerenwoning, die kort daarbij op hetzelfde erf gelegen

(1) Wij hebben een ander beest gevonden: eenen verrader.

was: het was, zooverre hij dit bij nacht kon opmerken, een groot gebouw, 't welk verscheidene vertrekken scheen te zullen bevatten. Hij werd door eene achterdeur binnen gebracht en zag zich in eene vrij ruime schuur, volgepropt met eene menigte karren, welke, voor zooverre hij zulks bij het flaauwe schijnsel eener lamp, die van den zolder hing, kon onderscheiden, hem toeschenen kruidvaatjens, voederzakken, brooden en andere krijgs- en mondbehoeften te bevatten, te meer, daar een schildwacht er heen en weder liep, die ook dadelijk den soldaten in de Spaansche taal naar de reden hunner komst vroeg. Na eene korte woordenwisseling in gebroken Spaansch, Duitsch en Italiaansch gehouden, en waarvan BOUKE niet een woord verstond, werd deze in een hok gebracht, aan het einde van het vertrek. Men dwong hem, plat op de buik neder te gaan leggen: zijne voeten werden gebonden en hem de verzekering gegeven, dat hij, bij de minste poging om los te komen, een kind des doods ware: waarna de soldaten hem verlieten en de deur achter zich sloten.

'Ik ben de domste ezel, die er leeft,' gromde BOUKE bij zich zelven, zoodra hij zich alleen bevond: 'mij zoo te laten beknippen! ik ben immers waard, dat men mij een' kogel door den kop jaagt! Hoe kon ik ook zoo lomp zijn om daar midden tusschen die schavuiten te tuimelen? wel is waar, ik weet nu al wat ik weten woû: het konvooi dat mijn meester wacht is hier al lang; maar hoe hem dat nu te berichten! dat is het ongemakkelijke van 't geval.' -

Terwijl hij hierover lag te peinzen, en bedenkelijk het hoofd schudde, 't geen dan ook het eenige deel van zijn lichaam was dat hij vrij had, zag hij eene flaauwe lichtstraal, die door eene reet in het hok viel, en hoorde te gelijker tijd aan de andere zijde van het vertrek praten. Hij begreep terstond; dat hij in zijne tegenwoordige omstandigheid niets beter te doen had, dan te luisteren, rolde zich om en bracht, zoo goed hij kon, eerst het oog en vervolgens het oor voor de opening van het schot. De eerste dier bewegingen deed hem in een klein kamertje zien, waarin eene fraaie, rijzige vrouw, reeds geheel gekleed, bezig was met eenig goed te pakken; zij bleef echter met den rug naar hem toegekeerd, zoodat hij haar gelaat niet konde zien. Naast haar stond een monnik, en in 't verschiet lagen twee kinderen in eene bedstede te slapen, waarvoor een groote fraaie hond lag, alsof hij dezelve bewaken moest. Bij de tweede beweging hoorde BOUKE de twee volwassene personen het volgende gesprek voeren.

‘Gij wilt het kind mij dan niet teruggeven?’ vroeg de monnik.

‘Het is VELASCOOS eigendom, antwoordde de vrouw; ‘doch gij weet wat ik u gezworen heb.’

‘Eene fraaie wijze van eeden te bewaren,’ mompelde de eerste spreker.

‘Het ware geen wonder,’ antwoordde zij fluisterende, ‘al had ik van u geleerd hoe men te gelijk zijn woord moet houden en breken; doch’.. hier sprak zij zoo zachtjens, dat BOUKE haar niet verstaan konde.

‘Trotseer mij niet,’ zeide de monnik: ‘gij weet, dat, indien ik wil...’ -

‘Indien gij wilt,’ zeide zij, hem driftig in de reden vallende: ‘zwijg daarvan, of ik zoude u toonen, hoe ik middelen bezit, om u beschaamd te maken voor 't oog van geheel het leger.’ -

‘MAGDALENA!’ zeide de monnik met eene van spijt gesmoorde stem.

‘Ik ken die stem, dunkt mij,’ dacht BOUKE: en nogmaals toeziende, overtuigde hij zich, dat de spreker niemand anders was, dan de Jesuit, dien hij met zijnen meester op den weg naar *Leyden* eens had ontmoet en met wien hij kort daarna slaags geweest was.

‘Stil!’ vervolgde de vrouw: ‘VELASCO ontwaakt! - en zoo hij u hier vond...’ -

‘Welnu!’ zeide EUGENIO met een' schamperen lagch: welk kwaad konde hij er in vinden, dat, in een huis, als dit, waarin wij als haring in een ton gepakt zijn, de biechtvader vroeg opstaat van de vochtige steenen in het vertrekje hiernaast, en in eene kinderkamer, zoo als deze, zijne troost zoekt? Doch wees gerust: hij slaapt den krijgsmansslaap en zal niet wakker worden voor dat hij gewekt wordt. Hoor MAGDALENA! ik heb u nog veel te zeggen, en God weet wanneer wij ons wederzien.’ -

‘Hoe!’ hernam zij, een' vragenden blik op hem werpende.

‘Gewis,’ vervolgde hij: ‘ik moet met den dag van hier en verlaat het konvooi: alleen om u te onderhouden ging ik tot hiertoe mede. Hoor!

ik moet recht ernstig met u spreken. - Gij hebt zondig en dwaas gehandeld, MAGDALENA!' -

'Ik weet het,' zeide zij, de oogen met somberheid nederslaande: 'doch zijt gij het, die mij zulks verwijten moet?' -

'Dat ben *ik!*' hernam hij, 'ik die u in elende en jammer gebracht heb, ik die de wroegingen, de kwellingen van uw hart veroorzaakt heb, ik moet ook de medicijnmeester zijn, die u den vrede teruggeeft, die u eene betere hoop en betere uitzichten verschaft.' -

'Gij?' zeide zij, hem met een' scherpen, veelbeteekenenden blik aanziende, en tegelijk het hoofd op eene ongeloovige wijze schuddende: 'EUGENIO! het is acht jaren geleden, dat uwe taal en uwe verzekeringen eenige macht op mij bezaten!' -

'En denkt gij dan niet, goede MAGDALENA,' vervolgde hij, als bemerkte hij haren wantrouw in zijne betuigingen niet, 'dat ook mijne ziel door gemoedsangst verscheurd, dat mijn hart door berouw over mijne misdaad gepijnigd werd? - Volgens de kerkelijke wetten had mijne heiligschennis mij den ban, ja den dood doen verdienen; - doch onze Heilige Moeder is lankmoedig en genadig: zij begeerde den dood des zondaars niet: zij schonk *mij* vergiffenis: - ik verwierf die ook voor *u*.' - Zonder een woord te uiten, bleef zij hem aanstaren, in afwachting van hetgeen er volgen zoude.

'U werd echter eene boetedoening opgelegd,' ging hij voort: 'eene boetedoening, die gestreng, doch rechtmatig is. Gij moest namelijk nimmer

terugkeeren in het oord, waar uw vergrijp ergernis verwekte...' -

'Is dit eene boete?' vroeg zij haastig: 'ik beschouw dit als een gunstbewijs.' -

'Val mij niet in de reden,' vervolgde hij: 'gij moet, van nu af, uwe woonplaats vestigen bij hen, die van den gelove zijn afgeweken: gij moet in schijn uwe leer verzaken, en daar, onder ketters, tot vestiging, tot opbouwing onzer Kerk werkzaam zijn. Geheel uw leven moet dit alleen ten doel hebben; dat weder de ware leer in de afvallige Nederlanden heersche: geene zelfsverloochening moet u daartoe te groot, geene opoffering te zwaar, geene moeite te lastig wezen. Een verhevener dan ik zal u den weg aanwijzen, dien gij te bewandelen hebt, de middelen, die gij aan moet wenden, om dat doel te bereiken. Kunt gij deze boete voldoen, zoo zijn u uwe zonden vergeven, en uw loon zal heerlijk wezen!' -

'Ik ben bereid,' zeide MAGDALENA, hare handen opwaarts heffende: 'tot het vervullen dezer plichten had ik bijna geene vermaning noodig. Van nu af behoort mijn leven aan Hem, wien ik eenmaal verlaten heb. Mocht Hij mij, als mijne Heilige naamgenoot, weder zijne liefdearmen openen!' -

'Amen!' zeide de Jesuit, zich kruissende: 'o MAGDALENA! als het eens door onze vereende krachten gebeuren mocht, dat het ketterengeslacht weder van de aarde verdelgd werde gelijk de afgodendienaars die den lande Canaäns bewoonden, toen JOSUA tegen hen optrok! als het ons weder gelukte de neêrgeplofte kruissen alom te herstellen

en de verbrokene beelden der Heiligen uit het stof te doen herrijzen. Hoe blijde zoude dan niet onze mond het *Hosannah* aanheffen! - Wij zijn arbeiders in den wijngaard des Heeren! Vervullen wij blijmoedig onze taak, werwaart ons Zijn wil ook heenleide.' -

'Ik herhaal het u, zoo helpe mij de Heilige Maagd!' hernam zij: 'ik ben bereid alles te verrichten, wat mijne Moeder de Kerk mij voorschrijft; - doch.. EUGENIO! wat zal er van LUDWIG worden?' -

'LUDWIG,' zeide de volgeling van Lojola, snel naar het bed ziende. 'Och hij zal een nuttig werktuig worden in de hand des Meesters, die ons bestiert. Volg slechts blindelings wat men u voor zal schrijven, en al wat u eerst duister zijn mag, zal naderhand te heerlijker voor uwe verhelderde oogen schijnen.' -

'Ik bewonder u ondanks mij zelve,' hervatte zij, 'wanneer ik u de echte taal eens Priesters spreken hoor; doch, als ik dan aan de bloeddorst herdenk, waarmede gij onnoozele vrouwen en kinderen...' -

'Gij kleingelovige!' zeide de Jesuit: 'roeit niet de tuinman, als hij het onkruid wiedt, ook de wortels uit? - Laat de jager de tijgerwelpen in 't leven, als hij de ouders in hun nest geveld heeft? Liet MOZES niet de vrouwen en kinderen der oproerigen tegen God met den zwaarde dooden?... Doch genoeg! ook dat dwaas gevoel van valsche menschlievendheid moet en zult gij overmeesteren: - en thands vaarwel: de haan heeft

reeds ten tweedenmale gekraaid: men bereidt alles tot den aftocht: het is tijd dat ik u verlate;... doch, gij schijnt verlegen... hebt gij mij nog iets te vragen?... zoo maak het kort.' -

'Zult gij van LUDWIG geen afscheid nemen?'.. vroeg zij op een zachten toon: 'zult gij hem uwen zegen niet geven, eer gij voor langen tijd, misschien voor eeuwig, van hem scheidt?'

De Jesuit zag met een' donkeren blik naar de bedstede, waar de knaapjens in sliepen, schudde het hoofd, wendde zich haastig om en vertrok zonder een woord te spreken.

'Als ik nu van dat geheele gesprek iets anders begrijp,' dacht BOUKE, 'dan dat het een paar is, dat aan mekaêr gewaagd is, mag ik lijden, dat ik mijn geheele leven in dit hok slijte. Zulk vee van den Satan durft nog woorden uit de Schrift aanhalen en van Godsdienst en Kerk spreken!... ik woû dat ik dat wijf maar eens in haar bakkes kon kijken; want als zij zulke fielterige voornemens heeft, is 't niet kwaad vooruit te weten hoe zij er uitziet, om iedereen tegens haar te waarschuwen: men kan aan 't been best zien, waar de hoos gescheurd is.' - Terwijl hij dus lag te peinzen, werd er in de naaste kamer aan eene binnendeur getikt. MAGDALENA opende die, en een Spaansch officier trad in volle wapenrusting binnen.

'Maak de kinderen wakker,' zeide hij: 'over een kwartier uurs vertrekken wij. Waar is ANTONIO?' -

'Hij wacht voor de deur,' antwoordde MAGDALENA, terwijl zij de kinderen uit het bed haalde,

die zich, nu wakker gemaakt, de vaak uit de oogen wreven.

‘Ga, roep hem,’ zeide VELASCO, (want hij was het) terwijl hij het kleinste kind opnam en kuste; het knaapje beantwoordde zijne lief kozingen, noemde hem *lieve vader* en speelde met zijne halskraag en vederbos. Intusschen had MAGDALENA de buitendeur geöpend en denzelfden serjeant binnen gelaten, die BOUKE had laten gevangen zetten. Een groote, fraaie hond schoot te gelijk de deur in en sprong vrolijk om VELASCO en de kinderen heen. De kapitein wendde zich nu tot den onderofficier en sprak met hem eene poos in 't Spaansch.

‘Nu zal het mijne beurt worden,’ dacht BOUKE, en inmiddels overlegde hij, wat hem te doen stond en hoe hij zich bij een verhoor gedragen zoude. Dat zijn leven op 't spel stond, kwam hem niet eenmaal in de gedachte, of liever, hij bekommerde er zich weinig over, en hij peinsde alleen op een geschikt middel om zijn ambt van verspieder te kunnen vervullen en aan zijnen heer kondschap te bezorgen van hetgeen hij ontdekt had. Zijne grootste vrees was dat het konvooi het dorp zoude verlaten aleer de Kapitein VAN REEDE van deszelfs nabijheid verwittigd ware, in welk geval de beide benden elkander mis zouden loopen en de geheele onderneming zoude mislukken. Terwijl hij aan het overwegen was, ging de deur van het hok open en een paar soldaten traden binnen, die hem zijne voeten zoo veel losbonden, dat hij gaan konde, en hem vervolgens met zich voerden. Het ruime voorvertrek doorgaande, vond hij het met

soldaten gevuld, die bezig waren de karren buiten te brengen. Hij volgde zijne leidslieden door eene andere deur dan die waardoor hij eerst gekomen was, en bevond zich toen op den publieken weg, die hier ter wederzijden met woningen gezoomd was. Het begon reeds te schemeren en hij onderscheidde dus duidelijk de krijgsbenden, die zich hier van alle kanten verzamelden, een aanzienlijk getal ossen, schapen, varkens en voederwagens met zich aanvoerende. - Dezelfde serjeant, die BOUKE gevangen had, stond in het midden van den weg en gaf zijne bevelen, toen er op eens een boer door de menigte kwam dringen en zich met luider stem bij hem beklaagde, dat de soldaten, die bij hem gehuisvest hadden, zijne ossen hadden medegevoerd en hem, op zijn beklag hierover, met slagen en scheldwoorden hadden betaald, schoon hij stellig wist, dat de Overste dergelijke plonderingen verboden had. De serjeant, die dit laatste zeer wel wist, en echter zijne makkers voor straf wilde behoeden niet alleen, maar hun den gemaakten buit laten behouden, gaf den armen boer een slecht bescheid. ‘Wat bruit mij zoo'n schoft,’ zeide hij: ‘hebt ge bewijzen, kaerel? anders kunt ge maken, dat ge wegkomt, of ik zal het uw huid laten heugen, dat ge de soldaten van Zijne Katholijke Majesteit dus belastert. Hier mannen! smijt me dien kinkel uit den kring.’ Dit was aan geen dooven gezegd: vrij onzacht grepen eenige soldaten den jammerenden en vloekenden huisman bij 't wambuis en slingerden hem buiten den kring, zoodat hij vlak tegen BOUKE aan-

tuimelde. Deze was terstond bedacht om van deze omstandigheid gebruik te maken, en, hopende dat de omstanders geen Hollandsch verstaan zouden, trok hij den boer naar zich toe en sprak hem in deze taal aan:

‘Woû je graag je beestjens weêrom hebben, vrindje?’ -

‘Of ik ze weêrom woû hebben,’ antwoordde de boer; ‘maar die rekels...’ -

‘Stil: luister! in het boschje, ten westen van het dorp, zijn diegenen bijeen, die u daaraan helpen zullen: loop er als de wind naar toe en vertel al wat hier voorvalt... gij zult uwe ossen weêrom hebben en nog twee goudstukken daarenboven.’ -

De boer zag hem verwonderd aan en wilde nog meer vragen; doch een der leidslieden van BOUKE, die het gesprek begon te bemerken, draaide zich om en gaf den huisman een' slag met het platte van zijn' degen, waarop de sukkel begreep, dat een onverwijld vertrek het beste voor hem zoude wezen.

Met het inpakken, het uithalen der karren en het maken der verdere toebereidselen tot het vertrek verliep nog een geruime tijd, tot groote vreugde voor BOUKE, die, als wij reeds aanmerkten, niets ergers duchtte dan dat men te ras vertrekken zoude. VELASCO was inmiddels uit zijn nachtverblijf gekomen, nam alles in oogenschouw, deelde zijne bevelen uit, en gelastte ook dat men den gevangenen voor hem geleiden zoude. Het verhoor was kort. Schoon men tegen BOUKE niets

anders had in te brengen, dan dat hij met een pistool de schuur genaderd was, scheen deze omstandigheid echter van zulk gewicht, dat VELASCO begreep hem gevangen met zich te moeten voeren, om hem bij geschikter gelegenheid een langer verhoor te laten ondergaan. Men bracht hem nu ter zijde, met oogmerk hem aan de staart van een paard te binden, en zoo bij den aftocht mede te voeren. Hiertoe werd de koord die hem de voeten gebonden hield, geheel los gemaakt, en de soldaten ontdeden hem ook van den strik, die hem de handen bond, met oogmerk om het eene einde van het touw aan de paardenstaart vast te maken, toen zich op eens een schelklinkend trompetgeschal liet hooren, gevolgd van het losbranden van schiet-geweer, het getrappel van paarden en het krijgsgeschreeuw eener aanrukkende bende. ‘Verraad! verraad!’ klonk het door het dorp: en eer men tijd had om te ontdekken vanwaar de aanval komen zoude, zagen de Spanjaarden eene staatsche ruiterbende van twee kanten binnenrijden. De boer, dien BOUKE gezonden had, had aan deszelfs wensch voldaan: hij had den Heer VAN SONHEUVEL, die vast vloekte en raasde over het niet verschijnen van zijnen dienaar, ter bepaalde plaats gevonden, en deze had dadelijk na het vernemen dat het konvooi in het dorp was, het bevel tot den aanval gegeven.

Naauwlijks had BOUKE het sein tot denzelven gehoord, of hij rukte zich los uit de handen die hem vasthielden, nam van een daarbij staanden wagen, waarop schansgraverstuig lag, eene zware

spade en sloeg daarmede zoo geducht in 't rond, dat hem in de eerste oogenblikken niemand naderen dorst.

‘Schiet den schelm ter neder, die ons verraden heeft,’ riep de serjeant, terwijl hij woedend een pistool op BOUKE loste.

‘Oranje! oranje! *à bas* de Spanjolen!’ riep BOUKE, terwijl hij met een' geduchten slag den serjeant helm en hoofd verbrijzelde. ‘Hoezee! hoezee! al gewonnen!’ -

‘Op mannen!’ klonk nu de stem van VELASCO: ‘hier, PEDRO! BERTI, MÛLHOFF! Verzamelt uwe manschappen en verspert de straat aan wederszijden. Blijft slechts als palen staan, totdat wij herkennen, hoe sterk de vijand is. Doch!... schiet niemand dien verrader neder?’

De bevelen van VELASCO werden opgevolgd en zijne nu vereende bende trachtte de toegangen te bezetten, de wagens en het vee tusschen zich besloten houdende. Doch aan den wensch, dien de hoofdman geuit had, was niet voldaan geworden: BOUKE was door de menigte heen gebroken, had zich in 't midden der verwarring, die er heerschte, over eene heining gered, en zich, door een' omweg, met zijne bende vereenigd.

Het gevecht was nu begonnen, en hoe dapper ook de Spanjaarden zich verdedigden, waren zij echter te onvoorbereid om den geduchten aanval der Staatsche ruiters te weêrstaan. Zoolang echter hun wakkere bevelhebber hen bleef aanvoeren, weken zij geen duimbreed; doch toen deze, zwaar gekwetst door een pistoolschot, van zijn paard

stortte en weggevoerd werd, begon de moed der verweerders te verflaauwen in dezelfde mate als die der aanvallers wies. Al spoedig zochten sommigen een goed heenkomen en poogden in de boerenwoningen de vlucht te nemen; doch de huislieden, die in die nacht overlast genoeg van die raauwe gasten geleden hadden, ziende dat de kans deze tegenliep, vatteden post voor hunne huisdeuren en dreven al wie er schuilen wilde met knuppelslagen terug. Dit vermeerderde de schrik van den Spanjaarden: verscheidenen wierpen de wapenen weg en gaven zich over, terwijl anderen in alle richtingen, tusschen de huizen door over het veld de vlucht namen.

'Waar is de kapitein der bende?' vroeg de Ritmeester VAN REEDE, zoodra hij zich van de overwinning verzekerd zag.

'Ik denk,' zeide BOUKE, 'dat men hem in gindsche woning gebracht heeft; daar heeft hij zijn nachtverblijf gehouden.' -

'Naar de hel met hem! Wraak over den moord te *Bruck,*' riepen eenige voormalige Haneveêren, die zich mede bevonden onder de ruiters, welke den Heer VAN REEDE vergezeld hadden. En ijlings afgestegen zijnde, snelden zij de boerenwoning in, welke BOUKE aan zijnen Heer had aangewezen.

Terwijl de Ritmeester de noodige bevelen gaf om de gewonden te bezorgen en de gevangenen te binden, kwam BOUKE op eens naar hem toe loopen. 'Heer Baron!' riep hij toornig uit: 'zij vermoorden den weerloozen overste.' -

‘Dat zal hun de duivel!’ zeide VAN REEDE, driftig naar de boerenwoning loopende: ‘willen zij, spijt mijne last en die zijner Excellentie, de Spaansche gruwelen nabootsen?’ -

Haastig trad hij de woning in, waar zich een vreesselijk schouwspel aan zijne oogen vertoonde. Met wonden overdekt lag de dappere VELASCO in 't midden van de schuur op den vloer uitgestrekt, omringd van ruiters, die hem nog gedurig houwen en steken toebrachten. Om hem lagen verscheidene Spanjaarden, die hem in 't uiterste hadden bijgestaan, nedergesabeld. Een fraaie jachthond stond er nevens en scheen zich alleen te bekommeren over een klein kind dat bij hem op den vloer lag te jammeren. Wat verder stond MAGDALENA en hield haar zoontje aan hare borst geklemd, als wilde zij het tegen alle boosheid beveiligen.

‘Terug! gij laffe moordenaars!’ riep VAN REEDE, met eene vervaarlijke stem: ‘ik houw den eersten ter neder, die zich weder onderstaat, eenen weerloozen aan te vallen.’ - Op het hooren van deze bedreiging, en op het zien der woede, die in zijne oogen flikkerde, traden de ruiters terug. De Ritmeester naderde VELASCO: deze poogde zich op te richten; dan vruchteloos. VAN REEDE en BOUKE ondersteunden hem het hoofd. Hij sloeg het half gebroken oog op het kleine knaapje, dat angstig schreiend naar hem toe kroop, wendde vervolgens den blik op VAN REEDE en poogde te spreken. Hij kon echter niets anders uitbrengen dan de woorden: ‘dit kind!... zijn vader... vermoord... O Heer! wees mij genadig!’ - Met

deze woorden zeeg hij achterover en gaf den geest.

‘Het is gedaan!’ zeide de Ritmeester, een' traan wegwisschende: ‘zijn dood zal mij eeuwig rouwen. Hij werd vermoord, en ik, die het had moeten beletten!.... Doch dat kind... Vrouw!’ vervolgde hij tegen MAGDALENA: ‘behoorden die twee kinderen aan den verslagen Overste?’ -

‘Deze is mijn zoon,’ antwoordde MAGDALENA, op LUDWIG wijzende.

‘En deze kleine?’ hernam MEDE.

‘Heeft de ongelukkige het u in zijn' laatsten levensstond niet gezegd?’ vroeg MAGDALENA, hem met een' somberen blik aanziende: ‘het is de zoon van den vermoorden Overste.’ -

‘En zijne moeder?’ zeide de Ritmeester.

‘Ik kan u geen verder bericht doen erlangen,’ hervatte MAGDALENA: ‘wat beveelt gij? moet ik met mijn' zoon mede ten prooi strekken aan de bloeddorst uwer volgelingen? of is het aan eene arme weduwe, die met den krijg niets gemeens heeft, vergund dat zij vertrekke?’ -

‘Houd dat wijf, Heer Baron!’ zeide BOUKE: ‘het is eene feeks, die met den Jesuit van de ‘Katholijke Hofstede samenspant, en zoo als UEd. weet; gelijke munniken, gelijke kappen!’ -

‘Foei BOUKE! eene arme vrouw en haar kind,’ zeide VAN REEDE: ‘zij moge in vrede heengaan.’

MAGDALENA wachtte geene nadere vergunning af; doch, LUDWIG aan de hand houdende, trok zij, zonder iemand te groeten, dadelijk de achterdeur uit en verwijderde zich met haren zoon.

‘En wat zullen deze?’ vroeg BOUKE, het kleine kind opnemende en te gelijk den hond streelende, als of hij hem wilde verzekeren, dat hij geen boos opzet had tegen deszelfs beschermeling.

‘Wij zullen daarover nader spreken,’ antwoordde de Ritmeester: ‘thands moeten wij zorgen dat de aftocht zoo dra mogelijk geschiede.’

‘Juist,’ zeide BOUKE, hem buiten de schuur volgende: ‘wel zegt het spreekwoord, dat al wat gaat, ook terugkeeren moet.’ -

Achtste hoofdstuk.

Godlof! het is mijn Heer! ik heb zijn stem gehoort.
V o n d e l *Gijsbrecht van Aemstel.*

Het zal mijnen Lezers en vooral mijner Lezeressen waarschijnlijk niet dan aangenaam zijn, dat ik, bij het begin van dit achtste Hoofdstuk, van krijgsveld, legerplaatsen en wapenfeiten voor goed afscheid neme, om hun een meer bevallig, meer huisselijk tooneel te schilderen en hen niet alleen in de kleine woning, welke de Heer VAN REEDE binnen *Amsterdam* bezat, maar zelfs binnen de kraamkamer der edele vrouw te geleiden, welke met haren zuigeling op den schoot in 't gezelschap van den Predikant RAESFELT en van hare Baker, de terugkomst verbeidde van haren beminden echtgenoot. Deze had, nu de legers de winterkwartieren betrokken, verlof ontfangen om de wintermaanden in den schoot zijns huisgezins door te brengen en zijne wederhelft op zijne aanstaande terugkomst voorbereid.

Mevrouw VAN SONHEUVEL was eene kleine, tengere blonde, met zachte blaauwe oogen en regelmatige gelaatstrekken, die in vroegeren leeftijd, toen zij

nog met den blos der schoonheid overtogen waren, menigen edelen aanbidder bekoord hadden. Doch sedert haren echt met den Baron VAN REEDE, of liever sedert de weigering van haren vader om dat huwelijk met zijne goedkeuring te bekrachtigen, had eene diepe smart aan haar fijngevoelend hart geknaagd en hare levenskrachten langzamerhand aangetast. Eene teeringachtige ongesteldheid sloopte haar zwak en aandoenlijk lichaamsgestel: de rozen der wangen verbleekten: de hoogzwellende boezem vermagerde en de eens zoo bevallige schoone was niet meer dan eene schaduw van wat zij eenmaal geweest was. Op raad van zijnen geneesheer, die de fijne lucht, welke men op het kasteel van *Sonheuvel,* hetwelk de Barones betrok, inademde, voor haar gestel nadeelig schatte, had VAN REEDE besloten zich met der woon binnen *Amsterdam* te vestigen en aldaar eene kleine woning te betrekken, die van ouds aan zijn geslacht behoorde. Die verhuizing scheen echter weinig of geenen invloed ten goede op de gezondheid zijner beminde gade uit te oefenen, terwijl daarentegen de plotselinge dood van haar eenig zoontje, die aan hevige stuipen overleed, haar eenen nieuwen, hoogst nadeeligen schok had toegebracht. Het was niet dan door de uiterste zorgen aan te wenden, en door zich van alles wat eenigzins schaden kon te onthouden, dat zij zoo gelukkig was geweest de uitzichten te zien vervullen, welke eene tweede zwangerschap haar had aangeboden: schoon pijnlijk en ziekelijk, had zij echter dien tijd doorgestaan en was vrij voorspoedig van een wel tenger en

klein, doch gezond meisje verlost geworden, aan 't welk zij nu hare moedertederheid toe mocht wijden, en dat haar bij wijlen de diepe smart vergeten deed, die hare ziel had ingenomen.

Zij was dan, op eenen avond van de maand December bij het helder lichtend turvenvuur, in eene lage, wel met kussens gedekte en met fluweel gevoerde leunstoel gezeten: tusschen haar en den haard was de thands in onbruik geraakte bakermat, omringd van de benoodigde korfjens en rekken, waarin de onmisbaarste kleedingstukken van het kleine poppetje net gevouwen lagen of waarop die hingen te droogen. De Baker zelve, eene vrouw van zekere jaren, die sedert zij als min bij de kleine MARIA VAN SONHEUVEL gekomen was, haar nimmer verlaten had, en dus langzamerhand eene vrij groote mate van invloed in het huisbestier bekomen had, zat echter thands niet op haren nederigen throon bij den haard; zij had het kind aan Mevrouw gegeven, liet de pap door het daartoe bestemde zeefje gaan, hield een wakend oog over het kokend kandeeltje, en vond nog tijd genoeg tusschenbeide om voor den Predikant eene kan ouden Rijnwijn en een fraaien roemer neder te zetten.

Den Predikant RAESFELT zullen wij uit het vervolg dezer geschiedenis nader kennen leeren: het zij ons, met besparing van verdere uitweidingen over 's mans begaafdheden en karakter, alleen vergund hier aan te merken, dat hij sedert kort op het dorp *Sonheuvel* beroepen zijnde van *Ransdorp,* waar hij tot dien tijd gestaan had, op zijne

reize door *Amsterdam,* zijner nieuwe Vrouwe een beleefdheidsbezoek was komen geven.

'Ik hoop,' zeide Mevrouw tegen den Predikant, terwijl deze met een zilveren staafje het klontje suiker verbrijzelde dat in den hollen voet des roemers lag, dat mijne gezondheid genoeg in beterschap zal toenemen, om mij te vergunnen een gedeelte van den zomertijd te *Sonheuvel* door te brengen. Dan zult gij, Dominé! ook nadere kennis maken met mijn' man. Ik ben benieuwd te weten hoe hij u bevallen zal. Gij begrijpt, hij is geen geleerde, maar een krijgsman; echter is hij zijn gezelschap dubbel waardig.' -

'Ik ben onderricht, Mevrouw!' antwoordde RAESFELT, 'dat de Baron VAN SONHEUVEL een ijverig voorstander is van onze dierbare Hervormde Geloofsbelijdenis: dat hij geen geleerde is, vermindert zijne waardij geenszins in mijne oogen. Wie zoude ons dierbare Vaderland en deszelfs Kerk beschermen, indien wij geen ander wapen voerden, dan de pen: wel is waar, Psalm 33 zegt, naar de berijming *Datheni:*

Krijgsknechten met hoopen
In stormen en loopen,
  Konnen door haar macht,
Koningen noch helden
Helpen in de velden
  Sonder 's Heeren kracht.

Maar het spreekt van zelfs, dat, daar de Heere voor ons, voor het Hollandsch Israël strijdt, deze regels alleen op de Spanjaarden moeten toegepast

worden, gelijk zulks ook bewezen is geworden door de vernietiging van hunne onverwinnelijke *Armada* of vloot; doch, met dat al, gelijk ik ging aanmerken, ben ik onderricht, dat de Heer Baron de *controverse* onder zijne geliefkoosde uitspanningen telt. Ik twijfel dus niet, of wij zullen over deze en geene punten nu en dan, bij nadere bekendheid, belangrijke gesprekken mogen voeren.'

'Zeker,' hernam Mevrouw, 'voor eenen soldaat houdt hij veel van een ernstig gesprek: als men hem vergelijkt bij zoovele oorlogslieden, die niets van de Schrift weten, en nooit om hunne zaligheid denken, dan steekt hij gunstig bij hen af.' -

'Ja!' voegde de Baker er bij, om het gezegde te bevestigen: 'zijne Edelheid is een goed Theologant en kent de Schrift op zijn duimpje en alles wat daartoe betrekking heeft. Heugt het UEd. nog, hoe spoedig hij, toen hij nog een kleine jongen was, dat vaersje van buiten wist, dat ik hem leerde, en waarin al de Boeken van het Oude en Nieuwe Testament naar rang vermeld worden, en hoe hij het altijd opzei in bed, als hij den slaap niet kon vatten?' -

'Ook heeft hij veel smaak in de Psalmen,' hernam Mevrouw, 'en kent er vele van buiten, zoowel volgens de berijming van wijlen den Heer van Sinte ALDEGONDE, als volgens die van DATHEEN.' -

'Heeft hij smaak in de Psalmen?' vroeg de Predikant met blijdschap: 'o dan zullen wij het bijzonder goed samen vinden, als zijnde deze ook

mijne geliefkoosde studie. Ik hoop Zijn Ed. dan mijn werk voor te lezen over den honderd zeven en veertigsten Psalm, waarin ik wederlegge de dwalingen INGELHOFFI, die hem ESDRAE, en COLSONNI, die hem den ASAPH toeschrijft, (zijnde de eerste een Saksische, en de tweede een Schotsche uitlegger) en zonneklaar bewijze, dat hij door niemand anders kan vervaardigd zijn dan door SALOMONEM. Een bondig stuk! driehonderd bladzijden folio.' -

'Heden Dominé!' zeide de Baker, terwijl zij verbaasd het hoofd ophief en met den paplepel in de hand als het beeld der verwondering staan bleef: 'ik dacht, dat de Psalmen alle DAVIDIS waren, zoo als er voorstaat.' -

'Stil Baker!' zeide Mevrouw: 'zijn Wel-Eerwaarde zal het immers beter weten dan gij.' -

'Ja! dat is wel mogelijk, dat Dominé zich beter op de uitlegkunde verstaat; doch ik houd mij aan den text: wat helpt het mij, of ik al hoor wat er zou kunnen of moeten staan? ik vraag wat er staat. Het is de Booze, die al die uitleggingen en verdrajingen van de Schrifture heeft uitgevonden. Mijn Dominé was de oude RAMMELBONZIUM, die heeft CALVINO nog als zijn broêrtje gekend en is voor den geloove verbrand in 't jaar van gratie 65.. of.. laat eens zien!.. 't kan ook wel in 68 geweest zijn... Neen toch; want het was net in dien kouden winter.. ei wanneer was het ook weêr?.. Ja.. Mevrouw!.. het zoude den ouden Heer Baron nog wel heugen; maar...' -

'Baker!' zeide Mevrouw met een' treurigen

blik: ‘denk waar gij spreekt en wat gij zegt!’ -

‘Maar Baker!’ zeide RAESFELT: ‘hebt gij dan niet gelezen, dat de letter doodt, maar dat de geest levendig maakt?’ -

Juist Dominé! en daarom moeten wij niet over den dooden letter twisten; want wat zegt de Schrift: zalig zijn de armen van geeste...’ -

‘Zwijg GEERTRUI!’ zeide Mevrouw op een' gebiedenden toon, ‘en breng mij de kandeel. Zoo gij met Dominé wilt hakketeeren, zal ik u altijd uit de kamer sturen, als Zijn Wel-Eerwaarde ons bezoeken komt.’ -

‘Wacht u daarvoor Mevrouw!’ hervatte de Predikant: ‘zij heeft eenen ijver voor de goede zaak, ofschoon niet met verstand, en UEd. moet haar aan de onderwijzinge, die uit de waarheid is, geenszins onttrekken. Het zal mij altijd aangenaam en goed zijn, dergelijke gesprekken met haar te voeren, schoon ik hope, dat zij niet de versenen tegen de prikkelen slaan zal, noch zich tegen de leeringe hares leeraars verzetten.’ -

‘Leeraar! hm! hm!’ mompelde de oude GEERTRUI met al den kwaden luim eener bedorven dienstbode, zonder acht te geven op de ontevredenheid van hare meesteres. ‘Wist men van leeraars in de dagen van den vroomen RAMMELBONZIO! Leeraars! zoo noemt de Schrift de Pharizëen!’ -

‘Om weder op den Heer Baron te komen,’ zeide de Predikant, die de aanmerkingen van de verstoorde GEERTRUI niet hoorde, of althands veinsde die niet te hooren: ‘het moet wel bedroevend

zijn voor UEd. hem zoo lang te moeten missen; doch tevens troostrijk, dat Z. Ed. in den verleidingsvollen krijgsmansstand met zulke oprechte vroomheid en godvruchtigheid is toegerecht, zoodat hij niet alleen de wapenrusting, die het vleesch bedekt, heeft aangegord, maar ook die, welke den Christen strijder voegt, en de ziel tegen de listen des ronddwalenden Satans beschermt.' -

'Gewis, Dominé!' antwoordde Mevrouw: 'mijn echtgenoot mag in dit opzicht tot een voorbeeld strekken aan alle krijgslieden. Ja, dachten allen als hij, dan zoude de hand des Heeren ijveriger zijn voor ons land. Altijd is hij even trouw en kuisch, en hoelang hij van mij verwijderd zij, geene vreemde vrouw zal hij aanzien.' -

'Ja! die vreemde vrouwen!' zuchtte RAESFELT: 'wel zegt SALOMO: "al wie tot haar ingaan, zullen niet wederkomen."' -

Op dit oogenblik hoorde men een verward gedruis op de straat, door een luid geklop aan de voordeur gevolgd: en weldra liet zich de stem van den Heer des huizes kennelijk onderscheiden.

'God lof!' riep Mevrouw: 'daar is mijn man! Baker! neem even het kind! Ik moet hem spoedig te gemoet gaan!' Dit zeggende, rees zij haastig op en wilde de kamer uitsnellen; doch halverwege verlieten haar hare krachten, en zij moest zich aan de Baker vasthouden, die haar weder naar hare zitplaats terugvoerde.

'Wel engel!' zeide Baker: 'waar waren je gedachten? pas een maand oud kraams en dan in die tochtige gang loopen! Heden neen, dat niet

lieve kind! Daar zoû Mijnheer wat aan hebben, aan eene verkoude vrouw.' -

'Nu is het als in Psalm negentien,' riep de Predikant:

'Daar uyt reyst hy seer claer

en wat er verder volgt; schoon de vergelijking niet volkomen juist zij; want de Heer Baron komt niet *uit* maar *in* zijne slaapzale.' -

Terwijl hij deze aanmerking maakte, was VAN REEDE binnengetreden. Met aandoening en blijdschap omhelsde hij zijne vrouw, die hem hare zuigeling aanbood. Verrukt op het gezicht van het bevallige kind, nam hij het uit de armen der moeder op, zette zich in den stoel die Baker hem had aangeschoven, wipte het kind over zijne knieën, tot groote angst der Baker, op en neder, en tikte het op de zachte wangetjes met de breede handschoen, waarmede hij nu en dan de tranen wegwreef, die hem langs den knevel dropen. Met zalig genot zag zijne gade hem aan, terwijl de oude GEERTRUI, die hem het wichtje slecht vertrouwde, bezorgd naast de stoel stond en zich gedurig voorwaart boog en de handen uitstak, als hield zij zich gereed, het meisje op te vangen, wanneer hij het mocht laten glippen. Nadat dit zwijgend tooneel eenige oogenblikken geduurd had, werd hij den Predikant gewaar, die aan de overzijde der tafel stond te buigen als een knipmes.

'Wie is die zwartrok?' vroeg hij zachtjens aan zijne vrouw.

'St! HENDRIK! dat is de eerwaarde Predikant

RAESFELDIUS, die in uwe afwezenheid te *Sonheuvel* beroepen is.' -

'Ei! zoo? Uw dienaar Dominé! men heeft mij zooveel goeds geschreven van uwe bekwaamheid en vroomheid, dat ik onnoodig geoordeeld heb u in persoon te komen hooren aleer wij u bij ons beriepen. Ik verlang zeer nadere kennis met u te maken.' -

'De Heere moge *u segenen met allerley goet,* gelijk Psalm hondert vier en dertig het heeft, naar de berijming *Datheni*. Ik wensch mij geluk en verblijd mij over UEds. terugkomste gelijk PAULUS hem verblijdde over de wederkomste TITI, als er geschreven staat II *Corinthen* VII, en wederom in 't zelfde kapittel: wij zijn vertroost over uwe vertroostinge. Ik dank den Heere, dat hij mij heeft waardig geoordeeld in uwe woonstede het Euangelium te verkondigen, en een medearbeider in zijnen wijngaard te worden van UEd., die zoo ijverig de dingen bedenkt, die des koninkrijks zijn. Wel moge ik met den Psalmist uitroepen, wat hij in den honderd twee en twintigsten Psalm zingt:

> Binnen uw mueren woonen sal
> Liefde, vrede met eenigheyt;
> De huysen en paleysen breydt
> Sijn vol van Godts zegeningh al.

'Amen!' zeide VAN REEDE, den hoed afnemende. 'Nu, ik hoop dat wij van dezen zomer nadere kennis zullen maken... Maar zeg eens liefste! gij hebt ons kind laten doopen, niet waar?' -

'Gewis, mijn schat! Het is MARIA gedoopt: dat was immers de afspraak.' -

‘Ja! dat weet ik wel; doch het moet nog een' naam hebben. ULRICA moet het heeten. ULRICA MARIA zoo gij wilt.’ -

‘ULRICA? - maar allerliefste! er is niemand in de geheele familie die zoo heet! ULRICA! wat is dat voor een rare naam?’ -

‘Raar zooveel gij wilt; doch ik ben er zeer op gesteld. Ik zal u nader wel eens zeggen waarom;.. doch, daarvan gesproken, ik breng u een klein geschenk mede. - Heidaar! BOUKE! GEERT! roep BOUKE eens!... doch wacht GEERT! steek eerst die twee kroonen in uwe tasch en dat stuk kant, dat ik u voor een welkom t' huis heb medegebracht.’ -

‘Duizendmaal dank, Uwe Edelheid! God zegene UEd.,’ zeide Baker, ‘en doe UEd. en Mevrouw veel vreugde aan de lieve kleine beleven... een fraaie kant voorwaar.. echt Brusselsch werk.. UEd. heeft het immers bij geene plundering gewonnen?’ -

‘Neen GEERT: het is eerlijk van mijne penningen betaald; doch kom! haal BOUKE hier!... doch daar bedenk ik iets: blijf nog even. Wanneer denkt U Eerwaarde naar *Sonheuvel* te verkassen, Dominé?’ -

‘In de volgende week gaat een wagen van hier,’ zeide de Predikant, die ons derwaart zal voeren.

‘Welnu! Dominé! Dan zal het mij aangenaam zijn U Eerwaarde morgen op het middagmaal bij mij te zien met de Juffer. U Eerwaarde is immers getrouwd, niet waar? Alle Dominees zijn getrouwd.’ -

‘Ik zal, wat mij betreft, gaarne UEds. vriendelijk aanbod aannemen,’ antwoordde RAESFELT; ‘doch ik verzoek UEd. mijne Huisvrouw te verschoonen, aangezien zij voor de kinderen moet zorgen, die...’ -

‘Wel! dat moet geene hindernis te weeg brengen. Breng de gansche poppenkraam dan maar mede. Hoe meer zielen, hoe meer vreugd, zoude BOUKE zeggen; doch met uw verlof, ik heb thands met mijne vrouw iets gewichtigs af te handelen... dus, tot morgen! - U Eerwaarde neemt het immers niet kwalijk.’ - Dit zeide VAN REEDE, den Predikant vriendelijk en met gulheid de hand schuddende.

‘Zeer natuurlijk,’ zeide RAESFELT: ‘ik groet UEd. vriendelijk in den Heere!’ -

De Predikant vertrok. Kort daarna verscheen BOUKE.

‘Wat is er van UEds. dienst? Hoe vaart Mevrouw en de kleine! De Heere beware ons, wat een schoon kindje: net Mevrouw! ja wel mag men zeggen: zoo de hen zoo de ven en de exter kan het hippelen niet laten!’ -

‘BOUKE!’ zeide de Baron: ‘haal den kleinen boven.’ -

‘Dat zal bezwaarlijk gaan mijnheer! die heeft UEds. helm beet gekregen en wil hem volstrekt niet laten varen: ja, 't wil al muizen, wat van katten komt.’ -

‘Doe zoo als ik u zeg!’ hernam VAN REEDE. BOUKE vertrok.

‘Maar van welken kleinen spreekt ge toch, HENDRIK,’ vroeg Mevrouw.

‘Kijk maar zoo verheerd niet: dat zal zich wel ophelderen: daar komt BOUKE al met hem aan. Bij mijn' degen! een schoone jongen, al is het een Spanjool!’ -

BOUKE kwam binnen met een knaapje van ongeveer twee jaren op den arm, dat luid schreeuwde en tegenspartelde.

‘Hier is hij Mijnheer; doch hij blaert als een kalf omdat ik hem den helm heb afgenomen: 't was tijd, hij scheurde de veders aan stukken.’ -

‘Bewaar ons, HENDRIK!’ zeide Mevrouw: ‘wat is dat voor een kind? Ik wil niet hopen... zoo even nog heb ik bij Dominé uwe vroomheid geprezen.’ -

‘Kom! kom! gekheid, wijfjelief! Is het geen mooi kind? Kijk eens, wat schoonder blonde krullen!... en die schelmsche zwarte kijkers, die hij zeker van zijn' vader heeft.. Kom jongen! huil niet: hier is lekkers!’ -

‘Niet lekkers! naar beneden!’ riep het kind.

‘Maar vertel mij dan toch,’ herhaalde Mevrouw, ‘wien dat schaap toebehoort.’ -

‘Wien?.. Aan niemand, of liever, aan dengenen die zich zijner erbarmen zal. Luister! In de vorige maand heb ik een konvooi opgelicht, dat van *Gelder* naar MENDOZA gestuurd werd. De kommandeerende officier van het geleide werd gruwzaam door mijn volk omgebracht, uit wraak voor den moord, aan mijnen vriend FALCKESTEIN gepleegd. Ik had dit moeten voorzien en beletten; doch wat was er aan te doen? het feit was gepleegd. - Nu was er bij het lijk eene vreemde

vrouw met twee kinderen, en een fraaie jachthond... Niet waar BOUKE! een kostelijk schoon dier? Ik heb hem in 't voorbijgaan op *Sonheuvel* gelaten. Nu, die vrouw moet al een rare mamsel geweest zijn, althands zoo BOUKE vertelt. Kort en goed, zij liep met het eene kind weg, en liet mij met dezen schreeuwert zitten, die een zoontje van den vermoorden overste is. Hoewel ik weinig lust had om mij met dit Spaansch gewrochtje te belasten, zoo nam ik het echter mede, half uit medelijden, en half omdat zijn vader, eer hij stierf, het mij had aanbevolen en ik toch door de zorg voor het kind het een weinig goed dacht te maken, dat ik voor den vader zoo slecht gezorgd had. Ik schreef, bij mijne terugkomst in 't leger, aan Don LOUIS DE VELASCO, die een eigen broeder is van den overledene, hoe het schaap in mijne handen geraakt was, en vroeg, hoe ik het hem best zoude oversturen: en wat denk je, dat mij die Spanjool ten antwoord gaf? - Dat zijn broeder nooit getrouwd geweest was, en dat hij geen lust had om zich met de basterts, die hij bij zijn leven gehad mocht hebben, te bemoeien: dat ik het buit had gemaakt, en er nu zelf voor zorgen kon. - Wat zou ik doen? Ik bewaarde het arme wicht: en thands vraag ik u op uwe beurt, schatlief! wat zullen wij doen met het lieve schaap?' -

'Wij zullen het bij ons houden, HENDRIK!' zeide Mevrouw, het kind op het voorhoofd kussende: 'wij zullen het als ons eigen kind behandelen, tot de moeder zich aanmeldt, of de bloedverwanten zich zijner aantrekken. Wie weet,

HENDRIK! of God het ons niet gezonden heeft om de plaats te vervullen van het lieve engeltje, dat wij verloren hebben.' -

'Hm! hm! zoo gaauw niet!' zeide VAN REEDE: 'zoo zijt gij vrouwen altijd! van 't eene uiterste in 't andere. Straks schriktet ge er van, toen ik het binnenbracht, en nu wilt ge het kind als zoon aannemen! - Doch mijnentwege! Ik zal er intusschen nog eens over schrijven aan den Spaanschen Grootmeester, hoe weinig trek ik er toe gevoele. Zie eens! de knaap schijnt zich met de familie bekend te willen maken: hij poogt al kusjens aan zijn kleine zusje te geven.' -

'Een lief kind waarlijk,' zeide de Barones: 'niet waar lieve jongen! gij zult veel van mij houden en mij wel willen moeder noemen.' -

'Moeder!' zeide de knaap, haar scherp in 't gezicht ziende: 'Moeder weg!' -

'Arm kind!' hernam de brave vrouw, het kind aan haar hart drukkende: 'gij zult in mij haar wederom vinden, die gij verloren hebt;.. indien gij mij maar ook niet verliest!' voegde zij er zuchtende bij.

'Foei lieve engel!' zeide de Baron, haar kussende: 'welke treurige gedachten! zoo iets moogt gij niet zeggen.' -

'Maar toch wel denken,' hernam zij. 'Het zal niet lang meer met mij duren, HENDRIK! ik word alle dagen zwakker.' En tot bevestiging van dit gezegde zette zij den kleinen neder, en gaf hem over aan de zorg van GEERTRUI, die de zuigeling

intusschen in de wieg had gelegd. Smakelijk nuttigde het knaapje eene boteram, en liet zich vervolgens door GEERTRUI naar een bedje brengen, hetwelk voor het overleden zoontje des Barons gediend had en nu voor zijn' voedsterling in gereedheid gemaakt werd.

'Ik hoop u dezen zomer buiten te brengen,' zeide inmiddels de Baron tegen zijne vrouw: 'die benaauwde stad deugt u niets. Dat geleuter van de Doctors beduidt geen zier. De frissche buitenlucht zal u goed doen, dat beloof ik u.' -

Treurig schudde de Barones het hoofd. 'Ik wil u niet bedroeven, HENDRIK!' zeide zij; 'doch het is zoo als ik zeg. Mocht ik slechts met mijnen Vader verzoend zijn voor mijnen dood, dan zoude ik meer gerust het hoofd nederleggen, hoe hard het mij valle van u te scheiden. Dan, Gods wille geschiede!' -

Deze troost mocht de ongelukkige lijderes niet bekomen. Hartzeer deed haar, ongeveer twee maanden na de terugkomst van den Baron, ten grave gaan, betreurd door allen, die hare beminnelijke hoedanigheden gekend hadden, maar vooral door haren echtgenoot. Deze haastte zich, het huishouden op te breken, *Amsterdam,* dat hem niets dan smartelijke herinneringen gaf, te verlaten en zich op zijn kasteel van *Sonheuvel* te vestigen, gedurende den tijd, dien hij niet in het leger doorbracht.

Inmiddels had hij zich met vaderliefde gehecht aan den kleinen vondeling, wien hij den naam

van JOAN had gegeven. Vruchteloos waren alle zijne nasporingen geweest: onbeantwoord waren zijne nadere brieven aan VELASCO gebleven. Hij besloot eindelijk het kind als het zijne op te voeden en bij voorraad zelfs voor het zijne te laten doorgaan; terwijl hij, voor zijn vertrek uit *Amsterdam,* aan BOUKE en GEERTRUI plechtig liet zweeren, dat zij aan niemand de ware toedracht der zaak zouden bekend maken. ‘Het kind moet, mag nooit weten,’ dacht hij, ‘dat ik zijnen vader heb laten vermoorden, anders zoude het mij eens vloeken in de plaats van mij te zegenen. Komt het eens tot rijper jaren, dan zullen wij zien, wat wij er van maken kunnen.’ -

Eenigen tijd na zijne aankomst op *Sonheuvel,* vernam de Baron van eenen reizenden koopman in honden, dat dit fraaie dier, hetwelk hij bij VELASCO gevonden had, door hem een paar jaren te voren aan den Grave van FALCKESTEIN was verkocht geweest. De Baron begreep terstond, dat VELASCO zich hetzelve, tijdens de plondering van *Bruck,* had toegeëigend, en daar het hem eene aangename gedachte was, de Gravin Douairière in het bezit te herstellen van iets, dat haren gemaal had toebehoord, zoo haastte hij zich haar, die nu in *'s Hage* haar verblijf had gevestigd, een' beleefden brief te schrijven, waarbij hij haar kennis gaf van zijne ontdekking en haar verzocht hem te melden, wanneer zij den hond zoude ontfangen. Tot zijne groote verwondering ontfing hij in antwoord den volgenden brief, in 't Duitsch geschreven:

Heer Baron!
UEds. geëerde Missive is bij groot geluk niet in handen van Mevrouw de Douairière van FALCKESTEIN, maar in de mijne gekomen. Het zoude mij leed doen, indien Haar Genades gestel, hetwelk door zoovele en zoo zware rampen reeds sterk geleden heeft, eenen nieuwen schok ontfing door de treurige herinneringen, welke het ontfangen van het geschenk, dat UEd. voornemens was, Hare Genade te doen, bij Hare Genade zoude verwekken. Ik heb de eer UEd. bij dezen kennis te geven, dat het mijn voornemen is, met Hare Genade, dadelijk na het einde van haren rouwtijd eene wettige verbindtenis aan te knoopen (waarop God zijn' zegen geve.) Ik twijfel niet, of UEd. zal wel eenig deel willen nemen in mijne rechtmatige vreugde over dat blijde vooruitzicht. - Intusschen verzoek ik UEd. Mevrouw de Douairière over het bewuste onderwerp niet meer te schrijven, daar UEd. zelf de noodzakelijkheid zal inzien van haar alle dergelijke treurige aandoeningen, opgewekt door het herdenken aan vervlogen genoegens, te sparen.
Ik heb intusschen de eer mij nederig in UEds. vriendschap aan te bevelen, en UEd. te verzekeren, dat ik onveranderlijk ben
Heer Baron!

UEds. toegenegen Vriend en Dienstwillige Dienaar
LODEWIJK GUNTHER VAN NASSAU.

‘Die vrouwen! die vrouwen!’ riep VAN REEDE stampvoetend uit, nadat hij den brief tweemalen met verbazing gelezen had: ‘kan men zich zoo iets voorstellen? Naauwlijks is de asch van haren man koud.. (en welk een man was hij, dien zij verloor!).. of zij gaat met een' anderen in 't huwelijksbootje!... Haar over 't bewuste onderwerp meer te schrijven!... Neen waarachtig niet. Geen taal of teeken zal ik haar ooit meer sturen, dat beloof ik haar. Ik zal moeite hebben mij in te houden, als ik dien Graaf van Nassau weder onder de oogen krijg. Foei! foei!’ - En hij scheurde in drift den ontfangen epistel in duizend stukjens.

Negende hoofdstuk.

The knowlegde of my birth secured
From all and each, but most from me.
B y r o n, *the Bride of Abydos.*

Mijn afkomst werd voor elk, vooral voor mij verholen.
De Abydeensche Verloofde.

Even als een beekje, dat, van den top der Alpen ontweld, langs tallooze omwegen voortgevloeid, verscheidene kronkelingen en bochten beschrijvende, een' geruimen tijd, naamloos en als onbewust waarheen, over rotsen en klippen, door velden en akkers dwaalt, en den wandelaar die zijne boorden volgen wil in de onzekerheid laat waarheen zijne reis zal geleiden, tot dat het eindelijk, door den toevloed van andere beeken en der aanvoer des bergwaters gezwollen, zijne oevers verbreeden ziet, en over een dieper bedding onder een' bepaalden naam zijnen weg vervolgt, zoo ook is ons verhaal, dat tot nu toe, niet de lotgevallen van een' bijzondere hoofdpersoon, maar de wederwaardigheden van verschillende personaadjen heeft geschetst, eindelijk zoo verre gevorderd, dat

het zich niet meer ter rechter of ter linker zijde behoeft af te wenden, maar onafgebroken met de daden van den wezenlijken held der geschiedenis den aandacht des lezers kan bezig houden. Het voegt ons dus, ter dezer plaatse, waar de geschiedenis die wij beschrijven, eigenlijk een' aanvang neemt, den Lezer dank te zeggen voor het geduld, betoond in het ten einde brengen onzer vrij lange inleiding, die hij misschien in zich zelven reeds zal vergeleken hebben bij den Brijberg, waar men moest dooreten, alvorens men in Luilekkerland aankwam, afgebeeld op het oude prentje, in mijne kindschheid voor de som van een oortje alom verkrijgbaar, en thands, nu er geene oortjens meer afgepast kunnen worden en de kinderen veel te verstandig zijn, dan dat zij zich met Luilekkerland, Jan de Wasscher en dergelijke grollen zouden bezig houden, wellicht niet meer te bekomen. Men wane echter niet dat ik, mijne inleiding bij den Brijberg vergelijkende, de gelijkenis verder zoude willen trekken en het verhaal zelf voor Luilekkerland laten doorgaan. Hiertoe ben ik, ik zal niet zeggen te nederig, (want die verontschuldiging is afgezaagd) maar te trotsch; want ik wil, uit loutere trotschheid, nimmer iets beloven, dat ik vooruit zeker weet, niet te kunnen geven.

Indien er nu een Lezer vragen mocht (want het is een vragend geslacht, dat der Lezers, en vooral dat der Recensenten) waarom ik niet liever al hetgene ik nu in mijne inleiding heb te boek gesteld, naderhand bij wijze van herinnering of verhaal in mijne geschiedenis heb ingelascht, zoo

zoude ik hem antwoorden, niet alleen dat het mij altijd vermoeiend en lastig is voorgekomen, wanneer in werken van deze soort de draad der geschiedenis werd afgebroken, om te vertellen hetgeen voor de geboorte van den hoofdpersoon, althands lang voor den tijd van het verhaal was voorgevallen; maar ook, dat ik in deze geschiedenis van den ouden tijd, het voorbeeld heb willen volgen van de legerhoofden van dien tijd. Deze trokken niet, zoo als thands geschiedt, dadelijk op de hoofdstad aan, om, na dezelve bemachtigd te hebben, door dezen of genen Generaal de mindere steden en vestingen aan hunne wapenen te onderwerpen, maar zij belegerden eerst de grenskasteelen, vervolgens de schansen en vestingen die zij op hunnen weg ontmoeten, en eerst na de verovering van die allen, drongen zij in het hart van het land door.

De kleine JOAN werd dan, gelijk wij in het slot van het vorige Hoofdstuk hebben verhaald, op het slot te *Sonheuvel* opgevoed, en ging er voor de zoon van zijnen pleegvader door. Alleen de Predikant RAESFELT, wien VAN REEDE zijn vertrouwen geschonken had, en die het door zijne braafheid verdiende, de getrouwe BOUKE en de oude GEERTRUI kenden het geheim van zijne geboorte. De Baron, zoowel als RAESFELT, beducht dat het Spaansche bloed eenmaal in de aderen des jongelings mocht spreken, boezemden hem van kindsbeen af, een' vreeslijken haat in tegen zijne landgenooten, en eene groote liefde en achting voor het huis van Oranje, vooral voor Graaf MAURITS, deszelfs meest

schitterende ster. Zij deden meer: zij zochten hem onder de aanwakkerende godsdiensttwisten, tot een' ijverigen voorstander der oude rechtzinnige leer te maken: en het was vooral de Predikant, die hiertoe zijn uiterste best deed.

De Predikant RAESFELT (want wij moeten den man nader leeren kennen) was, gelijk de meeste godgeleerden van dien tijd, een man vol groote bekwaamheden, en met enkele lichte gebreken; doch die niet zelden beletteden dat hij op zijnen waren prijs geschat werd. Koelheid, laauwheid in de zaak van de godsdienst was toenmaals onbekend: men was gedwongen, zoo niet uit overtuiging, althands uit noodzakelijkheid, voor deze of gene gevoelens partij te trekken. RAESFELT, met hart en ziel gehecht aan de leerwijze die BOGERMAN, GOMARUS, LUBBERTUS en hunne medestanders predikten, paarde aan de denkbeelden van dezen ook hunne staatkundige beginsels. Even als de genoemde Schrijvers was hij een door en door geleerd man, doorvoed met de lezing der oude, vooral der godgeleerde Schrijvers. De zucht tot onderzoek en kennis wies gestadig bij hem aan, en het stille studeervertrek was voor hem het meest geliefkoosd verblijf. Aldaar arbeidde hij onvermoeid en onafgetrokken aan de voortzetting zijner studiën, terwijl oprechte waarheidsbegeerte en zucht om veel goeds en nuttigs te stichten, niet minder dan eene brandende weetgierigheid de spoorslagen waren die hem het werken zoo gemakkelijk, ja tot zijn daaglijksch brood maakten. Zijns ondanks echter en niettegenstaande deze drijf-

veeren leidde de bij den mensch ingeschapen lust om hetgeen hij eens voor goed en waar heeft gehouden te blijven aankleven, hem steeds daartoe, dat alle zijne oefeningen de strekking hadden om het godsdienstig stelsel dat hij zich eenmaal gevormd had, te versterken: al de schriftuurplaatsen, al de bewijzen en verklaringen, die aan zijne denkwijze kracht bijzetteden, verkregen in zijn oog een dubbel gewicht; en al de uitleggingen of vertalingen die niet met zijne meeningen strookten, werden door hem veel spoediger dan hij zelf wist en dikwijls op losser gronden dan hij zelf dacht, voor valsch, of ten minsten voor dom verklaard: zoodat hij, hoe onpartijdig hij meende en wenschte te zijn, dikwijls en zonder het te weten tot sterke partijdigheid verleid werd.

Schoon zijn verstand dus somtijds dwalen mocht, zijn edel en oprecht hart dwaalde niet. Zijn wandel was onergerlijk voor God en voor de menschen: zijn gedrag een voorbeeld van Christelijke liefde en zachtmoedigheid. Liefde tot den naasten was bij hem geene theorie, maar eene deugd, die hij, waar en wanneer hij kon, in praktijk bracht: en zoo zijn verstand hem somtijds verleidde om den andersdenkenden te beschouwen als iemand, wien men, naar het voorschrift des Apostels, niet in zijn huis mocht ontfangen, noch tot hem zeggen: wees gegroet, zijn hart bleef ook voor den in zijn oog verdoolden broeder nimmer gesloten. Zijne huisvrouw had hij, ondanks haar weinig aangenamen aart, van harte lief, en met zijne kinderen was hij recht mal, gelijk men zegt.

Ook de inwoners van het slot en het dorp *Sonheuvel* waren aan hunnen Herder bij uitstek gehecht; want zij vonden in hem altijd een' oprechten, deelnemenden, getrouwen vriend en een' somtijds voortreffelijken raadsman.

De zorg voor zijn huishouden en voor zijn gezin, dat langzamerhand vrij talrijk was geworden, liet hij geheel aan zijne wederhelft over: hem vonden de eerste ochtendstralen reeds in zijn studeervertrek, 't welk hij alleen om te middagmalen verliet, en waar hij, na eene korte wandeling door het dorp, het overige van den dag in doorbracht. De zondag alleen bracht in deze levenswijze eenige verandering te weeg: dan ontbeet hij met zijn gezin, verruilde de huispels tegen den zwarten rok, ging, na de predikatie doorgaands op het kasteel het middagmaal gebruiken en deed, als de namiddagdienst was afgeloopen, met JOAN en zijne zoons eene wandeling in den omtrek: terwijl hij den avond, wel niet met studeeren, doch met het lezen van de nieuw uitgekomen werken over controverse punten, ten einde bracht.

Ondanks zijn zittend leven had hij eene zeer rechte gestalte: zijn gelaat had de zoogenaamde kamerkleur verkregen en getuigde van onthouding en inspanning. Zijn neus was ver vooruitgebogen, als was dezelve bij de wording bestemd geworden tot het snuffelen in boeken en papieren. Van onder zijne zwarte kalot slipten eenige weinige lichtblonde hairen uit, terwijl zijne ooren als de vleugels van een Cherubijntje zich van het hoofd verwijderden. Zijne graauwe oogen blikten door-

gaands strak en afgetrokken voor zich uit; doch hunne gewone dofheid werd verlevendigd wanneer de aart van het onderhoud de deelneming van den Predikant gaande maakte, of wanneer zijn gemoed door het vernemen van iets belangrijks, zijne geliefde studiën betreffende, bijzonder was aangedaan.

Zijne huisvrouw verschilde aanmerkelijk in verstand en karakter met haren echtgenoot. Deze had haar gehuwd, omdat een Predikant in dien tijd trouwen moest, wilde hij niet voor een Roomschgezinde aangezien worden, en omdat zij een' ordentelijken stuiver bezat; doch hij had gewis eene betere keuze kunnen doen. Behalve dat zij scheel zag, dat haar gelaat met sproeten en puisten, met een' rooden neus, scherpen kin en vale kleur vercierd was, bezat zij eene inborst, niet ongelijk aan die der beminnelijke echtgenoote van den vlijtigen TROMMIUS, welke (zoo men verhaalt) het handschrift van het ontzettend werk der Concordantiën, toen het ter helft door haren man voleindigd was, op het vuur smeet, en het zoo bont maakte, dat de arme leeraar, die geduldig zijnen arbeid van nieuws af aan weder begonnen was, bij haar overlijden uitriep: ‘God zij geloofd! nu heb ik rust en kan mijn werk ten einde brengen!’ - Ook Mejuffrouw RAESFELT was eene soortgelijke heks; doch haar man had minder van haren boozen aart te lijden dan eenig ander; ja zelfs had hij het zoover weten te brengen, dat hij met haar leefde als hij met de zachtzinnigste vrouw in de waereld zoude gedaan hebben. Dit geluk was het gevolg

zijner levenswijze. Hij zag haar nooit dan aan het middagmaal, waar hij den mond alleen opende tot bidden en eten; zijnde hij voor 't overige zoo zeer in gedachten verdiept, dat hij niets vernam van 't geen om hem gebeurde - en in bed, waar het vroege opstaan van den man en de drokke vermoeienissen, welke de vrouw zich door loopen en praten en kijven veroorzaakten, beiden alras deden inslapen. Daarenboven was, bij hun huwlijk, als eene plechtige voorwaarde door den Predikant bepaald, dat BARBARA nooit in de studeerkamer zoude verschijnen, noch er eenig gezag in zoude uitoefenen, 't zij in eigen persoon, 't zij door middel van meid of kinderen. Alleen de oudste dochter, KAATJE, bracht 's morgens aan haren vader eene kan bier en eene snede brood met kaas voor zijn ontbijt boven; doch dit verrichtte zij met inachtneming der uiterste stilte; niet zelden vond zij des avonds, als zij het bord kwam afhalen om er het avondeten op te plaatsen, het ontbijt nog onaangeroerd staan; eens zelfs was het niet te vinden, en geen wonder! Dominé had het in gedachten met papieren en boeken in zijne schrijflade gesloten, waaruit het na verloop van ettelijke dagen weder te voorschijn kwam.

De zoons van den Predikant, althands toen zij tot die jaren gevorderd waren, waarop de onderwijzing van hunnen vader hun van dienst konde zijn, hadden, als van zelfs spreekt, hoewel op gezette uren, den toegang tot het *Sanctum Sanctorum,* alwaar zij in die wetenschappen onderwezen werden welke hun noodig waren te kennen om de

Academische lessen eenmaal te kunnen bijwonen. KOENRAAD en HENDRIK (dus waren de beide oudsten genoemd) beäntwoordden de moeite die hun vader zich gaf, met aanmerkelijke vorderingen in de oude talen zoowel als in de eerste gronden der Theologische studiën, en met vreugde herhaalde de Predikant dikwijls de woorden van den Psalmist uit Psalm negentig:

> Laet over ons' kinderen schijnen uwe eere,

wanneer hij zich voorstelde, dat zij eenmaal tot steunpilaren van de Vaderlandsche Kerk zouden opgroeien en dezelve tegen de aanvallen van Paapsgezinden, Socinianen, Arrianen, Pelagianen of Arminianen zouden verdedigen.

Behalve deze twee, genoot ook JOAN welhaast het voorrecht om de lessen des leeraars te hooren. Viermalen 's weeks wandelde hij naar de Pastory, om er in 't Latijn, het Grieksch en de Godgeleerdheid onderwezen te worden: deze lessen duurden doorgaands drie uren achtereen en verveelden hem veelal doodelijk; dan bestond het eenig genoegen van den knaap, uit het zoldervenster (want het studeerverblijf was onder de dakpannen) de kraaien, die om den kerktoren fladderden, met het oog te volgen, of met een snoeimes zijn naam op de tafel te snijden, iets, dat RAESFELT, of niet bemerkte, of door de vingeren zag. Ook gebeurde het wel, wanneer de Predikant in diepe bespiegelingen omtrent het een of ander moeielijk vraagpunt verdiept was, en tekst op tekst aanhaalde zonder het voorgestelde bevattelijker te maken, dat JOAN al

een groot uur zat te slapen, eer Dominé, die nog altijd de oogen op zijn bestoven en met geschreven aanteekeningen zwart gekrabbeld Grieksch Testament gevestigd hield, er iets van gewaar was geworden.

Een leermeester, wiens lessen den knaap beter aanstonden, en wien hij meer eer aandeed, was BOUKE, die voorheen den Baron als lijfknecht gediend had, en thands, met den Heer VAN SONHEUVEL bij het sluiten van het twaalfjarig bestand zijnen tijd onafgebroken op zijn kasteel doorbracht, de ambten van kamerdienaar, jager, visscher, valkenier en nog eenige andere *cumuleerde*. Van dezen leerde JOAN al spoedig de bekwaamheden, welke den toenmaligen adel kenschetsten. Weldra overtrof hij hem in al die oefeningen, waartoe lichaamskracht en behendigheid vereischt werd: hij kon lang, zonder vermoeid te worden, tegen den stroom op zwemmen, wipte de breedste sloten vaardig over, bracht zooveel hoenders van de jacht terug als men begeerde, verstond de kunst om valken en hoenders af te richten en zag met een' oogopslag aan welken kant van 't water de meeste visch te vinden zoude wezen.

Men wane echter niet, dat hij van het onderwijs des Predikants niets mededroeg: daartoe was hij te vlug van vernuft en bevatting; en ofschoon hij niet leerde, wat hij bij meerderen ijver en leerlust zich had kunnen eigen maken, zoo onthield hij ten minste zooveel van het geleerde, dat hij op zijn zeventiende jaar in het vak der letterkunde althands zoover gevorderd was als eenig

jonker uit den omtrek, en dat hij de godsdienststelsels genoegzaam kende, om bij de droevige scheuringen, die toen het vaderland verdeelden, gesprekken over dat onderwerp gevoerd, met belangstelling te kunnen hooren.

Van zijnen pleegvader leerde JOAN den wapenhandel en de wiskunst, ja zelfs de voorbereidende kundigheden tot den vestingbouw, in welke vakken VAN REEDE geheel niet onbedreven was:- ook het paardrijden zoowel in theorie als in praktijk, zoodat hij mede over den toomprang konde spreken en de lengte der stangen na het maaksel van 't gebit wist te berekenen. Hartelijk beminde hem de Baron, die geen onderscheid maakte tusschen hem en de kleine ULRICA. Ook de huisgenooten van JOAN zoowel als de dorpsbewoners hadden hem lief: want hij was beleefd, gul en dienstvaardig jegens allen. Ja zelfs had hij, 't geen iets ongehoords scheen, de gunst der schrikkelijke Predikantsvrouw verworven, door haar nu en dan wildbraad te schenken, en eene bunsingenfamilie uitteroeien, die zich kort achter de pastory genesteld had en eenen vernielingsoorlog aan de kippen van Mejuffrouw RAESFELT had verklaard.

Doch niemand was zoo sterk aan JOAN gehecht, als de zachtzinnige en lieftallige ULRICA. Hij had zijn kleine zusje van harte lief; doch zij verafgoodde hem. Zijn karakter, hoe beminnelijk ook, was opvliegend en hooghartig, hetgeen de Baron aan het Spaansche bloed toeschreef: deed hij eens kattekwaad en was hij te trotsch om verschooning te vragen, dan sprak zij hem voor: werd

hij gestraft, zij leed er meer onder dan hij. Verrichtte hij iets goeds, hemelhoog werd het door haar geprezen, en zij vertelde het aan al wie er naar luisteren wilde. Nooit was zij gelukkiger dan in zijn gezelschap; nooit droevig, dan wanneer hij wat langer dan naar gewoonte was uitgebleven. In één woord, hare genegenheid te hemwaart had zoo diepe wortels gevat en was met de jaren zoo sterk aangegroeid, dat de oude GEERTRUI niet nalaten konde, dikwijls aan te merken: ‘ja! zoo Mevrouw zaliger dat moest beleven, dat haar dochter dat Spanjoolsche kind zoo lief zoude hebben! wat zoude het mensch er wel van zeggen!’ - Het was alleen tegen BOUKE, dat zij op deze wijze van tijd tot tijd haar hart lucht durfde te geven; doch dan legde haar deze altijd de breede hand op den mond, zeggende: ‘stil GEERT! die veel kalt veel ontvalt! beter gezwegen dan van veel spreken hinder gekregen: noem dat woord van Spanjool toch nooit; want men wordt voor mondhoûen gevangen, maar voor praten gehangen!’ - ‘Ja! ja!’ zuchtte GEERT: ‘ik zal wel zwijgen, maar om ook de spreekwoorden te gebruiken, het einde zal de last dragen en de laatste loodjes wegen 't zwaarst.’

Eene hoofdtrek in JOANS karakter was, al van zijne kindschheid af, een hevige afkeer van alle onrechtvaardigheid geweest. Deze was zoo sterk, dat hij zijn' toorn of wrevel niet bedwingen konde, ook jegens menschen van meer gevorderden leeftijd, wanneer hunne handelingen hem onbillijk toeschenen. Wij zullen hiervan een voorbeeld bijbrengen, hetwelk meteen zal kunnen strekken om

de karakters der in dat verhaal betrokkene personen nader te ontwikkelen.

Op een' zomerschen morgen (JOAN was toen een twaalfjarige knaap) kwam hij van den Predikant, bij wien hij het gewone onderwijs genoten had, en wandelde langs de heining van deszelfs tuin terug. In dien tuin stond een fraaie abrikoozen-boom op stam, wiens bloozende vruchten reeds dikwijls, bij 't voorbijgaan, zijn' lust hadden opgewekt. De kinderen van RAESFELT hadden met niet minder verlangen het ooft zien rijpen; doch vooral had de oudste, KOENRAAD, er zijne zinnen op gezet, om daarvan eens recht op zijn gemak te snoepen, en hij zat, op het oogenblik dat JOAN den tuin langs ging, in den boom, waar hij bezig was, de rijpste vruchten van wespen te zuiveren, zoo als hij het noemde, doch eigenlijk, die voor zich zelven te bewaren. Dit bemerkende, hield JOAN stil en riep den snoeper toe: ‘zoo KOEN! als moeder op het mat komt, zal je er slecht afkomen.’ -

‘Dat heb ik ook al gezeid,’ zeide KOENRAADS broeder HENDRIK, die in een' hoek des tuins zat te lezen, ‘maar hij wil het maar niet laten.’ -

‘Wel dan moet jij het hem beletten,’ hervatte JOAN.

‘Ja wél! om slaag te krijgen? hij is grooter en sterker dan ik.’ -

‘Hij moest ereis komen,’ zeide KOENRAAD, spottende, terwijl hij een abrikoos in den mond stak: ‘dat zou hem geraden wezen: daar HEIN! dat 's voor jou:’ en hij wierp hem den steen toe.

Hierover verontwaardigd, sprong JOAN over de heining, liep op KOENRAAD af, en greep hem bij het been. ‘Je meugt niet steelen,’ riep hij, ‘en veel minder HEIN uitlagchen, die veel beter is dan gij. Kom HEIN! help mij eens, dan zullen wij hem daar af halen.’ -

HENDRIK, toegeschoten zijnde, vereenigde zijne krachten met die van JOAN, om KOENRAAD naar omlaag te trekken: deze begroette hen met eenige schoppen en trappen, en klemde zich zoo vast om den boom, dat, toen het aan de beide kinderen eindelijk gelukte, hem op den grond te krijgen, hij een ganschen tak met zich mede nam. Aanstonds krabbelde hij op en pakte zich weg, terwijl de beide knapen verbaasd bleven staan en den tak opnamen. Dan, op dit oogenblik was de Pastoorsche den tuin ingekomen. Spoedig zag zij wat er aan de hand was, en als eene razende heks liep zij op HENDRIK aan, wien zij hare vuisten voelen deed, terwijl zij JOAN zoowel als hem met de namen van snoepers, vernielers, dieven enz., begroette.

Huilend zocht HENDRIK zich te verontschuldigen en JOAN riep herhaalde reizen: ‘Juffrouw! je moet HEIN niet straffen. Hij heeft niet meêgesnoept.’ -

‘Wat! ik hem niet straffen!’ riep de vertoornde vrouw, den armen knaap des te feller slaande en knijpende: ‘en zou jij me dat beletten, jou snotneus? Ga maar naar 't kasteel, ik zal er jen vader over spreken, dat zal ik!’ -

Woedend over deze, in zijne oogen althands hoogst onrechtvaardige handelwijs, wierp JOAN zich tusschen moeder en zoon, zocht dezen laatsten uit

hare handen te scheuren en deed zijne pogingen met krabben en beten verzeld gaan; doch BARBARA greep hem in de halskraag, gaf hem eenen duchtigen oorvijg, en zette hem vrij onzacht de heining over op den weg; waarna zij, onder veele scheld-woorden tegen de beide knapen, HENDRIK met eenige schoppen in huis joeg.

Bleek van toorn bleef JOAN eenige minuten voor de heining staan nagelbijten; vervolgens veegde hij zich tranen der spijt van de wangen en keerde met vonkelende oogen naar het kasteel.

Het slot te *Sonheuvel* (want wij moeten onzen lezer bij deze gelegenheid en tot beter verstand van hetgeen later volgen zal, met de localiteiten bekend maken) was een eind wegs buiten het dorp van dien naam, niet verre van de grenzen van *Gelderland* gelegen. Een rijweg, die zich met den gemeenen landweg van *Arnhem* naar *Utrecht* in het dorp vereenigde, liep langs den slottuin zuid-waart af naar het veer, waar men den Rijn overstak. Het kasteel met de daarbij behoorende moeshof, pleinen, boomgaarden en wandelperken had een' omtrek van tien of twaalf morgen, welke door eene tamelijk breede sloot omringd waren. Men genaakte het van den binnenweg door twee ingangen; de eene was de hoofdpoort en bevatte de woning van den poortier: de andere was een hek met een smal bruggetje voor voetgangers bestemd, en naar de zuidzijde gelegen. Het slot zelf stond midden op het grondgebied, en was insgelijks door eene tweede gracht omringd. Een steenen brug, die naar het voorplein geleidde, vertoonde,

aan zijne vier hoeken de wapenen der Heeren VAN SONHEUVEL, in witten steen uitgehouwen. Het gebouw was ruim en in den tijd vrij modern, daar net door den grootvader van den tegenwoordigen Heer was gesticht. Het bevatte een fraai heerenhuis, met eene prachtige stoep, mede van wapens voorzien: voorts stallen voor paarden en honden, kleinere woningen voor den tuinman en de dienstboden en eenige schuren of bergplaatsen. Het heerenhuis had verscheidene fraaie vertrekken, vooral waren de benedenzaal, waarin de afbeeldsels der Heeren en Vrouwen VAN SONHEUVEL prijkten, en de groote zoogenaamde ridderzaal in één' goeden smaak gebouwd en wel bezienswaardig. Eene lommerrijke laan, met zware beukenboomen beplant, geleidde van de hoofdpoort naar het slot. In deze ontmoette JOAN, toen hij na de slechte ontmoeting, waarvan wij gesproken hebben, van de pastory terugkeerde, de kleine ULRICA, die hem, met een vischnetje in de hand, vrolijk tegenhuppelde.

'Goeden morgen, lieve JOAN!' riep zij, zoo ras zij hem ontwaard had: 'zie eens! terwijl gij bij Dominé waart, heb ik uw vischnetje afgemaasd: nu zullen de snoeken er niet meer doorheenspringen, zoo als laatst. Maar wat scheelt er aan? heb je gehuild? uwe oogen zijn zoo rood als vuur.' -

'Huil ik ooit, ULRICA? weet je niet? toen ik laatst uit den boom sloeg, waar ik dat vogelnestje voor u krijgen zou, toen deed ik mij braaf zeer; maar ik huilde toch niet.' -

'Neen, lieve JOAN! als gij u zeer doet, huil je

niet: dat mogen alleen de meisjes doen; doch toen vader u laatst beknorde, omdat je het achterhek hadt opengelaten, toen huilde je wel.' -

'Ja! dat was ook onbillijk van vader; want het was de schuld van FRANS den Poortier: en als ik nu gehuild heb, is het om eene soortgelijke reden geweest;' en hierop vertelde hij haar wat er had plaats gehad.

ULRICA troostte hem met woorden en kusjes, bracht hem in haar tuintje, achter het slot bij den moeshof gelegen, en wees hem hare bessen-boompjes. Weldra had hij, met haar spelende, de abrikozen, den armen HENDRIK, ja den toorn der ruwe Pastoorsche geheel vergeten.

Dan deze had onzen knaap geenszins vergeten. Na verloop van een uur kwam BOUKE JOAN roepen: de Baron moest hem noodzakelijk spreken: 'daar zal wat voor je opzitten, jongelief!' zeide hij: 'ja, kijk maar zoo onnoozel niet: borgen is geen kwijtschelden, en wat men dronken doet moet men nuchteren ontgelden. De Pastoorsche staat al op je te wachten, en die is zoo mak als een bunsing wiens hol men uitdelft.' -

Nu herinnerde zich JOAN de bedreiging van Mejuffrouw RAESFELT, en schoorvoetende begaf hij zich naar het slot. Hij trad de voorzaal in, waar hij den Baron in deszelfs leunstoel als rechter gezeten vond, met een gerimpeld voorhoofd en strakke oogen, die weinig goeds beloofden. Midden in het vertrek stond de Predikantsvrouw, met de armen in de zijden, terwijl zij ongeduldig met het bovenlijf waggelende, op de lippen beet en

stijf op den grond keek als iemand, die van den uitslag eener zaak onzeker, zich niet op zijn gemak bevindt. Aan de deur gekomen, bevond zich JOAN niet minder dan zij, met de houding verlegen, die hij aan moest nemen. Hij meende, dat het zaak was, zich zeer opgeruimd en luchthartig te veinzen: hij huppelde dus naar binnen, terwijl hij zich de vuisten tegen elkander wreef en zijnen vader aanzag met een gelaat, waarop wezenlijke angst en voorgewende vrolijkheid kamp voerden.

'Wees maar zoo dartel niet, sinjeur!' zeide de Baron: 'het kon wel eens slecht met u afloopen: nu, kijk maar niet naar den zolder: zie mij in de oogen: de Juffer klaagt over u: zij zegt dat gij haar gebeten en gekrabt hebt: (hier stroopte de Pastoorsche hare mouwen op ter bevestiging van dit punt der beschuldiging) en dat gij hare vruchten snoept en hare eigene kinderen tegen haar opruit. Fraaie zaken! En wat hebt ge nu daartegen in te brengen?' -

Op het hooren dezer aantijgingen voelde JOAN dat zijne drift wederkeerde. Zij liegt het allemaal, vader!' antwoordde hij: 'behalve van het bijten en krabben; maar dat was omdat zij HEIN sloeg.' -

'Wel heb je van jen leven! Mag ik mijn eigen kinderen niet slaan als ik verkies en zal zoo'n snotjongen mij dat beletten?' -

'Een snotjongen ben ik niet, lelijke feeks!' riep JOAN, huilende en met de voeten stampende.

'Nu hoort UEd. het zelve, hoe hij mij behandelt.' -

'JOAN!' zeide VAN REEDE op een' gestrengen

toon: ‘wilt gij op staande voet de Juffrouw om vergeving vragen?’ -

‘Neen, vader! want ik heb gelijk en zij ongelijk.’ -

‘Niet,’ riep de Baron, hem in drift aangrijpende en voor BARBARA op de knieën werpende: ‘vraag terstond om verschooning, of ik zal er op ranselen, dat...’ - JOAN wentelde zich op den grond om en om, al roepende, dat hij het niet deed.

‘Hei! BOUKE!’ riep de Baron: ‘breng mij den hondenzweep eens hier... of neen! neem den knaap op en sluit hem in den toren op water en brood: daar kan hij blijven tot dat hij zijne stijfhoofdigheid aflegt.’ -

‘Maar Mijnheer!’ zeide BOUKE: ‘UEd. weet, dat op den toren...’ -

‘Doe wat ik u zeg?’ herhaalde de Baron, zonder naar iets te luisteren. BOUKE nam den knaap op, zonder dat deze eenige beweging maakte.

‘Hoe is 't stijfkop?’ vervolgde de Baron: ‘zult gij om vergeving bidden? - Niet? - Welnu BOUKE, breng hem dan maar weg, waar ik gezegd heb.’ -

Zonder te kikken liet JOAN zich naar boven brengen en in een kamertje sluiten, 't welk zich onder het torentje bevond dat uit het dak oprees. Eerst toen hij alleen was gelaten, wierp hij zich met het gezicht plat op den vloer en snikte luid.

Een uur daarna keerde BOUKE terug met eene kom water en een stuk brood. JOAN lag nog in dezelfde houding.

‘Jonker! jonker JOAN! - Slaap je?’ - geen

antwoord. - ‘Jonker, je vader laat vragen of je gehoorzamen zult.’ - Geen antwoord. - ‘Het spijt me van u, jonker! denk toch. dat het plicht is, je vader te gehoorzamen. Wacht niet, tot het te laat is: 't beste berouw is het vroegste: narouw is wijvenrouw. Wil je niet? nu, dan moet je hier de nacht doorbrengen. Nog geen antwoord? - Ja, als 't kalf verdronken is, zal je de put dempen. Zie mij zulk een' stijfkop eens aan...’ - en hij vertrok.

De krachten van JOAN waren thands uitgeput: zonder aan de hem gebrachte spijzen geraakt te hebben, viel hij in diepen slaap: tegen den avond wekte hem de honger, en hij was bezig zijn eenvoudig maal te nuttigen, toen de deur, die slechts van buiten met eenen grendel gesloten was, zachtjens openging, en ULRICA binnentrad.

Weenende kwam zij naar hem toe, zette zich naast hem op den grond, sloeg het poezelige armpje om zijnen hals en kuste hem op het voorhoofd. Beschaamd en wrevelig stootte haar JOAN van zich af.

‘Foei, JOAN! heb ik dat aan u verdiend? - Zie eens, wat ik u heb meêgebracht; maar zeg het vooral aan niemand; want dan zoû ik knorren krijgen, schoon het mijn eigen eten is en ik er dus meê doen mag wat ik wil.’ -

Al sprekende haalde zij een hengselmandje van onder haar voorschootje en bood hem haren voorraad aan, bestaande uit een patrijzenboutje, eenige trossen bessen en gedroogde confituren.

Snikkende viel JOAN het lieve kind om den hals

en verborg toen zijn hoofd in haren schoot. In deze gestalte bleven zij eenige oogenblikken zitten.

Kom JOAN!' zeide eindelijk ULRICA, hem met schroomvalligheid aanziende: 'je moest de juffrouw maar om vergeving vragen.' -

JOAN zweeg en schudde het hoofd.

'Och lieve JOAN! doe het toch: anders wordt vader zeker nooit weder goed op u. - Och het is hier zoo akelig om 's nachts te blijven. Hier vliegen zeker vleêrmuizen en uilen. Och JOAN! doe het toch om mijnentwille: dat kan je mij toch niet weigeren; ik zal je zoo lief hebben als je het doet.' -

'Neen!' zeide JOAN: 'ik kan het niet, ik mag het niet doen: het is een heks van een wijf: dien armen HEIN zoo te slaan. Als het KOEN nog geweest ware, dan...' -

'Och spreek zoo niet JOAN! HEIN zal toch wel wat verdiend hebben, anders...' -

Hier stoof de knaap driftig op: 'HEIN wat verdiend? niets had de arme jongen gedaan, zoo min als gij of ik. Hoor maar eens hoe het gebeurd is. Ik ging...' -

'Ik geloof u wel, lieve JOAN! je hebt het mij van morgen al verteld; maar je had je er niet meê moeten bemoeien: dat was altijd verkeerd van u.'

'Wat! moest ik als een lafbek zijn blijven staan, kijken, hoe kwalijk zij haar kind behandelde? neen! al moest ik er een jaar voor zitten op water en brood, en ik zag het haar weer doen, ik zoude even zoo handelen als ik gedaan heb.' -

Deze belijdenis legde JOAN af met de armen over elkaêr geslagen, de tanden stijf gesloten, de on-

derlip opgetrokken en met het hoofd knikkende. Hij meende gewis, daardoor aan ULRICA een gedeelte van zijne standvastigheid of liever hardnekkigheid mede te deelen; doch de uitwerking was geheel anders dan hij zich had voorgesteld. Toen het goedhartige meisje hem zoo vast besloten zag, op den verkeerden weg, dien hij had ingeslagen, voort te gaan, werd zij bleek als een doek, vouwde de handen stijf tegen hare borst, zag hem een' geruimen tijd met wilde oogen aan, en viel toen eensklaps onmachtig naast hem neder.

Dikwijls is de mensch, op het oogenblik dat hij zich het sterkst bestand waant tegen alle aanvechting, het naast aan het oogenblik van toegevenheid en zwakheid: dit althands was het geval bij JOAN: zooras hij ULRICA door zijne schuld in dien toestand gebracht zag, wierp hij zich bij haar neder, klemde haar in de armen en bedekte haar bleek gelaat met kussen. ‘ULRICA!’ riep hij: ‘lieve ULRICA! huil toch niet: lieve beste zusje! ik zal alles doen wat je wilt: och! kom toch bij uzelve.’ - Dan zijn roepen was vergeefs en het meisje bleef stokstijf in zijn' arm liggen. Vreeslijk kwam hem nu de gedachte voor den geest: ‘zij leeft niet meer! ik ben de oorzaak van haren dood. - ULRICA!’ gilde hij angstig uit: lieve beste ULRICA! help! help! ik heb haar gedood! Komt er dan geen mensch! BOUKE! GEERT! help! help!’ -

Op dit oogenblik ging de muur open en er trad iemand in het vertrek, wiens onverwachte verschijning de ontsteltenis van den beangsten knaap niet weinig vermeerderde.

Tiende hoofdstuk.

Dat's een jonge, om zoo te spreken,
Die elk na de kroon zal steeken,
Dat's een knaapje met een bol.
Greenwood.

De persoon, die nu binnen trad, was een mager, bleek man, over den middelbaren leeftijd: zijn hoofd was bloot en slechts van weinige graauwe hairen voorzien, terwijl de kruin kaal geschoren was: zijne kleeding was allereenvoudigst en bestond uit een' graauwen overrok: van zijn' linkerarm hing een bedesnoer af en in de hand hield hij een klein gebedenboek.

De schrik van den knaap groeide meer en meer aan, toen de vreemdeling hem naderde en hem dezelfde gelaatstrekken en houding, ja bijna hetzelfde gewaad deed aanschouwen, door hem dagelijks in de groote benedenzaal opgemerkt op de schilderij, welke de beeldtenis van den oudoom des Barons, FREDERIK VAN REEDE TOT SONHEUVEL voorstelde. JOAN dacht niet anders, dan dat de geest van zijnen voorzaat hem over zijne stoutigheid straffen kwam, en gillende viel hij op de knieën, zijn gezicht met beide handen bedekkende. Dit

scheen echter het oogmerk van het spook niet te wezen, daar het, naar ULRICA toegaande, haar keurslijf losmaakte en vervolgens haar gelaat met eenige waterdroppelen besprenkelde. Zoodra zij eenig blijk van leven gaf, nam de gedaante haar op, droeg haar buiten het vertrek, en stelde haar in de handen van BOUKE, die het gegil van JOAN gehoord en daarop boven gekomen was.

'Goede hemel!' zeide deze, 'wat is er met het lieve kind gebeurd? Wat zal Mijnheer wel zeggen? en de oude GEERT? die zocht haar al het heele kasteel door. Ja, omdat zij altijd op haar' stoel zit, denkt zij, dat die kleine meid ook zoo zal blijven koekeloeren. Nu, zoo als de waard is, betrouwt hij zijn gasten. Maar...' vervolgde hij snel tot den onbekende: 'pak u weg; want daar klost zij de trappen op.' -

De gestalte verdween... door eene zijdeur, terwijl de oude GEERTRUI boven kwam.

'Bewaar ons! BOUKE! wat is er met dat lieve schaap gebeurd?' -

'Dat weet ik niet. Zij was boven bij JOAN: en daar is zij flaauw gevallen.' -

'Och dat hartje! toe! geef haar aan mij, je draagt haar zoo onhandig. Nu, mijn engeltje!' vervolgde zij, het kind met de vlakke hand op den rug tikkende: 'huil maar, dat zal u goed doen. Lieve Hemel! dat had Mevrouw Zaliger moeten zien!.. - maar wat is er toch gebeurd, schatje?' -

'Och GEERT!' snikte het kind: 'het was JOAN, die...' -

'JOAN is stout, mijn diefje; daar moet je niet om grienen.' -

'Neen GEERT! maar hij zal weêr zoet zijn: hij heeft het mij beloofd.' -

'Wat beduidt dit geweld?' vroeg VAN REEDE, die inmiddels was boven gekomen: 'wat is hier gebeurd?' -

'Zij was bij den jonker,' zeide BOUKE, 'en..'

'Bij JOAN? - En wat deed zij daar? Daar hebt gij haar toch niet gebracht, GEERT?' -

'Ik? de Hemel beware mij, Uwe Edelheid! om naar dat kraaiennest te gaan. Sints Mevrouw Zaliger laatst buiten was, ben ik er nooit geweest; en dan zegt men, dat het er spookt. - Het kleine hartje is naar boven geloopen, terwijl ik... terwijl ik...' -

'Terwijl gij in uwen stoel laagt te dutten, als naar gewoonte: dat gebeurde ook niet toen Mevrouw Zaliger nog leefde, niet waar?' -

'Ja, men wordt alle dagen wat ouder, maar..'

'Genoeg. Nu, droog uwe traantjens, ULRICA en vertel mij wat gij boven deedt.' -

Met veel tranen en snikken gaf ULRICA het gevraagde verslag, er vooral bijvoegende, dat JOANS laatste woorden, die zij gehoord had toen zij hare bewustheid verloor, eene verklaring behelsde, dat hij om vergeving vragen zoude.

'Zoo!' hernam de Baron: 'dan zijt gij minder strafbaar dan ik dacht; maar ongehoorzaam zijt gij toch geweest, dat gij zoo in 't geheim naar boven zijt geloopen: en daarom zult gij zonder avondeten naar bed gaan, 't geen voor uwe ge-

zondheid ook niet anders dan heilzaam wezen kan. Kom, geef mij een' zoen, droog uwe traantjens af en toon mij uw lief en vriendelijk gezichtje weder.' -

'En zult gij niet meer boos zijn op JOAN?' vroeg het lieve meisje, de wangen haars vaders streelende.

'Wij zullen zien, hoe hij is,' zeide de Baron. 'Wees gij maar heel zoet, dan gaat gij morgen mede naar *Tiel* met de nieuwe paardjens.' -

Na haren vader omhelsd te hebben, vertrok ULRICA met GEERTRUI. Vervolgens gaf de Baron aan BOUKE het bevel om JOAN te halen en ging in een zijvertrek.

BOUKE vond JOAN nog op zijne knieën liggen, in dezelfde houding als toen het spook de kamer had verlaten. 'Jonker!' zeide hij, 'uw vader verlangt u te spreken.' -

'Zijt gij alleen BOUKE?' vroeg JOAN, zich met een' sprong oprichtende.

'Wel ja, wie zou er meer wezen?' antwoordde BOUKE.

'En ULRICA?' -

'Die is weêr beter en al naar bed.' -

'En het spook?' vervolgde JOAN met eene zachte stem, terwijl hij angstig rondzag.

'Het spook! Welk spook?' -

'Het spook van grootoom: ik heb het spook van grootoom gezien met een bijbeltje en een *paternoster*, net als in de benedenzaal.' -

'Zoo!' hervatte BOUKE een weinig verlegen: 'neen, het spook is weg: kom maar met mij en wees wijs.' -

‘Wel JOAN!’ vroeg de Baron, zoodra de knaap met hem alleen was, ‘zijt gij nu eindelijk tot betere gedachten gekomen, en zult gij Mejuffrouw RAESFELT om verschooning vragen?’ -

‘Ja vader!’ -

‘Dus bekent gij, dat gij zeer dwaas en verkeerd jegens haar gehandeld hebt?’ -

‘Neen, vader, dat niet.’ -

‘Hoe! ben je dol knaap of spot je met uw' vader?’ -

‘Ik doe het alleen omdat ULRICA anders zoo bedroefd is,’ antwoordde JOAN, den Baron met een' openhartigen blik aanziende.

Hoewel VAN REEDE JOANS inkeer wel aan deze reden had toegeschreven, stond hij echter een weinig over de gulle bekentenis verslagen. Hij was een trouwhartig en teder vader, doch geen hoogvlieger in 't vak van opvoeding, en was nu meer dan ooit verlegen welke handelwijze hem in dit geval betaamde. JOANS oprechtheid en gevoel van billijkheid hadden hem behaagd, en thands wist hij niet, hoe den knaap te beduiden, dat bijaldien de drijfveer onzer handelingen niet plichtmatig is, de daad zelve dien naam ook niet verdient. Uit deze verlegenheid werd hij echter gered; doch door een bezoek, dat bij hem eene andere ongerustheid verwekte: de gedaante namelijk, welke aan JOAN zoo veel schrik had aangejaagd, trad de kamer binnen.

‘Help! daar is grootoom weêr!’ riep JOAN, zich aan den Baron vastklemmende.

‘Wat onvoorzichtigheid!’ zeide VAN REEDE te-

gen den onbekende: ‘hoe waagt gij het, hier te verschijnen, en wel in dit gewaad, terwijl...’ hier wees hij op JOAN.

‘Juist daarom kom ik binnen,’ antwoordde de vreemdeling, ‘opdat hij zich overtuigen zoude, dat ik geen spook ben, maar een schepsel van vleesch en been. Toen ik zoo even uw lief dochtertje hoorde nedervallen, en hem een akelig gegil aanheffen, schoot ik ter hulp toe en de knaap zag mij waarschijnlijk voor een bietebaauw aan, die hem over zijne koppigheid straffen kwam. Is het niet zoo, mijn jonge?’ -

JOAN richtte zich half op, knikte hem een bestemmend antwoord toe en vatte moeds genoeg om de gelijkenis van den ouden grootoom te durven aanstaren.

‘En gij vergeet, dat de zucht om mijn' zoon van een' ingebeelden schrik te genezen, u misschien, zoo hij maar iets verhaalt, in 't uiterste gevaar brengt,’ zeide VAN REEDE.

‘De knaap *zal* zwijgen,’ hervatte de onbekende, ‘zoo hij het *wil* doen: hiervoor waarborgt mij zijne vastheid van inborst. Hoor eens knaap,’ vervolgde hij, JOAN vriendelijkerwijze tot zich trekkende: ‘gij zijt een verstandige jongen, aan wien men wel een geheim kan toevertrouwen. Ik ben, ik zal niet zeggen een groot vriend, doch zeker in naauwe betrekking met uwen vader. Ofschoon ik geen kwaad deed, willen booze menschen mij gevangen nemen en leed aandoen, misschien wel om hals brengen. Nu is uw vader zoo goed mij eene schuilplaats te leveren in zijn kasteel, buiten

weten van iemand, dan alleen van BOUKE: en nu zijt gij de derde in liet geheim. Durft gij nu aannemen, mij te beloven, aan niemand, ook aan ULRICA niet, te vertellen, dat gij mij hier gezien hebt, zoo zult gij mij levenslang aan u verplichten.' -

'Dat beloof ik u op mijn woord,' zeide JOAN, hem de hand gevende.

'Dan is 't genoeg en ik maak er staat op,' hervatte de vreemdeling. 'Mijn' naam noem ik u niet: in lateren tijd zult gij dien misschien vernemen: dan, om uwe stilzwijgenheid niet geheel onbeloond te laten, en opdat gij u dit voorval altijd zoudt kunnen herinneren, schenk ik u deze kleinigheid.' - Dit zeggende, trok hij eenen kostbaar gewerkten ring van zijnen vinger en reikte dien aan JOAN over.

'Duizendmaal dank mijnheer!' zeide JOAN, rood van blijdschap wordende. 'Zie eens vader! welk een schoone ring! het wapen van *Sonheuvel* is er op gesneden. Daar zal ik mijne brieven mede kunnen verzegelen als ik grooter word, even als vader.' -

'Een lieve knaap!' zeide de onbekende, met JOANS blonde lokken spelende: 'doch hij herinnert mij mijne MARIA niet!' -

'Neen,' zeide VAN REEDE met verlegenheid; 'doch, hierover nader. Ga nu maar heen JOAN! het is van avond te laat om nog naar Juffrouw RAESFELT te gaan: gij zult haar morgen ochtend wel om verschooning vragen.' -

Op dit bevel vertrok JOAN, na eene beleefde bui-

ging voor het spook, en begaf zich, naar zijne slaapkamer, om aldaar in eene zoete rust de bekommernissen van den dag te vergeten.

‘En gij,’ vervolgde de Baron tot den onbekende: ‘houd u morgen tegens acht uren gereed, dan zal BOUKE u eene vermomming bezorgen en wij rijden samen, met mijn dochtertje, die ik medeneem, om geen argwaan te verwekken, naar *Tiel,* alwaar een schuitje u wacht, dat u veilig naar de overzijde zal voeren. Begeef u thands weder naar uw' schuilhoek; ik durf niet langer hier te blijven, men mocht ons komen storen.’ -

‘God loone u,’ zeide de vreemdeling, de hand zijns beschermers drukkende: Hij vergelde u uwe grootmoedigheid en geve, dat dezelve u nimmer berouwe, noch in ongelegenheid brenge.’ -

‘Wel!’ zeide VAN REEDE: ‘dat was toch het minste dat ik doen konde, dat ik u eene schuilplaats gaf in uw eigen kasteel.’ -

‘In mijn eigen kasteel,’ zuchtte de vreemdeling, terwijl hij treurig om zich heen zag: ‘Helaas! ik mag met onzen Gezegenden Heer zeggen: *Vulpes foveas habent et volucres coeli nidos: ego autem non habeo ubi caput reclinem!*’[(1)]

VAN REEDE haalde de schouders op, als wilde hij te kennen geven, dat de vreemdeling zich zelven dien onaangenamen toestand berokkend had.

‘Dan, om 't even!’ vervolgde deze, terwijl hij, zonder de beweging des Barons op te merken,

(1) De vossen hebben kuilen en de vogelen des hemels nesten; maar ik heb niet waar ik mijn hoofd kan nederleggen.

het vertrek met groote schreden op en neder ging: ‘wat zoude ik klagen, wat mij bekommeren! Moet ik mij niet verheugen, als de Apostelen deden, zoo ik om Zijnent wille smaadheid lijde? - Is er niet geschreven, dat de gelovigen zouden vervolgd en gemarteld worden? En moet niet de Kerk van CHRISTUS in het bloed der Heiligen gegrondvest worden? Maar niet vergeefs zal RACHEL hare vermoorde kinderen beweend hebben, en niet vruchteloos zal het geschrei te *Rama* op de straten gehoord zijn! Hij zal komen, de groote dag, die Israël van zijne verdrukking bevrijden zal: de dag, waarop de afgedwaalde schapen door den Eenigen Herder tot den stal zullen teruggeworpen worden, en dat de ketterij zal uitgeroeid worden over den aardbodem, *ut in nomine Jesu flectatur omne genu coelestium, terrestrium et infernorum!*’[(1)]

‘Om 's Hemels wil,’ zeide VAN REEDE: ‘matig u en bedenk toch...’

‘Dan zullen zij kermen en weeklagen en tandenknerssen,’ vervolgde de vreemdeling: ‘zij, die de roepstem niet gehoord, en aan de zorgende liefde wederstand geboden hebben, welke hen wilde verzamelen, gelijk de klokhen hare kiekens verzamelt onder hare vleugelen. Dan zullen zij roepen: *Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus?*[(2)] maar de stemme van boven zal antwoorden: *nunquam novi vos: discedite a me, qui*

(1) Opdat in den name Jesu zich buige enz.
(2) Heere! Heere! hebben wij niet in Uwen name gepropheteerd?

operamini iniquitatem.[1] HENDRIK! - gij zult wellicht dien dag beleven, dat de triomf der ware Kerk, van wie de Heere gezegd heeft, dat de poorten der Helle haar niet zouden overweldigen, over het aardrijk zal gevierd worden. O bekeer u voor dien tijd! voor dat die schrikkelijke dag, de *dies irae,*[2] komen moge! Gij hebt kinderen, lieve, beminnelijke kinderen, in wie het goede zaad nog niet verstikt is door het koude ongeloof dezer dagen: o! breng hen niet op den weg, die ter verderfenis leidt: laat hen terugkeeren tot het zuiver, oud geloof, de vlek uitwisschen, die op hunne geboorte kleeft, even als de wijsheid van SALOMO de smet zijner overspelige afkomst vergeten deed!'

'Gij zijt te veel opgewonden,' zeide VAN REEDE, 'gij vergeet dat uwe, dat mijne veiligheid er van afhangt, dat u niemand gewaar worde.' -

'Het is waar,' zeide de onbekende, stil staande: 'ik vergat dat gij onder hen behoort, die zeggen: *durus est hic sermo et quis potest eum audire:*[3] en echter, God zegene u en opene uwe oogen voor het licht; want gij zijt waardig het te ontfangen, omdat gij mij niet overgeleverd hebt in de handen van hen, die mijn verderf zoeken. - En nu, vaarwel! ik begeef mij naar mijn eenzaam verblijf. Mochten de gebeden, die ik thands en namaals voor u en de uwen zal opzenden tot de moeder Gods, hare voorbidding be-

(1) Ik heb U nooit gekend: gaat weg van mij gij die ongerechtigheid werkt.
(2) De dag der wrake.
(3) Deze rede is hard en wie kan die hooren?

werken, opdat ook gij eenmaal het licht moogt ontfangen, dat in de duisternisse schijnt, en een lamp aan onzen voet is.' -

Dit gezegd hebbende, begaf hij zich naar zijne schuilplaats, zijnde een verborgen kamertje, dat, in de dikte van den muur gemetseld, twee onderscheidene, van buiten bedekte, uitgangen had. Eene dier uitgangen had gemeenschap met de gevangenis, waarin JOAN gezeten had en had den onbekende in de gelegenheid gesteld, om het gesprek der kinderen aan te hooren.

'Wat is dat voor een gereutel?' zeide VAN REEDE, terwijl hij grommende de trappen weder afging. Dominus RAESFELT is ook somtijds wat duister en ingewikkeld in zijne uitdrukkingen; doch hij spreekt ten minste verstaanbaar Neêrduitsch, en zoo hij al nu en dan een Latijnsch of Grieksch woordje bezigt, vertolkt hij het altijd oogenblikkelijk; maar uit die Paapsche aanhalingen mag Joost wijs worden. Nu, ik denk er mijn hoofd ook niet veel mede te breken; 't spijt mij maar, dat hij het weder over de geboorte van die kinderen had!' -

Toen JOAN den volgenden morgen vroegtijdig opstond, woog hem de belofte, die hij 's avonds te voren aan zijnen vader had gedaan, van de Pastoorsche om verschooning te gaan vragen, oneindig zwaar op het hart; zoo als het gemeenlijk gaat, wanneer men een' lastigen plicht heeft uitgesteld. Onder het aankleeden, schikte hij in zijn' geest de woorden, welke den verzoenenden volzin moesten uitmaken. Met trage stappen ging hij naar de benedenzaal, waar zijn vader en ULRICA weldra

verschenen. Na het ontbijt kwam BOUKE den Baron verwittigen, dat het rijtuig gereed stond. VAN REEDE vertrok hierop met ULRICA, na aan JOAN last te hebben gegeven van hen niet te volgen. Deze echter, des te nieuwsgieriger na zulk een ongewoon verbod, ging uit een der achterramen liggen en zag van daar tusschen de boomen door het rijtuig, voor het kleine bruggetje op den rijweg staan, met eene persoon er in, als een boer gekleed, doch wien JOANS scherpziende oogen dadelijk voor den vreemdeling, die hem den ring gegeven had, herkenden. De Baron, bij het wagentje gekomen, plaatste zich naast den vluchteling, terwijl BOUKE op de achterste bank ging zitten met ULRICA: waarna VAN REEDE de zweep over de paarden legde en den weg naar den Rijn opreed.

Na hen eene wijl nagestaard en vervolgens zijne taak voor den Predikant te hebben afgewerkt, begaf zich JOAN, wien de valsche schaamte hoe langer hoe meer begon te kwellen, naar de Pastory. Als lood woog hem nu zijne verplichting op het hart. Dan eens wenschte hij, dat de juffrouw maar uit ware: dan weder dat zij aan de deur zoude staan, in welk geval hij terstond door het ergste heen zoude wezen. Aldus peinzend en zich zelven vruchteloos moed insprekende, ging hij langzaam voort, bleef dikwijls staan, plukte nu en dan de bloemen, die langs den weg groeiden, en wierp ze weder weg, keek de koppels vinken na, die over zijn hoofd vlogen, en beschouwde eindelijk eene bende ruiters, die op een' snellen draf van den kant van Gelderland de hoogte afkwam,

en die, zoodra zij bij het dorp was gekomen, halt hield, vervolgens regelrecht op hem aanreed en hem omcingelde. Een hunner, die de hoofdman scheen, en even als de anderen, welke acht in getal waren, met vuurroer, borstharnas en sabel gewapend was, sprak hem, even den hoed oplichtende, in dezer voege aan:

‘Zeg eens: knechtske! hoort ge in de buurt te huis?’

‘Om u te dienen,’ antwoordde JOAN: ‘ik ben de Jonker VAN SONHEUVEL.’ -

‘Zoo! dan zijt ge waarschijnlijk best in staat om ons in te lichten. Hebt ge hier gisteren of vandaag ook een landlooper gezien, die eene schuilplaats vroeg, of om onderstand verzocht?’ -

Ja wel! die komen er dagelijks. Laat zien... Gisteren was het smeerige GYS, en dien gaf ik niets, omdat hij niet werken wil: en eergisteren KEES KEESSEN met het stompje: en dien gaf ik een oortje, omdat hij niet werken kan; want hij heeft maar ééne hand.’ -

‘Met verlof! Jonker! Dien wij zoeken is geen gewone bedelaar: hij is een man met een deftig uitzicht, en in 't zwart gekleed, met een kale kruin en...’ -

‘Neen! die is hier in de buurt niet geweest,’ zeide JOAN, die nu begon te begrijpen, dat het spook van grootoom de persoon wel wezen konde, die men zocht.

‘Ja! die is hier wel geweest,’ klonk de schrille stem van Mejuffrouw RAESFELT achter hem: ‘ik heb den man, dien gij beschrijft, met BOUKE door

het achterhek op *Sonheuvel* zien komen, toen ik gisteren naar huis ging over de steenen brug.' -

'Zoo!' zeide de officier, terwijl hij den beslissenden toon, dien de juffrouw aannam, vergeleek met de bedremmelde wijze, waarop JOAN geantwoord had: 'Jonker! mij dunkt, gij weet meer dan gij zeggen wilt.' -

JOAN beefde als een blad: dan, of zulks veroorzaakt werd door de onverwachte verschijning der Predikantsvrouw, dan wel door de vrees, die de ruiters hem aanjoegen, is ons niet bekend. Spoedig echter vatte hij weder moed; en, het gewicht ten deele beseffende, dat in het bewaren van des vreemdelings geheim was gelegen, besloot hij de ruiters zoo lang op te houden, tot de Baron weder terug, en de vluchteling in zekerheid ware.

'Wacht!' zeide hij, zich tot den officier wendende, even als bezon hij zich: 'draagt de persoon, die gij zoekt, niet een zwart manteltje, eene omvallende kraag en een dichtgeknoopt buis? Heeft hij niet een gebedenboek en een *paternoster* bij zich?' -

'Dat zal wel zoo wezen,' antwoordde de ruiter; 'maar waar is hij?' -

'In het kasteel, en ik zal u terstond wijzen waar; doch eerst moet ik de juffrouw even spreken. Juffrouw!' vervolgde hij stil en snel, terwijl hij haar ter zijde trok: 'ik vraag u om verschooning: mijn vergrijp is mij van harte leed: wees zoo goed aan Dominé te zeggen, dat ik vandaag geene les kan komen nemen.' - Na deze woorden op éénen toon en in éénen adem achter elkaêr

te hebben uitgerabbeld, keerde hij zich weder tot de ruiters en zeide: ‘komt nu maar mede, Heeren! ik zal u voorgaan.’ -

‘Ja, maar!’ zeide de officier, zooras zij de steenen voorbrug over waren gekomen: ‘is hij stellig op 't kasteel?’ - JOAN knikte met het hoofd. - ‘Welnu, opdat hij niet ontvluchte, zullen wij eerst de uittochten bezetten. Gij, ROELOF SLA-DER-OP, PETER KEIN-KENATE en HANS KNIPPER; aan het achterhek! niemand uit of in te laten! - Gij, JOOST STEEK-MAAR-TOE, KARL BLUTZAUFER en MELIS PIF-PAF! aan de slotpoort! Niemand er uit! niemand er in! FRANS SMYTER en MEEUWIS KRIEGELKOP volgen mij naar binnen.’ -

Terwijl deze bevelen volvoerd werden en zich de ruiters naar de hun aangewezen posten begaven, volgde de wachtmeester met twee ruiters JOAN binnen het slot; op het plein stegen zij af en gaven hunne paarden aan de verbaasde dienstboden te bewaren.

‘Als de Heeren mij maar volgen willen,’ zeide JOAN, die moeite had om een schalkschen lagch te bedwingen, terwijl hij de ruiters vooruitging naar de benedenzaal. Onder 't voortgaan haalde de wachtmeester een papier uit de borst en las het *signalement* van den voortvluchtigen overluid op: ‘blaauwe oogen, gebogen neus, ronde kin, grijsachtig hair, zware wenkbraauwen...’

‘En een *paternoster* in de hand,’ zeide JOAN, terwijl hij den ruiter bij den arm nam en hem omdraaide, zoodat hij vlak over het afbeeldsel van den ouden FREDERIK VAN REEDE TOT SONHEUVEL

stond: ‘daar is de man dien gij zoekt: of ik heb abuis.’ -

‘Ja! dat lijkt hem op een hair; maar waar is hij nu?’ -

‘Wel, daar!’ -

‘Waar?’ -

‘Daar op de schilderij. Anders is er geen zoodanige hier te vinden. Ik dacht, dat gij het portret zocht.’ -

‘Wat henker! jou olijke schalk! houd je ons voor de mallen! Ik zal je leeren...’

JOAN, die in het kasteel zijns vaders voor niemand vreesde, daar hij zeer wel wist, dat geen mensch er ongestraft eenig geweld zoude mogen uitoefenen, zag den wachtmeester spotachtig aan, maakte eene diepe buiging en liep de zaal uit.

‘Dat's een satansche gaauwdief!’ riep de wachtmeester: ‘naar boven mannen! het slot doorzocht: de paap zit zeker hier of daar verscholen.’ Dit zeggende, liep hij, gevolgd van zijne twee handlangers, de trappen op, vermoedende, dat de vluchteling in een der bovenvertrekken zoude wezen. In de eerste kamer die hij opensloot, zag hij eene kruik, nog half vol water, een brok brood en de lekkernijen, die ULRICA 's avonds te voren aan JOAN gebracht had, en waaraan hij niet geraakt had, gelijk men zich herinneren zal.

‘Hier zal hij wezen!’ riep de wachtmeester, ‘binnen mannen! en draagt zorg dat niemand er uit kome.’ ‘Dat zal ik,’ riep JOAN, die hen stil gevolgd was, en smeet meteen de deur achter hen toe. ‘Veel pleizier vriendjens! slaapt daar nu

maar wat uit!' Dit gezegd hebbende, snelde hij onder een schaterend gelagch de trappen af, riep den Bottelier, den Palfrenier, den Tuinier, de oude GEERT en al de zoo mannelijke als vrouwelijke dienst- en werkboden bijeen, en vertelde dat hij drie gevangenen gemaakt had, over wier lot de Baron zoude beschikken. Dan, terwijl hij nog sprak, en de oude GEERTRUI al gedurig uitriep, wat Mevrouw Zaliger wel van zulk een geval gezegd zoude hebben, hoorde men zulk een geweld aan de voorpoort, dat allen naar buiten stoven.

Dit rumoer had eene zeer natuurlijke reden. De Baron kwam met ULRICA en BOUKE in het wagentje van zijne reis naar *Tiel* terug en vond zich nu voor de brug van zijn eigen slot den ingang ontzegd door de drie aldaar geposteerde ruiters, die hem niet verstonden of niet wilden verstaan.

'Ik ben de Baron VAN SONHEUVEL,' schreeuwde hij.

'Ich ken kein Baron,' zeide KARL BLUTZAUFER: pots-tauzend, du solst nicht drinn kommen!' -

De Baron lichtte de zweep op om hem een' duchtigen slag om de ooren te geven, en er ware veellicht eene vechtpartij ontstaan, indien niet ULRICA, vol angst en ontsteltenis, haren vader wederhouden had, door zich zoo vast aan hem te klemmen, dat hij zich bijna niet verroeren kon. Intusschen was BOUKE, die meer bedaardheid van geest bezat dan zijn Heer, uit den wagen geklommen en naar de ruiters toegestapt, aan welke hij vroeg wie en waar hun hoofdman was, daar het toch billijk scheen te zijn, dat men aan den Heer des huizes

reden gaf, waarom hem de toegang tot zijn eigen slot ontzegd werd, althands in vredestijd en door soldaten in dienst van den lande. Na eenige woordenwisselingen begrepen de schildwachten dat zij aan het verzoek van BOUKE voldoen moesten, en ging MELIS PIF-PAF naar binnen om den wachtmeester te halen. Op het voorplein ontmoeteden hem de bedienden, allen welgewapend.

'Waar ist der wachtmeister?' vroeg; MELIS: 'ich musz hem soo gleich spreken!' -

'Dat weet ik niet,' antwoordde de Bottelier; 'ik heb geen' wachtmeester gezien noch geroken; maar dat weet ik, dat jijlui je biezen moet pakken en Zijne Edelheid ongemoeid laten oprijden, of dat het slecht met je zal afloopen.' Terwijl hij sprak grepen eenige der tuinlieden den ruiter aan en ontwapenden hem.

'Hilf! JOST! KARL! Hilf! Staôt bi kerlen!' riep MELIS, zich vruchteloos verzettende. Dan JOST noch KARL konden hem te hulp komen; want verscheidene dorpelingen, waaraan Juffrouw RAESFELT verhaald had, dat er ruiters op het kasteel gekomen waren, hadden zich inmiddels aan den buitensten ingang vertoond en hielden er de twee ruiters in bedwang: de drie anderen, die aan het achterhek post gevat hadden, kwamen op het gerucht aanrijden, om hunne makkers bij te springen: en het ware tot een algemeen gevecht gekomen, bijaldien niet de Baron op de bank van zijn rijtuig geklommen ware en van daar uit de hoogte eene algemeene stilte geboden had.

'Staat menschen! ik ben hier op mijn' grond

alleen heer en meester, en verlang te weten, wat aanleiding tot deze malle historie gegeven heeft. Is er een onder die knapen, die verstaanbaar Neêrduitsch spreken kan, zoo ben ik bereid te hooren, op wat grond men zich verstout in mijne afwezigheid mijn slot te bezetten.' - ROELOF SLA-DER-OP reed tot naast den wagen, nam den hoed in de hand en sprak:

'Wij volgen slechts onze last, Heer Ritmeester! U Wel Ed. is zelve soldaat geweest en weet dus dat wij gehoorzamen moeten aan hen, die boven ons gesteld zijn.' -

'Recht zoo,' antwoordde de Baron: 'maar wie gaf u dan last?' -

'De wachtmeester, Heer Ritmeester, die binnen het kasteel is.' -

'Laat hem dan hier komen,' riep VAN REEDE, ongeduldig wordende: waar zit hij?' -

'Ik heb hem op den toren gevangen gezet,' zeide JOAN, die, met zijn kruisboog op schouder uit den hoop hervoort stapte; 'hem en zijne makkers!' -

'Geen gekscheeren, JOAN!' zeide de Baron gramstorig: zulke malligheden komen nu niet te pas. En breng dat geweer weg. Als er uilen geschoten moeten worden, zal ik u roepen.' -

'De Jonker heeft gelijk,' zeide de Bottelier: 'hij heeft drie ruiters in de steenen kamer opgesloten.' -

'Ja! hier zitten wij!' riep eene stem, die uit de lucht scheen te komen. Allen keken naar boven, en zagen aan een klein venstertje het hoofd

van den wachtmeester, die op de schouders van twee zijner kameraden geklommen was om het te bereiken en hulp te vragen. Op dit gezicht berstte iedereen uit in een schaterend gelagch, zelfs de ruiters, die beneden stonden, moesten glimlagchen om het denkbeeld van de poets, door een knaapje als JOAN aan hunnen sluwen hoofdman en zijne makkers gespeeld.

'Zoo!' zeide de Baron, toen het gejuich een weinig bedaard was: 'zitten die vogels zoo hoog in de kooi? Hoort eens mannen,' vervolgde hij tegen de ruiters, die beneden waren, en die thands wat minder hoog spraken, sedert dat de Schout met eene nieuwe troep gewapende boerenknapen den stoet vergroot had, 'zit af en geeft de wapens ordentlijk over, terwijl ik uwen wachtmeester ga onderhouden. Heer Schout! wees zoo goed, mij te volgen.' Dit geschiedde.

De Baron reed nu onverlet zijn kasteel in, vertrouwde ULRICA aan de zorgen van GEERTRUI, en begaf zich met den Schout naar de groote benedenzaal, terwijl BOUKE met eenige dienaars de gevangenen ging verlossen en vervolgens den nu ontwapenden wachtmeester binnenbrachten.

'Wat is uw last, wachtmeester?' vroeg VAN REEDE: 'en hoe durft gij zoo onbeschaamd in mijn kasteel den baas komen spelen? Spreek de waarheid of ik laat u ophangen.' -

'Dat zoude UEd. moeten verantwoorden,' antwoordde de wachtmeester op vrij hoogen toon: 'wat mij betreft, hier is *mijne* verantwoording.' En hij reikte den Baron zijnen lastbrief over.

Dezelve was geteekend en uitgevaardigd door de Staten van *Gelderland* en bevatte een bevel aan PETER MAANVRETER, Wachtmeester, om op te spooren en te vatten den persoon van AMBROSIO, Priester, zich bevorens genoemd hebbende GODARD VAN REEDE TOT SONHEUVEL (hier volgde deszelfs uitduiding) en aan alle overheden, schouten en magistraten om gemelden PETER MAANVRETER de noodige hulp en assistentie te verleenen enz. enz., alles ingevolge de in den jare 1598 uitgeschreven en later hernieuwde plakkaten.

'Ik zal hierop slechts eene aanmerking maken,' zeide de Baron, nadat hij de lezing van het stuk in stilte had volbracht: 'gij zijt hier niet in *Gelderland,* maar op Stichtschen grond: en uw lastbrief heeft hier zijne kracht verloren. Hadt gij onderzoek willen doen, gij hadt u bij den Schout moeten vervoegen, maar geenszins op eigen gezag hier moeten komen.' -

'De Jonker heeft ons zelf hier gebracht, antwoordde de wachtmeester.

'Gij zijt een te oude roofvogel om u door zulk een jong spreeuwtje van den rechten weg te laten afbrengen. - Doch heeft de Jonker die buitenposten uitgezet, die mij den toegang hebben afgesneden?' -

'Het spreekt van zelve dat mijn last UEd. niet gold; en UEd. ware niet opgehouden geweest, indien men mij niet had opgesloten; doch ik had stellig naricht, dat de man, dien wij zochten, zich hier bevond, en nam daarom de noodige voorzorg, dat hij niet ontsnapte. Mag ik UEd.

wel een woordje in 't vertrouwen onder vier oogen mededeelen?' -

''t Is wel; doch maak het kort. Heer Schout, met uw verlof! BOUKE verlaat de kamer met uw volk. - Nu zijn wij alleen: wat hebt gij nu te zeggen?' -

'Heer Baron,' zeide de wachtmeester: 'wees zoo goed en zie dit papiertje eens in.' Met een toonde hij het aan VAN REEDE, terwijl hij het zorgvuldig met de beide handen onder en boven bleef vasthouden, uit vrees, dat het hem ontscheurd zoude worden. Het was een blaadje uit een getijboek, en wel het eerste: bovenop stond geschreven: *hic liber est Fratris Ambrosii, abbatis*.(1)

'Welnu! wat zal dit?' vroeg VAN REEDE, nadat hij het aandachtig beschouwd had.

'Dit blaadje vond ik in mijne gevangenis. Het bewijst ten duidelijkste, dat daar vóór ons nog iemand geweest was, en dat de abt, uw oom, daar of gescholen heeft, of nog in den een' of anderen hoek schuilt. - Wat denkt UEd.? Zouden de Staten het met welgevallen zien, dat UEd. een' man, wien de Justitie opspoort, schuilplaats verleent?' -

VAN REEDE zweeg en streek zich over 't gezicht.

'Mij dunkt, Uwe Edelheid!' vervolgde de wachtmeester, ziende dat zijne gezegdens niet geheel zonder uitwerking bleven, 'mij dunkt, wij moesten de geheele geschiedenis maar blaauw blaauw

(1) Dit boek behoort aan broeder A M B R O S I U S , abt der Dominikanen.

laten. Want, zoo UEd. over mij klaagt, zal ik, ja, misschien gestraft worden; doch ik heb altijd een middel om UEd. eene poets te bakken, die UEd. waarschijnlijk hoogst onaangenaam zijn zoude.'

'Gij hebt gelijk, schurk!' zeide de Baron: 'gelukkig, dat alles zich nog zoo schikken kan; want de man, wien gij zoekt, is reeds in veiligheid. In de daad, het zal best zijn, dat wij de zaak schikken. Heer Schout! gij kunt weêr binnenkomen.' -

De Schout kwam terug met de overigen. 'Ik ben over de inlichtingen voldaan, mij door den wachtmeester gegeven,' zeide VAN REEDE, 'en hij kan in vrede met zijn volk vertrekken, mits zulks dadelijk geschiede. BOUKE! roep JOAN! want ik moet eens hooren, hoe hij het toch geklaard heeft, om die knapen boven op dat kamertje te krijgen. Tot wederziens, Heer Schout.' - Men gaf den ruiters hunne wapenen terug, waarop zij vertrokken. Ondanks de vermaningen van den Schout, konden zij het dorp niet verlaten, zonder eene menigte scheldwoorden en uitjouwingen van de goede gemeente, die hen gevolgd was, te moeten verduwen: dit getroosteden zij zich totdat zij buiten het dorp gekomen waren, toen gelastte MAANVRETER aan zijne onderhoorigen rechts om keert te maken, en meteen zwoer hij, dat de eerste die zich verstouten dorst, hem verder lastig te wezen, kennis zoude maken met zijn ijzeren kling. Deze bedreiging, de vaste toon, waarop zij was uitgesproken, en het barsch uitzicht van den wachtmeester maakten indruk op den hoop, en de ruiters

mochten ongestoord hunnen weg naar *Gelderland* vervolgen.

Aldus liep deze geschiedenis ten einde, waarvan eigenlijk niemand met eer was afgekomen, dan JOAN, wiens verhaal door zijnen pleegvader onder een aanhoudend gelagch werd aangehoord en door BOUKE ten hemel werd verheven.

Elfde hoofdstuk.

Van mijne bruiloft af, van dat ik zat verlooft,
Wat stormen waeiden mij niet sedert over 't hooft:
Wat toren is zoo hoog, van waer mijn oogh de baren
Der zee kan overzien van al mijn wedervaeren.
V o n d e l *Gysbrecht van Aemstel.*

Wij springen thands, volgens het voorrecht van romanschrijvers en nieuwerwetsche Fransche *vaudevillisten,* wederom eenige onbeduidende jaren stilzwijgend over, om tot een voorval te komen, hetgeen plaats greep, toen JOAN zestien jaren bereikt had, en dat op zijne volgende loopbaan meer invloed had, dan men er in het eerst van had kunnen verwachten.

Schoon JOAN op dien leeftijd een geoefend ruiter was, en den fraaien vos, hem door zijnen pleegvader geschonken, met zwier bereed, wanneer hij met vlugge hazewinden, den reebok of de hazen op het uitgestrekte heideveld najoeg, kende hij echter geen grooter genoegen, dan om alleen, zonder gezelschap buiten zijn trouwen hond *Veltman,* met het jachtmes op zijde en den kruisboog in de hand, de omliggende velden te doorkruissen: dan trok hij, in 't eenvoudigst gewaad, tegen weer en wind gehard, bij zonnenopgang met vol-

len knapzak en ledige weitasch het slot uit om er niet zelden eerst tegen het vallen van den avond met volle weitasch en ledigen knapzak terug te keeren. Rusteloos en onvermoeid zette hij zich alleen uit vriendschap voor zijn' viervoetigen tochtgenoot somtijds neder, om de boterammen, welke de zorgvolle ULRICA 's avonds te voren had toebereid en in papier gewikkeld, met het edel dier te deelen, en aan hetzelve de verkwikking te doen erlangen, die het benoodigd had om met nieuwe krachten de wandeling voort te zetten.

Eens keerde hij, met wild beladen en vrolijk neuriënde onder 't gaan, over de breede heiden, die zich ten noordoosten van het dorp *Sonheuvel* bevinden, met zijn' trouwen *Veltman* weder huiswaart. Het was een dier schoone herfstavonden, waarin de hemel met zulke heerlijke schakeeringen van goud en purperrood ontgloeid is: lieflijk werden de dampen, die over de vochtige velden gleden, door de breede zonnestralen verlicht: in vollen bloei stonden de ontelbare ericaas en bedekten het graauwe moschtapijt als met purperen vlekken: van alle kanten stegen de geuren van thym en rozemarijn naar boven en verspreidden zich heinde en veer op den adem van het zuizend avondwindje. Blakend van den schemerenden gloed der ondergaande zon, lagen *Sonheuvel* en de omliggende dorpen aan den voet des heuvels, midden tusschen het donkere groen te prijken: trotsch en statig verhief zich de hooge kerkspits, en daarachter de daken van het vaderlijk slot: links af stak, in 't verschiet, de dom van Reenen somber af tegen

het heldere zwerk en aan de rechterzijde rezen de torens van twintig adelijke huizen uit de donkere bosschaadjen. Voor hem, rolde de Rijn met effen, stillen stroom, door vette weiden of geurige boomgaarden, en kaatste als een spiegel den blozenden hemel terug. Hoe vaak JOAN dit prachtig natuurtooneel aanschouwd had, telkens deed het nieuwe en streelender gewaarwordingen oprijzen: want dit voorrecht bezit de natuur, dat hare schoonheid nimmer den gevoeligen toeschouwer vermoeien noch verzaden kan, en dat de indrukselen, welke zij te weeg brengt, met de jaren eer versterkt dan verzwakt worden. Onwillekeurig bleef JOAN op de helling des heuvels staan, niet ver van de plaats, waar het pad, dat hij volgde, zich met den bovenweg vereenigde, om zijne oogen aan het treffend en bevallig schouwspel te verlustigen. Daar stond hij, als ware hij alleen in de natuur. Slechts de rook, die uit het dorp in dunne wolkkolommen opsteeg, het verwijderd geloei der runderen, die naar de stallen keerden en het eentoonig geluid der klinkende schelletjens van de witgewolde kudden kondigden hem de nabijheid van menschen aan. Verzonken in aandacht en verrukking, gevoelde hij zich, zonder zelf de reden te kunnen bevroeden, diep bewogen en wischte eene traan uit het oog, toen de onverwachte verschijning van een naderend rijtuig aan zijne gedachten eene afleiding bezorgde, door zijne nieuwsgierigheid gaande te maken.

Langs den, in dit jaargetijde alleen berijdbaren, bovenweg, kwam, van den kant van Reenen, eene zware koets aanrollen, door vier stevige paar-

den getrokken. Een fraai uitgedoschte koerier ging het rijtuig voor, gaf, zoodra hij ter plaatse gekomen was, waar de weg nederwaart op het dorp aanliep, zijn paard de sporen en reed op een' vluggen draf de straat van *Sonheuvel* in. Met snelle schreden aanstappende, bereikte JOAN nu spoedig den landweg en zette zich op een dijkje van plaggen neder, om het rijtuig, dat langzaam den heuvel afkwam, te zien voorbijrijden. Het was een prachtige koetswagen, met wapens en blazoenen beschilderd. De hemel, op vier stijlen rustend, was met gordijnen behangen van oranje laken met blaauw en zilver geborduurd. Op de trede zat een pagie, tegen de avondlucht gewapend met een' paarssen mantel, waarin hij zich geheel had ingewikkeld. Achterop bungelden drie lange slungels van lakeien, cierlijk uitgedoscht en met vuurroers gewapend. De koetsier, die de strengen der achterpaarden hield, was een lang, deftig man met een' hoogen, breedgeranden hoed, een' kastanjebruinen rok vol linten en strikken, hooge laarzen met zilveren franjes en bijzonder net geplooide kraag. Deze keurige kleeding stak bijster af tegen het gewaad des postiljons, die op het bijdehandsche voorpaard gezeten was, zijnde een Geldersche boer, met ongedekten hoofde, aschgraauw, ongekemd en stijf afhangend hair, linnen pij en holsblokken aan de bloote voeten.

Langen tijd bleef de wagen even langzaam voortrollen en JOAN werd ongeduldig, toen hij op eens verwarring om het rijtuig zag ontstaan, terwijl de paarden hollende op hem afkwamen.

Het linker achterwiel had eenen zwaren steen ontmoet, die, onder 't zand begraven, en door eenen vooruitschietenden denneboomswortel gesteund, het voortgaan van het rijtuig verhinderde. Driemalen klapte de lange zweep des koetsiers door de lucht: driemalen voelden de voorpaarden het touw met de dikke knoopen des postiljons, zonder dat de koets verwikte: eindelijk deed het bijdehandsche voorpaard zulk een' geweldigen ruk, dat een der touwen, waaraan het gebonden was, in stukken sprong; dit was oorzaak, dat het dier op zijn nevenpaard aandrong: het geheele span ontfing een' zijdelingschen schok, waardoor het rijtuig met zooveel geweld over den steen gehaald werd, dat het wiel omboog en tegen den bak aansnorde: de postiljon verloor zijne tegenwoordigheid van geest, en in plaats van zijne paarden des te steviger vast te houden, poogde hij af te klimmen en tuimelde hals over kop in 't zand: de paarden, schichtig geworden, sloegen aan 't hollen en waren niet door de dienaars, welke inmiddels afgestegen waren, te wederhouden. De pagie, die mede van 't rijtuig gesprongen was, lag midden in een doornenstruik te spartelen, en eene in 't zwart gekleedde vrouw, welke inmiddels de gordijnen had opengeschoven (want men wist toen nog van geen poortieren) en al gillende hulp vroeg, scheen in beraad om ook den sprong te wagen, toen er hulp verschaft werd.

Zooras JOAN het ongeval ontdekt had, begreep hij, dat de paarden gestuit dienden te worden, eer zij in het bestraatte dorp aankwamen, al-

waar zij het rijtuig gemakkelijk tegen een huis of stoep zouden kunnen verbrijzeld hebben: haastig zag hij om zich heen, hoe er hulp konde bewezen worden en wierp inmiddels boog en weitasch van zich af. Aan den weg lag een hoop afgehouwen dennestammen: een daarvan nam hij op, stak dien, dwars over den weg, met de punt in het dijkje en ging zelf aan de andere zijde van het spoor staan, het dikke einde van den boom vasthoudende, op die wijze een' slagboom daarstellende. Bijna op hetzelfde oogenblik waren de voorpaarden bij hem: zij struikelden over den zwakken hinderpaal en storteden neder, waarop het den koetsier niet moeilijk viel, de achterpaarden op te houden en het rijtuig te doen stilstaan. Men begrijpt, dat dit alles in minderen tijd geschiedde, dan ik noodig heb om het te verhalen.

Een der dienaars naderde het rijtuig en hielp er zijne meesteres uit, benevens hare twee verschrikte kamerjuffers. Zonder een woord te spreken, en met een gelaat, waar de uitgestane angst nog duidelijk op te lezen was, wandelde de deftige vrouw den weg af, toen haar pagie, een knaap, die tusschen de twintig en vijfentwintig jaren oud scheen en wiens kleeding en gelaat deerlijk van de doornen gehavend waren, met honderd buigingen haar op zijde kwam snellen, en met tallooze dienst-betooningen vroeg of Mevrouw ook eenig letsel bekomen had. Zijne meesteres vergenoegde zich met van neen te schudden en wendde zich vervolgens tot den koetsier, die van den bok geklommen was en de paarden ophielp, en wien zij vroeg

of hij alleen, dan wel met behulp van anderen, de paarden had kunnen stuiten. - ‘Ich? Genädige Frau!’ antwoordde de koetsier: ‘nein waaraftig nicht: das ware onmöglich; want ich hold allein die afsterfste knollen: öhne ein junger jäger, die mit eine kantsch prave tegenwortigheid von keist die dennentak for die perten kehaalt had, ware euer Gnäde er so gefällig niet afjekomen: er wäre ein hubscher knabe, und LUDWIG (vervolgde hij, den pagie schuins aanziende) mag ein beispiel aan ihm nemen, wie sich te ketraken in eine sortkelike kelekenheit.’ -

‘Ik zoude hetzelfde gedaan hebben,’ antwoordde de pagie: ‘kan ik het helpen, dat ik in die hatelijke doornen te land kwam?’ -

‘Neen,’ zeide de vreemde Dame, op een gestrengen toon: ‘doch gij kunt het wel helpen, dat gij de gordijnen niet losmaaktet, toen ik u zulks verzocht: wel is waar, elk is zich zelf het naast, en de vrees, die u beving, is uwe beste verschooning.’ -

Het gelaat van den pagie, dat op het verwijt van den koetsier rood van toorn geworden was, werd op de beschuldiging zijner meesteres bleek van spijt: hij wilde antwoorden; doch wederhield zich in tijds, beet op de lippen, wendde zich af en ging naar de paarden, als om te helpen; doch de koetsier stootte hem eenigzins ruw van zich af met de verklaring, dat hij hem hinderde.

Nog maar half van haren schrik bekomen, plaatste zich de adelijke vrouw op den stapel boomstammen, en vroeg aan de landlieden en dorpe-

lingen, welke in menigte, door de nieuwsgierigheid gelokt, waren toegeschoten, wie hunner den kloeken jongeling kende, die zich zoo moedig en behendig voor haar behoud geweerd had.

‘Er was ein junge jäger,’ zeide de koetsier: ‘ein hupscher borst.’ -

‘Een jonge jager?’ zeiden de boeren, de schouders ophalende: ‘wie kan dat zijn? hier jaagt niemand dan de Jonker.’ -

‘Of het moest TEUN WEZER zijn,’ mompelde de vrouw van den metselaar tegen den barbier.

‘Die zal zoo mal niet wezen om zich hier te vertoonen,’ zeide de barbier: ‘sedert BOUKE hem rottingolie heeft toebedeeld omdat hij zijn nichtje KLAARTJE zocht te verleiden.

‘Wat praat jelui van TEUN WEZER?’ liet zich eene stem achter de koets hooren: ‘bemoei je met je eigen duveljagerijen.’ -

Hij, die deze woorden uitte, was dezelfde boerenknaap, die als postiljon de koets gemend had en bij Reenen te huis behoorde; hij stond in den geheelen omtrek in slechten reuk, wegens gepleegde strooperijen en boevestukken; doch omdat hij een vrij goed ruiter was, werd hij wel eens door den boerestalmeester als postiljon aan reizenden medegegeven.

‘Zie je nou buurman?’ hernam de metselaarsvrouw: ‘daar is hij al zelf: ja, ik had zoo mis niet gezien. Het spijt mij maar, dat ik kwaad van hem gesproken heb: als hij het gehoord heeft, zou hij wel eens uit wraak mijne kippen kunnen stelen.’

Inmiddels naderde de postiljon en bezichtigde de paarden, waarna hij met een' zwaren vloek verzekerde, dat het eene in de borst gewond, en het andere aan 't been gekneusd was, eene schade, welke de genadige vrouw, al ware zij nog zoo genadig, hem betalen zoude.

'Spreek maar zoo bout niet, TEUN!' sprak iemand achter hem: het geheele geval is uwe eigene schuld en zou niet gebeurd zijn, indien gij, in de plaats van af te springen, waart blijven zitten: gij verdient smeer in stede van betaling.' -

TEUN WEZER zag vloekend om, doch zweeg op het gezicht van den Jonker VAN SONHEUVEL, die, met zijn' hond aan zijne zijde, bedaard naar hem toekwam.

JOAN had, als wij verhaald hebben, op het zien van het dreigend ongeval, boog en weitasch weggeworpen: de boog was aan de andere zijde van het dijkje in een' greppel neêrgevallen: de weitasch was nog verder heengevlogen: de hazen en patrijzen, daaruit gerold, lagen op de heide verspreid. Zoodra hij de paarden gestuit had, was zijn eerste werk geweest, om de gansche rommelzoô weder bijeen te gaan zoeken, 't geen hij met behulp van *Veltman* ten uitvoer bracht. Daar dit bokkende geschiedde, was hij tot nu toe, door het dijkje bedekt gebleven en door niemand opgemerkt geworden.

'Ziedaêr, genâdige Fraû,' zeide de koetsier, 'ziedaêr den knabe, die ons keret heeft.' -

Met een' vriendelijken, dankbaren blik keerde zich de genadige Vrouw naar JOAN, die met de muts in de hand voor haar stond: 'ik bedank u,

knaap!' zeide zij: 'gij hebt u, naar ik hoor, niet alleen met kloekheid, maar ook met gevaar van uw leven, gedragen. U is immers geen letzel overkomen?' -

'Als Uwe Genade er even weinig van gedeerd is, als ik, zal het niet erg zijn,' antwoordde JOAN lagchende: 'doch waar is mijn matten fleschje gebleven?' vroeg hij, zich plotselings omwendende: 'dat is zeker aan den boog blijven haken en zoo weggeraakt! *Veltman!* zoek! verloren!' en *Veltman,* zijne vermoeidheid vergetende, vloog over het dijkje terug.

Deze bekommernis van JOAN over zijn matten fleschje was zeker niet naar de regels der strikte beleefdheid; doch hij was op 't land opgebracht, waar hij nooit dan met zijne minderen verkeerd had en nimmer met lieden van zoo hoogen rang, als deze Mevrouw scheen te zijn, in gezelschap geweest was; de vreemde Dame nam hem zijne vrijpostigheid ook niet kwalijk af; doch de pagie vond goed zich daarover gebelgd te toonen.

'Goede vriend!' zeide hij, 'gij stelt zeker veel belang in uw fleschje, dat gij er de tegenwoordigheid van Mevrouw de Gravin door vergeet: gij moest liever die brave lieden een handje helpen, om de paarden uit te spannen.'

Dit gezegde veroorzaakte eene verontwaardiging, die algemeen was, en ook bijna gelijktijdig werd uitgedrukt door al de aanwezigen.

'Zwijg LUDWIG!' zeide de Gravin, 'en schaam U! zoo die knaap iets verloren heeft, was het, doordat hij ons hulp betoonde, en gij deedt beter

hem in 't zoeken bij te staan, indien zulks uw fraaien broek niet sleet, dan hem onbeleefdheden te zeggen.' -

'De pagie mocht den bek wel halten,' zeide de koetsier, terwijl hij JOAN met hartelijkheid de hand schudde: 'du bist bei meine seele ein gutter burst, en koen wie ein keporen Deutscher. Ich tacht nicht dat er in dit weekpakken land solche praven knaben waren.' -

'Bewaar ons!' zeide de vrouw van den metselaar LUDWIG schuins aanziende: 'hoe durft die bonte aap zoo tegen onzen Jonker spreken?' -

'Wat Jonker?' zeide LUDWIG, zich tot haar keerende: 'van welken Jonker spreekt gij? en wat meent ge met uwen bonten aap?' -

'De bonte aap ben jij?' hervatte de vrouw, de armen in de zijde zettende: 'en dat is onze Jonker, de Jonker VAN SONHEUVEL, versta je, moesjanker? kijk maar zoo zuur niet: we geven hier niets om je moffengezwets.' -

De pagie zag haar een oogenblik als versteend aan, wendde vervolgens het oog op JOAN, mat hem met een' somberen blik van het hoofd tot de voeten, en vroeg daarna nogmaals zeer bedaard: 'is dat de Jonker VAN SONHEUVEL?' -

'En wie hadt je hier anders verwacht?' antwoordde de Barbier.

'Zoo!' zeide LUDWIG, en met dit woord trad hij terug en fluitte een deuntje tusschen de tanden.

De Gravin, die door het geraas en gepruttel der dorpelingen, van deze woordenwisseling niets verstaan had, trad weder naar JOAN, en, terwijl zij

met de eene hand *Veltman* streelde, die zijnen meester het verlorene had terug gebracht, bood zij hem met de andere eenig goud aan, hem verzoekende het aan te nemen.

‘Dat gij mijn hond streelt, Mevrouw, doet mij vermaak,’ zeide JOAN, achteruittredende; ‘maar geld behoef ik niet. Mijn vader is rijk genoeg, om...’ -

Doch de Gravin liet hem geen' tijd om uit te spreken. Den hond streelende, beschouwde zij het dier met meer opmerkzaamheid, en eensklaps riep zij als door eene pijlsnelle gedachte getroffen: ‘mijn God! juist zulk een dier was onze *Phenix!* Knaap! van waar hebt gij dien hond?’ -

‘Die hond,’ zeide JOAN met eenige trotschheid, ‘is op mijns vaders slot geboren: hij is de jongste en eenig overgeblevene zoon van den ouden, getrouwen, die nu lang dood is en die in zijn' tijd aan den Graaf VAN FALCKESTEIN had toebehoord, maar hem door de Spanjaarden ontnomen was. Mijn vader heeft hem herwonnen.’ -

‘Uw vader?... De Graaf VAN FALCKESTEIN... Knaap, wie zijt gij?’ -

‘JOAN VAN REEDE tot SONHEUVEL, en mijn vader is Heer van dit dorp: ginds achter de boomen ziet gij ons kasteel. Vergun mij u daar te brengen: gij zult mijn' vader veel genoegen doen... en verder' zult gij van avond toch niet willen reizen.’ -

‘Met blijdschap zal ik met u gaan, Jonker!’ zeide de Gravin, op wier gelaat eene diepe ontroering leesbaar was: ‘met onuitsprekelijk veel

genoegen zal ik uwen vader zien: verschoon mij, indien ik u onbekend beledigd heb, en laat deze kus u het vermaak uitdrukken, dat mij deze ontmoeting verschaft. Zoo als mijn onvergetelijke ULRICH mij uwen vader meermalen geschilderd heeft, even zoo kloek en dienstvaardig vind ik thans zijnen zoon... Goede *Phenix,*' vervolgde zij, *Veltman* nogmaals streelende, 'gij zijt gelukkiger geweest dan uw meester. Uw kroost is gespaard gebleven, en het mijne...' hier stroomde een tranenvloed langs hare van hartzeer vermagerde wangen.

De paarden waren nu uitgespannen en de boeren stonden gereed om de koets naar den kort daarbij wonenden wagenmaker te brengen, toen zich de postiljon, met een half koppig, half beteuterd gezicht bij de Gravin vervoegde.

'Met uw verlof, Mevrouw!' zeide hij, 'en met dat van den Jonker, zoude ik Uwe Genade wel willen verzoeken om eenige schadevergoeding voor mijne arme beesten. Zij willen wel, met verlof van den Jonker, al de schuld van het geval op mij schuiven; maar ik verklaar Uwe Genade, dat het alleen van dien d....rschen steen komt, en dat ik er zoo onschuldig aan ben als een pasgeboren kind. Zoo Mevrouw dus zoo goed wilde zijn... ik zelf heb een' zwaren val van 't paard gedaan in dienst van Uwe Genade.' -

'Ja, in 't warme zand,' zeide JOAN, hem in de rede vallende: 'dat zal u weinig letsel gedaan hebben. Het verwondert mij, dat gij nog zoo onbeschaamd zijt van u hier te vertoonen. Als

mijn vader u hier zag, zoudt gij de knuppelslagen niet ontgaan, gij strooper!' -

'Ik heb Mevrouw toch wel bediend,' zeide TEUN WEZER, het hoofd op den schouder leggende als een bok die stooten wil.

'Genoeg hiervan,' sprak de Gravin: 'LUDWIG! betaal den man en laat hem in 's Hemels naam maar wegrijden.'

LUDWIG trok den postiljon ter zijde en betaalde hem. Vervolgens gaf hij hem nog een' daalder boven zijn eisch en vroeg hem of hij hem een' dienst bewijzen wilde.

'Tien voor een, genadige Jonker pagie!' was het antwoord.

'Stil! spreek zachter! zijt gij met de buurt sints lang bekend?' -

'Sedert mijn' geboorte ken ik al den omtrek op mijn duim.' -

'Goed! rij dan weg; doch tracht u morgen te zeven ure weder hier ter plaatse te bevinden; dan zal er nog meer voor u te verdienen vallen. Voort hier van daan.' - Hier keerde LUDWIG zich om: de postiljon oogde hem verbaasd na en reed toen met de vier losse paarden naar Reenen terug.

Terwijl voerde men het rijtuig naar het dorp en bood JOAN zijn rechter arm aan de Gravin om haar slotwaart te leiden.

'Verschoon mij, Jonker!' zeide deze, hem beleefdelijk afwijzende: 'gij hebt genoeg te dragen, om met geene oude vrouw als ik belast te worden.' -

'Indien de Jonker het mij toestaat,' zeide LUD-WIG, beleefdelijk toeschietende, 'dan zal ik zijn jacht-gereedschap gaarne dragen, en nog aangenamer zal het mij wezen, zoo de Jonker mij mijne onbescheidenheid van zoo even vergeeft.' -

'Dit vergeef ik u gaarne,' antwoordde JOAN: 'en zult gij dat jachtgerij voor uwe rekening nemen? Daar is al den brui; doch pas op dat de hoenders niet uit de weitasch vliegen.' Dit zeggende hing hij dezelve om den hals van den pagie.

'En pas op,' vervolgde de Gravin, spotachtig, 'dat uwe fraaie kleêren niet bederven.' -

Al pratende trad zij met den Jonker het dorp in en nu nam deze de vrijheid van te vragen, wie hij aan zijnen vader voor moest stellen.

'Helaas!' antwoordde de Gravin, 'al mijne namen veroorzaken mij droevige herinneringen, zoo dikwijls ik die melden moet. Misschien heeft uw vader u wel eens gesproken van ANNA VAN MANDERSCHEID, laatstelijk weduwe van Graaf LODEWIJK GUNTHER VAN NASSAU, en vroeger van Graaf ULRICH VAN FALCKESTEIN?..' -

'Is 't mogelijk.. naar wien mijne zuster ULRICA genoemd werd?' -

'Werd zij waarlijk?.. Gaf uw vader haar den naam van mijn' echtgenoot? ach! hoe verlang ik dat meisje te zien en te omhelzen.' -

'Mijn vader heeft mij wel eens van uwe ongelukken verhaald, Mevrouw! gij moet veel hebben doorgestaan.' -

'Meer dan iemand ooit mogelijk gedacht had te kunnen overleven. Mijn beide gemaals vielen door het staal: mijn jongste zoontje kwam met

zijnen vader om, en mijn oudste, mijn eenigst overgeblevene... och hij werd voor weinige jaren gruwzaam vermoord.' -

'Mijn vader hield veel van den Graaf VAN FALCKESTEIN: dikwijls spreekt hij van hem, en altijd geraakt hij in drift, als hij gewag maakt...'

'Van de rampzalige wijze waarop hij omkwam, niet waar? Vrees niet mij door te sterke uitdrukkingen zeer te doen: ik heb zooveel geleden, dat ik bijna verstompt ben voor aandoeningen. Helaas! al wat mij waard was, werd het slachtoffer van den Spaanschen haat: en allen zijn nog ongewroken. Slechts VELASCO viel ten offer, en of deze de schuldige was, durf ik op goede gronden betwijfelen.' -

'VELASCO! daarvan heeft mijn vader mij nooit verhaald.' -

'Niet? dit zal hem zijne zedigheid misschien belet hebben. Uw vader heeft in VELASCOOS bloed den dood van zijnen vriend willen wreken: het was de eenige wraak, ik herhaal het! Toen die aartsdwingeland MENDOZA in *'s Hage* gevangen zat, nu dertien jaren geleden, leverde ik eene aanklacht tegen hem in: mijn verzoek werd van de hand gewezen, mijn brave echtgenoot nog door dien booswicht van verraad en eedbreuk beticht, terwijl hij... doch genoeg hiervan: ik wil uwen vader een vriendelijk gelaat toonen.' -

'Daar komt hij ons met ULRICA te gemoet,' riep JOAN verheugd uit, op het zien van den Baron, die, van de aankomst der Gravin verwittigd, met zijne dochter haar zijne diensten aan kwam bieden.

Onder wederzijdsche beleefdheden, welke de lezer zich gemakkelijk kan voorstellen, en nadat de Gravin JOANS gedrag hoogstens geprezen had, kwamen zij gezamenlijk binnen het kasteel, waar de Baron zijne adelijke gast met een' handkus welkom heette, en bevelen gaf om eenen prachtigen avondmaaltijd aan te richten, aan welken echter, buiten JOAN, door niemand veel eer gedaan werd. Op het nagerecht, toen ULRICA, in wier bevallig uiterlijke en minnelijke hoedanigheden de Gravin een groot welgevallen scheen te hebben, zich ter rust had begeven, viel het gesprek wederom op de lotgevallen dezer laatste. Twee jaren na den dood van haren eersten man, huwde zij aan den Graaf VAN NASSAU, die het volgende jaar in den krijg sneuvelde: de Gravin, weder in 't bezit van hare goederen geraakt, dacht nu hare dagen zonder verdere rampen door te brengen; dan vergeefs: haar oudste en thands eenige zoon werd in de nabijheid van het slot te *Bruck,* werwaart hij met LUDWIG en den ouden BECKMAN heenreisde, door Spanjaarden overvallen en omgebracht. Een jaar later werd ook de broeder der Gravin door een doodelijk lood getroffen: en thands, nu *Kleef* en *Berg* haar hatelijk geworden waren, ging zij ver van het tooneel der geleden rampen in *'s Hage* haar woonplaats vestigen, alwaar zij hoopte dat een spoedige dood een einde aan zoovele rampen maken zoude.

‘Mevrouw!’ riep JOAN, na het aanhooren van dit alles, in geestdrift uit: ‘ik hoop dat ik eens in staat zal wezen, al uw ongelijk te wreken.

Zoo ik ooit dien MENDOZA, dien LOPEZ, dien VELASCO, een' van die schelmen, welke uwe ongelukken berokkend hebben, ontmoeten mocht, mijn zwaard zal...' -

'Zwijg knaap!' viel VAN REEDE haastig in: 'gij weet niet wat gij begeert.' -

'Laat hem spreken,' zeide de Gravin: 'het doet mij goed hem te hooren.' -

'En waarom mag ik dat niet zeggen. Vader!' hervatte de knaap: 'gij hebt zelf mij geleerd, dat een waar ridder, zoo als er thands weinig meer te vinden zijn, aan zijn' God, zijn vaderland en aan de verdrukte onschuld zijn' degen moet wijden: en volg ik dus uw voorschrift niet, wanneer ik Mevrouw wil wreken, wier echtgenoten voor God en 't Vaderland zijn gevallen?' -

'Ja!' zeide de Gravin, ontroerd, terwijl zij den knaap met welgevallen beschouwde; 'gij zult mijn wreker zijn JOAN! van nu af maak ik u tot mijn ridder.' - Dit zeggende maakte zij hare goudene halsketen los en sloeg die om den nek van den jongeling. Dankbaar en verlegen over zulk een fraai geschenk, wilde JOAN hare hand kussen; doch hem oprichtende, kuste zij hem op het voorhoofd: 'als mijn' ridder kus ik u,' vervolgde zij: 'maak u meer en meer waardig dien naam te dragen, en, zoo gij de u ingeprentte beginselen moedig vast blijft houden, zal hij meer dan een bloote tijtel zijn.' -

Gij ziet het vader!' riep JOAN verheugd uit: 'de Genadige Vrouw acht mijne woorden zoo gering niet.' -

VAN SONHEUVEL zweeg, schudde het hoofd en keek in het vuur. Zwaar drukte hem het denkbeeld, door JOANS uitroep in hem opgerezen, dat deze, eenmaal den wapenhandel kiezende, tegen zijne eigen landgenooten, ja tegen zijne hem onbekende naastbestaanden, de wapenen voeren zoude. ‘Mevrouw!’ zeide hij, na lang zwijgen: ‘ik trachtte altijd aan JOAN te leeren, dat het Christenplicht is, aan onze vijanden te vergeven: uw goedheid jegens hem heeft mij diep getroffen; doch zoo hij eens de wapenen voert, 't geen ik nog betwijfele, zal hij, hoop ik, voor de algemeene zaak, niet voor bijzondere wraak strijden.’ -

De Gravin sloeg op hare beurt de oogen neder en beet zich op de lippen: de uitval des Barons mishaagde haar en gaarne had zij dien beantwoord; doch zij had te veel gevoel van welvoegelijkheid, om zich eene scherpe uitdrukking jegens eenen voor 't overige zoo vriendelijken gastheer te veroorloven. Nadat zij dus eenige oogenblikken met de franjes van het Atrechtsche tafelkleed gespeeld had, wendde zij zich lot den pagie, die achter haar stond, en gelastte zij hem te gaan zien of hare bagaadje in orde was en of men het benoodigde voor haar nachtverblijf had ontpakt.

‘Die knaap heeft een schrander uitzicht,’ zeide de Baron, toen LUDWIG vertrokken was: ‘doch hij schijnt mij wat teêr van maaksel en ongeschikt voor zware vermoeienis.’ -

‘Ik ben op eene zonderlinge wijze aan hem gekomen,’ antwoordde de Gravin: zijne moeder heeft

mij het leven gered, toen ik uit *Bruck* vluchtte. Eenigen tijd na mijn tweede huwelijk, kwam zij weder tot mij en verzocht bescherming voor haar zoon. Zij was, zoo als ik toen hoorde, een Geldersch meisje en door eenen Spanjaard verleid geworden. Den knaap liet ik opvoeden, en nam hem tot pagie, na den dood van Graaf LODEWIJK. Hij beantwoordde mijne zorgen wel; want, ondanks eene zekere poppigheid en keurigheid op uiterlijke vormen, die aan kleingeestigheid grenst, is hij echter getrouw, naauwgezet en uitmuntend geschikt om te volbrengen wat hem wordt opgedragen, ook het geen tot zijn vak behoort. Hij was getuige van den dood mijns zoons, ontkwam niet dan met moeite aan de handen der Spanjaarden en kondigde mij de treurige tijding aan met eene voorzichtigheid en gevoeligheid die beide aan zijn verstand en hart eer deden.' -

'Als hij van Spaansch bloed is, zoude ik hem toch maar half vertrouwen,' zeide JOAN half luid: 'onze BOUKE zoude zeggen: 't wil muizen wat van katten komt.' -

'Alweder!' zeide de Baron: hebt gij niet gehoord, wat ik zoo even zeide, dat gij u van aanmerkingen te onthouden hadt?' -

'Ik zal geen woord meer spreken,' mompelde JOAN: 'doch ik houd niet van dien pagie.' -

'Niet? Gij zult van hem houden, als ik het verkies. Ik begeer, dat gij zeer vriendelijk tegen hem wezen zult en hem morgen, zoo hij het verlangt, het kasteel, de tuinen en de omstreek zien laten.' -

‘Nu,’ viel de Gravin in: ‘het spijt mij, dat mijn pagie aanleiding geeft tot misnoegen van onzen waardigen gastheer op mijn' braven ridder; doch ik moet den goeden LUDWIG in zijne eer herstellen. Hij kent zijne Spaansche afkomst niet en legt in al zijne gesprekken en handelingen afkeer voor onze vijanden, en eene innige gehechtheid aan onzen landaart aan den dag.’ -

Hier eindigde het gesprek en weldra begaf men zich ter ruste; doch de Heer VAN SONHEUVEL alleen kon den slaap niet vatten: de gelijkheid, welke tusschen het lot van JOAN en dat van den pagie bestond, verbaasde en ontzette hem; en zijn eerlijk hart werd hoe langer hoe meer gedrukt door de gedachte dat zijn pleegzoon, zoolang hij van zijne afkomst niet vergewist ware, gevaar liep van onwetend zijne magen te haten, te vloeken, te bestrijden. Tot dezen tijd toe had de Baron er nimmer bepaaldelijk over nagedacht, hoe en wanneer hij den jongeling het geheim zijner geboorte bekend zoude maken: hij had gehoopt dat de tijd en de omstandigheden hiertoe eene gepaste aanleiding zouden geven, en zijne bekommering hieromtrent naar eene verwijderde toekomst verschoven; doch thands was die verwachte aanleiding gekomen, en zij vervulde hem met angst en zorgen: een gezegde van JOAN had het hem tot een plicht gemaakt den jongeling alles te ontdekken: en die plicht scheen hem zijne krachten te boven te gaan. Zijn boezem schokte op het denkbeeld, dat hij den knaap, wien hij als zoon had aangenomen en opgevoed, op eenmaal zoude moeten verloochenen:

en wat konde niet bij den gevoeligen jongeling het gevolg zijn eener ontijdige bekentenis? Misschien radeloosheid, vertwijfeling of nog erger. Zoude niet de ongelukkige, in Nederland om zijne afkomst over den nek aangezien, door de Spanjaarden als een gelukzoeker verstoten worden? Wellicht elendig en zonder troost de waereld moeten rondzwerven en zijnen pleegvader verwenschen, die zijne kindsche jaren met ijdele begoochelingen gevleid had? - Als vreesselijke spoken drongen zich deze benaauwende gedachten voor den geest des Barons, tot dat hij eindelijk besloot, nog den volgenden morgen een einde aan alle onzekerheid te maken, door met den Predikant RAESFELT de middelen te beramen, geschikt om de zaak tot effenheid te brengen, en deze dan hoe eer hoe beter in 't werk te stellen.

Twaalfde hoofdstuk.

Je suis, dit-on, un orphelin,
Entre les bras de Dieu jèté dès ma naissance,
Et qui de mes parens n'eus jamais connaissance.
R a c i n e . *Athalie.*

Naauwlijks was de dageraad aangebroken, of JOAN, verlangende, nog voor het ontbijt eenige hoenders te schieten, maakte zijn jachtgeweer in gereedheid, en begaf zich naar buiten. Aan de steenen poort gekomen, waar de oude poortier zijne slaapplaats had (die hij niet zelden al grommende verliet, wanneer hem de Jonker zoo vroeg kwam wekken om de poort te ontsluiten,) vond hij, tot zijne verwondering den grijzaart reeds geheel aangekleed in de opene poort gezeten, terwijl BOUKE, die naast hem stond, zich met hem over vroegere krijgsbedrijven onderhield.

'Wel zoo FRANS!' zeide JOAN: 'al zoo vroeg bij de werken?' -

'Ja Jonker! ditmaal heb ik het jou afgewonnen: en daarbij moet je niet eens denken, dat je de eerste man zijt, die de poort uitgaat: het is al een half uur geleden dat ik gewekt ben eweest: en raad ereis door wien? door dien mooien pop van

de vreemde Mevrouw. Ja! hoe noemt men zoôn lintejongen?' -

'Door den pagie? wat had die zoo vroeg buiten te doen?' -

'Dat weet Joost. - Gisteren was het met dat vreemde volk alles laat op stok. Ik was blij toen ik er om een oere in lag; want ik had op de lakeien moeten wachten, die nog na het avondeten naar het dorp waren gegaan en God beter ze, in de kroeg in slaap gevallen waren. Blij was ik, zoo als ik zei, dat ik er om een oere in lag, en met de ongewoonte van zoo laat naar kooi te gaan, kon ik den sloâp niet voor vijf oere vatten: dan kijk, pas sloâp ik ien oer, of wie stoât doâr veur mien bed? - Die hansworst van een roodrok: en met een stem als of hij zelf een prins of een groâf was, zeit hij tegen mij, die er nog nooit door groâf of heer of boer op zoôn manier ben oetgepord: "Vrindje! stoâ op en moâk open." Vrindje! en dat tegen mij? Kon hij niet zeggen: Poortier! of: goede vriend! of FRANS, zoo hij mijn naam anders kende. Maar, om kort te goân: hê zei ik, toen ik zoo half wakker was, jonker Melkmuil! is het nou tijd van oettegoân! Goâ nog wat noâr je bed: je zult moe wezen van je reis. - En wat denkje dat zoôn vlegel me antwoordde? Joâ! zoo iets hebje nooit beleefd? Kom! zei hij zoo: stoâ, op! anders goâ ik zelf de poort opensluiten: en met een greep hij maôr zoo familjoâr naar de sleutels, die noâst me lagen. Moâr ik zei: heb ik jou doâr? dat zal mis wèzen: as je brutoâl wordt, komje der in 't geheel niet oet! Want ik

werd driftig op mijn manier; maôr zoôn moesjanker deed krek als of hij er zich niet aan stoârde; hij vouwde de armen over mekoâr en keek mij heel bedoârd an: kom, zei hij zoo: doe moâr gaauw open, anders goâ ik Mijnheer den Baron roepen en vroâg hem of hij het jou hieten wil; want ik heb last van Mevrouw de Gravin: en ik moet er oet. - Hebje ooit zoôn onbeschoâmde Snotneus gezien? Ja! hij zoû noàr j'o voâder goân? jawel mergen! - Moâr ik dacht: de jongen spreekt zoo bout, wie weet of hij geen verlof heit van Mijnheer? - en zoo van 't ien op 't oâr komende, dacht ik zoo bij mijn aigen! joâ! het is toch de bediende van een groote Mevrouw en hij is er zoo veel als kind in huis: ik zal moâr de minste wezen, en zoo stond ik op en liet hem oet en toen zag ik dat hij twee brieven in de hand had.' -

'Gij hebt wel gedaan, FRANS!' zeide JOAN: 'die pagie is een verwaande zotskap; doch de Gravin heeft veel met hem op: dus moeten wij hem maar wat toegeven zoo lang hij hier is. En gij ook al zoo vroeg op?' vervolgde hij, zich tot BOUKE keerende.

'Ja!' zeide deze: de pagie had mij gisteren bij 't naar bed gaan gevraagd of hij vroeg het kasteel uit kon: en daar ik weet, dat er van zulk volkje niet veel goeds te verwachten is, was ik eens opgestaan om te zien, wat hij zoo voor dag en daauw doen moest; maar de vogel was al gevlogen. 't Is een rare snaak, die eigenste pagie: aan wien denkje, dat hij gisteren avond zijn hof maakte?' -

'Wel aan KLAARTJE,' antwoordde JOAN: 'dat

is de mooiste meid uit de buurt, en men zeit dat de pagies daar altijd op afgaan.' -

'Aan KLAARTJE? Ja! hij moest eens beginnen! al is hij nog zoo in dienst van een' gravin, ik zou hem gravinnen: ik ben oom en voogd van KLAARTJE en ik zal wel oppassen dat hij haar zelfs geen onnozele zoen geeft: ik denk altoos: met kleine lapjes leert de hond leêr eten: vuur en stroo dient niet alzoo: geef je den duim dan....'

'Nu, maar naar wie vrijdde hij dan?' vroeg JOAN, dien vloed van spreekwoorden stuitende.

'Naar wie? - Hij heeft twee uren lang in een hoekje van de keuken zitten flikflooien met de oude GEERT.' -

'Zijt gij dol BOUKE! of verkoopt ge flausen? Wat zoude hij aan die oude totebel verteld hebben?' -

'Dat heb ik haar ook gevraagd: doch oele! ze was zoo dicht als een kruidvaatje en zoo geheim als een jonge meid die voor 't eerst onder vier oogen met haar vrijer gezeten heeft: zij zei mij, ze kon er niets van oververtellen en ik mocht er aan geen sterveling van spreken, dat zij zoo lang met den pagie geredeneerd had; - maar ja wel! ik breek er mijn hoofd meê: ik ruilde toch mijn olde kruiddoos tegen eene nieuwe, om te weten wat hij aan die babbelkous al zoo heeft op de mouw gespeld.' -

'De oude GEERT en de jonge pagie!' hernam JOAN: 'dat zoû al een fraai paar geven!' -

''t Zou nog de vroâg wezen wie van de twee 't eerst genoeg had van de andere,' merkte FRANS aan.

‘Nu!’ zeide JOAN, ‘ik trek af: anders wordt het mij te laat. Goeden morgen samen!’ -

‘Goê mergen en goê jacht Jonker!’ zei de Poortier: ‘zie den pagie maar voor geen fesanten hoân an: je mocht anders dien sinjeur kakelbont ereis bij vergissing eene pijl in zijn dikste vleesch zenden.’ -

Nog lagchende over hetgeen BOUKE hem verhaald had, was JOAN alras, van *veltman* vergezeld, op het pad gekomen, hetwelk aan den voet van het dorp, door moeslanden en boomgaarden, op de heide aanliep en gemeenschap had met den grooten weg, niet verre van de plaats, waar JOAN 's avonds te voren zijne welberadenheid en moed getoond had. Reeds was de Jonker op de opene plaats gekomen, waar een groote houten galg, (gelukkig in jaren niet gebruikt) midden tusschen de roode koolstruiken oprees en des Barons hooge jurisdictie binnen de grenspalen van zijne heerlijkheid aantoonde, toen *Veltman*, die al snuffelende vooruit was gelopen, stokstijf staan bleef en op deze wijze de tegenwoordigheid van een koppel patrijzen verried, hetwelk in de daad niet lang daarna klapwiekend opsteeg en vooruitvloog. Sneller echter vloog de pijl des Jonkers het achterna en deed een der hoenders dood in het hakhout storten. Spoedig bracht *Veltman* het dier aan zijnen meester, die na het in zijne weitasch verborgen te hebben, zich aan den voet der galg plaatste om den boog op nieuw te wapenen.

Het koolveld waarop zich de jongeling bevond, was van den weg door eene smalle strook kreupel-

hout afgescheiden, hetwelk, schoon reeds aan 't verdorren, echter dicht genoeg was om het doorzien te beletten: hoewel JOAN dus niet zag, wie zich op den weg bevond, konde hij echter duidelijk hooren dat er eene stem, welke hem niet vreemd was, van die zijde kwam. Met jeugdige nieuwsgierigheid sloop hij dus van onder den galg naar het hakhout toe, haalde de berkentakken op zijde, keek door de opening en zag... in 't eerst niets; want de rijmdroppelen, die van den tak vielen, hadden hem de oogen doen sluiten; - dan, zoodra hij die uitgewreven had, ontdekte hij, dat hij zich niet vergiste en dat werkelijk de pagie der Gravin, in zijn' paarssen mantel gewikkeld, midden op den weg stond, en iemand, die van den kant van Reenen aan kwam wandelen, aldus toeriep:

'Zoo! zijt gij daar eindelijk? ik heb al bijkans een uur op u staan wachten.' -

'Vergeef mij, Jonker!' antwoordde de nieuw-gekomene, die door JOAN voor TEUN WEZER werd herkend; moâr, op den weg ontmoette ik een poâr van mijne kennissen hier uit het dorp, die mij een kwaad hart toedragen uit hoofde van een kip twee drie, die ik ereis onder weg evonden heb, en die ze zeggen dat hun toekomen: en om die knoâpen te mijden, heb ik de bijpoâdjens enomen, anders ware ik hier al eer geweest. Wat is er nou van 's Jonkers believen?' -

'Hier zijn een paar brieven;.. maar eerst moet ik u nog eene vraag doen: kent gij den Heer VAN SONHEUVEL sedert lang?' -

‘Langer dan mij lief is, Sinjeur!’ zeide TEUN: ‘toen ik acht jaren oud was, heit hij mij ereis laten afranselen, omdat ik valschelijk beticht was geworden van zijn eieren te hebben met enomen: kon ik het gebeteren, dat zijn kippen niet leggen wolden? - En naderhand...’

‘Goed! dan kunt gij mij wel verhalen wat u heugt van de geboorte des Jonkers? is daaromtrent niets opmerkelijks voor gevallen?’ - Hier werd JOAN dubbel opmerkzaam.

‘Om je de woârheid te vertellen, heerschop!’ antwoordde TEUN WEZER, ‘heel veel weet ik er niet van. Moâr je mot weten, ik vrijd zoo wat noâr het nichtje van BOUKE, den olden knecht op 't slot: en dat meiske heit me wel verteld, dat hoâr heugt, en ze was ook nog moâr een kind, dat het zoontje van den Baron begraven werd, en dat deze Jonker, dien we nou hebben, op een' blaauwen maandag te *Amsterdam* is aangekomen, zonder dat iemand weet hoe of wanneer: en as ze haar oom er naar vroâgt, dan zeit deze, ze mot moâr zwijgen; maor noû is er ook wel, die zeggen, dat het zoo'n stuk van een buitebeentje is van den olden Heer, en dat de Barones er van hartzeer over ekrepeerd is; maar het fijne van de mis weet ik zoowoâr niet.’ -

‘Dan zal ik u ook niet meer vragen,’ hervatte de pagie: ‘hoor! hier hebt gij twee brieven, beide zonder opschrift: dezen, waar ik dat kruis opgemaakt heb, om hem te onderscheiden, bezorgt gij te *Tiel,* ten huize van KLAAS MEINERTZ den Schrijnwerker. Gij behoeft niet te zeggen van wien

hij komt, maar gij moet hem aan den man zelven overhandigen: hij zal u voor 't bestellen twee kroonen geven: dat staat in den brief.' -

'Wat?' zeide TEUN WEZER: 'KLAAS MEINERTZ! die isegrim, die femelaar, die den heelen dag bidt en psalmen balkt, en mij al meer dan eens noâr de diepste diepte van de hel ewenscht heit, zal die mij twee kroonen geven?... Stichtelijke vloeken naar mijn kop, alsof ik...'

'Hij zal u twee kroonen geven, als ik zeg,' hernam LUDWIG, droogjes.

'Nou! ik zal 't bezorgen,' zeide TEUN, grinnikende.

'En dezen brief,' vervolgde LUDWIG, 'brengt gij aan den Ambtman MOM, die op dit oogenblik in *Tiel* is: mede eigenhandig. Zoo men u niet bij hem in wil laten, zegt gij maar dat gij van de Gravin VAN NASSAU komt.' -

'Ja moâr,' zeide TEUN, terwijl hij zijdelings naar den galg keek, die men over het hakhout heen konde zien: 'ik ben juist niet zwoâr op een bezoek bij den Ambtman gesteld: ik tracht zoo min mogelijk met de Heeren van den Gerechte in kennis te komen, want zij hebben allen, ik weet niet woârom, een' hekel aan mij gekregen, en ik heb geen lust om dat gindsche veld met roojekool eens uit de hoogte te bekijken.' Hier maakte hij de beweging van hangen.

'De brief dien gij brengen zult zal uwe beste aanbeveling bij den Ambtman zijn,' hervatte LUDWIG; 'doch gij zult het diepste stilzwijgen omtrent de u toevertrouwde boodschappen in acht moeten ne-

men, of... uwe vrees zoude verwezenlijkt kunnen worden!' -

'Wees gerust! voor geld en kwaê woorden zwijg ik als een kikker bij winterdag: is er nog iets van je bevelen?' -

'Niets meer! rep je en maak bij tijds in *Tiel* te wezen: hier hebt gij nog wat drinkgeld en iets om het veer te betalen.' -

'Duizendmoâl dank heerschop!' zeide TEUN: 'nou snij ik dit zijpad maar in; want het dorp ga ik liefst niet deur, om redenen mij bekend. Leef gezond Sinjeur!' - Met dit afscheid sloeg hij het zijpad in, liep JOAN voorbij zonder hem te zien en verwijderde zich naar den kant der rivier.

Deze zonderlinge samenspraak had JOAN zoodanig verbijsterd, dat hij zijn boog, de hoenders, ja de jacht zelve vergeten was, en nog luisterde, toen de boereknaap reeds lang uit het gezicht was. - Toen hij omtrent de echtheid zijner geboorte bedenkingen had hooren opperen, was hij in den wil geweest, zich aan den onbeschaamden lasteraar te vertonen en hem eens heftig door te halen; doch de vrees had hem teruggehouden: schoon moeds genoeg bezittende, achtte hij het geen gelijk spel om zich te wagen tegen TEUN WEZER, een' forschen, ruwen knaap, die niets te verliezen had, dadelijk met het mes gereed was en hem bovendien een kwaad hart toedroeg: den pagie betrouwde hij zoo weinig, dat hij niet wist, of hij hem als vriend of vijand beschouwen moest, en van dezen kant wachtte hij dus geen' bijstand. Voorzichtig-

heidshalve was hij daarom in zijn' schuilhoek blijven zitten tot na den afloop van 't gesprek: over de boodschap der brieven had hij maar half nagedacht, meenende dat de bezorging daarvan een geheim ware dat de Gravin raakte en naar 't welk hij zelfs niet gissen mocht; want van zijne jeugd af was hem ingeprent, dat het schandelijk ware te willen indringen in hetgeen iemand zocht te bedekken. Ziende dat de pagie langs den rijweg weder naar het dorp ging, kroop hij het hakhout uit en volgde hem, met oogmerk om hem met een' tik op den schouder en den gewonen morgengroet te verrassen; doch *Veltman,* die nu lang genoeg naar zijn' zin aan de zijde zijns meesters had stil gezeten, snelde hem met drift vooruit en verraadde JOANS nabijheid aan den pagie. Deze keek om en zag JOAN achter hem, die hem een' frisschen morgen toewenschte.

'Goeden morgen, Jonker!' zeide LUDWIG, even den hoed aflichtende en vervolgens een' gelijken tred met JOAN aannemende: 'reeds zoo vroeg in het veld?' -

'Mij dunkt,' zeide JOAN, 'ik moest u die vraag doen; doch zoo gaat elk voor zijne eigene aangelegenheid uit: ik voor mijn vermaak, gij om Mevrouw de Gravin te believen.' -

De pagie zweeg een oogenblik en hield zijne kleine gitzwarte oogen op JOAN gevestigd, als wilde hij op het open gelaat des jongelings lezen of zijn gezegde niet meer dan eene loutere veronderstelling, dan wel of het een' geheimen zin bevatte; vervolgens hernam hij:

‘Wat doet u denken, Jonker! dat ik voor Mevrouw de Gravin ben uitgeweest?’ -

‘Omdat ik niet geloof,’ gaf JOAN ten antwoord, ‘dat gij voor uw eigen vermaak, na gisteren den ganschen dag gereisd te hebben, zoo vroeg het warme bed voor de koude hei verlaten hebt; en dan die brieven, die gij aan TEUN WEZER gegeven hebt en die ik vrees dat slecht bezorgd zullen worden; want hij is een groote schavuit...’

‘Gij hebt ons dan gezien?’ viel LUDWIG haastig in.

‘En gehoord,’ zeide JOAN.

LUDWIG zweeg, zag somber voor zich heen, nam zijne slinker handschoen in de rechterhand en begon er op te knabbelen, totdat JOAN hem grimlagchende vroeg, wat de arme handschoen gedaan had, dat hij die zoo slecht behandelde.

Na eene poos gezwegen te hebben, zeide de pagie, met een ernstig gelaat: ‘Jonker! de boodschap, welke ik aan dien boereknaap gegeven heb, en waarvan zijn baatzucht mij de goede bestelling waarborgt, is van het hoogste belang, en Mevrouw de Gravin had mij op het hart gedrukt, dat ik er niemand iets van zoude laten blijken. Dewijl UEd. echter getuige geweest zijt van de uitvoering der mij gegeven last, hoewel ik niet verwacht had, dat UEd. ons beluisteren zoude...’

‘Geheel onwillekeurig,’ zeide JOAN blozende: ‘ik dacht, dat uwe ontmoeting met TEUN WEZER toevallig ware, en ik sloop naderbij uit loutere nieuwsgierigheid van te weten wat die schurk u vertellen ging:- wat die brieven betreft, daarvan

zal nooit een woord over mijne lippen komen: nooit heb ik iemands geheimen verraden, of zij mij aangaan of niet; - doch ik wilde wel eens weten, hoe het te pas kwam, dat gij dat logenbeest van een' TEUN over mijne geboorte ondervraagdet om zulke lastersprookjens uittelokken als hij u op den mouw spelde.' -

'Jonker!' antwoordde de pagie met een nog ernstiger gelaat en op een' langzamen toon: 'ik wilde wel dat gij mij deze vraag niet gedaan hadt; daar mijne handelwijs u echter met reden vreemd moet voorkomen, zal ik u openhartig zeggen, dat er zonderlinge geruchten omtrent uwe geboorte loopen;.. geruchten, welke, wijd en zijd verspreid zijnde, mij ter oore zijn gekomen... hoewel ik er de zegsman niet van wezen wil... waardoor de nieuwsgierigheid van Mevrouw de Gravin.. gij weet dat vrouwen veeltijds nieuwsgierig vallen;.. doch ik zelf wist niets van het geval af.' -

'Joost haal me, als ik iets uit geheel uw openhartig antwoord begrijp,' hervatte JOAN.

'Indien UEd.,' zeide LUDWIG, 'nader onderricht begeert, kan UEd. immers met den Heer Baron spreken? Die zal best weten, hoe het met uwe geboorte zit,' voegde hij er lagchend bij.

JOAN stond stil, knikte eenige reizen met het hoofd, loosde een' diepen zucht, wenschte den pagie vaarwel en sloeg een zijweg in, die naar de heide bracht, terwijl de pagie slotwaart keerde.

In den morgen van dien dag viel er op het kasteel niets belangrijks voor: tegen den middag keerde JOAN van de jacht, met de tijding uit het

dorp, dat het rijtuig der Gravin weder in orde gebracht was en na den eten zoude voorrijden. Aan tafel was hij, zoowel als zijn pleegvader, peinzend en stil: na den afloop van den maaltijd kwam de koetswagen de slotbrug oprijden: de Gravin nam beleefdelijk afscheid van den gastheer en zijn gezin, reed met haar gevolg af en kwam, zonder verdere tegenspoeden, twee dagen later, behouden in *'s Hage*.

'Eene schoone vrouw!' zeide GEERTRUI tegen BOUKE, die bezig was de valken te voederen: 'en zoo minzaam jegens een iegelijk. Waarlijk, zij heeft veel van Mevrouw Zaliger: even vriendelijk en voorkomend, als die was: en zij weet van het huishouden al vrij wat af voor zoo een groote Mevrouw! zij maakte zelfs de aanmerking, dat de kussens in de groote ridderzaal veel meer de kleur verloren hebben, dan de gordijnen, schoon ze van hetzelfde damast zijn. Ja! zei ik zoo, genadige vrouw Gravin! toen onze lieve Mevrouw Zaliger nog leefde, was het niet geöorloofd op die kussens te gaan zitten: toen hielden zij beter hun kleur, maar zij zei: nu, ik heb toch liever de kussens om op te zitten, zei zij, dan alleen voor de pronk; en toen zei ik: ja Mevrouw? dat is ook waar, maar het is toch wat erg, dat nu die stinkende honden op de kussens gaan liggen, en toen lagchte zij.' -

'Maar vertel mij liever eens GEERT!' zeide BOUKE, haar in de rede vallende: 'wat heeft die lanterfant van een pagie je toch verteld. Je hadt het bijster drok met hem.' -

Op deze vraag hield de oude dienstmaagd eensklaps met lagchen op en zette haar gelaat in een' meer ernstigen plooi.

‘Zeker heeft hij je onderhouden over je blozende kleur,’ vervolgde BOUKE, ‘en over je betoverende oogen, hoewel men die slecht vinden kan door den bril heen.’ -

‘Een bril! nu kijk!’ hernam GEERTRUI, gebelgd: ‘en wanneer draag ik een' bril? niet dan om in Gods woord te lezen en om koussen te mazen; en dan draag ik hem nog maar op den punt van mijn' neus, zoodat ieder mijne oogen zien kan: - Ja! ik wilde wel eens zien, dat iemand koussen maasde zonder bril. Daar was onze lieve Mevrouw Zaliger, die droeg immers ook wel een' bril....’

‘Alleen wanneer jij gebroddeld hadt, GEERT! en zij de verloren steken moest opnemen?’

‘Wel hebtje van je leven,’ riep GEERTRUI toornig uit: ‘Wat weet jij van verloren steken en van broddelen af?’ -

‘Neen, daar versta jij je beter op, oudje!.. doch dat daargelaten: - Wat heeft je de pagie verteld? dat is maar het punt in kwestie; want dat hij jou zijn hof gemaakt heeft, is zeker.’ -

‘Ja!’ zuchtte GEERTRUI: ‘ik vrees, dat ik te veel met hem gepraat heb.’ -

‘Te veel!’ riep BOUKE, schaterend van lagchen en te veel met hem gepraat? - De droes! heeft hij in ernst je hartje gestolen?’ -

‘Och neen! malle gek! loop heen met je grollen! maar mijn rust heeft hij toch meê genomen,’

vervolgde zij, half huilende: ‘ik heb van deze nacht geen oog toegedaan.’ -

‘Daar hebben wij 't al. Wat voert zoo een pagie niet al uit? Daar berooft hij de eerzame deerne GEERTRUI CLAASSEN, die in de eerste dertig jaren geen' vrijer heeft willen hebben, en in de laatste drie kruisjens geen' vrijer heeft kunnen hebben, zoo maar op eens van hare nachtrust.’ -

‘Spot maar niet,’ antwoordde GEERTRUI: ‘het is waarachtig geen ding om meè te spotten: hoor eens BOUKE! Het heugt je nog, toen Mevrouw Zaliger nog leefde....’ -

‘Als ik het vergeten was, zou jij mij het wel herinneren,’ viel BOUKE haar in de reden.

‘Neen maar hoor!’ vervolgde zij, ‘of ik spreek geen woord meer: toen Mevrouw Zaliger nog leefde, en te *Amsterdam* was, en toen jij met Mijnheer van 't leger kwaamt met den kleine JOAN?’

‘Ja gewis!’ antwoordde BOUKE, die nu op zijne beurt ook donker begon te kijken; ‘maar je weet ook wel, dat wij Mijnheer bij eede beloofd hebben, nooit aan iemand iets daarvan te zullen na vertellen.’ -

‘Dat heb ik beloofd, BOUKE! en het spijt mij genoeg; want het is de eenige reis in mijn leven, dat ik Gods naam zoo iedelijk gebruikt heb.’ -

‘Foei!’ zeide BOUKE: ‘spijt het jou een' eed gedaan te hebben, GEERT? ben je mennist geworden? Je weet wat Dominé alle weeken zeit: de wederdoopers, zeit hij, zijn Belialskinderen, vijanden van Z. Doorluchtigheid en van den lande, die niet zweeren willen, noch de ronde doen, noch de

wacht betrekken, noch de heilige praedestinatie geloven: en wat zegt het rijmpje?

Aenmerct wel hun begheeren breedt,
Wat quaet bescheet - sij doch uitgheven,
Als dat men niet mach sweeren eedt,
Daert soo ghereet - doch staet beschreven:
Ja van Godt end' Christo verheven,
Van Paulo end' ander gheschiet.
Ooc is den eedt hier in dit leven
't Eynde van allen twiste ziet.

Doch dat tusschen twee haakjens, GEERT! wat doet dit tot uw gesprek met den pagie?' -

'Dat doet er zooveel toe, zeide GEERTRUI, hem naar zich toetrekkende, en zoo zacht mogelijk sprekende, 'als dat die pagie even zoo goed wist als jij en ik, dat JOAN Mijnheers kind niet is.' -

'Bewaar ons!' riep BOUKE, achteruit springende: 'dan moet jij het hem verteld hebben.' -

'Hoor maar eens of ik het helpen kan,' zeide GEERTRUI: 'de pagie begon, met mij te vragen of ik hier lang in huis had gewoond: en toen sprak hij mij over Mijnheer en over Mevrouw Zaliger....'

'En toen was jij op je praatstoel! - Ja, hij is ook fijn, die pagie. Hij zal wel niet met de deur bij jou in huis zijn gevallen; want men vangt geen hazen met trommels, dat verstaat zich.'

'Vervolgens vertelde ik hem onder anderen, dat ik Baker geweest was van freule ULRICA, en daarop vroeg hij mij, of ik den Jonker JOAN ook gebakerd had.' -

‘Zoo vraagt men de boeren de kunst af: en wat gaf je hem ten antwoord?’ -

‘Ik zei: Mijnheers zoontje heb ik gebakerd, en dat is ook waar: het lieve kind is nog op mijne armen gestorven.’ -

‘Zoo!’ zeide BOUKE: ‘nog al fijn van jou bedacht, weet je wel, GEERT! dat het erg met jou staat! dat was weer een mennist antwoord! GEERT! GEERT! doch verder!’ -

‘Toen zei hij: ja, maar dat zoontje is immers dood, daar je van spreekt?’ -

‘Welnu, hernam BOUKE: ‘al hadt je nou eens neen gezeid, een leugen om bestwil is geene zonde.’ -

‘Ja!’ hervatte GEERT,’ ware ik maar zoo wijs geweest; maar ik dacht:

Dat ons ja, moet ja zijn waerachtigh
En ons neen moet wesen neen:

en daarom zei ik eenvoudig van ja: en toen dacht ik, hij zou te vreden zijn', maar jawel! toen vroeg hij mij, of Mevrouw Zaliger niet op een rare wijs aan Jonker JOAN geraakt was, en of ik niet zoo goed wist als hij, dat de Jonker geen' droppel Hollandsch bloed in zijne aderen had? en toen werd ik zoo angstig, dat ik hem verzocht er niet meer en met niemand over te spreken, en toen liep ik weg.’ -

‘Dat heb je al heel dom behandeld voor een verstandig mensch,’ bromde BOUKE: ‘'t is met jou ook: hoe alder hoe malder. Ik zou het maar niet aan Mijnheer vertellen; want dan zag het er slecht met je uit.’ -

‘Ik heb mij toch niet versproken, zooveel ik weet,’ zeide GEERTRUI, verlegen.

‘Nu! gedane zaken hebben geen' keer! en het best dat ik je raden kan, is dat je op een' anderen tijd voorzichtiger zijt en altijd denkt: verzint eer je begint! vroeg gedaan en laat bedacht heeft menigeen ten val gebracht: heden doen, morgen bloên: vandaag de tong gevierd, morgen de rug gesmierd.’ -

‘Ja als je mij geen beter troost weet te geven, dan je stomme spreekwoorden, BOUKE! dan...’

‘Nu! ga dan maar naar Ds. RAESFELT, en die zal je zeggen, dat je lezen moet den Brief van JACOBUS cap. III vs. 3; doch het wordt tijd van weêr aan 't werk te gaan en mijn valken zitten met open bekken! die stomme dieren kunnen het weinig helpen of jij al geklapt hebt, en zij moeten er niet door lijden. - Nu! zoo als gezeid is, oudje! wees in 't vervolg voorzichtiger.’

En hiermede liep dit merkwaardige gesprek tusschen BOUKE BOUKES en GEERTRUI CLAASSENS ten einde.

Dertiende hoofdstuk.

Gommer en Armijn te hoef
Twistten om het recht geloef.
V o n d e l.

Terwijl de gemoederen der ingezetenen van het slot door de plaats gehad hebbende omstandigheden alzoo verontrust werden, ging de Predikant RAESFELT mede onder zijne eigen, waarschijnlijk nog zwaarder bekommernissen gebukt. De kerkelijke twisten waren op het tijdstip waarvan wij thands gewagen, binnen de Nederlanden ten top gestegen. De nimmer rustende tweedracht, die natuurlijke heerscheres overal waar menschen wonen, had naauwlijks den buitenlandschen krijg door een te langdurig bestand zien staken, of zij stookte de binnenlandsche twisten aan, die zoo lang en met zooveel felheid gewoed hebben, ja wier einde het verste nageslacht misschien niet aanschouwen zal. Twee der geleerdste mannen van Europa, de geleerde, vernuftige, oordeelkundige ARMINIUS en de groothartige, onverzettelijke, van iever brandende GOMARUS hadden zich aan 't spits van twee partijen geplaatst, die, na hun naam genoemd, zich een' onverzoenlijken haat hadden gezworen.

In den beginne dolf ARMINIUS met de zijnen het onderspit; althands bij de predikanten en gemeenten; want de meeste wethouders en zoogenaamde politieken hadden zijne zijde gekozen; na zijnen dood echter, wisten VORSTIUS en EPISCOPIUS, die hem in 't Hoogleeraarambt te *Leyden* hadden opgevolgd, gesteund door de geleerdheid van DE GROOT, de welsprekendheid van SCHRYVER en vooral den toen alvermogenden invloed van OLDENBARNEVELD, hunne partij met een' luister te bekleeden, waardoor de glans hunner tegenstanders een' tijd lang verdonkerd werd. De jonge lieden, welke te *Leyden* voor den kansel werden opgeleid, schaarden zich voor een groot gedeelte aan de zijde der bovendrijvende partij: anderen echter kleefden de oude leer aan en stonden GOMARUS af en POLYANDER voor. Niet zelden gebeurde het, dat bij onderlinge, tot oefening begonnen *disputationes* over punten van controvers, de argumentaties wederzijds op scheldwoorden en vervolgens op vechtpartijen uitliepen, waarbij de vuist vragen, de godsdienst betreffende, beslissen moest.

RAESFELT had zijne beide oudste zonen, KOENRAAD en HENDRIK, nadat zij de school verlaten hadden, naar *Leyden* gezonden, en, daar hij een echt voorstander was van de oude leerstelsels, hen ernstig aangemaand, de lessen van EPISCOPIUS te verzuimen, en zich zooveel mogelijk bij het onderwijs van deszelfs ambtgenoot POLYANDER te bepalen. - KOENRAAD, wien de stoute en ridderlijke voordracht van laatstgemelden geleerden behaagde, gehoorzaamde zijnen vader met nadruk en toonde

zich zoo in zijne brieven aan zijnen vader, als aan de Hoogeschool een ieverig voorstander der Contra Remonstranten. Zoo met woorden als met daden was hij overal de voornaamste onder de verdedigers van het ouderwetsch gevoelen: niet zelden had de kracht zijner sterkgespierde vuisten aan zijne tegenstrevers, zoo niet de menschelijke, althands hunne onmacht duidelijk doen gevoelen en menigeen had zich overtuigd gevonden, dat hij gepraedestineerd ware om van KOENRAAD RAESFELT te worden afgeklopt. Omtrent den stillen en zachtmoedigen HENDRIK won vader min gunstige berichten in: deze was door de geleerdheid en smaakvolle onderwijzing der andersdenkenden ingeuomen en stond aldra voor een Arminiaan te boek. - KOENRAAD, die bovendien nooit op den besten voet met zijnen broeder geleefd had, was over deze zijne afdwaling sterk gebelgd, en al de brieven, welke hij aan zijnen vader schreef, schilderden HENDRIK af als een verloren schaap, reeds met den wargeest niet alleen van Arminianismus, maar ook van Socianismus besmet. Diep hadden deze beschuldigingen den braven Predikant gegriefd en zijne epistelen aan HENDRIK droegen telkens hernieuwde bewijzen, hoezeer hem deszelfs gedrag en meeningen tegen de borst stonden. De aangeklaagde zoon beantwoordde zijns vaders minzame verwijten meestal met bezadigdheid, doch tevens met vrijmoedigheid: hij beweerde dat hij, naar *Leyden* gegaan zijnde om in de leerstukken der godsdienst onderwijs te ontfangen, zijne meening van onderzoek en overtuiging wilde laten afhan-

gen. Daar de jongeling door deze antwoorden blijken gaf, dat hij meer aan menschelijke reden en vrije beoordeeling, dan aan geloof en onderwerping hechtte, stelden dezelve zijnen vader lang niet gerust. Echter, en door eene in de menschelijke natuur niet ongewone tegenstrijdigheid, bleef het hart van RAESFELT, ondanks hem zelven, meer den in zijn oog verdoolden, dan den rechtzinnigen zoon genegen. De wijs, waarop KOENRAAD van zijnen broeder sprak, de toon waarin zijne beschuldigingen vervat waren, mishaagde den zachtmoedigen vader, schoon hij zulks zichzelven niet bekennen wilde, nog meer dan de beschuldigingen zelve.

Op den achtermiddag van den dag, dat de Gravin VAN NASSAU *Sonheuvel* verlaten had, was de Predikant op zijn zolderkamertje in diep gepeins gezeten: de zwarte kalot was hem te warm geworden en lag voor hem op de tafel, terwijl de met konijnenvellen gevoerde pij over den rug des leunstoels hing. Onbeweeglijk scheen RAESFELT op zijne plaats gespijkerd, terwijl zijne oogen strak en stijf op het voor hem liggend papier gevestigd bleven: zoodat hij veel geleek op eene dier aangekleedde gedaanten, welke in het Amsterdamsche doolhof voor den van ouds gestelden prijs van eene stuiver(1) zich *heden middag te vier uren* laten bezichtigen.

Eindelijk echter scheen de beweging bij den Predikant terug te keeren: hij beet zich op de lippen, zag opwaart, zuchtte diep en zeide vervolgens

(1) Men herinnere zich, dat dit voor de invoering der centen geschreven was.

hardop tegen zich zelven: ‘Neen! *zoo* kan het niet langer gaan! er dient een kloek besluit genomen of de knaap is onherstelbaar ongelukkig.’ -

‘Onherstelbaar ongelukkig!’ herhaalde eene stem achter hem: ‘denkt ge dat waarlijk Dominé?’ -

Als door een' donderslag getroffen, richtte de Predikant zich op en keerde zich naar de plaats vanwaar de stem gekomen was, en waar hij niemand dacht te zien dan den Booze in persoon, die hem van zijne kloeke voornemens zoude pogen af te brengen: dan hij werd gerust gesteld op het zien van zijnen vriend, den niet min dan hij bezorgden Baron VAN SONHEUVEL.

Deze, als wij verhaalden, besloten hebbende met den geestelijke te rade te gaan over de beste wijze van met JOAN te handelen, had zich, na het vertrek zijner doorluchte gast, naar de pastory begeven: de deur open gevonden hebbende, was hij om niet door het gesnap der pastoorsche verveeld te worden, den trap opgelopen, nadat hij zijne laarzen in den gang had uitgedaan, eensdeels opdat Mejuffrouw RAESFELT bij het gezicht van vuile voetstappen niet naar boven zoude komen hollen, anderdeels opdat zij, de laarzen des Barons herkennende, zich wachten zoude, de samenspraak der beide heeren te stooren. Aan het studeervertrek was geen deur; men besteeg het langs een' trap, die midden in het kamertje uitkwam. RAESFELT had den Baron dus niet hooren inkomen: en deze, zijn' raadsman zoo diep in gedachten vindende, had hem niet willen storen, maar zich naast den ingang op een boekentrapje nedergezet, en was mede

aan 't peinzen geraakt, hoe hij het gesprek zoude aanvangen, toen hem de uitroep van RAESFELT als uit een' droom ontwaken deed. Deze uitroep kwam zoo volkomen met de gedachten overeen, welke hem op dit oogenblik vervulden, dat hij dezelve aanmerkte als tegen hem, of in zijnen geest gesproken, en, toen de Predikant hem aanzag, zijn gezegde herhaalde en nogmaals vroeg of hij het stellig meende.

'UEd. hier, heer Baron!' vroeg RAESFELT, vol verbazing: 'wel wie kon UEd. hier verwachten? ei! wees zoo goed en neem uw gemak: - ja waarlijk!' vervolgde hij, rondziende: 'ik geloof niet dat er een stoel meer in de kamer is: wacht! ik zal roepen, dat men den armstoel boven brenge.' -

'Doe geene moeite Dominé!' zeide de Baron: 'hier is immers eene zitplaats.' -

De stoel, waarop hij doelde, kon waarlijk op den naam van zitplaats weinig aanspraak maken. Dezelve was oorspronkelijk van matwerk geweest met pooten en leuning van stevig greenenhout; doch JOAN, die hem in zijne leeruren altijd gebruikte, en de slechte gewoonte had, van weinig stil te zitten, had den rug merkelijk doen uitwijken: met zijn snoeimes had hij, wanneer de les te lang viel, de kloeke pooten op de helft van hare dikte gebracht en zich ook met de *anatomie* der matten zitting bezig gehouden: zoodat de stoel in den volsten zin van 't woord eene *chaise percé* geworden was.

'Het is hier niet warm, Dominé!' zeide de

Baron, toen hij zich voorzichtiglijk op den rand van den door ons beschreven zetel nederzette.

‘Dunkt UEd. dat, heer Baron? Dan moest UEd. mijne pels aantrekken: ik heb het van 't peinzen en studeeren overvloedig warm gekregen.’ -

‘*Arma cedant togae,*’[1] zeide VAN SONHEUVEL, aan dit voorstel gehoor gevende: gij ziet, Dominé! dat ik ook nog een mondjevol latijn kan spreken. - Zoodat gij zegt,’ vervolgde hij, na zich in de pels gewikkeld en zijne plaats hernomen te hebben, ‘dat een kloek besluit alleen in staat is het ongeluk van den armen jongen te voorkomen?’ -

‘Ongetwijfeld, heer Baron! het vaderhart zal bloeden door de opoffering; doch het zal naderhand geruster slaan? en wat zegt de Psalmist? Welzalig hij

> In wiens geest niet woont eenige schalkheyt
> Noch geen bedrogh ofte geveynsdigheyt.

Want wat zoude het baten, een jongeling tot eene bestemming op te leiden, welke hij nimmer naar behooren vervullen kan?’ -

‘Ach! gij spreekt wel als ik het verwachtte, Dominé! en toch is het een pijnlijk gevoel, om tegen hem, die men tot nog toe als zoon bemind heeft, te moeten zeggen: knaap ik ben uw vader niet meer.’ -

‘Het vaderhart zal daarom zijne rechten niet verliezen,’ antwoordde RAESFELT: ‘want als in den Honderdsten Psalm staat:

> Gelijck een vader hem pleegh te erbarmen, enz.

(1) De wapenen moeten onderdoen voor de toga.

De vurige wensch van het hart zal er door te leur gesteld worden; doch het zal in zichzelf de beloning eener zoo groote opoffering vinden: ware er een andere weg mogelijk geweest, ik had dien gaarne ingeslagen; doch ik heb alles onderzocht en beproefd, vergeefs: niets blijft er over, dan ruiterlijk en moedig, gelijk het een' Christen betaamt, den zegepraal te behalen op eene aardsche en valsche liefde, en alleen op het geestelijk en waarachtig belang van den ongelukkige te zien.' -

'Zoo hebt gij er reeds lang over nagedacht, gelijk ik uit uwe redenen bemerk. Ik was al verwonderd, dat gij juist bezig waart over dat onderwerp te peinzen, toen ik binnenkwam.' -

'Over nagedacht, heer Baron? slapelooze nachten, ledige uren, verlies van eetlust en genoegens heeft het mij gekost: het zoet mijns levens is er door verbitterd.' -

'Met mij gaat het ook zoo, lieve Dominé! ik heb van de enkele gedachte, dat de knaap misschien tegen zijn eigen gezin het harnas zoude aangespen, nog van deze nacht schier geen oog toegedaan, en van middag geen' mond aan de patrijzenpastij gezet, hoewel dat mijn geliefdste schotel is.' -

'Hebt gij, heer Baron? daarvoor beloone u de Hemel, want uwe deelneming

> Is ganschelijk gelijck een balsem soet
> Die op het hooft Aärons was seer claer
> Uitgestortet in 't openbaer,

als DAVID zegt. Och! UEd. is altijd zoo vriendelijk en goed geweest.' -

‘Hm! hm! zoo heel goed toch niet; maar ik heb den knaap altijd wel behandeld en hartelijk lief gehad.’ -

‘Hij houdt ook veel van u, heer Baron: daar heb ik doorslaande bewijzen van.’ -

‘En van u niet minder, Dominé, schoon hij wel eens bij de *exegesen* in slaap viel.’ -

‘De *exegesen!* helaas! die heeft hij maar al te veel bestudeerd voor zijne en mijne rust,’ hervatte RAESFELT, zuchtende.

‘Te veel! Dat had ik nooit gedacht, dat daar zijne lief hebberij op gevallen ware.’ -

‘Lief hebberij! een razende drift, heer Baron! *delectatio triumphans,*[1] als AUGUSTINUS zegt.’ -

‘In waarheid? - Nu! het is mij nimmer voorgekomen. Toen ik hem vroeg of PAULUS eene of twee reizen naar Rome gedaan had, waarover ik het met de oude GEERT oneens was, zeide hij mij daarover nimmer te hebben nagedacht, en toen hij het op mijn verzoek onderzocht had, was zijne uitkomst, dat hij het niet wist.’ -

‘Is het mogelijk?’ zeide RAESFELT, de handen angstig wringende: en ik heb eene *disputationem* van hem liggen, juist over dat onderwerp, en waarin hij betoogt, dat de Apostel wel driemalen te Rome is geweest. Moet ik hem dan een huichelaar zien worden? Was het niet genoeg, dat hij een Sociniaan werd?’ -

‘Wat!’ riep VAN REEDE: ‘wat zegt gij, Dominé! een Sociniaan? Hij! Gij jaagt mij de koorts

(1) Eene zegevierende verrukking.

op 't lijf Dominé! Dat hebt gij mij nog nooit verteld.' -

'Ach ja! ik had mij te voren gevleid, dat hij nog maar alleen de begrippen ARMINII, VORSTII en EPISCOPII aankleefde; doch het is wel als in den eersten Psalm gezegd wordt: welgelukzalig

> Die op den wegh der sondaers niet en gaet
> En niet en sit by de spotters onreyne.

want, eens op dit pad gekomen, vordert men met reuzenschreden: ik heb de bewijzen zijner ketterij in handen: daar op de tafel liggen zij.' -

'Maar waarom hebt gij mij daar nooit iets van gezegd, Dominé? Dan had ik hem eens duchtig de ooren gewasschen.' -

'Wat zoude dit gebaat hebben, heer Baron? daar ook mijne vermaning, nu vaderlijk, dan meesterachtig, nu gestreng, dan zachtelijk, den verdoolde niet op het rechte spoor heeft kunnen terugbrengen.' -

'Kijk Dominé! het is maar zoo als de jongen zelf gezegd heeft: over zich heeft hij het oordeel geveld, zeggende, dat al wat van Spaansch bloed kwam, niet te vertrouwen was.' -

'Dat zegt hij!' zeide RAESFELT, 'en daarom volgt hij den edelen GOMARUM niet na, die van Spaansche afkomst is. Doch, hoe velt hij zijn eigen oordeel hiermede, dit begrijp ik niet.' -

'O! ik begrijp mij zelven heelwel, Dominé! ik zal u dat alles uitleggen! die rekel! een nagel aan mijne doodkist! doch ik zal hem leeren! ik zal hem leeren!' -

Met deze woorden sprong hij op en ging voort weder zitten, doch ongelukkig kwam hij midden op de zitting te land en wel met zulk eene kracht, dat hij er doorheen zakte en met armen en beenen in de lucht, in de pels bedolven, tusschen de vier pooten steken bleef. Vergeefs zocht RAESFELT hem uit dien benaauwden toestand te verlossen: de arme Baron zat zoo vast, dat hij zich roeren noch buigen kon, zoodat alle aangewendde moeite slechts diende om zijne stelling nog erger te maken. Op dit oogenblik werd het vertrek door drie nieuwe getuigen van zijn ongeluk bezocht. De eerste was *Veltman,* JOANS jachthond, die met eene van des Barons laarzen de trap op kwam snellen. Hij legde zijne vracht aan de voeten des Barons, of liever bij de pooten des stoels af, waarna hij zoowel *tegen* den predikant als op zijnen beknelden Heer sprong, met groote teekenen van blijdschap. Kort op den hond volgde, als eene razende furie, de zachtaardige wederhelft van den Predikant, met een' kamerbezem gewapend, dien zij in eene dreigende houding ophief. ‘Waar is dat stinkende dier?’ riep zij met eene verbolgene stem: ‘wat springt het daar tegen Dominées kostelijken pels op met zijne vuile klaauwen? Waarom jaag je hem niet weg Dominé? En wie zit daar in je pels? Hoe heb ik het met je? Leen je jou pels zoo maar aan iedereen die je bezoeken komt? Toe, maak maar gaauw dat je uit dien stoel komt, dien je aan stukken gebroken hebt! Bewaar ons! het is Mijnheer VAN SONHEUVEL!’ -

‘Ja Juffer!’ zeide deze, het hoofd van onder

den pels uitstekende: ‘ik ben het. Help mij hier toch uit, want ik breek mijne lenden nog.’ -

Op dit oogenblik sprong *Veltman* op en liep zoo spoedig als hij gekomen was, de trappen af.

‘JOAN zal waarschijnlijk in de buurt wezen,’ merkte Dominé aan: ‘is dat uwe laars, heer Baron! welke de hond u gebracht heeft? - dan hadt gij, vrouw liefste! het arme dier met geene straf voor zijne getrouwheid moeten dreigen.’ -

‘Ja! kon ik het weten?’ zeide BARBARA, ‘terwijl zij mede hare krachten aanwendde om den Baron te verlossen: ‘die hond snuffelt altijd bij mij in de keuken. Laatst heeft hij een hoentje knap opgepeuzeld, dat ik in de soep wilde doen.’ -

‘Daarvoor zal het eerste haas, dat ik vang, voor u zijn, Juffrouw!’ zeide JOAN, binnenkomende: ‘bij voorraad heb ik *veltman* aan de voordeur vastgelegd; maar hoe! is dat vader, die daar tusschen vier sporten vastzit? Wacht! ik zal u wel helpen. Het trekken baat niet, Dominé! wij zullen een' anderen weg inslaan.’ - Dit zeggende, wierp hij den stoel op zijde en sneed met zijn jachtmes het matwerk, dat den Baron als met weêrhaken belette zich op te geven, rondom aan stukken; dit had de verlossing des gevangenen ten gevolge; doch, tot aller verbazing, was het eerste gebruik dat de Baron van zijne herkregene vrijheid maakte, dat hij JOAN eene geduchte oorveeg gaf.

‘Wat is dat, vader?’ riep JOAN, achteruit springende met eene kleur als bloed. Waaraan heb ik dat verdiend?’ -

‘Vraag je dat nog, onbeschaamde huichelaar?’

graauwde hem de verstoorde heer VAN SONHEUVEL toe: ‘ik heb schoone berichten van u ontfangen, sinjeur!’ -

‘Ik begrijp er niets van, vader!’ zeide JOAN: ‘ik weet niet, wat ik gedaan heb, om eene dusdanige behandeling te veroorzaken.’ -

‘Niet, verstokte zondaar? vraag het dan maar aan Dominé; die zal jou de les anders leeren.’ -

‘Ik?’ vroeg RAESFELT, verwonderd: ‘ik weet van den Jonker hoegenaamd geen kwaad.’ -

VAN REEDE, meenende, dat de Predikant vrees koesterde voor JOAN, werd nu even toornig op genen, als hij op dezen geweest was: ‘hoe!’ zeide hij: ‘past het eenen leeraar, menschenvrees te hebben, en te aarzelen, iemand in 't aangezicht zijne feilen en dwalingen aan te kondigen?’ -

‘Heer Baron!’ antwoordde RAESFELT, geraakt: ‘ik ken mijn' plicht en zoude niet schroomen, voor koningen en keizers de waarheid te spreken, gelijk NATHAN en ELIAS deden, maar ik weet niet waaraan zich bepaaldelijk de Jonker heeft schuldig gemaakt, noch over welke feit ik hem zoude toeroepen, meer dan aan anderen: gij zijt die man!’ -

‘Niet!’ hervatte de Baron: ‘nu, dan weet ik het: gij zijt een Arminiaan JOAN!’ -

‘Goede hemel!’ riep BARBARA, de handen boven 't hoofd in een slaande: ‘een Arminiaan!’ -

‘En wat nog erger is, een Sociniaan!’ vervolgde VAN REEDE.

‘Een Sociniaan! Dat verhoede de Heer!’ zeide Mejuffrouw RAESFELT, met dezelfde gebaarden.

‘En wat het ergst van alles is, een huichelaar.’

‘Een huichelaar ook al! bewaar ons!’ herhaalde de Pastoorsche.

‘En wie heeft u al die zotteklap verteld, vader?’ vroeg JOAN met drift.

‘Wat! zult gij het nog loochenen? doch zoo ge den zegsman weten wilt: daar staat hij: schaam u, in zijne tegenwoordigheid te ontkennen, wat hij u bewijzen kan.’ -

‘Wien meent gij, vader?’ vroeg JOAN, meer en meer verwonderd.

‘Wien? wel wien anders dan Dominé,’ antwoordde VAN SONHEUVEL.

‘Mij?’ vroeg RAESFELT, ten toppunt van verbazing: ‘spot UEd. met mij, heer Baron?’ -

‘Het is of gij beiden gezworen hebt, mij dol te maken,’ riep de Baron, stampvoetende: ‘wat duivel! Dominé, hebt gij mij niet zoo op 't oogenblik gezegd, dat gij er de bewijzen van in handen hadt, zwart op wit?’ -

‘O!’ zeide RAESFELT, die lont begon te ruiken: ‘is het er zoo mede gelegen. Ja! dat heb ik gezegd; maar...’ -

‘Gij hoort het, JOAN!’ viel VAN REEDE in.

‘Maar ik sprak niet van den Jonker,’ vervolgde RAESFELT.

‘Niet!’ en van wien dan?’ vroeg de Baron, op zijne beurt verbaasd.

‘Vergun mij, dat ik UEd. zulks onder vier oogen verklare, zonder getuigen.’ -

‘Toegestaan! Marsch JOAN!’ -

JOAN deed eenige stappen om zich te verwijderen; doch bleef vervolgens staan, den Baron aanziende.

‘Hebt ge mij niet gehoord?’ vroeg deze: ‘marsch! van hier!’ -

‘Maar ben ik dan gerechtvaardigd in uwe oogen, vader?’ vroeg JOAN, op den toon der beledigde onschuld.

‘Daarover spreken wij nader,’ was het antwoord.

‘Dat behoeft niet,’ merkte de Predikant aan: ‘UEd. kan uwen zoon gerustelijk een toestemmend antwoord geven; want hij is onschuldig en uwe gramschap op den jongeling is uit een misverstand voortgesproten.’

VAN REEDE was ontevreden op zich zelven, van zich zooverre door zijne driften te hebben laten vermeesteren, dat hij zich jegens zijnen zoon in 't ongelijk had gesteld: hij aarzelde echter nog, uit valsche schaamte, om hem genoegdoening te geven; doch, toen hij den knaap in eene smekende houding naar zich toe zag treden, wijl de tranen hem in de oogen stonden, verkreeg het gevoel van billijkheid de overhand boven zijne valsche schaamte en hij omhelsde hem hartelijk, waarna JOAN het vertrek verliet.

‘Maar gij, liefste schat!’ zeide de Predikant tot zijne huisvrouw, die nog vol nieuwsgierigheid boven om de trap stond te draaien: ‘gij moest ons ook alleen laten en aan KAATJE zeggen, dat zij den armstoel boven brenge. Ik heb met den heer Baron iets af te handelen, dat...’ -

‘Dat ik niet hooren mag,’ zeide zij spijtig: ‘nu 't is goed Dominé! ik ga al: neem maar niet kwalijk, dat ik dit kostelijk vertrek door mijne tegenwoordigheid verontheiligd heb. 't Zal wel voor 't eerst en 't laatst zijn; doch zoo gij denkt, dat het u wel bekomen zal, mij buiten alles te houden, hebt gij het mis.’ - Met deze en dergelijke woorden trok zij grommende af en begaf zich op staande voet naar de vrouw van den schout, waar zij nog drie of vier buurtklapsters vond, aan welke zij onder belofte van geheimhouding verhaalde, hoe Dominé ontdekt had, dat de Jonker een Sociniaan ware en het aan den Baron verteld had, doch het nu weder introk uit vrees voor JOAN: hoe de Baron door eenen stoel gevallen was, en hoe de hond met zijne morsige pooten haar huis bevuild had, enz., welke stichtelijke praatjens den volgenden dag door het gandsche dorp liepen.

‘Wat heb je mij dan aan 't oor leggen reutelen, Dominé?’ vroeg de Baron, zoo ras hij met den Predikant alleen was.

‘Ik sprak UEd. van mijn' zoon HENDRIK,’ antwoordde deze, ‘die te *Leyden* studeert en mij door zijne nieuwerwetsche begrippen omtrent de Godsdienst, dwingen zal, hem van de Hooge School terug te nemen, eer hij onzer Gereformeerde Kerk, en mij, zijnen vader en leermeester, tot schande verstrekke. Hoe UEd. dit alles op den Jonker hebt toegepast, verklaar ik, niet te begrijpen.’ -

‘Is het er zoo mede gelegen?’ hernam de Baron: ‘dan spijt het mij, dat ik den armen JOAN

zoo heb afgejakkerd; doch ik zal hem zeggen hoe de vork in den steel zit.' -

'Ik bid u,' smeekte RAESFELT, 'laat mijns zoons gedrag tusschen ons blijven: mijne vrouw zelve weet nog niets van het geval af, en, zoo als SALOMO zegt:

> Een dwaze zoon is zijns moeders droefenis.' -

'Ik beklaag u van harte Dominé,' zeide VAN REEDE: 'doch gij zijt de eenige niet, die een' zwaren strijd met zich zelven voert. De reden waarom ik u verkeerd verstond, zal zich voor u ophelderen, wanneer ik u mijn tegenwoordig bezwaar ontdek. Gij herinnert u,' vervolgde hij, zijn' leunstoel, welken hem KAATJE intusschen gebracht had, dichter bij dien van RAESFELT aanschuivende, 'dat JOAN mijn zoon niet is.' -

'Met uw verlof!' zeide de Predikant, zich met den wijsvinger langs den neus strijkende: 'ja, waarlijk, nu gij het zegt, herinner ik mij dat; doch in ernst, ik was het vergeten.' -

'Welnu! de knaap heeft thands de jaren van onderscheid bereikt: tot heden toe heb ik altijd het onaangename denkbeeld van hem met zijne ware geboorte bekend te moeten maken, ver van mij afgeschoven: ik beminde hem als mijnen zoon, en, zoo ik mijne genegenheid alleen moest volgen, zoude ik hem als zoodanig blijven beschouwen; doch nu de tijd daar is, dat hij aan den naam VAN REEDE eenigen luister zoude kunnen bijzetten, begint mijn geweten tegen mijne tederheid op te komen. Ik begin te bedenken dat ik mijne eenige

dochter niet mag versteken van haar wettig erf, (dat bovendien, om redenen welke ik thands niet melden zal, vrij schraalder is, dan menigeen denken zoude), dat ik bovendien geene vreemde plant op den stam der *Sonheuvels* enten mag. Hierbij komt de vrees, dat JOAN, die zulk eenen onverzoenlijken haat tegen de Spanjaarden heeft, veellicht, na het eindigen der *trêfves,* de wapenen tegen zijne eigene betrekkingen, tegen zijne bloedverwanten zoude voeren - en ik vraag mij zelven af, of ik JOAN omtrent zijne geboorte de geheele waarheid moet openbaren. Gij herinnert u, Dominé! dat VELASCO, JOANS vader, door mijne ruiters wreed vermoord werd?' -

Hier eindigde VAN REEDE. De Predikant zweeg, en lang zaten beide over elkanderen in diep gepeins verzonken, bij hunzelve overleggende, op welke wijze de zwarigheden, die zoowel het verborgen houden als het ontdekken van het geheim met zich bracht, uit den weg zouden kunnen geruimd worden. Eindelijk verzocht de Predikant dat de Baron hem de nacht ter overdenking zoude vergunnen, belovende hij aan zijne Edelheid den volgenden morgen een stellig antwoord te brengen. VAN REEDE willigde dit verzoek in en de conferentie werd op *reces* gescheiden.

Het was reeds duister, toen de Baron op het slot terugkwam. Het avondmaal werd opgedischt en was haastig afgeloopen: de Baron en JOAN waren beide vol gedachten en spraken weinig of niet. ULRICA daarentegen snapte onophoudelijk door over de schoone gravin, haren pagie, haren koetsier

met zijne groote knevels, en de fraaie wapens op de koets. Toen de oude GEERTRUI haar, na het avondeten, was komen halen, stond haar vader insgelijks op, met oogmerk om naar zijne kamer te gaan; doch JOAN sprong op, als uit een' droom ontwakende en hield hem tegen.

'Vader!' riep hij: 'kan ik nog een oogenblik met u spreken?' -

'Heeft het zoo veel haast, JOAN!' vroeg de Baron: 'ik heb thands het hoofd vol.' -

'Een oogenblik slechts vader!' herhaalde JOAN, 'en bleef toen een poos als weifelende staan.

'Nu! komt er wat?' vroeg VAN REEDE, ongeduldig.

'Ja vader! ik wilde u vragen... ik wilde maar weten... wie mijne moeder was.' -

Deze laatste woorden sprak hij zeer schielijk uit, als had hij gevreesd, dat dezelve hem in den keel zouden hebben blijven steken, indien hij nog een oogenblik gedraald had.

VAN SONHEUVEL sprong achteruit als of de bliksem voor zijne voeten ware gevallen: 'Jongen!' riep hij: 'zijt gij dol? hoe komt gij aan die vraag?'

De bleekheid, welke des Barons gelaat bedekt had bij de onverwachte vraag van zijnen pleegzoon, ging over op de wangen van dezen, zooras hij aan de uitwerking die zijne woorden gemaakt had, bespeurde, dat alles niet geheel zuiver was met zijne geboorte. Nadat hij den Baron eenen tijd lang sprakeloos had aangezien, berstte hij in tranen uit en herhaalde met angst: 'Vader! in Gods naam! zeg mij, wie was mijne moeder?' -

‘Ik weet het niet,’ zuchtte VAN SONHEUVEL en wierp zich in eenen stoel, het gelaat in de beide handen bedekt houdende.

‘Gij weet het niet?’ herhaalde JOAN, als versteend: ‘Ach vader!’ kreet hij, zich voor den Baron nederwerpende, en deszelfs handen met kussen bedekkende:’ zeg mij toch! wanneer, waar, hoe ik geboren ben: wie mijne moeder was: gij zult het immers weten. Och! ik vrees, dat het maar al te waar is, hetgeen ik van morgen gehoord heb.’ -

‘Wat hebt gij gehoord?’ vroeg VAN REEDE, opziende.

‘Dat ik een bastert ben,’ antwoordde JOAN, zijn hoofd in den schoot des Barons verbergende. Eene lange pause volgde.

‘Vader!’ riep JOAN eindelijk, onder herhaalde omhelzingen en tranen: ‘Vader! ik bid u, martel mij zoo niet! Spot niet met een' ongelukkigen knaap. Zoo ik een bastert ben, heb ik toch eene moeder gehad. O! leeft zij nog? wie was zij toch?’ -

‘Ik weet het niet, waarachtig niet, lieve beste JOAN!’ - Maar, ‘vervolgde de Baron na eenige oogenblikken stilte, van wien hebt gij toch gehoord, dat gij mijn zoon niet zijt?’ -

‘God zegen mij!’ gilde JOAN, opspringende: ‘zijt gij mijn vader niet? Heb ik dan noch vader noch moeder! O ik ongelukkige!’ -

‘Geene andere dan God in den Hemel, beste jongen,’ zeide VAN SONHEUVEL, snikkende.

‘Maar ik heb toch ouders gehad,’ vervolgde hij, met eene dringende stem.

‘Hoor JOAN! wees bedaard! ik zal u alles verhalen: alles.. wat ik u verhalen kan. Ga zitten en wees bedaard; ik zal u alles zeggen: drink een roemer wijn: gij zijt ontsteld.’ -

De Baron vulde twee roemers, leegde den zijnen in ééne teug en schoof den anderen naar JOAN, die hem met bevende lippen, bij tusschenpoozen uitdronk. Vervolgens plaatsten beide zich dicht bij elkanderen; de Baron nam JOANS hand tusschen de zijne, en ving aldus aan met spreken:

‘Uwe vraag, JOAN! lokt een gesprek uit, dat wij toch vroeg of laat moesten hebben. Neen! gij zijt mijn zoon niet: noch die mijner zalige vrouw; doch, eer ik u eenige inlichting geve omtrent het geheim uwer geboorte, wilde ik vernemen, wat tot den twijfel aan derzelver echtheid aanleiding heeft gegeven.’ -

JOAN verhaalde hem de ontmoeting met TEUN WEZER en den pagie.

Ik heb u nooit op logens betrapt, JOAN!’ zeide de Baron, verwonderd over dat verhaal: ‘anders zoude ik denken dat gij door BOUKE of GEERT waart ingelicht, onder voorwaarde van hen niet te noemen en dat gij daarom dat historietje bedacht hadt.’ - JOAN bevestigde de waarheid van zijn verhaal met den meesten nadruk.

‘Ik geloof u,’ hervatte VAN SONHEUVEL, ‘ofschoon ik er niets van begrijp: echter kan ik BOUKE en GEERT niet verdenken, dat zij zich zooverre versproken zoude hebben... wel is waar, de oude vrouw valt wat praatziek, vooral omtrent den tijd van Mevrouw Zaliger; doch gij ziet mij met on-

geduld aan en ik begrijp u. Hoor toe: de geschiedenis zal ongelukkig kort genoeg zijn. In 1598 lichtte ik een Spaansch konvooi op: onder de lijken der gesneuvelde Spanjaarden vond ik een schreiend kind: dat waart gij: ‘uit medelijden trok ik mij uwer aan en bracht u bij mijne brave vrouw; wij besloten u op te voeden en zij deelde hare tederheid tusschen u en ULRICA, tot dat zij ons, helaas te vroeg! ontviel. Sedert beminde ik u als zoon; dit hebt gij ondervonden: gij weet of ik ooit eenig onderscheid gemaakt heb tusschen u en ULRICA. Gij zwijgt? - Gij schudt het hoofd? - Is het om den oorveeg, dien ik u straks gegeven heb? Ach! zoo ik geen vaderlijk hart voor u had, zoude ik mij dan uwe gewaande Arminianerij zoo sterk hebben aangetrokken?’ -

‘Spreek daarvan toch niet langer, vader!’ zeide JOAN: ik dacht in dit oogenblik alleen aan de goedheid, die gij mij bewezen hebt en aan mijn ongeluk, dat ik u niet langer den naam van vader geven mag.’ -

‘Dat moogt gij, zoo lang ik leef, JOAN! want mijne liefde voor u blijft altijd dezelfde.’ -

‘En hebt gij niets meer omtrent mijne geboorte kunnen ontdekken, dan hetgeen gij mij verhaald hebt?’ -

‘Niets: al mijne nasporingen zijn vruchteloos afgelopen. Ik betuig u, niets onbeproefd te hebben gelaten, om naar uwe ouderen te vernemen; doch niemand buiten ons heeft zich uwer aan willen trekken.’ -

Lang nog zaten zij over elkanderen, schoon zij

weinig of niet meer spraken. JOAN scheen het beeld der droefheid; hij bleef in gepeinzen verdiept en dacht meer na, wat hij vragen wilde, dan hij werkelijk vroeg. Met den Baron had het tegenovergestelde plaats. Deze scheen beducht voor vragen en trachtte die zoo veel mogelijk te ontwijken: het voorgevallene bij de overrompeling van 't Spaansch konvooi stond hem nu weder zoo levendig voor den geest, als op het oogenblik, toen het werkelijk voorviel en gedurig zweefde hem de stervende VELASCO voor oogen. Met opzet had hij deszelfs dood, ja deszelfs naam in zijn verhaal niet gemeld en wist niet hoe hij het klaren zoude om denzelven maar geheel buiten 't spel te laten. Eindelijk stond hij op, drukte JOAN aan zijn hart, beval hem aan bedaard te zijn en van al wat hij gehoord had aan niemand vooral aan ULRICA geen woord te reppen, wenschte hem eene goede nachtrust en begaf zich naar zijn slaapvertrek, waar BOUKE, die reeds lang het laat opblijven zijns meesters verwenscht had, half slapende binnentrad. Zonder een woord te zeggen liet de Baron zich ontkleeden, trok naar bed, bleef nog lang peinzen en malen en geraakte niet dan met de nanacht in slaap.

Veertiende hoofdstuk.

Het kiezen en verkiezen is een groot verscheel.
S p i e g h e l.

‘Wel Mijnheer!’ zeide BOUKE, toen hij den volgenden morgen het slaapvertrek des Barons voor de derde maal binnentrad: UEd. schijnt het spreekwoord vergeten te hebben: ‘beslapen is uw morgenwerk, bederven is uw dagwerk.’ -

‘Hoe laat is het dan?’ vroeg de Baron, het hoofd oprichtende.

‘Maar effentjes negen ure, als 't UEd. blieft, en ik ben reeds twee keeren hier geweest.’ -

‘Is 't mogelijk? Ja! ik ben eerst laat in slaap geraakt.’

‘Waarachtig, Mijnheer! het huishouden is in de war: het was geloof ik half een, eer de Jonker in bed lag: hij, die daarenboven met den jachttijd altijd zoo vroeg bij de werken is.’ -

‘Hoe heeft JOAN geslapen?’ vroeg VAN REEDE, terwijl hij zijne koussen opbond.

‘Ja! dat durf ik niet beloven dat goed geweest is: UEd. moet hem dan gisteren avond geweldig onder handen gehad hebben. Van morgen te zeven ure ging hij op de jacht en had oogen als

potten zoo dik en als aalbessen zoo rood. Schort er wat aan, Jonker! zeide ik - neen! zeide hij en drukte mij de hand; maar de tranen rolden hem als dikke Meiregendruppelen langs de wangen. Toen draaide hij mij op eens den rug toe en liep met groote stappen het slot uit.' -

'Die arme jongen!' zuchtte VAN REEDE: 'doch het heeft zoo moeten wezen!' -

'Is het dan wezenlijk waar, heer Baron! dat hij een Arminiaan geworden is?' -

'Droom je? wie heeft dat zotte praatje in de waereld gebracht?

'Dat weet ik niet; maar gisteren avond was het geheele dorp er vol van.' -

'Men deed beter den bek te houden, dan zulke grollen te vertellen,' zeide de Baron met bitsheid, vergetende hoe hij zelf den vorigen dag wegens dezelfde aantijging tegen JOAN was uitgevaren.

'Maar BOUKE!' vervolgde hij: 'ik wilde wel eens weten wie van u beiden GEERT of gij, uit de school geklapt heeft en aan JOAN het geheim zijner geboorte ontdekt?' -

'Weet hij er iets van?' vroeg BOUKE, verbaasd een' stap terug tredende: 'ik althands heb gezwegen als een mof.' -

'Heeft GEERT dan gebabbeld? want dat sprookje wegens den pagie is te gek.' -

'Daar hebben wij 't al,' zeide BOUKE: 'ja, die pagie is een duivel van een vent. Heeft hij niet eergisteren avond zijn hof aan de oude GEERT gemaakt, als of zij een jonge deern ware?' -

‘En heeft zij dien lafbek onze geheimen overgebriefd?’ vroeg VAN REEDE met drift.

‘GEERT is oud en wijs genoeg om voor haarzelve te antwoorden,’ zeide BOUKE, zich buigende.

‘Dat is een Mennist antwoord, BOUKE! zeg mij spoedig wat gij van de zaak af weet.’ -

‘Met UEds. verlof, dat kan ik niet. Elk weet waar hem de hoos schuurt, en op alle reên eigent geen antwoord. Zoo UEd. liever over dat onderwerp met GEERTRUI zelve geliefde te redekavelen;... maar ik heb vergeten UEd. te zeggen, dat Dominé al sedert een uur in de benedenzaal zit en verlangt UEd. te spreken.’ -

‘De Dominé beneden? Dat hadt gij mij wel eerder mogen zeggen. En waarmede heeft die goede man al den tijd zoek gebracht?’ -

‘O! op eene zeer aangename wijze: hij heeft met de freule over de opvoeding van hare kippen en met de oude GEERT over de zedelijke verbastering der eeuw gepraat. Het was stichtelijk om aan te hooren.

‘Hij had GEERT liever over haar babbelen moeten onderhouden.’ -

‘Met UEds. verlof, Mijnheer! UEd. heeft van mij niet gehoord, dat GEERT gebabbeld heeft: onder dienstboden is men niet gaarne de zegsman van dergelijke praatjens: wat er van de zaak is, weet ik niet precies; doch met den Jonker heeft zij er niet over gesproken, daarop kan UEd. gerust zijn.’ -

‘Nu! wij zullen zien. Breng het ontbijt maar boven en verzoek Dominé hier te komen. Gij moet

aan ULRICA maar zeggen dat ik niet afkom, dat ik wat pijn in 't hoofd heb... of dat ik wat jichtig ben.' -

'Pijn in 't hoofd! Dat zal immers niemand geloven! UEd. is immers altijd gezond. - Jichtig! daar geeft UEd. ook wat om! Als ik zoo iets verhaalde, dan ging van avond het praatje door 't dorp, dat UEd. ('t geen God verhoede) op sterven ligt.' -

'Bedenk dan wat anders! doch breng Dominé en het ontbijt hier boven: of liever, breng maar geen ontbijt: ik heb geen' honger en zal wel fluiten als ik iets noodig heb.' -

'Geen honger!' herhaalde BOUKE: 'nu begin ik waarlijk te geloven dat UEd. niet wel is!' -

'Doe wat ik u heet, BOUKE! en haast u. Ik begeer geen woord meer,' zeide VAN REEDE, wrevelig. BOUKE haalde de schouders op en vertrok. 'Wat duivel is dat?' mompelde hij tegen zich zelven: 'gisteren avond over twaalve naar bed gegaan? een gat in den dag geslapen! geen honger! mij ouden dienstknecht een graauw als of ik een losse jongen ware van een braspenning in de week! de oude Heer is zeker niet wel.' -

Het leed niet lang, eer de Predikant boven kwam: hij trad met eene ongemeene plechtigheid de slaapkamer in: eene nieuwe kalot bedekte zijn hoofd en de zondagsche rok vercierde zijne leden: met de grootste ernst sloot hij de deur achter zich toe, klemde den hoed met de linkerelboog stijf tegen zijne borst aan, liep recht op den Baron toe, leende de twee duimen op de tafel, zag den Heer

VAN SONHEUVEL vlak in 't gezicht en zeide vervolgens: gij zijt als Christen verplicht, JOAN alles te zeggen.' -

'Dat behoeft niet, Dominé,' was het antwoord: want ik heb hem reeds alles gezegd.' -

'Alles? is het mogelijk?' -

'Alles! dat is te zeggen, op eenige uitzonderingen na. Doch neem eenen stoel, Dominé: ik zal u mijne onderhandeling met den knaap verhalen. Ga gerust zitten. Door dien stoel zult gij zoo licht niet heen zakken, als ik gisteren door den uwen.'

Hierin had de Baron gelijk: want de stoelen die op zijne kamer stonden waren van zwaar eikenhout, met groote beelden en loofwerk vercierd. De zware armleunsels pronkten met bruine hertenkoppen en stonden wijd genoeg van een om een verliefd paar te omvatten: de zitting en de rug waren met tapijtwerk bekleed, waarop eene jachtpartij was afgebeeld: hetzelfde patroon werd op de driedubbele kussens, op het behangsel der wanden en op de sprei van het bed teruggevonden. - De overige meubelen hadden minder overeenstemming. Vlak over het onmetelijk ledekant, 't geen in eene naar evenredigheid vrij naauwe alkove stond, hing een rek met armbussen, bogen, pijlen, zinkroeren, hartsvangers, pistoolen enz. beladen: daarnaast het afbeeldsel der Barones, ten voeten uit in haar trouwgewaad voorgesteld; want de mode om zich in een *allegorisch* of herderlijk gewaad te laten portretteeren was toen nog niet in zwang gekomen. Aan weêrszijden der kamer was

een raam met kleine beschilderde ruiten, waardoor de zon slechts flaauwe stralen schoot. Onder een dier ramen stond eene zware tafel, waarop een bijbel lag, benevens een psalmboek, een exemplaar van de Utrechtsche Unie, keurig ingebonden, het jachtrecht van Gelderland, de kronijk van GHERAERT LEEUW, eenige vlugschriften en een paar godvruchtige boekskens, uitmakende de gandsche lectuur van den Baron. De andere tafel, waaraan hij met den Predikant gezeten was, was ledig. Over de deur stond een vervaarlijk groot kabinet, waarop eenige zeer kleine wasschen beeldjens onder glazen stolpen: daar naast hingen de kleederen des Barons en een fraai schoonschrift van omstreeks een' voet in 't vierkant, met houten lijst en snijwerk van anderhalf voet breedte en dikte; welk schoonschrift den naam des Barons voorstelde in figuren, alsmede het wapen van *Sonheuvel,* zijnde een zilveren balk met zes dergelijke leliën op een rood veld: alles fraai met koleuren afgezet. Onder dit kunststuk stond een tafeltje met glazen deuren, welke gevuld was met roemers, pokalen, fluiten en kroezen van onderscheidene grootte en vormen. Wanneer de teekenaar of graveur, die in later tijden zijne talenten aan eene prachtuitgave dezer geschiedenis zal te koste leggen, zich hierbij den Baron voorstelt, gezeten in eenen zorgstoel, die al de overige stoelen in omvang overtreft, en gekleed in eene zwarte fluweelen tabbert met afhangende open mouwen, waaronder een geelzijden overrok met zwarte bloemen, eenen broek van zwarte zijde, roode koussen en pantoffels van zwart fluweel, dan

zal hij bouwstoffen genoeg hebben tot het vervaardigen van een aangenaam *vignet,* het gesprek van den Baron met den Predikant voorstellende: en hij zal daartegen, als *pendant,* het bezoek van VAN REEDE bij RAESFELT, door ons in 't vorige hoofdstuk verhaald, kunnen overstellen. Dan, 't is tijd, dat wij opgeven, wat in deze tweede zamenkomst verhandeld werd.

Nadat door VAN REEDE aan den Predikant vrij omstandig het onderhoud verhaald was, dat hij 's avonds te voren met JOAN had gehad, en dat RAESFELT, die opmerkzaam luisterde en voor 't eerst de kerkelijke zaken ten gevalle van dit belangrijk punt scheen uit het hoofd te hebben gezet, het door den Baron gehouden gedrag volkomen had goedgekeurd, ontstond het zwaarwichtig vraagpunt, wat er nu met den jongeling ware aan te vangen. Nadere pogingen bij deszelfs vermoedelijk gezin te doen, scheen nutteloos en ongeraden: hem zelven derwaart te zenden, nog dwazer en onvoegzamer: daarenboven kon de Baron (als reeds gezegd is) er niet toe besluiten, om den knaap zijne gedachten tot VELASCO mede te deelen: terwijl RAESFELT begreep, dat een jong mensch, door hem in de echte gereformeerde religie, en door den Baron VAN SONHEUVEL in de liefde voor het gemeenebest opgevoed, nimmer onder Spanjaarden zoude kunnen aarten, ook al wilde Don LOUIS DE VELASCO hem als neef erkennen. JOAN daarentegen een' rang bij het leger, de vloot, het hof of zelfs de compagnie te doen bekleeden, was aan even grootte, zoo niet grootere zwarigheden onderhevig. De Baron wilde

het niet op zijne rekening hebben, dat hij hem tegen vijanden zenden zoude, die met hem van ééne afkomst en met deszelfs vader van één geloove waren, terwijl RAESFELT aanmerkte, dat men zich alsdan in de verlegenheid zoude bevinden, waarin DAVID zich bevond, toen hij aan het hof van Koning ACHIS leefde en door dezen tegen zijne eigene landgenooten gezonden werd.

'Ik zoek raad bij u, Dominé!' zeide eindelijk de Baron, 'en gij brengt mij hoe langer hoe meer in de war. Ik weet waarlijk niet, wat met hem aan te vangen.' -

'Is er geene mogelijkheid, hem ergens heen te sturen, waar hij zich een vast bestaan kan maken?' vroeg RAESFELT: 'zoude hij niet in Engeland of in Duitschland zijn geluk kunnen beproeven, tot hij rijper jaren en oordeel heeft. Dan kan hij naderhand zelf kiezen.' -

'Hem wegsturen?' riep VAN REEDE met droefheid: 'hem naar vreemde landen sturen? Dominé! welk een' wreeden raad geeft gij mij daar. Ik zoude hem niet meer onder mijne leiding hebben! hij zoude uwe goede lessen missen, onder vreemd krijgsvolk vreemde zeden en gevoelens aannemen! Neen, dat nooit, Dominé!' -

'Ik geef raad naar mijn beste weten,' zeide de Predikant, de schouders ophalende.

'Weet gij niets anders?' vroeg de Baron.

'Neen!' zeide RAESFELT, zuchtende en het hoofd droevig schuddende, terwijl hij de handen voor de borst vouwde en zijne knokkels bekeek: 'denk er eens over na, heer Baron!' vervolgde

hij, na een oogenblik zwijgens. Een wijl daarna hief RAESFELT weder het hoofd op en vroeg, eenigzins schroomvallig, of JOAN ook naar *Leyden* zoude gaan en in de rechten studeeren.

'Is de jongen dan voor advocaat in de wieg gelegd?' hervatte de Baron: 'hij heeft een edelmans opvoeding genoten: rijden, rossen, jagen, met den dag in 't veld zijn, de paarden temmen en de honden bekwaam maken, dat kan hij; maar op zijne kamer te zitten blokken, daartoe is hij niet in de wieg gelegd.' -

'De *humaniora,* dat zijn de beginselen der taal, verstaat hij echter door Gods zegen,' zeide RAESFELT: 'en wat het blokken betreft, heeft hij niet meer dan eens uren achtereen op mijne kamer doorgebracht?' -

'Ja, dat geloof ik, Dominé,' zeide de Baron, lagchende: 'in dien stoel zonder zitting: dat is ook eene gevangenis, waar men niet uit komt, als men er zich eens heeft ingewerkt. Doch wij zullen zien: ik zal er den knaap over spreken en hem tusschen twee voorstellen laten kiezen, zoolang er zich geen derde opdoet.' -

'God geve, dat het tot zijnen tijdelijken en eeuwigen voorspoed gedije,' zeide RAESFELT.

'Amen!' zuchtte de Baron hem na, de muts afnemende. 'Maar,' vervolgde hij, van toon veranderende: 'zullen wij niets gebruiken? Hebt gij reeds iets genuttigd, Dominé?' Dit zeggende, nam hij een zilveren fluitje, dat naast hem aan den wand hing, en floot twee reizen achtereen.

‘Ik dank UEd. vriendelijk,’ antwoordde de Predikant: ‘ik ben reeds lang verzadigd.’ -

‘Maar ik niet, Dominé: en daarenboven, gij moet een glas Rijnwijn met mij drinken op den goeden uitslag onzer pogingen. BOUKE!’ vervolgde hij tegen zijn' ouden dienaar, die de kamer binnentrad: ‘breng eene kan wijn binnen en zet twee roemers op tafel.’ -

‘Welken wijn zal UEd. drinken?’ vroeg BOUKE, met een stemmig gelaat: ‘waarschijnlijk van dien zoeten wijn, welken UEd. van den koopman KNIPVISCH uit *Rotterdam* hebt ontfangen.’ -

‘Droom je BOUKE? Drink ik ooit van dat laffe goed? dat heeft hij immers gestuurd voor zieke en zwakke menschen. Haal van dien ouden Hochheimer van het vak aan de linkerhand!’ -

‘Maar durft UEd. daar wel van te drinken? Ik dacht...’ -

‘Gij dacht als een gek! - En breng toch wat ontbijt: ik rammel van den honger.’ -

‘Ik zal zien wat er is,’ hernam BOUKE, altijd even stemmig van wezen: ‘belieft UEd. een paar sneden wittebrood en een hoendervlerk?’ -

‘Wel zeker niet,’ antwoordde de Baron, driftig: ‘weg met die liflaffen. Breng een paar hompen ham of een karbonade, zoo als gewoonlijk.’ -

‘Zoo!’ zeide BOUKE, die er een schalksch vermaak in schepte, zijnen Heer een weinig te plagen: ‘ik dacht anders, dat UEd. niet wel waart en hoofdpijn had.’ -

‘Hoofdpijn? Heb ik dat gezegd? heb ik ooit hoofdpijn? Is de kaerel dol?’ -

‘Of jichtig? weet ik het? voor de jicht althands deugt de ham niet met al.’ -

‘Jichtig! geef ik daar wat om? Haal wat ik zeg en reutel niet meer.’ -

‘Ik meende, dat UEd. straks anders gesproken had; maar BOUKE zal het wel missen: het past mij niet UEd. tegen te spreken, want wiens brood ik eet, diens woord ik spreek;.. dan ik ga al, ik ga al.’ Dit zeggende, vertrok, hij en kwam spoedig terug met den wijn, de Predikant moest tegen wil en dank een paar roemers ledigen en nam vervolgens zijn afscheid: de Baron bleef zitten peinzen, tot dat de kan ledig was.

‘Zal ik u eene andere brengen?’ vroeg BOUKE; ‘op één been kan niemand staan.’ -

‘Dat behoeft niet: ik heb voor ditmaal genoeg. Zeg eens, BOUKE! gij kunt mij misschien goeden raad geven. Wat zal ik van JOAN maken? een officier of een advocaat?’ -

BOUKE schoot luidkeels in een' lagch: ‘een advocaat,’ riep hij: ‘UEd. schertst er mede.’ -

‘Volstrekt niet: ik ben in lang zoo ernstig niet geweest.’ -

‘Een advocaat! is de Jonker van het deeg, daar men advocaten van kneedt? Zulk een knap, fiksch jonkman! Kom! dat kan UEd. niet meenen.’ -

‘Hij zal toch iets dergelijks moeten worden,’ hernam de Baron, ‘zoo hij niet liever verkiest in vreemde landen te gaan dienen.’ -

‘Welnu! laat hij dat doen,’ zeide BOUKE: ‘dan kan er iets groots van hem groeien: zoo de mensch hem zet, waait het in zijn net, en die 't hoofd

te beurt valt, die scheert de baard: wie weet het? misschien wordt hij met den tijd Colonel of nog meer en draagt een' sjerp en een ridderkruis: dat zal hem anders staan dan een bef of mantel.' -

'Maar bedenk toch BOUKE! een knaap van zijne jaren zoo maar zonder leiding naar een vreemd land te sturen! Wat moet er van hem worden?' -

'Alleen kan hij niet gaan,' hernam BOUKE: 'kalfvleis, halfvleis, jonge lui, domme lui. UEd. moet naar een geschikt persoon omzien, die hem op reis verzellen kan.' -

'En wien zal ik met de zorg van zulk een wildenbras belasten? Hij moet iemand bij zich hebben, die niet van hem afwijkt, hem vermaant en leidt en onderricht.' -

'Zoodanig een zal UEd. moeilijk vinden, of UEd. moest zelf medegaan.' -

'Daarom juist wil ik hem niet van de hand sturen: - en echter geloof ik dat Dominé in den grond gelijk heeft, en dat er weinig anders opzit.' -

'Dominé! heeft Dominé dat aangeraden? En is het UEd. die er niet aanwil. Ik had eer gedacht dat Zijn Weleerwaarde nog een' preêker van den jongen had willen maken of ten minste een' geleerde; want ieder zot zijn marot, elk meent zijn uil een valk te zijn en de koekkoek en cijs zingen twee wijs; doch hier is het anders om;.. maar, in 't voorbijgaan gezegd: de oude GEERT heeft mij verzocht UEd. te zeggen, dat de pagie van het geheim wegens JOAN onderricht scheen en

haar eenige vragen gedaan heeft, die zij met behoedzaamheid beantwoord heeft: zij verzoekt UEd. haar deswege niet hard te vallen, vermits zij over het weinige dat zij gezeid heeft, zooveel berouw heeft als hairen op haar hoofd.' -

'Nu, dan zal het berouw niet groot zijn,' viel VAN REEDE lagchend in: 'want haar kapsel is grootendeels uitgevallen.' -

'In één woord, het spijt haar zeer,' vervolgde BOUKE, 'en het zoude haar innig grieven, indien UEd. haar, die bij Mevrouw Zaliger zoo in achting was...'

'Ik weet al genoeg BOUKE! het is de oude GEERT of zij sprak: nu, laat zij in 't vervolg voorzichtiger zijn; dan zullen wij hierover niet verder spreken. Dan, om weer tot de zaak te komen: gij zeidet, ik zoude naar een vertrouwd mensch uitzien, om JOAN naar den oorlog te vergezellen, niet waar?' -

'Om UEd. te dienen, ja! dat zeg ik nog.' -

'Welnu! ik bedenk daar wat: ik ken maar één' man, van wiens geschiktheid tot zulk een' post de ondervinding mij overtuigd heeft, en die man zijt gij.' -

'Ik Mijnheer!' zeide BOUKE, verbaasd terugtredende: 'UEd. zoude toch niet verlangen...'

'Dat gij en niemand anders den Jonker op reis vergezeldet, als kamerdienaar, onderwijzer, schildknaap, paedagoog, zedemeester, raadsman, vriend, in één woord, met volmacht om hem door de waereld te krijgen, zoodat hij naar lichaam en ziel even braaf terugkeere als hij heen zal gaan.' -

‘En zoude UEd.,’ hernam BOUKE, het hoofd schuddende en zich eene traan uit de oogen veegende, ‘uwen ouden getrouwen BOUKE, die u nooit eenen dag verlaten heeft, zoo maar op een bof heenzenden. Hoe zal BOUKE het zonder UEd., en UEd. het zonder BOUKE maken. - Wie zal uwe paarden knap houden, uwe honden probeeren, uwe valken africhten, uwe kleêren schuieren, uwe kerssen- vinken- en snippennetten breien, uwe geweeren schoonmaken, uwe...’

‘Ik weet het allemaal wel BOUKE! maar denk eens om den armen JOAN. Gij houdt immers veel van hem?’ -

‘Dat doe ik: ik liep voor hem door een vuur: doch UEd. kan niet buiten mij, en ik niet...’

‘Denk eens na, BOUKE! Hier muft gij uwen tijd weg. Gij wordt voorzeker tien jaren jonger als gij in 't leger komt.’ -

‘Nu! nu! daar is wel wat aan; doch het bestand zal niet eeuwig duren en op de Spanjaarden klop ik nog liever dan op anderen, die mij niet raken.’ -

‘Tegen het einde van het bestand keert gij terug: dan is JOAN in staat zelf eene keus te doen, wat hij verder uit wil voeren.’ -

‘Verbeeld u eens Mijnheer! Ik, die oud en stram worde, zoude zulk een' wildzang onder appél moeten houden. Ongelijke schotelen maken slinksche oogen: de ezel en de drijver denken niet ééns: dan zou hij een jonge deern, dan een half vendel muskettiers, dan een fraai rijpaard, dan een reebok nazitten, en eer ik met mijne oude

beenen een tiende gedeelte van den weg had afgeleid, zoude hij er al wezen, en dan ware het: fluit maar! neen, dat gaat nooit.' -

'Gij spreekt er met zooveel vuur over, BOUKE! dat ik in mijne meening versterkt worde: ik verzeker u, het zal u beter bevallen dan gij denkt: en gij, die altijd met uwe spreekwoorden in de weêr zijt, moest ook eens bedenken, dat een oude voerman gaarne het klappen van den zweep hoort. Doch, ik wil u niet op 't lijf vallen: ook weten wij nog niet, waar JOAN zelf zin in heeft: denk er intusschen eens over na: morgen zal ik uw besluit wel vernemen. - Geef mij nu mijn hengel: het is te laat om te gaan jagen: ik zal eens zien of er nog korpers in den vijver zijn. Zoodra JOAN van de jacht komt, moet ik hem spreken.'

De Baron ging uit, zette zich op eene groote tuinbank aan den vijver neder en wierp den hengel in 't water. Zijne bekommeringen beletteden hem echter, eenigen aandacht aan zijne verrichting te schenken: achteloos hield hij den rietstok vast en liet de korpers ongestoord het aas van den angel halen. Nadat hij een uur ongeveer aldus gezeten had, kwam BOUKE hem zeggen, dat JOAN terug was en verzocht met Zijne Edelheid te mogen spreken.

Hoezeer de Baron zelf dit onderhoud verlangd had, zag hij er nu tegen op en duwde BOUKE toe, dat hij thands aan 't visschen was en dat JOAN een gelegener tijdstip moest afwachten.

'Ik zal zeggen, dat UEd. den hengel in handen

heeft,' zeide BOUKE, 'want visschen mag het niet heeten.' -

'Ei? en waarom niet?' -

'Ziet UEd. niet, dat de lijn om den dobber is geslagen en in eene waterlelie verward zit? Wat drommel is dat?' vervolgde hij, de lijn uithalende, 'de hoek is geheel kaal gegeten. Op zulk eene wijze zal UEd. niet veel vangen.' -

'Ik heb nergens trek in,' zeide VAN REEDE, de angelroede verstoord tegen den grond werpende.

'Daar komt de Jonker zelf aan. Wil ik den hengel maar naar huis brengen?' -

'Neen! ja, ja toch: en laat JOAN maar komen: ik zal hem toch moeten spreken,' zeide de Baron, half beschaamd over zijne onzekerheden.

BOUKE vertrok en de Baron zette zich onrustig neder en zag voor zich: nu en dan echter keek hij steelswijze naar JOAN, die eerst wankelende, vervolgens met een' vasten stap op hem afkwam. 'Waarlijk,' dacht VAN REEDE: 'hij is toch een knappe jongen: het zoude jammer zijn, indien er niets beter dan een geleerde van worden moest.

'Vader!' zeide JOAN, toen hij den Baron genaderd was: 'ons gesprek van gisteren heeft mij stof gegeven tot velerlei overdenkingen. De slotsom daarvan is geweest, dat ik, eenmaal mijn' waren toestand kennende, geen recht heb, hier langer een onnutte kostganger te wezen: ik heb geene ouders, geene betrekkingen, geen vaderland, niets, dat ik *mijn* kan noemen...' hier stroomden heete tranen uit zijne oogen: 'vergun, o vergun mij die te gaan verwerven. In verscheidene landen

wordt er gestreden. Sta mij toe, dat ik bij deze of gene vreemde mogendheid dienst neme en mijne fortuin beproeve: geef mij uwen vaderlijken zegen op reis mede en wees verzekerd dat mijn gedrag dien nimmer onteeren zal.' -

Bij het uiten dezer woorden knielde hij voor zijnen pleegvader neder. Tot in de ziel geroerd over het edel gedrag des jongelings, sloeg VAN REEDE met luide snikken de armen om zijne hals en drukte hem in vervoering tegen zijn hart. Te aangenamer was de Baron aangedaan, omdat hij, nu JOAN zelf gesproken had van dienst te nemen, ontslagen was van hem daartoe het voorstel te doen. 'Mijn zegen en mijne beste wenschen,' zeide hij, 'zullen u altijd vergezellen, mijn zoon! waar gij u moogt begeven: ik ben zeker, dat ik mij uwer nimmer zal behoeven te schamen. Doch,' vervolgde hij, geen misbruik willende maken van JOANS grootmoedige opwelling: 'waarom zoudt gij ons nu verlaten? Kunt gij niet hier blijven tot gij ouder van jaren zijt en eene keuze doen kunt: of zoudt gij ook willen studeeren?... zeg openhartig uw zin.' -

'Vergeef mij, vader! onder mijn' valschen naam kan noch wil ik langer hier blijven: ik heb reeds lang genoeg rechten uitgeoefend, die mij niet toekomen, en mijn gevoel zoude er tegen aandruisschen om langer de Jonker VAN SONHEUVEL genaamd te worden. En om als een gevonden kind, als een bastert hier of te *Leyden* bekend te zijn, daartoe, vergeef het mij vader! ben ik te eergierig; misschien is dat dwaas van mij, en zal ik met de jaren

mijn' hoogmoed leeren onderdrukken; doch nu kan ik het denkbeeld niet verdragen, dat ik, die in geheel de omstreek, altijd als de erfgenaam van SONHEUVEL heb doorgegaan, op eens door den kleinsten boerenjongen met den vinger zoude worden nagewezen. Ik moet onder een' vreemden naam een vreemd land opzoeken, en dáár mijne bevordering aan mijzelven dank weten.' -

'De Dominé en BOUKE hebben u recht bëoordeeld, mijn zoon!' zeide de Baron: 'ik zal over uwen voorslag nadenken: staken wij thands dit gesprek en laten wij ons niet als kinderen aan onze droefheid overgeven. De etensbel roept ons aan tafel. Kom geef mij uw arm en verzetten wij ons leed met een goed stuk reevleesch en een roemer wijn.' -

Den volgenden morgen was BOUKE in de diergaarde zijn gewoon werk gaan verrichten: reeds had hij aan de valken hun dagelijksch rantsoen toebedeeld en begaf zich nu naar de fesanten, die al klokkende naar hem toe kwamen om het brood op te pikken, dat hij uit zijn' voorschoot schudde, toen ULRICA de omheining intrad, om, zoo als zij dagelijks deed, deze verrichting met hem te deelen. Het meisje scheen geweend te hebben: althands hare oogen waren rood en haar lief rond gezichtje stond treurig.

'Helaas!' dacht BOUKE, 'men moet huilen met de wolven, die met pek omgaat wordt beklad: het arme kind schreit zeker uit gezelschap meê. Goê morgen freule!' vervolgde hij overluid: 'komt ge het jonge goedje eens bezien? Zie eens welk

een' honger die stomme dieren hebben! kijk hoe zij pikken: wacht! daar komen de *Joanna* en *Ulrica* aan: die zullen ook wel wat lusten.' - *Joanna* en *Ulrica* waren twee kalkoentjens, die, alleen van een groot broedsel overgebleven dat de prooi van eenen vos geworden was, door de twee kinderen aldus naar hunne namen genoemd waren.

'Ach BOUKE! geef mij uw mandje en laat ik die voeren,' zeide ULRICA.

'Zeer gaarne,' zeide BOUKE. 'Maar wat zie ik,' vervolgde hij, nadat hij het mandje aan het meisje overhandigd had: 'gij geeft alles aan die schrokster van een *Joanna,* en uw naamgenootje krijgt bijna niets.' -

Weenend verbeterde ULRICA hare ongelijke toebedeeling, gaf het mandje aan BOUKE terug en bedekte haar gezicht met eene tip van haren voorschoot.

'Hoe heb ik het met u freule?' vroeg BOUKE: 'schort er wat aan? Is UEd. niet recht fiksch?' -

''t Is niets BOUKE! ik dacht om dat kalkoentje, en...' hier begon zij weder te schreien.

'Welnu! dat kalkoentje wordt dik en vet, en ik zie geen reden om zoo bedroefd daarover te wezen.' -

'Ja maar, ik huil omdat het Joans kalkoentje is en dat hij zich zulk een pret voorstelde, het eens groot te zien, en dat hij het nu niet zien zal als het groot is.' -

'O wee!' dacht BOUKE: 'zij weet ook al van

den moord af. - En waarom niet?' vroeg hij overluid.

'Vader heeft mij gezegd, dat JOAN eene reis zal gaan doen: en vader en JOAN zijn er bedroefd om: en ik ben ook zoo bedroefd; want wie zal nu met hem spelen en hem oppassen als hij ziek wordt, en hem gezelschap houden?' -

'Ja!' zeide BOUKE, 'dat weet ik niet. Mijnheer wenschte wel dat ik met hem ging; maar dat gaat op mijne jaren zoo gemakkelijk niet meer.' -

Staroogend zag ULRICA hem aan, greep zijne breede hand tusschen hare kleine poezele handjens en sprak: 'En waarom zoudt gij het niet doen? Ei toch BOUKE! gij moest meêgaan: dan zal ik veel geruster wezen en vader ook, dat verzeker ik u.' -

'Gij zijt eene kleine vleister, freule ULRICA!' zeide BOUKE; 'maar denk eens of een oude sagrijn zoude voegen bij een jongen bloed als JOAN? dat ware immers lood bij kwikzilver: de uil is niet wijs genoeg om een' hond zijn biecht te hooren. Doch, wat zei de Jonker er wel van? van zijne reis meen ik.' -

'Ja, ik vroeg hem waarom hij toch van hier moest? en toen schreide hij en zeide: 'lieve ULRICA! dat kan nu niet anders, en zoende en streelde mij: - en anders zeide hij niets.' -

'Hm! hm!' dacht BOUKE: 'dan is 't misschien zoo kwaad niet, dat hij van hier gaat; want vuur en stroo dient niet alzoo, en de oude Heer zou misschien ongaarne zien...' -

'Wat praat gij toch in uzelven BOUKE? - Denkt

gij er over na of gij met JOAN mede zult gaan of niet? och! doe het toch, ik zal u zoo liefhebben: en dan kunt gij hem helpen onthouden om toch dikwijls te schrijven; want als ik niets van hem hoor, ga ik vast en zeker dood.' -

'Nu freule wij zullen zien! Ik wil er wel over denken, maar...'

'Geen *maren,* BOUKE! gij moet het vast doen; ik laat u niet los, voordat gij het mij beloofd hebt.' -

'Wie weet of hij wel eens vertrekt,' zeide BOUKE, en haar zachtjens van zich afzettende, ging hij slotwaart. Aan de brug stond JOAN en naast hem *Veltman,* die aanstonds op BOUKE aansnelde en vrolijk blaffende tegen hem opsprong. 'Terug! marsch!' zeide BOUKE op een' verdrietigen toon: 'ik heb vandaag geen spelenstrek.' -

'Waarom zijt gij boos op mijn hond?' vroeg JOAN, naderende: 'ik dacht dat gij beste maats waart.' -

'Dat zijn wij ook,' zeide BOUKE: 'maar sints gisteren is mij alles onaangenaam en ik heb nergens trek in: evenwel, zoo het u leed doet, dat ik *Veltman* niet vriendelijk behandelde, wil ik het goede dier wel om verschoning vragen en den gandschen dag met hem spelen.' -

'Dat behoeft niet, BOUKE! gij zult genoeg tijd daartoe hebben als ik weg ben.' -

'Is het dan vast besloten, Jonker? Denkt gij stellig van hier te gaan?' -

'Oordeel zelf BOUKE of het mijn plicht niet is?' -

BOUKE zweeg en streelde zuchtend de lange hairen van den jachthond.

‘Arm dier!’ hervatte JOAN: ‘van morgen had hij geen lucht, maar liep gestadig aan mijne zijde, als had hij een voorgevoel, dat ik hem verlaten moest.’ -

‘En waarom neemt gij hem niet mede? er valt overal in de waereld te jagen.’ -

‘Wat zoude ik meênemen?’ vroeg JOAN: ‘heb ik iets, dat ik het mijne noemen kan?’ -

‘Kom kom! Jonker. *Veltman* is uw eigendom. De Baron had hem u al beloofd eer het geboren was, en gij hebt de eer er een' goeden jachthond van gemaakt te hebben. Ik althands zou er mijn leven geen' beteren begeeren.’ -

‘Nu BOUKE! bewaar hem dan als een aandenken van mij; doch gij moet hem wel behandelen.’

‘Is het u ernst, Jonker?’ zeide BOUKE, wien de tranen in de oogen schoten: ‘men mach zijn hembd niet weggeven als men van zijn' rok niet zeker is, zegt het spreekwoord.’ -

‘Ik zal u een beter spreekwoord leeren,’ zeide JOAN: ‘die geeft wat hij heeft is waard dat hij leeft.’ -

‘Maar bedenk toch Jonker! die hond is veertig kroonen waard, als gij hem verkopen wilt.’ -

‘Des te meer eer zal hij u doen. BOUKE! doch gij moet om mij denken, als gij met hem jaagt.’ -

Nu kon BOUKE het niet langer uithouden: ‘neen Jonker,’ riep hij: ‘ik wil den hond niet hebben en ik wil niet met hem jagen! ik ga met u waar-

heen gij trekt: nu mag ik het u zeggen: ik kan u niet verlaten.' -

'O dat is goed! riep ULRICA, die inmiddels genaderd was: 'dat is goed! daarvoor moet ik u kussen. Wacht! dat loop ik gaauw aan vader vertellen. En zij snelde het slot in. Met warmte drukte JOAN aan BOUKE de handen, hem zijne erkentenis over deszelfs hartelijk aanbod betuigende: Echter stelde hij hem eenige zwarigheden voor, hem vragende of hij die wel overwogen had; doch BOUKE, die, nu eens het ijs gebroken was, hoe langer hoe meer smaak in het reisplan kreeg, versterkte zich met al de gronden, die hem de Baron had voorgelegd om hem over te halen, en die hij eerst zoo krachtig bestreden had: terwijl hij aan die zelfde gronden thands door het aanwenden van toepasselijke spreekwoorden een dubbel gewicht bijzette. -

Onder een drok gesprek traden zij het slot binnen. In den ondergang ontmoette hun de oude FRANS, die van den Baron kwam, en hun verzocht, dadelijk binnen te gaan, vermits zijne Edelheid hen spreken moest.

'Wij komen al,' zeide JOAN; 'wacht! ik zal even *Veltman* gaan vastleggen.'

'Heden neen!' zeide BOUKE: '*Veltman* moet medegaan en aan Mijnheer vertellen dat hij de oorzaak is dat ik met u op reis ga.' -

'Dunkt u dat BOUKE?' zeide JOAN lagchende: 'welnu dan *Veltman:* de trap op!' -

Onbesuisd snelde de hond naar boven en liep de oude GEERTRUI, die hem tegen kwam bijna omver.

‘Help! BOUKE! help!’ riep deze: ‘de hond is los!’ -

‘Welnu? wat is daaraan verbeurd?’ vroegen JOAN en BOUKE, de trap opkomende.

‘Wat daaraan verbeurd is? Wel! dat het stinkende beest met zijn vuile pooten tegen mijne schoone bouwen is opgesprongen: is dat manier van doen? waarom ligt het niet aan de ketting zoo als *Diaan* en *Juno* en de Hemel weet hoe die heidensche dieren meer heeten. Ja! dat zou bij het leven van Mevrouw Zaliger niet gebeurd zijn. Toen mocht geen hond....’ -

‘Knor maar niet GEERT,’ zeide BOUKE: ‘gij zult heel spoedig van den hond ontslagen wezen.’ -

‘Ja! als of er niet een ander in de plaats zoude komen?.. En jij hadt ook je voeten wel mogen veegen, BOUKE! eer je de marmeren trappen bevuilde.’ -

‘Erm daar ook maar niet over! binnen veertien dagen ben ik op reis en weg.’ -

‘Op reis? en waarheen dat?’ -

‘Met den Jonker, naar America, naar Turkye of de Noordpool; weet ik het? waar maar te vechten valt.’ -

‘Is het gekscheeren?’ vroeg GEERT, bleek wordende.

‘In alle ernst meent hij het,’ hervatte JOAN; ‘maar ik beloof je een goede welkom t'huis als ik weêrkom.’ -

‘Ik ook,’ zeide BOUKE: ‘ik zal je een knipje meêbrengen of een gouden slootje: dat kunt ge altijd

voor uw mond doen als je 't niet beter gebruiken kunt.' -

'Och kom! loop heen met je gekheid! Als of ik een babbelkous ware. - Maar toch: dat moet ik aan de vrouw van Dominé eens gaan vertellen, dat jijlui reizen gaat.' -

'Zoude het slootje nu niet goed te pas komen?' vroeg BOUKE: 'dadelijk weêr oververtellen; maar 't zal oele zijn. Dominé en zijn vrouw en 't gandsche dorp weten het al.' -

'Weten het al! En ik niet?' hernam de oude vrouw, hoogstens gebelgd: 'en ik niet, aan wie Mevrouw Zaliger al haar vertrouwen schonk: ik, die altijd al de nieuwtjens wist, zelfs voor Mijnheer.' -

'Ja! als jij t'huis waart en Mijnheer in 't leger, dan wist jij de nieuwtjens van de binneplaats en de bierhuizen 't eerst? doch praat maar niet te veel van het vertrouwen dat men u schonk, vooral niet,' fluisterde BOUKE, haar op den schouder kloppende, 'als er een jonge knaap met gouden lussen in 't spel komt: Een goed verstaander heeft aan een half woord genoeg, niet waar? - Nu, tot weêrziens GEERT!' -

GEERTRUI zuchtte, maar antwoordde op deze schampere aanmerking niet.

Nu traden JOAN, BOUKE en *Veltman* de etenszaal in, waar de Baron naast een helderbrandend vuur onder den breeden schoorsteenmantel nederzat. Voor hem stonden twee flesschen Rijnwijn met de noodige roemers op tafel. ULRICA zat op eene der vensterbanken te borduren en zag BOUKE bij des-

zelfs binnenkomen met kinderlijke erkentenis aan: de Baron liep naar zijnen dienaar toe, schudde hem met hartelijkheid de hand en zeide:

‘Dat was zoo als ik het van u verwachtte, BOUKE! nu een vollen roemer op uw voorspoedige reis geledigd.’

Dit gezegd en gedaan zijnde plaatste de Baron zich weder in zijn' armstoel en gaf nu zijne meening te kennen, dat, nu men het over de groote zaak toch eens was, het zaak zoude wezen, spoedig te beslissen onder welk legerhoofd JOAN zijne krijgskundige opvoeding zoude erlangen. Er waren er geen, zeide VAN SONHEUVEL, ‘die op eenen dag met Zijne Hoogheid of met BROOS SPINOLA te noemen waren: doch deze of gene zijner Haagsche vrienden zoude hem wel een' goeden raad geven. Intusschen,’ vervolgde hij, ‘een aanstaand krijgsman moet zich eene rusting aanschaffen: daartoe is geld benoodigd. Ziedaar!’ - Hier wierp hij eene beurs met pistoletten wel voorzien op de tafel.

‘Maar vader!’ zeide JOAN: ‘al dat geld zal ik u immers nooit terug kunnen geven.’

‘Wie drommel spreekt er van terug geven: ik schenk het u, en het zal er niet bij blijven. Denk dat ULRICA in de kamer is,’ voegde de Baron er zachtjens bij.

‘Palm maar in, Jonker!’ zeide BOUKE: ‘met ijle handen is 't kwaad havikken lokken: en 't is zwaar kammen waar geen hair is. De ruimte schaadt nooit, al is 't maar in geld.’ -

‘Ik zoude het veel liever eerst verdiend heb-

ben,' antwoordde JOAN, de beurs langzaam opstekende.

In dit oogenblik werd de Predikant, die door VAN SONHEUVEL ontboden was, aangediend: hij trad binnen met een gelaat, dat zoo treurig en strak stond, als had hij de mis in zijne kerk hooren lezen: hij boog, zonder een trek van zijn aangezicht te verroeren, voor den Baron, knikte even stemmig MAN en de Freule toe en zettede zich onder het loozen van diepe zuchten in den stoel neder, welken BOUKE hem bijschoof.

'Ik heb u laten ontbieden, Dominé!' zeide de Baron, om u eene tijding medetedeelen, die uwe belangstelling wekken zal. Het besluit is genomen! de kogel is door de kerk.' -

'Is het waarlijk zooverre gekomen?' vroeg RAESFELT, angstig rondziende: vervolgens trok hij de voeten onder den stoel bijeen, legde de platte handen op de ver van een verwijderde knieën en keek strak voor zich, het hoofd langzaam schuddende.

'Ja 't is er door!' hervatte de Baron: ''t zal zeker in den beginne oorzaak tot vele droefenis geven; doch beter een mannelijk besluit dan in 't geheel geen.' -

'Ja wel zal het droefenis geven,' antwoordde RAESFELT zonder van houding te veranderen: 'droefenis bij allen, die voor de waarheid streden. Ik had het al gevreesd: sints onze brave Prins (God zegene Zijne Hoogheid) aan die listige hofslang, die UYTENBOGAERT, zijn vertrouwen ontzeide, heeft al wat der goede zaak vijandig is, zich tot Sint

Jan[1] gewend en van dien tijd af is hun invloed al hooger en hooger gestegen: vooral nadat hun vice patroon, HUIG DE GROOT, Sint Jans handlanger, zich aan het hoofd der Rotterdamsche Inquisitie gesteld heeft.' -

'Maar voor Sint Felten, Dominé!' barstte VAN REEDE uit, nadat hij een' geruimen tijd den Predikant en al de aanwezigen met verbazing had aangekeken, en eindelijk met de laatsten in een schaterend gelagch was uitgebersten: 'wat brust ons Sint Jan of de Inquisitie? waar doolen uwe zinnen, man? Is het weêr de eigenste malerij van eergisteren, die u in den bol zit? en begrijpt gij niet waarom ik u heb doen roepen?' -

Ik dacht,' zeide RAESFELT, eenigzins verlegen: dat UEd. mij verhalen wilde, dat er reeds antwoord van de Staten van Holland gekomen ware op het laatste vertoog HUGONIS GROTII, hetwelk al de vorige in onbeschaamdheid en listigheid voorbijstreeft, ja zelfs nog erger is dan het boekske hetwelk hij betijteld heeft: 'de godsdienstigheid der Staten van Holland en Westfriesland,' en 't welk gericht is tegen mijnen vriend en medearbeider in 's Heeren wijngaart, den door en door geleerden SIBRANDUM LUBBERTUM, *Franekero s.s. Theologiae antecessorem,* welke gemelde SIBRANDUS LUBBERTUS echter, in een voortreffelijk werkje, ten tijtel voerende.....' -

'Neen Dominé! honderdmaal neen! Denkt gij dat wij u zouden laten roepen, om u kerknieuws te

(1) Oldenbarnevelt.

vertellen? Als ik dat weten wil kom ik het bij u hooren.' -

'Elk moet zijn eigen beesten weiden,' merkte BOUKE als *in parenthesi* aan.' -

'Juist,' hernam de Leeraar: '*navita de ventis de tauris narrat arator*[1]*;* - doch ik luister aandachtig naar hetgeen ik van UEd. te vernemen heb.' -

'Mij dunkt, dat dit nog al klaar is: wat was het onderwerp van ons laatste gesprek: waarover hebben wij deze nacht gepeinsd en nagedacht? wat is hier gaande?' -

''t Is waar ook,' zeide RAESFELT, zich langzaam opheffende, en de beenen voor zich uitstekende; 'doch dat werkje LUBBERTI heeft mij alle waereldsche zaken doen vergeten, om alleen te denken aan het dierbaar belang onzer waarde en zwaar bedreigde kerk: welk belang ook wel hooger zijn moet dan al onze aardsche aangelegenheden, weshalve ik...' -

'Gij raakt weder van 't pad, Dominé! kort en goed, gij moet weten, dat ik zoo spoedig mogelijk naar *den Haag* ga, om met mijne vrienden te raadplegen, waar ik dezen knaap zal laten dienen.' -

'Dienen! en zoo ik vragen mag, met welke wapenen? religieuse, politieke of militaire?' -

'Dat zal Dominé spoedig begrijpen,' viel BOUKE in, 'als U Weleerwaarde weet, dat de Jonker onder mijne protectie heengaat: want ik deug tot weinig anders als tot een krijgsmakker: ofschoon ik

(1) De zeeman vertelt van de stormen, de bouwman van de stieren.

zorgen zal, dat de Jonker geen Arminiaansche begrippen...' -

'Arminiaansche begrippen zijn nog niet in andere landen doorgedrongen, BOUKE!' zeide de Predikant; 'doch men heeft er ketters van allerlei aart: als daar zijn in Engeland de Bisschopsgezinden, in Hongarije de Brandradisten, in Polen de Gentilisten, in Italië, Spanje en Frankrijk de Papisten, en verder overal verspreid de Socinianen, Pelagianen, Arrianen, Macedonianen...'

Hier viel VAN SONHEUVEL den Predikant in de rede en verzocht hem, eindelijk eens te willen luisteren naar 't geen hij hem te vertellen had: de Predikant verleende nu ten minsten een' schijnbaren aandacht aan zijne redenen, en de Baron droeg zijne voornemens ongestoord voor; doch toen de Baron zijn reisplan naar *den Haag* wederom vermeldde, gaf de Predikant, die nu geheel bij de zaak was, hem zijn verlangen te kennen, om mede van den tocht te zijn. Hij had onder de Haagsche Predikanten verscheidene kennissen, die hij gaarne eens zien zoude: hij wenschte met een' boekverkooper te spreken over de uitgave van zijn boekske over Psalm CXLIV, en ten derde verlangde hij de gelegenheid waar te nemen om naar *Leyden* te gaan, en aldaar te zien, hoe het met zijn zoons geschapen stond.

Dit verzoek werd door den Baron gretig toegestaan, en onder een vrolijk onderhoud over het aanstaand reistochtje, liep het middagmaal, waar de Predikant bleef aanzitten, ten einde.

Vijftiende hoofdstuk.

Il dit fort posément ce dont on n'a que faire
Et court le grand galop quand il est à son fait.
R a c i n e . *Les plaideurs.*

De reis naar *'s Hage* liep ten genoege van de belanghebbende partijen af. De Baron verkreeg door middel van zijne vrienden, brieven van aanbeveling voor den beroemden Krijgsoverste BETHLEM GABOR, den bevrijder van Transilvanië, wiens heldhaftige daden den aandacht van Europa trokken en onderscheidene jongelingen van edelen huize uit de Protestantsche landen uitlokten om onder zulk een wakker overste de oorlogkunst te leeren. - RAESFELT had het geluk van, op den eersten zondagmorgen na hunne komst in *'s Hage,* eene beurt in de Groote Kerk te mogen waarnemen, welke hem zijn geleerde vriend Ds. LAMOTIUS had afgestaan: en bij die gelegenheid genoot de Leeraar van SONHEUVEL de zonderlinge eer, van Prins MAURITS zelf onder zijne toehoorders te tellen. Van *den Haag* keerde de Predikant over *Leyden* terug, bevond dat zijn zoon Hendrik een onverbeterlijke, verstokte Arminiaan geworden was, nam hem van de Hoogeschool af en bezorgde hem bij eenen koopman in edelgesteenten te *Amsterdam,* ten einde aldaar de negotie te leeren.

Zoodra de winter geweken was en de eerste lentedagen het reizen, vooral naar eene warmer luchtstreek, niet meer tot eene lastige of moeilijke, maar veeleer tot eene aangename zaak gemaakt hadden, vertrokken onze twee krijgsmakkers. Het afscheid was aandoenlijk, gelijk de lezer beseffen zal, aan wiens verbeeldingskracht wij overlaten, zich voor te stellen hoe de Baron en JOAN zich vruchteloos poogden goed te houden, hoe ULRICA in tranen wegsmolt en duizend kussen aan haren broeder medegaf, hoe RAESFELT en GEERTRUI een' schat van zedelessen aan den jongen knaap schonken, hou BOUKE zich maar op een' afstand hield en nu en dan zich met den handschoen een traan uit de oogen wipte, al mompelend in zich zelven: men scheurt geen oud papier en geen oude vrienden van een zonder geluid te geven.

De tocht der wapenbroeders was voorspoedig: de onderscheidene brieven, welke JOAN, zoo regelmatig als mogelijk was, aan zijne achtergelatene vrienden schreef, en waarvan wij er tot ons leedwezen geen' hebben kunnen terugvinden, getuigden van zijne voortdurende gezondheid, van zijn' smaak in 't leven dat hij leidde, van zijne tegredenheid over zijnen overste en over zijnen waarden krijgsmakker, van zijne gehechtheid vooral en gestadig denken aan de opgezetenen van *Sonheuvel*. Deze, van hunnen kant, gevoelden diep het verlies van twee leden van het huisgezin, die zooveel tot het genot der samenleving medegewerkt hadden. ULRICA was in 't eerst als troosteloos: hare smart werd door den tijd en het ontfangen van

goede berichten wel eenigzins gelenigd, doch met het vorderen der jaren, groeide ook het besef van het eenige, het ledige van haren toestand.

De Baron verveelde zich doodelijk en wist met de lange dagen hoegenaamd geenen weg meer, sedert hij van het gezelschap, waaraan hij zoo gewoon was geworden, verstoken was. Te voren, als de stem van BOUKE hem uit den slaap gewekt had, vond hij zijne kleederen, netjes naar zijn' zin opgeschuierd, op den armstoel naast zijn bed liggen; tegenwoordig moest hij drie a vier keeren fluiten eer hem zijn morgengewaad was bovengebracht. BOUKE wist altijd welken morgenwijn Mijnheer bij het ontbijt nam: zijn nieuwe dienaar bracht hem altijd van het verkeerde merk. Met BOUKE praatte hij onder 't aankleeden en ontbijten over vroegere heldenfeiten: zijn tegenwoordige dienaar wist op zijn best een paar bekkesnijers-historietjens. - Ging hij te voren wandelen, bezocht hij zijne diergaarde, wilde hij visschen of jagen, altijd vond hij alles naar behooren: de beesten gevoederd, de netten gemaasd, de jacht-sprieten glad gewreven: - thands moest hij een paar dagen vooraf bepalen waar hij trek in zoude hebben, anders waren de valken onklaar, de netten gescheurd, de wapenen verroest. BOUKE en JOAN wisten overal waar het wild lag, op welk veld de meeste hoenders gespeurd waren, tegen welke boomen het hert zijne hoornen gewet had; zijn nieuwe jachtgezellen waren den streek onkundig. Aan tafel strekten voorheen de vrolijke scherts en vernuftige invallen van JOAN tot een

saus bij het maal: thands was ook de geestige kout en het meer en meer belangrijk onderhoud van ULRICA niet in staat den Baron uit zijne gemelijke, verdrietige luim te krijgen.

Het gevolg van dit alles was, dat VAN SONHEUVEL, om hetgeen hij verloren had te vergoeden, nieuw gezelschap zocht en met verscheidene naburen, meest onbesuisde drinkers en jagers, die hij te voren naauwlijks zoude hebben willen aanzien, en althands niet op zijn slot verzocht had, betrekkingen aanknoopte. Van toen af werd het kasteel van *Sonheuvel,* waar tot dien tijd altijd geschiktheid en orde hadden plaats gevonden, niet zelden een tooneel van woeste brasserijen, die meermalen tot laat in de nacht werden voortgezet, zoodat VAN REEDE veel van de hooge achting verloor, die hij tot dien tijd bij alle fatsoenlijke en beschaafde lieden genoten had. Dit was echter jammer, want, ofschoon hij nu en dan de waarheid ondervond van de spreuk, dat kwaad gezelschap doolen doet, en zich wel eens te verre aan drank te buiten ging, zoo bleef hij echter zijne maatschappelijke zoowel als zijnen vaderplicht indachtig, en behield hij oordeel genoeg om de verstroojingen, die hij zich verschafte, verre beneden de onschuldiger genietingen van vroeger tijden te stellen. Hij luisterde zelfs bereidwillig naar de vermaningen, die de Predikant RAESFELT zich somtijds verplicht vond hem in gemoede te maken, en antwoordde dan maar met een: ‘ja Dominé! maar ik kan mijn leven toch niet moêrziel alleen doorbrengen. Als BOUKE en JOAN maar weêrom zijn, dan zal alles

wel weêr te recht komen.' Wanneer echter de oude GEERT somtijds hare klaagliederen aanhief, en vroeg wat Mevrouw Zaliger wel gezegd zoude hebben van het leven, dat nu op het slot gevoerd werd, maakte hij zich driftig, en dreigde haar dat hij, zoo zij zich niet van aanmerkingen onthield, wel eens eene andere huishoudster zoude kunnen nemen, die wat minder praats had.

Intusschen zag hij duidelijk in, dat de levenswijze die ULRICA thands leidde weinig geschikt was om aan een aankomend meisje die genoegens te verschaffen, welke haren leeftijd voegen, noch die kundigheden, welke eener fatsoenlijke jonkvrouw betamen. Hij zelf bedankte er voor, om nog op zijn' leeftijd zich in de hofplaats te gaan nederzetten en aldaar zeden en gewoonten aan te nemen die hij lang verleerd was. Hij zag dus om naar eene gelegenheid om haar in staat te stellen meer overeenkomstig haren stand en jaren te leven: en hierover begreep hij niemand beter te kunnen raadplegen dan Mevrouw de Douairière L.G. VAN NASSAU, aan welke hij zich bij zijne reize naar den *Haag* weder had doen voorstellen (en bij die gelegenheid zijdelings naar LUDWIG, haren pagie gevraagd had, doch vernomen dat deze met een gezantschap als klerk of schrijver naar Engeland was vertrokken). De Gravin bood hem hare diensten aan en verzocht ULRICA voorloopig eenigen tijd bij zich te hebben. Gaarne voldeed de Baron aan dit verlangen, en nu verliet het lieve meisje voor de eerste reize, en niet zonder hartkloppingen en angsten, het stille, eenvoudige land voor de deftige, woelige, schitteren-

de hofplaats. Spoedig echter ontfing VAN REEDE bericht van de Douairière, dat het weinig moeite zoude kosten om aan ULRICA de laatste hand te leggen en haar tot eene in allen deele volmaakte jonkvrouw te maken, daar de natuur haar niet alleen wat vernuft, karakter en schoonheid betrof moederlijk bedeeld had, maar haar bovendien een zeker iets geschonken had, hetwelk andere niet dan na jaren oefening verkrijgen kunnen: een zeker aangeboren gevoel, dat op zijn pas zwijgen en spreken doet, dat over alle daden en gezegden een fijn waas van bevalligheid, van smaak, van welvoegelijkheid weet te verspreiden, dat de houding gemakkelijk en los zonder wildheid, zedig en bescheiden zonder stijfheid maakt: een zeker iets, een *ick en weet niet wat,* hetgeen behaaglijk en beminnelijk maakt en het eenige is, dat ook nu nog, in onze eeuw van gelijkheid, een kennelijk en on-overkomelijk onderscheid maakt tusschen de wel*geboren* en de wel*opgevoedde* vrouw.

In denzelfden brief meldde de Gravin aan VAN SONHEUVEL, dat zijne dochter reeds de keuze had tusschen verscheidene partijen die zich opdeden, door hare schoonheid, door haar verstand of door hare middelen uitgelokt. Geen echter dier minnaars had zich nog durven verklaren, zoo dat de Baron aan ULRICA bij voorraad alleen voorzichtigheid behoefde aan te beveelen, schoon zij (de Gravin) overtuigd was, dat het daaraan bij het jonge meisje niet zoude mangelen. Onder de *pretendenten* noemde Mevrouw VAN NASSAU voornamelijk den Heer MOM, Ambtman van 't land tusschen Maas en

Waal, een welgezeten, bemiddeld ridder, van middelbare jaren en in groot aanzien ten hove staande.

Kort na de ontfangst van dezen brief, die den goeden Baron in allerlei verlegenheden stortte, kwam er een onzer oude bekenden op 't onverwachtst te *Sonheuvel* aan. Deze was niemand anders dan de strooper en kippedief TEUN WEZER; *sed quantum mutatus ab illo*[1]. Het voorheen nederhangend hair was cierlijk opgekruld en met een' vederhoed bedekt: de boerenpij was tegen een fraai groen lakensch buis verwisseld, vol koorden en lussen: hij droeg een' degen op zijde, had halve laarsjens aan, en reed op een fraai paard dat kostelijk was opgetoomd. Alleen het vonkelend oog van KLAARTJE, BOUKES nicht, herkende haren voormaligen vrijer: en het nieuwe gewaad waarin zij hem wederzag, strekte niet weinig om hare achting voor de persoon te vermeerderen; ja zij werd grootsch op haar eigen doorzicht: want reeds lang geleden, toen iedereen zeide, dat TEUN WEZER voor de galg opgroeide, had zij alleen staande gehouden, dat men hem onrecht aandeed en dat hij integendeel zeer wel zoude voortkomen.

Hij werd dan nu ook niet weggejaagd, maar zeer vriendelijk ontfangen, vooral toen men zijne boodschap vernam. Hij kwam dan van den Ambtman MOM, (in wiens dienst hij getreden was ten gevolge van, of na de boodschap die LUDWIG hem aan denzelven had gegeven,) en verzocht voor zij-

(1) Doch hoe zeer veranderd van hetgeen hij geweest was.

nen Heer de eer van een bijzonder onderhoud met den Heer Baron.

De Baron haastte zich hiertoe zijne bereidwilligheid te kennen te geven en weldra verscheen de Ambtman bij hem en vroeg hem zonder veel omwegen om de hand van zijne dochter. Zijn gesprek, zijn toon, zijne ronde en te gelijk hoffelijke manieren behaagden den Heer VAN SONHEUVEL evenzeer als het voorstel dat hij deed, hetwelk ook vele schoone zijden had, en, zoo ver men gissen of nagaan konde, niet ééne slechte. Hij ontweek echter voor als nog het geven van een stellig antwoord, zeide dat zijne dochter nog te jong was om aan een huwelijk te denken, dat hij zelf niets tegen den Ambtman had, maar zich in tegendeel door deszelfs aanbod vereerd vond, doch dat hij haar in geen geval buiten hare volkomene toestemming zoude uittrouwen.

De Ambtman nam genoegen in dit antwoord; althands hij betuigde er geen gunstiger te hebben kunnen verwachten; en dit was indedaad waar. Hij vertrok, verlof vragende om spoedig terug te komen, hetwelk hem beleefdelijk werd toegestaan. Hiervan kwam echter vooreerst niets, omdat hij wegens politieke aangelegenheden genoodzaakt werd een' geruimen tijd in Oost-Friesland door te brengen.

Intusschen was de beminnelijke ULRICA bij haren vader terug gekomen, beide hadden reeds een' geruimen tijd sterk naar elkanderen verlangd en waren recht verheugd en gelukkig van zich weder bijeen te vinden. Hun blijdschap werd niet wei-

nig vermeerderd toen eerlang onze beide reizigers van hunne lange tochten in 't vaderland terug kwamen. Was het afscheid aandoenlijk geweest, het wederzien was hartelijk en roerend, echter minder dan men, uit hetgeen tot nog toe van de hoofdpersonen dezer geschiedenis verhaald is, zoude kunnen opmaken. Er waren jaren verloopen. JOAN en ULRICA waren beide gene kinderen meer: de betrekking, die tusschen beide bestaan had, en die nu ook ULRICA wist dat op een valschen grond gesteund had, was verbroken. Ook de Baron, en dit bemerkte zijn pleegzoon al spoedig, was dezelfde niet meer: hij was nog altijd hartelijk, welmeenend en goed; doch hij had eene zekere ongedurigheid, eene zekere kregelheid aangenomen, die hem te voren minder eigen was. Hij scheen thands eene al te groote gemeenzaamheid tusschen de beide jonge lieden te schroomen: hij bracht JOAN veel op groote partijen, gaf zelf feest op feest en liet ULRICA zoo min mogelijk met haren gewezen broeder alleen. 'BOUKE!' zeide de jongeling meermalen tegen zijnen wapenbroeder: 'de oude Heer is niet meer wat hij geweest is. Gij moet hem vooral niet weêr verlaten: er zal kunst noodig wezen om hem weêr tot de oude bedaardheid en gemakkelijkheid terug te brengen.' -

BOUKE was ook niet erg te vreden: eensdeels omdat hij zijn' Heer zoo veranderd zag sints hij hem niet meer onder handen gehad had: anderdeels omdat hij zich verveelde, daar de meeste bedieningen, die hij te voren vervulde, op anderen waren overgegaan: en ten derde, omdat TEUN WEZER

(die nu een post van den Ambtman gekregen had,) zijne nicht KLAARTJE staande zijne afwezigheid getrouwd had. Hij begreep echter dat JOAN gelijk had en, toen deze na verloop van eenigen tijd, weder naar het leger, dat hij slechts als verlofganger verlaten had, terugkeerde, bleef BOUKE zijnen ouden Heer gezelschap houden.

Wellicht zal de lezer zich te dezer plaatse verwonderen, dat ik, die in de laatste hoofdstukken met een' langzamen tred ben voortgegaan, en schijnbaar min belangrijke gebeurtenissen tot in de kleinste bijzonderheden toe verhaald heb, over voorvallen van meer aangelegenheid, als b.v. de vrijaadje van den Heer MOM en de terugkomst van JOAN, zoo los heen loop: ja vreeze ik dat men de woorden, die ik als motto voor dit hoofdstuk gebruikt heb, op mij zal toepassen, en mij teffens de reden van mijn vreemd gedrag te dezen opzichte vrage. Ik zal antwoorden, dat het, in 't algemeen, niet van eenen schrijver afhangt lang of kort te zijn naar behooren: dat een schijnbaar min geschikt onderwerp hem eene wijdloopige behandeling noodzakelijk maken zal: terwijl hij zich buiten staat zal vinden de gewichtigste zaken en de belangrijkste stoffe met gepaste woorden uit een te zetten en in de noodige orde te verhalen: - terwijl ik levens zal aanmerken, dat hetgeen ik hier heb overgeslagen, alleen is geschied om niet genoodzaakt te worden van tweemalen hetzelfde te zeggen, vermits het in het vervolg dezer geschiedenis, te zijner gelegenheid, nader opgehaald zal worden. Wij zullen dus de jaren, welke er ver-

liepen tot aan den tijd waarop wij den draad van het verhaal weder opvatten om dien onafgebroken tot aan het slot vast te houden, zonder verdere beschouwing overslaan, alleen verzoekende dat de lezer, tot beter verstand van het vervolg, met ons een oog gelieve te slaan op den staat der Nederlanden, tegen het einde van het Twaalfjarig bestand.

Prins MAURITS had, sedert dat de zege der zich rechtzinnig noemende Kerk op de Remonstranten beslist was, het zenith zijner macht en grootheid bereikt. Zijne diepe ervarenis, zijne onverzettelijke vastheid, zijn nooit verkloekt beleid en zijne onvergelijkbare kunde als legerhoofd, hadden hem voorlang de schrik zijner vijanden, de roem der zijnen, het wonder van Europa en de spiegel aller krijgslieden doen worden. Misschien had men hem als Staatsman niet minder groot geächt, ware niet WILLEM DE EERSTE zijn vader geweest. Dan ondanks de vergelijking, die men zich somtijds gedrongen gevoelde ten voordeele des laatsten te maken, gaf de invloed, welken de aanwassende rijkdom en macht der Vereenigde Gewesten op den politieken toestand van Europa verkreeg, aan MAURITS eene ruime gelegenheid om te toonen hoe hoog een' rang hij ook ten dezen opzichte bekleedde. En, was tot voor weinige jaren het pad, dat zijne staatkunde hem voorschreef, oneffen gemaakt door de hinderpalen die hem de bekwame, doch onbuigzame OLDENBARNEVELT had in den weg gelegd, de val van dezen en deszelfs aanhang, had den Stadhouder in zijne bestiering over zeven gewesten een bijna onbepaald gezag gelaten. Het behoort niet tot onze

taak over de wettigheid van dat gezag, noch over de maatregelen, door hem gebezigd tot bereiking van hetzelve eenig oordeel te vellen. Wij moeten echter aanmerken en het zal uit het vervolg dezer geschiedenis blijken, dat de triomfeerende Contra-Remonstranten de terging en onderdrukking welke zij te voren ondervonden hadden, op eene geduchte en zeker weinig Christelijke wijze aan hunne tegenpartij betaald zetteden. Door het geheele grondgebied der Nederlanden was al wat maar Remonstrantsch scheen aan de hardste en grievendste behandelingen onderworpen. De hoofden der onderliggende partij waren gebannen, gevangen gezet of in zware boetens beslagen: de kerkdienaren afgezet en tot armoede gebracht, de leeken uit alle posten en bedieningen gestoten.

Niet vreemd was het dus, dat velen hunner, door deze vervolging verbitterd en in hunne begrippen versterkt, zich tegen de in hun oog onrechtmatige overheden niet zelden poogden te verzetten, en alle, ook de minst geöorloofde middelen bij de hand namen om hunne verdrukte, doch talrijke medebroeders aan te zetten tot afschudding van het juk der synodale dwingelandij: ja zelfs het goud van Spanje en Frankrijk en de hulp der Roomschgezinden tot schraging hunner oogmerken verzochten.

Het bestand met Spanje stond ondertusschen te eindigen, en, hoewel die Mogendheid de hoop had verloren, om de Nederlanden te kunnen aanvallen op een tijdstip dat de beide partijen nog even machtig en ongeneigd tot vereeniging waren,

bleef dezelve echter het vuur van tweedracht en muiterij aanstoken en liet zij niet na, al wat bedektelijk Remonstrantsgezind bleef, door beloften en geschenken uit te lokken om zich tegen des Princen bestier te verzetten. Gelukkig echter voor Nederland en tot eer der natie waren er slechts weinigen, zelfs onder de verdrukte partij, die aan de uitlokselen gehoor verleenden en den naam van landverraders verdienen mochten.

Wij laten na deze korte beschouwing aan den lezer over te beslissen, tot welke klasse de beide nieuwe sprekers behoorden, welke wij met den aanvang van het volgende hoofdstuk ten tooneele voeren.

Zestiende hoofdstuk.

Der papen-kist is leegh.
Syn krygs-volck blyft verswackt: syn wissel achterweegh.

Terwyl was Spinola om gelt belaân te hoof:
Hy leende hier op borgh en daar op goet geloof.
V o n d e l.

Buiten het bevallig gelegen *Tiel* strekt zich langs den oever van den somberen Waal eene vrolijk bosschaadje uit, welke onderscheidene, alle zeer schilderachtige uitzichten oplevert. Het genieten der aangename natuur scheen echter de drijfveer niet te wezen, welke de twee personen, die het bezochten op den fraaien Meiavond, waarmede wij onze geschiedenis hervatten, derwaart gelokt had. Noch de lentezang van het kwinkeleerend gevogelte, noch het bekoorlijk schouwspel der lieflijk bloeiende boomgaarden, noch zelfs de majestueuse vloed die zijne wateren voortrolde aan den voet van den zwaren dijk waarover het boschje zich uitstrekte, schenen hunnen aandacht bezig te houden. Van de bank, op welke zij onder het lommer eener zware linde gezeten waren, staroogden zij onophoudelijk op eene veerschuit, die tegen wind en stroom van de overzijde langzaam aan kwam stevenen.

‘Ik weet niet,’ zeide de eene, ‘of het door de spiegeling der zon in 't water komt of door den verren afstand, of dat mijne oogen er schuld aan hebben, maar ik kan nog niemand van de over-varenden kennen.’ -

Die deze woorden sprak was een man van middelbare jaren, gezet van gelaat en lichaam, hoog van rug en met grijsachtig hair en baard. Hij droeg een nieuw zijden manteltje over een jachtgewaad, waar de oorspronkelijk groene kleur van verschoten, en de eens gouden passementen zwart geworden waren. Zijn medgezel was kleiner, doch netter van postuur en eenvoudig, doch cierlijk in 't zwart gekleed. Zijn geestige oogopslag, de bevallige en wakkere levendigheid zijner bewegingen en de zorg, waarmede hair en baard gekamd en gebalsemd waren, gaven hem een nog jeugdig voorkomen; doch eenige rimpels, die zich aan de slapen van het hoofd vertoonden, veroorzaakten aan den opmerkzamen beschouwer, dat de Ambtman van 't Land tusschen Maas en Waal (deze was het) zijne eerste jeugd had zien voorbijgaan.

‘Het is zeker onaangenaam,’ zeide hij, te moeten wachten, wanneer men, zoo als wij, in pijnlijke onzekerheid den tijd doorbrengt.’ -

‘Kom! kom! hernam degene die eerst gesproken had: ‘zoo gij den moed laat zakken, weet ik niet wat UEd. dienstwillige dienaar wel doen zal; want ik ben er toch in allen gevalle de ergste aan toe.’ -

‘Den moed zult gij althands nooit verliezen, mijn waarde BOTBERGEN!’ zeide MOM.

‘Neen,’ hervatte deze, ‘maar wat helpt deze, wanneer...’

‘Zoo meen ik het niet,’ viel hem de Ambtman in de reden: - men kan niet verliezen wat men nimmer gehad heeft.’ -

‘*Was zum henker!*’ riep BOTBERGEN uit, de hand aan het gevest van den degen slaande, ‘indien een ander dan JACOBUS MOM mij zulk eene belediging zeide...’

‘Maar gelukkig voor u is het JACOBUS MOM en geen ander,’ zeide deze: ‘nu, kijk mij maar zoo grimmig niet aan: gij weet immers, dat uwe fratsen bij mij geen opgeld doen. Zeg mij liever eens, waarom gij begrijpt er erger aan toe te zijn dan ik.’ -

‘Ei hoe dom, dat gij dat niet beseft. JACOBUS MOM, over Maas en Waal machtig en gezien, en die op trouwen staat met het schoonste en rijkste meisje van den omtrek; die, zoo de aanslag lukt, misschien stadhouder van de geheele provintie wordt, en, zoo hij mislukt, zich wel zal weten te dekken; zoude die eene ongerustheid kunnen voeden gelijk aan die van ELBERT VAN BOTBERGEN, die zich, in geval van een' goeden uitslag, met een schraal ambtje, misschien wel met een “God loone u” zal zien betalen, en zoo de boel in de war loopt, een kop korter gemaakt wordt.’

‘Dwaas!’ zeide MOM: ‘juist daarom zoude uw lot gunstiger staan dan het mijne, omdat gij niets te verliezen hebt, terwijl ik veel op het spel zette; - echter is het met mijn huwelijk nog lang zoo zeker niet: mijn crediet is sedert eenigen tijd

merkelijk gedaald, en zoo er heden geen geld van GROBBENDONCK komt, laat ik den aanslag varen;.. doch zie eens toe ELBERT! heeft TEUN WEZER niet twee vreemde passagiers aan boord?' -

'Gij hebt een scherper gezicht dan ik,' antwoordde BOTBERGEN: 'mijn oog is niet genoeg geoefend om op zulk een' afstand inlanders van vreemden te onderkennen.' -

''t Is waar, ik herinner mij gehoord te hebben, dat gij in den krijg nooit een' vijand zijt aangevallen, uit vrees van door misverstand eenen vriend te deeren.' -

'Gij schijnt er heden smaak in te vinden om mij zotheden te zeggen,' antwoordde BOTBERGEN, de borst opzettende; 'doch ik denk er niet op te antwoorden.' -

'Niet? Gij waart anders altijd beroemd wegens uwe vlugge antwoorden... met den mond namelijk... Doch nu herken ik dien éénen passagier: het is GERARD PREYS, en die andere is LEENDERT LEENDERTZ; maar wie is die derde, die naast den veerman zit?' -

'Ja!' zeide BOTBERGEN, 'hoe wil men een' vent herkennen, die een hoed met breede randen draagt en in een' mantel gebakerd zit? Kijk daar staat hij op. Wie duivel mag die lange spergie wezen. Hij lijkt wel den koning uit het kegelspel.' -

'Wij zullen nu ten minste vernemen hoe de vork in den steel zit,' zeide MOM, oprijzende: 'Doch laten wij stadwaart gaan en de aankomenden verbeiden. Ik weet waarlijk niet, welke

tijding ik liever had, dat zij mij aanbrachten.' -

'Foei!' zeide BOTBERGEN: 'zult ge achteruit krabben, nu wij zooverre gevorderd zijn? Doch ik gis de reden al: gij zult uwer jonge vrouw geene droefheid willen veroorzaken, door den vijand uit te noodigen om uwe wittebroodsdagen te helpen vieren.' -

'Dat ware het minste,' antwoordde MOM; 'doch mijn huwelijk moet voltrokken zijn, eer de vijandelijkheden beginnen; anders komt er, gelijk van zelfs spreekt, niets van.' -

'Dan zult ge u zeker moeten haasten.' -

'Ja! en het ergste is, dat de freule, gelijk ik uit alles bespeur, een' tegenzin in mij heeft opgevat, waarvan ik de oorzaak niet weet, doch daarin weet te vinden, dat een zekere knaap, een frissche jongen, die met haar is opgevoed, waarschijnlijk het hartje van dat bloemzoete maagdeken met zich genomen heeft naar de Palts, waar hij zich, geloof ik, thands bevindt.' -

'Zoo! en hoelang is het wel geleden, dat zij den knaap gezien heeft?' -

'Dat zal nu ongeveer twee jaren zijn,' antwoordde MOM: 'hij is, meen ik, in 19 van hier vertrokken.' -

'Zoo! dan vat ik den kneep! en ik geloof in de daad, dat eene vergelijking, tusschen een' frisschen speelmakker en een' deftigen heer als de Ambtman MOM, nooit gunstig uit kan vallen voor den laatsten. Doch misschien is het meisje wel van hare liefde te genezen; vooreerst, wij hebben de af-

wezigheid van den minnaar in ons voordeel, en dat zegt veel: en dan, in de tweede plaats... hoe heet die knaap? ik zal hem waarschijnlijk wel kennen; want ik heb een' blaauwen Maandag onder dien Spotkoning FREDERIK gestreden.' -

'De wapens gevoerd, meent gij; want gestreden, dat kan ik van u niet geloven. - Des jongelings ware naam is mij nog onbekend; want, zoo ik wel onderricht ben, is hij van Spaansche afkomst. Doch de Heer VAN SONHEUVEL heeft hem onder den naam van JOAN VAN CRAEIHORST laten inschrijven op de krijgsrollen, en ik geloof dat zijn oogmerk is, hem dat landgoed, 't welk onder *Sonheuvel* ligt, bij zijn afsterven te legateeren.' -

'JOAN VAN CRAEIHORST! o! dien heb ik zeer goed gekend, en waarlijk, dan besef ik uwe vrees; want het is een jongen als een kool.. wat opvliegend en driftig; ik heb eens eenen hevigen twist met hem gehad; want wij dienden onder een vaandel.' -

'Zoo! dat zal dan misschien de reden geweest zijn, dat gij zoo spoedig het leger verlaten hebt om uwe haardsteden weder op te zoeken?' zeide MOM, spottende.

'Juist! ik had hem gewond, en, zoo ik meende, doodelijk: en om die reden ontvlood ik de straf, op het tweegevecht gesteld;.. doch dit blijft onder ons.' -

'Natuurlijk!' zeide MOM: 'ik zoude u zelfs raden het voor u te houden, eer men u in 't aanzicht logenstrafte:... doch dat is om 't even: gij hebt dus nog eene oude puist aan dien Jonker?' -

‘Ongetwijfeld,’ antwoordde BOTBERGEN: ‘en zoo ik hem kwaad kan doen, zal ik het niet nalaten.’ -

‘Voortreffelijk! dus zoude het voorvalletje, betreffende uw krakkeel, behendiglijk en op zijne plaats verhaald...’

‘Dat was net wat ik in de tweede plaats wilde aanvoeren,’ zeide BOTBERGEN: ‘een beetje kwaadsprekenheid en de belasterde wijd van hier... daarmede komen wij ver, geloof dat vrij.’ -

Onder dit gesprek hadden zij het boschje verlaten en waren, binnen de stad, aan de deur eener burgerwoning gekomen, van welke zij het voorhuis binnentraden. In den winkel bevond zich een bejaard man, met een klein knijpbrilletje op de punt van den neus, eene grijze kalot op het hoofd, een stemmig gewaad en een bijbeltje naast hem. Deze man was een schrijnwerker, gelijk de meubelen die hem omringden aanduidden. Hij was bezig met het afschaven van een kabinet, welke bezigheid hij verlichtte door met eene holle stem psalmen te zingen. Toen de beide heeren binnenkwamen, lichtte hij den bril af, zag hen even aan, zonder zijn werk noch zijn gezang te staken, en wendde terstond weder zijne oogen op de nooteboomhouten plank die hij voor zich had.

‘Is de achterkamer ledig, KLAAS MEINERTZ?’ - was de vraag, welke hem de Ambtman deed.

De oude man knikte toestemmend, zonder op te zien.

‘En heeft men u gewaarschuwd, dat ik eenige kennissen spreken moet? En weet ge het woord?’

De schrijnwerker bëantwoordde deze vragen op dezelfde wijze, zonder zijn' arbeid te staken.

‘Zoude men niet zeggen,’ merkte MOM aan, zooras hij zich in het achterkamertje met BOTBERGEN alleen bevond, ‘dat diezelfde KLAAS MEINERTZ de botste, eenvoudigste ezel ware, dien men ooit gezien had. En echter is er misschien niemand, die er zich beter op verstaat een complot aan den gang te houden. Het is nu zestien jaren dat hij de Spanjaarden als spion dient, en altijd ongemoeid en zonder ontdekt te worden.’ -

‘Dat geloof ik wel,’ zeide BOTBERGEN: ‘daar de Ambtman van Maas en Waal in 't geheim was, die hem ongestoord zijn weggetje gaan liet. Doch men zal op dien MEINERTZ een wakend oog dienen te houden: hij dient de Spaansche zijde, ja; doch alleen voor geld: en voor geld zoude hij die even gereedelijk verraden.’ -

‘Men moet op hem even goed letten als op TEUN WEZER, op DAEN DUYFS, op EYNDHOUTS, ja - op u zelven, ELBERT! Is niet de verbetering uwer middelen het eenige doel, waarom gij den staatschen afbreuk doen wilt?’ -

UEd. wordt al te scherp,’ zeide BOTBERGEN: ‘indien hetgeen gij zegt waar is, mocht gij wat meer zorg dragen om niet iemand, die, zoo als ik, u om hals kan brengen, door dergelijke aanmerkingen te kwetsen.’ -

MOM gevoelde de kracht van dit argument, en ten einde zijne vorige uitvallen weder goed te maken, nam hij een' vriendelijker toon aan. ‘Nu, ELBERT,’ zeide hij, maak u niet boos. Wij heb-

ben elkaêr niet veel te verwijten. Ik zelf, ik wil u gaarne bekennen, dat ik, zoo er kans voor mij overbleef om mijne verwarde fortuin in de dienst mijns vaderlands weder goed te maken, geen Spanjaarden zoude inroepen.'

Naauwelijks had hij deze woorden geëindigd, of de schrijnwerker trad binnen en gaf op zijne gewone geheimzinnige wijze te kennen, dat er iemand aan de deur was, die Zijne Edelheid wenschte te spreken.

'Is hij van die wij verwachten?' vroeg MOM.

'Hij weet het wachtwoord,' antwoordde MEINERTZ de schouders ophalende.

'Dan zal het PREYS wezen of LEENDERTZ. Laat maar binnenkomen.

De grijzaart vertrok; doch scheen niet terug te komen.

'Wat dralen zij nu?' riep MOM, ongeduldig het vertrek op en neder gaande. ELBERT ga eens zien waar zij blijven.' - BOTBERGEN opende de deur

'*Pax vobiscum!*'[1] zeide eene lange zwarte gedaante, welke juist binnentrad.

'Wie duivel?' riepen beide de edellieden, verbaasd terugtredende en de hand aan hunne degens slaande.

'Eilaas! Sint Jan is dood!' zeide de onbekende, zacht.

'Maar alle hoop nog niet ontvlood,' antwoordde MOM op denzelfden toon. 'Dat is nu volkomen goed en wel; maar met wien spreken wij?'

(1) Vrede zij met u.

‘Heb ik de eer den aanstaanden Stedehouder van Gelderland voor mij te zien,’ vroeg de vreemdeling, met eene nederige buiging.

‘Dat zal veel afhangen van de tijdingen die ik heden wacht,’ antwoordde de Ambtman: ‘Kort en goed, wie zijt gij?’

‘Zijne Hoogheid de Prins Kardinaal zendt mij tot UEdele, om over belangrijke onderwerpen met UEdele te spreken. Ik ben zijn vertrouweling, zijn biechtheer.’ -

‘Zijne Hoogheid doet ons veel eer aan,’ hervatte MOM: ‘neem plaats eerwaarde Pater, UEd. zal hoogstwaarschijnlijk vermoeid wezen van de reis. Waarmede kan men u gerieven? - MEINERTZ!’ -

‘MEINERTZ is uitgegaan,’ zeide de biechtvader: ‘ik heb hem eenige boodschappen gegeven; doch hij zal zoo straks terug komen. Bekommer u inmiddels niet over mij. *Panis meus est ut faciam voluntatem eius qui me misit*.’ -(1)

‘Ja maar!’ zeide MOM, zich eenigzins verwonderd tot BOTBERGEN wendende: ‘als nu PREYS en LEENDERTZ komen...’ -

‘Die zullen vooreerst niet komen,’ hernam de geestelijke heer; ‘die heb ik ook van de hand gezonden. Mijnheer van BOTBERGEN zal wel zoo goed zijn beneden in het voorhuis te gaan zorgen, dat niemand het gesprek kome stooren, 't welk ik met zijne Edelheid hebben moet.’ -

Verwonderd over den meesterachtigen toon, dien

(1) Mijn brood is dat ik doe den wille desgenen die mij gezonden heeft.

de vreemdeling zich aanmatigde, zagen BOTBERGEN en de ambtenaar elkanderen besluiteloos aan.

‘Mij dunkt,’ zeide de laatste na eenig stilzwijgen, ‘dat de Heer VAN BOTBERGEN wel hier zoude kunnen blijven. Voor hem althands heb ik geene geheimen...’ -

‘Maar ik wel,’ zeide de onbekende. ‘Ik vertrouw nooit iemand, dan dengene, wien ik door de omstandigheid genoodzaakt ben dat vertrouwen te moeten schenken; en, zoo ik de moeite neem, van *Brussel* te komen om den Heer MOM alleen te spreken, dan kan deze, dunkt mij, op zich de moeite nemen van te zorgen dat ons gesprek ongestoord blijve. Met dit al,’ (voegde hij er bij, daar ELBERT nog al staan bleef) ‘ik kan den Heer VAN BOTBERGEN beloven, dat zoo mijne onderhandeling met den Heer MOM naar wensch uitvalt, wij den uitslag onzer beraadslagingen aan hem zoowel als aan al de vroome dienaars zijner Katholieke Majesteit die zich hier bevinden, zoo spoedig mogelijk zullen bekend maken.’ -

‘Nu ga dan BOTBERGEN!’ zeide MOM, ‘en laat mij met den Eerwaarden Pater alleen.’ -

‘BOTBERGEN gehoorzaamde: ‘waar blijft nu, dacht hij bij zich zelven,’ onze arme Ambtman? Hij dacht eerst de beleider van 't gandsche spel te wezen, en daar komt een Spaansche monnik aanwaaien, die ons alle naar zijne pijpen zal laten danssen.

‘Zal ik,’ zeide MOM, zoodra zijn handlanger het vertrek verlaten had, ‘thands de redenen vernemen, Pater! welke mij de eer van uw bezoek verschaffen?’ -

‘Mij dunkt,’ antwoordde de monnik; ‘dat die nog al licht te raden zijn. UEd. zond PREYS en LEENDERTZ aan GROBBENDONCK: deze, geene volmacht hebbende om met hen te handelen, verwees hen tot den Aartshertog: en daar Zijne Hoogheid zich zeer ongesteld gevoelde, werd ik gelast, uwe zendelingen te onderhouden. Uit hetgeen ik van hen vernam, begreep ik, dat het voor de belangen van de goede zaak, zoowel als voor de uwe, noodzakelijk ware, dat ik zelf mij herwaart begave: en daarom ziet gij mij hier, gereed alle uwe bedenkingen of zwarigheden op te lossen.’ -

‘Ik heb u slechts ééne vraag te doen,’ zeide MOM: ‘brengt gij geld mede?’ -

‘De kinderen der Heilige Kerk,’ antwoordde de biechtvader, zijne armen deemoedig over de borst kruissende, ‘zijn niet gewoon, zich met de schatten dezer waereld te beladen, gedachtig aan het voorschrift: ‘*nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris*.’ -[1]

‘Dan behoef ik u niet langer aan te hooren,’ zeide MOM, hem in drift den rug toekeerende.

‘UEd. spot er mede,’ hervatte de vreemdeling: ‘maar....’

‘Vaarwel Pater! Goede reis naar *Brussel!* en mijne gebiedenis aan den Aarts-Hertog,’ zeide de Ambtman, willende heengaan.

‘Sta! gij dwaas!’ zeide de Pater, hem met eene forsche vuist terug houdende: ‘gij zijt im-

(1) Draagt geen goud, noch zilver, noch geld in uw gordels.

mers te ver gegaan om terug te krabben. Welke andere keus is u gelaten, dan die tusschen het stedehouderschap in Gelderland en een schavot in den Haag?'

'Dreigt gij mij?' vroeg MOM, toornig: 'keer tot hem, die u afzond, of ik laat u als eenen staatsvijand opknoopen, eer het jaar een' dag ouder is.' -

'Gaat dat hier zoo vlug in zijn werk?' vroeg de Monnik, lagchende: 'dan beschaamt men waarlijk de vierschaar der Heilige Inquisitie. Kom, kom, Heer Ambtman! tot zulke uitersten zal UEd. niet komen: er wordt immers maar een woord van mij vereischt, en gij komt met mij op de gerichts-plaats: wel is waar, ik word gehangen, en UEd. onthoofd: dat is niet meer dan billijk en een privilegie dat u rechtmatig toekomt. En wat zal uwe aanstaande bruid dan wel zeggen?' voegde hij er bij, hem met eenen doordringenden, scherpen blik aanziende.

'Er zijn geene bewijzen voorhanden van mijne voornemens,' zeide MOM, zich wrevelig nederzettende.

'Niet? - En uwe briefwisseling met GROBBENDONCK en LUDWIG, welke gedurende zoovele jaren volgehouden werd en waarvan ik al de materialen kan aanwijzen. En de bekentenissen welke de vroome KLAAS MEINERTZ en de eerlijke TEUN WEZER en de achtingswaardige ELBERT VAN BOTBERGEN en zooveel anderen meer, wanneer zulks door mij gerequireerd mocht worden, buiten pijn en banden zouden afleggen? Telt gij die voor niets? - Al ware het alleen het onderhoud, dat gij op dezen

tijd met mij voert, en wel in eene plaats, waar gij zelf de gevaren niet van kent. Uw lot is in mijne handen, edele Heer! en Pater EUGENIO, van de Orde JESU, komt niet geheel uit *Brussel* herwaart reizen, om met de kous op 't hoofd weder t'huiswaart te keeren, of - 't geen nog erger zoude wezen - om de markt van *Tiel* uit de hoogte te bekijken.' -

Deze woorden sprak de Jesuit, wien mijne lezers reeds voorlang herkend zullen hebben, op eenen langzamen, vasten toon, van tijd tot tijd ophoudende en den edelman met een snellen blik aanziende, om gade te slaan welken indruk zijne redeneering op hem te weeg bracht. De Ambtman scheen door de meerdere zielskracht van den afgezondene geheel verplet: zonder antwoord te geven bleef hij zitten, en keek ontevreden voor zich. De Jesuit nam plaats aan zijne zijde, greep op eene vriendelijke wijze zijne hand, welke MOM noch gaf, noch terugtrok, en vervolgde in dezer voege:

'Kom, edele Heer! wees goedsmoeds! ik zie u nog liever verstoord en opvliegend, gelijk zoo even, dan bedrukt en uit het veld geslagen, zoo als thands. Laten wij een' dwazen twist, of hoe zal ik het noemen, 't geen tusschen ons voorviel, vergeten, en woorden van gezonden zin tot elkanderen spreken. Zoude UEd., na zoolang voor Zijne Hoogloffelijke Katholische Majesteit geijverd te hebben, de goede zaak, zonder eenige billijke reden, op eenmaal verlaten?' -

'Ik ben het niet, die haar verlaat,' antwoordde MOM: 'het zijn de Aartshertog en SPINOLA, die

mij laten zitten. Wat kan ik, al wilde ik ook, zonder geld, ten dienste Zijner Majesteit uitrichten?' -

'Het zal hier geld en ambten regenen,' zeide EUGENIO, 'als maar eerst de zaak haar beslag heeft.'

'Ja, als wij het eerst aan Spanje brengen, zal Spanje er ons naderhand mede beschenken,' zeide MOM, met bitterheid: 'is het zoo niet? ik weet den toestand, waar gij in verkeert: uwe krijgskas is uitgeput, SPINOLA berooid en de geestelijke orden zijn, zoo als altijd, niet scheutig.' -

'Daar is misschien wat aan,' antwoordde de Jesuit, altijd met dezelfde koelbloedigheid; 'doch weet gij wat de voornaamste reden is, waarom men u thands geen geld zendt? - Men vertrouwt u maar half.' -

MOM schoof zijnen stoel een eind achteruit en zag den Jesuit met een oog van verbazing aan: 'nu geloof ik, Pater!' zeide hij, dat gij voor de eerstemaal in uw leven oprecht zijt.' -

'Dat ben ik, want, gelijk de waardige FONSECA zeer juist aanmerkt: men moet altijd oprecht zijn, wanneer men geen belang bij een logen heeft. - Zoo als ik zeide, Don AMBROSIO SPINOLA en Don LOUIS DE VELASCO, twee ruwe en ronde krijgslieden, die van al wat de staatkunde betreft, hoegenaamd geen verstand hebben, mistrouwen u en denken, dat gij, omdat gij de Staatschen misleidt, ook de Spaanschen zoudt kunnen misleiden. Eenvoudiglijk daarom wil men u geen geld sturen.' -

'En daarom eenvoudiglijk wil ik u ook niet helpen! Ik herhaal het: zonder geld kan ik de

eedgenooten niet te vrede stellen.. en voorschotten doe ik niet.' -

'UEd. heeft volmaakt gelijk,' hernam de zoon van Lojola; 'doch van wat anders gesproken: mag ik UEd. dit geschrift ter hand stellen?' -

Bij het uiten dezer woorden haalde hij een perkament uit zijnen boezem en bood het den Ambtman, die het met eene koele onverschilligheid opende en doorlas. Het behelsde eene aanstelling van JACOBUS MOM enz. tot Stedehouder van Gelderland in naam zijner Katholike Majesteit, en was door den Aartshertog onderteekend en met deszelfs zegel bekrachtigd.

'Welnu!' zeide de Jesuit: dit is meer dan eene belofte, niet waar?' -

'Het is nog veel minder,' antwoordde MOM, droogjes: 'de Aartshertog verdeelt de beerenhuid, voordat de beer dood is, en hij wil niet eens geld verschaffen tot den aankoop van wapens om het beest te vellen.' -

'Wapens zullen u overvloedig verschaft worden,' hervatte EUGENIO: 'daarvoor sta ik u borg.' -

'Maar bekwame medehelpers; waar ik op rekenen kan,' vervolgde MOM: 'want alleen...' -

'PREYS, LEENDERTZ en EYNDHOUTS zijn door aanzienlijke toezeggingen van geld en ambten bereid alles voor de goede zaak te wagen. BOTBERGEN hangt slechts van u af. SLATIUS, GROENHOVIUS en hunne Arminianen zijn, uit wraakzucht en haat alleen, volkomen bereid zich bij ons te voegen. De wederdoopers, die niet vechten mogen, hebben

ons van geldelijken onderstand verzekerd. De Kornetten van GROBBENDONCK hebben last gekregen, om, dadelijk bij het einde van het bestand, vaardig te wezen tot ondersteuning uwer pogingen. En,' voegde hij er zacht en langzaam bij: 'Graaf HENDRIK FREDERIK...'

'Is toch niet op onze zijde?' vroeg de Ambtman, hem haastig in de reden vallende.

'Dat juist niet,' antwoordde EUGENIO met een' spotachtigen grimlagch; 'maar hij werkt ons volkomen in de hand. Door de gunst, welke hij tot nog toe aan de verdrukte Remonstranten betoond heeft, door de verkeerde wijze, waarop LUDWIG, die hem met open oogen bedriegt, hem de zaken beschouwen laat, door de verwijdering, die tusschen hem en zijnen broeder ontstaan is, zijn de oogen van alle misnoegden in Holland op hem gevestigd. MAURITS is van dit laatste bewust: en het oogenblik is daar, dat broedertwist en binnenlandsche tweespalt, de ontwerpen van Spanje in de hand werkende, ons in staat zullen stellen over al de nog overig zijnde zwarigheden te zegevieren.' -

'Gij leert mij veel en merkwaardig nieuws,' zeide MOM; 'doch gij neemt mijne voorname zwarigheid niet volkomen weg. Hoe kan ik hier mijne plannen tot rijpheid brengen, zonder...'

'Daarom juist kom *ik* hier,' hervatte EUGENIO: 'ik, die vijfentwintig jaren lang geene moeite, geene opofferingen heb ontzien, om het heerlijk doel te bevorderen, dat ik eenmaal zwoer te zullen bereiken: ik, die gedurende al dien tijd met raad en daad, met pen en zwaard, met goud en list de

goede zaak heb gediend: ik, die al de hier ontbrandde twisten heb gesticht, onderhouden of aangeblazen: ik, zonder wien geene samenzweeringen, aanslagen noch eedverbonden zijn uitgedacht, verlevendigd of voortgezet: ik, die den arm wapende van PANNE en MICAULT, die den Graaf VAN FALCKESTEIN en zijne beide kinderen om hals liet brengen, die LUDWIG, ten dienst van Spanje, in alle staatsgeheimen dringen deed, die waardgelders, predikanten en aristocraten tot muiterij en tweedracht aanzette, die, in een woord, alles aanwendde, om dit land het onderst boven te keeren, - ik zal ook in dit geval het door u zoo heerlijk aangegeven ontwerp besturen en tot rijpheid brengen. Nog deze nacht (want andere bezigheden vereisschen mij voor het einde van 't bestand in *'s Bosch* en in *'s Hage*) nog deze nacht zal een aanzienlijk getal eedgenooten, door mij in tijds verwittigd en bijeengeroepen, in dit huis vergaderen. Hier zult gij Spaanschgezinden, Roomschen, Arminianen, Mennisten, ja orthodoxe Protestanten bijeen zien. De middelen zullen hier beraamd worden om tot ons doel te geraken: en van de uitvoering zal ik al de moeite, gij al de eer ontfangen. - Ik heb gezegd! en thands staat het aan u te bëoordeelen of gij u aan 't hoofd dier schaar plaatsen wilt, dan of gij hen allen, maar ook uzelven nevens hen aan het zwaard des beuls ten prooi wilt geven.' -

Meer overreed dan overtuigd door de woorden van den Jesuit, begreep de Ambtman niettemin, dat er wel niet anders voor hem opzat, dan het voorstel aan te nemen. 'In Gods naam,' zeide

hij, hem de hand toereikende: ‘de teerling is geworpen en ik geef mij aan uwe leiding over.’ -

‘Gij doet wel,’ zeide EUGENIO: ‘en uwe keuze zal u niet berouwen; - intusschen, wat ik vooreerst van u te vragen heb, is dat gij ons gesprek geheim houdt. Alleen PREYS en LEENDERTZ, met welke ik herwaarts gekomen ben, benevens BOTBERGEN, kennen mijne betrekkingen: ook KLAAS MEINERTZ; doch die is eene oude kennis en het kanaal waardoor ik altijd kondschap ontving; voor de overigen ben ik VAN DYK, inwoner van *'s Hertogenbosch,* en...’

Op dit oogenblik stoof BOTBERGEN de kamer in. ‘Daar is de kamenier van de freule VAN SONHEUVEL,’ zeide hij, ‘welke den Heer MOM verlangt te spreken.’ -

‘De kamenier van de freule!’ riep MOM verwonderd uit: ‘en hoe wist zij dat ik hier was?’ -

‘Zij wist meer dan dat,’ antwoordde BOTBERGEN: ‘want toen ik haar vroeg, wat zij hier deed, antwoordde zij: de wind loopt zuidwest.’ -

‘Daar schuilt verraad onder,’ riep MOM; ‘doch wij zullen dadelijk...’

‘Bedaar!’ zeide de Jesuit, hem terughoudende: ‘MAGDALENA is van de onze.’ -

‘Zij van de onze?’ herhaalde de Ambtman, verbaasd: ‘hoe langer hoe vreemder! ik bemerk wel, dat ik, schoon de hoofdaanlegger, niet meer doe dan de kaarten te geven, die een ander geschud heeft.’ Hier zag hij EUGENIO veelbeduidend aan.

‘Nu, als zij van de onze is,’ hervatte BOTBERGEN: ‘moet zij dan maar hier komen?’

‘Ongetwijfeld,’ zeide MOM: ‘zij heeft misschien eene boodschap van hare meesteres.’ -

‘Die is althands niet van de onze,’ zeide ELBERT, meesmuilende: ‘als zij maar de uwe wordt, dan zult gij wel te vreden zijn?’ Dit zeggende verliet hij het vertrek.

Hij keerde na eenige oogenblikken terug met de kamenier der freule VAN SONHEUVEL, eene rijzige, deftig doch eenvoudig gekleede vrouw, wier gelaat, hoe vervallen ook, bewees, dat zij in hare jeugd ongemeen bevallig geweest moest zijn. Sedert de gebreken van eenen vergevorderden leeftijd de oude GEERTRUI beletteden, hare bediening op het slot langer waar te nemen, was MAGDALENA door de voorspraak van KLAAS MEINERTZ, die den Baron VAN SONHEUVEL onder zijne kalanten telde, hare plaats op het slot komen vervullen en had zij zich, door hare bekwaamheid in 't bestieren van de huishouding en door haar geschikt en ordelijk gedrag de achting van den Baron en het vertrouwen zijner dochter weten te verwerven.

‘Goeden morgen, MAGDALENA!’ sprak MOM, zoodra zij binnentrad. ‘Gij brengt, hoop ik, goede tijding. Is alles wel op het slot? uw Heer? .. en de freule?’ -

‘Beiden zijn in goeden welstand, Mijnheer!’ antwoordde de kamenier. ‘De freule heeft mij verlof gegeven om mijn' oom KLAAS MEINERTZ te komen bezoeken, daar de Hovenier juist naar *Tiel* moest om gereedschappen te kopen: en de Heer Baron gelastte mij eens naar den welstand uwer Edelheid te gaan vernemen en meteen te vragen of

UEd. ook genegen zijt, morgen nadenmiddag eens op het slot te komen. Er zal eene groote kegelpartij wezen.' -

'Mijne onderdanige groete aan den waarden Heer Baron, en wees zoo goed aan Zijn Ed. te zeggen, dat er op *Sonheuvel* geene kegelpartij behoeft te wezen, om mij daar heen te lokken. En,' vervolgde hij, haar een stuk goud aanbiedende: 'vergeet ook vooral niet, lieve MAGDALENA! mij in de gunst uwer engelachtige meesteresse aan te bevelen.' -

'Ik dank u,' zeide de kamenier: 'de Baron VAN SONHEUVEL alleen heeft het recht, mijne diensten te betalen: aan anderen bewijs ik die zonder loon.' Dit zeggende wees zij het geld met eene trotsche wending af, doch op datzelfde oogenblik ontdekte zij den Jesuit, die zich bij hare komst achterwaart begeven had en gaf een' gil.

'Wat schort er aan? wat deert u?' riepen MOM en BOTBERGEN, als uit één' mond.

'Gij waart misschien niet van mijne tegenwoordigheid in deze woning verwittigd?' vroeg EUGENIO, vooruittredende.

'Neen!' antwoordde MAGDALENA, met eene onzekere stem: 'mijn oom, wien ik op straat ontmoette, had mij alleen gezegd, dat ik den Heer MOM hier zoude vinden en mij het wachtwoord gegeven, maar...'

'Een wachtwoord!' viel de Ambtman in, die toch nieuwsgierig was, in hoeverre de kamenier van ULRICA tot het eedgespan in betrekking stond. 'En hoe kost gij op de gedachte komen, dat er

een wachtwoord noodig ware, om mij te spreken?' -

'Omdat ik u ken, Stedehouder van Gelderland!' antwoordde MAGDALENA, het hoofd met fierheid oprichtende: 'omdat uwe bedoelingen en aanslagen mij bekend zijn, en omdat ik overtuigd ben, dat de eerwaarde Pater EUGENIO zich aan geene gevaren zoude blootstellen zonder de noodige voorzorgen te hebben genomen. Vrees intusschen van mij niets,' vervolgde zij, de hand aan den van verbazing sprakeloozen Ambtman toereikende: 'waar ik kan en vermag zal ik u tot eene vriendin en helpster verstrekken: u en allen, die voor onze Heilige Moederkerk goed en bloed in de waagschaal stellen. Ik groet u, mijne Heeren! en u ook, Pater! gij hebt mij waarschijnlijk geene bevelen te geven?' vroeg zij, dezen laatsten met eenen trotschen, eenigzins verachtelijken blik aanziende.

'MAGDALENA!' zeide de Jesuit, terwijl een waas van weemoed of aandoening zijne gestrenge, geele gelaatstrekken overdekte: 'moeten wij, na eene afwezigheid van vijfentwintig jaren...; doch, gij hebt gelijk, het is hier de geschikte plaats niet.' -

'Vaarwel, Pater EUGENIO!' herhaalde MAGDALENA en verliet het vertrek.

'Joost haal mij zoo ik er iets van begrijp,' zeide ELBERT, zooras zij weg was.

'Ik sta als versteend,' zeide MOM: 'zult gij ons ook van dit raadsel de oplossing verkiezen te geven, Pater?' -

‘Ik heet VAN DYK,’ zeide EUGENIO koeltjens: en ben een verjaagde Remonstrant die in *'s Bosch* woon; want, zoo mijn gezicht mij niet bedriegt, zie ik aan het eind der straat KLAAS MEINERTZ met twee Arminianen komen.’ -

‘Juist,’ zeide BOTBERGEN, zich naast hem aan het raam begevende, ‘dat zijn twee vreemdelingen, die in den *gouden Ojevaar* zoo straks zijn gekomen; maar ik wist niet dat het Arminianen waren.’ -

‘Alles loopt naar wensch,’ hervatte de Jesuit, en, ELBERT zachtjens naar zich toe trekkende, fluisterde hij hem in 't oor: ‘de Aartshertog heeft u eene compagnie toegezegd en tweehonderd guldens tot een geschenk;.. maar blijf u thands maar beneden ophouden en zorg dat PREYS en LEENDERTZ ons niet komen storen, terwijl wij met dit paar ketters bezig zijn. KLAAS MEINERTZ zal u wel wat Rijnwijn schenken. De man heeft een goede kelder.’ -

‘Tot uw dienst Pater... VAN DYK,’ zeide BOTBERGEN en vertrok.

‘En wat moet er nu gedaan worden?’ vroeg MOM, die zich weder maar half te vreden en met blijkbare ongerustheid in eenen stoel had nedergeworpen.

‘Laat mij maar begaan, Heer Stedehouder! en bevestig mijne gezegdens. Wij moeten thands twee hoofden der misnoegden tot onze zijde overhalen. Een hunner zult gij, bij name althands, kennen. Hij is de zoon van den Predikant te *Sonheuvel*.. HENDRIK RAESFELT.’ -

‘Ik heb van hem hooren spreken,’ zeide MOM; ‘doch zorg toch, mij niet bloot te stellen aan de onaangename gevolgen, welke eene herkenning zoude kunnen hebben.’

-

‘Hier zijn de twee Heeren uit den *gouden Ojevaar*,’ zeide KLAAS MEINERTZ, zijn' neus door de even gëopende deur stekende.

Zeventiende hoofdstuk.

Maar gij, die hier het woord voert int 't gezantschap,
Wie zijt ge?
B i l d e r d i j k . *Floris de Vijfde.*

De twee nieuwe personaadjen, welke nu op vergunning van den Ambtman het vertrek binnenkwamen, leverden in hun uiterlijk voorkomen een paar volkomen tegenbeelden op. De een was een log, dik mensch, met een gemeen, dom en lelijk gelaat, een' grooten rooden neus, die, van menigvuldige uitwassen en puisten voorzien, getuigde, dat de brandewijn niet zelden den vroomen man te stade kwam, als hij zijne zorgen begeerde te verzetten. Zijn gewaad was versleten en armoedig en men kon zien, dat het niet voor zijn lijf gemaakt was. Zijne lompe, grove handen en voeten schenen eer geschikt om de zware klei te bewerken of turf te trappen, dan om geschikte gebaarden van den kansel te maken. Zijne heesche, wanluidende stem duidde meer den oproerkraaier dan den leeraar aan, en zijn waggelende gang verraadde eer den Bacchusdienaar dan den zedeprediker. Of de waard in den *gouden Ojevaar* hem bij deze gelegenheid zijnen wijn te veel had aangeprezen,

is ons onbewust: zeker is het, dat hij het vertrek, waar MEINERTZ hem binnen leidde, waggelend inschoof en zijnen morgengroet stotterende uitbracht.

Zijn medgezel was een schoon, rijzig jonkman, met fraaie blonde hairen, zwarte sprekende oogen, en mannelijke, door de zon eenigzins verbrandde gelaatstrekken. Hij had eenen geel lederen reiskolder aan, met koperen knoopjens vastgehecht, en een' hartsvanger op zijde, in een' breeden groenen bandelier hangende. Een hoed zonder pluimaadje, een paar bestoven halve laarsjens met groote sporen en breede ruitershandschoenen kondigden in hem veeleer een' ruiter dan een predikant aan. Met een open gelaat en eene ongedwongene houding trad hij binnen, half voortgetrokken door zijnen ouderen reismakker, die hem met de volgende bewoordingen aan VAN DYK (want onder dien naam alleen kende hij EUGENIO) voorstelde: '*Eruditissime vir! Dominé* VAN DYK, *vel melius Ab Aggere!*.. ik ben uw onderdanige Dienaar, *humillimus servus!* Groote dingen zullen door UEd. in Israël uitgericht worden. Ik heb de eer UEd. hiernevens aan te bieden.. *virum juvenem egregium, magno ingenio vel magni ingenii,* want beide zegt men, *teste Gerardo Joanne, viro celeberrimo*.. een voortreffelijk jong mensch, den Heer... ja hoe heet hij?... van der Hummes of zoo een naam... *sed nominum vana curiositas*. - *Sufficiat,* dat hij de phoenix van alle reisgezellen is, *nec minus bonus potator*... he! he! kastelein! een glas karnemelk met een scheutje brandewijn er in.' -

Na deze fraaie proeve van welsprekendheid liet GROENHOVIUS, (zoo heette de leeraar) zijnen reisgenoot los, knikte nogmaals MEINERTZ toe, dat hij hem het gevraagde brengen zoude, zette zich in eenen armstoel neder, vouwde de handen over den buik ineen, en zag het gezelschap met eenen wijdopgesparden mond aan.

'Wat moeten wij met dien dronken gek beginnen?' vroeg MOM halfluid aan EUGENIO.

'Hem laten slapen tot hij nuchteren wordt,' antwoordde deze op denzelfden toon: 'hier althands kan hij hoegenaamd geen kwaad uitrichten, al verspreekt hij zich.' -

'Is U Eerwaarde reeds lang met dien dronkaart opgescheept geweest?' vroeg MOM, zich beleefdelijk tot den jongeling wendende, die met eene verlegene houding zijn' reisgenoot beschouwde.

'Heden morgen heb ik hem, van *Nymwegen* aankomende, achteropgereden. Hij heeft mij verzocht, onder mijne geleide te mogen voortreizen, en heeft niet losgelaten, of ik moest nog in den *gouden Ojevaar* een tijdlang vertoeven om een glaasje van afscheid te drinken; UEd. is, naar ik vermoede, de Ambtman MOM, op wiens last ik hier geroepen ben.' -

'Dat is te zeggen,' zeide MOM, EUGENIO zijdelings aanziende: 'op mijn' last.. ja, in een' zekeren zin. Eigenlijk heeft mijn vriend VAN DYK het een en ander met UEd. te overleggen. Wat mij betreft, ik ben uw dienaar tot heden avond, dan hoop ik u weder te zien.' -

'Met uw verlof,' hernam de jongeling, 'he-

den avond was het mijn voornemen, om...' -

'Tot straks,' hernam de Ambtman, hem beschermenderwijze met de hand groetende en zich vervolgens tot den Jesuit wendende: 'ik ga naar PREYS en LEENDERTZ,' zeide hij: 'gij zult het noodige met deze Heeren wel afhandelen.' - Dit gezegd hebbende, vertrok hij.

'Maar!' vervolgde de vreemdeling, zich naar EUGENIO keerende: 'ik moet heden avond naar *Sonheuvel,* en ik zie niet, welke redenen men hebben kan, mij hier op te houden.' -

'Hoe!' vroeg de Jesuit: 'vertrekt gij naar uwen vader? Ik dacht, dat hij u niet meer voor zijn' zoon erkennen wilde.' -

'Dat kan hij ook niet,' hernam de reiziger: 'dat verbieden de omstandigheden.' -

'Zeer natuurlijk!' merkte EUGENIO aan: 'wanneer men geheel andere grondbeginselen heeft: - en daarenboven, wat zegt de Schrift: *si quis non odit*...'[(1)]

'Wie haalt daar de Paapsche overzetting aan?' vroeg GROENHOF, uit de sluimering opschietende, waarin hij geraakt was.

'Ik!' zeide EUGENIO bedaard: 'gij weet ik ben een Bosschenaar, en daar hoort men zelden anders als uit de *Vulgata* praten; - daar is nimmer gelegenheid om een geestelijk woord te hooren, ten zij van papen en paapsgelijken. Hoe velen smachten aldaar met mij naar het waarachtige manna van geestelijk onderricht, met den daauw der ge-

(1) Zoo iemand niet haat.

leerdheid doorvoed en gestoofd in de zon der gezonde rede... daarvan gesproken Dominé! ik hoop dat U Eerwaarde morgen in staat zal zijn, voor de dierbare kudde, welke zich hier verzamelen zal, eene predikatie te houden. - Of anders, uw jonge ambtgenoot misschien...'

'Ik?' riep de jongeling, die de vreemde redenen van den gewaanden Bosschenaar met verwondering had aangehoord: 'en voor wien ziet UEd. mij aan?' -

'Zoo!' zeide GROENHOF: 'is mijn jonge reismakker ook een Nazireëer! *an collega?* waarlijk *valde gandeo,* eenen geleerden, eenen broeder, eenen medeverdrukte, eenen medearbeider in 's Heeren wijngaard in hem te ontmoeten. Ik dacht aan zijne kleeding eerder dat hij een *miles gloriosus, de quo Plautus,* dan een *miles Christianus, de quo Paulus habet,* ware.' -

'Wat collega? wat verdrukte!' riep de vreemdeling uit, terwijl hij rood werd van drift: 'ik heb *Plautus* ook gelezen, en ik ben niet op de malle vergelijking tusschen mij en zijnen Thraso gesteld. - Hoe is het? een misverstand, of scheeren wij elkaêr?' -

'Ik prijs de achterhoudendheid,' zeide EUGENIO: 'doch hier is dezelve althands overbodig. Bij ons behoeft gij uwen naam en bediening niet te verbloemen, daar uwe komst te dezer plaats genoegzaam bewijst welk vertrouwen gij in mij gesteld hebt: en de zegepraal der goede zaak, de val onzer hoogmoedige verdrukkers, de vrijheid der Kerk, zullen tot zoovele bewijzen strekken, dat

dit vertrouwen aan geen' onwaardige geschonken werd.' -

'Ik u vertrouwen geschonken?' vroeg de onbekende, hoe langer hoe meer verwonderd: en door wien dan ben ik hier ontboden?' -

'Door wien? - Door mij, door VAN DYK,' antwoordde EUGENIO: 'ik ben degeen, die u te *Mulheim* schreef en u verzocht, dadelijk herwaart te spoeden, om de middelen te beramen, ter uitvoering van dat groote en godzalige voornemen, waartoe wij...'

'Ik ben te *Mulheim* niet geweest,' viel hem de jongeling in: 'ik heb geen' brief van VAN DYK noch iemand anders ontfangen: ik weet van uw voornemen niets af en ik zou niet in dit huis gekomen zijn, ware ik niet door den Ambtman ontboden geweest.' -

EUGENIO zweeg: zijne trekken bleven onbeweeglijk en zijn oog stond strak op den vreemdeling gevestigd; zijne hand alleen scheen, door eene werktuiglijke, krampachtige beweging het moordtuig te zoeken dat onder zijn kleed verborgen, en reeds meer zijn antwoord geweest was. De vreemdeling scheen het oogmerk dier beweging te raden: althands, hij zette zich schrap en sloeg de hand aan 't gevest van zijn' hartsvanger. Doch de Jesuit liet na een oogenblik zwijgens den arm weder zakken en vroeg zeer bedaard: 'zoo is UEd. dan niet de persoon van HENDRIK RAESFELT, proponent?' -

'HENDRIK RAESFELT? - neen;... doch! wat is er, wat weet gij van HENDRIK RAESFELT?' vroeg de jongeling, met levendige deelneming.

‘Niets! UEd. schijnt hem te kennen?’ hernam EUGENIO, volgens zijne gewoonte eene vraag met eene andere beantwoordende.

‘Of ik hem ken? - Wij waren speelkameraads, en ik heb altijd veel belang in hem gesteld.’ -

‘Zoo! - Welnu; zoo gij hem nader wilt zien, hij komt eerstdaags hier;... UEd. is dus vreemdeling hier, en weet waarschijnlijk niet, dat er maatregelen worden in 't werk gesteld om de gebannen predikanten, die onderwerping beloven, weder te herstellen in hunne bedieningen: hierover wilde men ook met HENDRIK RAESFELT spreken, wiens dwalingen zijne jeugd en de verleiding van anderen verschoonlijk maakten; doch daar UEd. die persoon niet zijt...’

‘Kan ik weder vertrekken, is het niet zoo?’ viel de reiziger in: ‘ik moet u echter bekennen,’ vervolgde hij, ‘dat, bijaldien de tegenwoordigheid van den Heer Ambtman in dit huis en uwe betuiging, dat er een misverstand plaats heeft gehad; mij niet te vrede moesten stellen, ik niet zoo lichtelijk genoegen zoude nemen met een oponthoud, dat mij misschien beletten zal, heden nog de stad te verlaten; want naar allen schijn zullen de poorten reeds gesloten zijn.’ -

‘Gij ons verlaten!’ riep GROENHOF uit, terwijl hij eensklaps weder toetrad en met uitgebreidde armen den jongeling omvatte. ‘Wilt gij mij verlaten, gelijk DEMAS PAULUM verliet? Gij, die een medestrijder zijt voor de goede zaak, gij moet blijven en met ons strijden of afwachten de groote

dingen die er geschieden zullen. *Manendum est et fortiter pugnandum*.'[1]

'Stil!' zeide EUGENIO, die bevreesd werd, dat de onvoorzichtige toespraak van GROENHOF de ware redenen der bijeenkomst aan den jongeling zoude bekend maken: 'stil Dominé! Het is noodeloos hierover met dien heer te spreken.' -

'Ja mijn waarde vriend en reisgenoot,' zeide GROENHOF, die, zonder acht geven op de onverduldige wenken van EUGENIO, den jongen vreemdeling bij de hand bleef houden: 'ja mijn broeder! hij zal vallen, die ACHAB, die vervolger van Gods heilige profeeten..'

'Wilt gij zoo goed zijn, mij te volgen?' vroeg EUGENIO aan den onbekende, hem haastig uit de omhelzingen van GROENHOF losrukkende. Doch de jongeling had te veel gehoord en werd nu door de nieuwsgierigheid aangezet om te blijven waar hij was.

'Het is alles gereed, *omnia parata sunt,*'[2] vervolgde de Predikant: 'de dwingeland kan den strik niet ontkomen.' -

'Van welken dwingeland spreekt gij toch?' vroeg de onbekende, haastig.

Op dit oogenblik sloeg de torenklok acht uren.

'Het is te laat!' zeide EUGENIO; en op eens, den jongeling loslatende, verliet hij met spoed het vertrek en draaide het slot achter zich toe.

'Om 's Hemels naam, wien bedoelt gij?' herhaalde de vreemdeling, zonder op het vertrek van den Jesuit bijzonderen aandacht te slaan.

(1) Wij moeten blijven en kloekmoedig strijden.
(2) Alles is gereed.

‘Wien ik bedoel?’ herhaalde GROENHOF, die nog even nuchteren genoeg was om uit deze vraag te bemerken, dat hij zich deerlijk versproken had: ‘ik bedoel den Koning van Spanje, *Hispanarum regem, inimicum nostram communem*.’[1]

‘Zoo!’ zeide zijn medgezel, het hoofd met een' schijn van ongelovigheid schuddende: ‘doch waar is onze gastheer? of hoe moet ik den man noemen, die ons hier ontfangen heeft? - hij zoude mij uitbrengen, en hij verlaat ons.’ -

‘Hij zal wel zoo terug komen,’ zeide GROENHOF, die inmiddels weder was gaan zitten. ‘Wacht maar een oogenblikje, het is toch te laat om de poort uit te komen.’ -

‘Er zal wel niet veel anders opzitten, dan geduldig af te wachten wat hierop volgen zal,’ zeide zijn makker, zich verdrietig in den stoel werpende.

Toen hij echter een groot kwartier uurs gezeten had over den Predikant, die inmiddels weder in eenen diepen slaap gevallen was, begon hem het toeven hartelijk te verveelen. ‘'t Is recht vermakelijk om hier voor gek te blijven zitten!’ riep hij uit, terwijl hij wrevelig opstond en zijn' stoel van zich af stootte: ‘en wat het fraaist is,’ mompelde hij er op zachteren toon bij: ‘alles is mijn eigen schuld. Wat behoefde ik zulk eenen dronken Arminiaanschen weetniet te vergunnen, onder mijn geleide naar *Tiel* te reizen? mijn oude vriend zoude zeggen: met wie je verkeert wordje gëeerd. Wist ik maar hoe er uit te komen.’ -

(1) Den Koning van Spanje, onzen gemeenen vijand.

‘Mij dunkt, de Heer VAN DYK blijft lang weg,’ zeide GROENHOF, ontwakende en zich de oogen uitwrijvende: ‘en de kastelein of de baas van 't huis, wie hij wezen moog', schijnt het zoopje ook te vergeten, dat hij mij beloofd had ... juist, ik heb geene haast.’ -

‘Maar ik wel,’ viel zijn min geduldige reisgenoot hem in de reden: ‘en, zoo men mij niet spoedig komt openen, zal ik zien, of ik mijzelven geenen uitgang kan verschaffen.’

Deze woorden geuit hebbende, begon hij op de deur te bonzen met al de krachten, die de natuur hem gegeven had; doch de dikke eiken planken stelden zijne pogingen te leur, en de Predikant, die, nu redelijk ontnuchterd zijnde, het belang besefte, dat er voor zijne oogmerken in gelegen was, om geene noodelooze opschudding te maken, stond op en wederhield hem, toen hij, zijn mes trekkende, zich gereed maakte, om de deur met geweld open te breken.

‘Bedaar! bedaar! mijn waarde reismakker!’ zeide hij: ‘men zal wel dadelijk hier komen: de heer Ambtman zit nog ongetwijfeld in groote besognes. *Paululum exspecta*[1].’ -

‘'t Is een verbruid werk,’ riep de jongeling, ‘ik zit hier als een muis in de val. Ware het niet om voor geen dief te worden aangezien, zoo sprong ik het venster uit.’ Dit zeggende, keerde hij zich om met oogmerk om het raam, dat vrij hoog was, te openen, toen zijn voet een' ijzeren

(1) Wacht een weinig.

ring ontmoette, welke diende om een valluik open te halen. ‘Aha!’ zeide hij: ‘die gelegenheid had ik nog niet opgemerkt. Die uitgang zal mij althands ergens heen brengen.’ -

‘Ja! naar den een' of anderen wijnkelder,’ zeide GROENHOF.

‘Zoo dát het geval is,’ hernam de vreemdeling, ‘zult gij er mij zonder weerzin in volgen willen.’

‘*Bone Deus!* wat doet gij!’ vroeg de Predikant, ziende dat hij het valluik, 't welk van onderen gesloten was, met geweld openrukte.

‘Ik baan mij eenen doortocht,’ antwoordde zijn makker: ‘ik heb altijd geleerd, dat een waarlijk bekwaam krijgsman zich zoowel op het retireeren, als op het attakeeren verstaan moest. Voelt gij u genegen, mij te volgen, 't is mij wel: ik ga u voor.’ Dit zeggende, klom hij het trapje af, dat naar beneden geleidde.

‘Ik moet toch zien, waar die vent belandt,’ dacht GROENHOF: ‘hij mocht ons eens gaan verklikken, zoo hij ontsnapte.’ Met dit oogmerk volgde hij zijnen reisgenoot in een klein, donker vertrekje, 't welk op het eerste gezicht geenen anderen toegang scheen te hebben, dan langs de opening waardoor zij gekomen waren. Het ontfing ook van dien kant al zijn licht en de flaauwe schemering, die in hetzelve doordrong, veroorloofde naauwelijks aan het meest geoefend oog om eenige kleine vaatjens te zien, welke tegen de naakte wanden waren opgestapeld.

‘Het gelijkt hier wel een kruidmagazijn,’ merkte de jongeling aan.

‘De Hemel zij ons genadig!’ zeide GROENHOF: ‘zouden wij dan niet liever terugkeeren en het luik weder in orde brengen zoo goed wij kunnen. Er is hier toch geen andere uitgang.’ -

‘Dat zegt gij,’ hervatte de andere gevangene: ‘doch ik stel vast, dat er een andere uitgang wezen moet. Het zinkluik was van binnen gesloten: die het gesloten heeft, moet dus een ander heenkomen gehad hebben: want hier is hij niet meer: indien het slechts zoo verbruid donker niet ware!.. wacht! ik weet al, welken weg wij uit moeten.’ Dit zeggende, wees hij op eene reet in een' hoek van het kamertje, en zich op zijne knieën latende vallen, beschouwde hij den wand met een opmerkzaam oog. Spoedig ontdekte hij in denzelven eene kleine vierkante opening, met een luikje van buiten gesloten, welke opening waarschijnlijk dienen moest om de vaatjens uittewerken. Door zijne vingers met kracht tusschen het houtwerk en den muur in te brengen, deed hij het luikje wijken en weldra aan stukken splijten. De opening kwam op een' gewelfden gang uit en was ruim zes voeten boven den grond verheven, zoodat men dezelve niet dan met eenen ladder of trap beklimmen konde.

‘Goddank!’ zeide hij, zich bukkende en met gretige oogen door het gat kijkende: ‘hebt ge nu lust mij te volgen, Dominé? dan zullen wij wel ergens te land komen.

‘*An stultus es?*’[1] vroeg de Predikant, toen

(1) Zijt gij dwaas?

ook hij de hoogte gezien had, van waar zij af moestenglijden. ‘Het is *me hercule!* halsbrekens werk, om zich daar af te laten vallen.’ -

‘Zoo als gij wilt,’ hernam zijn reisgezel: ik waag den sprong!’ en meteen zijnen makker van de opening af trekkende, gespte hij zijnen hartsvanger los, stak de beenen door het gat en liet er zich ten halverlijve doorheen zakken. Dan, tot zijne groote teleurstelling, was de opening niet ruim genoeg om het bovenlijf door te laten, zoodat hij steken bleef en er zich weldra door vruchtelooze pogingen zoo vastwerkte, dat hij noch voornoch achteruit konde. Weldra werd de benaauwde toestand, waarin hij zich bevond, nog vergroot, doordien hij de deur van het vertrek, waarin hij zich kort te voren bevonden had, boven zijn hoofd hoorde opengaan en aan het verwarde geluid en geroep van ‘waar steekt de guit? waar zit de spion?’ ontdekte, dat verscheidene personen de bovenkamer waren binnengetreden, en althands geene zeer vriendelijke oogmerken jegens hem koesterden.

‘Dominé!’ zeide hij, met eene gesmoorde stem: ‘maak dat onderste plankje los.’ -

‘Ik bedank u,’ zeide GROENHOF: ‘hier!’ vervolgde hij, zijne stem verheffende tot die, welke boven waren: ‘hier moet gij wezen.’ -

‘Schurk!’ riep de jongeling en gaf met zijnen hartsvanger den Predikant een' geduchten slag voor de schenen, zoodat de waardige man schreeuwende terugstoof.

De angst verdubbelde nu de krachten van den gegrepenen jongeling, en het geluk diende hem.

Het luik, dat de opening gesloten had, bestond uit twee deelen: het bovenste, dat het grootste was, was uitgeweken en aan stukken gesprongen: het onderste, een plankje van twee duim breedte, dat het luik van den vloer scheidde en met twee knippen aan weerszijden gesloten werd, was blijven zitten. Door de geweldige pogingen, die hij in dit oogenblik van benaauwdheid in 't werk stelde, gelukte het den gevangenen, dit plankje te doen losbersten, waardoor de opening ruim genoeg werd en hij in den gang viel. Ongedeerd sprong de vlugge jongeling op en snelde, zonder om te zien, den gang af, terwijl hij in de eene hand zijnen blooten hartsvanger zwaaide en met de andere de schede weder vasthechtte. - Aan het eind van den gang gekomen, sloeg hij rechts af eene andere gaanderij in en stuitte aldaar tegen eene ijzeren deur, met de noodige grendels dichtgesloten. Vol spijt deed hij een paar stappen terug en bemerkte toen, dat hij in de verwarring van het oogenblik en ook wegens de duisternis, welke in dien gang heerschte, een ander deurtje was voorbijgeloopen, hetwelk onder eenen zwaar gewelfden met Gothisch snij- en loofwerk voorzienen boog was verborgen. Dit deurtje stond aan, en onze vluchteling aarzelde niet hetzelve binnen te treden. Dan, naauwlijks had hij eenen blik inwaart geworpen, of hij bleef bewusteloos staan, in de onzekerheid, of hij niet door Scylla te vermijden, op Charybdis gestrand ware: dermate verbaasde hem de onverwachte vertooning, welke bij het binnentreden zijne oogen trof.

Hij bevond zich namelijk in eene vrij ruime zaal, die haar licht ontfing uit in de zoldering geplaatste ramen met geschilderde ruitjens voorzien, en met zware zonder smaak gevormde pilasters omzet was, welke een gewelfd dak onderschraagden. Tusschen de pilasters bevonden zich nissen, die voormaals, naar 't scheen, tot plaatsing van beelden der heiligen gediend hadden: althands de uitgerukte stukken kalk en metselwerk, zoowel als de overgebleven ijzeren bouten toonden aan, dat men de oorspronkelijke bewoners dier nissen met geweld had weggenomen. Aan de beide einden der zaal waren twee hooge dubbele deuren, met breede posten en Gothisch snijwerk, welke sedert lang ongebruikt schenen te zijn; want de zware grendels waren geheel verroest en de sloten met spinrag bedekt. Behalve deze hoofduitgangen was het vertrek voorzien van vier zijdeurtjens, eene van welke onze onbekende vriend was binnengekomen. Midden in de zaal, welke overigens geene meubelen bezat, stond eene zware, langwerpig vierkante tafel, met een oud, verschoten, doch voorheen kostbaar tapijt overdekt. Aan het einde dier tafel was op een' ouderwetschen zetel met hooge rug en snijwerk, een deftig man gezeten: zijn vierkant mutsje en witte onderkleederen, zijn manteltje en gouden halskruis duidde een' Roomsch Katholijken geestelijken, en wel van geene geringe waardigheid, aan. Voor hem stond een ebbenhouten kruis, waar een zilveren Christusbeeld aan vast gehecht was en aan welks voet een doodshoofd lag van hetzelfde metaal. Aan elke

zijde van den voorzitter zaten op houten schabellen vier, en over hem twee personen, deels in 't waereldlijk gewaad. De tafel was overdekt met papieren en schrijfgereedschappen, en al de aanwezigen schenen aandachtig te luisteren naar hetgeen een jong geestelijke, die naast den voorzitter stond, hun voorlas uit eenen brief op perkament geschreven en met drie zegels van groen wasch voorzien. Bij het gerucht dat de deur maakte, toen zij krakende openging voor den binnentredenden vreemdeling, werd de lezing gestaakt, en al de geestelijken wendden het hoofd naar den onverwachten en onwelkomen stoorder hunner samenkomst. Toen zij den gewapenden ontdekten (want de vreemdeling hield den hartsvanger nog stijf in de vuist gekneld) stoven allen gelijkelijk op: sommige grepen hunne schabellen, om zich des noods daarmede te verdedigen, en anderen zochten onder hun opperkleed naaf gevaarlijker wapenen. De voorzitter alleen bleef bedaard: met eene majestueuse beweging gebood hij stilte en trad vervolgens den jongeling te gemoet, wien hij aldus, op eenen vriendelijken toon, aanpsrak:

‘Wie zijt ge, mijn zoon? en wat is de oorzaak van uwe onverwachte komst?’ -

‘Verschoon mij,’ antwoorde de vreemdeling, eenigzins verlegen zijn geweer opstekende: ‘ik ben verdwaald in dit gebouw, ik weet zelf niet hoe: en gaarne wenschte ik eene deur te vinden, die mij op straat bracht.’ -

De geestelijken mompelden onderling, en de meeken schudden het hoofd.

‘Het komt mij vreemd voor,’ zeide de voorzitter, ‘dat gij, alleen omdat gij eenen uitgang zoekt, met het bloot rapier als een dolleman hierin komt stuiven.’ -

‘Ik beken,’ was het antwoord, ‘dat de schijn tegen mij is; doch openhartig zal ik u mijn geval verhalen. Ik kom van *Nymwegen:* een zekere Predikant, die, op een vrij slechte knol gezeten, denzelfden dijk volgde als ik, hield mij gezelschap. Aan den *gouden Ojevaar* stapten wij af: vandaar liet de Heer Ambtman ons ontbieden; men bracht ons in de woning van eenen schrijnwerker, die, naar ik zie, al vrij ruim is, en toen ontdekte zekere Heer VAN DYK, dat ik niet diegene ben, dien hij te wachten was;.. maar daar staat hij zelf, laat hij het ontkennen, zoo hij goed vindt.’

Hier vestigden zich al de oogen op EUGENIO, die, in zijn' mantel gewikkeld, alleen met zijne gewone bedaardheid aan de tafel was blijven zitten.

‘Ik ontken niets,’ zeide hij, opstaande: ‘het geheele voorval berust op een misverstand.’ -

‘Zulke misverstanden moesten geene plaats hebben, en wij hadden die althands van u niet verwacht, Pater!’ bromde een der aanwezigen.

‘Dwaas!’ antwoordde EUGENIO halfluid: is de vogel niet in den knip, en staat het niet aan ons hem naar bevind van zaken de wieken te korten of den hals om te draaien?’ -

‘Stil!’ zeide de voorzitter: ‘wat aanleiding tot de komst van dezen jongeling heeft gegeven, is noodeloos op dit oogenblik te onderzoeken; daartoe is onze tijd te kostbaar. Jonkman! antwoord mij

openhartig; dit alleen zal mij doen zien, of gij waardig zijt, de vrijheid weder te erlangen...'

'Ik wist niet, dat ik gevangen ware,' antwoordde de vreemdeling, met fierheid de hand op het gevest van het geweer slaande.

'Spaar die snorkerijen,' hernam de deftige grijzaart: 'ik zie gaarne, dat een jonkman als zoodanig spreekt; doch hij moest het op gepaste tijden doen. Antwoord mij, hoe is uw naam?' -

'Sta ik hier voor eene rechtbank?' vroeg, op zijne beurt de jongeling. 'Ik ben een Protestant en erken op dit oogenblik geenen heer noch meester op deze aarde. Gij derhalve hebt geen recht hoe ook genaamd, mij in 't gehoor te nemen... of sedert wanneer is *Tiel* aan eene papenrechtbank onderworpen?' -

'Wij zullen u ons gezag wel doen erkennen,' zeide een der aanwezigen, die, ongemerkt vertrokken zijnde, nu met twee welgewapende lieden terugkeerde.

De vreemdeling antwoordde niet; maar, zijnen degen trekkende, stelde hij zich in staat van verdediging.

'Hoogwaardigste!' zeide nu EUGENIO tegen den voorzitter: 'het komt mij voor, dat deze dolleman ongenegen is ons eenig verder bescheid te geven. Het ware misschien best, indien hij werkelijk een man van eer is, zoo als zijn voorkomen aanduidt, hem vrij en onverhinderd te laten vertrekken, onder beding en belofte, dat hij, van al wat hem is overgekomen sedert hij de herberg van den *gouden Ojevaar* verlaten heeft, tot zijne terugkomst in

die plaats, aan niemand, wie hij ook zijn moge, immer met een woord gewag make.’ -

De gandsche vergadering zweeg op dit voorstel, en de jongeling zag den Jesuit met scherpe blikken aan, als wilde hij deszelfs geheime oogmerken doorgronden; want hij stelde weinig vertrouwen in den zonderlingen man, die zich eerst bij hem voor een' Remonstrant had uitgegeven en zich nu in het gezelschap van Roomsche geestelijken bevond.

Nadat de voorzitter eenen tijd lang het voorstel van EUGENIO scheen overwogen te hebben, wendde hij zich tot den reiziger en vroeg hem, of hij in zoodanige voorwaarden, als de gëachte spreker had opgenoemd, genoegen zoude nemen, bijaldien zij hem werden opgelegd. De jongeling antwoordde, bereid te zijn zich te verbinden, dat hij nieis van al hetgeen hij gezien of gehoord had, zoude verhalen, ten ware zijn plicht, of de wettige landsoverheid hem daartoe last gaven.

‘Die uitdrukkingen omvatten wat veel,’ merkte de voorzitter aan; ‘want hoe kunnen wij de grenslijnen kennen, welke uw plichtgevoel beperken? en welke nadeelige gevolgtrekkingen zoude niet de overheid uit uw verhaal kunnen trekken? door u op zulke losse gronden vrij te laten, zouden wij ons geheel aan uwe bescheidenheid moeten overgeven, en gij gevoelt wel, dat dit wat veel van ons gevergd ware.’ -

‘Het doet mij leed,’ hernam de reiziger; ‘doch ik kan geene andere voorwaarden aannemen.’ -

‘Dan zult gij u moeten getroosten van onze gevangene te blijven,’ zeide de grijzaart, een' wenk gevende aan de omstanders en in 't bijzonder aan de twee gewapende dienaars, om den stoutmoedigen vreemdeling in verzekerde bewaring te nemen. Deze echter was er geenszins op gesteld, om zich te laten knippen: hij had zich steeds in de nabijheid gehouden van de deur, door welke hij was binnengekomen, met oogmerk om zich eenen veiligen terugtocht te behouden. Zooras derhalve de aanwezigen op hem aftraden, deed hij eenen stap rugwaart, beschreef eenen halven cirkel in de lucht met zijnen hartsvanger, om zijne vijanden op den noodigen afstand te houden, maakte eensklaps rechts om keert, wierp een' der gewapenden, die hem den weg wilde afsnijden, met eenen vuistslag voor den grond, stoof de deur uit, trok die zoo geweldig achter zich toe, dat het slot dicht sprong en ijlde vervolgens weder terug langs den weg dien hij gekomen was, den gewelfden gang weder en het vierkante gat van het kruidkamertje voorbij. Aan het einde van dien gang gekomen, stootte hij eene ongesloten deur open en bevond zich nu tot zijne groote vreugd in de open lucht.

Achttiende hoofdstuk.

Gy meugt van nacht by ons wel blijven rusten.
Wy hebben t'huis rijpe app'len zoo ze u lusten.
De nieuwe vrucht, kastanje, en stremsel.
V i r g i l i u s. Ecl. I. *vert. van Vondel.*

De blijdschap van onzen reiziger verminderde echter spoedig, toen hij bemerkte, dat hij er nog weinig bij gewonnen had, met zich buitens huis te bevinden, daar de deur, welke hij uitgetreden was, en die hij dadelijk achter zich had dichtgetrokken, nergens anders heen bracht dan op een steigertje, dat tusschen hooge muren aan den kant der stadsgracht gebouwd was. Hoewel de vluchteling weinig trek gevoelde om, zoo gekleed als hij was, te water te gaan, begreep hij, na een kort beraad, dat er toch voor hem niets beter opzat dan een spoedige vlucht. Het was reeds donker geworden en de duisternis belette de schildwachten die ver van daar op de stadswallen geplaatst waren, hem gewaar te worden bij zijnen overtocht. Hij liet zich dus zachtjens in 't water glijden en zwom, met zoo weinig gerucht mogelijk, naar de overzijde. Daar gekomen, kroop hij op handen en voeten de buitenwerken der stad langs en over, en kwam eindelijk behouden op een voetpad aan, dat

hem, achter de voorstad om, op den weg naar den Rijn bracht. Het was omstreeks negen uren en dus zoo goed als duister, toen hij zich, nu buiten het gezicht van iedereen, aan den voet van eenen wilgenboom in 't gras nederzette om zich, zoo goed hij kon, af te droogen en tevens eens te overleggen, wat hem te doen stond. Dat hij door een misverstand in het huis van KLAAS MEINERTZ geraakt was, scheen hem duidelijk genoeg toe; doch dat de woning van eenen eerwaardigen schrijnwerker vervuld zoude wezen met lieden van dat slach als hij er in gevonden had, dit kwam hem zonderling voor. Spoedig echter hielp hem zijne plaatselijke kennis, om dat raadsel gedeeltelijk op te lossen. Aan den stadswal, dit wist hij, stonden nog onderscheidene gebouwen, welke eertijds tot mans- en vrouwenkloosters gediend hadden, doch bij de hervorming meerendeels door 't gemeen vernield of althands uitgeplonderd waren: en het was wellicht met een van die gestichten dat het huis van MEINERTZ gemeenschap had. Doch, dat zulk een gebouw nog bewoond zoude wezen, dat er menschen van zoo verschillende geloofsbelijdenis in vergaderden en vooral dat er zich een kruidmagazijn in bevond, dit kwam hem onverklaarbaar voor en wekte in hem vermoedens op, dat er verraad achter school. De voorzitter vooral dier geheime vergadering herinnerde hem iemand, dien hij in lang verloopen jaren nogmaals ontmoet had, waar en wanneer wist hij niet; doch het kwam hem voor alsof die man ook toen in eene zaak van hoogverraad betrokken ware geweest en

zijne hulp had ingeroepen. Doch, aan wien zoude hij al wat hij gezien had, gaan verklaren? de Ambtman zelf scheen dan toch in het geheim te wezen; daarenboven, waren zijne vermoedens wel gegrond? - hij was zoo lang in vreemde landen geweest en in zijne afwezigheid konde er zooveel in zijn vaderland gebeurd zijn. En toch! het geheimzinnige, waarmede zich al de persoonen, die hij aangetroffen had, omhulden!..

Hij begreep eindelijk, dat het in allen gevalle geene zaak ware, terug te keeren, wijl men niemand, na zonnenondergang, de poort meer inliet: en, daar hij om zijne doornatte kleederen niet langer stil konde blijven, vervolgde hij zijne voetreis, hoewel hij in *Tiel* paard en mantelzak achterliet; doch daarvoor zoude, naar zijne meening, de waard in den *gouden Ojevaar* de noodige zorg dragen. Zijn besluit dus genomen hebbende, wandelde hij langs den meer zwaar van zand overdekten weg, noordwaart op. De lucht was helder en als gebalsemd door den geur van duizende welriekende kruiden, als de kamille, het pijpenkruid en dergelijke, die tusschen het wilgenhout in aan de slootkanten groeiden. Vriendelijk zag de opkomende maan in vollen luister neder over de wijd-uitgestrekte weilanden, of over de heerlijke boomgaarden, die met millioenen ontlokene bloesems als met een sneeuwwit laken schenen overdekt te wezen. Van verre hoorde men, schoon verflaauwd door den afstand, de zuivere toonen der nachtegalen uit de omliggende boschjens wederklinken. Dichterbij werd het oor min aangenaam getroffen

door het, ja buitenachtig, doch niet vermakelijk gerikkik der vorschen. Dan ook de muzijk van deze poelbewoners, het eentoonige *brekkekekex coax coax* was den reiziger welkom: het had iets nationaals, iets harmonisch voor zijn gehoor.

Omtrent een uur had hij met eenen stevigen tred doorgestapt, toen hij op eenen kleinen afstand een vrolijk liedje door eene heldere stem hoorde opzingen, en kort daarna eenen landbewoner voor zich gaan zag, onder de vracht van eenige hammen gebukt, welke hij aan eenen stok gebonden op den schouder droeg. Het viel onzen reiziger niet moeilijk den veldeling eerlang op zijde te komen, en de woorden van het gedicht te onderkennen, welke aldus luidden:

Wij sijn in 't soetste van ons jeught,
In 't allerschoonste van ons tijt,
En dat wij die niet sonder vreught
  Dus klackloos worden quijt.
Wanneer den grijsen ouderdom
  De groente van ons jeught verdort,
Dan komen all' ons lusten om
  De vreught wordt opgeschort.

    Dus wel an,
    Laat ons dan,
    Wijl men magh
    En de tijt
    Sullix lijdt
    Met verdragh
  Recht lustigh wesen,
  Vreught wort gepresen
En lachen in 't gelach.

‘Gij schijnt vrolijk, landman!’ zeide de reiziger, nadat de dorpeling zijn lied gëeindigd en zijner groete met eenen wederkeerigen *gen avond* beantwoord had.

‘Dat ben ik ook, koopman!’ was het antwoord: ‘en wie zou ook niet vrolijk wezen op zoo een' schoonen avond? en althands as men zoo een goede welkom t'huis met brengt, alhoewel de vracht zwaôr enoeg is.’ -

‘Het lijken wel hammen, die gij daar in uw mars hebt,’ merkte de reiziger aan.

‘Dat raodt ge de koekkoek, koopman!’ hervatte de dorpbewoner: ‘het zijn Westfaolingers en dus zullen ze er wel op lijkenen. Ik heb ze bij occasie ekregen en blij toe! want ze zeggen het zal hoast weêr oorlog wezen en dan: hadie vreemde producten.. is 't niet waôr koopman?’ -

‘Maar ziet gij dan niet, vriendlief,’ zeide zijn reisgenoot, ‘dat ik geen koopman ben?’ Hier wees hij op zijn' degen.

‘Dat oe de pikken!.. wat zijt ge dan? toch geen soldaôt, hoop ik: want dan zeg ik: *beso los manos. Bonsoer mon frinte, adiu!* En gaat oe rechts, ik slaô links om; want de soldaoten zijn maôr boerenplaôgen. Hoe zeit het liedeken?

Tire le vin! 't sa spoelt de glazen!
Faictes grand chère, laet droefheyt staen
En laet ons roepen, tieren, rasen,
Vive la guerre; de krijgh gaet aen.

't Sa lustigh! 't sa, laet het glas omgaen.
Ick moet nu pooien, want ick sal weêr
De boeren plagen, 't kan nu niet dragen,
Of ick een daeldertje meer verteer.

‘Ik ben een afgedankt krijgsman,’ zeide de officier, lagchende: ‘ge hebt dus van mij niets te vreezen, noch voor u, noch voor uw hammen.’ -

‘Warentig! nou, dan is 't alles zeven,’ zeide de boer, zijnen reisgenoot op den schouder kloppende: ‘maôr wat pots honderd tausent slapferment is dat? oe kleeren zijn zoo nat as er an toe! waôr het oe ezeten? het oe in den sloot elegen?’

‘Zoo half en half,’ was het antwoord van zijnen reisgenoot.

‘Wel me dunkt wel hiel ende al,’ hernam de landman, hem van top tot teen in oogenschouw nemende: ‘en mot je nog ver loopen eer je oe voor een viertje drogen kunt?’ -

‘Nog een' goeden stond. Ik ga naar *Sonheuvel*.’ -

‘En zal oe met dat natte pak den Rijn overvaren? Dat zal *pardienne* niet beuren. Eerst kan je in onze keuken oe wat wermen, man!’ -

‘Van harte gaarne: en dan wil ik de onkosten van eene flesch wijn dragen om samen uittedrinken,’ zeide de officier.

‘Jij bent een nobele baôs!’ hernam de boer: ‘maar niemand zal van GHERYT MAESSEN ooit zeggen, dat ie zich in zijn eigen woning heeft laten trakteeren: wijn zal ik oe geven, zonder dat hij oe een duit kost; want de mensch moet zich zoowel van binnen als van buiten verwermen.’ -

‘Daar zegt ge wel an, landsman! - en om u te toonen, dat ik ook liedekens weet, zoo wel als gij:

Is 't weder te guur,
Bij Knelisbuur
Daar stookt men 't vuur
En warmt men sich de leden.
Vat kou ons bij 't lijf
Dan stelt zijn wijf
Tot ons gerijf
Met lekkeren wijn ons te vreden.
En wie dan met tang en met glazen kan schermen,
Die kan zich van buite en van binne verwennen.

‘Een klettig lied, en wel ezongen,’ zeide de landman: ‘ik loof warentig, als je niet zoo nat waart, oe zoude zingen as onze dorpszanger, en die is bylo gien prul!’ -

‘Wat is uw dorp?’ vroeg de reiziger.

‘Ik woon te *Rijming*,’ antwoordde de boer: ‘even oet het dorp en krek aan de rivier. 't Is wel te zien, dat oe een vreemdeling zijt, anders zoude oe GHERYT MAESSEN wel kennen, den vrolijksten knaap van den hielen waard.’ -

‘Ik ben verscheidene jaren buiten 's lands geweest,’ zeide de officier: ‘doch gij moet in dien tusschentijd hier zijn komen wonen; want te voren kende ik al de landluiden uit den omtrek zoo goed als mijzelven.’ -

‘Dat ben ik,’ hernam GHERYT MAESSEN: ‘van te voren woonde ik aan gene zijde van *Tiel* en was veerman over den Waal; eene goede bediening en een gemakkelijk postje; maôr ik ben om de religie vervolgd eworden.’ -

‘Om de religie!’ vroeg de officier verbaasd.

‘Jaô! jaô! mag een gemeen niet even goed om de religie vervolgd worden as een edelman?’ vroeg

de landbewoner, eenigzins gebelgd: ‘ik zeg oe man, ik werd van Armianerij beschuldigd en te gelijk met de schepens TYMEN TYMENZ en LEENDERT LEENDERTZ van mijn post ofëzet en die werd aan TEUN WEZER egeven, dat een vent is, die boven Armiaansch boven al in 't geheel maôr van geene godsdienst af weet. Ja, zoo gaat het al in de wereld. Wat zal men doen. Patientie is goed kruid.’ -

‘TEUN WEZER!’ herhaalde de jongeling: ‘die plach een groote strooper te zijn, zoo ik mij wel herinner.’ -

‘Dat heit oe recht, sinjeur! en dat was zoo Wat zijn eenige treftigheid. Maôr wat was het? de vent had veel voorspraak bij de groote lui: men zeit wel, dat hum nou en dan wel ereis boodschappen liep naôr den overkant, die zoo maôr half in den haak waren; maôr wie kan 't bewijzen? 't is maôr, die 't laatst verteld heit, leeft nog.’ -

‘Zoo gij te *Tiel* zoo wel bekend zijt, weet ge voorzeker ook wie KLAAS MEINERTZ is?’ vroeg de vreemdeling.

‘Of ik KLAAS MEINERTZ ken,’ antwoordde GHERYT: ‘pots dit en dat, wie kent hum niet? of liever, wie kent hum? - Ik kom zoo van den vent vandaen: hum heit mij bij occasie die hammen bezorgd; want hum doet negotie in allerlei...’

‘Zoo! komt ge van hem vandaan?’ vroeg de officier, wiens nieuwsgierigheid door deze omstandigheid werd gaande gemaakt: ‘het was vol tot zijnent, niet?’ -

‘Vol! met kisten en kasten, in 't voorhuis, ja dat gaat wel an.’ -

‘Maar met menschen?’ vervolgde de reiziger.

‘Met menschen!’ herhaalde zijn reismakker: ‘dat kan ik juist niet zeggen. Ik heb niemand buiten hem in 't voorhuis ezien.’ -

‘Nu ja, in 't voorhuis; maar zijne woning is groot!’ -

‘Zijne woning groot! dat kan ik ook alweder niet gaaf toestemmen: want behalve den winkel is er niets dan een opkamertje: en zijne werkplaats is nog aôn de overzijde van de straat.’ -

‘Ik meende echter vernomen te hebben,’ hervatte de officier, ‘dat zijn huis gemeenschap had met het oude konvent van... van...’ Hier poosde hij om zijnen reisgenoot het slot van zijne reden te doen aanvullen.

‘Van Sinte COECILIA, meent oe? - Ja, dat was zoo in vroegeren tijd; maôr die is lang toeëstopt.’ -

Van Sinte MLIA, juist! zoo ik mij wel herinner was er een vrouwenklooster van dien naam, waarvan de nonnen nog niet uitgestorven zijn zullen, sedert zij her- en derwaart verhuisd zijn: - en woonden er naast dat klooster geen Dominikaner monniken?’ -

‘Dat heit oe recht. De laatste Prior van die Dominikaners was, gelijk men mij wel verteld heit, van de namaôgschap van den Heer MHEUVEL.’ -

Van den Heer VAN SONHEUVEL?... zoude het mogelijk wezen, dat... maar neen!..’ en de reiziger verzonk in diep gepeins.

‘Jaô!’ vervolgde zijn makker, zonder daarop acht te geven: ‘hum was ien vroom man of is het nog, want ik weet niet of hum nog leeft, althands naôr het zeggen van de Paôpschen: ze vertellen al raôre historietjes van hum.’ -

‘Zoo!’ zeide de officier, wiens nieuwsgierigheid door dit gezegde werd opgewekt: ‘en wat zegt men dan van dien vroomen Prior?’ -

‘Jaô,’ antwoordde GHERYT MAESSEN: ‘voor de waôrheid van het geval staô ik niet in, dat riekt mij zoo paôpsch; maôr mijn grootje heit het mij meermalen verteld. Eens zei een klein onnozel duvelke tegen ien grooten leepen duvel: kent oe den Prior van Sint DOMINICUS te *Tiel?* - jaô, zei de groote duvel weêr: nou, zei het duvelke, ik verwed er vijfhonderd stokslaôgen onder, dat ik hum van puren schrik zijne stoedeerkamer oetdrijf. Top! zeide daarop de groote duvel: zoo ezeid zoo edaôn: het duvelke springt in een wip voor den Prior op de tafel, waôrvoor hum bij de keerse te lezen zat, en maôkt honderd kromme sprongen vlak voor zijn neus; maôr het raôkte den Prior niet eenemaôl aan zijn kouwe kleeren: het duvelke weêr van voren af an; maôr wat zeit toen de Prior? Duvelke! zeit hum: ik beveel oe, houdij mijne kaôrse vast: - en het duvelke was zoo veraltereerd en perflext, dat hum de keerse oet den kandelaôr nam en den Prior lichtte. Nu liep de keerse sterk of en de smeer droop het duvelke op de vingers, zoodat hum wel ebulkt en ekreten zoude hebben; maôr hum dorst niet om den Prior. Eindelijk brandde de keerse hiel en al weg, en

duvelkemaôt kreeg van den Prior verlof om heen te gaôn; maôr zijn poot was deerlijk verbrand, en daor hum de weddenschap verloren had, kreeg hum nog vijfhonderd stokslaôgen toe.' -

'Ik heb die klucht meer gehoord,' zeide de vreemdeling; doch zij is mij altijd van eenen veel ouderen Heer VAN SONHEUVEL verhaald geweest, die voor de Reformatie leefde;... doch dat daargelaten! Kent gij den Heer VAN SONHEUVEL?' -

'Of ik hum ken? - dat eloof ik! een nobel heer, bij mijn zolen, en zijn dochter dat is een pronte meid en een goede buur, dat moet ik zeggen: sints mijn wijf laôtst eene kwaôde kraôm ehad heit, komt ze om den aôren dag naar heur kijken en brengt altijd zoo wat een liflafje met, als kostelijken zoeten wijn en aftreksel van lindenbloeisels met een mengsel er bij, dat zij zelvers maakt en zoo voort: ik hoop maôr, dat we heur niet kwijt raôken; want zij zeggen, ze gaôt trouwen met den Ambtman MOM, een' misselijken pottentaôt, die heur vaôder wel wezen kon: ik mag hum niet best zetten: misschien wel omdat hum mij mijn post van veerman het af'enomen.' -

'En denkt men,' vroeg de officier op eenen toon van stem, dien hij luchtig zocht te maken, 'dat zij zin in hem heeft?' -

'Of zij zin in hem heeft?' herhaalde GHERYT MAESSEN, een stemmig gelaat trekkende: 'nu vraôgt oe mij ook meer dan ik oe antwoorden kan. Wat zegt het lied?

Wie weet ooit, wat een meiske wil?
Nooit zeit ze, hoe ze 't mient.

Dan heeft ze deuzen tot heur vriend
Dan heeft ze weer een' aôren gril.
't Valt zwaôr, in 't stuk der min,
Te weten wat een vrijster dient,
Te kennen heuren zin.

En daôrin heeft de maôker van dat referijnke wel deugdelijk elijk in.' -

'Nu ja, dat verstaat zich,' zeide de reiziger: 'doch wat denkt men in 't algemeen? Zoude de Ambtman nog al kans hebben om te slagen in zijne vrijaadje?' -

'Kans?' - hernam MAESSEN verbaasd opziende: wel man, hoe kan oe zoo iets onnozels vraôgen? Als men eenen schoonen naam, eene goede fortuin en eene hooge post heeft, en als men daarbij dan niet oetermate lelijk, niet oetermate dom, niet oetermate old, niet oetermate boos is, wel dan heeft men, naôr mijn slechte verstand, alle kansen voor zich en maôr ien kleintje tegen: wel is waôr, dat iene kleintje doet de schaol wel iens over-slaon.' -

'En wat is dat eene kleintje?' vroeg de officier, op eenen toon, die te kennen gaf, dat hij het antwoord op zijne vraag zeer wel voorzag, doch aan GHERYT MAESSEN het genoegen niet ontnemen wilde van hetzelve te geven.

'Dat is,' zeide de boer, 'wanneer een klein, klein kuipedootje zich in de contramine plaatst.'

De vreemdeling antwoordde niet op dezen grap. Eene gedachte, wij kunnen voor 't oogenblik niet beslissen welke, had hem geheel vermeesterd, en met een diep stilzwijgen verzelde hij den eerlijken

GHERYT, tot dat deze, op een linksafslaand paadje wijzende, hem uit zijne mijmering riep met deze woorden: ‘hier langs gaôn wij naôr mijne woning.’ -

De reiziger zag op trad zijnen vrolijken makker na langs het zandige voetpad. Slechts eenige minuten gaans hadden zij op hetzelve afgelegd, toen zij eenen dijk opkomende, die den vrijen uitkijk belemmerd had, de zilveren stroomen van den Rijn aan hunne zijde vloeien zagen: slechts even bewoog een zachte wind het langzaam vlietend water, en niet meer dan genoeg om op elk golfje den zuiveren schijn der maan te doen glinsteren. Aan de overzijde der rivier vertoonde zich de lagchende oever, met boomgaarden en boomen en bosschaadjen dicht beplant, welke, in de verte zich verbindende en tegen den rijzenden grond oploopende, bij avond de gedaante van een dicht en majestueus bosch opleverden. Prachtig blakend van den helderen glans der maan, rees de kerktoren van *Sonheuvel* uit het geboomte en daarneven blonken de leien daken van het slot tusschen de kruinen der lindeboomen. De goede MAESSEN, die den rook van zijnen schoorsteen voor zich uit zag omhoog stijgen, verwaardigde het hier beschreven schouwspel met geenen enkelen blik, en stapte, nu hij, zoo hij meende, de keuken reeds begon te ruiken en den welkomstgroet van zijnen hofhond hoorde, met verdubbelden spoed vooruit. Zijn reisgenoot scheen meer gevoel voor de schoone natuur te bezitten; althands hij volgde met trager schreden en hield het oog onafgebroken op de

overzijde der rivier gevestigd, zoo lang tot dat het pad weder nederwaart afliep en de dijk hem op nieuw belette zich in de beschouwing van dat prachtig natuurtooneel te verlustigen. En, zonderlinge wisseling der menschelijke gedachten! - naauwlijks was de in hooggestemde mijmeringen verdiepte jongeling verplicht geweest, den dijk voor het lagere pad te verlaten, of de sombere denkbeelden, die zijne ziel vervulden, verlieten hem: het ideale maakte plaats voor het wezenlijke, en, met een genoegen, bijna gelijk aan dat van zijnen boerschen reisgenoot, zag hij de woning voor zich staan, welke het doel van hunnen tocht was: ook hij begon zich in de gedachte te vernibbelen, van welhaast bij een warm vuur, onder het gebruik van een goed glas wijn, zijne zorgen te kunnen verzetten, en zoowel den innerlijken als den uiterlijken mensch te verwarmen. Met deze aangename gewaarwordingen doordrongen, stapten beide lustig verder en vonden zich weldra aan het hek van des huismans nederige, doch niet geheel onaanzienlijke hoeve.

Hartelijk was de verwelkomst die GHERYT MAESSEN van zijn gezin ontfing, toen hij, met een vrolijk: ‘gen avond samen!’ zijne woning binnentrad. Zijne bejaarde moeder stond van achter de tafel op, waaraan zij gezeten was, sloeg den huisbijbel, die voor haar lag, toe, na alvorens haren bril te hebben afgezet en bij de plaats gelegd waar zij gebleven was, en maakte zich gereed haren zoon te omhelzen. Een eenigzins vermagerde arm lichtte het gordijn op eener in den hoek der kamer aan-

wezige bedstede, waaruit op eenen flaauwen, doch niet minder hartelijken toon, een: ‘gen avond vader!’ zich liet hooren. Drie kloeke, wel doorvoedde kinderen, waren hunnen vader reeds in 't gemoet geschoten en de jongste hing hem om den hals; doch de twee anderen, den vreemdeling nu bemerkende, die aan vaders zijde binnenkwam, traden beteuterd achteruit en bleven, den wijsvinger der linkerhand over de benedentanden gekromd houdende, op eenen afstand staan, vanwaar zij nu en dan het waagden, de oogen op te slaan, om den vreemdeling van ter zijde te bekijken. Een keffertje, dat eerst met eene geweldige drift op den reiziger was aangetogen en vervolgens al grommend en knorrend tusschen deszelfs beenen gesnuffeld had, als wilde hij aan de kuiten de plaats uitzoeken, waar het beste vleesch te happen ware, scheen over zijn onderzoek voldaan, althands het keerde terug en vleide zich weder bedaard op de warme plaat ter ruste.

‘Gen avond, GHERYT!’ zeide moeder: ‘kom KLAOSKEN! zet een bank voor vaôder als een man. Nu! hoe staôt oe zoo te lanterfanten? - Maôr kijk! daôr heit onze GHERYT nog iemand bij hum, dien ik niet eens ezien had.’ -

‘Gen avond vader! gen avond GHERYTMAN!’ herhaalde de vrouw des huizes, haar bedgordijn al verder opschuivende en zich half oprichtende: ‘komt oe mij niet eens een toet geven?’

‘Hier ben ik al vrouwke!’ zeide GHERYT, na zijne moeder gekust te hebben: ‘hier ben ik: hoe staôt het er met, sints van mergen?’ En

meteen trad hij toe en drukte zijne vrouw hartelijk in zijne armen.

‘Dat's maôr zoo passelijk met onze ELS,’ zeide moeder: ze heit weêr wat koorts ehad; maôr het eten lijkt er toch nog al esmaôkt te hebben, niet waôr ook, ELSKE?’ -

‘Nu, zoo lang de appetijt er maôr is, zal het zoo spaôk niet loopen,’ merkte de luchthartige GHERYT aan: ‘ik heb teugen dat oe weêr trek in stevige kost krijgt, een viertal kostelijke hammen met ebrocht: zij zijn puik puik, vrouwke! daar kan oe staôt op maôken. Maôr kom KLAOSKE! zet me fluks eens als een man een bankje an den haôrd en leg mij wat takkebosschen op het vuur; want hier heb ik een wilden vogel bij mij, die aôrs licht verkoûen zou raken, niet waôr ook, man?’ hier klopte hij zijnen gast vriendelijk op den schouder.

‘En wie heit oe dan met ebracht?’ vroeg de moeder, terwijl zij haren bril weder voor den dag haalde en opzette, om den vreemdeling beter te kunnen zien: ‘wie is dat heerschop?’

‘Dat heb ik hum nog niet evraogd,’ antwoordde de zoon met een' gullen lagch: ‘de man is doornat, en ik wil hum niet toelaten, den Rijn overtevaoren eer hum zich eerst wat ewarmt heit.’ -

‘Ik hoop niet, moeder!’ zeide de vreemdeling toetredende, ‘dat ik u eenig ongerijf zal veroorzaken: ik heb mijn gezelschap uwen zoon niet opgedrongen; maar hij heeft mij gulhartig verzocht, en even gulhartig heb ik zijn aanbod aangenomen.’ -

‘Oe is welkom, heerschop!’ zeide de oude vrouw: ‘men zeun doet wel: want wat zeit de schrift: *ik was vreemdeling en ghij hebt mij geherbergd*.’ -

‘Bewaor ons!’ riep GHERYT uit, toen de reiziger zich op een' houten drievoet naast het nu helder brandend vuur had nedergezet: ‘man! wat is oe nat! waôr drommel heit oe ezeten?’

‘'t Ware best,’ zeide de oude vrouw, ‘dat het heerschop zijne natte kleeren ging uittrekken en een wammes en broek van oe antrok, GHERYT! want zoo kan de man niet blijven.’ -

‘Ja waôrlijk moeder, dat eloof ik ook; - ei KLAOSKE! haôl iens ezwind mijn freweelen wammes en mijn fulpen broek oet de kleêrkas: en oe SYMEN, krijg eens de brandewijnflesch! een hartversterking zal den man goeddoen.’ -

De reiziger bracht tegen de vriendelijke en zoo wel gemeende verplegingen van zijnen gastheer geene bedenkingen in: alleen zeide hij zoo wat binnensmonds, dat het hem speet, dat men om zijnentwil zooveel omslag maakte; het was echter geen gebrek aan hoffelijkheid, dat hem belette, iets meer tegen die verzorging in te brengen, maar hij gevoelde zich door de uitgestane vermoeienis, schrik en koude zoodanig verward en versoezeld, dat het hem moeite koste eenige woorden geregeld uit te brengen. Zoolang hij gelopen en gepraat had, was hij in eenen staat van overspanning gebleven, die hem nu des te duurder te staan kwam. Trillend en bevend, en als geheel zonder besef van hetgeen er gebeurde, liet hij zich door den

braven huisman en deszelfs oudsten zoon den natten overrok van 't lijf, en de niet minder natte laarzen en broek van de beenen halen, welke kleedingstukken vervolgens plaats maakten voor het zondagsgewaad van GHERYT, waarin de vreemdeling een vrij zonderling voorkomen had.

‘Zal oe nu niet wat met eten?’ vroeg hem zijn gastheer, nadat beide zich met eene goede teug brandewijn verfrischt hadden. ‘Kijk, dat lagcht oe toe!’ en hier wees hij op een' grooten schotel rijstenbrij, dien de oude vrouw had opgebracht.

‘Hartelijk dank!’ zeide de vreemdeling, met het hoofd op de hand leunende: ‘gij zijt al te vriendelijk; maar ik zoude nu op 't oogenblik niet in staat zijn, een brok eten door de keel te krijgen. Het best zal wezen, dat ik, zoodra mijne kleederen wat gedroogd zijn, mij maar weder op reis begeef.’ - Met deze woorden rees hij op en poogde een paar stappen te doen; doch zijne kniëen knikten hem onder het lijf en hij viel weder op zijn bankje neder.

‘Droomt oe man?’ zeide GHERYT: ‘oe zult van deze nacht geen' stap verder doen, hoor! - Ik loof waarachtig, dat oe niet vrij van koorts is: blijf oe van deze nacht maôr hier: wij zullen het wel schikken, dat oe het warmpjes enoeg zult hebben: en dan kan oe morgen zoo vroeg en laôt weder heen trekken als oe wilt.’ -

‘Ik hier blijven?’ vroeg de reiziger: ‘dat zal u immers hinderen?’ -

‘Niet het minst! niet het minst! breek daôr oe hoofd maôr niet met. Wat zegt oe moeder? er

kunnen immers schoone lakens in de bedsteê van het opkaômerke worden ebracht, en dan, klaôr is Kees!' -

'De sloopen van de kussens leggen op het rechtsche plankje in het kabinet,' zeide de zieke vrouw, welke uit hare bedstede het gesprek gehoord had.

Nu haastte zich de moeder om het noodige bijeen te zoeken en begaf zich vervolgens naar het opkamertje, alwaar zij het nachtverblijf van den vreemdeling gereed maakte. Onderwijl stonden de kinderen, met de vertraging, welke dit oponthoud in hun avondeten bracht, weinig te vrede, om de tafel te nagelbijten, hunne oogen strak gevestigd houdende op den rijstenbrijschotel.

'Het doet mij van harte leed,' zeide de vreemdeling tegen GHERYT, 'dat uwe moeder zich om mijnentwille zooveel moeite geeft... waarom niet gewacht tot na den eten. Uwe kinderen zullen kwaad op mij wezen, dat ik hen in die verrichting stooren kom.' -

'Bekommer oe niet,' riep de vrouw des huizes uit hare bedstede: ''t spijt mij maôr dat ik oe niet helpen kan en dat ik juist op mijn bed moet liggen: nu, als oe op een aôre keer wederom komt...' -

'Dan hoop ik u fiksch en gezond te vinden,' zeide de reiziger, haren volzin voleindigende: 'maar daar komt moeder al weder terug: houdt u toch nu niet langer om mijnentwege op, goede vrienden! Ik zal verder wel alleen klaar komen.'

De oude vrouw meldde nu, dat alles op het

bovenkamertje in orde was; waarop GHERYT, de lamp uit hare hand nemende, zijnen gast voorlichtte en naar deszelfs slaapvertrek geleidde, waar hij, na stellig bescheid ontfangen te hebben dat de reiziger niets meer noodig had en het verder wel alleen zoude klaren, hem onder het toewenschen eener aangename nachtrust, alleen liet.

'Het was toch wat ewaôgd van oe, GHERYT!' zeide de moeder, toen het gandsche huisgezin aan den disch was nedergezeten: 'het was toch wat ewaôgd, dien vreemden man zoo maôr bij ons te noodigen. Ik loof toch, dat hum een hupsche borst is; maôr hum kon toch ook wel een dief of een morder zijn: hoe kwam hum zoo nat? dat heit hum niet iens willen vertellen?' -

'Ja moeder!' zeide GHERYT: 'dat weet ik niet recht: genoeg was het voor mij, dat de man nat was en ook niet sprak als een schelm of vagabond. Had de man kwaôd in 't zin ehad, dan had hum mij immers kunnen doorsteken met het braôdmes dat hum op zijde heeft, en mij mijn hammen afnemen eer ik er om dacht. En dan, heit oe niet ezien wat een kostelijke goldene keten hum onder zijn wammes droeg en watte schoone goldene ringen hum aan de hand had?' -

'God geve,' zeide de meer ergdenkende oude vrouw, 'dat hum daôr eerlijk is an ekomen. Doch we mogen onzen naôsten niet oordeelen: ik wil gaôrne het beste van hum eloven.' -

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

[Tweede deel]

Negentiende hoofdstuk.

Het zwoegende ingewant, ontstoken als een oven,
Dreef met benaeuden damp de vlammen op naar boven,
En schilderde averechts met een verward penseel
Gemengde vormen en de deelen voor 't geheel.
Gelijk het kunstglas, naar zijne eigenschap geslepen
En in een werktuig, naar den eisch van 't ligt, begrepen,
In eene donkre zaal, op 't wit panneel der want
Ons beelden maelt, maar alle in omgekeerden stant.
A n t o n i d e s .

Terwijl de gulle en eerlijke landbewoners hun eenvoudig avondmaal nuttigden en GHERYT zijn wedervaren te *Tiel* aan het naar hem luisterend gezin verhaalde, had zich de vreemdeling in het klein, maar zindelijk opkamertje, dat hem tot nachtverblijf was aangewezen, geheel ontkleed. Het was geene gemakkelijke zaak de bedstede te genaken, welke hem tot rustplaats verstrekken moest; dezelve was ruim zes voeten boven den grond verheven en kon niet dan door middel van eenen ladder bereikt worden. Aan onzen reiziger echter, die meermalen welverdedigde vestingen bestormd had, viel deze beklimming niet zwaar, en weldra zag hij zich in de legerstede als een arend in zijn nest verheven. Hij vleide zich nu met het

aangename vooruitzicht van eene goede nachtrust te genieten, sloeg zich de dekens dubbel om 't lijf en rolde zichzelven als een kluwen ineen, om des te eerder warm te worden; dan, ondanks zijne vermoeienis, ondanks het hagelwitte beddegoed, ondanks de gemakkelijke ligging welke hij gekozen had, hij zag zich in zijne hoop te leur gesteld. De overmaat der afgematheid zelve, de koortsachtige aandoening, welke hij gevoelde, en de invloed, welken de gebeurtenissen van den dag op zijne herssenen en zenuwgestel maakten, beletteden zulks. Hierbij kwam, dat het opkamertje lang was gesloten gebleven, waardoor de lucht verdikt en bedorven was, vooral in de hooge en bijna aan den zolder reikende bedstede. Uren verliepen er, en het gandsche huisgezin des landbewoners was reeds in eenen diepen slaap gedompeld, toen de vreemdeling nog in zijne lakens lag te woelen. Eerst met het aanbreken van den dag gelukte het hem, in te sluimeren; doch de pijnlijke en benaauwde droomen, welke hem overvielen, maakten dat de slaap, wel verre van eenige verkwikking aan te brengen, het brandend hoofd en de tintelende leden nog meer vermoeiden dan het waken zelfs.

Een droom vooral, welke hem later in den morgenstond overviel, op dat tijdstip, waarin, gelijk men beweert, de droomen eene meer stellige beduidenis hebben en meer dadelijke gevolgen zijn van de werking onzer verbeeldingskracht op onze gedachten, verdient om deszelfs zonderlingen aart eene meer bijzondere vermelding. De jongeling

verbeeldde zich, dat hij op den Rijndijk was nedergezeten, bij het pad, dat hij den avond te voren was langs gekomen om des huismans woning te bereiken. De verbeelding zet aan al wat zij ons schildert nog sterkere kleuren bij dan de waarheid geven kan: zoo was ook het maangezicht, waarop onze reiziger in zijnen droom bleef staren, nog heerlijker dan de wezenlijkheid zelve. Terwijl hij nu in gepeins aan den oever der rivier gezeten was, bezag hij zijn gewaad en bevond tot zijne verbazing, dat hij een geestelijk kleed aan had, en dat wel van den Prior, wiens wondere heiligheid hem door GHERYT was verhaald geworden. Dan, opziende, zag hij nu met geene mindere bevreemding, het duveltje met de kaars in de hand, naast hem zitten, en wel zoo digt, dat het schijnsel der vlam hem belette de overzijde te zien. Dat duiveltje had volkomen de gelaatstrekken van den zoo raadselachtigen VAN DIJK, of hoe hij heeten mocht. Terwijl hij er over peinsde, hoe zich best van het bijzijn eens zoo zonderlingen lichtblakers te ontslaan, ontdekte hij eene jonkvrouw, welke in eene fraaije zeeschelp gezeten en omstuwd door eenen drom van monniken, predikanten en edellieden, waaronder zich MOM en GROENHOF bevonden, de rivier kwam afvaren en recht op hem aanhield. Zonder dat hij het gelaat der jonkvrouw onderscheiden konde, herkende hij haar (gelijk zulks in droomen meer geschiedt) aan eene zekere ingeving, voor de freule VAN SONHEUVEL. Dadelijk stond hij op om haar te gemoet te gaan; doch ook het duiveltje stond te gelijk op en bleef hem de kaars

voor oogen zwaaien als met oogmerk om hem het gezicht der aankomende te ontnemen. Woedend wilde de officier zijnen degen trekken om het lastige nikkertje te doorboren; doch in de plaats van een lemmer haalde hij niets dan een lange hanenveder uit de schede en bleef verbijsterd staan. Het satannetje sprong nu, luidkeels lagchende, van zijne zijde weg en op de schelp, welke zich uit het water opheffende met de jonkvrouw en het duiveltje verdween, terwijl de gandsche hoop, die de schoone verzeld had, op den ongewapenden reiziger aanviel. Tegen de menigte niet bestand, vluchtte hij, kwam weder binnen het klooster der heilige COECILIA, doorkruiste het in alle richtingen, altijd op de hielen door de op hem verbitterde vijanden nagezeten, en vond eindelijk een' pagie, die hem beleefdelijk bij de hand nam en in een zijvertrek geleidde, alwaar hij eene bejaarde, deftige dame vond, welke hem zoo teder omarmde, dat hij van aandoening overstelpt, in tranen uitberstte en op dat tijdstip ontwaakte.

Spoedig echter sliep hij weder in, en de nachtmerrie, welke hem nu plaagde, was van nog erger natuur dan de vorige. Thands lag hij achterover in de breede gracht der stad *Tiel,* en op zijne borst zat de eerzame KLAAS MEINERTZ te paard, die hem met de kniëen de ademhaling belette, terwijl TEUN WEZER, de veerman aan de Waal, den armen lijder met eenen schuitriem op het hoofd sloeg. Hij wist echter tusschen de beenen van den ouden schrijnwerker door te kruipen en wilde tegen eenen muur opklauteren, toen de hem onbekende Abdis van

Sinte COECILIA toetrad en hem achterover smeet, zoodat hij tuimelde en van eene vrij aanmerkelijke hoogte nederviel; want bij zijn ontwaken bevond hij zich op den vloer van het vertrek aan den voet der bedstede liggen, en de pijn, welke hij in de lenden gevoelde, belette hem wel, ook dit voor eenen droom aan te zien.

Hij stond op en wierp het venster open. De zuivere en aangename morgenlucht, die hem tegen-kwam en het vertrek vervulde, bracht hem de verfrissching aan, welke hij vruchteloos in den slaap gezocht had. Nadat hij eene lange wijl de oogen had doen weiden over het bevallig landtooneel, dat zich voor hem opdeed, en hetwelk reeds gestoffeerd werd door onderscheidene arbeiders die hun dagwerk verrigten gingen, begon zijn hoofd weder te hangen en zijne oogen sloten zich. Overtuigd, dat vooral de bedomptheid van het vertrek zijne droomen zoo zwaarmoedig gemaakt had, besloot hij, het raam open te laten, en zich weder in het bed te begeven. Nu eindelijk genoot hij eene rustige en verkwikkende sluimering, en, bij zijn ontwaken, gevoelde hij zich weder een geheel ander mensch, in staat om nieuwe vermoeienissen door te staan.

Opgerezen, schoot hij de kleederen van GHERYT MAESSEN weder aan, daar zijne eigene bij den haard in het benedenvertrek waren gebleven, en maakte hij zich gereed derwaart te gaan, toen hij uit dat benedenvertrek eene vrouwenstem hoorde komen, welke hem bekend voorkwam, ofschoon zij aan geen der inwoners van de boerderij behoorde. Hij plaat-

ste, om zich van de waarheid zijner opmerking te overtuigen, het oog voor het sleutelgat, en werd het volgende tooneel gewaar.

Naast de bedstede, waarin de zieke vrouw gezeten was, bevond zich eene jonge, welgekleedde juffer, die de eene hand der lijderesse in de hare hield, en, op eenen deelnemenden toon, naar den staat van hare gezondheid vroeg. Bevalliger voorwerp dan deze jeugdige schoonheid was ongetwijfeld zelden in hut of hof gezien geweest. Over hare sprekende, groote blaauwe oogen, wier gewone majesteit in dit oogenblik door den zachten invloed van medelijden en deelneming getemperd werd, vertoonden zich twee gitzwarte wenkbraauwen, cierlijk afgeteekend op het, spierwit, met blaauwe adertjens doorkronkeld voorhoofd. Twee golvende hairvlechten vielen naar de toenmaals heerschende manier langs den blanken hals op den zwellenden boezem af, wiens heerlijke vormen zich slechts gissen lieten onder het hooge ochtendkleed en de breede kraag, welke de jonkvrouw tegen de morgenlucht beveiligden. Het roozenrood mondje, ten halve tot een vriendelijk lagchje gëopend, vertoonde twee rijen van hagelwitte en in grootte volkomen gelijke tandjens: het eirond kinnetje en de anders misschien wat al te bleeke, doch thands door de beweging met eene frissche kleur geverwde wangen, waren met kuiltjens voorzien, die de droefgeestige tint, welke op het gelaat verspreid was, op eene bevallige wijze afbraken: in 't kort, het geheel leverde een alleraanminnigst voorkomen op, waarin ernst en minzaamheid, droefheid om eigen

leed en belangstelling in den toestand van anderen zoo duidelijk te lezen waren, dat de freule (want dit was de rang der schoone) ongetwijfeld ware gekozen geweest, indien men een natuurlijk afbeeldsel der Christelijke hoofddeugd, de liefdadigheid hadwillen daarstellen.

Naast de jonkvrouw stond GHERYT MAESSEN, die reeds zijn vroege ochtendwerk verricht had en voor het ontbijt was teruggekeerd: hij staarde, terwijl hij over eenen stoel leunde, de weldoenster van zijn huisgezin met een' open mond en een' gullen blik aan. De oude vrouw was bezig met het ochtendeten te bereiden, waar de kinderen reeds naar hunkerden, en inmiddels was zij in een drok gesprek gewikkeld met de kamenier der jonkvrouw, welke bij haar stond, en waarvan wij onzen lezer niets zullen zeggen, vermits hij reeds lang met haar bekend is.

‘Zoodat gij u, over 't geheel, beter bevindt dan laatst,’ zeide de jonkvrouw met eene zachte en vriendelijke stem tegen de bedlegerige vrouw.

‘Ongelijk beter, freule!’ was het antwoord: ‘en ik mag het wel voornamelijk dankweten aan oe vriendelijkheid. Ik hoop morgen op te komen, zoo alles welgaôt: en dan, met Gods hulp, aanstaônden zundag mijn eersten kerkgang te doen.’ -

‘Wij zijn zooveel in oe schuld, mijn lieve freule!’ zeide GHERYT, terwijl hij zich eene traan uit het oog wischte, ‘dat wij het oe nooit zullen kunnen vergelden.’ -

‘Spreek daar niet van,’ hernam de freule,

‘voor eenige nietige drankjes, die ik u heb laten klaarmaken.’ -

‘Neen, freule!’ zeide GHERYT met warmte: ‘het is niet alleen voor die drankskens, dat ik oe dankbaôr ben: 't is voor oe vriendelijkheid, om mijne goede vrouw van het eerste oogenblik van heure ziekte zoo trouw te komen bezoeken, als of ze oe maôgschap waôre; 't is voor oe dienstigheid en zorg, om alles wat heur laven en helpen kost, oettedenken en heur te doen eworden: 't is voor de eer, die oe aan mijne nederige woning hebt edaôn, dat ik oe dankbaôr ben. Vaôder moge zooveel hum wil spreken van zijne ongelijkelijke Mevrouw VAN NASSAU, ik zeg maôr dat onze lieve Freule VAN SONHEUVEL gaôr zoo goed is.’ -

‘Woont uw vader bij de Gravin VAN NASSAU?’ vroeg de jonkvrouw met eenige bevreemding: ‘dat heb ik nooit geweten.’ -

‘Dat is te zeggen, ELSKES vaôder, FEURICH, die dient er als koetsier.’ -

‘FEURICH!’ herhaalde ULRICA: ‘o! dien ken ik zeer goed: hij heeft mij dikwijls in 't bosch rond laten rijden. Een goede, brave, ronde Duitscher! En is hij uw vader, ELSKE?’ -

‘Jaô, lieve freule!’ gaf deze ten antwoord: ‘en hum heit in zijn leven ook ander werk edaôn dan paôrden mennen. Hum was in zijn tijd, toen den olden Graôf VAN FALCKESTEIN nog leefde, de aanvoerder van zijn haôneveeren en een wakker ruiter, dat beloof ik oe. Daôr op den schoorsteenmantel in die porceleinen pot staôt nog de haônenveêr, die hum op zijn helm droeg en die

hum mij egeven heit om an de kinderen te wijzen en hun te zeggen, dat zij altijd braôf en trouw zijn moeten als hun grootvaôder.' -

Hier wendde de officier het oog, dat tot nog toe altijd op de freule was gevestigd geweest, naar den schoorsteenmantel, en nu herinnerde hij zich dien hanenveder ook den vorigen avond opgemerkt te hebben, waaruit hij de omstandigheid verklaarde, dat hij juist van eenen dergelijken veder gedroomd had.

'En waar hebt gij dan kennis met de dochter van FEURICH gemaakt?' vroeg de freule, zich weder tot GHERYT keerende.

'Jaô, dat is nu tien twaôlf jaôren eleden, of daôromtrent,' zeide GHERYT: 'toen was ik bij *Duisburg* boerewerk gaôn doen, want mijn vaôder woonde tusschen Maôs en Waôl; Mevrouw VAN NASSAU was ook weêr op henr slot te *Bruck* ekomen en zoo maôkte ik door de nabuurschap kennis met ELSKE. Na ons trouwen kwam ik, omdat vaôder estorven was en ik moeder niet alleen kon laôten zitten, weer bij haôr en werd al spoedig tot veerman an esteld: maôr oe weet, dat die vreugd kort eduurd heeft.' -

'Jaô!' zeide de oude vrouw: 'GHERYT heeft al wat ezien in zijn leven, en wat met moeder moeten optrekken en rondzwerven. Had hum mij niet ehad als een blok aan 't been, hum had wel verder voort-komen; maôr hij is altijd een vroome zoon eweest en heit zijn moeder niet willen alleen laôten zitten.' -

'Zoo ik moeder had laôten zitten,' hernam

GHERYT, ‘dan waôre ik immers geen knip voor den neus waôrdig eweest. Heit moeder mij laôten zitten, toen ik een klein en hulpeloos knaôpke was? Ik kan heur immers niets doen, dan 't geen zij mij duizendmaôlen edaôn heeft.’

‘Kom! kom!’ zeide de oude vrouw: ‘ik mag oe wel prijzen: er zijn zooveel zoons, die nooit naôr heur moeder omzien; maôr oe zult er oe loon voor hebben: oe zoons zollen oe ook wel behandelen als zij groot zijn, althands ik hoop het: en oe ook, freule! wensch ik, als oe eens trouwen meugt, een' zoon braôven zoon als mijn GHERYT.’ -

‘Wel, moeder!’ hervatte GHERYT: ‘oe zoudt mij konfuis maôken. En wat zoude de freule met zoo een lompert van een' zoon maôken?’ -

‘Nu! ik meen, wat de getrouwigheid en dankbaôrheid betreft,’ zeide moeder: ‘wat denkt er de freule van?’ -

‘Een brave zoon als de uwe zonde alle moeders gelukkig maken,’ antwoordde de freule: ‘maar daar denken wij nog niet aan: eerst moet ik zoo een' braven man hebben als hij is, en komen die tijden, dan komen die plagen.’ -

‘Nu, die tijd is misschien zoo ver niet af,’ hernam de oude vrouw: ‘ik heb al zoo wat hooren mompelen. Kleur maôr niet freule! Ik hoop de goede God zal alles ten beste keeren..’ -

‘Amen!’ zeide de freule, zuchtende.

‘Draagt gij die kleederen 's zondags, GHERYT?’ vroeg de kamenier, met een' schamperen lagch op het lederen buis en de hoozen des vreemdelings wijzende, die nog voor het vuur te droogen hingen.

‘Die kleêren daôr? - neen, die zijn van eenen reiziger, die de nacht bij mij is over ebleven: hum leit daôr nog op dat bovenkaômerke te snorken.’

‘Dan zullen wij maken weg te komen, eer hij wakker wordt, en ons hier vindt,’ zeide de freule: ‘kom, MAGDALENA!’ -

‘Tot uwe dienst, freule!’ zeide deze: ‘het zal onze tijd ook worden: de bloemvazen moeten nog opgecierd worden eer de gasten komen, die Mijnheer van morgen verwacht.’ -

‘Nu! dat is voor u het werk van een oogenblik, LEENTJE!’ zeide de jonkvrouw: ‘er is niemand die zich op het bloemenschikken zoo verstaat als gij.’ -

‘Ook heb ik het veel gedaan in mijne jeugd,’ hervatte MAGDALENA: ‘maar,’ voegde zij er zachtjens bij, terwijl zij ten hemel opzag en zuchtte: ‘voor wie?’ -

‘Gaôt gij al heen freule?’ vroeg GHERYT: ‘en dat zonder mijn verken te zien!’ -

‘Uw varken!’ zeide ULRICA lagchende: ‘mijn goede GHERYT, ik heb zooveel varkens in mijn leven gezien, dat ik naar het uwe niet nieuwsgierig ben.’ -

‘Jaô maôr, freule!’ hernam GHERYT, op een' toon, die aanwees hoeveel prijs hij er op stelde, dat zijn verzoek hem werd toegestaan: ‘ons verken is geen verken als een aôr: weet oe wel dat het 560 pond weegt: en dan... als oe het ezien had, zoude oe er met eigen oogen van ewagen kunnen;... want ik had nog al hoop om... ik zoude gaôrne... weet oe?’... -

‘Ik begrijp er niets van,’ hernam ULRICA: ‘of gij moest verlangen het mij te verkoopen; maar ik betuig u, dat ik geen verstand heb van de slacht.’ -

‘Neen, dat is het niet, freule!.. alleen maôr,.. oe weet, dat de provintie binnen kort eenen hofbeer naôr den *Haôg* stuurt: als ik nu zoo gelukkig mocht zijn, dat mijn verken daôrtoe ekozen werd, en oe wolde mijn voorspraôk zijn; want de verkooper van het verken mag het naôr den *Haôg* brengen, en wordt kost- en schadeloos esteld.’ -

‘Aha! nu begrijp ik, waarom ik het varken moest zien; doch waarlijk, mijn krediet is zeer gering, en althands in zulke omstandigheden ben ik geene zaakkundige.’ -

‘O!’ vervolgde GHERYT: ‘ik heb juist hammen ekocht om niet aan mijn' fraaien hofbeer te raken: en als oe er maôr een woord met den Heer Ambtman van sprak, dan ben ik overtuigd, dat..’

‘Op een' anderen tijd, GHERYT!’ zeide de jonkvrouw, zich omdraaiende, om de kleur te verbergen, welke haar gelaat bedekte. Door deze lichaams-wending vielen hare oogen op de kleederen des reizigers en voornamelijk op den groenen bandelier, die, van nabij beschouwd, zeer aartig geborduurd bleek te zijn met tien verschillende kleuren van groen. ‘Ja, freule!’ zeide MAGDALENA, het in de hand nemende: ‘dat werk is zoo net en keurig gedaan of het uw eigen ware.’ -

De jonkvrouw naderde en beschouwde den bandelier eerst met onverschilligheid, vervolgens met aandacht, eindelijk, als uit hare geheele houding

bleek, met ontsteltenis. Hare kleur verschoot: zij kneep MAGDALENA bevend in de hand, keerde zich om, wenschte de huisgenooten vaarwel en spoedde zich, zonder naar hunne herhaalde dankbetuigingen en heilwenschingen te hooren, de deur uit met eenen zoo overhaasten stap, dat MAGDALENA haar naauwlijks volgen konde.

‘Mijn hemel, freule!’ zeide deze, terwijl zij zich, den dijk langs, naar het veer begaven: ‘wat schort u? Gij zijt ontsteld! gij beeft! welke plotslinge schrik heeft u bevangen?’ -

‘'t Is niets, LEENTJE! 't is niets!’ antwoordde ULRICA, stilstaande en op MAGDALENAAS arm leunende: ‘'t gaat al weder over: 't was de benaauwdheid: er was wat rook in mijnen keel geslagen...’ en zij berstte in tranen uit.

‘Ik heb wel gehoord, dat men schreit, als er rook in de oogen komt,’ merkte de deftige kamenier aan: ‘maar niet, dat men in tranen uitberst, althands niet als de rook enkel in den mond komt. Daarenboven brandde, zooveel ik gezien heb, het vuur zeer helder, en steeg de rook zeer goed naar boven.’ -

‘Ik ben kinderachtig,’ zeide de jonkvrouw, hare tranen afwisschende, doch met snikken voortgaande: ‘ik ben kinderachtig; doch waarlijk, ik kon het niet helpen: ik gevoelde mij op eens zoo zonderling te moede... misschien heeft het bezoek mijne zenuwen aangedaan.’ -

‘Willen wij niet terugkeeren en u een glas water geven?’ vroeg MAGDALENA.

‘O neen! voor geen geld van de waereld,’

zeide ULRICA, haastig: ‘ik zoude mij dood schamen: het wandelen zal mij goed doen. Geef mij uwen arm en laat ons wat aanstappen: ik zal spoedig weder beter zijn.’ -

‘Was het ook,’ zeide de kamenier, nadat zij een poosje zonder te spreken waren voortgewandeld en de jonkvrouw eenigzins bedaarder scheen: ‘was de rook, die u hinderde, geval de waassem, die uit dien groenen bandelier opsteeg? Gij zucht, freule! Zoude ik het waarlijk geraden hebben? Ik begrijp niet...’ -

‘Ja, LEENTJE!’ antwoordde ULRICA, beschaamd de oogen nederslaande: ‘het was die groene bandelier: ik moet het u wel bekennen, omdat gij het zoo dadelijk raadt, en omdat ik voel, dat mijne kleur mij verraden heeft. Ach! die bandelier herinnert mij eenen soortgelijken, dien ik, toen mijn neef... weet gij, LEENTJE! die wees, die met mij opgevoed is... die...’ -

‘Ik weet al wie UEd. bedoelt, die Spaansche voedsterling van Mijnheer, die naar *Boheme* vertrokken is, eenige jaren nu geleden.’ -

‘Dezelfde! - Bij dat vertrek vervaardigde ik voor hem eenen degenhanger, juist gelijk aan dengenen, dien wij daar zagen: en ik konde niet nalaten, mij zulks te herinneren, en daarbij al de genoegens, die ik met dien besten jongen gesmaakt heb.. en de hartelijkste vriendschap, die ik hem toedr.. oeg.. toen wij kinderen waren.’ -

‘UEd. heeft gelijk er dit laatste bij te voegen,’ zeide MAGDALENA: ‘het zoude thands weinig passen hem genegen te zijn, nadat UEd. de over-

tuiging heeft, dat hij een Spanjaard, althands van Spaansch ras is.' -

'Kan hij het helpen, MAGDALENA? heeft hij zichzelven zijne ouders kunnen kiezen? O! zoo gij hem gekend hadt, gij ook hadt hem lief gehad. Iedereen op het slot, in het dorp, in het leger had hem lief. Zingen onze goede Dominé, de oude GEERT en BOUKE niet om strijd zijnen lof? Bemint mijn vader hem niet alsof hij zijn eigen zoon ware? en kan mij iemand ten kwade duiden, dat ik hem met zuster-teerheid bemin?' -

'Ik weet niet, freule!' merkte de kamenier met nadruk aan: 'of die zusterlijke liefde den Heer Ambtman erg aan zoude staan!' -

'En ik weet niet,' hervatte ULRICA op een' scherpen toon, 'met welk recht zich de Heer Ambtman over mijne gevoelens zoude bekommeren.' -

'Verschoon mij, freule!' zeide MAGDALENA: 'ik beken dat zijn ambtgericht zich niet over de neigingen even als over de bezittingen van anderen uitstrekt; maar ik dacht dat hij als uw aanstaande echtgenoot ten minsten eenige aanspraak mocht hebben op uwe onverdeelde liefde.' -

'En wie zegt, dat hij mijn aanstaande echtgenoot is?' vroeg ULRICA.

'Wie? - de gandsche waereld.' -

'Zoo! - ik dacht, dat ik de eenige persoon ware, die hieromtrent beslissend spreken kon; doch het is hiermede als met meer dingen: elk weet wat van de zaak is en spreekt er op stelligen toon over, behalve degene wien zij aangaat.' -

Hier werd heur gesprek afgebroken, doordat zij

aan het veer gekomen waren, alwaar de oude veerman hare komst reeds in zijn boot verbeidde, terwijl zijn knecht wat verder aan de groote veerschuit stond te wachten op eenige ruiters, die hij in de verte van de zijde van *Tiel* zag aankomen. Met kracht van riemen bracht de grijzaart de beide vrouwen naar de overzijde, en dankte zeer beleefdelijk de freule, (toen deze bij 't uitstappen hem een driedubbel veergeld betaalde,) voor de eer, die zij aan zijn bootje had gedaan.

'Is het waar, wat ik gehoord heb, freule?' vroeg, toen zij verder opwandelden, de kamenier, die het gesprek scheen te willen terugbrengen op het punt waar zij gebleven waren, 'is het waar, dat de Koning van *Boheme* hals over kop herwaart komt?' -

'Men zegt zoo.' -

'Dan zal misschien ook uw... hoe zal ik hem noemen?... uw vriend weldra terugkeeren.. maar wat praat ik?.. als of hij UEd. niet zoude geschreven hebben wanneer hij weder hier dacht te wezen.' - Hier zag zij hare meesteres vragend aan. Deze antwoordde op een' onverschilligen toon:

'De laatste brief, dien mijn vader van hem ontfangen heeft, meldde, dat hij gezond en wel was: sedert zijn er, althands hier, geen bodens uit het leger gekomen.' -

'Dan zal hij UEd. misschien zelf komen verrassen: ware het nu niet beter, freule! (verschoon mijne vrijpostigheid; maar ik heb meer jaren, en helaas! meer ondervinding dan UEd.) dat men hem vooreerst niet te lang op het slot vertoeven

liet om de jaloezij van den Heer Ambtman niet op te wekken? want deze is jaloersch, gelijk iedereen die waarlijk verliefd is.' -

ULRICA zag, op het hooren van dezen zonderlingen en ongevergden raad, hare kamenier aan met eenen ontevredenen en verwonderden blik, haalde de schouders op en vervolgde haren weg zonder een woord te spreken. MAGDALENA liet zich echter hierdoor niet afschrikken. 'Verbeeld u, freule!' ging zij voort: 'dat die Spanjaard en de Heer Ambtman zich bij uwen vader aantroffen. Het kan niet missen of de tegenwoordigheid van eenen jongeling, die vertrouwelijk, ja broederlijk met u omgaat en aan wien UEd. wederkeerig blijken van genegenheid geeft, zal den naijverigen minnaar, die tot nog toe alleen de begunstigde was, grieven: onrust, nijd, twist en de hemel weet wat meer, kunnen hiervan de gevolgen wezen.' -

'MAGDALENA!' zeide de freule, het hoofd met waardigheid opheffende: 'gij kent mij. Ik ben niet trotsch, niet hoog jegens mijne minderen. Ik schuw geen gesprek ook met de dienstboden, en leg iemand noode het zwijgen op, hoe veel meer aan u, voor wie ik achting heb. Maar thands ben ik verplicht u te verbieden van verder een woord te reppen over het onderwerp, dat gij zoo allerongelukkigst tot stof onzer samenspraak gekozen hebt. Het past u niet, zulks te behandelen; niet omdat gij mijne kamenier zijt; maar omdat het niemand, behalve mijnen vader, voegt, mij op eene dergelijke wijze over eene zaak te

onderhouden, welke van eenen zoo moeilijken en tederen aart is.' -

'Verschoon mij, freule!' hervatte MAGDALENA op eenen koelen toon, die van bitsheid niet vrij was: 'verschoon mijne dwaasheid van te denken, dat de freule VAN SONHEUVEL boven hare gelijken verheven was, en dat zij somwijlen het oor aan goeden raad wilde leenen. Ik zie, dat ik mij bedrogen heb in deze omstandigheid; maar ik hoop slechts, dat UEd. nimmer mijne vrees bewaarheid moge zien.' -

Het verwijt trof ULRICA; doch zij hield zich overtuigd, wel gedaan te hebben, en antwoordde dus niet. Ook zweeg MAGDALENA, 't zij dat zij geen trek had zich aan eene nieuwe bestraffing te wagen, 't zij dat zij de uitwerking, welke haar gezegde gehad had, wel verwacht of zelfs verlangd had.

Nadat zij eenige schreden waren voortgetreden, deed een gerucht van naderende ruiters beide omzien, en zij ontdekten den Ambtman met zijnen *fidus Achates,* ELBERT VAN BOTBERGEN, benevens eenige dienaars, die hen op een' goeden draf achter op kwamen rijden.

'Is 't mogelijk?' riep MOM, die, zooras hij ULRICA gewaar werd, zijn paard intoomde, gelijk de overigen deden: 'kan 't zijn, dat het eerste voorwerp dat zich aan deze zijde des Rijns aan mijne oogen voordoet, onze bevallige gastvrouw zijn moet? Mag ik reeds zoo vroeg het doel mijner reis, het toppunt mijner wenschen bereiken?' -

‘Het voegt mij, UEd. om verschoning te vragen, dat UEd. mij hier nog ontmoet, daar ik reeds op het slot moest wezen om alles voor uwe komst in gereedheid te brengen.’ -

‘Ik voel dien zet,’ zeide de Ambtman, met eene buiging: ‘ik kom te vroeg; doch het verlangen om u te zien, mijne waardste freule!’... -

‘In 's Hemels naam, Heer Ambtman,’ zeide ULRICA lagchende: ‘laat ons geen *euphuïsme* beginnen in den smaak van sommige Haagsche hofheeren, die in Engeland fraaie manieren geleerd hebben. Wij zijn hier op het land: wij moesten de plichtplegingen daarlaten.’ -

‘Gewis!’ zeide BOTBERGEN, die van de gandsche samenspraak niets gehoord had en alleen op de laatste woorden lette van ULRICA, die hem nog onbekend was: ‘al die snorrepijpen en tirelantijntjens dienen nergens toe: ik zeg daarom eenvoudig: goên dag meiske! ik had niet gedacht, dat wij nog zoo een knap ding zouden zijn tegengekomen, na de varkens, die ons van morgen aan de poort ontmoet hebben, en die niets goeds beduidden. Nu! dit geeft weder goeden moed; doch laat ons wat voortjassen, Ambtman! anders komen wij te laat op het slot;... maar pots hondert tausent slapferment!’ riep hij uit, MAGDALENA herkennend: ‘wie zie ik daar?’ -

‘Wat rammelt gij toch, BOTBERGEN?’ vroeg MOM: ‘merkt gij niet wien gij voorhebt? Dit is de Freule VAN SONHEUVEL, het pronkjuweel van 't Sticht. Freule! deze edelman is de Heer VAN BOT-BERGEN, een Geldersch edelman, mijn bijzondere vriend.’ -

‘Dat is zijne beste aanbeveling,’ zeide ULRICA, onder 't voortgaan eene hoofdbuiging makende.

‘Ik verzoek verschooning in dit geval,’ zeide BOTBERGEN, ‘dat ik zoo wat ongepast gesproken heb. Ik kende de jonkvrouw niet; ook had mijn bijzondere vriend, de Heer Ambtman, mij wel wat vroeger mogen waarschuwen. Geloof, lieve freule, dat ik, toen ik daareven van varkens sprak, geene gedachte had met wie ik sprak;.. gelieft UEd. ook op te zitten? mijn paard is zeer mak en er is plaats genoeg achter mij, dan kan de freule gemakkelijker en spoediger te huis zijn.’ -

‘Zijt gij dol, ELBERT?’ riep de Ambtman wrevelig uit: ‘is dat nu een voorstel? Wij zullen afstijgen en de freule naar het slot begeleiden, indien zij ons zulk eene groote eer vergunnen wil.’ -

‘De weg is vrij,’ zeide ULRICA: ‘doch het zoude mij leed doen, indien de heeren om mijnent wil afstegen. De heeren zullen misschien verlangen spoedig op het slot te zijn en zich wat te ververschen.’ -

‘Is er een genoegen,’ zeide MOM, terwijl hij afsteeg, ‘dat bij het geluk mag halen, van u te vergezellen?’ Dit zeggende, gaf hij de teugels van zijn paard aan eenen bediende over, veegde zich met de handschoen het stof van 't aangezicht af en kuste ULRICA beleefdelijk de hand.

‘Ik verzoek nogmaals om verschooning,’ zeide hij, ‘indien ik zoo vroeg gekomen ben; doch UEd.

begrijpt, dat, als men van zoo ver komt, men den tijd wat ruim neemt, vooral als het doel der reis zoo aangenaam is.' -

'Ik wist niet,' zeide ULRICA, 'dat UEd. zulk een liefhebber was van het kegelspel.' -

'UEd. begrijpt mij niet, of liever UEd. verkiest mij niet te begrijpen: het is geenszins het kegelspel, noch zelfs het altijd vleiend en gul onthaal van den Heer Baron, dat mij voor den dag van heden zulk een genoegen belooft. Het geluk dat ik verlangde, ben ik reeds machtig geworden sints ik UEd. mocht ontmoeten: en het staat aan u, freule! dat geluk nog boven verwachting en hoop te vermeerderen, door mij op heden de verzekering te schenken, dat mijn vurigste zielswensch u niet geheel ongevallig is.' -

'Waarlijk, Heer Ambtman! UEd. spreekt vandaag zoo hoofsch, dat een eenvoudig landmeisje als ik u niet verstaan kan.' -

'De freule heeft wel deugdelijk gelijk,' riep BOTBERGEN uit: 'de droes haal mij als ik iets uit die opgesmukte woorden wijs kan worden. Waarom niet eenvoudig gezegd:

Dus eenigh
Alleenigh
Te zijn
Is pijn.
Dus laat ons beyd,
O soete meyd!
Versamen eens in vrolickheyd,

en 't geen er verder volgt, zoo als de Dominées zeggen, als zij den Psalm opgeven.' -

‘Hoe weet gij wat de Dominées zeggen?’ vroeg MOM: ‘gij, die nooit in kerk of kapel komt.’ -

‘Uwe hoogloffelijke Edelheid bedriegt zich,’ antwoordde ELBERT met inzicht; ‘ik ben gisteren avond nog in de oefening geweest: daar waren leeraars en geestelijke personen bij de vleet.’ -

‘Dan begrijp ik,’ zeide MAGDALENA, zonder op te zien, doch luid genoeg om van elk gehoord te worden, ‘dat het met de ware religie zoo slecht gesteld is, als zulk een slach van lieden de oefeningen bijwonen.’ -

‘MAGDALENA!’ zeide op eenen bestraffenden toon de jonkvrouw, die, hoewel de geestigheden van den Gelderschman zeer ongepast oordeelende, het evenmin goedkeurde, dat hare kamenier zich in 't gesprek mengde: ‘het wordt u immers niet gevraagd?’ -

‘Foei! foei! mijn waarde freule!’ riep ELBERT: ‘frons dat lieve voorhoofdje zoo niet en trek die wenkbraauwen wat minder te samen. Laat dat meiske, dat bij u is, zeggen wat zij wil: mij deert het niet en UEd. moet er niet boos om worden: of zoo UEd. zuur wil kijken, zie dan mijn' vriend den Ambtman zuur aan, hê! hê! hê!’ -

‘En waarom moet ik zuur aangezien worden?’ vroeg MOM, bevreemd opziende: ‘ik, die mijn leven voor eenen vriendelijken lagch van dien bevalligen mond zoude geven.’ -

‘Wel!’ zeide BOTBERGEN, ‘omdat

> Ziet u een maeght
> Wat toornig an
> Als gij haar vraeght,

Denk dan, goe man!
Dat g' haar behaeght.
Hoe zuurder dat een meiske kijkt,
Hoe meer dat uw gevrij haar lijckt.

‘Ik moet bekennen, Mijnheer!’ zeide ULRICA, glimlagchende, ‘dat uw brein wel met rijmpjens gestoffeerd is. UEd. is zekerlijk lid van de eene of andere rederijkerskamer?’ -

‘Ik freule? De hemel beware mij! Neen! al wat ik in 't vak van liedekens weet, heb ik in 't leger geleerd. Doch ik zing nooit recht zuiver als ik nog nuchteren ben. De stem en de maag staan bij mij in naauw verband, en dit is natuurlijk: de goede dingen, dat is bij voorbeeld de wijn, gaat mijn keelgat in en dan eerst komen de goede dingen, dat zijn de fraaie liedekens, mijn keelgat uit, zoodat...’ -

‘Verwar u toch in geene redeneeringen ELBERT!’ viel de Ambtman in: ‘daar komt ge nooit tot uwe eer af.’ -

‘UEd. heeft dan in 't leger gediend?’ vroeg de freule.

‘Dat heb ik,’ antwoordde BOTBERGEN: ‘bij den Koning van *Boheme:* en al zeg ik het zelf, niet zonder glorie en lof.’ -

‘Zijnde zijn grootste lof en glorie,’ merkte MOM aan, ‘dat hij eene maagd met zich gevoerd heeft, welke hij ongerept en ongedeerd terug heeft gebracht in het vaderland.’ -

‘Waarlijk iets ongewoons,’ zeide ULRICA: ‘en wie was die gelukkige?’ -

‘Zijn degen, freule!’ antwoordde de Ambtman.

‘Pots hondert tausent slapferment!’ riep BOTBERGEN, de hand aan 't gevest slaande: ‘indien ik niet wist, dat UEd. spotsgewijze sprak en het beter meende, ik zoude deze schande al dadelijk uitwisschen en...’ -

‘En mijn bloed zoude het eerste zijn, dat uwen degen bevlekte, wilt gij zeggen, niet waar?’ vroeg MOM, lagchende.

‘En ik zoude u de punt van mijn staal doen voelen,’ vervolgde BOTBERGEN, ‘gelijk ik dien jongen snoeshaan deed, die in 't leger...’

‘Wel foei, mijne heeren! gaat gij kijven in mijne tegenwoordigheid?’ zeide ULRICA.

‘Dezelve alleen ontwapend mijnen rechtmatigen toorn,’ zeide BOTBERGEN, op eene kluchtige wijze zijn lemmer half uithalende en weder in de schede latende vallen.

‘En wat hebt gij dien jongen snoeshaan gedaan, van wien gij spreekt?’ vroeg MOM. ‘Hebt gij hem doorregen als een hoentje aan 't spit of hem als aan een' os den hals afgestoken?’ -

‘Neen!’ zeide de snorker, ‘neen vriendje! het was maar bij manier van spreken, dat ik van de punt van 't staal sprak: mijne kling was veel te edel om die anders dan op het slagveld te gebruiken; doch wat den pogchenden windbuil betreft, van wien gij gewaagt, zoo heb ik hem, daar hij mij op eene onbeschaamde wijze dorst hoonen, het gewicht mijner rotting doen voelen, zoodat hij, gelijk een haan, wien de kam is afgebeten, zich wegpakte en nooit weder in het kamp verschijnen dorst.’ -

‘En hoe heette die windmaker?’ vroeg MOM.

‘Hij droeg een' naam,’ antwoordde ELBERT, terwijl hij de jonkvrouw aanzag met denzelfden blik, dien de hardvochtige heelmeester werpt op den ongelukkige, wiens arm hij af komt zetten: ‘waarop hij waarschijnlijk geen recht had, vermits de heerlijkheid, waarvan hij zich den tijtel aanmatigde, aan onzen edelen gastheer behoort. Hij stond op de monsterrol ingeschreven als Jonker JOAN VAN CRAEYHORST.’ -

‘Jonker JOAN VAN CRAEYHORST!’ herhaalde ULRICA, verbleekende.

‘Is hij UEd. bekend?’ vroeg BOTBERGEN haastig: ‘dan spijt het mij, iets ten zijnen nadeele gezegd te hebben.’ -

‘Onvoorzichtige!’ riep MOM, eene ontevredene houding aannemende; ‘die heer, van wien gij spreekt, is de voedsterbroeder van onze waardige freule!’ -

‘Och! dat spijt mij... ik verzoek duizendmalen om verschoning, waarde freule!’ zeide ELBERT: ‘had ik dat kunnen denken, ik had hem in den tijd wel gespaard en er nu althands niet van gesproken. Nogmaals! vergeef mij deze onbedachtzaamheid; maar waarlijk, ik was verre van te denken...’ -

‘Indien het eene onbedachtzaamheid was,’ zeide ULRICA, ‘waarom zoude ik die dan niet vergeven?’ -

‘UEd. denkt toch niet, dat ik het opzettelijk verhaalde?’ vroeg BOTBERGEN, door het gezegde der jonkvrouw een weinig uit het veld geslagen.

Deze ontijdige en ongepaste verontschuldiging

versterkte ULRICA in het vermoeden, dat zij reeds niet alleen omtrent het boosaartig opzet van BOTBERGEN, maar ook omtrent de waarheid van zijn verhaal had opgevat. ‘Mijnheer!’ zeide zij tot den Gelderschman: ‘ik wist wel, dat men hem, die uit verre landen kwam, het voorrecht moest gunnen van zijne verhalen naar verkiezing optecieren; doch die verzinselen moesten nimmer de eer gelden van iemand, die niets anders dan die eer bezit - en die telken dage wederom kan komen, om geledenen hoon te wreken.’ -

‘Hoe freule!’ riep BOTBERGEN, de handen als van verbaasdheid ineen slaande. ‘Ben ik ongelukkig genoeg om voor eenen logenaar te worden aangezien? Mijn vriend, de Ambtman, kent mij te wel, om geene getuigenis voor mij af te leggen, dat ik niets zoude aanvoeren, 't welk bezijden de waarheid was.’ Dit zeggende, zag hij MOM met een' scheeven blik aan, als wilde hij zeggen: ‘ik ben er om uwentwil ingeraakt: het is nu uwe zaak, mij er weêr uit te helpen.’ -

Dan MOM had hier vooreerst geenen zin in. Hij zag dat de list, die BOTBERGEN volgens een tusschen hen gemaakte afspraak in 't werk had gesteld, haar doel bij ULRICA miste, en hij vreesde, dat, indien hij de partij van BOTBERGEN nam, de jonkvrouw de volle waarheid gissen zoude, het gemaakte plan doorzien en hem alle hare achting ontnemen, waardoor hij de kans op hare hand verbeuren moest. Hij begreep dus dat het zaak was, van batterij geheel te veranderen en de partij van den afwezigen JOAN te nemen: dit moest hem, naar zijn oordeel,

bij ULRICA den naam van eenen grootmoedigen medeminnaar doen verwerven, haar vertrouwen in zijne betuigingen inboezemen en haar geloof doen hechten aan de lasteringen, die hij in later tijd tegen JOAN, onder den schijn van welwillenheid, zoude doen hooren.

'Kom! kom! ELBERT!' zeide hij: 'gij zult u in den naam vergissen. Ik kan niet denken, dat een jongeling, die door den Heer Baron VAN SONHEUVEL is opgevoed en wien de beminlijke freule met hare achting vereert, zulk een lafbek zoude zijn, dat hij zich door u zoude laten afkloppen. Ik zoude dat sprookje maar niet verder uitkramen; want het mocht u eens kwalijk bekomen als de Jonker VAN CRAEYHORST terugkomt.' -

'Maar potz tausent!' riep BOTBERGEN, die den Ambtman in den beginne met een oog vol verbazing had aangekeken, doch thands zijn doel begon te raden: 'ik zweer u, dat ik geen woord terugneem van al wat ik gezegd heb: al wat ik tot verschoning van dien Jonker kan bijbrengen, is dat hij dronken was, toen hij mij beledigde.' -

'Geen woord meer over de gandsche geschiedenis,' zeide MOM, op eenen gebiedenden toon: 'ik kan niet verdragen, dat men kwaad spreekt van eenen afwezige, die zich niet verdedigen kan. Ik begrijp het geval niet recht,' vervolgde hij zacht tegen ULRICA, op eenen gullen toon: 'BOTBERGEN is een snorker, dat is waar, doch niet van moed ontbloot; want dat ik hem zoo even wat plaagde, geschiedde slechts uit eene oude gewoonte: - ik kan niet denken dat hij het geheele ver-

haal opzettelijk verzonnen heeft. Misschien was het zoo erg niet: ik zal het eens trachten uittevorschen; want op den voedsterbroeder mijner ULRICA mag geen smet blijven kleeven.' -

'Gij zult mij vermaak doen,' zeide ULRICA, met eene minzame hoofdbuiging, terwijl dankbaarheid in hare oogen flonkerde; 'doch wij zijn aan het achterhek: 'hier, mijne heeren! zullen wij u verlaten.' -

Dit zeggende, trad zij, na eene beleefde buiging aan den Ambtman, het bruggetje over dat haar op het grondgebied des Barons bracht, en vervolgde haren weg met MAGDALENA door de tuinen van het slot, terwijl de edellieden, hunne rossen weder bestegen hebbende, langs den zijweg voortstapten om verderop, de hoofdpoort in te gaan, inmiddels overleggende, hoe zij hunne duistere voornemens tegen den goeden naam van JOAN best zouden ten einde brengen.

De jonkvrouw, op wier teder gemoed de vergiftigde taal van ELBERT meer indruk had gemaakt dan zij zichzelve wilde bekennen, gaf, zoodra een slingerboschje haar aan het gezigt van het waardig vriendenpaar onttrokken had, aan haren boezem lucht, en stortte zulke bittere tranen, dat zelfs de arbeiders, die, met BOUKE aan 't hoofd, bezig waren aan 't vercieren der kegelbaan, het opmerkten toen zij er langs ging, en de oude dienaar haar naderde om te vragen wat haar deerde.

'O! zijt gij het, BOUKE!' riep ULRICA: 'u kan ik het zeggen; want MAGDALENA heeft het toch ook gehoord: het zal u bedroeven gelijk het mij be-

droeft. Men vertelt mij daar zoo even, dat JOAN zich als een lafaart met stokslagen uit het leger had laten drijven.' -

'Dat is een verd ... de logen, met verlof gezegd,' zeide BOUKE: 'wie zegt dat? ik zal hemzelven op zijn' rug touwen, dat het hem jaar en dag heugen zal.' -

'St! BOUKE! niet al te driftig! het is de Heer VAN BOTBERGEN, een edelman, die met hem gediend heeft; die heeft het, naar zijn zeggen, zelf gedaan.' -

'Hij liegt het freule! bij mijn ziel. JOAN zich laten kloppen? 't kan niet wezen.' -

'Ik ken uwen Jonker niet,' zeide MAGDALENA: 'maar ik kan toch niet inzien, welk belang de Heer VAN BOTBERGEN er in hebben zoude, hem te belasteren.' -

'Wat weet gij daarvan, Juffer LENA?' vroeg JOANS oude krijgsmakker, driftig: het spreekwoord zegt: alle koopers zijn geen kenners, en die haast koopt is haast bedrogen. Ge meugt dien Sinjeur VAN BOANERG zoo weinig belang toeschrijven als ge wilt, wanneer hij kwaad van onzen Jonker spreekt, dan is hij geen knip voor zijn neus waard. - Wat hamer! SYMEN!' riep hij, zich in de reden vallende om eenen der werklieden te recht te wijzen: 'nu zet je de geut immers vlak verkeerd ... wacht! ik zal bij je komen, als je 't niet beter weet! - nu, zoo als gezegd is, freule! stel je hartje maar gerust: ik heb te lang met den Jonker over land en zee gezwalkt en gezworven, om niet te weten dat hij geen kat is, dien men zon-

der handschoen aan kan vatten: hij zal zich niet op den rug laten trommelen, en wie daar tegenspreekt, dien draai ik den hals om, al was hij nog zoo een groot heer.' Met deze woorden keerde hij weder naar de werklieden, die nu, geëindigd hebbende met het vercieren der kegelbaan, bezig waren om dezelve tot het spel behoorlijk in gereedheid te brengen. ULRICA begaf zich zuchtende naar het slot, alwaar zij, gevolgd door MAGDALENA, keuken en kelders bezocht, om, tot onthaal van haars vaders gasten, de noodige voorzieningen te maken.

Twintigste hoofdstuk.

Menigh wil by dranck en spijs
Wesen wijs,
Schoon hy is van wijn beschoncken,
Daer doch yeder kan bespiên
Dat dees liên
Sijn van sotte grillen droncken.
P e r s .

Inmiddels waren MOM en BOTBERGEN op het slotplein verwelkomd geworden door den Baron VAN SONHEUVEL, verzeld van den ouden jachthond *Veltman,* die, nu blind en onbekwaam hem in 't veld te volgen, den Baron binnens huis altijd vergezellen bleef. Nadat hij deze beide heeren met de hem eigene gulhartigheid eenen goeden morgen had gewenscht en last gegeven, dat de paarden wel verzorgd zouden worden, geleidde hij hen naar de benedenzaal, vermits de groote ridderzaal, waar men spijzen zoude, nog niet geheel in gereedheid was. Binnen gekomen, wilde MOM eenige verontschuldigingen bijbrengen wegens zijne vroege komst; doch de Baron wilde daarvan geen woord meer hooren reppen, alvorens de heeren zich met eene teug goeden wijn, die hun in groene fluiten

op een zilveren schenkblad werd toegediend, ververscht hadden. Toen eerst was het, dat ELBERT de gelegenheid vond, zich door zijnen patroon aan den Baron te laten voorstellen en dezen te verzoeken, hem zijne vrijpostigheid te willen ten goede houden, dat hij, zonder den Heer VAN SONHEUVEL te kennen, niet gëaarzeld had zijnen vriend MOM, op deszelfs verzoek, bij deze gelegenheid te vergezellen.

'Een hupsch edelman, als UEd. schijnt, heeft op mijn slot geene aanbeveling noodig,' zeide VAN REEDE: 'en daarenboven! mag een vriend niet altijd eenen vriend medebrengen?' -

'Ik hoop die spreuk dan ook op mij te mogen toepassen,' zeide MOM tegen zijnen gastheer: 'want er is geen naam, waar ik meer prijs op stel, dan op dien van uwen vriend.' -

'Zoo!' zeide VAN REEDE: 'ik dacht, dat er een andere tijtel ware, dien gij mij nog liever geven zoudt, hê! hê!' en hij begon hartelijk over zijne geestigheid te lagchen.

'Gij hebt dubbel gelijk, Heer Baron!' antwoordde de Ambtman, met eene bevallige buiging: 'en hoewel het een het ander niet uitsluit, beken ik dat ik mij kwalijk heb uitgedrukt, en dat mij in dit oogenblik de naam van uwen schoonzoon boven alles dierbaar zoude wezen;.. doch zie daar een geluk, waarop ik niet hopen durf.' -

'En waarom niet, Heer Ambtman?' vroeg de Baron op eenen gulhartigen toon: 'gij weet, dat ik u hartelijk genegen ben en u hooge achting toedraag.' -

‘Ik ben u daarvoor hoogstens dankbaar, Heer Baron! maar, daar is nog iemand, die in dit geval geraadpleegd dient te worden, en aan welke ik vrees, ten minste onverschillig te zijn.’ -

‘Mijne dochter meent gij? - Zij draagt u hoogachting toe; zij weet, dat haar huwelijk met u mij hoogst aangenaam zoude wezen; zij heeft nog geene vooringenomenheid voor eenig man, wat wilt gij meer? wat nog ontbreekt moet gij zelf zien te verkrijgen.’ -

‘Is UEd. wel zeker,’ vroeg MOM, zijne woorden wegende, ‘dat zij nog niemand met eene meer bijzondere onderscheiding heeft gezien?’ -

‘Wel ja! zoo zeker althands als men van de gevoelens van een twintigjarig meisje wezen kan.’

‘Dat zegt juist niet veel,’ merkte BOTBERGEN lagchende aan: ‘in een meisjes hart te willen lezen is even goed, als bij nacht op zee uit het venster te willen kijken of het nog stormt. Men ziet niets en de wind blaast onze muts nog af op den koop toe.’ -

‘Zeer juist! zeer juist!’ zeide de Baron, den Gelderschman op den schouder kloppende: ‘alleen met dit onderscheid, dat het in het hartje van mijne ULRICA geene stormachtige nacht is.- Doch, wat er ook van zij, Heer Ambtman! de liefde mijner dochter te verkrijgen is uwe zaak: zoo gij eens hare toestemming hebt, zal de mijne niet achterblijven: wat kan een vader meer doen? - ULRICA moet vrij handelen; het staat dus aan u, uw best te doen om hare genegenheid te winnen.’ -

‘Zij is lang in *den Haag* geweest,’ zeide MOM, het hoofd schuddende.

‘Daarover kunt *gij* u toch niet beklagen,’ hernam VAN REEDE: ‘daar hebt gij haar het eerst leeren kennen.‘ -

‘Ik vrees maar, dat de een of ander hoofsche Jonker...’ -

‘Gekheid, gekheid, Heer Ambtman! Zij hield veel van de Gravin VAN NASSAU, en huisde er gaarne; maar ik heb haar toch altijd vrolijk en wel te vreden gezien, als zij weder bij mij op het slot keerde. Er is wel eene zwarigheid,’ vervolgde de Baron, op eens het voorhoofd fronsende; doch dezelve is van eenen geheel anderen aart.’

‘Eene zwarigheid!’ herhaalde MOM, van kleur veranderende: ‘ik bid u!...’ -

‘Ik zal u dezelve verhalen, zoodra wij een geschikt oogenblik vinden om ons zonder getuigen te onderhouden,’ zeide VAN REEDE op den deftigen toon, dien hij slechts in zeer bijzondere gevallen aannam: ‘ik hoor hoefgetrappel op de slotbrug: en ik ga onze nieuwe gasten welkom heeten.’ -

‘De oude Heer schijnt sterk met u ingenomen,’ zeide ELBERT, terwijl hij met MOM den Baron, die de nieuwaangekomene ontfangen ging, langzaam volgde.

‘Ik heb hem ook niet voor niets de zitting in de Staten der Provintie bezorgd,’ zeide MOM: ‘en daarenboven een nieuw jachtgeweer laten komen, waarvoor hij mij, geloof ik, nog dankbaarder was.’ -

‘Dat alles zal uitmuntend op den vader wer-

ken,' zeide BOTBERGEN: 'maar of het op de dochter eenigen invloed gehad heeft, zal nog te bezien staan. Mij dunkt, zij vatte nog al vuur op mijn verhaal: en haar hart schijnt meer dan wel noodig is aan haren ouden schoolkameraad gehecht.' -

'Des te beter,' zeide MOM: 'des te eer zal zij uit spijt eenen anderen trouwen, mits het ons maar eerst gelukke, haar te overtuigen; doch genoeg hiervan, daar komt de Baron met zijn gasten aan.' -

De nieuw aangekomenen werden alras door eenige andere genoodigden gevolgd, zoodat het gezelschap na verloop van een half uur voltallig was, en uit een twaalftal edellieden bestond. Van de gesprekken, welke na het afloopen der eerste verwelkoming en daaraan verknochte plichtplegingen volgden, zullen wij geene melding maken: zij waren onbeduidend, gelijk gewoonlijk bij den aanvang van alle feesten en partijen het geval is. Toen de klok elf geslagen had kwam de oude BOUKE den Baron verwittigen, dat het ontbijt gereed was; waarop VAN REEDE aan zijne gasten verzocht hem naar de groote ridderzaal te volgen.

Deze bood den genoodigden een aangenaam en recht verkwikkelijk schouwspel aan, zoowel wegens hare fraaiheid en den opschik dien men er bewonderde, als wegens de aantrekkelijkheden van eenen meer zelfstandigen aart, waarmede zij den vermoeiden gast uitlokten. Zij was ruim en langwerpig van gedaante: twee vervaarlijk breede en hooge haardsteden, waarin, ondanks de naderende lente, een goed onderhouden vuur brandde, ston-

den aan de beide einden over elkaêr te prijken. De vervooruitspringende schoorsteenmantels, van kostbaar Egyptisch marmer vervaardigd, schraagden eene menigte antieke vazen, (bij deze gelegenheid met de eerste voorjaarsbloemen gevuld) en rustten aan elken hoek op twee spierwitte kolommen, cierlijk met groene hulst omslingerd. Kostbare basreleven, uit eene andere marmersoort gehouwen, vercierden het lijstwerk en de voetstukken: de liefdesgevallen van *Venus* en *Adonis* waren op de schoorsteenen zelve op witten steen afgebeeld. Aan wederszijden der haardsteden bevond zich eene deur, welker kroonlijst, insgelijks op kolommen rustende, zich met de schoorsteenmantels vereenigde, zijnde de vakken boven de deuren, de basementen en plinten mede met snijwerk en beelden vercierd en opgetooid met bloemen en loof. In de lengte was de zaal ter eener zijde met acht vensters voorzien, wier bovenste afdeelingen met allerlei wapens beschilderd waren; terwijl de benedenste glasruiten een vrolijk uitzicht opleverden over de tuinen van het slot en de omliggende landsdouwen. De vakken tusschen de glasramen waren om en om met familieportretten en wapenrustingen behangen; het middelste vak alleen was ledig, zijnde daarop in fraai Parisch marmer het geslachtwapen der eigenaars uitgebeeld. De tegenzijde der zaal was over haar geheele lengte onafgewisseld met allerlei soorten van jacht- en wapentuig bekleed, hetwelk op eene zeer aartige wijze onder het opzicht der bevallige freule met sparrentakken, hulst en bloemenfestoenen aan een gestrikt was; 't geen

eene vrolijke vertooning maakte, en de oogen aangenaam streelde; doch wat aan de gasten, gelijk ik hierboven met een enkel woord reeds aanmerkte, een nog blijder schouwspel opleverde, was de lange tafel, welke midden in de zaal stond, en waarop een prachtig en voedzaam ontbijt was gereed gemaakt, dat niet uit de thee, de koffij, de vruchtenstroop of al de uitvindingen van latere dagen bestond, maar uit de stevige spijzen en dranken, die onze goede voorvaderen op alle uren van den dag welkom waren.

De gasten namen plaats op bankjens of schabellen voor twee personen, met zachte kussens overdekt. Spoedig viel men aan 't eten: de hoendersoep, in zilveren kommen opgedischt, maakte weldra voor eenen zwijnskop plaats, verzeld van kippen, kapoenen, duiven, versche kroppen, in 't kort van alles wat het jaargetijde medebracht en op een kostbaar ontbijt konde gevorderd worden. De edellieden deden eer aan deze spijzen, zoowel als aan de voortreffelijke wijnen, die hun onder het opzicht van BOUKE, die als bottelier optrad, werden toegediend. Alleen de Ambtman scheen weinig smaak te vinden in 't geen hem aangeboden werd: de gewichtige plannen en de daaruit ontsprotene bekommernissen, welke zijn brein vervulden, ontnamen hem alle eetlust: en verre van in een onmatig gebruik van drank eenige verstroojing te zoeken, trachtte hij zich, zoolang zulks in zijne macht was, van het volle gezag over zijne verstandelijke vermogens te verzekeren, door niet dan bij het instellen van gezondheden of der-

gelijke gelegenheden, den beker aan den mond te brengen. Hij zag met angstvalligheid, hoe BOTBERGEN de hem aangeboden roemers nimmer afsloeg; maar altijd dadelijk lot den bodem ledig dronk. Zijne bezorgdheid was echter overtollig; want de Gelderschman was aan tafel voor geen klein weinigje vervaard en had eene maag, die zeer gevoegelijk, naar verkiezing, de eigenschap van eene spons of van eenen handschoen konde aannemen, zonder dat zijn hoofd er iets door leed: de eenige invloed, welken de wijn op hem uitoefende, was die van hem nog opgeblazener en laatdunkender dan gewoonlijk te maken.

'Gij zijt bijster stil vandaag, Ambtman!' zeide VAN REEDE: 'hapert er wat aan? of smaakt u mijn wijn niet?' -

'Het gastereeren deugt mij niet,' zeide MOM: 'ik ben geen man, die voor festijnen geschikt is; en ik wensch gaarne een goed oog te behouden, om den kegel niet mis te raken,' voegde hij er grimlagchend bij.

'Ei! ei!' zeide de Jonker VAN SCHERPENZEEL: 'dat is geen echt spel. Wil UEd. ons een roes laten drinken en zelve nuchteren blijven? dat zoude slecht gelijk staan! - Doch ik weet wat er aan schort. Een gezelschap van enkel heeren kan UEd. niet meer lijken, is 't niet zoo?' -

'Ik beken,' zeide MOM, 'dat het gezelschap van de schoone kunne het genoegen der gezellige kringen altijd bevorderen moet.' -

'En vooral dat van onze edele gastvrouw, die, hoewel afwezig, in elken bloem, die dit vertrek

verciert, te vinden is,' riep de Heer VAN HELMENHORST: 'lang moge zij leven! lang,' vervolgde hij, oprijzende en zijnen roemer omhoog heffende: 'lang leve de schoone Freule ULRICA VAN SONHEUVEL!' -

'Lang leve de dochter van onzen braven gastheer!' riep BOTBERGEN, zijn voorbeeld dadelijk volgende, gelijk ook het overige gezelschap deed.

'Ik dank u voor mijne dochter, mijne Heeren!' zeide de Baron; op zijne beurt eenen roemer vullende: 'en moge zij nog vaak de eer genieten, de toebereidselen voor Ulieder onthaal te bestieren.' -

'Mits niet in dit vertrek,' zeide BOTBERGEN.

'En waarom hier niet?' vroeg VAN REEDE met een verwonderd gelaat. 'Staat u deze zaal niet aan?' -

'De zaal is prachtig en geriefelijk,' antwoordde ELBERT; 'maar, aangezien wij allen hopen dat de Jonkvrouwe spoedig de keuze van eenen waardigen echtgenoot moge doen, en zij dan haars vaders huis verlaten zal, meen ik haar geenen kwaden wensch te doen, wanneer ik Haar Edele de bezorging van een feest in een ander lokaal toewensche.' -

'Wel gevonden!' zeide de Heer VAN LIEVENDAAL: 'Mijnheer VAN BOTBERGEN! ik heb de eer u hem te brengen voor dien goeden wensch.' -

'En ik zoude u gaarne in gelijke munt betalen,' hervatte de Gelderschman: 'maar ik heb geen wijn van deze soort meer, en het zoude eene misdaad van gekwetste majesteit wezen, indien ik

UEds. beleefdheid met een ander wijntje beantwoordde, dan hetgeen UEd. mij toegedronken heeft.' -

'Er is toch meer van die soort in mijne kelder,' zeide de Baron: 'BOUKE! geef den Heer VAN BOTBERGEN;... maar waar is BOUKE?' -

'Hij is zoo even uit de kamer geroepen,' antwoordde een der dienaars: 'er was iemand beneden om hem te spreken.' -

'Zoo! Een gelegen tijd voorwaar; doch gij kunt het even goed bezorgen als hij: vraag maar aan mijne dochter van dien wijn van N°. 3. Ja mijne Heeren! ik moet dien ouden BOUKE wat toegeven; er leeft op de waereld geen braver kaerel dan hij; wij zijn ook zooveel jaren achtereen samen geweest en hebben zooveel overgebracht: en dan, hij heeft wat te vertellen! hij heeft in Turkijen gëoorloogd en meer gezien dan een van ons allen.' -

'Zoover ben ik niet geweest,' zeide ELBERT: 'mijne krijgsverrichtingen waren alleen in *Boheme;* en daar zal men, gelijk ik mij zonder grootspraak vlei, nog wel van mij gewagen.' -

'In *Boheme?* zegt UEd., en dat onder welke vanen?' vroeg VAN REEDE.

'Ik heb onder den Spotkoning FREDERIK gestreden; maar ik heb hem laten zitten; want er was niets met hem uitterichten. Ik zeide hem dikwijls: (Zijne Majesteit deed mij somtijds de eer aan mij te raadplegen) Uwe Majesteit, zeide ik, geeft gehoor aan oorblazers, aan belangzoekers, aan domkoppen. Zoo als Uwe Majesteit het aanvangt, zal

het nooit lukken: en dan ontwikkelde ik de redenen, die ik daartoe vinden kon. Dan, vergeefsche moeite! Zijne Majesteit sloeg mijne woorden in den wind; en wat is er het gevolg van geweest? Zooras ik vertrokken was uit het leger (want zulke dwaasheden als men daar deed, kon ik met geene drooge oogen meer aanzien) liep alles in de war, en nu komt hij met de kous op het hoofd terug.'

'En hebt gij,' vroeg VAN REEDE, zich bij voorraad de handen wrijvende, als verheugd over het antwoord dat hij verwachtte: 'hebt gij den Jonker VAN CRAEIHORST ook gekend?' -

'Gekend?' herhaalde BOTBERGEN: 'ja, een weinig, schoon het geene eer was hem te kennen!' -

De Baron zag zijnen gast verwonderd aan, zette zijnen roemer neder en vroeg met bevreemding wat door deze uitdrukking gemeend werd.

'Wel!' vervolgde ELBERT: 'ik had geen' omgang met hem, omdat hij een liederlijke knaap was, een dronkaart, een lafbek, een valsche dobbelaar...' -

'Onmogelijk!' riep de Baron met hevigheid uit: en op hetzelfde oogenblik sprong de oude *Veltman,* als of hij die lasteringen tegen zijnen voormaligen meester niet langer wilde aanhooren, met een luid geblaf van onder den zitbank des Barons op, en liep, sneller dan hij in de laatste drie jaren gedaan had, de deur uit, en BOUKE, die juist binnen kwam, bijna omver.

'Ja! ja! loop maar *Veltman!*' zeide BOUKE, met eene vrolijke stem, terwijl hij de tafel nader-

de met een gelaat waar de vreugd op geschilderd stond. ‘Mijnheer!’ vervolgde hij, ‘bodenbrood! daar is eene oude kennis...’ -

‘Zwijg BOUKE!’ zeide de Baron, zonder bijna naar hem te luisteren: ‘Mijnheer VAN BOTBERGEN! ik bid u! verklaar mij eens wat gij van mijnen JOAN gezegd hebt... Ik bedoel van dien Jonker VAN CRAEIHORST.’ -

‘Kende UEd. hem?’ vroeg ELBERT, zich verwonderd veinzende: ‘vergeef mij dan zoo ik kwalijk van hem sprak; maar ik dacht niet, dat een knaap in UEds. gunst zoude deelen, wien ik om zijn schandelijk gedrag, met rottingslagen genoodzaakt heb het leger te verlaten.’ -

‘Dat is een leugen, een onbeschaamde leugen!’ zeide met luider stem de getrouwe BOUKE, die de beschuldiging, door BOTBERGEN aangevoerd, opmerkzaam had aangehoord.

‘Wie spreekt daar?’ vroeg ELBERT, met trotschheid opziende; maar zijne oogen zagen verlegen voor zich, toen zij den vrijen blik ontmoeteden van JOANS ouden krijgsmakker, die, met de armen over elkaêr geslagen, achter de zitplaats des gastheers stond.

‘Dat ben ik, met uw verlof,’ zeide BOUKE: ‘en wat ik niet vol kan houden, zal een ander voor mij doen.’ -

‘BOUKE!’ riep de Baron, terwijl hij aan zijn gezegde den toon der bestraffing poogde te geven: ‘denk wie gij zijt en waar gij zijt!’ -

‘Zoo doe ik,’ antwoordde BOUKE, zonder verlegen te worden: ‘ik denk dat ik Jonker JOANS

oude wapenbroeder ben, en dat ik over eenen lasteraar sta, die...' -

'Vlegel!' riep BOTBERGEN, door het verwijt des Barons bemoedigd: 'denkt ge dat ik mij met u zal meten? Zoo een edelman mij de millioenste part had gezegd van 't geen gij mij durft te zeggen, hij leefde niet meer!' -

'Is er geen der edellieden, hier tegenwoordig, die de partij eens afwezigen opneemt?' vroeg BOUKE.

BOTBERGEN zag bëangst in 't rond; doch zijn gelaat helderde spoedig op, dewijl al de gasten, ziende dat de Heer VAN SONHEUVEL zelf zijnen zoon niet verdedigen wilde, geene partij voor hem begrepen te moeten trekken. Zooras de opgeblazene Gelderschman zich hiervan overtuigd hield, smeet hij zijne handschoen middel in de zaal, en riep tevens uit: 'hiermede daag ik iederen edelman uit, die als ik, zestien quartieren bewijzen kan, om mijne woorden te komen logenstraffen.' -

'Ik neem de uitdaging aan en zal u spoedig eenen kamper brengen, die u zestien honderd quartieren in je tronie snijden zal,' zeide BOUKE, de handschoen oprapende, waarna hij de zaal verliet.

'Mijnheer VAN BOTBERGEN!' zeide VAN REEDE, die al dien tijd had zitten stampvoeten en op zijne mouwen bijten van kwaadheid: 'ik kon voor den goede BOUKE geene partij kiezen tegen iemand, wien ik op mijn eigen slot als gast ontfang; maar bij mijne zaligheid! zoo UEd. elders dan op het huis te *sonheuvel* in mijn bijzijn kwaad hadt ge-

sproken van mijnen goeden JOAN, ik had u mijnen roemer op 't aangezicht aan stukken geslagen!' -

'Indien UEd. het mij vergunt, Heer Baron!' zeide MOM, 'zoo zal ik de eer van den Jonker VAN CRAEIHORST handhaven en met den Heer VAN BOTBERGEN, hoe bevriend wij ook zijn, op dood en leven kampen.' -

ELBERT zag zijnen patroon vragender wijze aan, als wilde hij op deszelfs aangezigt lezen of het hem ernst ware. Een schampere trek, die zich aan des Ambtmans neusvleugel en aan de hoeken van deszelfs oog vertoonde, was genoeg om hem de zekerheid te verschaffen, dat MOM, door dit aanbod, het gevaar voorkomen wilde dat zich een ander kampvechter zoude opdoen. - In dit oogenblik trad BOUKE weder binnen en zeide, de deur wijd openzettende: 'Mijnheer VAN BOKKENBERGEN! hier breng ik u eenen tegenstander, als ik beloofd heb.' -

Alle oogen wendden zich nu naar de deur, waardoor een jongeling binnentrad, wiens verschijning eene algemeene verbazing te weeg bracht. De Baron en het meerendeel der gasten sprongen op. BOTBERGEN schoof zijnen zitbank wel drie voeten achteruit, werd doodsbleek, sloeg klappertandend eene bevende hand aan 't gevest van zijn' degen, doch was buiten staat om het lemmer de schede te doen verlaten. MOM staarde den onbekende met open mond aan: het was de vreemdeling, dien hij bij KLAAS MEINERTZ voor een' Remonstrantschen Proponent had aangezien.

'JOAN!' riep de Baron met eenen luiden kreet en sloot zijnen pleegzoon, die, van den getrouwen

Veltman vergezeld, naar hem toe trad, met hartelijke vreugd in zijne armen; maar bijna dadelijk wikkelde hij zich weder uit deszelfs omhelzing los. ‘JOAN!’ herhaalde hij: ‘ik moest u niet omarmd hebben, eer ik wist of gij het waardig waart. Men verhaalt schandelijke dingen van u.’ -

‘Dat heb ik van BOUKE vernomen,’ antwoordde JOAN: ‘wie van de Heeren noemt zich de Heer VAN BOTBERGEN?’ -

‘Wat! kent gij hem niet eens?’ vroeg de Baron, verbaasd: ‘hoe hangt dit samen?’ -

‘Nu, Mijnheer!’ zeide BOUKE tegen den verslagen snoever, die met hangende armen en stijf op een gesloten tanden als vastgenageld zitten bleef: ‘wat dunkt u? is het niet met mij: een man een man, een woord een woord?’ -

‘Zijt gij het, die u de Heer VAN BOTBERGEN noemt?’ vroeg JOAN met bevreemding. ‘In het leger van den Koning van *boheme* droegt gij een' anderen naam.’ -

‘Wat zal ik u zeggen, Jonker!’ antwoordde ELBERT, zich door een grap willende redden: ‘wij droegen geen van beide onzen waren naam.’ -

‘'t Zij ik recht hebbe op den mijnen of niet,’ hernam JOAN met fierheid, ‘hij is te schoon om hem te zien bezwalken: en na hetgeen er tusschen ons is voorgevallen, had ik niet gedacht, dat gij mij in de tegenwoordigheid van dit aanzienlijk gezelschap...’ -

‘Van die rottingslagen, meent gij?’ vroeg BOTBERGEN, opstaande: ‘ja, ik had daarvan misschien niet moeten spreken;.. wij zijn geen beste vrien-

den gescheiden, dat is waar; maar wij kunnen altijd tot eene verklaring komen.' -

'Tot uw dienst, al wilt gij dadelijk,' zeide JOAN, de hand aan 't geweer slaande.

'De Heer Ambtman zal mij wel tot getuige willen dienen,' vervolgde BOTBERGEN, zich tot dezen wendende.

Nu volgden de oogen van JOAN de richting, welke die van zijne weêrpartij genomen hadden, en hij herkende in den Ambtman de persoon, die hem in het opkamertje hij KLAAS MEINERTZ ontfangen had. Dit onverwacht gezicht deed hem, verwonderd, een' stap terug treden, en bracht zijne gedachten op eens van den twist met BOTBERGEN op het voorgevallene van den vorigen avond terug. Met niet minder nadruk, schoon met eene kwalijk verborgene verlegenheid, staarde MOM den jongeling aan en peinsde hij op de houding, die hij bij deze gelegenheid moest aannemen. BOTBERGEN, die, zooras JOAN hem niet meer toesprak noch met zijn' verwoeden blik bedreigde, zijnen moed weder voelde herleven, had eene fiere en onversaagde houding aangenomen en mompelde, doch zeer binnensmonds, allerlei dreigementen. De overigen, die eenen kring om de belanghebbende partijen gemaakt hadden, zagen vreemd op over JOANS plotseling zwijgen, en nog meer, toen deze naar MOM toestapte en met eene eenigzins verzachtte stem, doch op vasten toon, hem de volgende vraag deed, welke, schoon op haarzelve zeer eenvoudig, in de omstandigheden van den Ambtman vrij geschikt was om hem van zijn stuk te brengen:

‘heb ik gisteren avond niet de eer gehad UEd. te zien?’ -

Schoon MOM reeds tijd gehad had om zich op een antwoord voor te bereiden, hetwelk hij al dadelijk had begrepen dat hem afgevorderd zoude worden, was hij nog niet met zich zelven eens, hoe hij dit antwoord op de meest voldoende wijze zoude inrichten. Het scheen hem dus best toe, geen antwoord te geven, en zich van de zaak, gelijk men het noemt, met een Jantje van Leyden af te maken.

‘Is UEd. die langgewenschte en ter goeder uur gekeerde pleegzoon van onzen besten gastheer?’ vroeg hij, opstaande en JOANS beide handen vattende: ‘wel het verheugt mij, als vriend van den huize, recht zeer u te mogen leeren kennen. Wat zal uwe komst hier levendigheid op het slot brengen! Wat zal de bevallige freule verheugd zijn, zij, die u zoo lief heeft!’ Hier zag MOM met spijt, hoe een hevige blos het gelaat des jongelings overstroomde. ‘Nu, ik ben recht gelukkig u te zien: gij vindt mij met lijf en ziel tot uwe dienst, beschik over mij, zoo dikwijls gij wilt. Ik heb zooveel goeds van u gehoord, dat ik verlang uwe vriendschap te verwerven. Sta mij toe, dat ik u omhelze.’ -

Met deze woorden drukte hij den jongeling, die beteuterd en verbaasd over dien vloed van woorden voor hem stond, in zijne armen en fluisterde hem bij die gelegenheid in 't oor: ‘hadt gij u maar genoemd, gisteren avond! Nu! ik moet over dit alles een nader gesprek met u hebben, ter

opheldering. Ik hoor, dat gij daar zonderling te pas zijt gekomen.' - En toen, eer JOAN van zijne bevreemding kon bekomen, trad hij terug en nam VAN REEDE bij de hand. 'Mijn vriend!' zeide hij: 'wat zoude het jammer zijn, indien op eenen heuchelijken dag als deze, de vreugd door oneenigheid of hooge woorden verstoord werd. Vereenig u met mij, om uwen waardigen voedsterling, als ook mijnen vriend VAN BOTBERGEN, die zonder reden en waarschijnlijk ten gevolge van een misverstand op elkaêr gebeten zijn, tot bedaren te brengen. Voor Sint Felten met al die langer twist wil zoeken. Ik drink op de gelukkige terugkomst van den edelen Jonker JOAN VAN CRAEIHORST, Kapitein in dienst van Zijne Majesteit den Koning van *Boheme:* en die mijn voorbeeld niet volgt, is waarachtig geen knip voor den neus waard.' - Bij het uitspreken dezer laatste zinsnede had hij zich een' vollen roemer geschonken, dien hij nu tot den bodem ledig dronk. Zoowel VAN SONHEUVEL als de gasten volgden zijn voorbeeld.

'Kom, ELBERT!' vervolgde MOM, zijnen makker eenen vollen beker in de hand wringende: 'gij moet mede drinken; want de terugkomst des Jonkers kan u nooit anders dan stof tot blijdschap geven! Heldert alles zich op en wordt het misverstand weggeruimd, des te beter; zoo niet, dan hebt gij t' avond of morgen gelegenheid om uwe dapperheid aan den dag te leggen. Dus, man! drink uit, en denk vooreerst maar niet meer aan het gekke geval.' -

'Pots hondert tausent slapferment!' zeide BOT-BERGEN, den roemer aannemende: 'mijne dapperheid is alom genoeg bekend en heeft geene nieuwe gelegenheden noodig om zich te toonen. De Jonker en ik hebben elkander over en weder beledigd: - dus zijn wij kamp; en hapert er nog iets aan, dan zal dit zich spoedig oplossen. Ik drink dus gaarne op de gezondheid van den Jonker VAN CRAEIHORST, en dat hij zulk een lang leven moge genieten, als ik hem toewensch.' - Dit zeggende, ledigde hij zijn glas en hernam zijne plaats bij de nu weder aanzittende gasten.

'Ik dank al de Heeren voor hunne vriendelijke toewenschingen,' zeide JOAN, op zijne beurt een' roemer vullende: 'wat den Heer VAN BOTBERGEN betreft, ik bedank ook hem, en het zal mij aangenaam zijn, indien hij mij in den loop van dezen dag een oogenblik schenken wil, daar ik het met den Heer Ambtman eens ben, dat wij het genoegen der gasten thands niet stooren moeten.' - Dit gezegd hebbende, ledigde hij zijne kelk en nam aan de tafel plaats.

Men hervatte den maaltijd; doch vruchteloos zocht de Ambtman het gesprek weder te verlevendigen; de Baron was, zonder het te willen doen blijken, ontevreden dat de twist gesust ware, en had liever gehad, dat JOAN zijne wederpartij de trappen had afgesmeten. JOANS hoofd was zoo vol gedachten, dat hij de aanwezigen vergat, ja voor den drommel wenschte. Hij ondervond ten vollen de onaangenaame gewaarwording van iemand, die na een lang afwezen, versoezeld en verwaaid te huis komt, en in plaats van zijn gezin alleen, een

huis vol gasten vindt, die niets van zijne vermoeidheid, van zijne verstrooidheid van gedachten begrijpen. Nu eens maalden hem de geheimzinnige voorvallen in *Tiel* door het hoofd; dan weder dacht hij aan de bekoorlijke ULRICA, welke hij zoo vurig verlangde en toch vreesde weder te zien. Zijn twist met BOTBERGEN hield hem het minst bezig; want hij was overtuigd dat hij van dien snoever, zoodra hij zulks verlangde, de noodige voldoening verkrijgen zoude; daar het geval in het Boheemsche leger zich juist had toegedragen als ELBERT het verteld had, met dit kleine onderscheid echter, dat het JOAN geweest was, die den anderen met stokslagen had weggejaagd. Hij bekommerde zich dus weinig over BOTBERGENS lastertaal, alleen voor zoo verre hij zich bij ULRICA nog rechtvaardigen moest: want BOUKE had hem, (zoodra hij op het slot gekomen was, en vernemende dat het vol gasten was, naar dien ouden vriend gevraagd had) verwittigd, hoe ELBERT zijn' goeden naam eene schandelijke kladde had aangewreven in tegenwoordigheid der Jonkvrouw. Reeds dadelijk zoude JOAN zich over dien hoon zijn komen beklagen, had hij niet gemeend eerst zijne nog vochtige kleederen tegen andere te moeten verwisselen.

De overige gasten hadden, even als de Baron, weinig genoegen genomen met de wijze waarop de twist gesust was; daar zij, niet zonder grond, oordeelden, dat een van de twee partijen een lafaart wezen moest, die niet aan hunne tafel voegde: het misnoegen bracht dus stilte te weeg: zelfs de Ambtman, hoewel hij de anderen aan

't praten zocht te krijgen, had het hoofd te vol, dan dat hem zulks wel afging, en het zoude eenen opmerkzamen bijstander niet ontgaan zijn, dat de goede houding, die hij aanwendde, alzins gedwongen was. De heerschende stilte deed den Baron dus spoedig besluiten om het gezelschap te verzoeken, een einde aan het ontbijt te maken en zich met hem naar de kegelbaan te begeven. Dit voorstel scheen eene verlossing toe aan de gandsche vergadering: en allen haasteden zich daaraan te voldoen, behalve JOAN, die, zijnen pleegvader ter zijde trekkende, van hem verlof verzocht om zich af te zonderen en ULRICA te gaan groeten.

'Hoe is 't JOAN?' zeide de Baron: 'zoekt gij eene gelegenheid om van dien BOTBERGEN af te raken? Ik had van u meer vuur verwacht, vrindlief! Ware ik in uwe plaats geweest, die verwaande pochhans had al lang op 't plein gelegen.' -

'Ik beloof u, vader! dat uitstel geen achterstel worden zal,' zeide JOAN: 'ik zal met dien knaap nog een appeltje schillen, dat hem slecht zal smaken. Stel u daaromtrent gerust; maar, dunkt mij, mijn verlangen om ULRICA te zien, is nog al natuurlijk.' -

'Nu, ga maar, ga maar,' zeide de Baron, knorrig: 'lieve deugd! in mijn' tijd waren de knapen anders! thands zijn zij zoo koel als winterpeeren. Wat zullen de oude lui dan zijn, als de jeugd geen warm bloed meer heeft?' - Na deze wrevelige aanmerking keerde de Baron zich weder tot zijne gasten en geleidde hen buiten het

slot, naar den hof, waar de frissche lucht en de balsemgeuren van lindebloesems en voorjaars-gebloemte de wandelaars op eene lieflijke wijze tegen kwamen, en de dampen, door den wijn veroorzaakt, vervongen. Langs eene lommerrijke lindenlaan begaf men zich naar de kegelbaan, die aan het achtereinde van den hof tusschen hooge hagen gelegen en met een planken beschot, laag genoeg om er over heen te zien, omzet was. De baan, waaraan BOUKE gedurende de vorige dagen al zijne vlijt besteed had, was spiegelglad: op twee derden van derzelver lengte stonden de prachtige ebbenhouten kegels, met zilveren randen en ringen beslagen en wel drie voeten hoog op daartoe op gelijke afstanden getrokken kringen te prijken. Langs het schot liep, ter linkerzijde van de baan, een houten goot af, waarbij een tuinjongen geplaatst was, om, na den worp, den bal weder aan de spelers toe te zenden. BOUKE stond aan de rechterzijde, bij de kegels, gereed om de tusschen de spelers gerezene oneenigheden te beslissen, en den uitslag van elken worp met krijt aan te teekenen op een zwart bord, dat aan een' paal hing, die boven het beschot uitstak. Aan het begin der baan stonden twee andere dienaars bij eene tafel, waarop bier en brandewijn gereed stonden tot lafenis der spelers: en daarover een kastje met laden, waarin de kegelballen lagen, benevens een bord met dobbelsteenen; de nommers, die aan de spelers uitgedeeld moesten worden, de handleien, waarop elk zijne *poincten* of verliezen voor zich konde opteekenen, in één woord, al wat noodig

kon gëacht worden. Onderscheiden lijnen, evenwijdig over de breedte der baan getrokken, duidden de plaats aan, van waar men werpen moest, en welke de speler, wien het slotnommer te beurt viel, doorgaands aanwees.

Met veel plechtigheid naderde BOUKE het gezelschap, zoo ras het de kegelbaan binnentrad, haalde de dobbelsteenen voor den dag en reikte die aan den Jonker VAN SCHERPENZEEL toe, welke, na geworpen te hebben, dezelve aan zijnen buurman overgaf en zoo vervolgens. BOUKE teekende de geworpen getallen op en liet de gelijkstaande weder overgooien, tot dat elk zijn nommer had. Toen begaf hij zich weder naar zijne standplaats bij het groote bord, en BOTBERGEN, wien het laatste nommer te beurt was gevallen, duidde aan van welken streep men beginnen moest. De Heer VAN LIEVENDAAL, die den eersten worp moest doen, zette den linkervoet op den streep, bracht den rechtervoet eene schrede achterwaart, nam den zwaren bal op en deed hem over de baan vliegen. De bal wierp eenen kegel om en schudde den tweeden; doch hij had zijne kracht verloren en rolde al draaiende het spel uit zonder iets verders te verrichten. De tuinknaap zette dadelijk den gevallen kegel weder op en zond den bal terug.

‘Hij was goed gemeend!’ zeide een der spelers.

‘De baan is niet glad genoeg,’ antwoordde LIEVENDAAL: ‘anders ware de tweede ook gevallen; zaagt ge wel hoe zij wiggelde? Dan kom aan, HELMENHORST! laat eens zien, of gij beter zult slagen.’ -

Met meer bedaardheid dan zijn voorganger dreef den tweede speler den bal voort en wierp ook eenen kegel om, terwijl de bal stil liggen bleef.

‘Dat is ongelukkig!’ riep hij uit: ‘wie kan zoo iets helpen. De kegel valt juist voor mijn bal, en snijdt hem den weg af: anders waren er nog wel drie of vier omgeworpen geweest.’ -

Haastig, gelijk hij alles deed, wierp VAN REEDE op zijne beurt den bal. Doch door de drift draaide zijne hand onder 't werpen, en de bal, na eerst rechtuit te zijn gerold, nam, kort voor 't spel, eene zijdelingsche wending en liep de kegels voorbij.

‘Wat satan is dat!’ schreeuwde hij hoogst ontevreden: ‘BOUKE! de baan is niet gelijk! hoe kan een bal zoo mal rollen?’ -

‘De baan is *al* gelijk,’ antwoordde BOUKE, terwijl hij met veel bedaardheid den misslag opteekende: ‘ik kan niet helpen, dat UEd. scheef gooit.’ -

‘Kom Heer Ambtman! het is uw beurt! laat ons eens zien of UEd., die niets gedronken heeft, scherper gooien zult dan een van ons allen,’ zeide de Jonker VAN SCHERPENZEEL.

‘Gij ziet, van dat weinigje beef ik reeds,’ zeide MOM, en wierp den bal wel een voet buiten het spel. Met ongelijk gevolg speelden diegenen, die na hem kwamen. Toen de beurt aan BOTBERGEN kwam, die reeds luide gesnoefd had over de menigvuldige partijen, door hem bij andere gelegenheden gewonnen? keken de spelers nieuwsgierig toe; maar de Gelderschman voldeed slecht aan

hunne verwachting en deed den bal middel door de kegels heen vliegen.

Na op deze wijze eenige toeren afgespeeld te hebben, werd VAN REEDE, die bij deze gelegenheid slecht, of, zoo 't heette, ongelukkig speelde, wrevelig, en den Ambtman, wiens kans niet fraai stond, onder den arm nemende, verzocht hij hem, het spel maar te laten varen en met hem plaats te nemen op eene bank buiten den ingang der baan geplaatst, waar men ongestoord zat en echter het spel overzien kon. Na een wijl over onverschillige dingen gesproken te hebben, begon de Ambtman weder zijne liefde voor ULRICA tot onderwerp van hun gesprek te maken; en toen was het, dat de Baron, wiens oprecht en rondborstig gemoed door den Rijnwijn nog openhartiger geworden was, het gepast oordeelde, den Ambtman een geheim te vertrouwen, dat hij voor elk ander zorgvuldig bewaard hield, doch 't geen hij als een eerlijk man zich verplicht achtte, zijnen aanstaanden schoonzoon mede te deelen.

‘Vriend MOM!’ zeide hij: ‘ik ben overtuigd, dat het alleen uit genegenheid voor hare persoon is, dat gij mijne dochter gevraagd hebt; dat geen andere drijfveer u handelen deed, en dat gij haar van mijne hand zoudt willen nemen, al ware zij niet machtig u een penning als huwelijksgoed mede te brengen. Doch, daar ik nimmer den schijn van karigheid zoude willen toonen, en niet gaarne de beschuldiging zoude verdienen, van u omtrent den waren staat mijner zaken misleid te hebben, daar er bovendien nog eene zwarigheid bestaat,

als ik van ochtend zeide, acht ik het billijk, u dienaangaande nader in te lichten.' -

'Heer Baron!' zeide MOM, zijne verwondering over zulk eene voorafspraak onder een' vriendelijken grimlagch verbergende: 'uwe beleefdheid is al te groot. Geloof vrij, dat geen inzicht van mij te verrijken mij noopt, uwe bevallige dochter ten huwelijk te vragen. Ik ben, Goddank! rijk genoeg, en, zoo ik eene gade wensch, zoek ik slechts eene lieve gezellin, die den avond van mijn leven verheuge. Echter, zoo UEd. noodig oordeelt, mij, na deze betuiging, nog de eer aan te doen, van mij uwe familiegeheimen mede te deelen, ben ik bereid naar u te luisteren.' -

'Juist! juist, Heer Ambtman!' antwoordde VAN REEDE: 'gij moet alles weten, want al zijn uwe gevoelens omtrent mijne ULRICA nog zoo edel, omtrent mij zoudt gij welligt van meening veranderen, zoo ik niet met open kaarten speelde. Dan, ter zake: - Ik moet, om u mijne omstandigheden te verduidelijken, de geschiedenis wat hooger ophalen. - Mijn overgrootvader GODARD VAN REEDE, had, gelijk u bekend is, zijne meeste goederen, waaronder ook deze heerlijkheid, ter leen van het Bisdom van *Utrecht,* en stond, daar hij een devoot Katholiek was, in hooge gunst bij den Bisschop. Op aanzoek van dezen, en onder belofte van deszelfs protectie, liet hij zijnen tweeden zoon FREDERIK voor den geestelijken stand opvoeden, en wel bij de Dominikanen te *Tiel*. De jonge geestelijke bracht het ver ... ja, Roomsch of Onroomsch, wij zijn altoos bijbelvast en fiksch in de

leer geweest... nu, dat is tot daar aan toe: hij maakte groote vorderingen, en de oude Heer had het genoegen hem voor zijnen dood tot Prior van datzelfde konvent der Dominikanen te zien verheven.. dat moet een vet ambtje geweest zijn!' -

'Zoo vet,' zeide MOM; 'dat ik er mijn ambtmanschap dadelijk voor geven zoude, mits het mij maar niet belette uwe schoone dochter te huwen.' -

'Ja! men moet kiezen of deelen; .. doch waar waren wij gebleven?..' -

'Bij uwen oudoom den Prior; is hij het niet, die, wanneer hij zat te lezen, een duiveltje de kaars liet houden?' -

'Juist! zijne beeldtenis hangt op het slot; doch ter zake. - BORRE, FREDERIKS oudste broeder en mijn grootvader, niet minder goed Roomsch dan zijn broeder, vertrouwde hem de opvoeding van zijnen oudsten zoon GODARD, terwijl KAREL, de jongste, voor den wapenhandel werd opgeleid. - Intusschen had de omwenteling plaats en de oorlog met de Spanjaarden. Mijn grootvader, toen Heer van *Sonheuvel,* zijn broeder de Prior en mijn oom GODARD hielden, als men denken kon, ijverig de zijde van den Koning; doch mijn vader, die reeds jong aan hun opzigt onttrokken was, koos des Princen zijde, en zwoer even als deze de Paapsche Godsdienst af.' -

'Dat zal den ouden Heer weinig gesmaakt hebben,' merkte MOM aan, om te toonen dat hij luisterde naar een verhaal, waar hij de belangrijkheid nog niet van inzag.

‘Het gedrag van zijnen zoon belgde hem zoozeer, vervolgde de Baron, ‘dat hij mijnen vader onterfde en zijne bezittingen aan mijn' oom GODARD maakte, die een weinig later de eenige erfgenaam werd der machtige nalatenschap van den Prior.’ -

‘Zoo!’ riep MOM, voor wien de geschiedenis op eens eene belangrijker gedaante verkreeg: ‘dan heeft oom GODARD alles ingepalmd.’ -

‘Zoo als gij wel aanmerkt. Mijn vader had zich wel tegen het een en ander kunnen verzetten; doch dit wilde hij, uit kinderlijken eerbied, niet doen. Hij had bovendien een vrij gegoed meisje getrouwd. Zoodra mijn grootvader gestorven was, riep mijn oom GODARD mijnen vader weder tot zich en stelde hem voor, samen als broeders op *Sonheuvel* te leven. Dit aanbod was met hartelijkheid gedaan: het werd met dankbaarheid aangenomen. Dan, niet lang had die samenwoning geduurd, toen de vrouw van mijnen oom stierf. Hij was over dit verlies diep getroffen; de vermaken der waereld werden hem walgelijk, hij liet aan mijnen vader het opzicht over alle zijne goederen, trok naar *Tiel,* nam het geestelijk gewaad aan, verkreeg, als zijn oom, de waardigheid van Prior, en zoude tot hooger waardigheden gestegen zijn, ware hij niet met een groot gedeelte der Roomsche geestelijkheid van oproerigheid beschuldigd geweest en ten lande uitgebannen. Nu deed mijn vader iets, dat ik niet weet of ik mij wel zoude hebben durven veroorloven.’ -

‘En dat was?’ vroeg MOM, bij wien het verhaal hoe langer hoe meer belangstelling wekte.

‘Dat zult gij hooren. Mijn oom had zijn eenigste dochter bij de geestelijke zusters van Sinte COECILIA laten opbrengen. Nu gebeurde er in dat klooster een schandaal: namelijk, dat eene non met een Jesuïtschen pater, die hier door 't land reisde, samen opdrosten. Het volk, dat al niet zeer op de hand der nonnentjes was, plonderde toen het gandsche konvent en joeg de nonnen weg. Toen stuurde mijn oom zijne MARIA aan mijnen vader, met verzoek haar naar *Kampen* te sturen, waar eene vroome zuster voor hare opvoeding zoude zorgen. Dat deed mijn vader niet, en daar deed hij, mijns inziens, verkeerd aan.’ -

‘Hij wilde de rijke erfgename onder zijn bereik houden,’ zeide MOM.

‘Neen, dat niet,’ zeide VAN REEDE, terwijl zijne kleine oogen van verontwaardiging vonkelden: ‘hoe komt ge op die gedachte! Hij handelde misschien verkeerd; maar geenszins uit baatzuchtige oogmerken.’ -

‘Dan kan ik niet inzien, uit welken hoofde zijn gedrag laakbaar was,’ zeide MOM: ‘noch zelfs wat zijn oogmerk geweest kan zijn.’ -

‘Ziet gij dat niet?’ vroeg VAN REEDE: ‘hij wilde een zieltje winnen en hield de kleine MARIA bij zich, om haar, tegen de begeerte haars vaders aan, in de Hervormde leer te laten opvoeden. Ziet ge! dat was niet, zoo als 't hoorde.’ -

‘Vindt gij?’ vroeg MOM op zijne beurt, met eenige verbaasdheid: ‘alle onze Dominées zullen u het tegendeel zeggen.’ -

‘Dat is wel mogelijk, ofschoon mijn goede

vriend RAESFELT er niet volkomen zeker op is,' zeide VAN REEDE: 'maar, naar mijn inzien, kunnen de middelen het doel nooit wettigen, zoo als de Jesuiten beweeren; ... doch, dat daargelaten: MARIA bleef dan bij ons, en toen zij huwbaar was, mijne vrouw. Mijn vader stierf - ik bleef voor 't oog der waereld, de Heer VAN SONHEUVEL; doch, in de daad, niet meer dan de rentmeester van mijnen, oom.' -

'En heeft die oom niets meer van zich laten hooren?' vroeg MOM.

'Slechts eens heb ik hem sedert gezien: en toen had zijne onvoorzichtigheid hem bijna doen vatten: met moeite deed ik hem ontsnappen. Hij verzocht mij toen, het bestuur zijner bezittingen te blijven behouden en de interessen als mijn eigendom te beschouwen.' -

'Die vrek!' zeide MOM: 'hij had u alles even goed kunnen overdoen; want, vooreerst heeft hij aan die rijkdommen niets, en ten tweede zoude er op zijn recht van eigendom vrij wat aan te merken zijn.' -

'Geen woord daarvan!' hernam de Baron: 'wie hem ooit in zijn recht verkort, ik zal hem blijven handhaven. - Dan, nu is er nog iets: mijn oom was, ter oorzake der naauwe verwantschap tusschen MARIA en mij, tegen ons huwelijk geweest. Leedwezen daarover voerde mijne lieve vrouw ten grave. Zij deed, ik geloof gedreven door eene soort van zucht om een zoenoffer aan den toorn haars vaders te brengen, mij op haar sterfbed beloven, dat ik ULRICA, ons eenigst kind,

niet zoude uithuwelijken, dan met de toestemming van mijnen schoonvader... Zij was stervende, ik zwoer dit, om haar gerust te stellen; - en toch, ik had zoo lichtvaardig niet moeten zweeren: want waar vinde ik nu den ouden Heer!' -

'Hoe laat hij zich noemen?' vroeg MOM.

'De Paapschen noemen hem vader AMBROSIUS,' antwoordde VAN REEDE: 'doch het zal moeilijk zijn, zijne verblijfplaats uit te vorschen. Er zijn er zoo veel van dien naam.' -

'Wij zullen zien,' zeide MOM, opstaande en zijn' knevel wrijvende om eenen onwillekeurigen grimlagch te verbergen: 'misschien is hij wel op te sporen. Ik heb overal nog al betrekkingen: en ik vleie mij, dat zoo hij met mijne wenschen bekend is, hij er niets tegen zal hebben in te brengen.' -

'Mijne mededeelingen hebben dus geenen invloed op uwe voornemens?' vroeg VAN REEDE, terwijl een waas van tevredenheid zich over zijn gelaat verspreidde. Gij blijft de hand mijner dochter vragen.' -

'Heer Baron,' zeide MOM: 'uw openhartig, ja edelmoedig gedrag te mijwaart treft mij, vervult mij met bewondering voor u; doch het verbaast mij niet. Gij hebt mij wel bëoordeeld, toen gij genoeg vertrouwen in mij steldet, om mij deze gewichtige geheimen mede te deelen. Ik bemin ULRICA: haar vraag ik, en haar alleen.' -

'Bedenk u wel,' zeide de Baron: 'ik bezit niets, dat ik mijn eigen kan noemen, dan mijns moeders erfdeel: op mijn' ouden dag bekrimp ik mij

niet meer, en van wat ik heb, heb ik vast besloten de helft aan JOAN te geven; ik heb dien armen jongen niet opgevoed om hem naderhand armoede te laten lijden. ULRICA weet dit, en zij is te vrede met het weinige dat ik haar medegeef; doch gij!...' Hier schudde hij bedenkelijk het hoofd.

'Ik ben met ULRICA te vreden, en begeer niets meer,' herhaalde MOM.

'Heel wel! dat zijn jongelui's betuigingen, als zij vrijen. Doch naderhand komt het berouw en dan is het te laat.' -

'Ik ben geen knaap meer,' zeide MOM: 'die zijn geluk op een paar schoone oogen verspeelt. Ik ben rijk genoeg om eene vrouw naar mijn' zin te huwen, ook zonder bruidschat. Veroorloof mij, tot nader bewijs van mijne betuiging, dat ik mij naar uwe dochter begeve en haar mijne hulde brenge.' -

'Zeer gaarne,' zeide de Baron, zich verheugd de handen wrijvende: 'en zend mij JOAN hier, indien hij zich nog bij haar bevindt. - Nu! kijk maar niet zwart: zij zijn samen opgebracht: - daar steekt geen kwaad in.' -

MOM grimlachte weder; doch deze reis was zijn lagch gemaakt: en zich buigende, begaf hij zich naar het slot.

Eenentwintigste hoofdstuk.

Ulrica, de eer en 't leven van deez' boorden.
Juffr. K o o l a e r t .

ULRICA was in de benedenzaal met MAGDALENA bezig met borduren, toen JOAN binnen trad, toesnelde en haar met al de onstuimige drift eens jongelings in de armen drukte. Schoon zij reeds door een' der dienaars van zijne terugkomst verwittigd was geweest, en door de verwarring, waarin die tijding haar gebracht had, niets meer deed dan broddelen, was zij nog niet genoeg voorbereid om hem te zien en deed zijne plotselinge verschijning haar ontstellen. MAGDALENA rees met hare gewone deftigheid op, groette den Jonker met eene diepe neiging, bood hem haren zetel naast ULRICA aan en plaatste zich op eenigen afstand bij een ander venster.

De jongelieden bleven eenigen tijd sprakeloos naast elkanderen zitten: JOAN hield de eene hand zijner pleegzuster in de zijne geklemd en zag haar aan met een gloeiend gelaat en vonkelende oogen, terwijl de jonkvrouw verward en bloozend voor zich keek. Dan, toen de eerste zielsbedwelming voorbij was, scheen een denkbeeld beide op eens

te treffen: ULRICA trok met schrik hare hand terug en schoof haren stoel achteruit, en JOAN liet de armen vallen, zuchtte diep en zag voor zich.

'Alles is hier zeer veranderd, ULRICA!' zeide hij eindelijk, 'sedert ik laatst vertrokken ben.' -

'Ik begrijp u niet,' antwoordde zij met eene flaauwe stem, schoon zij hem zeer wel begreep.

JOAN zuchtte, zweeg wederom en streelde de graauwe hairen van *Veltman,* die hem gevolgd was en voor zijne voeten lag. Na eenige oogenblikken poogde hij het gesprek te hervatten, en vroeg met schroomvalligheid: 'zullen wij u welhaast Mevrouw MOM kunnen heeten?' -

'Daar is nog niets over bepaald,' antwoordde zij, op nieuw van kleur veranderende: 'ik weet niet of dat wel ooit zal gebeuren.' -

'Nu! wij willen hopen.. van ja, niet waar?' vroeg JOAN, op een' toon, die het tegendeel zeide. Hij ontving geen antwoord, en beide bewaarden gedurende eenige oogenblikken een diep stilzwijgen. ULRICA brak zulks het eerst.

'Wanneer zijt ge hier in 't land terug gekomen?' -

'Gisteren morgen van *Nijmwegen*.' -

'Waar hebt gij dan van nacht geslapen?' -

'Bij GHERYT MAESSEN zekerlijk,' antwoordde MAGDALENA: 'althands daar hing diezelfde degenhanger in den schoorsteen, welke UEd. thands aan heeft.' -

ULRICA bloosde op nieuw zeer sterk, en MN keek weder voor zich.

‘Heden JOAN!’ zeide ULRICA: ‘waarom zijt gij gister avond niet hier gekomen?’ -

‘Ik was.. ik had.. ik zal u dat wel eens nader vertellen,’ zeide JOAN, eenen zijdelingschen blik op MAGDALENA werpende. In deze beweging viel zijn oog op het afbeeldsel van den Prior FREDERIK VAN AMERONGEN, dat aan den wand hing.

‘Nu weet ik het!’ riep hij uit, sprong op en ging de schilderij aandachtig beschouwen.

‘Wat weet gij?’ vroeg ULRICA verwonderd.

‘Ja, hij is het!’ vervolgde JOAN: ‘het is dezelfde, die.. ja hij is het wel!’ -

‘JOAN! zijt ge mal geworden?’ vroeg ULRICA, angstig opstaande en zich aan zijne zijde voegende.

‘Gij hebt gelijk,’ hernam hij: ‘ik moet den schijn hebben van ijlhoofdig te zijn: nu dat zal zich wel oplossen: ik moet uw vaders oordeel hierover eens weten; doch laten wij van iets anders spreken, lieve ULRICA!’ vervolgde hij, haar weder naar hare zitplaats geleidende: ‘zeg mij toch: hoe varen Dominé en zijne vrouw? en hoe maakt GEERT het toch?’ -

ULRICA voldeed aan zijne vragen; hare antwoorden lokten wederom nieuwe vragen uit, en het onderhoud verlevendigde zich, tot dat ULRICA eindelijk vroeg, wat er toch, een oogenblik na JOANS terugkomst, in de zaal had plaats gehad.

JOAN voldeed aan hare nieuwsgierigheid.

‘Gij zult u toch aan geene gevaren blootstellen?’ vroeg zij.

Deze woorden werden door een zoo beminnelijk lagchje vergezeld en de oogen der bevallige schoone

vestigden een' zoo deelnemenden blik op den jongeling, dat hij, innig geroerd, hare hand weder in de zijne sloot.

‘Lieve ULRICA!’ zeide hij: ‘ik zal doen wat ik als man van eer verplicht ben.’ -

Hier stond MAGDALENA, die uit het venster in den tuin had gezien, op, en verliet het vertrek.

‘ULRICA!’ riep JOAN, zoodra zij vertrokken was: ‘is het in ernst waar? Zal de Ambtman MOM uw man worden?’ -

‘Mijn vader verlangt dat huwelijk,’ antwoordde zij bevende.

‘Uw vader;.. maar gij?’ -

‘Het is misschien de beste keus, die ik in mijne omstandigheden doen kan. Mijn vader is er op gesteld, dat ik een goed huwelijk doe: en..’ -

‘En gij bemint hem?’ -

‘Ik houd hem voor een eerlijk, achtingswaardig man.’ -

‘En daarop alleen zult gij hem huwen? ULRICA! speel niet met uw geluk!’ -

‘JOAN!’ hernam zij, op een' zachten, weemoedigen toon: ‘ik had u bij uwe terugkomst geheel anders verwacht. Zijn dit de beloften, die gij mij bij uw vertrek van hier hebt gedaan?’ -

‘Ik herinner mij die beloften te wel, om die ooit te verbreken,’ zeide JOAN: ‘ja ik heb u beloofd, dat ik eene dwaze en hopelooze liefde zoude pogen te onderdrukken, dat ik u voortaan, gelijk in onze kindsche dagen, alleen als zuster zoude beschouwen: aan dat gegeven woord zal ik gestand blijven, en niemand dan gij zal immer weten,

dat ik u eenmaal met eene andere dan broederlijke teêrheid lief had, dat ik u nog heden met diezelfde...' -

'Stil!' viel hem ULRICA met eenen gestrengen blik in de rede: 'gij zijt weder op weg om dat woord te breken.' -

'Welnu!' hervatte hij: 'die dwaze liefde daargelaten, geeft mij de naam van broeder, dien gij mij vergunt te behouden, dan geen recht om in het geluk mijner zuster het tederst belang te stellen? Gij bemint den Ambtman niet, gij koestert alleen achting voor zijn karakter: gij neemt hem, ik moet u openhartig mijne gedachte zeggen, alleen om mij alle hoop voor de toekomst af te snijden, om uzelve te behoeden tegen eene genegenheid, die u schuldig voorkomt. Doch ik ben verplicht, als broeder verplicht, u te waarschuwen, dat uw huwelijk nimmer gelukkig kan uitvallen, wanneer het alleen gesloten wordt om een ander, dieper ingeworteld gevoel uitteroeien of te verdoven.' -

'Onbarmhartige!' zeide ULRICA, terwijl zij hare tranen poogde te bedwingen: 'ga voort, het staat u schoon, mijne droefheid te vergrooten door zulke onwaardige veronderstellingen. Ik had niet verwacht, JOAN, dat gij het eerste uur, dat wij ons na zoo eene lange afwezigheid terug zien, zoudt besteden met mij eene beschuldiging te doen hooren, die mij, zoo zij gegrond ware, in mijne eigene oogen vernederen zoude.' -

JOAN gevoelde dit verwijt, stond op en wandelde de zaal op en neder: 'ULRICA!' zeide hij, na

eenige oogenblikken zwijgens: ‘die Ambtman is u niet waardig!’ -

‘JOAN! JOAN!’ herhaalde zij met aandoening: ‘eerst gisteren zijt gij hier in 't land gekomen. Heden ziet gij den Ambtman voor 't eerst; zoo gij hem al met kennis gezien hebt. Hoe kunt gij dus zoo lichtvaardig oordeel vellen over iemand, die misschien eenmaal recht zal hebben op mijnen eerbied, op mijne gehoorzaamheid, op mijne liefde. Is deze handelwijze billijk, is zij grootmoedig, is zij vriendelijk ten opzichte van hem - en van mij?’ -

‘Ik ben misschien te ver gegaan,’ zeide hij. Geloof mij, ik gevoel uwen toestand, ik schat de opoffering, die gij wellicht zult doen, op hare waarde; doch ik bezweer u, bij uw geluk, overdenk den stap, dien men u wil laten doen, nog eenmaal ernstig en bedaard: en vooral... tracht berichten in te winnen omtrent den Ambtman, naauwkeuriger dan gij tot nu toe hebt kunnen bekomen. Want,’ vervolgde hij met nadruk, terwijl hij hare hand vatte, en haar recht broederlijk in de oogen zag: ‘ik zoude ongaarne zien, dat gij uw lot verbondt aan iemand, wiens inborst en gedrag mij althands nog te geheimzinnig voorkomen, om ...’ -

Op dit oogenblik trad de man, van wien hij sprak, de kamer in.

Als een schuldige liet JOAN de hand der jonkvrouw varen en trad achteruit, terwijl zijn gelaat zich met een hoog rood overdekte. ULRICA werd bleek, schoof haren zetel terug en wischte haastig hare tranen weg.

‘Laat ik u niet storen,’ zeide MOM, zich buigende en zijn' mond tot een spotachtig lagchje samentrekkende: ‘ik ga terstond weder heen en laat u samen. Ik begrijp, dat men, na zulk eene lange afwezigheid, zich veel te vertellen heeft.’ Hier hield hij zich, als wilde hij weder vertrekken.

‘Wees zoo goed en blijf, Heer Ambtman!’ zeide ULRICA, hem eenen zetel aanwijzende: ‘mijn broeder en ik zullen nog genoeg gelegenheid hebben elkander te spreken: daarenboven hebben wij thands niets te zeggen, dat geen derde hooren mag.’ -

‘Al te beleefd, al te vriendelijk,’ hernam MOM, altijd met een' grimlagch op de lippen: ‘wijl UEd. het verkiest, zal ik blijven; doch ik zoude misschien vrijpostiger zijn, dan de Jonker; want ik (hier boog hij zich diep) heb UEd. veel te zeggen, dat een derde niet hooren mag.’ -

‘Ik zal u van mijne tegenwoordigheid ontslaan,’ zeide JOAN.

‘De Heer Baron heeft mij gelast UEd. te vragen, of hij u niet aan de kegelbaan zoude zien,’ hervatte de Ambtman.

‘Ik ga mij bij het gezelschap vervoegen,’ zeide JOAN, zich verwijderende: ‘doch,’ vervolgde hij, terugkomende en den Ambtman bij de hand nemende: ‘vergun mij UEd. eene vraag te doen, eene enkele.’ -

‘Tot uwe dienst,’ zeide MOM.

‘Kent UEd. den man, die hier afgebeeld is?’ vroeg JOAN, hem op de schilderij wijzende.

De Ambtman vertrok geen gelaat, maar zeide zeer bedaard:

‘Dat verbeeldt, zoo ik wel heb, den Prior FREDERIK VAN REEDE.’ -

‘Gewis; doch heeft UEd. nimmer iemand gezien, die tot modél dezer beeldtenis zoude hebben kunnen dienen?’ -

‘Neen,’ antwoordde MOM, droogjens: ‘en UEd.?’ -

‘Ik wel,’ zeide JOAN: en met eene diepe buiging verliet hij de zaal, terwijl hem ULRICA, met bevreemding, ja met eene soort van angst, of het hem ook in 't hoofd schortte, en de Ambtman, met den spotachtigen blik, die hem sedert zijne komst niet verlaten had, en met het innerlijk genoegen van den jongeling verschalkt te hebben, naoogden.

JOAN verliet het kasteel en begaf zich naar de kegelbaan, waar de gasten nog altijd met spelen bezig waren. Toen hij kwam, was de toer juist uit, en werd hij verzocht, het getal der spelers te vermeerderen en zijn geluk te beproeven. Hij voldeed aan het voorstel en nam zijnen bal uit de handen van BOUKE aan.

‘Dat zal wezen: oppassen is de boodschap!’ zeide deze tegen de spelers. Zoo onze Jonker het nog niet verleerd is, zal hij de Heeren spoedig de baas zijn.’ -

‘Ik twijfel er aan,’ zeide JOAN: ‘ik heb in lang niet gespeeld en ben heden nog te verweerd van de reis, om naar behooren te spelen.’ Dit zeggende, plaatste hij zich naast den Baron, die

zich weder aan het spel begeven had, en wachtte zijne beurt af.

Van de aanwezige gasten hadden de Jonker VAN SCHERPENZEEL en BOTBERGEN tot nog toe het meeste voordeel behaald: de eerste omdat hij goed, de laatste omdat hij, buiten zijnen eersten misworp, gelukkig gespeeld had. Toen nu JOAN zoude spelen, zagen al de omstanders scherp toe, omdat zij na BOUKES gezegde een' meesterlijken worp verwachtten. JOAN zette den voet op den streep, keek even naar de kegels en wierp toen den bal over de baan op eene zoo onverschillige wijze en met zooveel onoplettendheid, dat geen der aanwezenden dacht dat hij een' kegel raken zoude. De bal rolde langzaam voort; doch toen zij bij het spel kwam, was het, of zij op eens eene andere richting verkreeg: zij draaide zich tusschen de voorkegels door, wierp den koning van het spel omver en wentelde zonder een' anderen kegel te raken, weder buiten hetzelve.

‘Den koning! den koning!’ riepen de spelers.

‘Dat telt negen punten,’ zeide BOUKE: ‘nu, mijne Heeren! wat heb ik gezegd? Ja ik wist wel, dat de Jonker niet zoo lang voor niet met mij gekegeld had.’ -

‘'t Is meer geluk dan wijsheid,’ zeide de Baron: ‘kom, Jonker!’ vervolgde hij, zich tot SCHERPENZEEL wendende, lagchende: ‘gij zijt tot nog toe de bol. Toon uwe kunst nog eens, opdat die knaap niet denke, dat hij, omdat hij uit verre landen komt, ons allen de baas is.’ -

SCHERPENZEEL stelde zich in postuur, keek en

mikte lang, en was even gelukkig als JOAN: en BOTBERGEN, die het laatste nommer had, wierp insgelijks meer door toeval, dan door behendigheid, den koning om. Nu moesten zij driëen, volgens de wet van 't spel, weder overspelen, om te zien, wie den algemeenen inleg en de boetens, bij dezen toer betaald, zoude ontfangen.

Even achteloos als de vorige reis, deed JOAN den bal over de baan rollen, en wierp, even als de vorige reis, den koning om.

‘Zie mij zulk een' geluksvogel eens aan!’ riep de Jonker VAN SCHERPENZEEL uit: ‘hij raakt slag op slag, zonder er eens naar om te zien.’ -

Hij speelde, en zoowel hij als BOTBERGEN misten hunnen worp en JOAN werd dus als overwinnaar begroet. Nu moest hij bij den volgenden toer het eerst spelen.

‘Het is waarlijk voor goede spelers geene kunst,’ zeide hij, ‘om te werpen wie de meeste kegels omwerpt. Men moet te voren bepalen welke kegels men om moet werpen. Zoo spelen de Franschen en Brabanders dit spel.’ -

‘Dat heb ik nooit gehoord,’ zeide SCHERPENZEEL; ‘doch ik wil gaarne geloven dat het daardoor nog belangwekkender wordt.’ -

‘Welnu,’ vervolgde JOAN: ‘dan moet de voorste middelkegel er aan, met den koning: daar gaan zij!’ En, met meer oplettenheid dan te voren, zijnen worp verrichtende, volbracht hij zijne opgave volkomen. De overige spelers poogden hem dit na te doen; doch er was er geen onder hen, wien het gelukte.

‘Pots tausent!’ riep BOTBERGEN: ‘zoude ik dat ook niet kunnen doen?’ en deed den bal over de baan rollen. De beide opgegeven kegels vielen werkelijk om.

‘Dat is gewonnen!’ riep hij.

‘Neen!’ zeide BOUKE: ‘dat is verloren. Gij hebt den koning niet met de bal aangeraakt: hij is alleen gevallen, omdat de voorste kegel er tegen aan geworpen werd.’ -

‘Dat is onwaar,’ hernam BOTBERGEN, zich bij de kegels begevende: ‘de bal heeft wel degelijk allebei de kegels aangeraakt en omgegooid.’ -

‘En ik zeg van neen,’ zeide BOUKE.

‘Pots dit en dat!’ vloekte ELBERT: ‘zult gij het mij heeten liegen.

‘Dat zal ik,’ hernam BOUKE: ‘als de maan vol is, schijnt zij overal.’ -

‘Houdaar!’ zeide de vergramde speeler, die door den drank was opgewonden; en, eenen kegel opnemende, sloeg hij er den ouden dienaar zoo geweldig mede op 't hoofd, dat hij wankelde.

JOAN konde zijnen getrouwen vriend BOUKE niet straffeloos zien mishandelen. Als eene pijl van den boog schoot hij op BOTBERGEN toe, greep hem met de eene hand in den kraag en met de andere in den gordel, lichtte hem als een kind op en smeet hem over het houten schot buiten de baan, onder toejuiching der aanschouwers. Woedend stond BOTBERGEN weder op, trok zijnen degen, kwam de baan weder in loopen en snelde regelrecht op JOAN aan; doch deze sloeg hem met eenen kegel het lemmer uit de hand.

‘Gij zult mij voldoening geven voor zoo groot eene belediging,’ brulde ELBERT.

‘Zeer gaarne,’ antwoordde JOAN; ‘doch thands niet. Wanneer gij morgen nuchteren zij,’ fluisterde hij hem zachtjens in 't oor ‘en u te zeven ure in 't Lischboschje hierover bevinden wilt, ben ik bereid, u met pistool en degen af te wachten.’ -

‘Ik zal er wezen,’ antwoordde ELBERT, op denzelfden toon: ‘Heer Baron!’ zeide hij hard-op, zich tot VAN REEDE wendende, die hem met de andere Heeren stond uit te lagchen: ‘wanneer ik hier voor spot en mishandeling niet vrij ben, kan ik niet langer uw gast wezen. Vergun mij, dat ik mijn afscheid neme.’ -

Dit gezegd hebbende, raapte hij, zonder antwoord te wachten, zijn' degen op, en begaf zich met zoo fieren tred als zijne wankelende beenen het hem vergunden, naar het slot, waar hij zijn paard liet zadelen om weder naar *Tiel* te rijden. Opgestegen zijnde en de stal uitrijdende, ontmoette hij op het voorplein den Ambtman, die zoo even ULRICA verlaten had.

‘Wat is dat, ELBERT? verlaat gij ons weêr?’ vroeg MOM met bevreemding.

‘Ik moet wel,’ zeide ELBERT: ‘ik gevoel weinig lust om door dat bezopen gespuis van ginter overhoop gestoken of in de gracht gesmeten te worden. Ik heb het ook fiks gezeid aan den Baron, dat ik het eeuwig verd...’ -

‘Ja! gij zijt de ware held om iets fiks te zeggen,’ viel hem de Ambtman met een' schamperen

lagch in de reden: ‘gij hebt mij fraaie angsten op mijn dak gejaagd met uw zot gezwets. Ik was maar bang, dat het een of ander uit zou lekken van ... gij verstaat mij.’ -

‘Pots hondert tausent slapferment! Kon ik het gebeteren, dat die weerlichtsche knaap juist van daag weêrom zou komen. Ik had hem liever onderweg afgewacht en aan hondert piesjes gehakt, dan dat ik zoo gelogenstraft ware geworden.’ -

‘Ja! ge hadt wat: nu! wilt ge een van mijne dienaars met u hebben? ge zijt misschien bang alleen op den weg.’ -

‘Ik ben heden niet geschikt om uwe zotte schimpscheuten aan te hooren,’ zeide BOTBERGEN, gemelijk: en zijn paard de sporen gevende, draafde hij weg.

‘Ga maar!’ zeide MOM, terwijl hij hem naoogde. ‘Had ik ooit zulk een uiterste van bloôhartigheid bij u vermoed, nimmer waart gij mijn vertrouweling geworden. Gij zijt alleen geschikt, om, even als de laffe jakhals, den leeuw op zijn' tocht te vergezellen, hem zijnen vijand aan te wijzen, en de brokken na te kaauwen, die de koning des wouds wil achterlaten.’ -

Terwijl hij aldus den teugel vierde aan zijne ontevredenheid, was hij de brug overgegaan en trad den hof in. Hier ontmoette hem MAGDALENA.

‘Welnu?’ vroeg zij.

‘Welnu!’ herhaalde MOM: ‘ik heb uwen raad gevolgd en geene verwondering laten blijken, toen hij mij de schilderij vertoonde. Ik heb zelfs jegens ULRICA de edelmoedige gespeeld en haar ge-

zegd, dat ik mijne aanzoeken terug zoude nemen, bijaldien een ander de voorkeur in haar hart bezat. Zij weigerde met aandoening het door mij gedane voorstel, om haren vader te bewegen, hare hand aan JOAN te schenken: het zoude mij verwonderen, indien ik door deze handelwijze geene groote vorderingen in hare achting gedaan had. Tracht dit wat aan te wakkeren, en ik zal mij niet ondankbaar jegens u betoonen.' -

'Ik begeer geen loon,' zeide MAGDALENA, op eenen verachtelijken toon: 'denk slechts op de voorwaarden, waaraan de hulp, die ik u bewijs, verknocht is. ULRICA zal de uwe zijn; doch gij moet haar verdienen, door de goede zaak te doen zegevieren.' -

Daaraan zijn wij bezig,' hervatte MOM, 'gij kunt aan Pater EUGENIO, die toch eene kennis van u schijnt, bij gelegenheid wel eens vragen, wat ik al gedaan heb om die zaak bevorderlijk te zijn. Hij zal u zeggen, dat er in *Tiel* reeds meer dan honderd lieden bijeen zijn, welke...' -

'Welke niets zullen uitrichten,' viel MAGDALENA hem in: 'omdat hunne oogmerken en wenschen geheel uiteen loopen niet alleen, maar ook tegen de onze aandruisschen. Wat zal de hulp van eenen dronken GROENHOFF met zijne oproerkraaiende Arminianen, van een' ESSIUS met zijne lafhartige Wederdoopers, van een' wraakzuchtigen STOUTENBURG, die van God noch zijn gebod weet, en van zoovele anderen doen, om het zuiver oud geloof weder op te richten? Hun doel is, herstel hunner eigen grieven of wraak over geleden hoon

te erlangen: en, daar dit werk niet van God is, zal het verbroken worden! - In u stelt de verdrukte gemeente eene andere hoop. Dan, wat waarborgt mij, dat gij zelf, wanneer ULRICA de uwe wezen zal, uw woord niet verbreken zult en tevreden met den verkregenen bruidschat, uwe dagen onbekommerd zult gaan doorbrengen en u onzer niet langer aantrekken.' -

'Ik ben reeds te ver gegaan om weder terug te keeren,' hernam de Ambtman: 'en wat mijn woord betreft, dat heb ik nimmer gebroken.' -

'Niet?' zeide MAGDALENA, op een' gestrengen toon: 'en den eed dien gij aan den lande deed, hebt gij dien gehouden, toen gij uwen trouw naderhand aan Spanje verpandet?' -

'Ik ben van dien eed door eenen Priester ontslagen geweest,' antwoordde MOM.

'En een kettersche Predikant zal u van het aan Spanje gegeven woord even gaarne ontslaan willen. - Doch gij spreekt wel; gij zijt te ver gegaan om terug te keeren, en de overtuiging daarvan stelt mij meer gerust dan al uwe eeden. Doch laat ons scheiden eer iemand ons samen vindt, en wees zoo goed, mij aan de gebeden van den eerwaardigen Vikaris aan te bevelen.' Met deze woorden verliet zij hem.

'Den Vikaris!' mompelde de Ambtman: 'dat satansche wijf weet alles! 't is en blijft, zoo als ik gisteren zeide: 'ik heet de leider van het eedgespan: en ik ben alleen de houten pop, die, met onzichtbare koorden, ten dienste van anderen heren derwaart getrokken wordt.' -

Aldus peinzende, vervolgde hij zijnen weg. Hij was het met zich zelven nog niet eens, of hij over de bescherming van ULRICAAS kamenier te vreden moest zijn of niet. Zij toonde zich bereid, zijne inzichten omtrent hare meesteres te bevorderen; doch van een' anderen kant had zij in zijn hart gelezen en hem niet onduidelijk te kennen gegeven hoe wel zij inzag, dat, zoo hij met de hand van ULRICA rijke bezittingen konde machtig worden, hij om de ijdele beloften van den Aartshertog weinig meer zoude geven en sterk overhellen om eenen aanslag te laten varen, die hem toch nimmer eer konde aanbrengen. Dan de bezittingen, waarop hij vlamde, konde hij door de naauwgezette braafheid des Barons niet verkrijgen, ten ware een derde zulks goedkeurde; en om dezen derde, dezen noodlottigen oom in zijn belang te winnen, begreep hij de Spaansche zijde te moeten blijven houden. Het voornaamste van alles scheen hem echter toe, JOAN te moeten verwijderen. De wederzijdsche genegenheid, die tusschen hem en ULRICA bestond, was hem te duidelijk gebleken, dan dat hij zulk eenen medeminnaar niet gevaarlijk zoude achten. Hij voedde echter de bijna zekere hoop, dat de Baron nimmer zijne toestemming zoude geven tot het huwelijk zijner dochter met iemand van eene ongewisse geboorte, al ware het ook zijn' geliefden pleegzoon: dit was hem uit de kennis, die hij van de inborst des Heeren VAN SONHEUVEL had, genoegzaam gebleken.

Hij vond den Baron en zijne gasten in goede harmonie bijeen, sints de twiststooker verdreven

was. Nadat hij zich jegens het gezelschap verontschuldigd had, van eenen gast bij hetzelve te hebben ingeleid, die zich zoo onwelvoegelijk had gedragen, en BOTBERGEN had zoeken te verschoonen, door zijne buitenspoorigheden aan den drank toe te schrijven, verzocht hij VAN REEDE en deszelfs pleegzoon, hem een oogenblik gehoor te willen verleenen, en plaatste zich met hen op eene tuinbank, terwijl de overige gasten, wien het kegelspel begon te vervelen, zich met wandelen, praten en tabakrooken vermaakten.

'Heer Baron!' ving hij aan: 'ik heb zoo even een gesprek met uwe bekoorlijke dochter gevoerd.' Hier stond JOAN op en wilde zich verwijderen. - 'Verschoon mij, Jonker!' vervolgde de Ambtman: 'uw bijzijn is hier noodzakelijk: ik zeg, ik heb aan de beminnelijke ULRICA mijne hoop, mijne inzichten te kennen gegeven. Zij heeft mij volmondig erkend, achting voor mij te koesteren;.. doch ik heb duidelijk meenen te ontdekken, dat haar hart niet meer vrij was.' -

Hier bloosde JOAN sterk, en de Baron sprong driftig op: 'wat! haar hart niet meer vrij?' riep hij met verbazing en ergernis uit: 'waar haalt gij de zotheid van daan, Ambtman? En ik zoude daar niets van weten!' -

'Verschoon mij, Heer Baron!' hernam MOM met veel bedaardheid: 'een vader is doorgaands de laatste, die zoo iets verneemt. Doch ik kan licht bevroeden, dat eene zoo beminnenswaardige jonkvrouw als uwe dochter, op hare jaren reeds eene keuze gedaan heeft: en, wat meer zegt,'

vervolgde hij langzaam, terwijl hij JOAN scherp aanzag, ‘het zoude mij zeer verwonderd hebben, indien zij die *niet* gedaan had.’ -

‘Wat!’ herhaalde de Baron, wiens oogen de beweging van die des Ambtmans gevolgd waren: ‘versta ik u wel? en is...’ - Hier zweeg hij, als wilde hij de invulling van den volzin aan MOM overlaten; doch zijn vinger wees zijnen pleegzoon aan, die bleek en stijf als een steenen beeld voor den bank bleef staan en de oogen naauwlijks durfde opheffen.

‘Zoo ik mij niet bedrogen heb, ja!’ antwoordde de Ambtman.

De Baron zag MOM en den jongeling eenige oogenblikken beurtelings aan, terwijl eerst verbazing en vervolgens ongeloovigheid op zijn gelaat geschilderd waren. Eindelijk kreeg deze laatste de overhand en hij brak het stilzwijgen.

‘Maar zij hebben zich in geen drie jaren en langer gezien!’ -

‘Ik begeer niet, dat gij aan mijne betuiging geloof hecht,’ zeide MOM: ‘doch vraag aan hemzelven af, welke gevoelens ook thands nog ten opzichte uwer dochter zijn hart beheerschen?’ -

‘JOAN!’ riep VAN REEDE in gramschap uit: ‘is het waarheid wat de Ambtman zegt? hebt gij mijne weldaden beloond, door mijne dochter te verleiden?’ -

JOAN zag den Baron een oogenblik met tederheid aan, sloeg de oogen weder neder en zweeg, terwijl een gloeiend rood zijne wangen op nieuw bedekte.

‘Is het mogelijk! JOAN!’ herhaalde de Baron: ‘JOAN! ik verheugde mij zoo u terug te zien; maar nu... ja! nu had ik liever, dat gij op het slagveld... of ten minsten,’ zeide hij, zich hervattende, ‘dat gij hier ver vandaan gebleven waar.’ -

‘Bedaar, edele vriend!’ zeide MOM, ‘hoe kan eene zoo natuurlijke genegenheid, welke UEd. zelf heeft opgewekt, u verstoren.’ -

‘Die ik opgewekt heb?’ herhaalde VAN REEDE, met drift: ‘nu ja, misschien! maar kan een valkenier het helpen, dat de valk, dien hij van jong opvoedde, hem de oogen uitsteekt? - Wilt gij dat ik mijne dochter geve aan... aan...’ Hier zweeg hij op eens, ziende dat hij te ver ging. -

‘Aan den Jonker VAN CRAEIHORST,’ hernam de Ambtman, altijd even bedaard blijvende: ‘is daar wat op te zeggen? Is zijn geslacht niet edel? is zijn adel niet zuiver?’ -

‘Wat geslacht? wat adel?’ zeide de Baron: ‘ja! als dat bewezen ware.’ -

‘Hoe!’ zeide MOM, zich hoogst verbaasd veinzende: ‘is de Jonker niet uw neef? hebt gij zelf mij niet verhaald, dat gij hem tot u genomen hadt omdat hij als hulpelooze wees overgebleven was?’ -

‘Een fraaie neef!’ bromde de Heer VAN SONHEUVEL: ‘een Spanjoolsch kind!’ -

‘Wat hoor ik?’ riep MOM: ‘is de Jonker een Spanjaard.

‘Wie ik ook wezen moge,’ zeide JOAN, zich eene traan uitwisschende: ‘een ondankbare zal ik

nimmer zijn: en zoo lang ik leve, heer Baron! zal erkentenis voor uwe vaderlijke weldaden mijnen boezem vervullen. Neen!' vervolgde hij, terwijl zijne stem, die in den beginne zwak en stamelend was, onder 't spreken vaster en fierder werd: 'neen, mijn vader! gij hebt uwe mildheid aan geen' ondankbaren verspild. Verre is het van mij geweest, dat ik ooit voedsel zoude gegeven hebben aan de dwaze hoop, die gij, mijne Heeren! in mij veronderstelt. Neen, eenmaal! ik beken het, heeft een ongelukkig toeval mij een geheim doen openbaren, dat voor eeuwig in dit hart had verborgen moeten blijven; doch de eenvoudige gedachte aan 't geen ik u, heer Baron! verschuldigd was, heeft mij belet van het spoor te wijken, dat plicht en dankbaarheid en eer mij voorschreven. Onttrek mij dus uwe achting niet, want derzelver gemis zoude den laatsten slag toebrengen aan een bestaan, dat reeds, van mijne geboorte af bestemd om zonder doel of uitzicht voortgesleept te worden, alleen door die achting nog dragelijk bleef.' -

Deze woorden had JOAN met vuur gesproken, en bij het eindigen der laatste zinsnede de handen des Barons gegrepen en daarop eenen tederen kus gedrukt. VAN REEDE voelde de hand des jongelings niet zonder aandoening in de zijne geklemd, en kon niet nalaten dezelve met hartelijkheid, schoon onder het mompelen van eenige onverstaanbare woorden, die ontevredenheid moesten aanduiden, te drukken. Schoon het denkbeeld hem stuitte, dat zijne dochter aan iemand van eene onbekende

geboorte haar hart zoude geschonken hebben, had hij echter JOAN van harte lief en begeerde althands op den dag zijner terugkomst, niet met hem in onmin te geraken wegens eene onvoorzichtigheid, die jaren geleden bedreven was.

'Nu nu!' zeide hij, 'jongelief! wat gedaan is, is gedaan, en gij kunt het ook niet helpen, dat wij uwe familie nooit hebben kunnen opschommelen. Gij weet immers, mijn beste jongen! dat ik altoos veel van u gehouden heb! maar om u ULRICA te geven, dat zoude wat kras geweest zijn, en gij deedt wel, dat gij u die geschiedenis uit het hoofd hebt gezet. Ook begrijp ik nog niet, vriend MOM, hoe gij aan dit alles gekomen zijt?'... Hier zag hij dezen vragende aan.

'En ik,' zeide JOAN, den Ambtman ernstig aanziende, 'ben u, Ambtman! geenen dank verschuldigd, dat gij dus ongevergd, hartsgeheimen niet alleen hebt uitgelokt, maar zelfs aan den dag gebracht, welke en de freule VAN SONHEUVEL en ik, in de eeuwige vergetelheid hadden wenschen te begraven.' -

'Ik gevoel dat ik dit verwijt verdien,' zeide MOM, zich buigende, op eenen vriendelijken toon: 'doch ik wist niet, dat er redenen bestonden, welke den Baron beletten konden, zijne goedkeuring te weigeren aan eenen echt tusschen de freule en u! ik werd toevallig gewaar dat gij misschien de bevoorrechte, geliefde minnaar wezen kost, en in dat geval wilde ik geen hinderpaal voor uwe wenschen zijn. Ook thands nog,' vervolgde hij met ernst: 'ook thands nog ben ik bereid, zoo

de Heer VAN SONHEUVEL omtrent dien echt van gedachten veranderen mocht, mij te verwijderen, ja, met een bloedend hart, doch tevens met de overtuiging van mijnen plicht gedaan te hebben.' -

'In dat geval heb ik u verkeerd beöordeeld,' zeide JOAN, 'en verzoek u om verschoning.'

'Nu!' zeide de Baron, die vol blijdschap eenen dienaar zag naderen, welke de gasten aan den disch kwam roepen en hem uit de verlegenheid redden waar hij zich in bevond, 'wij zullen over dit gandsche geval wel eens nader spreken! Mijn lieve Hemel! pas is JOAN teruggekomen en hij heeft mijn huis op stelten gebracht! Eerst valt hij als een bom uit de lucht en krijgt hij rusie met dien vriend van u, Ambtman! (die waarlijk ook geen lievert is) en vervolgens hoor ik dat hij sints jaar en dag naar mijne dochter zou vrijen. Kom! kom! laten wij van middag om niets anders denken, dan om ons wel te vermaken. Ik heb nog anderen wijn van onze Duitsche buren gekregen, als die gij van dezen middag gezien hebt, en gij zult er mij uwe gedachten eens over zeggen. Intusschen,' voegde hij er zachtjens bij, terwijl hij den Ambtman onder den arm nam en met hem slotwaarts wandelde: 'hetgeen ik u eens gezegd heb, blijft gezegd: JOAN is een beste jonge, dat is waar; doch mijne dochter hem te geven ware al te belagchelijk! ik heb haar aan u beloofd, en zoo gij het met haar eens kunt worden, dan is alles in orde. Gij zult haar die liefdegrillen ook wel uit den kop praten, zoo ze er al ooit in gezeten hebben,

't geen ik niet gelooven kan; want zij heeft er mij nooit een woord van gezegd.'-

JOAN oogde beide Heeren zuchtend na. Nog wist hij niet recht, hoe hij over den Ambtman moest denken, noch aan welke beweegredenen hij deszelfs vreemde handelwijze moest toeschrijven. Dezelve had den schijn van grootmoedigheid voor zich; dit kon hij niet ontkennen; en toch lag er iets spotachtigs in het gelaat des Ambtmans, dat hem kwalijk beviel en hem vooral, als hij nadacht aan het gebeurde te *Tiel*, met wantrouwen omtrent deszelfs bedoelingen vervulde. Wel is waar, de proef, die hij met MOM had genomen, toen hij hem voor het afbeeldsel des Priors bracht, was door denzelven met glans doorgestaan; doch het was mogelijk dat de Ambtman minder dan JOAN door de gelijkenis getroffen was geweest, of dat hij de schilderij meer gezien had en dus op de vraag voorbereid ware. JOAN besloot eindelijk, met den gevreesden man zoo spoedig mogelijk een onderhoud te hebben, ten einde al hetgeen hem nog duister voorkwam, tot helderheid te brengen: en inmiddels niets onbeproefd te laten om deszelfs gedragingen en gezegden met de meeste oplettendheid na te gaan. Hij gevoelde, dat dit hem eenige moeite zoude kosten en dat hij met voorzichtigheid zoude moeten te werk gaan, daar de Ambtman hem slim genoeg voorkwam om zich niet licht te ontmaskeren; doch het geluk van ULRICA hing er van af, en de gedachte, dat het meisje, 't welk hij zoo hartstochtelijk beminde en dat zoo zeer verdiende bemind te worden, zoude kunnen

worden opgeöfferd aan iemand, die hare liefde onwaardig was, trof hem te zeer, dan dat hij niet al zijne krachten zoude inspannen om zijn onderzoek te bewerkstelligen. Dit besluit gevormd hebbende, begaf hij zich naar het slot en voegde zich bij de gasten.

Van het maal, dat vervolgens plaats had, zullen wij niets melden, dan alleen, dat de aanwezigen eer deden aan den lekkeren wijn des Barons, en proefondervindelijk bewezen, dat hij dien niet ten onrechte geprezen had, daar zij, de een vroeger, de ander later, wel beschonken huiswaart keerden. Slechts de Ambtman en JOAN waren nuchteren gebleven; de eerste was, onder voorwendsel van gewichtige bezigheden, vroegtijdig vertrokken, en JOAN, die geen voorwendsel behoefde, daar hij zich werkelijk nog ongesteld bevond, kort daarna naar zijne kamer gegaan, terwijl de Baron, die mede wat diep in de flesch gekeken had, niet lang vertoefde, na het vertrek der gasten, om in eene aangename sluimering de droktens van den dag te vergeten.

Tweeëntwintigste hoofdstuk.

Ons afscheit was, hij zou
Verzeker op dees uur alhier zich laten vinden.
V o n d e l. *Gijsbrecht van Aemstel.*

Het was reeds schemeravond, eer de Ambtman van zijnen tocht naar *Sonheuvel* te *Tiel* terugkwam. Naauwlijks had hij den feestelijken dosch, dien hij ter eere des Barons en der schoone freule had aangehad voor de huispels verwisseld, toen Pater EUGENIO, na zich onder den naam van VAN DIJK te hebben doen aanmelden, het vertrek, waarin hij bij den haard gezeten was, binnentrad.

'Ik verlangde reeds u te zien, Pater!' zeide MOM: 'om van u te vernemen, wat hier sedert mijne afwezendheid al is voorgevallen.' -

'En ik,' zeide EUGENIO, 'ben begeerig om te hooren of UEd. met den zoogenaamden Jonker VAN CRAEIHORST tot eene verklaring hebt moeten komen.' -

'Hoe! gij wist dan reeds?...' -

'Dat de man, dien wij gisteren voor eenen Remonstrantschen Proponent hielden, de pleegzoon van uwen aanstaanden schoonvader ware? Ja, dit wist ik reeds, voor dat uw heldhaftige

vriend ELBERT VAN BOTBERGEN mij zulks kwam vertellen.' -

'Alles is wel afgeloopen, zonder verdere opheldering van het voorgevallene.'

'En hoe was de schoone jonkvrouw te moede?' vroeg EUGENIO: 'betoonde zij geene blijdschap over de terugkomst van haren vriend en voedsterbroeder?' -

'meer dan mij lief was heeft haar die terugkomst aangedaan,' antwoordde MOM, verwonderd opziende, dat EUGENIO ook de betrekkingen scheen te kennen, die er tusschen JOAN en ULRICA bestonden.

'Alzoo een medevrijer!' -

'Ja, en die vrij ontijdig opkomt. Ik vlei mij echter dat ik bij den vader een' witten voet heb en dat de dochter achting voor mij heeft. Niettemin ware het mij aangenaam, zoo die knaap van hier was. BOTBERGEN heeft zich met het geval bemoeid en bijna had hij de zaak verkorven.' -

'Laat die zorg aan mij over, hernam de Jesuit: 'eer vier weeken ten einde zijn, moet gij de echtgenoot der freule van SONHEUVEL wezen.' -

'Ja, doch er is nog een *maar*...'

'Wat de bezittingen des Barons betreft? - nu ja, die zwarigheid zal ook wel opgeheven worden: de oom, of liever de schoonvader *in quaestie* zal gaarne zijne schriftelijke toestemming geven tot een huwelijk met den Heer Ambtman.' -

'Gij zijt, dunkt mij, van alles onderricht, en ik zie hoe langer hoe meer in, dat ik best zal doen, u blindelings al mijne zaken te laten besturen.' -

‘Met raad en daad sta ik mijne vrienden altijd ten dienste, zeide EUGENIO, zich buigende.

‘Ik erken die goedheid dankbaar,’ hernam de Ambtman: ‘gij kent dan dien schoonvader?’ -

‘Of ik hem ken? Ik ben gisteren en heden met hem in *conferentie* geweest.’ -

‘Hij is hier!’ riep de Ambtman: ‘en waar vinde ik hem? Zoo haast ik mij, hem op te zoeken en mij in zijne bescherming aan te bevelen.’ -

‘Dan ware alles verkorven. De Vikaris weet niet, dat gij aan het hoofd van het eedverbond zijt: en indien hij van deze omstandigheid kennis droeg, ware dezelve genoegzaam om hem zijne toestemming te doen weigeren. De goede Vikaris gaat nog verder dan PHILIPPUS van *Macedoniën:* hij bemint noch het verraad, noch de verraders.’ -

‘Hoe!’ riep MOM, opvliegende: ‘wat bedoelt gij? Zoo het niet uit eerbied voor uwen stand ware, Pater! ik wierp u het venster uit.’ -

‘Dat zoude eene slechte belooning zijn voor de getrouwe diensten die ik u bewezen heb en nog denk te bewijzen,’ zeide EUGENIO met veel koelheid: ‘ik had ook geen voornemen om u te beledigen; ik wilde u alleen den Vikaris beter leeren kennen. Laat alles gerust aan mij over, en, ik herhaal het, binnen vier weeken is alles naar uwen wensch geschikt.’ -

‘Was die Vikaris, welke ik oogluikend zijne broederen heb laten vergaderen in het klooster, de grootvader van ULRICA? Hoe vreemd loopt alles te samen! En wat heeft de vroome man aan de broederen verhaald?

‘Hij heeft hun gisteren zijne *Credentialen* getoond: en heden heeft hij hun eene predikatie voorgedragen, om hen tot lijdzaamheid en onderwerping aan te manen. Gelukkig had hij weinig toehoorders en luisterde niemand naar zijne ontijdige zedelessen. Zijn doel was, geloof ik, den indruk van mijne aansporingen tot afschudding van het juk, krachteloos te maken.’ -

‘Was het? ik meende, dat hij juist afgevaardigd ware, om door zijnen invloed al de Roomschgezinden te nopen, het hunne bij te dragen om de bestaande orde van zaken om te keeren.

‘Zijn invloed!’ herhaalde EUGENIO met eenen verachtelijken grimlagch: ‘die heeft nimmer iets te beduiden gehad. Pater AMBROSIO is een van die kleingeestige dwazen, welke, hoezeer zij hetzelfde doel wenschen te bereiken, dat wij ons voorstellen, tegen de middelen schrikken, wanneer zij niet volkomen stroken met hunne naauwgezette denkbeelden van rechtvaardigheid en eerlijkheid. Zij laten hunne handelwijze van hunne zedekunde afhangen, in de plaats van deze aan hunne oogmerken ondergeschikt te maken.’ -

En,’ vroeg MOM, na eenige oogenblikken zwijgens: ‘hoe heeft die bezopen Predikant het gemaakt?’ -

‘GROENHOF? - O! die heeft voor zijne toehoorders een uitmuntend sermoen gehouden, doorspekt met bijbelsche aanhalingen, zoo fijn bijeengehaald, dat ik bij mijzelven dacht, hoe het toch mogelijk was, dat men zoovele aanmaningen tot moord, roof en muiterij kon halen uit een boek, 't welk

liefde prediken moet. Onze Kerk heeft wijslijk gehandeld, dacht ik, dal zij niet toelaat dat de bijbel in alle handen komen; want men kan met de letter van de schrift toch alles goed maken.' -

'Waarlijk,' zeide MOM met een' schamperen lagch: 'ik dacht niet, dat gij bij wijlen zulke goede gedachten hebben kost.' -

'Zulke mannen als GROENHOF zijn goud waard,' vervolgde EUGENIO, veinzende de aanmerking van den Ambtman niet te hooren: 'waarlijk, ik zoude gaarne zulk een medelid in onze Societeit hebben, mits hij wat minder aan den drank verslaafd ware.' -

'Nu, genoeg van hem. - En STOUTENBURGH? -

'Daar heb ik een taai gesprek mede gehad. Hij heeft in *'s Hage, Rotterdam* en *Leyden* aanhangers genoeg, meest warme vrienden van den Advokaat, en mannen waar men in tijd van nood op rekenen kan. Doch hij wil, alvorens iets te beginnen, zijn' broeder GROENEVELT en zijn' zwager VAN DER MYLE tot zijne zijde overhalen. Zoo 't echter wezen moet, maakt hij, ook zonder hunne hulp, zich sterk, om de goede zaak op 't krachtigst voor te staan, door den vijand *in folio* te vermoorden.' -

'Een stout voornemen! - En de Wederdoopers?' -

'Dat zijn zotten, die geen knip voor den neus waard zijn. Zij willen geen zwaard opnemen en zouden zich, als de Joden onder ANTIOCHUS op den sabbath, zonder zich te verdedigen, laten vermoorden. Hier kunnen zij ons geen dienst doen; doch ik heb hen het land rondgestuurd om door ingevingen

en boetpreêken het gemeene volk tegen het bestuur op te ruien. Op zulk eene wijze doen zij ons hetzelfde nut als de ballingen, die inmiddels uit *Antwerpen* en *Brussel* het land met blaauwboekjens beschieten. - Ondertusschen heb ik al de eedgenooten, waar ik zeker van ben, naar huis gestuurd: zij kunnen ons daar veel meer nut doen, door nieuwe hulp aan te werven, dan hier, waar zij slechts vermoedens opwekken. Wat de zwakken betreft, die houde ik hier om hen door PREYS, LEENDERTZ en GROENHOF te laten opwinden.' -

'En gij zelf?' -

'Ik moet morgen weder van hier. Mijne tegenwoordigheid in 's *Bosch* zal weldra noodzakelijk zijn; want zoo even ontfang ik de tijding, dat de Aartshertog overleden is.' -

'Overleden! En zijne beloften? Wie waarborgt mij, dat dezelve zullen worden naargekomen?' -

'Ik,' antwoordde de Jesuit: 'ik, die niet gewoon ben, mijne plannen te laten varen; doch daarom juist worde ik in 's *Bosch* vereischt. - Dan, van wat anders: mij is bericht, dat de Spotkoning van *Boheme* herwaart komt: Graaf HENDRIK FREDERIK moet hem halverwege gaan ontfangen. Tracht dezen onder 't een of ander voorwendsel hier ter stede te lokken, of maak, dat gij in allen gevalle een geheim mondgesprek met hem houdt, dat zal genoeg zijn om aan onze Remonstrantsche medeverbondenen de vaste overtuiging te geven, dat hij, gelijk ik hun verhaald heb, aan het hoofd van den aanslag staat.' -

‘Uitmuntend gedacht! doch hoe dit best overlegd? Gij weet dat de Nassausche Vorsten altijd bij verrassing reizen, en dat men zelden hoort, dat zij er geweest zijn, voor dat zij weder zijn vertrokken.’ -

‘Vergeet gij dan zijn' kwaden engel, die ons van alles onderricht? - Vrees niets, eer 't jaar een dag ouder is, zal deze u een middel aan de hand doen, of zelf misschien den Graaf herwaart leiden. Is hij eens hier, dan wordt hij zoodanig met Arminiaansche smeekschriften bestormd, ja zoo wel in den schuurzak gebracht, dat, al mislukte onze geheele onderneming, de beide broeders in gezworen vijandschap geraken moeten.’ -

‘Gij blijft de spreuk getrouw, Pater, die men zegt dat uw genootschap voert: *divide et impera*.(1) Maar, is er van deze nacht nog iets voor mij te verrichten?’ -

‘Niets anders, dan gerust naar bed te gaan, Heer Ambtman! - Morgen ten elf ure spreken wij ons nader bij KLAAS MEINERTZ. Thands hebben wij beide rust noodig. UEd. is vermoeid, en ik moet morgen nog uit op eenen geheimen tocht, voor uw belang... en voor mijne wraak,’ voegde hij er grijnzend bij.

‘Ik begrijp niet, hoe die samen gepaard kunnen gaan,’ zeide MOM, met verwondering, ja met eene soort van angst de afzichtelijke uitdrukking bespeurende, welke EUGENIOOS trekken aannamen: ‘doch ik twijfel niet of beide zijn u wel aan-

(1) Heersch en verdeel.

betrouwd. Tot wederziens dan,' voegde hij er bij, den Pater naar de deur geleidende. Deze verliet hem en MOM begaf zich naar bed, met eene mengeling van gevoelens, die, zoo zij hem al niet uit den slaap hielden, hem zeker beletteden, de rust des rechtvaardigen te smaken.

Sliep JOAN geruster op het slot van *Sonheuvel?* Wij mogen zulks, na al het gebeurde van den dag, betwijfelen. Hoe het zij, te zes ure had hij zijne legerstede reeds verlaten en zich, geheel gekleed, naar de wapenkamer begeven. Na te dier plaatse eenige oogenblikken vertoefd te hebben, wikkelde hij zich in eenen grooten mantel, trok ongemerkt het kasteel uit, en ging den tuin door, met oogmerk om zich door het achterpoortje naar het Lischbosch te begeven.

In het derwaartsgaan moest hij de kegelbaan voorbijgaan, en eene niet onnatuurlijke zielsopwelling deed hem het oog wenden naar de plaats, waar hij zijnen vijand had uitgedaagd: dan op datzelfde oogenblik voelde hij zich bij zijnen mantel trekken, en zich omkeerende, zag hij BOUKE voor zich staan. Deze was reeds vroeger uitgegaan om de kegels te gaan sluiten, 't welk den vorigen avond vergeten was. In alle andere oogenblikken zoude JOAN door zijnen ouden vriend met genoegen aldus zijn verrast geweest; doch thands veroorzaakte de ontmoeting van BOUKE bij JOAN eenige verlegenheid. deze gevoelde, dat het scherpziend oog van BOUKE het oogmerk van zijnen geheimzinnigen uittocht licht doorgronden zoude, en gaarne had hij een onderhoud vermeden, 't geen hij nu

voorzag, dat noodzakelijk plaats moest hebben. Hij bëantwoordde dus BOUKES morgengroet kort af en zag met een' verstrooiden blik in 't rond.

‘Wel kijk!’ zeide BOUKE: ‘geen jager zoo vroeg in 't veld, of de strooper was er nog vroeger. Moet je al zoo vroeg er op uit, Jonker?’ -

‘Laat mij gaan,’ zeide JOAN: ‘laat mij gaan, BOUKE! ik heb haast.’ -

‘Hei! hei! Die haast wort, haast *ont*wort,’ hernam de oude dienaar: ‘'t zijn goê spillekens, die zacht draaien en lang loopen. Weet je wat Jonker? je meugt zoo veel haast hebben als je wilt, je zult toch moeten lijden, dat mijn olde beenen met je jonge beenen pas houden.’ -

‘Ik moet alleen uit, beste vriend!’ zeide JOAN, zich los willende maken.

‘Kom,’ zeide BOUKE: ‘met goê gemak raakt men ook voort: ijlen maakt uilen en men zal zoo haast gaan als loopen. Alleen laat ik je niet gaan: dat is eens voor al bij mij bepaald; want je hebt nu zoo lang op je eigen beenen rondgezwalkt, Jonker! dat ik voor den tijd, dat je hier zijt, je kameraad wel weder wezen mag.’ -

‘En ik herhaal nogmaals ernstig, BOUKE! dat ik u verzoeken moet, mij te verlaten; ik moet iemand alleen gaan spreken.’ -

‘Dat weet ik,’ zeide BOUKE: ‘denk je dat ik die degens en pistolen onder je mantel niet voel? Dat ik niet weten zou wat je in 't schild voert? Men ziet aan 't been wel, waar de hoos gescheurd is.’ -

‘Zoo gij mijn voornemen raadt, zult gij ook

best begrijpen, waarom ik niemand kan medenemen.' -

'Dat begrijp ik heel wel,' hernam de onverzettelijke BOUKE: 'maar ik begrijp ook heel wel, waarom ik met wil gaan. Je wilt met BOTBERGEN gaan vechten, en daar heb ik niets tegen; die schoelje verdient wel een por in de huid; maar denk je, dat zoo een bloode schelm alleen zal komen? Ja wel, of hij 't laten zal. Hij zal ook denken: beter blood Jan als dood Jan: en opdat je niet in ongelegenheid raakt, zal en wil ik met gaan.' -

'BOUKE! voor de eerste reis van mijn leven zult gij mij toornig op u maken.' -

'Praat maar, praat maar en ga uw weg! ik ga met: goed voorgaan doet goed volgen. Je zult mij hier op de plaats moeten doodschieten eer ik je verlaat. Die schelm mocht je verlakken: en een blindeman schiet ook wel eens raak.' -

'Als het dan zoo wezen moet, ga dan in 's Hemels naam met mij; doch onder eene voorwaarde: vinden wij mijne partij alleen, dan ga je terstond weder terug.' -

'Dat's afgesproken!' riep BOUKE verheugd: 'en nu er maar op los gegaan. Ik zal mij wel luikes houden: die een schurk wil vaân, daar moet er een achter de deur staan.' -

Stilzwijgend trad nu onze held, gevolgd van zijnen ouden en getrouwen vriend, het achterpoortje uit en begaf hij zich den weg op naar den Rijnkant. Na verloop van eenige minuten waren zij aan het zoogenaamde Lischboschje gekomen,

zijnde de plaats, waar onze lezers zich zullen herinneren, dat JOAN zijne partij bescheiden had. Dit boschje bestond uit een paar morgen gronds met elzen en wilgen beplant, en dat 's winters meestal onder water staande, met lisch en biezen was opgevuld en hierdoor tot een geliefkoosd verblijf aan de eenden en watersnippen verstrekte; waarom het ook in den jachttijd alleen bezocht werd en men er in het voorjaar zonder vrees van gestoord te worden eene samenkomst konde houden. Eene laan deelde het boschje in twee gelijke deelen, terwijl andere smallere paadjens hetzelve in verschillende richtingen doorslingerden. Men kwam er langs een pad, breed genoeg om aan een' ruiter den vrijen toegang te vergunnen. Op dit pad ontdekte JOAN de nog versche sporen van een paard, hetwelk van den Rijnkant moest gekomen zijn.

'Hij moet reeds binnen zijn,' zeide JOAN tegen zijnen medgezel: 'en klaarblijkelijk is hij alleen. Gij kunt dus weder vertrekken.' -

'Niet voor dat ik overtuigd ben, dat er geen twee op het paard gezeten hebben,' antwoordde BOUKE, en het pad opgaande, wilde hij in zijne drift den Jonker vooruitsnellen.

'Niet alzoo, BOUKE!' zeide JOAN: 'wilt gij volstrekt zien, hoe het er mede staat, verberg u dan hier of daar; doch draag zorg, dat men u niet zie. Ik wil geen vermoeden bij mijnen vijand doen ontstaan, dat ik eenen helper met mij genomen heb.'

'Daar staat die lange slungel al, aan 't einde van de laan,' zeide BOUKE zachtjens: 'ga hem maar te gemoet: ik verschuil mij hier.' Dit gezegd

hebbende, sloop hij tusschen het hakhout, en, een der hem bekende slingerpaadjens ingaande, kwam hij weldra niet verre van de plaats, waar JOANS wederpartij, in eenen grooten mantel gewikkeld, tegen zijn paard stond te leunen. JOAN, de rechte laan, die hij ingeslagen was, volgende, naderde den ruiter, groette hem beleefdelijk, en wilde hem aanspreken, toen deze hem bij 't afnemen van zijnen hoed, niet de gevulde trekken van ELBERT VAN BOTBERGEN, maar het mager gelaat van den Arminiaan VAN DYK deden herkennen.

'Wat heeft dit te beduiden?' vroeg JOAN, verbaasd terugtredende: 'ik dacht hier...' -

'Gij dacht hier den Heer VAN BOTBERGEN te vinden,' zeide de Jesuit: 'en het is u leed, dat gij buiten de mogelijkheid gesteld wordt het bloed van uwen naasten te plengen.' -

'Ik had zeker moeten begrijpen,' hervatte JOAN: 'dat de laffe schurk geen moeds genoeg zoude bezitten om zijne logens hier met het zwaard te komen staande houden; maar ik dacht weinig dat hij eenen zetsman in zijne plaats zoude sturen: en althands u niet, die, gelijk ik eergisteren meen ontdekt te hebben, tot den geestelijken stand behoort. - Doch, waarom u niet? Eerst noemdet gij u eenen Remonstrant: toen vond ik u in een gezelschap van Roomsche priesters: nu treedt gij misschien als spadassijn op en komt u met mij meten. Is dit laatste het geval, zoo ben ik tot uw dienst.' Hier opende JOAN zijnen mantel en haalde twee gelijke degens en een koppel pistolen voor den dag.

‘Gij misduidt mij, jongeling!’ zeide EUGENIO, de wapenen afwijzende, welke hem werden aangeboden: ‘als geestelijke kom ik hier, om woorden van vrede tot u te spreken.’ -

‘Woorden van vrede!’ herhaalde JOAN, met eenen verachtelijken grimlagch: ‘gevoelt de Heer VAN BOTBERGEN berouw over de mij aangedane beledigingen, zoo laat hij op het slot des Barons komen, en aldaar, in tegenwoordigheid van al de edele Heeren, die er gisteren te gast waren, zijne logens intrekken en mij verschoning vragen. Ziedaar de eenige voorwaarden, waarop ik den elendigen bloodaart zijne welverdiende straf zal laten ontgaan.’

‘Ik vrees,’ hernam de zoon van Lojola, ‘dat de Heer VAN BOTBERGEN moeilijk aan zulke voorstellen zal gehoor verleenen.’ -

‘Waarom dan is hij zelf niet gekomen?’ vroeg JOAN: hij heeft mij nu het recht gegeven, van door de gandsche waereld te gaan verbreiden, dat hij een laffe logenaar is, die noch moeds genoeg heeft om zijne woorden te durven staande houden, noch eerlijkheids genoeg, om te bekennen, dat hij schuld gehad heeft. Gij hebt nu mijne voorwaarden gehoord, mijnheer! en wij hebben verder niets af te handelen. Ik heb de eer u te groeten.’ Dit zeggende, lichtte hij den hoed af en wilde zich verwijderen.

‘Een oogenblik jongeling!’ zeide EUGENIO, hem den weg afsnijdende: ‘ons gesprek is nog niet afgeloopen.’ -

‘Hebt gij mij niet verstaan?’ vroeg JOAN: hem met fierheid aanziende.

‘Zeer wel,’ hernam de Pater: ‘maar gij hebt mij nog niet verstaan. Ik heb over zaken van meer gewicht met u te spreken, dan over eene elendige dronkemans kibbelarij.’ -

‘Gij schijnt den oorsprong van den twist niet te kennen,’ zeide JOAN, terwijl zijne oogen van drift vonkelden, ‘of gij hadt er eenen anderen naam aan gegeven.’ ‘Weet gij de schandelijke praatjens, welke die lafbek omtrent mij heeft durven houden in tegenwoordigheid van menschen, op wier achting ik prijs stel? Weet gij, dat hij met boosaartigen laster mijnen goeden naam, het eenigst dat ik op aarde het mijne noemen kan, heeft aangerand?’ -

‘Ik weet dit alles,’ zeide EUGENIO: ‘doch ik weet ook, dat de wijze zich aan geen zotteklap stoort.’ -

‘Ik maak geene aanspraak op den naam van wijze,’ hernam de jongeling: ‘maar ik ben een man van eer en draag een degen op zijde: dit had die lage knaap moeten bedenken, eer hij mij hoonen durfde.’ -

‘Ik ben geen *casuist,*’ zeide EUGENIO: ‘en verlang dus in geen' redetwist met u te komen over een punt, dat mij tamelijk onverschillig is. Iemand van mijnen stand kan moeilijk bepalen, in welke gevallen het plichtmatig of slechts gëoorloofd is, het staal tegen zijnen naasten te ontbloten.’ -

‘Gij zijt dus een geestelijke?’ hernam JOAN: ‘doch tot welke kerk gij behoort is mij nog duister, daar ik u in verschillende betrekkingen heb gezien.’ -

‘Ik behoor tot de eenige ware kerk,’ zeide de Jesuit.

‘Dat zeggen alle geestelijken,’ hernam JOAN: ‘doch wat u betreft, gij komt in tweeledige opzichten voor den dag.’ -

‘Gij spot met mij, jongeling! dit heb ik aan u niet verdiend. Dit had uw vader niet gedaan,’ zeide EUGENIO, met een' ernstigen blik.

‘Mijn vader!’ riep JOAN: ‘kent gij den Baron VAN SONHEUVEL dan?’ -

‘Wie spreekt van dien moordenaar?’ vroeg de Jesuit, terwijl hij zijne stem op eens tot haren vollen omvang verhief, als een woedende stier door de neusgaten blies en de groote oogen strak op den jongeling gevestigd hield om den indruk te ontdekken, die zijne woorden maken zouden: ‘ik spreek van uwen vader, uwen wezenlijken, natuurlijken vader.’ -

‘Mijn God! kent gij hem?’ vroeg JOAN, terwijl hij met siddering den Jesuit naderde, en deszelfs handen in de zijne drukte.

‘Hij was mijn vriend,’ zeide EUGENIO, den jongeling aan zijnen boezem sluitende.

‘Hij was!... hij is dan niet meer?’ vroeg JOAN, de armen latende vallen.

‘In den bloei van zijn roemvol leven, na de edelste en heldhaftigste bedrijven verricht te hebben, werd de brave VELASCO als een weerloos lam op de schendigste wijze vermoord.’ -

‘VELASCO mijn vader!’ riep JOAN: ‘en op eene schendige wijze vermoord? O! noem mij den moordenaar, en deze hand zal in zijn bloed de schande

uitwisschen, die mij drukt, dat ik hem zoolang ongestraft liet.' -

'De jager, die den ouden leeuw in zijne kuil heeft omgebracht,' hernam de Jesuit, 'laat somtijds den leeuwenwelp in 't leven en voedt hem op uit zucht naar gewin. De booswicht, die VELASCO bij zijn leven niet in de oogen zien durfde en hem na zijnen dood bespotte, bracht den zoon op, die eenmaal des vaders moord hem vergelden zal.' -

'O God!' riep JOAN, de handen wringende: 'zegt gij waar? was de Baron VAN SONHEUVEL..' -

'Uws vaders moordenaar. - Betwijfelt gij mijne woorden, er bestaan levende getuigen, die de waarheid van mijn verhaal kunnen bevestigen.' -

'Neen!' zeide JOAN: 'de edele, deugdvolle man, die mij nooit anders dan goede lessen gaf, die mij altijd als kind beminde, kan geenen moord hebben gepleegd! De oorlog maakte hem en mijnen vader tot vijanden: en de dood van dezen zoude door een ongelukkig samentreffen kunnen zijn veroorzaakt; doch een moord!... onmogelijk.' -

'Lees de geschiedenissen van den tijd,' zeide EUGENIO met koelheid: 'daar staat het gedrukt, hoe het lijk van VELASCO door eenen bloeddorstigen en wraakgierigen overwinnaar mishandeld werd. Doch, ik begrijp licht,' voegde hij er bij met eenen verachtelijken blik, 'dat de oogen van den minnaar der schoone ULRICA den bloedvlek niet kunnen zien, die haars vaders handen bezoedelt.' -

'Mensch!' riep JOAN radeloos uit: 'martel mij niet op eene zoo verschrikkelijke wijze.' -

‘Zoo zijn de dwaze stervelingen altijd,’ hernam EUGENIO: ‘even onmachtig om de tegenheden als om de vreugde te dragen: eerst waart gij opgetogen en verrukt van blijdschap omdat gij het geheim uwer geboorte hooptet te leeren kennen; ongelukkig legt de kennis van dit geheim u eenen lastigen plicht op, en dadelijk verwenscht gij hem, die de moeite nam het u te ontvouwen.’ -

‘Ik weet niet,’ zeide JOAN, terwijl hij de hevige gemoedsbewegingen, die bij hem oprezen, poogde te onderdrukken, om in een zoo verscheurend oogenblik den vreesselijken onbekende met eenige bedaardheid te kunnen aanhooren: ‘ik weet niet wat gij bedoelt, noch welken plicht gij mij wilt opleggen.’ -

‘Ik leg u geen' plicht op,’ zeide de Jesuit: ‘ik heb u reeds gezegd, dat ik slecht kan bëoordeelen wat uwe eer en uw naam, waarvan gij den mond zoo vol hebt, van u vorderen: wel is waar, een ander, die minder met woorden schermde en wat meer innerlijk gevoel bezat, zoude de vraag, welke gij mij doet, niet behoeven op te werpen. Gij zelf hebt die reeds bëantwoord, toen gij een oogenblik geleden den dood zwoert aan uws vaders moordenaar. Toen sprak uw hart: toen hoorde ik de taal, welke den zoon, den man van eer betaamde. Die kreet was in overeenstemming met de laatste woorden uws vaders, wanneer hij, op last van den laaghartigen VAN REEDE vermoord, in mijne armen nederzeeg, het brekend oog op u sloeg en mij met stervende lippen toevoegde: voed hem op tot mijnen wreker. Het eerste gedeelte

van dat bevel konde ik niet verrichten: het laatste, die uiterste wensch van eenen stervenden vader, staat aan u te vervullen: en wee den zoon, die aan 's vaders laatsten wensch niet wil voldoen.' -

'Kan ik,' vroeg JOAN, 'mijn zwaard opheffen tegen den man, die mij met zijn brood heeft gevoed?' -

'Gij stelt het vraagpunt verkeerd,' zeide EUGENIO: 'vraag liever: kan ik den man als vijand behandelen, wiens dochter ik liefheb? - dan zult gij beter uwe wezenlijke meening uitdrukken. doch, ik heb u geheel verkeerd bëoordeeld, en tot mijn leedwezen; want de bijdragen tot menschenkennis, die men op eene dusdanige wijze vergadert, zijn niet van de aangenaamste. Mijne boodschap aan u is verricht; en ik moet u verlaten met den wensch, dat gij met een gerust geweten de weldaden van uws vaders moordenaar moogt blijven aannemen.' -

'Een oogenblik!' riep JOAN, hem met drift terughoudende: 'tegen hem, die mij van mijne kindschheid af heeft welgedaan en als vader behandeld, mag ik geene onbewezene beschuldigingen aannemen. Welke waarborgen geeft gij mij voor de echtheid van uw verhaal?' -

'Welke waarborgen?' herhaalde de Jesuit: 'dan, gij hebt gelijk: het is in den tegenwoordigen tijd voorzichtig, niemand op zijn woord te geloven, althands geenen vreemdeling. Doch, vraag het aan den moordenaar zelven, vraag het aan zijne bloeddorstige medehelpers, vraag het aan uwen oom,

den ook in Nederland hooggëachten Don LOUIS: lees het in uwe historieschrijvers, die op dit punt ten minsten der waarheid zijn getrouw gebleven;.. doch ik spreek in den wind: voor hem, die liefst niet overtuigd wil wezen, helpen geene bewijsgronden.' -

'Zoo laat ik u niet gaan,' zeide JOAN, terwijl hij den Jesuit tegenhield, die zich zocht te verwijderen: 'gij zijt mij meerdere ophelderingen schuldig.' -

'Tot uw dienst,' hervatte EUGENIO: 'doch maak het kort. Mijn tijd is kostbaar, en mijn leven is hier niet zeker.' -

'Ik sta voor uw leven in,' zeide JOAN haastig: 'doch antwoord mij. Gij noemdet zoo even mijnen oom? Waarom heeft hij mij tot heden geweigerd te erkennen?' -

'Vraag hem dit zelf,' antwoordde de Jesuit: 'hij is in 's *Bosch,* en zal u geenszins weigeren, u zijn gedrag op te helderen.' -

'Het is dan Don LOUIS, die u tot mij gezonden heeft?' -

'Don LOUIS weet, dat ik u zoude opzoeken; doch herinner u hetgeen ik u gezegd heb: ik had van uwen vader zelven een' last bekomen, dien ik vervullen moest.' -

'En waarom draaldet gij hiermede dan zoo lang?' -

'Ik ben u omtrent mijn gedrag geene rekenschap verschuldigd,' zeide EUGENIO met hoogheid: 'en al wilde ik dit, de tijd laat mij zulks thands niet toe.' -

‘Waar kan ik u dan nader spreken? waar vind ik u weder?’ -

‘In 's *Bosch,* bij uwen oom: vraag hem daar slechts naar Pater EUGENIO. Eerder ziet gij mij niet terug. Denk intusschen eens na over hetgeen ik u zeide, onderzoek alles en overweeg uwen plicht.’.

Dit zeggende, sloeg de Jesuit, zijn paard bij den toom leidende, de laan in, die hem buiten het boschje leiden moest. JOAN bleef, als van den donder getroffen, eenige oogenblikken staan. Dan op eens rees in zijne ziel eene gedachte op, welke hij zelf niet besefte, dat nu eerst bij hem opkwam. Hij snelde den Jesuit achterna, en, hem bij den arm grijpende, riep hij uit:

‘En mijne moeder?’ -

‘In 's *Bosch* zal aan uwe nieuwsgierigheid voldaan worden,’ zeide EUGENIO, terwijl hij zich losrukte en verder voortstapte. Dan naauwlijks was hij buiten het boschje en op den weg gekomen, of een stevige vuist greep hem in den nek en deed hem tegen zijn paard aantuimelen.

Het was BOUKE, die hem op eene zoo onvriendelijke wijze begroette. Deze had zich, gelijk boven verhaald is, niet ver van de plaats, waar het onderhoud voorviel, in 't boschje verscholen. De wind had hem wel belet om juist te verstaan alles wat er gezegd werd; doch eenige weinige woorden, luider dan de overige gesproken, hadden hem doen beseffen, dat er een kwaad opzet tegen zijnen Heer gebrouwd werd. En dit vermoeden sloeg tot overtuiging over, toen hij, na lang op het gelaat van den vreemdeling getuurd te hebben

en op het einde der samenspraak zich een weinig naderbij gewaagd had, in denzelven den Jesuit van de Katholijke Hofstede herkende; want, schoon er sints dien tijd twintig en meer jaren verlopen waren, behoorden de gelaatstrekken van EUGENIO onder diegene, welke men niet licht vergeet, na dezelve eens aanschouwd te hebben. Met ijzing en afschuw zag hij den gevreesden booswicht aan; dan nog bleef hij twijfelen; want hij had gezien, hoe zijn JOAN, zijn vriend en leerling op den toon der vertrouwelijkheid met den onbekenden gesproken, ja hem zelfs de handen gedrukt had. Eindelijk werd zijne onzekerheid weggenomen, toen de Pater, bij het afscheid nemen, zijnen naam noemde, dien naam, welke den braven BOUKE zoo verfoeilijk was. Hij nam nu het vast besluit om, deze reis, den booswicht niet, gelijk de vorige keeren, te laten ontkomen. Zorgvuldig gleed hij door het kreupelhout terug en nam juist het oogenblik waar, dat EUGENIO zijn paard wilde beklimmen, om voor den dag te springen, en hem, gelijk wij gemeld hebben, met kracht aan te grijpen. ‘Ja!’ riep hij: ‘loontje komt om zijn boontje! Deze reis zult gij mij niet ontsnappen!’ EUGENIO, schoon doorgaands op zijne hoede, en altijd tegen eenen aanval gewapend, was niettemin op zulk eene plotselijke aanranding niet bedacht. Hij herstelde zich echter spoedig, en daar BOUKE, die de armen hem om 't lijf hield, hem belette de hand bij zijne pistolen te brengen, greep hij dezen onder de okselen en trachtte hem op te tillen om hem van zich af te werpen, terwijl hij

hem terzelfder tijd voor struikroover uitschold. - JOAN, zelf onthutst over hetgeen hij geschieden zag, wierp zich tusschen de beide strijders, die met dezelfde woede en met schier gelijke krachten worstelden, en het gelukte hem, BOUKE van zijne weêrpartij af te scheuren. Doch de oude dienaar des Barons, door deze tusschenkomst nog feller verbitterd, trok zijn mes en zoude EUGENIO een' steek hebben toegebracht, had JOAN zijnen arm niet met geweld teruggehouden.

'Zijt ge ijlhoofdig, BOUKE?' vroeg de jongeling: 'wat is dit voor eene razende dolheid?' -

'Laat mij begaan, Jonker!' brulde BOUKE: 'dood bloed geen nood doet.' -

'Gij ziet hoe een ontrust geweten ontwaakt,' zeide de Jesuit tegen JOAN, meteen eene pistool voor den dag halende: 'deze man heeft mij herkend: hij behoorde ook onder de moordenaars.' -

'Dat mag ik van jou wel zeggen, schurk!' galmde BOUKE: 'Jonker, laat mij los; want zoo die schelm los komt, is het land in nood.' -

'Gij hebt voor mijne veiligheid ingestaan,' zeide EUGENIO, JOAN scherp aanziende.

'Dat heb ik,' zeide JOAN: 'doch maak u weg eer het te laat is; want, bij den Hemel! ik zie iemand naderen, die u niet hier moet vinden.' -

'Ha! daar komt versterking,' riep BOUKE: 'Jonker! bij je ziel: laat den schelm niet ontsnappen! - Mijnheer! Mijnheer! kom toch hier!' -

'Wat is hier te doen?' vroeg de Baron VAN SONHEUVEL, die om de dampen van den wijn te

doen vervliegen, eene ochtendwandeling deed, en toevallig den weg naar het boschje genomen had.

‘Wat gebeurt er?’ riep hij, niet spoed aankomende loopen.

‘Een zonderling geval, Mijnheer!’ antwoordde EUGENIO: ‘die kaerel valt mij op 't onverwachtst met een mes op 't lijf, zonder dat ik hem in 't minst beledigd heb: ik geloof, dat de vent dronken is.’ -

‘Kent UEd. hem niet?’ riep BOUKE, zich aan JOANS handen ontworstelende: ‘het is de Jesuit van PANNE, die toen met UEds. paarden wegliep!’ -

‘Wat Jesuit? wat PANNE?’ vroeg EUGENIO, met een' grimlagch: ‘de vent is razend.’ -

‘Waarlijk!’ zeide de Baron, terwijl hij EUGENIO met eenen scherpen blik aanzag en langzamerhand zijnen hartsvanger uithaalde: ‘ik heb dat gezicht meer gezien: ‘ja! hij is het!’ -

‘Ben ik het?’ hernam de Jesuit: ‘weg dan met alle vermomming! Ja, gij hebt mij nog eenmaal gezien, nadat gij mijnen trouwsten vriend baldadig hadt vermoord.’ -

Deze woorden overtuigde den Baron, dat de vreemdeling werkelijk de medeplichtige van PANNE was geweest, daar hij, gelijk onze lezers zich misschien zullen herinneren, werkelijk op dien avond eenen Jesuit had nedergeschoten; doch JOAN bracht het gezegde van EUGENIO in verband met hetgeen deze hem het oogenblik te voren had verhaald, en begreep, dat hetzelve op den moord van VELASCO sloeg. Waarschijnlijk had zich de Jesuit ook met

dit inzicht van eene uitdrukking bediend, die voor onderscheidene uitleggingen vatbaar was.

‘Welnu schelm!’ zeide de Baron: ‘zoo gij het zelf bekent, geef u dan over.’ -

‘Dat niet,’ hernam EUGENIO, ‘zoolang ik hier nog eenen vriend heb, die mij beschermen zal!’ Dit zeggende, wierp hij eenen veelbeteekenenden blik op JOAN.

‘Laat hem gaan! laat hem gaan, Heer Baron!’ riep JOAN, in hevige gemoedsbeweging: ‘hij was de vriend mijns vaders!’ -

‘JOAN! ga ter zijde!’ riep de Baron: ‘zult gij met dien moordenaar ééne lijn trekken? Gij weet niet welk een vervloekte booswicht daar staat.’ -

‘Wie hij zijn moge,’ zeide JOAN: ‘ik heb voor zijne veiligheid ingestaan.’ -

‘Ha! worde ik van mijnen voedsterling verraden?’ vroeg VAN REEDE met verwoedheid: ‘om 't even! geef u over, schurk van een Jesuit!’ -

Bij het uiten dezer woorden liep hij met drift op EUGENIO aan, die, achteruittredende, hem de tromp zijner pistool voorhield. BOUKE poogde terzelfder tijd den Jesuit van achteren aan te vatten; doch deze had zich reeds achter zijn paard om begeven, was behendig opgestegen en poogde nu, den teugel wendende, zijne aanvallers te ontrijden, toen hij door eenen nieuw aangekomenen vijand wederhouden werd. Deze was niemand anders dan GHERYT MAESSEN, die met een mandje vol kostelijke eieren, door hem tot een dankbaar geschenk voor freule ULRICA bestemd, van den Rijnkant afkwam. Zoodra hij het gevecht van

verre aanschouwde, zette hij zijn mandje neder, nam bij gebrek van ander wapentuig, een ei in de linkerhand en kwam EUGENIO achter op, wien hij met de rechtervuist aangreep en van het paard zocht te trekken. Deze poging ware hem welhaast duur te staan gekomen; want de Jesuit legde reeds de geladene pistool op MAESSEN aan, toen deze hem het ei vlak tegen het voorhoofd wierp, zoodat de struif hem over de oogen stroomde. EUGENIO, die geen doodwond zoude ontzien hebben, was door deze zonderlinge ontmoeting een oogenblik onthutst. Hij brandde los; doch in den blinde en zonder iemand te deeren; terwijl GHERYT, van zijne verbaasdheid gebruik makende, hem met eenen ruk achterover en van 't paard haalde, waarop de Baron en BOUKE, genaderd zijnde, zich van hem trachteden meester te maken, en hem te binden; ‘want,’ zeide de Baron: ‘de schelm moet aan mijne galg en niet door mijn' degen sterven.’ - EUGENIO was echter even spoedig weder opgestaan als hij gevallen was, en sloeg zoo geweldig van zich af, dat het aan de drie aanvallers onmogelijk ware geweest zich van hem levend te verzekeren, zoo niet eenige boeren, van den Rijnkant komende, den Baron de behulpzame hand waren komen bieden. De eerste en wel de ijverigste onder deze nieuwe medehelpers was de bij den lezer welbekende TEUN WEZER, die zich (wij zullen nader zien om welke reden) op dat tijdstip in de kroeg aan den overhaal bevond en met de overigen op het vallen van het schot en op het hooren van het geschreeuw was

toegesneld. - Op het zien dier menigte staakte EUGENIO allen wederstand en gaf zich gewillig gevangen, alleen verzoekende, zoodra mogelijk, op het slot te worden gebracht.

En JOAN, hoe had hij gedurende den strijd zich gedragen? Bleek als een doode, met de armen los bij het lijf nederhangende, zonder eenen voet te verzetten, had hij het schouwspel aangestaard. Strak en akelig stonden zijne oogen; maar duizend ontzettende gedachten bestormden zijne ziel. Het was hem nu duidelijk gebleken uit de woorden van den Baron, van BOUKE, van EUGENIO, dat de beide eersten de moordenaars, de laatste de vriend van zijnen vader geweest waren. Doch aan gene was hij tot nog toe alles, aan den laatsten niets verschuldigd geweest. Wien moest, wien mocht hij bijstand bieden, nu zij elkanderen als woedende tijgers aanvielen. Besluiteloos was hij blijven staan, en het was hem eene gerustheid, toen hij bij den uitslag zag, dat de strijd aan niemand het leven gekost had. Toen eerst deed hij een' stap voorwaart, doch hernam terstond zijne vorige houding, zoodra hij zag, dat de Baron, na aan de zijnen gelast te hebben, EUGENIO naar het kasteel te brengen, naar hem toetrad met een gelaat, waarop verbazing, gramschap en droefheid onderling in strijd schenen.

‘Welnu, JOAN!’ zeide VAN REEDE: ‘uw vriend is geknipt, en niemand heeft eenig letsel bekomen. Zult ge mij nu ook gelieven te zeggen, waarom gij de partij van dien bloedhond getrokken hebt en ons in de pekel hebt laten zitten?’ -

‘Heer Baron!...’ zeide JOAN sidderende, en zocht naar woorden om zijne aandoeningen uit te drukken; doch in dit oogenblik wierp EUGENIO, in 't heengaan, een' doordringenden blik op hem. ‘Denk aan uwen eed,’ zeide de Jesuit, met eene helderklinkende stem.

De Baron zag EUGENIO en JOAN beurtelings aan met oogen, die van gramschap vonkelden, en vond in beider houding een nieuw bewijs hunner verstandhouding. Hij was naar JOAN toegetreden met oogmerk om vertrouwelijk met hem te spreken en de oorzaak zijner vreemde handelwijs op te sporen. Thands echter nam de toorn in zijne ziel de overhand boven de vriendschap, die hij voor zijnen pleegzoon gevoelde, en met den gestrengen toon eens rechters gelastte hij dezen, hem op het kasteel te volgen.

Drieëntwintigste hoofdstuk.

Om in dien schijn te gaen
Zijn vijanden bespiên, en letten hoe men 't maakte.
V o n d e l . *Gijsbrecht van Aemstel.*

ULRICA zat in eene der bovenkamers van het slot, en was bezig om aan de oude GEERTRUI, welke, half blind en half lam geworden zijnde, zelden de trappen afkwam, een hoofdstuk uit den Bijbel voor te lezen, eene taak, welke die goede vrouw in vroeger dagen voor hare freule verricht had en welke deze thands met even veel bereid-willigheid voor haar vervulde. Achter ULRICA was MAGDALENA gezeten, en hield, schijnbaar aandachtig, de handen onder den voorschoot te samen gevouwen; doch hare vingeren doorliepen ongemerkt de korlen van een bedesnoer en hare lippen prevelden onhoorbare gebeden. GEERTRUI zat met gevouwen handen over hare meesteres, met het hoofd een weinig op zijde gedraaid, om beter te kunnen hooren: nu en dan loonde zij, bij dezen of genen tekst, dien zij op het huisgezin toepasselijk oordeelde, haar welgevallen door eenen hoofdknik, en somtijds zelfs maakte zij binnen 's monds eene noot of aanmerking op het gelezene.

Dan, eer de morgenoefening was afgeloopen, werd de aandacht der jonkvrouw van hare lezing afgetrokken door een ongewoon en verward gedruis, dat zich van den grooten weg liet hooren. ULRICA sloeg hare oogen naar het venster, en zag eene menigte lieden, welke in eenen dichten drom van den Rijnkant kwamen, en waaronder zij al spoedig haren vader herkende. Verwonderd over dezen ongewoonen toeloop, zoo vroeg in den morgen, gelastte zij MAGDALENA, naar de oorzaak te gaan vernemen, en deze, hare bereidvaardigheid met eenen stijven knik te kennen gevende, verliet het vertrek.

'Kijk mij zoo eene malle princes eens aan,' zeide GEERTRUI: 'knikt ze je niet toe, als of zij de freule en UEd. de kamenier waart. Die madam heeft ook vast reis gedroomd, dat zij heel wat was.' -

'Zij is niet voor dienstbaarheid geboren,' antwoordde ULRICA: 'en mij dunkt, GEERT! dat, als ik geduld met haar heb, gij u niet over haar behoeft te beklagen.' -

'Geduld! geduld! ja, dat is goed en wel,' zeide GEERT; 'maar UEd. moet denken, tegen UEd. toont zij haren heerschzuchtigen aart maar half. Je moest eens zien, hoe zij met de booien spreekt: altijd uit de hoogte: als UEd. dat nog deedt, UEd. is de meesteres, maar zoo een madam, die hier zoo kaal als een neet gekomen is en die nu de bazin wil speelen en met elk den spot drijven, en voor elk den neus opsteken, tot voor Dominé toe, wanneer hij hier komt.' -

‘Nu nu GEERT!’ viel haar ULRICA in de reden: ‘gij zijt ook niet altijd even goede vrienden met Dominé. Ik heb u ook wel eens niet hem hooren twisten; en, wat betreft den toon, dien zij aanneemt, het heugt mij wel, dat in vroegere dagen de dienstboden even bang waren voor u als thands voor haar.’ -

‘Dat's waar,’ zeide GEERT: ‘ik hield mijn fatsoen onder 't volk; maar hoe lang had ik ook het huis gekend en bestierd; en dan Mevrouw Zaliger, die vertrouwde mij alles, en die wist ook wel, wat zij deed; maar zoo eene MALLE LEEN, (want zoo heeten haar de booien inde wandeling.)..’ -

‘GEERT!’ zeide ULRICA: ‘ik houdt niet van die bijnamen. Ik weet, zoo goed als iemand, dat MAGDALENA, voor eene dienstmaagd, wel eens wat veel spreekt; maar ik herhaal het, zij is niet voor dien staat opgeleid, en hare opvoeding maakt het gezelschap van boerenknapen, zoo als hier op het slot komen, ongeschikt voor haar.’ -

‘Dan moest zij er zich in schikken,’ hernam GEERTRUI, zich ontevreden op haren stoel nederzettende: ‘maar als UEd. *per fors* gelijk wilt hebben, dan zal ik zwijgen, gelijk mij betaamt; schoon ik geloof, dat Mevrouw Zaliger er anders over zoude gedacht hebben. Nu! ik hoop maar, dat zij nooit geen erger kwaad zal doen: indien het slechts niet waar is, hetgeen ROELOF TEEUWISZOON vertelt, dat hij haar laatst een kruis op de knie heeft zien maken, en dat zij een ivoren afgoodje onder haar bed verborgen heeft.’ -

ULRICA was op het punt van een heftig antwoord op deze beschuldiging te geven; doch zij bedwong zich, daar zij de koppigheid van hare oude Baker kende en begreep, aan derzelver hooge jaren inschikkelijkheid te moeten betoonen. Zij wendde dus het gesprek af en vroeg aan GEERTRUI, of zij den Jonker al sedert zijne terugkomst gezien had.

'Onzen besten Jonker JOAN!' herhaalde GEERTRUI, terwijl zich over haar gelaat eensklaps eene ongewone opgeruimdheid verspreidde: 'och neen! gisteren had hij het zeker te drok met u allen, om aan de oude GEERT te denken.' -

'Dit heeft hij toch gedaan,' hernam ULRICA: 'hij heeft mij naar u gevraagd; doch, zoo als gij wel zegt, de droktens van het huis zullen hem belet hebben u te gaan omhelzen.' -

'Die goede jongen!' zeide GEERT: 'heeft hij waarlijk naar mij gevraagd: nu, ik hoop straks mijne schade in te halen. Hij was een knappe Jonker, toen hij nu voor drie jaren... laat eens zien, was het drie jaren... ja, met pinkster is het drie jaren geweest... toen hij naar het veld trok, meen ik. En hij zal er nu wel op gebeterd zijn; kijk dat Mevrouw Zaliger hem nog eens zien konde!... en u ook, freule ULRICA! - Als ik nog denk, toen ik met u in den bakermat zat, en toen Mijnheer met hem binnenkwam; of neen... BOUKE kwam met hem binnen... ja wat ik toen niet al dacht!... niet veel goeds, freule! God vergeve het mij! maar ik bezondigde mij en bëoordeelde Mijnheer al vrij lichtvaardig ... nu, het verheugt mij toch dat de Jonker de oude GEERT nog niet

vergeten heeft. - Wat verlang ik hem weder te zien!... Doch vindt gij niet, freule! dat MAGDALEENTJE lang uitblijft?' -

'Mij dunkt ik hoor haar komen,' zeide ULRICA: 'mijn hemel wat is er gebeurd?' -

Deze laatste vraag was tot MAGDALENA gericht, welke juist binnentrad, met een gelaat, nog strakker en zwaarmoediger dan naar gewoonte.

'Is er een ongeluk voorgevallen, dat gij zoo donker kijkt?' vervolgde ULRICA.

'Alsof zij ooit vriendelijk uit hare oogen zag,' mompelde GEERTRUI.

'Er is geen ongeluk voorgevallen, freule!' zeide MAGDALENA: 'doch er heeft eene soort van schermutseling plaats gehad bij het Lischboschje, met eenen verkleedden monnik, of zoo iemand, dien zij gevangen medebrengen.' -

'Eene schermutseling!' riep ULRICA: 'er is toch niemand gewond?' -

'Daar heb ik niets van gehoord,' antwoordde MAGDALENA.

'Mij dunkt,' merkte GEERT aan, 'dat je ook het fijne van de mis niet weet. BOUKE zoude zeggen: zend de poes naar *Rome,* zij zegt *miaauw* als ze weêrom komt ... nu, ik hoop, dat zij dien monnik gaauw zullen ophangen.' -

'Ja, als uwe oude oogen nog zoo iets mochten zien,' hernam de kamenier met bitterheid, hoogst ontsticht over de spreekwijze van GEERTRUI, welke allen een vernis van spotternij spreidden over voorwerpen van hare vereering. 'Wat zoude Heer GODARD VAN REEDE zeggen, indien hij u hoorde spreken?' -

‘Heer GODARD!’ riep GEERT, van verbazing de handen in een slaande.

‘Kent gij mijnen oom?’ vroeg ULRICA verwonderd.

‘'t Is al één rommelzoô, net zoo als ik wel vermoedde, zeide GEERT: ‘lieve Hemel! wat zoude Mevrouw Zaliger’... hier werd het geluid van hare stem onverstaanbaar, doch zij bleef in haar zelve voortpraten.

‘Er heeft nog eene zonderlinge omstandigheid bij dat gevecht plaats gehad,’ vervolgde MAGDALENA: ‘men zegt dat de Jonker VAN CRAEIHORST de partij van dien monnik genomen heeft tegen den Heer Baron.’ -

‘MAGDALENA! deze aartigheden gaan te ver!’ riep ULRICA, met eene ontroerde stem.

‘Wat zeg je? Ben ik doof of versta ik verkeerd?’ vroeg GEERT, terwijl zij met moeite opstond en naar de kamenier toeschoof: ‘wat durf je van Jonker JOAN vertellen?’ -

‘Ik herhaal wat ik gehoord heb,’ antwoordde MAGDALENA, de schouders ophalende: ‘ik kan het niet helpen, indien de berichten, welke ik breng, u niet beter bevallen. Misschien ook is er geen woord waar aan: ik heb uit het gereutel dier domme boeren niet half wijs kunnen worden.’ -

‘Ja, je zijt maar al te wijs,’ zeide GEERT; ‘maar zulke praatjens!’ -

‘GEERT heeft gelijk,’ zelde ULRICA: ‘men moet zonder goede waarborgen geene uitstrooisels van dien aart vertellen.’ -

‘UEd. zal spoedig de gandsche toedracht der zaak vernemen,’ hernam de kamenier.

‘Ja, ik wil haar vernemen, en dadelijk,’ riep ULRICA, en snelde naar beneden.

‘En ik ook, ik wil weten hoe de vork in den steel zit,’ zeide GEERT, terwijl zij strompelende den vluggen tred van hare meesteres navolgde: ‘lieve hemel! had ik ooit gedacht, dat ik na den dood van Mevrouw Zaliger nog zoo iets beleven zoude?’ -

‘Op het binnenplein gekomen, vond ULRICA alles in opschudding. Den eersten,’ dien zij onder de aanwezigen herkende, was GHERYT MAESSEN, die den Jesuit bij den arm vasthield. ‘Zoo gaôt het, freule!’ zeide deze: ‘ik dacht oe een ben goede eieren met te brengen, en daôr breng ik oe een' vangen man met. De eieren staôn nog op den weg: die zol de kat opvretten.’ -

Huiverend wendde ULRICA bij deze toespraak een' zijdelingschen blik op EUGENIO; deze groette haar beleefd: ‘het spijt mij, schoone freule!’ zeide hij, ‘dat de Jonker VAN CRAEIHORST om mijnent wille misschien in ongelegenheid zal komen.’ -

‘Om uwent wille?’ herhaalde ULRICA, verbleekende: zij zag rond, en nu eerst ontdekte zij JOAN, die, van de menigte afgezonderd, met het hoofd in de hand, tegen eene staldeur leunde, de oogen nedergeslagen houdende, en bleek als een doode.

‘JOAN!’ riep zij, angstig naar hem toesnellende: ‘JOAN! wat hebt gij gedaan? wat verhaalt men van u? Is het waar, dat...?’ -

‘Wat doet gij hier?’ zeide de Baron, naar haar toetredende, en haar eenigzins onzacht terugtrekkende: ‘ga naar uwe kamer: hier althands hebt gij niets noodig.’ -

‘O God! het is dan waar?’ zeide ULRICA, sidderend: en haar aangezicht met de handen bedekkende, trad zij snikkend terug: aan de trap ontmoette zij GEERTRUI, welke zij dringend verzocht, naar de ware toedracht der zaken te vernemen, en haar het gehoorde te komen mededeelen.

‘En gij,’ vervolgde de Baron tegen JOAN: ‘begeef u naar uw vertrek, en wacht daar tot ik u laat roepen.’ - JOAN gehoorzaamde. Welnu, BOUKE! hebt gij den Schout laten ontbieden?’ -

Ik ben er zelf geweest,’ zeide BOUKE: ‘Zijn Edele zal dadelijk hier zijn.’ -

‘Goed;’ hernam VAN REEDE: ‘er moet terstond iemand te paard naar *Tiel* gaan om den Ambtman van alles bericht te geven: - breng den Jesuit in den kelder rechts af, en laten al de brave lieden, welke het hunne hebben gedaan om hem te krijgen, bij mij in de benedenzaal komen: laat ROELOF mij daar wat papier en pennen brengen.’ -

De bevelen van den Baron werden opgevolgd. Hij plaatste zich in de benedenzaal en wachtte in zijnen grooten leunstoel de boeren af, die een voor een verschenen, en wier namen hij opschreef, opdat zij als getuigen in rechten zouden kunnen strekken, terwijl hij eene goede belooning aan elk hunner beloofde voor de aan hem bewezen goede diensten.

Eindelijk kwam de beurt aan GHERYT MAESSEN,

die, ofschoon hij van ULRICA verscheidene gunstbewijzen ontfangen had, den Baron slechts bij name bekend was. Daar hij de eerste was geweest, die door zijne tijdige komst, de gevangenneming van EUGENIO bewerkt had, bewees hem de Baron nog meer vriendelijkheid dan aan de anderen.

'Gij hebt u als een kaerel geweerd,' zeide VAN REEDE, 'en als de schelm hangt, zult ge een mooien kermisduit van mij hebben.' -

'Dat hoeft niet,' zeide GHERYT; 'maôr als oe Genade mij een dienst wilde bewijzen, dan had ik gaôrne dat oe een woordeke aôn den Heer Ambtman zeide, dat ik den hofbeer bezorgen mocht, die naôr den *Haôg* moet gaôn. Ik heb er aôn de freule al van esproken.' -

'Wij zullen zien,' zeide de Baron: 'de Heer Ambtman komt hier, dan kunt gij zelf uw verzoek doen. Verlangt gij den *Haag* te zien?' -

'Mijn vrouws vaôder woont er, bij de Gravin VAN FALCKESTEIN.' -

Deze naam deed eene toverachtige uitwerking op den Baron en helderde zijn wezen nog meer op: 'wij zullen zien,' herhaalde hij, zich de handen wrijvende: 'en als gij bij uwen schoonvader komt, kunt gij hem vertellen dat wij den schoelje gehangen hebben, die zijnen vorigen meester eens zoo lelijk de kool gestoofd heeft. - Nu, goeden morgen, gij kunt gaan; maar houd u in de buurt, hoor! Is er nog iemand?' -

Ja,' antwoordde BOUKE: 'daar is nog een stuk van een neef van mij; maar ik zag hem liever de ribben smeeren dan eene belooning krijgen: 't is

een van die klanten, welke denken: ontgaat u de wal, hou u aan 't vlotgras. Ik heb een' olden hekel aan hem, en op old ijs vriest het licht. Ware ik niet in *Hongarije* geweest met den Jonker, hij had KLAARTJENICHT nooit getrouwd.' -

'Om 't even,' zeide de Baron: laat hem binnenkomen.' -

'BOUKE opende de deur, en liet, half tegen zijn' zin, TEUN WEZER in.

'Aha!' zeide VAN REEDE, zoodra zij alleen waren: 'gij hebt u best gekweten, kameraad!' -

'Dat verheugt mij, dat UEd. die getuigenis van mij aflegt,' antwoordde TEUN, met eene grappige buiging: 'voor tien a twaalf jaren zoude UEd. zoo iets niet gezegd hebben.' -

'Wel mogelijk,' hernam de Baron: 'nu, een goed man, die zich betert. Gij zult getuigenis moeten afleggen, daarom moet ik uw naam en woonplaats opschrijven.' -

'Niemand zal beter daartoe in staat zijn, dan ik,' zeide TEUN: 'die VAN DYK is met mij tot aan den Rijn gekomen. Ik heb hem den weg gewezen.' -

'VAN DYK? zoo! heet de schurk VAN DYK. Nu, het zal hem om eenen naam meer of minder niet te doen zijn. - En hebt gij hem den weg gewezen? Dan zal uwe getuigenis zeker nog al belangrijk zijn. Dan ware het misschien beter dat gij hier bleeft, tot de Schout kwam.' -

'Ik ben veerman te *Tiel,* Heer Baron!' -

'Ja, dat is wel mogelijk; maar als gij dien vent den weg gewezen hebt hier naar toe, kunt

gij ook blijven om te zien waar hij verder naar toe zal gaan. Wacht dus maar in de keuken, tot ik u roepen laat. - BOUKE!' -

BOUKE verscheen en de Baron gelastte hem, al de boeren wel te onthalen en goede wacht voor de gevangenis van den Jesuit te laten houden. Inmiddels maakte TEUN WEZER eene buiging, nam zijn afscheid en vertrok. Aan het einde van het voorportaal voelde hij zich op den schouder tikken, en zich omkeerende, zag hij MAGDALENA voor zich staan, die hem in een zijvertrekje riep, waarvan zij terstond de deur met behoedzaamheid achter zich sloot.

'Vlegel!' zeide zij, hem verstoord aanziende: 'waarom hebt ge niet beter opgepast en den eerwaarden Pater tegen die ketters bijgestaan?' -

'Gehoorzame dienaar, Mevrouw!' zeide TEUN: 'ik dank oe hartelijk. De Pater was al geknipt, eer ik er bijkwam: waarom is hij zoo gek geweest, den wolf in den bek te loopen. Ik heb hem helpen binden en met voeren, om door dien weg een oog in 't zeil te houden, 't gunt mij zoo wel elukt is, dat de Baron mij elast heeft, hier te blijven.' -

''t Is wel,' hernam MAGDALENA: 'en oordeelt gij uzelven behendig genoeg, om den Pater uit den benaauwden toestand te redden, waar hij in gebracht is?' -

'Hm! hm!' zeide WEZER: 'met oe hulp en die van een paôr knaôpen hier dicht bij, die niets beter verlangen, dan een goed handgeld te verdienen... maôr er moet niets van kunnen oetlek-

ken, dat ik met eholpen heb. Ik ben landsambtenaar en heb geen zin om voor *lezum majestatum* op'eknoopt te worden.' -

'Gek!' zeide MAGDALENA, hem verachtelijk aanziende: 'als of er iets aan een elendig leven, als het uwe, verbeurd ware; - doch, om 't even! hier,' vervolgde zij, hem een goudbeursje in handen stellende: 'hier is de zenuw van den aanslag: 'deel uit en beschik wat gij wilt; doch wees spaarzaam en voorzichtig.' -

'Ze zullen de helft er niet van hebben, dat beloof ik oe!' zeide TEUN, het geld op de vlakke hand wegende: 'oe is bijlo milder dan de Ambtman zelf. Doch wat moet verder edaôn worden?' -

'Laten uwe makkers deze nacht te een ure een wagen of een paard aan de achtertuinpoort klaar houden. Ik zal voor de rest zorgen. Tegen twaalf ure wacht ik u boven aan de zoldertrap. Maak nu zoo veel haast als gij kunt, en zorg dat ge uwe kameraden opschommelt. Doch!... wee u, zoo gij ons verraadt!' -

'Papperlepap!' zeide TEUN: 'zoo eindigen zij allemaôl, en het zou eigenlijk niet meer dan billijk wezen, dat hij, die zijn leven slijt met anderen te bedriegen, ook eens zijn loon wegkrijgt. Doch, zoo als oe weet, voor geld en kwaje woorden ben ik altijd te vinden. Hadie dan Mevrouw! tot van nacht. - Dat jaloersche vel, mijn wijf,' vervolgde hij bij zich zelven onder 't weggaan, 'zou juist van deuze afspraak niet gëergerd worden.' -

Laat ons nu terugkeeren tot JOAN, die, op last

van den Baron, zich naar zijne kamer begeven had. Geen bevel had hem in deze tijdsomstandigheid meer welkom kunnen zijn; want niets scheen hem noodzakelijker, dan in de eenzaamheid over het gebeurde van den dag en den weg, dien hij moest inslaan, na te denken. Wij zullen, echter geene poging aanwenden, om de onderscheidene overdenkingen na te gaan, welke zijnen geest beurtelings vermoeiden, noch de verschillende besluiten op te noemen, welke daarvan de gevolgen waren, en bijna even spoedig verworpen als gevormd werden. Hij, die het voorgaande met eenige oplettenheid heeft nagegaan, zal klaar kunnen beseffen, hoe zonderling hij te moede was. Dan, bij al de akelige denkbeelden, welke de voorvallen en mededeelingen van dezen en de vorige dagen in hem hadden doen ontstaan, was er toch een, dat hem welkom en streelend was als de zonnegloed, die in den kerker des gevangenen nederdaalt, en hem in 't midden van zijn lijden eene flaauwe verkwikking komt aanbieden. De onbekende, die zich de vriend zijns vaders genoemd had, had hem wel geene stellige, maar toch ook geene geheel verwerpelijke hoop gegeven, dat zijne moeder nog leefde, en dat hij die wellicht in 's *Bosch* zoude kunnen vinden: en het hart des jongelings, hoe gefolterd ook en benepen, ontsloot zich voor deze zoete verwachting. Hij bevond zich in den toestand van eenen reiziger, die bij nacht op eene eenzame heide verdwaald, zich van moerassen en kloven omringd vindt en onbewust is, welken weg hij zal kiezen, daar alle paden hem

even moeilijk en gevaarlijk voorkomen, tot dat hij de oogen slaat op het schemerend lichtje, dat hij in de verte ziet glooren, en waarheen hij, onbewust nog of die flaauwe glans eene waarheid, dan eene ijdele luchtverheveling zijn zal, de schreden eindelijk heenenwendt. Nadat hij gedurende een paar uren in gedurige gemoedsbeweging de kamer had op en neder gelopen, zag hij zijne deur opengaan, en de oude GEERTRUI, zich met moeite op haar krukje voortwerkende, trad de kamer in.

'Wel mijn beste GEERTRUI!' zeide JOAN, terwijl hij zich haastte, haar zijnen arm te bieden, en haar naar eenen stoel te geleiden, waarna hij haar met hartelijkheid kuste: 'dat is recht hupsch van u, dat gij mij thands komt bezoeken. Hoe gaat het u op den ouden dag?' -

'Op mijn' ouden dag, ja dat moogt ge wel zeggen, Jonker! - 't Is nu met pinkster vijf en twintig jaren geweest, dat Mevrouw Zaliger overleden is, en toen was ik twee en vijftig jaren: dus 't is geen wonder, dat de gebreken komen! - Maar Jonker! Jonker! wat ben je een kaerel geworden! Zoo waar ik leef, ik zou je bijna niet herkend hebben;... maar laat ik eens uitblazen; want al dat trappen klimmen lijkt mij niet meer, en ik ben dood af.' Hier zweeg zij en zat eenige oogenblikken te hijgen, terwijl zij JOAN van top tot teen beschouwde.

'Waarlijk, beste GEERT!' zeide JOAN, 'haar vriendelijk de hand drukkende, 'ik weet bijna niemand, wiens bezoek mij op dit oogenblik aangenamer zoude kunnen zijn dan het uwe.' -

De trekken der oude dienstmaagd namen op het hooren van dit gezegde eene min vrolijke uitdrukking aan. ‘Ja!’ zeide zij: dat geloof ik wel, want als de Baron hier kwam, die zou je minder vriendelijk aankijken, dan ik gedaan heb: hij is dan *miserabel* boos op je, en BOUKE ook, dat beloof ik je. Je hebt het dan lelijk bij hen verkorven. Maar, Jonker! waar waren toch je zinnen, om den stinkenden monnik tegen je pleegvader, die je van kinds af heeft opgebracht, te gaan bijstaan?’ -

‘Ik heb hem niet bijgestaan: ik heb slechts een gevecht willen voorkomen, dat voor mij niet dan noodlottig konde uitvallen.’ -

‘Noodlottig!’ herhaalde GEERT, hem verbaasd aanziende: ‘wat konde u toch die lelijke Jesuit scheelen?’ -

‘JOAN zweeg eenige oogenblikken, en liep de kamer op en neder: vervolgens kwam hij weder bij GEERTRUI terug en zeide: ‘die Jesuit was de vriend mijns vaders, en door zijne hulp kan ik mijne moeder misschien terugvinden.’ -

Je vader! je moeder! - Och! denk je nog om die Spanjoolsche ouders, die je verzaakt en vergeten hebben. Is de Baron u niet altijd meer dan een vader geweest, en was Mevrouw Zaliger, in den korten tijd dat het mensch u nog bij haar heeft gehad, niet eene trouwe moeder voor u geweest?’ -

JOAN streek zich de hand over 't voorhoofd, als wilde hij de treurige gedachten verdrijven, welke de aanmerking der oude dienstmaagd bij hem deed

ontstaan. Hij begreep dat het moeilijk zoude zijn, haar te doen gevoelen, dat dankbaarheid aan den Baron de liefde, die hij zijne wezenlijke ouders verschuldigd was, niet zoude uitsluiten. Hij vergenoegde zich dus met te zeggen: ‘Denkt gij dan niet, goede GEERT! dat die moeder verlangt haren zoon terug te zien, van wien zij zoo lang gescheiden is?’ -

‘Dat geloof ik,’ zeide GEERT: ‘en zoo een' knappen zoon! Maar wie weet wat voor een vrouwmensch het is,’ voegde zij er bij met een gelaat, dat haren afkeer toonde van al wat tot de Spaanschen betrekking had.

‘GEERT!’ zeide JOAN, wrevelig: ‘gij komt mij uit vriendschap bezoeken!’.. -

‘Dat doe ik,’ hernam zij, eenigzins berouw gevoelende over hare overijlde woorden: ‘en ik meende het ook zoo kwaad niet. Maar nu, die Spanjoolsche daargelaten, ik bid je, maak toch dat je weêr bij Mijnheer in genade wordt aangenomen; want waarlijk, het loopt anders slecht met je af. Ik geloof niet aan al die praatjens, die over u gaan, en freule ULRICA ook niet, meen ik.’ -

‘ULRICAAS hart rechtvaardigt mij,’ zeide JOAN, terwijl zijne oogen fonkelden en hij met drift de hand van GEERTRUI greep. ‘Dan ach!’ vervolgde hij, de armen weder latende vallen, op een' somberen toon: ‘wat is de meening van ULRICA voortaan voor mij?’ -

‘Zeg dat niet,’ Jonker! Wij zullen, ULRICA en ik, den Baron zoolang bidden en smeken, dat hij de gandsche zaak maar blaauw blaauw laat.’ -

JOAN zweeg eenige oogenblikken. ‘GEERT!’ zeide hij eindelijk: ‘gij kunt mij misschien eene dienst bewijzen. - Waar zit de gevangene?’ -

‘In het oude turfhok, beneden, weet gij?’ -

‘En zoude er geene mogelijkheid wezen, dat ik hem een oogenblik sprak?’ -

‘Heer beware ons! wel Jonker! Jonker! hoe kunt ge zulke dingen in je hoofd halen. Den gevangene spreken? Ja! de Baron zou je zien komen...’ -

‘GEERT! ik bid u! en smeek u! doe uw best en maak dat ik den gevangene spreke!’ -

‘Zet dat uit het hoofd, Jonker! Er staan schildwachten voor de deur van het hok met vuurroers op schouder, en BOUKE heeft, hoor ik, last gekregen van zijnen Heer, om niemand bij dien schelm te laten, 't geen ook niet gemakkelijk gaan zoude, al wilde hij; want Mijnheer heeft den sleutel in den zak.’ -

‘In 's Hemels naam,’ zeide JOAN, met eene diepe zucht: ‘dan zal ik moeten wachten tot ik mijn' vad... tot ik den Heer Baron zelf spreke.’ -

‘Nu!’ zeide GEERT: ‘ik durf niet langer hier blijven: ik heb hier al lang genoeg mijn' tijd verpraat. Kijk!’ vervolgde zij, terwijl zij opstond en zich langzaam naar de deur begaf: ‘als ik in den tijd van Mevrouw Zaliger zoo lang... maar wacht, daar vergeet ik nog iets: onze freule, dat lieve kind! heeft mij dit kleine briefje medegegeven om u ter hand te stellen: ei zie! daar had ik haast niet om gedacht!’ -

‘ULRICA!’ riep JOAN verrast, de hand uitstekende. Geef toch GEERT! geef toch!’ -

‘Ja! ja! mijn memorie wordt ook slecht! dat zou er mooi uitgezien hebben, als ik bij de freule weêrom gekomen was, zonder mijne boodschap gedaan te hebben!’ -

‘Geef!’ herhaalde JOAN, haar haastig het briefje uit de hand trekkende en het openbrekende. Met gretige oogen verslond hij het geschrift, 't welk luidde als volgt:

‘Het is mij verboden een woord met u te wisselen. Men beschuldigt u van een' aanslag tegen het leven van uwen weldoener te hebben gesmeed. Wat mij betreft, ik kan, noch wil dit geloven; doch verdedig u, leg uwe onschuld aan den dag en laat geene onteerende vermoedens op u rusten. Wees bedaard en kalm, geef geen gehoor aan ontijdigen drift; want denk, dat indien mijn *broeder* (dit woord was tweewerf onderhaald) door den toorn mijns vaders op te wekken, zich buiten staat stelde hem van zijne onschuld te overtuigen, hij de innigste smart zoude veroorzaken aan zijne zuster en vriendin U.’

Tot in de ziel getroffen over dit sprekend bewijs, dat zij althands, op wier achting hij meer prijs stelde dan op de meening der gandsche waereld, hem niet alleen voor onschuldig hield aan het misdrijf dat hem ten laste gelegd werd, maar hem ook in zijn ongeluk hare tedere belangstelling betoonde, riep hij uit, terwijl hij het briefje tegen zijn hart drukte: ‘goede, edele ziel! dit is de tweede reis, dat ik op last van uwen vader

gevangen zit, en de tweede reis, dat gij mij in mijne droeve omstandigheden zoekt op te beuren. Dan, toen lagchte alles mij toe, en thands... o! 't ware beter dat ik nooit geboren geweest ware!' -

'Foei!' zeide GEERT: 'dat zeide onze Heer van den boozen JUDAS; maar zulk een aartsverrader hoop ik dat gij niet geworden zijt!' -

'Dat hoop ik ook niet,' riep BOUKE, die op dat oogenblik met eene mand met eten de kamer binnenkwam; 'maar wat doe jij hier GEERT? Als Mijnheer het hoort, dan stuurt hij je nog op je ouwen dag op marsch.' Dit zeggende, schoof hij de goede oude dienstmaagd de deur uit, terwijl zij al zuchtend onder 't weggaan zich beklaagde, dat haar in den tijd van Mevrouw Zaliger nooit iets dergelijks gebeurd was.

'Hoe!' zeide JOAN met sombere blikken tegen BOUKE, die zich, zoodra GEERTRUI vertrokken was, haastte zijnen mand uit te pakken en het middagmaal op tafel te zetten: 'zijn de bevelen zoo streng? zit ik hier buiten toegang?' -

BOUKE zette zwijgend zijne bezigheid voort; doch de zware zuchten, welke zijne borst slaakte, en de krachtige vloeken, welke hij binnensmonds bromde toonden hoeveel het hem kostte dat hij aan zijn' ouden vriend geen antwoord geven kon.

'BOUKE!' hernam JOAN, terwijl eene traan langs zijne wangen rolde: 'is uw oude vriend u geen antwoord meer waardig?' -

'Voor den duivel!' zeide BOUKE, zich niet langer kunnende bedwingen: 'dat je ook met dien satanschen Jesuit moest komplotteeren!' -

‘Ik heb niet met hem gekomplotteerd!’ zeide JOAN: ‘hij was de vriend mijns vaders, en...’ -

‘De vriend des duivels, en... doch ik kan nu niet met je spreken; mijn gemoed is vol.’ Dit zeggende, keerde BOUKE zich om en liep de kamer uit, terwijl hij de deur met drift achter zich toesloeg.

JOAN bleef lang met donkere blikken als op den grond genageld staan, en wierp zich eindelijk zuchtend op een' stoel. Men begrijpt lichtelijk, dat hij in de tegenwoordige oogenblikken weinig eetlust had; echter plaatste hij zich aan tafel en poogde eenige mondvollen door te krijgen; dan ras wierp hij mes en lepel weder van zich, stond op en ging als te voren de kamer in hare geheele lengte op en neder wandelen: vervolgens bleef hij weder bij de etensbak staan, nam de bierkan op en dronk of liever zwolg die in eenige teugen geheel uit, waarna hij zijn marsch weder aannam. Eindelijk haalde hij het briefje van ULRICA, dat hij bij BOUKES komst verborgen had, weder voor den dag, las en herlas het, scheurde bij mangel aan schrijfgereedschappen een blaadje uit zijn zakboek en wilde met potlood een antwoord aan ULRICA gaan schrijven, toen de deur zich op nieuw openende, iemand binnen liet, die hem in deze oogenblikken boven allen welkom wezen moest, namelijk den Predikant RAESFELT. Deze was in het geval en ten zijnen opzichte geheel onpartijdig: van hem had hij nooit anders dan goede lessen ontfangen: en met hem alleen begreep hij thands geheel vrijmoedig en openhartig te kunnen spreken.

De Predikant had, zoodra het gerucht van het spiegelgevecht aan het Lischboschje in zijn eenzaam studeervertrek was doorgedrongen, zich naar het kasteel begeven, alwaar hem de Baron met al het voorgevallene bekend gemaakt had en geraadpleegd, over de wijze waarop hij omtrent JOAN zoude handelen. RAESFELT vond het geval duister en geheimzinnig, en besloot zijne aanmerkingen op het gebeurde met den raad, om toch vooral behoedzaam en niet overijld te werk te gaan, opdat het den Baron niet mocht berouwen, dat hij JOAN zijne gunst onttrokken had, gelijk het DAVID berouwde, dat hij MEPHIBOSETH onschuldig had veroordeeld. 'Oordeel niet, opdat gij niet gëoordeeld wordt,' zeide hij: 'en schort uwe meening op omtrent eenen jongeling, die u tot nog toe alleen stof van blijdschap en verheuging gegeven heeft. Ik kan niet geloven, dat hij, die zoo dikwijls met warmte en gevoel over de groote weldaden sprak, welke hij van UEd. ontfangen heeft, op eenmaal alle erkentelijkheid, alle beginselen van plicht en godsdienst met voeten zoude treden, om, gelijk een tweede ABSALON niet ACHITOPHELS te heulen en zijnen vader baldadig aan te randen. Vergun mij, heer Baron! dat ik zelf hem ga spreken; en ik twijfel niet, of hij zal zijn hart voor mij blootleggen, gelijk Koning DAVID deed voor NATHAN den Profeet!' -

De Baron keurde dezen raad volkomen goed en RAESFELT begaf zich naar de kamer van zijnen gewezen leerling. Met een ernstig en bedrukt gelaat traad hij binnen; doch de tevredenheid klaarde zijn

wezen weder op, toen JOAN hem verheugd te gemoet snelde, hem dubbel welkom heette, de hand drukte, en een' zetel aanbood.

'Kom, JOAN!' zeide de Predikant, nadat zij zich kortelijk hunne wederzijdsche vreugde van zich in gezondheid weder te zien, hadden betoond: 'Laat ik u eens scherp in de oogen zien, gelijk PETRUS ANANIAM en SAPHIRAM aanzag, toen zij van den prijs des lands onttrokken. - Gij blikt mij openhartig tegen en slaat uwe oogen niet neder: dan heb ik mijnen vriend, mijnen JOAN nog niet verloren.' -

JOAN drukte hem nogmaals met warmte de hand en verzekerde hem van zijne blijdschap, dat Dominé althands hem niet vergat; 't geen hem tot een blijk strekte, dat hij zich nog niet als geheel ongelukkig moest beschouwen.

'Geheel ongelukkig!' herhaalde RAESFELT: 'en wie leeft er op aarde, die zich alzoo durft noemen? Het zal met u zijn, gelijk de Psalmist zegt:

De stricken des Doodts hadden mij omvaên,
Ick was beladen met anghsten der hellen,
Ick was in noodt, in zuchten en in quellen,
Doch ik riep des Heeren naem alsoe aen.
O Heer verlost mijn siel uyt desen noodt
En ick bevondt dat Hy was seer weldadigh,
Seer vriendelijck en oock seere genadigh.
Die wel behoedt d' eenvoudige seer bloot;
Want als ick ter neder lagh onder voet,
Geholpen heeft my onsen Godt almachtigh,
Dies weest te vreden o mijn siele klachtig,
Nadien dat de Heer u dees weldaet doet.

En strekt deze liefderijke hand zich niet uit over allen, wie zij wezen mogen? Laat niet God zijne zon opgaan over de goeden en over de goddeloozen? en valt er een hair van uw hoofd buiten zijne beschikking? Alleen hij, die van de liefde en verzorging onzes Hemelschen Vaders verstoken ware, zoude zich geheel ongelukkig mogen noemen: en niemand kan zich beschouwen, in dat geval te verkeeren. Hij, die derhalve tot wanhoop vervalt, begaat de grootste zonde, die te begaan is; want hij wantrouwt de goedheid van Hem, die gezegd heeft: al wie tot Mij komen, zullen niet beschaamd worden.' -

'God verhoede, dat ik Zijne goedheid ooit betwijfele,' zeide JOAN, de oogen eerbiedig opheffende: 'tot Hem alleen kan ik mij keeren: van Hem alleen troost in mijn lijden verwachten; - doch hier op aard is de poort des heils voor mij gesloten.' -

'En wat zegt het aardsche heil voor hem, die een beter vaderland verwacht?' zeide RAESFELT: 'alle vleesch is als gras, en alle heerlijkheid des menschen is als eene bloem des velds: het gras is verdord en zijn bloem is afgevallen: want hoedanig is het leven? het is een damp, die voor weinig tijds gezien wordt en daarna verdwijnt. - Is niet een ieders leven een samenweefsel van korten voorspoed en duurzame elende? weet ik zelf niet bij ondervinding, wat het zegt, wederwaardigheden te lijden, welke alleen door een vast geloof kunnen worden doorgestaan? Heeft niet mijn eigen zoon, gelijk NADAB en ABIHU, de zoonen AÄRONS,

vreemd vuur op het altaar gebracht? en mijne hairen van hartzeer doen grijs worden voor den tijd, gelijk SIMEON en LEVI, de zoonen JACOBS, hun vaders hairen grijzen deden.' -

'Uw zoon!' riep JOAN haastig uit: 'hij wil uwe gunst weder verwerven: hij?...' -

'Hoe nu!' zeide de Predikant: 'wat weet ge van hem? hebt ge hem gezien? Ach! hoe is het met den jongeling, met...' -

'Neen,' zeide JOAN, eenigzins verlegen: 'maar eergisteren zag men mij voor hem aan.. de man, die hier gevangen zit.. die weet meer van hem.. hij scheen hem te kennen.' -

'Die Jesuit?' vroeg RAESFELT: 'zijn de zoodanigen de bekenden mijns zoons? O mijn ongelukkige HENDRIK! is het niet genoeg, dat gij uwen God verliet? moet gij ook den Bäal nahoereeren? Ach! wel mag ik met JACOB zeggen: het is mijns zoons rok: een wild dier heeft hem verslonden!' -

'Dat niet: die gevangene is een Remonstrant, een.. maar neen, dat kan toch niet...' -

'Hoe!' zeide RAESFELT, eenen strengen blik op JOAN werpende: 'weet *gij* niet, wie en wat die gevangene is?' -

'Ik zag hem eergisteren voor 't eerst en toen onder eenen anderen schijn dan heden; maar wie hij is?..' Hier schudde hij het hoofd, zag voor zich en haalde de schouders op.

'JOAN!' zeide de Predikant: 'de Paapschen hebben eene instelling, welke zij een sacrament achten te zijn, door eene verkeerde toepassing namelijk *Jacobi* V vs. 16. Hunne priesters hebben

zich het recht aangematigd, 't geen Gode alleen behoort, om, na gedane biecht, de zonden aan den boeteling kwijt te schelden. Dit, zeide ik, is eene valsche verklaring; want de Apostel leert niet ter aangehaalde plaatse, dat men zijne zonden aan een' kerkelijken persoon moet belijden ten einde daarvan vergeving te ontfangen; maar hij spreekt uitdrukkelijk van eene belijdenis, die men elkanderen moet doen, dat is de eene geloovige aan den anderen, en vooral van die zaken, waardoor de liefde des naasten verbroken en twist zoude ontstaan zijn: - zoodat het in de meeste gevallen niet alleen gëoorloofd, maar zelfs noodzakelijk en plichtmatig is, in het hart van een' getrouwen vriend, van eenen man van ondervinding, vooral van eenen evangeliedienaar, zijne geheime gedachten en verrichtingen uit te storten, ten einde raad, hulp of vertroosting te ontfangen. In zulk een geval bevindt gij u thands, en de vriend, de leeraar, die uw vertrouwen genieten en u met raad, hulp en vertroosting dienen wil, ben ik. Spreek vrijelijk tot mij, JOAN! gelijk PAULUS tot den wijzen ANANIAM sprak, nadat hij hiertoe door een gezichte was vermaand, en ik zal u hooren en u onderwijzen met de onderwijzing, die ik vermag te geven. Doch verberg mij niets; want om uwen toestand wel te beseffen, is het noodig dat ik alles wete.' -

'Reeds voor uw verzoek,' zeide JOAN, 'had ik besloten u mede te deelen wat de reden is van het zonderling gedrag, dat ik heden heb moeten houden. Doch eer ik begin, moet ik u de stipste

geheimhouding verzoeken omtrent al wat ik u zeggen ga.' -

'Een oogenblik,' zeide RAESFELT: 'geheimhouding te belooven!.. dat zoude mij onder de verplichting leggen, die een priester heeft aangegaan bij zijne ordening, en van ons gesprek eene biecht te maken ... daarover moet ik even nadenken!' -

Nadat de brave man eenige oogenblikken gepeinsd had, zegevierde zijn zucht om nuttig te wezen aan de belanghebbende partijen over zijne te ver getrokkene naauwgezetheid, en hij beloofde aan JOAN, dat niets van hun gesprek buiten deszelfs toestemming zoude uitlekken. 'In allen gevalle,' zeide hij, 'kan ik de biecht wel hooren, als er toch geene *absolutie* op volgt; want daar staat geschreven: belijdt malkanderen de misdaden en bidt voor malkanderen opdat gij gezond wordt: sprekende de Apostel hier van gezondheid der ziel, gelijk in de vorige verzen van gezondheid des lichaams.' -

En hierop begon JOAN, zonder te spreken van hetgeen hem te *Tiel* met VAN DYK overkomen was, de oorzaak, welke hem naar het Lischboschje gevoerd had en zijne ontmoeting van den morgen te verhalen. Toen de Predikant van het voorgenomen tweegevecht hoorde gewagen, schudde hij het hoofd en had moeite om den spreker niet in de reden te vallen; doch zooras JOAN hem begon te vertellen, dat VAN DYK hem van zijn' vader had gesproken, lieten zijne gedachten elk ander onderwerp varen om zich hierbij te bepalen, en bleef hij met ge-

spannen aandacht luisteren naar het vervolg. JOAN ging voort en zag den Predikant vlak in 't aangezicht, om den indruk gade te slaan, die zijne woorden op hem zouden maken. Met open mond en strak gevestigde oogen zat RAESFELT over hem, zijn' adem inhoudende uit vrees van een woord te verliezen, en zijne kniëen stijf met de handen vastknijpende als beducht van eene beweging te maken. Doch toen JOAN eindelijk VELASCO zijnen vader en den Baron zijns vaders moordenaar noemde, trok de Predikant haastig de handen terug, vouwde die samen voor 't gezicht, hief het hoofd naar boven en sloot de oogen stijf toe, als wilde hij of een gebed doen, of zich iets, dat lang geleden en het geheugen reeds ontgaan was, herinneren. Na eenige oogenblikken in die houding te hebben doorgebracht, liet hij de handen weder vallen, zakte als 't ware in een, sloeg de oogen naar den grond en zweeg.

Dat zwijgen scheen JOAN toe, wat het werkelijk was: eene bevestiging van het verhaal van VAN DYK: nog altijd had hij de hoop blijven voeden, dat deze een logenaar geweest ware: thands echter bleek hem het tegendeel, en zoo diep werkte die overtuiging op zijn gemoed, dat hij niet met spreken voort konde gaan, maar op zijne beurt den Predikant zwijgend aanzag met oogen, waaruit vertwijfeling straalde.

Nadat die wederzijdsche stilte een' geruimen tijd geduurd had, stond RAESFELT op, schudde het hoofd, stak beide handen naar JOAN toe en zeide: ‘Gij bevindt u waarlijk in eenen toestand zoo

rampzalig als weinige menschen ondervinden; doch alle dingen moeten medewerken tot zaligheid voor hem die gelooft.' -

Dit gesproken hebbende, ging hij weder zitten en peinsde weder eenige oogenblikken over hetgeen hij gehoord had. Nu brak JOAN op zijne beurt het stilzwijgen en vroeg op een' angstvalligen toon, of Dominé werkelijk met het geheim zijner geboorte bekend was, en of dit strookte met het verhaal van den vreemdeling.

'Over 't geheel genomen, ja!' antwoordde RAESFELT: 'en gij kunt het ook leeren kennen; want het staat, ofschoon niet volkomen juist, in de geschiedenissen te lezen, welke in de afgeloopen jaren gedrukt zijn. Doch dat de Heer Baron uwen vader zoude vermoord hebben, noch zelfs den moord gelast, daarvan is mij nooit iets gebleken, en ik geloof het ook niet:.. waarschijnlijk is dit een bijvoegsel van den gevangenen, om uwen haat tegen Zijn Edelheid aan te vuren: een schelm als hij, een sluikmoordenaar, kan lichtelijk zoo iets verzinnen, om...' -

'Waarlijk! Zoudt gij reden hebben om dit punt in twijfel te trekken? Het zoude mijn hart van een geweldig pak ontlasten.' -

De Predikant herhaalde zijne verzekeringen en bracht alles te berde wat zijn geheugen hem omtrent de omstandigheden van VELASCOOS dood te binnen bracht, om klem aan dezelve te geven. Hij besefte nu, waarom, en hoe innig zijn gewezen leerling lijden moest, en poogde hem dus ok met godsdienstige troostgronden op te beuren;

doch om goeden raad te verschaffen, daarmede vond hij zich meer verlegen. Eindelijk kwamen zij overeen, dat RAESFELT den Baron zoude verzekeren, dat JOAN geen boos opzet hoegenaamd jegens hem had gevormd, en alle mogelijke middelen in 't werk stellen, om een onderhoud met den Jesuit te hebben, ten einde van dezen de waarheid betreffende JOANS afkomst te verstaan; en dat JOAN zich hoe eer hoe beter naar *'s Bosch* zoude begeven, om zijnen oom Don LOUIS te bezoeken, en met dezen te overleggen, wat hem te doen stond. Aan het eerste gedeelte dezer afspraak werd dadelijk door den Predikant voldaan, nadat hij afscheid van JOAN genomen had. In korte bewoordingen verklaarde RAESFELT aan den Baron, dat JOAN deszelfs vriendschap altijd waardig gebleven was; doch dat hij de redenen van zijn geheimzinnig gedrag nog niet vermocht te openbaren, waarop VAN REEDE, te vrede over de voorloopige verzekering van de onschuld van zijnen pleegzoon, besloot hem den volgenden morgen te gaan spreken, ten einde alles op te helderen, wat nog duister was.

Intusschen was er eene boodschap van den Ambtman MOM aan den Heer VAN SONHEUVEL gekomen, waarin eerstgemelde zich verschoonde, van bij deze gelegenheid op het slot te komen, vermits de Koning van *Boheme* dagelijks verwacht werd, 't geen de tegenwoordigheid aller ambtenaren in de plaats hunner residentie noodzakelijk maakte. De Baron had gaarne zijne tegenwoordigheid genoten, vermits EUGENIO, die eindelijk

mede een verhoor had ondergaan, voorgewend had een Bosschenaar te zijn en door den Heer VAN BOTBERGEN gezonden, om deszelfs verschil met JOAN bij te leggen. De Schout, die het verhoor deed, was van oordeel, dat men, om de waarheid van dit voorgeven te kennen, zoowel het bijzijn van den Heer VAN BOTBERGEN als dat van den Ambtman MOM vereischte. Men besloot dus, daar de avond reeds gedaald was, den gevangenen wederom weg te voeren en de getuigen naar huis te laten gaan, hen tegen den volgenden morgen terug bescheidende.

Vierentwintigste hoofdstuk.

Daar's niets dan 't zwoord en 't been: al 't spek is geëclipseerd.
L a n g e n d y k . *de Wiskunstenaars.*

Den volgenden morgen was de Schout reeds vroegtijdig aan het kasteel terug en stelde hij den Heer VAN SONHEUVEL voor, JOAN te laten voor hem komen, om de aanleiding van deszelfs gesprek met den gevangenen in 't Lischboschje gehouden, op te geven. De Baron, zulks goedgekeurd hebbende, zond ROELOF naar het vertrek van den Jonker om deszelfs tegenwoordigheid te verzoeken; dan al spoedig kwam deze terug met het bericht, dat de Jonker niet in zijne kamer te vinden was, 't welk bevestigd werd, toen de Baron, na gevraagde inlichting, vernam, dat JOAN reeds vroeg in den morgen den hof was ingewandeld. ‘Hij zal wat zijn gaan kuieren om zijn leed te verzetten,’ zeide VAN REEDE: ‘welnu! men spore hem op en verzoeke hem, terstond hier te komen: wij zullen dan beginnen, met den gevangene nog eens te ondervragen. Dienaars! brengt hem binnen!’ -

De gerechtsdienaars, door BOUKE geleid, begaven zich naar EUGENIOOS kerker, die wel met grendels,

bouten en kettingen voorzien en gesloten was. Het was BOUKE zelf, die nu de zwaar beslagene deur opende met een gedruis, dat geheel het kasteel door kon vernomen worden. ‘Klink! klank!’ zeide de Baron tegen den Schout, toen hij het hoorde: ‘die bewaarplaats is een weinig zekerder dan de kamer te *Loevestein,* waaruit de Heer DE GROOT voor veertien dagen ontsnapt is: van hier zal die vermaledijde Jesuit niet wegkomen, of hij moest kunnen vliegen.’ -

‘Dat moet hij dan kunnen,’ zeide BOUKE, stampvoetende en vloekende binnenkomende: ‘want weg is hij!’ -

‘Wie? wat? wie is weg?’ zeide de Baron.

‘De gevangene.’ -

‘Ben je dol kaerel?’ en de Baron stoof met hem de trappen af, terwijl de Schout en Secretaris, na elkanderen aangegaapt te hebben, de schouders ophaalden en hem volgden, vrij te onvrede, dat de eer hun ontgaan zoude, van zulk een' belangrijken misdadiger te hebben ingeleverd.

‘Maar voor sint felten, BOUKE!’ riep VAN REEDE, toen hij met hem voor den ledigen kerker stond: ‘hebt ge den boel dan niet dicht gesloten?’ -

‘Gesloten? - Dat kunnen deze lieden getuigen, die er bij stonden; het spreekwoord zegt wel: groote visschen springen uit de ketel; maar hoe deze er uit gesprongen is, vat ik bij mijne ziel niet.’ -

‘De vent is wis een tovenaar,’ zeide een der dienaars. ‘Zoude de Heer Baron niet goedvinden,

dat wij hem wogen: de schaal is nog op het gemeentehuis.' -

'Dat mag ik wel lijden,' zeide de Baron: 'maar wij moeten hem eerst hebben.' -

'Met uw verlof, Heer Baron!' zeide de Schout, de gevangenis binnentredende: 'is hier geene andere uitgang dan door de deur?' -

'Door dat gat kan hij niet weggegaan zijn,' zeide de Baron, op een rond luchtgaatje wijzende, waar geen mensch door konde kruipen, en dat bovendien met ijzer traliewerk voorzien was: 'en bij het luik, dat de pijp sluit, die op den zolder uitkomt, kan men van hier niet reiken.' -

'Dat zal het toch wezen,' zeide de Schout, naar boven ziende en het luik met de punt der hellebaard van een' der dienaars opstootende: 'door die opening kan iemand wegkomen, met behulp van een' anderen, die bovenstaat.' -

De pijp namelijk geleidde naar den zolder, en had te voren gediend om de turf, welke eertijds boven bewaard werd, naar gelang men dien noodig had, naar beneden te werpen; toen diende de kerker voor een turfhok; doch, zoo als GEERT aan MAGDALENA 's daags te voren verhaald had, nog bij 't leven van Mevrouw Zaliger had men eene turfloos naast de keuken gebouwd, en dit hok tot eene gevangenis ingericht voor dieven en stroopers of voor groote schelmen, zoo als deze paap was. - De pijp was sedert dien tijd van boven en van onderen met een luik gesloten geweest, en dit nog wel behoorlijk toegegrendeld. Bij naauwkeurige beschouwing bleek het echter, dat men die

grendels had doen springen: en er bleef dus geen twijfel over, of de gevangene had langs dien weg een' uitkomst verkregen.

‘Joost haal me!’ zeide de Baron, na gedaan onderzoek: ‘ik dacht ik had hem zoo wis.’ -

‘Ja!’ zeide BOUKE: ‘gissen is missen en gehad is een arm man; maar hoe kwam hij weg? alleen zeker niet: want de duivel heeft altoos een maat.’

‘Men moet het gaan onderzoeken,’ zeide de Schout.

‘Eerst den schelm weêrom gekregen!’ riep VAN REEDE: ‘zit op mannen! en jaagt hem achterna, tot ge hem vindt.’ -

‘Dat is gemakkelijk gezeid,’ merkte BOUKE aan: ‘maar waar vinden wij hem; want alle muisken heeft zijn kluisken.’ -

‘Waar? wel wis is hij naar *Tiel* toe, den weg op waar hij van daan kwam.’ -

‘Naar het veer dan,’ zeide BOUKE: ‘daar hooren wij zeker wat van hem: want, vaart men over een sloot, men laat er een brood; vaart men over een veer, men laat er nog meer.’ -

‘Met verlof!’ hernam de Schout: ‘zoude UEd. niet eerst het kasteel laten doorzoeken? wellicht zit hij nog hier of daar verscholen.’ -

Deze raad werd gevolgd: men trok het kasteel in alle richtingen door en ondervroeg alle bedienden. Niemand had iets van den Jesuit gemerkt; doch GEERT verhaalde hoe de Jonker 's daags te voren bij haar had aangedrongen, om den gevangenen te spreken. Dit deed het vermoeden ontstaan, dat JOAN de hand had gehad in zijne ontsnapping.

Zooras de Baron dit denkbeeld opvatte, begaf hij zich met al de overigen naar het vertrek van den jongeling; het werd naauwkeurig omgehaald, en men vond eindelijk in het ledekant, tusschen de lakens, eene wigge en een eind touw verborgen, die aan den Baron werden voorgesteld. Bij onderzoek bleek het, dat die wigge gediend moest hebben om de grendels op te lichten van de luiken, die de pijp sloten, door welke de Jesuit ontsnapt was.

'Die wigge en dat touw hebben tot de vlucht gediend, Heer Baron!' zeide de Schout: 'ik zal ze dus als bewijsstukken medenemen, en den Heer Secretaris verzoeken, die te nummeren.' - Dit zeggende, beschouwde hij nogmaals de wigge, om den naam van den fabriekant te lezen, welke daarop gegrift stond, doch door roest en ouderdom uitgesleten was. Ten einde de roest eenigzins weg te wrijven, raapte hij een papiertje op, dat voor hem lag, toen de Baron, die naast hem stond, hem hetzelve met den uitroep: 'dat is de hand van JOAN!' uit de hand rukte.

Het bleek een gedeelte van een briefje te zijn, waaraan twee hoeken ontbraken, en liet de volgende afgebroken woorden lezen.

Het bewijs uwer .....
..... deed toekomen .....
..... verlost, door mij .....
..... den boezem aan .....
..... de beschuldiging ....
..... alle geloof blijft wei ...
..... den naam van uw' vriend ...

..... vollen uwer waardig .....
..... eerst bezwaarlijk vallen ...
..... de vermoedens te ont .....
..... ekerd, de tijd zal mij .....
..... doen vallen, die .....
..... moet, en aan de .....
..... van Sonheuvel .....
..... zijn moordenaar ....
..... geheel de uwe ..
J.

'Welk verder bewijs hebben wij nog noodig?' riep de Baron uit, zoodra hij deze onsamenhangende woorden gelezen had: 'blijkt het niet uit dit geschrijf volledig, dat JOAN, en niemand anders, den Jesuit heeft verlost? Let eens, Heer Schout! op de woorden: *deed toekomen, verlost door mij, van Sonheuvel, zijn moordenaar* ... O! het is niet moeilijk, de tusschenruimten in te vullen. JOAN! JOAN! had ik dit aan u verdiend? aan u, wien ik zoo hartelijk lief had? moest gij de Judas worden, die mij verraden wil!' Hier bedekte de brave man zijn gelaat met beide handen en snikte luid.

'Wat beveelt UEd.?' zeide de Schout, na een oogenblik zwijgens, 't welk hij zich ten nutte gemaakt had, om het briefje nogmaals na te lezen. 'Zal men den Jonker nazitten?' -

'Neen!' zeide VAN REEDE, terwijl hij zijne oogen afwischte: 'laat den ongelukkigen gaan, waar hem zijn gesternte brengen wil. In den oorlog werd zijn vader door mijne soldaten vermoord: en ik wil het bloed des zoons niet op mijn

gemoed hebben. Hij ga en leve in vrede, indien zijn geweten het hem toelaat.' -

'Wat den Jesuit betreft, dien moeten wij echter niet laten wegkuieren,' zeide de Schout. 'Hij is aan hoog verraad schuldig, en het zoude mij spijten, indien ik dien vogel niet weder in de kooi kreeg.' -

Dit gezegd hebbende, gaf hij de noodige bevelen om EUGENIO na te spooren. Alle vervolging was vruchteloos: echter ontdekte men, na een naauwkeurig onderzoek, dat iemand, wiens beschrijving zeer wel met die van den Pater overeenkwam, den weg op naar *Wijk te Duurstede* was ingeslagen en aldaar de rivier was overgestoken; terwijl andere berichten vermeldden, dat JOAN, met een' vermomden grijzaart, den Waal te *Tiel* was overgevaren.

Inmiddels had VAN REEDE zijne dochter doen ontbieden. Zij kwam met rood bekreten oogen en een bleek gelaat de kamer in. Zwijgend wees de Baron haar eene zitplaats aan, keek eene poos voor zich en begon toen aldus:

'Lieve meid! ik weet, gij hebt altijd JOAN als eenen broeder lief gehad: ja zelfs meer dan eigenlijk behoorde... ja, schrei maar niet: ik wil u daarover thands niet beknorren: 't was ook eenigzins mijne schuld.. maar ik zelf had den knaap lief, en zoo hij geen Spaansche bastert geweest ware... doch dat daargelaten! over het verledene zullen wij zwijgen: ik wilde alleen u waarschuwen, dat ge voor de toekomst hem geheel uit uwe gedachten bannen moet. Hij is een onwaar

-dig, een slecht voorwerp, ja slechter dan ik u zeggen kan: mij, zijn' weldoener, wilde hij om hals brengen, met behulp van den schoft, dien hij nu heeft doen ontsnappen. Zie mij niet zoo ongeloovig aan. Ik zelf zoude het niet hebben geloofd, had ik de bewijzen niet in handen.' -

'Was hij een verrader,' zeide ULRICA met kracht, 'dan is hij de grootste huichelaar, die ooit bestaan heeft; doch ook op uwe getuigenis, mijn vader! kan ik hem daar niet voor houden.'

'Welnu dan,' hernam de Baron: 'wat dunkt u van zijne ontsnapping, te gelijk met den Jesuit? van deze wigge en dat touw? van dit briefje?' -

ULRICA nam het papier met eene sidderende hand op en las het, terwijl haar vader voortging met de bezwaren op te sommen, die tegen JOAN konden worden aangevoerd. Een wijl bleef het meisje als versteend staan en berstte toen in tranen uit.

'Welnu!' zeide de Baron: 'en aan dien slechthoofd wilde de brave Ambtman u afstaan. Hoe zult gij 's mans edelmoedigheid beloonen?' -

'Laat hij komen, wanneer het hem goeddunkt,' zeide ULRICA, opstaande en hare tranen wegveegende, 'ik ben bereid, zijne gade te worden.' -

'God zegene u, beste meid!' zeide de Baron, haar omhelzende. 'Gij verheugt mij onbeschrijfelijk door zulk een kloek besluit te nemen. De liefde van mijnen waardigen vriend MOM zal best geschikt zijn om de tranen te droogen, die gij over den onwaardigen JOAN nog storten mocht!' -

'De smart was in staat er nog eenige te doen

vlieten,' zeide zijne dochter: 'maar de verachting heeft er geene: en die alleen vervult thands mijnen boezem voor den booswicht!' -

Terwijl deze gebeurtenissen op het slot te *Sonheuvel* voorvielen, was JOAN, die vroeg in den morgen van daar vertrokken was, de poort van *Tiel* reeds binnengetreden en had zich naar den *gouden Ojevaar* begeven, om zijn paard en mantelzak, die hij aldaar bij zijn verhaast vertrek had achtergelaten, terug te eisschen. Verscheidene personen van allerlei stand en rang zaten in het voorhuis te praten, te rooken of te drinken: soldaten doorkruisten hetzelve in onderscheidene richtingen: werklieden waren bezig een opkamertje aan te bouwen: in één woord, het huis was met drokte, verwarring en gewoel vervuld. Dit liet niet na bij JOAN, die hiervan de reden niet besefte, eenige verwondering te baren; doch deze hield op, toen men hem verhaalde, dat de meesten der aanwezigen dien dag te *Tiel* gekomen waren om den Koning van *Boheme* de stad te zien voorbij varen, terwijl die krijgslieden zich aldaar bevonden om Z.M. eene eerewacht te vormen. Intusschen maakte het plaats hebbend rumoer, dat JOAN onderscheidene reizen zijne stem verheffen moest, eer hij van den waard gehoor konde verkrijgen. Deze was eerst sints weinige jaren bij aankoop eigenaar van dien stand geworden en had onzen held nooit gezien dan drie dagen te voren, toen hij zich aldaar in gezelschap van GROENHOVIUS vertoond had.

'Wat is er van je dienst heerschop?' zeide hij, zijn' breeden, vooruitpuilenden buik naar den

kant van JOAN toewendende. ‘Ai mij! wat zie ik? is oe niet die heerschop, die laatst met dien zwartrok hier ekomen zijt?’ -

‘Ik zelf!’ zeide JOAN: ‘geef mij eene snede brood en eene kan bier, en laat mijn paard opgezadeld worden: ik moet spoedig verder.’ -

‘Wel 't is mij bijzonder aangenaam, oe te zien,’ hervatte de waard. ‘Ai mij! de lui zeiden al, je waart verzopen: jaô, eene sneê brood en eene kan bier, daôr kan ik oe an helpen, en an oe mantelzak ook, die leit nog boven achter 't slot, wel bewaôrd: ai mij! 't zoû mij pijn doen, als iemand iets bij mij te kort kwam; maôr oe paôrd, man! dat is marsch!’ -

‘Hoe!’ riep JOAN, opvliegende: ‘wat heeft dat te beduiden?’ -

‘Ai mij! maôk oe niet driftig, heerschop! 't Is dat...’

‘Ik wil mij driftig maken,’ hernam JOAN: ‘wat is er met mijn paard gebeurd?’ -

‘Oe paôrd, heerschop!.. jaô! oe paôrd! Ai mij! die.. het is geprest voor de lichting, en deur dien weg is het marsch.’ - En hij vergezelde deze woorden met eene zeer beduidende gebaarde.

‘Lari!’ zeide JOAN, den herbergier vrij onzacht bij den arm grijpende: ‘mijn paard weêrom, of ik klaag u zoo dadelijk aan bij 't gerecht.’ -

‘Ai mij!’ hernam de waard, terwijl hij zich uit de handen van eenen zoo geweldigen tegenstander zocht los te maken.

‘Geen aimijën meer! mijn paard weêrom, en terstond!’ -

‘Wel daôr speult Sint Felten meê,’ riep de waard, half boos, half bevreesd: ‘kijk mij zoo een' vent het eens roeren! Kan ik het ebeteren, dat je zonder betaôlen aftrekt en oe verzuipt, zoodat elk oe veur dood houdt en dat oe paôrd geprest wordt en dat je noû weêr levend veur mij staôt? Zie dat jij oe paôrd van den ritmeester weêr krijgt, die het met enomen heeft: aôrs, honderd daôlders heeft hij er veur elaôten, die zijn tot oe dienst: ze leggen boven, en, zoo als ik oe zeide, niemand moet iets bij mij te kort komen.’ -

De soldaten hadden gedurende dit gesprek de herberg langzamerhand verlaten; doch de overige kalanten, nieuwsgierig naar den uitslag van dezen twist, waren opgestaan en hadden zich om de beide sprekers in eenen engen kring verzameld, zich met de gramschap des jongelings en de angst des kasteleins vermakende.

‘Honderd daalders!’ riep JOAN verontwaardigd: ‘die Griek! die smous! een paard dat de helft meer waard is.’ -

‘Weeg uwe woorden wat, vriendje!’ voegde hem een officier toe, (die met een' anderen krijgsman dit voorhuis ingetreden was, en de laatste woorden gehoord had,) terwijl hij JOAN op den schouder klopte: ‘die Griek ben ik, en ik heb er voor gegeven wat de Staten als prijs hebben vastgesteld voor officierspaarden.’ -

‘De Staten hebben, met verlof gezegd, over mij noch over mijn paard iets te beschikken,’ hernam JOAN, op een' zachteren toon: ‘beide

zijn wij in dienst van den Koning van *Boheme*.' -

'De Koning van *Boheme!*' zeide een officier met een' spotachtigen lagch: 'pshaw! brrrr! als hij hier komt, wordt hij er nog bij geprest ook, die arme man! Nu, trek u zijne zaak maar niet te veel aan,' vervolgde hij, ziende dat JOAN de hand aan 't rappier sloeg: 'ge schijnt mij een goed kalf van een jongen! en zijt ge om vijftig daalders verlegen, ik zal ze er wel bijleggen, dan hoû ik het paard voor mij; want zuiver, de knol bevalt mij.' -

'Verplicht!' zeide JOAN: 'ik begeer noch uw geld te ontfangen, noch uwe jokkernij aan te hooren: en verzoek u zelfs aartigheden te sparen, die ik niet dulden mag. Ik verlang alleen mijn paard terug; want ik moet nog heden verder.' -

Al de omstanders zagen den officier aan, nieuwsgierig om te hooren, hoe hij de fiere taal van den jongeling beäntwoorden zoude: want zij beschouwden den krijgsman als iemand, die, voor zoo verre men het uit zijn kloek en mannelijk voorkomen, uit zijnen valkenblik en uit zijn door lange diensten sterk geteekend gelaat konde opmaken, zich niet gemakkelijk op de teenen zoude laten trappen; doch hunne verwachting, wellicht de heimelijke hoop van sommigen, dat er een krakeel zoude ontstaan, werd niet vervuld. De officier beschouwde JOAN een wijl met heldere, vriendelijke oogen, draaide zich toen eensklaps om, zag de omstanders aan en vroeg op een' vrij forschen toon: 'welnu! wat hebt gijlieden daarmede te maken? Denkt

gijlieden dat wij, op zijn Engelsch, een hanengevecht gaan houden?' -

Deze onverwachte toespraak, de toon, waarop zij werd uitgesproken en vooral de barsche houding van den krijgsman, deed de omstanders beteuterd ter zijde treden: en als kinderen, die eene bestraffing ontfangen hebben, bleven zij op een' afstand het verder onderhoud gadeslaan.

'Hoor eens kameraad!' vervolgde de officier, JOAN vriendelijk onder den arm nemende: 'antwoord mij eens oprecht: wie heeft het *modél* opgegeven, volgens 't welk uw paard getoomd en geteugeld is?' -

'Wel ik zelf! - Maar wat zal deze vraag?' -

'Omdat ik dan bij waarheid getuigen moet,' hernam de ritmeester, altijd bedaard en vriendelijk, 'dat meester SYMEN, die een bol in de toomprangkunst was, de goede man, het u niet verbeteren zoude. En, daarom juist, lieve vriend! kunt ge uw paard niet weêrom krijgen; want ik heb het met toom en al naar Graaf HENDRIK FREDERIK gestuurd tot een modél.' -

'Verplicht voor de eer,' hernam JOAN; 'maar dat helpt mij weinig.' -

'Gij moest met mij naar Zijne Hoogheid gaan,' zeide de officier, zonder zich aan den driftigen toon van JOAN te stooren, ik sta u borg, dat gij spoedig vooruit zoudt komen. Wat dunkt u daarvan, Kapitein SCHWANCK!' vervolgde hij, zich tot den anderen officier wendende.

'Dat zult gij best weten, Kapitein HOLTVAST!' antwoordde deze.

‘Uw naam,’ vervolgde de andere tot JOAN, ‘uw naam is, zoo ik mij niet bedrieg .. ULRICH .. neen .. JOAN VAN .. VAN ...! Ja waarlijk volkomen herinner ik mij uwen naam niet, schoon ik u meer gezien heb.’ -

Bij deze woorden werd JOAN beurtelings rood van verlegenheid en bleek van gramschap; doch de gulle lagch, waarmede Kapitein HOLTVAST dezelve vergezelde, ontwapende zijn' drift, vooral toen hij bemerkte, dat HOLTVAST zelf eene kleur kreeg, gelijk meermalen gebeurd, wanneer men die bij een' anderen heeft doen opstijgen.

‘Ja!’ hernam hij: ‘nu herinner ik mij!... doch gij behoeft u daarover niet te schamen, jongeling! - ik voorspel u, gij zult u eenen naam verwerven, zoo gij er nog geen' hebt;- althands, het zal uwe schuld niet zijn, indien gij een breekebeen blijft. - Wat zegt ge? neemt gij dienst bij ons?’ -

‘Ik kan noch mag daarop antwoorden,’ zeide JOAN: ‘voor 't oogenblik moet ik naar *den Bosch;* misschien zal ik naderhand van uwe vriendelijke uitnoodiging gebruik kunnen maken.’ -

‘Hm! hm!’ zeide HOLTVAST, terwijl hij eenigzins misnoegd het hoofd schudde: ‘die reis naar *den Bosch* bevalt mij maar half: schoon ik er ook eens hoop te komen. - Wat drommel moet ge in dat Paapsche land uitrichten?’ -

‘Ik weet niet dat ik u eenige rekenschap verschuldigd ben,’ zeide JOAN.

‘Misschien’ antwoordde SCHWANCK: ‘het moet ons vreemd voorkomen, dat iemand, die voorgeeft

Koning FREDERIK te dienen, naar *den Bosch* reist op het oogenblik, dat Zijne Majesteit hier verwacht wordt.' -

'Bedaar, Kapitein SCHWANCK, bedaar!' zeide zijn krijgsmakker. De Jonker heeft vast wijze redenen, die het ons niet past te onderzoeken. Ook zal Koning FREDERIK hier dienaars genoeg hebben, en misschien meer, dan wij in de kost kunnen houden; doch het is onze tijd, verder te gaan: nu, Jonker! zoo gij iets naders van ons begeert, verneem dan maar naar mijn' makker, dien gij hier ziet, Kapitein SCHWANCK, van de guarde. En ik noem mij HOLTVAST, om u te dienen. Zoo ge bij ons wilt komen dienen, beloof ik u, dat ik u aan een paard zal helpen, ruim zoo goed als hetgeen wij u ontnomen hebben;... doch waarom hieldt gij u ook dood?' -

Deze toespraak gëeindigd hebbende, draaide hij zich om, zonder verder antwoord af te wachten, en ging naar den stal, vergezeld van Kapitein SCHWANCK. 'Bij mijn' degen,' zeide hij tegen dezen in 't uitgaan: 'die knaap herinnert mij volkomen eenen dapperen Kleefschen Graaf,... doch dien hebt gij nooit gekend, SCHWANCK!' -

JOAN staarde den ritmeester met verbaasdheid na, en bleef een wijl wrevelig en ontevrede staan, knorrig op den waard, die zijn paard verkocht had, op HOLTVAST, die hem had doen zwichten voor eenen invloed, waaraan hij geene verklaring geven kon, en op zich zelven, daar hij begreep eene gekke rol gespeeld te hebben. Terwijl hij besluiteloos voor zich keek, rees een der aanwe-

zigen, die zich met den gandschen twist niet bemoeid had, maar stil in een hoekje was blijven zitten, van zijnen bank op, naderde hem, en zeide hem in eenen vreemden tongval, dat hij een wagentje gehuurd had om hem naar *den Bosch* te laten brengen, en dat het hem aangenaam zoude wezen, indien de Jonker hem de eer van zijn gezelschap wilde verschaffen.

JOAN wierp een' vluchtigen blik op den man, die hem dezen voorslag deed. Hij had het uiterlijke van eenen Duitschen of Poolschen Jood, droeg eene lange blaauwe samaar met een' hoogen kraag, die hem over de ooren stak, eene diep ingedrukte bonten muts en eenen bruinen baard. Schoon onze held zich van zulk eenen reisgezel weinig vermaak konde beloven, begreep hij echter, de gelegenheid niet te moeten versmaden, weshalve hij den vreemdeling een toestemmend antwoord gaf, hem tevens vragende, wanneer hij dacht te vertrekken.

'Zoo op het oogenblik,' antwoordde de Jood: 'indien UEd. uwe pakkaadje gelieft te halen: ik zal UEd. hier blijven wachten.' -

Beseffend, dat hij toch vergeefsche moeite zoude doen om zijn paard terug te krijgen, voldeed JOAN aan het verzoek en vergezelde den waard naar eene achterkamer, waar deze hem zijn valies ter hand stelde en hem het geld toetelde, dat voor zijn paard betaald was, daarvan, als van zelf spreekt, de som afhoudende, welke JOAN hem voor zijne verteering schuldig was: waarna onze held terugkeerde naar het voorhuis, en met den Jood

de stad verliet. Weldra waren zij aan den Waal, en in de veerschuit gestapt.

De rivier leverde op dit oogenblik een belangwekkend schouwspel op: zij was gevuld met groote en kleine vaartuigen, van wier stengen en achtersteven vlaggen wapperden, en welke passagiers in hielden, die op den stroom de aankomst van Koning FREDERIK verbeidden. De beide oevers waren met scharen toeschouwers bedekt, en voor de stad lag een prachtig vercierd jacht, dat zoowel de Princenvlag, als het wapen van Oranje Nassau voerde, en waarop zich Prins MAURITS met zijn gevolg, waaronder de Ambtman MOM en meerdere hoofdbeambten van het gewest, bevonden. Onder de muren, van *Tiel* stond krijgsvolk onder de wapenen, om den doorluchtigen gast van Nederland bij zijnen doortocht verschuldigde krijgseer te bewijzen: en twee schuiten, met soldaten bemand, gingen den Koning te gemoet, wiens vaartuig, rijk met vlaggen vercierd, men van verre onder het schaterend gejuich der menigte den vloed zag afkomen. JOAN konde, ondanks de bekommeringen, die zijne ziel vervulden, niet nalaten zijne oogen over dit prachtig schouwspel te doen weiden, waarvan de beschouwing hem gedurende den tijd der overvaart geheel vervulde. Eerst toen hij aan de andere zijde gekomen was, en toevallig opzag, herkende hij in een' der veerlieden, zijne oude kennis, TEUN WEZER. Niet verlangende, met dezen in gesprek te treden, wendde hij het gelaat om; doch de veerman, eenen halven cirkel om hem heen beschrijvende, stond dadelijk weder vlak

voor zijn gezicht, en sprak hem met de volgende woorden aan:

‘Goê mergen, Jonker! wie deksel dacht u hier te zien? gister aôvond liet ik u immers nog op *Sonheuvel*.’ -

‘Gij moet van daar nog vroeger zijn vertrokken dan ik, TEUN!’ hernam JOAN: ‘en moet gij er niet weder naar toe?’ -

‘Vandaôg en morgen niet,’ antwoordde TEUN: ‘ik moet eerst dien Poolschen smous naar 's *Bosch* brengen, dat je 't vat.’ -

‘Ei! en mij bij gevolg ook; want wij reizen samen.’ -

‘Zoo!’ hervatte de veerman, wiens gelaat op dit bericht betrok: ‘nu ja! maôr ik weet niet of het zich wel schikken zal!.. Patientie! wij zullen zien. - Haalt aan, jongens! haalt aan!’ -

Aan de overzijde aan wal gestapt en den dijk opgewandeld zijnde, zag JOAN in de laagte eene soort van huifkar staan, met twee kloeke paarden bespannen, welke eene jonge vrouw vasthield.

‘Ziedaôr uw rijtuig,’ zeide TEUN, hem op de kar wijzende: ‘wil ik er de bagaadje maar inbrengen?’ Dit zeggende, nam hij de valiezen der beide reizigers en smeet die in den kar, waarna hij zich vloekende en tierende bij de jonge vrouw begaf, haar verwijtende, dat zij de paarden averechts gespannen had.

‘Maar zij staan immers altijd zoo,’ zeide de jonge vrouw.

‘Houd den bek wijf!’ graauwde TEUN haar halfluid toe, ‘of ik zal oe een muilpeer geven,

die oe de lust tot snaôteren wel benemen zal. Ik zeg, ze staôn verkeerd om, en dan is het zoo!' -

Tegen dit *maritaal argument* was niets in te brengen: de goede vrouw haalde met een' zucht de schouders op en riep toen, JOAN ziende, verwonderd uit: 'Lieve deugd! is dat onze Jonker niet?' -

'Ja! dat is onze Jonker: ga jij maôr naôr hem toe, je staôt mij hier meer in dan uit den weg,' antwoordde TEUN op dezelfden vriendelijken toon. 'Heerschoppen!' vervolgde hij, zich tot JOAN en deszelfs reisgezel wendende: 'blijft daôr zoo lang niet in den wind staôn. Gaôt in dat kapelleke, terwijl ik de paarden verspan.' -

De reizigers volgden dien raad en gingen in een kroegje, dat vlak aan den weg stond, gevolgd door de vrouw van TEUN WEZER, in dewelke JOAN nu zijn speelkarnuit KLAARTJE, BOUKES nicht, herkende.

'Wel KLAARTJE!' vroeg hij haar na de eerste groete, 'hoe maakt gij het al in den echten staat?' -

'Ja!' antwoordde zij, terwijl twee dikke tranen haar langs de wangen liepen: 'als men alles van te voren wist!.. doch ik geloof waarlijk, dat mijn man mij roept om hem te komen helpen;.. maar neen,' zeide zij, terugkeerende: 'hij kan mij wel missen: trouwens, dat kan hij altijd wel.. daar is hij!' -

TEUN WEZER trad het kroegje binnen, en in het voorbijgaan eenen vreesselijken blik op zijne vrouw werpende, begaf hij zich naar den toonbank en

zwolg eene kelk brandewijn in, welke eene oude Megeer, die aldaar voor tapster speelde, hem toegereikt had; waarna hij zich tot de reizigers wendde met een: ‘'t is klaôr, heerschoppen!’ -

In 't uitgaan der kroeg bemerkte TEUN, dat zijne vrouw JOAN, die reeds buiten was, toewenkte dat zij hem nog iets te zeggen had: bij het zien dezer beweging stootte hij haar ruwelijk achter zich weg; dan JOAN, wien de gebaarden van KLAARTJE niet ontsnapt waren, keerde terug, draaide om den veerman heen en stak aan deszelfs vrouw de hand ter afscheid toe. Veinzende te struikelen, nam zij dit oogenblik waar om hem schielijk in te fluisteren: ‘uwe pistoolen!’ waarna zij zich haastig omwendde en hem een luid vaarwel toeriep.

De Jood had intusschen plaats op de kar genomen: JOAN volgde hem, over de geheimzinnige waarschuwing, die hij ontfangen had, nadenkende: en op den bank gezeten, was zijn eerste werk om naar zijne pistoolen om te zien; doch hij vond die, zoo als hij ze gelaten had, aan wederszijden in zijn' mantelzak gestoken.

TEUN WEZER zich op eene soort van bok of vooropbank gesteld hebbende, greep nu de teugels, of liever de touwen welke dien rang bekleedden, in de hand en deed zijn' zweep driewerf de lucht doorklieven; waarop de paarden op een' redelijken draf vertrokken en het rijtuig door eene aangename landsdouw, met boomgaarden en koornvelden bedekt, voorttrokken. Met weemoedige deelneming staarde onze held op die welvarende en vruchtbare streken: en diep trof hem de gedachte, hoe wel-

dra, na het eindigen van het bestand, de oorlogsfakkel op nieuw in dit gedeelte van Nederland zoude blaken, de hoop des veldmans verteeren en wellicht vele dier thands zoo fraaie en rijke woningen in asch leggen: hoe de zwaarden der krijgsliên hel graan zouden maaien, 't welk de hand des nijveren landmans hier gezaaid had. De sombere stemming, waarin hem deze overkingen brachten en de nog dieper zwaarmoedigheid, waarin hij verviel, als hij soms weder over zijnen eigenen toestand nadacht, en zich de ontdekkingen en gebeurtenissen der vorige dagen voor den geest bracht, en eindelijk het gering genoegen, dat hij uit een gesprek met zijnen vreemden reismakker verwachten kon, deden hem over den weg een diep en onafgebroken stilzwijgen bewaren. Wat den Jood betrof, ook deze scheen geen onderhoud te verlangen: hij had zich, 't zij uit voorzorg tegen den wind, 't zij omdat hij van tandpijn gekweld was, eene zijden doek om den kin gebonden, welke het gedeelte van zijn gelaat, dat nog zichtbaar gebleven was, ten vollen bedekte. De voerman was insgelijks stil, en afgetrokkener van gedachten, dan men van iemand uit zijnen stand verwachten zoude: somtijds poogde hij een liedje te neuriën; doch al spoedig verzwakte zijne stem; hij zweeg, zakte in een en verviel weder tot nadenken: en, als dit eene korte poos geduurd had, richtte hij zich wederom op, begon op nieuw te fluiten en te zingen, liet den zweep aan de paarden voelen en hen draven tot aan de naastbij gelegene kroeg, waar hij nimmer naliet

het zoopje te aanvaarden, dat de maagd, die voor de deurpost wachtte, hem reeds van verre had staan toe te reiken.

Over *Drumel* naar de Maas gereden, staken onze reizigers die rivier over, en kwamen weldra te *Kessel*, alwaar TEUN WEZER begreep zijne paarden eenige rust en voeder te mogen doen genieten; welke gelegenheid zoowel JOAN als de Jood zich ten nutte maakten om in de herberg een sober ontbijt te gebruiken.

Terwijl JOAN hiermede bezig was, zag hij uit het raam, waaraan hij gezeten was, dat zijn voerman op de binnenplaats in gesprek stond met twee kaerels van een alleronaangenaamst voorkomen, welke na eenige woordenwisseling de herberg verlieten. Deze omstandigheid wekte op nieuw eenig kwaad vermoeden op bij onzen held, zoodat hij het raadzaam oordeelde, zich nogmaals van den toestand, waarin zijne wapenen zich bevonden, te gaan verzekeren. Hij begaf zich met dat oogmerk naar den stal, alwaar hij op dat oogenblik niemand vond, vermits TEUN WEZER zich naar de keuken had begeven om te ontbijten, en de staljongen voeder was gaan halen. Onverhinderd en onopgemerkt konde hij dus de beide pistoolen uit den mantelzak halen en onderzoeken; waarop hij tot zijne verbazing ontdekte, dat men de kogels uit de loopen had gehaald. Hij zelf had de pistoolen des morgens op *Sonheuvel* geladen en te *Tiel* gestoken in zijnen mantelzak, welken hij sedert niet uit het oog had verloren, dan alleen gedurende den korten tijd, toen hij op verzoek

van TEUN WEZER het kroegje aan het veer was ingegaan. Hij begreep nu, dat die schelm zich deze gelegenheid had ten nutte gemaakt, om, onder voorwendsel van de paarden te verspannen, de geweeren buiten staat te stellen eenig letsel te doen, welk bedrijf KLAARTJE ongetwijfeld had opgemerkt. Zijnen reisgenoot niet buiten noodzakelijkheid willende verschrikken, en onbewust of deze geen medeplichtige aan een' tegen zijn leven of vrijheid gesmeedden aanslag ware, hield hij dezen onkundig van de gedane ontdekking, laadde de pistoolen op nieuw, bracht die op hunne plaats terug, en verliet wederom even ongemerkt het wagenhuis.

Kort daarna kwam TEUN WEZER de reisgenooten waarschuwen, dat het tijd was weder op reis te gaan: zij vervolgde dan hunnen weg door een zwaar, slijkerig spoor, hetgeen de paarden nood-zaakte stapvoets voort te gaan. Hoe meer zij vorderden, hoe vetter en hinderlijker de modder werd, zoodat zij, eer zij *Kessel* nog uit het oog verloren hadden, tot de helft der wielen in het moeras zaten.

Het oord was hier eenzaam en verlaten: nergens vertoonde zich eenig levend wezen, en de rook alleen, die hier en daar in de verte uit het kreupelhout opging, verraadde de nabijheid van dorpen en gehuchten. Eindelijk ontdekte JOAN verre voor zich uit, doch aan den rijweg, met welgevallen een gebouw, dat vrij aanzienlijk scheen; doch met teleurstelling onwaarde hij bij 't naderen, dat het alleen uit de vier muren bestond,

zijnde het droevig overblijfsel eener nog vóór den aanvang van het bestand uitgebrande huizinge, welke thands uitmuntend geschikt was tot eene verblijfplaats van uilen en kraaien, en misschien van nog gevaarlijker roofgedierte. Ook ontging het JOAN, die oplettend was op al wat zijne vermoedens op kon wekken, geenszins, dat zich tusschen die vervallen muren een paar menschen bevonden, die even uitkwamen, doch bij het zien van het rijtuig, dadelijk terugtraden. Zooras onze held dit bemerkte, haalde hij in stilte zijne pistoolen uit den mantelzak en stak zijne handen onder den bank, eer zijn reisgenoot of de voerman deze beweging bespeurd hadden. Zij reden echter de bouwvallen voorbij, zonder dat er iemand te voorschijn kwam; doch naauwlijks was men een twintig roeden verder gekomen, of TEUN WEZER liet, als bij toeval, zijn' zweep vallen, hield de paarden staande en sprong af, als wilde hij dien gaan oprapen. ‘Met uw verlof!’ zeide JOAN, die alle deszelfs bewegingen aandachtig gade had geslagen, ‘dat zal ik wel voor u doen;’ en, met éénen: sprong hij op het voetpad, dat veel hooger dan de weg, niet zoo zwaar bemodderd noch onbewandelbaar was. Dan terstond haalde TEUN WEZER, zonder een woord te spreken, de houten pen uit, welke het karretje (hetwelk in den smaak der hedendaagsche asch-mest- of vuilniskarren gemaakt was) tegenhield, waardoor hetzelve met Jood en al achterover en in den modder sloeg. Op datzelfde tijdstip sprongen de twee personen uit het vervallen gebouw, dezelfde, welke JOAN in de herberg

gezien had, met het mes in de vuist voor den dag, en snelden op de kar aan.

‘Staat!’ riep JOAN, hun de pistoolen voorhoudende: ‘of ik brand los.’ -

‘Loopt maar toe!’ riep TEUN, terwijl hij zijn mes trok en JOAN van achteren aangreep: ‘zij zijn niet eladen.’ -

‘Dat zult gij anders ondervinden!’ zeide JOAN, en zich omkeerende, schoot hij den booswicht neder, die vloekende tusschen de paarden rolde. Vervolgens zijnen degen trekkende, stelde de moedige jongeling zich in postuur om de beide anderen af te wachten: deze, door het gezicht van den gewonden voerman ontzet, verkozen geene poging te doen om met levensgevaar te naderen en bliezen den aftocht, met den meesten spoed hunnen weg weder naar den kant van *Kessel* nemende. JOAN volgde hun een klein eind weegs, doch slechts langzaam, daar hij zich niet te ver van de kar verwijderen wilde; doch hij verloor hen weldra uit het oog. Toen keerde hij terug om te onderzoeken in welken toestand zich de arme Jood en de gekwetste bevonden. Dan, wie schildert zijne verbazing, toen hij bij 't naderen geen Jood noch Joodsgelijken meer zag, maar, naast den onder zijne eigene paarden in den modder geraakten voerman, de edele, eerwaardige gestalte van GODARD VAN REEDE, zoo als hij zich in het klooster te *Tiel* aan hem vertoond had, herkende.

‘Wat zie ik?’ riep JOAN, verbaasd achteruittredende.

‘Stil!’ zeide de geestelijke: ‘die ongelukkige

leeft nog: hij is misschien nog te helpen.' -

'Gij wilt dien elendige bijstaan?' hernam JOAN, een' vertoornden blik op TEUN WEZER werpende.

'Hij heeft mijn' bijstand ingeroepen,' antwoordde de grijzaart: 'en dit heeft nooit een sterveling vergeefs gedaan.' -

Dit zeggende, trachtte Pater AMBROSIUS, gelijk de geestelijke, als men weet, genoemd werd, den gekwetste op te helpten; doch het machteloos lichaam gaf niets mede, en zat te diep in het slijk.

'Wacht!' zeide JOAN: 'laat mij die taak over: 'ik zal hem wel op vasten grond brengen;' en meteen zette hij de voeten vast aan een gesloten in het slijk, greep TEUN WEZER met beide handen om het lijf en tilde hem op het voetpad. De gewondde opende nu de oogen en zeide met eene schorre en gebrokene stem: 'o wee! het is met mij gedaan... laat de Vikaris... een gebed.. voor mijne ziel.. o wee!' Deze woorden met moeite hebbende gëuit, liet hij het hoofd op den schouder vallen en sloot de oogen, terwijl de doodskleur zich weder over zijn gelaat verspreidde.

'Hier is geen hulp in den omtrek,' zeide de geestelijke: 'laten wij hem in de kar leggen en met ons voeren: indien ik slechts iets had om het bloed te stelpen dat uit zijne wond stroomt... wacht! in de kar ligt de doek, waarmede ik mijn gezicht verborgen hield.' -

'Hoe!' riep JOAN, terwijl hij snel den doek uit de kar haalde: 'gij waart dan werkelijk die Jood, mijn reisgenoot?' -

‘Ik ben een ongelukkige zwerver, antwoordde AMBROSIUS: ‘die nergens veilig, door allen vervolgd, bij allen gehaat, niet dan door Gods vaderlijke hulp, die u tot mijnen redder beschikte, aan den moorddolk ontsnapt ben, die mij dreigde.’ -

‘Het was dan tegen u dat de aanslag gesmeed was?’ -

‘Gewis! en ik ken hen, die dezen arm tegen mij gewapend hebben.’ -

‘En gij bewijst uwe menschlievende hulp aan dien booswicht?’ -

‘Leert men in uwe kerk,’ vroeg de geestelijke, den jongeling met ernst en waardigheid aanziende: ‘dan het heilige voorschrift niet: doe wel aan die u haten?’ -

‘Voorzeker,’ zeide JOAN, bloozende: ‘doch, verschoon mij: ik had het voorbeeld, dat mij door u gegeven wordt, niet van een' Roomschgezinde verwacht.’ -

‘Slechts één hielp den gekwetsten koopman, waar de schrift ons van verhaalt, en die was een Samaritaan,’ zeide AMBROSIUS met nadruk.

Onder dit gesprek hadden zij den gekwetste verbonden zoo goed hun mogelijk was: vervolgens plaatste JOAN hem in de kar: de grijzaart ging naast hem zitten en hield hem vast om het zwakke lichaam tegen de al te sterke schokken van het rijtuig te bewaren. JOAN nam de teugels in de hand, zette zich op het vooropje en liet de paarden hunnen weg vervolgen.

‘Zoude het niet te vrijpostig wezen,’ vroeg AMBROSIUS, na eenige oogenblikken zwijgens, ‘om

te vragen, welke zaken den Jonker VAN CRAEIHORST in *den Bosch* roepen?' -

'Gij kent mij!.. Doch waarom, zoude mij dit bevremen? ik heb in de laatste dagen het recht verloren om mij ergens over te verwonderen.' -

'Ja! ik ken u. Reeds toen ik u voor eenige dagen te *Tiel* zag, trof mij uw gelaat: sedert vernam ik, wie gij waart, en ik herinnerde mij u als knaap bij uwen pleegvader te hebben ontmoet, en u den ring geschonken te hebben, welken ik aan uwen vinger zie.' -

'Welnu,' zoo UEd. mij kent,' zeide JOAN: 'zal uwe verwondering over mijne reis naar *den Bosch* niet zoo groot wezen; want dan zult ge ook de betrekkingen kennen, welke ik aldaar ga opzoeken: ten minste, ik moet dit veronderstellen, na u in 't gezelschap van VAN DYK te hebben ontmoet.' -

'Van VAN DYK?' hernam AMBROSIUS: - 'was hij de man, die u derwaart komen doet? en welke redenen heeft hij u gegeven, sterk genoeg, om u een huisgezin, dat u lief heeft, te doen verlaten?' -

JOAN was op het punt zijn vertrouwen te schenken aan zijnen reisgenoot, wiens achtbaar en tevens vriendelijk voorkomen hem bereids had ingenomen; doch hij weêrhield zich, indachtig aan de naauwe betrekking, die tusschen Vader AMBROSIUS en den Baron, bestond. Daarenboven was hem de gedachte niet vreemd, dat de grijzaart van hetgeen hij hem zoude kunnen verhalen, beter en vollediger onderricht ware, dan hijzelf.

‘Ik weet niet,’ antwoordde hij, ‘of ik voor alsnog vrijheid heb UEd. die redenen mede te deelen. Wat echter de persoon betreft, die ik zoek, het is Don LOUIS DE VELASCO, en het zoude mij aangenaam zijn, indien UEd. mij behulpzaam wilde wezen om een mondgesprek met hem te verkrijgen.’ -

‘Jongeling!’ hervatte AMBROSIUS: ‘versta ik u wél? Zijt gij niet in dienst van den verjaagden Paltsgraaf, die zich Koning van *Boheme* noemt? Wat hebt gij dan met zijnen vijand uit te richten?’ -

JOAN zweeg.

‘En draagt de Baron VAN SONHEUVEL kennis van deze reis?’ -

JOAN schudde het hoofd en zuchtte.

‘Jongeling!’ zeide de grijzaart met een ernstig en weemoedig gelaat: ‘ik ben een ijverig en getrouw, schoon, onwaardig dienaar der Moederkerk, en zoude mijn leven gewillig prijs geven, zoo ik de Nederlanden van het bestuur der ketters verlost en onder het lieflijk juk der zuivere leer zag teruggebracht; maar verachting en smaad is in mijne oogen de Nederlander waardig, die de zijnen, lafhartig, om waereldsch goed, verlaten en verraden zoude.’ -

‘Die smet mag mij niet aangewreven worden,’ riep JOAN uit, terwijl een hoog rood zijne wangen overdekte; ‘God weet hoe zuiver mijne bedoelingen zijn!’ -

‘En toch!’ hernam AMBROSIUS: ‘het is VAN DYK, die u naar *den Bosch* zendt!.. slechts ééne

verontschuldiging kan uw gedrag hebben: dat gij namelijk uwe kettersche gevoelens af wilt zweeren en eene heilige steê gaat zoeken, waar gij u aan de dienst Godes wijden moogt;.. doch het is niet Don LOUIS; welke u die verschaffen zal.' -

'Ook dit is mijne bedoeling niet: en echter is in dezen mijn gedrag onberispelijk.' -

'Zoo dit waar is, gelijk ik op uwe herhaalde verzekering geloven wil, maak dan staat op mijne diensten, die ik u van harte aanbied; doch, nogmaals, weiger mij uw vertrouwen niet: ik ben het waardig: - en, geloof mij, geene laakbare nieuwsgierigheid drijft mij aan; maar de zucht om u nuttig te zijn u, mijnen redder.' -

'Ik heb geen recht op uwe dankbaarheid,' hernam JOAN: 'gaarne had ik voor u in den bres gesprongen; doch ik dacht, dat het slechts op mij gemunt was, en dat het alleen mijn eigen leven was, dat ik verdedigde.' -

'Geenszins! TEUN WEZER kende mij, en de vermomming, waarin ik stak, diende mij alleen om bij anderen onbekend te blijven. Het is, helaas! niet de eerste reis, dat ik ondervinden moet, hoe verre de haat en nijd mijner vijanden gaan kunnen; doch nimmer had ik gedacht, dat men die tot zulk een uiterste zoude durven voeren.' -

Na deze aanmerking, welke tot pijnlijke herinneringen aanleiding scheen te geven, verviel de geestelijke in eene diepe mijmering, waarin JOAN, die aan zijne eigene bekommernissen daarenboven genoeg had, hem niet wenschte te storen. Nadat zij, op deze wijze, gedurende eenigen tijd door

den modder hadden voortgesukkeld, kwamen zij op een' gullen zandweg, die hen in korten tijd tot bij eene wetering bracht, bij welke zich voor eene boerenherberg eenige lakeien bevonden, in deftige livreien uitgedoscht en alle te paard gezeten, welke, zoo 't scheen, deze of gene voorname personaadje stonden af te wachten. Zoodra zij de kar in 't oog kregen, reed een van hen dezelve op een' goeden draf te gemoet, sprong af toen hij dezelve genaderd was, en bleef met ongedekten hoofde eerbiedig de bevelen afwachten, die men hem geven zoude. Toen stak, tot JOANS verwondering, AMBROSIUS het hoofd buiten en vroeg of alles in orde was, 't geen de lakei met eene diepe buiging bëantwoordde.

'Welnu!' hernam de grijzaart: 'laat dan mijn muilezel oprijden; want ik verlang hartelijk uit dit ongemakkelijk rijtuig te zijn: laat een uwer, die het beste paard berijdt, afstijgen en het aan dezen edelman geven, die zich te onpas heeft genoodzaakt gezien, voor koetsier te speelen. Wat die kar betreft, die moet, met dien gewonden man, medegevoerd worden, en ik beveel, dat er naauwe zorg voor den ongelukkige gedragen worde. Jonker! wees zoo goed, om af te klimmen en eene voegzamer gelegenheid aan te nemen om uwe reis voort te zetten.' -

JOAN maakte met blijdschap van deze aanbieding gebruik en klom af, terwijl de overige lakeien, inmiddels genaderd, den ouden man uit de kar hielpen. Een fraai getoomd muildier werd voorgebracht, waar AMBROSIUS opsteeg, terwijl JOAN

een kloek rijpaard bekwam. Twee dienaars plaatsten zich in de kar bij den gekwetsten, en volgden met een' langzamer tred den trein, welke zich nu verder, op een' vlugger draf, naar *den Bosch* begaf.

Vijfentwintigste Hoofdstuk.

Mathan! d'un prêtre est - ce la le langage?
Is dit eens priesters taal, o Mathan?
R a c i n e . *Athalie*.

Op den avond van denzelfden dag, op welken JOAN in 's *Bosch* was gekomen, zat de Grootmeester der artillerie, Don LOUIS DE VELASCO, met een ontrust gemoed eenen brief te herlezen, welken hij reeds meermalen met gemelijkheid had nedergeworpen. Het overlijden van den Aartshertog, op een zoo ongunstig tijdstip als het einde des bestands, voorgevallen, had onder de Spaansche legerhoofden eene niet geringe verlegenheid te weeg gebracht, behalve dat het VELASCO, als eenen der vertrouwde vrienden van het doorluchtig vorstenpaar, meer bijzonder getroffen had. Er waren geene nadere tijdingen uit *Brussel* gekomen, hoe zich in deze omstandigheden te gedragen: het tijdstip naderde met rassche schreden, waarop de twaalf jaren, welke het bestand geduurd had, zouden verloopen wezen, en VELASCO was beducht, dat, zoo de bevelen van zijne overheden langer uitbleven, hij niet in staat zoude zijn, bij tijds tot den oorlog gereed te wezen, voor zoo verre althands het vak

betrof, dat aan zijne kunde en ervarenheid was toevertrouwd. Het laatste bevel, hetwelk hem de Aartshertog had doen toekomen, was van een' zoodanigen aart, dat het veeleer staat- dan krijgskundige overpeinzingen van hem vorderde: hij werd namelijk gelast drie voorname Hollandsche ballingen, te weten HUIG DE GROOT, UYTENBOGAERT en GREVINKHOVEN, welke zich op dat tijdstip in 's *Hertogenbosch* bevonden, door beloften, geschenken of andersints over te halen om de Spaansche zijde te kiezen en met hunne ongemeene begaafdheden te sterken. Hoe weinig deze taak ook naar den smaak van VELASCO ware, begreep hij echter dezelve niet te mogen verzuimen, ofschoon het hem naar zijn dom krijgsmansbegrip toescheen, dat twee verloopen Dominées en een verwaande papierbekladder juist zulk eene groote aanwinst niet zoude zijn voor de Spaansche partij. Zijne eigene begaafdheid in 't behandelen eener zoo tedere zaak mistrouwende, had hij den Heer VAN GROBBENDONCK, eenen listigen, behendigen man, en tot dusdanige onderhandelingen bij uitnemendheid geschikt, doen verzoeken, de samenkomst te willen bijwonen. In afwachting van dezen, las hij den brief des Aartshertogs nog eens over, toen de Vicaris zich bij hem liet aandienen.

‘De Vicaris!’ riep hij uit, terwijl een glans van vergenoegen zich op zijn gelaat verspreidde: ‘voorwaar de man kon nooit op een gelegener tijdstip komen! Ik had juist een' welbespraakten noodig: geleerde tegen geleerde! dat's kamp. - Maar de duivel!’ vervolgde hij, zich achter 't oor

krabbende: ‘zoo hij eens te naauwgezet ware, en dacht: *non tali auxilio, non talibus defensoribus* ... of hoe zeide mijn hoogloffelijke leermeester te *Salamanka* ook?’ ...[1]

‘Zal ik Zijner Hoogwaardigheid zeggen, dat UEd. belet is?’ ... vroeg de ordonnans, zijnen overste in onzekerheid ziende.

‘Vooral niet, VLASCAMP! vooral niet! - laat Zijne Hoogwaardigheid boven komen: Zij komt juist van pas: en laat de kok voor een persoon meer dekken; ik moet zien dat ik hem te gast hou: toe haast u: ik verlang al hem te spreken.’ -

VLASCAMP vertrok en liet een oogenblik later Pater AMBROSIUS in.

‘*Salve! celsissime vir!*’ zeide VELASCO, zich nederig buigende en den grijzaart de hand kussende: ‘nogmaals *salve!* en van harte welkom in deze stad. Sints wanneer hebben wij het geluk Uwe Hoogwaardigheid binnen onze muren terug te bezitten?’ -

‘Ik ben heden van *Tiel* teruggekeerd,’ antwoordde de Vicaris, na beleefde groete plaats genomen hebbende: ‘en hoe gedraagt UEd. zich in de droeve omstandigheden welke wij beleven?’ -

VELASCO zuchtte en schudde het hoofd, waarna zij eenige woorden wisselden over het afsterven

(1) Daar de goede Grootmeester de lessen van zijnen hoogloffelijken leermeester meestal verminkt en onvatbaar ter vertaling maakt, hebben wij deze ook gemeend te moeten achterwege laten.

van den Aartshertog en de veranderingen, welke hieruit zouden ontspruiten.

‘Mag ik Uwe Hoogwaardigheid vragen,’ zeide VELASCO, toen eindelijk het gesprek eene andere wending genomen had, ‘hoe zij het kuddeken gevonden heeft, dat aan hare zorgen is toevertrouwd?’ -

‘Daarover,’ zeide AMBROSIUS, ‘valt, helaas! weinig te roemen. Wanneer ik door mijne eigene geloofsgenooten, door hen, wier gestadige arbeid het wezen moest, met mij tot hetzelfde einde mede te werken, onophoudelijk word gedwarsboomd, dan valt het zwaar, die plichten jegens mijne kudde te vervullen, welke de hooge bediening van mij eischt, waartoe ik mij geroepen zie.’

‘Uwe eigene geloofsgenooten,’ riep VELASCO verbaasd uit: ‘over wie hebt gij te klagen?’ -

‘Mijne klachten,’ hernam AMBROSIUS, ‘hoop ik eerstdaags bij den Nuncius in te leveren; ware ik alleen de vervolgde, het doel, waarop zij hunne pijlen spillen, dan zoude ik mij om Christi wille die smaadheid getroosten; doch ik moet mijne schapen voorstaan, en hen treft de scheuring in de kerke meer dan mij. Ten zij de God des vredes, die de goede Herder is, de boozen beteugele en Zijne Heiligheid in tijds nog den banbliksem op 't hoofd der schuldigen nederwerpe, hebben wij in alle dingen verwarring, en meer gevaar van de huisgenooten, dan van de vijanden des geloofs te vreezen.’ -

‘En wie zijn zij, die huisgenooten, welke verwarring veroorzaken?’ -

‘Wie? - het zijn die heerschzuchtigen, welke onze zuivere leer door Europa doen vloeken en verfoeien: het zijn die onverzoenlijke vijanden van alle oprechte aanbidding in nederigheid, hoop en liefde, die, onwillig onder mijn gezag gesteld, geene andere bevelen volgen, dan die, welke uit den boezem hunner Societeit voortkomen.’ -

‘Hoogwaardigste!’ zeide VELASCO, verbleekende: ‘gij bedoelt toch de Jesuiten niet!’ -

‘Zie,’ hernam de Vicaris: ‘den indruk, dien het noemen alleen van hunnen naam bij u te weeg brengt, bewerken zij overal: met banden van vrees kluisteren zij de waereld, die hen verfoeit: hun macht, bij alle volkeren, aan alle hoven verspreid, is even geducht als ontzettend. Onverzettelijk gaan zij voort ter bereiking van het eenigst doel dat zij bejagen en waartoe alle middelen hun even geschikt voorkomen: - en wat is dat doel? - Niet de vestiging van de echt Katholijke beginselen; niet de toebrenging van alle volkeren tot het heilig en onvervalscht geloof: - neen, alleen de tijdelijke, geheel aardsche heerschappij hunner eigene Societeit over de geheele waereld is het nut, dat zij bejagen, en aan 't welk zij alle belangen, alle plichten, alle maatschappelijke banden, ja het welzijn van hunne onsterfelijke zielen zonder wroeging blijven opofferen.’ -

‘Mijn waarde Heer Vicaris!’ zeide VELASCO, nadat hij vruchteloos dien stroom van woorden had pogen te stuiten: ‘laat ons liever van dat onderwerp afstappen: het is te teder, ja, in de tegenwoordige omstandigheden te gevaarlijk. Sta mij

liever een verzoek toe, dat ik u te doen had, en deel heden avond mijn eenvoudig maal. Ik verwacht hier, behalve den Heer VAN GROBBENDONCK, nog drie heeren, van welke Uwe H. waarschijnlijk heeft hooren spreken: de Heeren DE GROOT, UYTENBOGAERT en GREVINKHOVEN. Uwe H. zal mij groote dienst doen, om te blijven en het gesprek wat levendig te houden; want ik ben geen geleerde, gelijk Uwe H. bekend is.' -

De Vicaris nam dit voorstel met welwillendheid aan; en, terwijl VELASCO hem de redenen ontwikkelde, waarom juist deze drie heeren bij hem genoodigd waren, verscheen de Heer VAN GROBBENDONCK, en, kort daarna, de drie Hollandsche ballingen.

'Het is met veel erkentenis voor de hooge onderscheiding, welke mij te beurt valt,' zeide DE GROOT tot VELASCO, 'dat wij van UEds. beleefde uitnoodiging hebben gebruik gemaakt.' -

'Geen plichtplegingen,' was het antwoord van den gastheer: het is aan mij op de eer te roemen, van zulke vermaarde gasten te mogen ontfangen: ik hoop maar dat de heeren met mij wat toegeeflijkheid gebruiken zullen; want ik ben geen geleerde, maar een krijgsman: *artium liberalium expertus,* zoo als mijn leermeester te *Salamanka* zeide.' -

'*Expers,* meent UEd. voorzeker,' zeide DE GROOT: 'maar zoo heeft elk zijne eigene bediening hier beneden: en UEd. voert den degen, gelijk ik de pen voere.' -

'Ik weet niet, dat mij in mijn leven zoo iets

vleiends gezegd is,' hernam VELASCO: 'het verheugt mij intusschen, dat ik u, mijne heeren! het bijzijn kan verschaffen van iemand, die meer dan de Heer VAN GROBBENDONCK en ik met de geleerde waereld bekend is, namelijk van den Heer Vicaris AMBROSIUS, hier tegenwoordig, een doorkundig en bekwaam...' -

'Aangenaam is het ook mij,' zeide DE GROOT, dadelijk naar den Vicaris toetredende, 'in de gelegenheid te zijn van in kennis te geraken met eenen man, in de Nederlanden zoo hoog gëacht als de Heer Vicaris. Vergun mij, Heer Vicaris, Uwe H. te mogen omhelzen. Eer hebbe de geleerdheid, welke ons, die geenszins met oorlogen gediend zijn, het recht geeft, de vriendschap te genieten en te oefenen, welke de heiligste van alle menschelijke zaken is.' -

AMBROSIUS bëantwoordde deze beleefde toespraak op de minzaamste wijze en trad nu zoo met hem als met de Predikanten in een zeer onderhoudend gesprek, waarvan echter de beide bevelhebbers weinig begrepen. Intusschen had VELASCO laten opdisschen; de gasten plaatsten zich, en het gesprek werd meer algemeen. DE GROOT gaf op het verzoek van GROBBENDONCK, een omstandig verhaal van zijne zonderlinge ontkoming uit den Loevesteinschen kerker; waaruit die laatstgenoemde bevelhebber aanleiding nam, om hevig uittevaren tegen de ondankbaarheid der Staatschen, welke hunne braafste en verdienstelijkste mannen op eene zoo onrechtvaardige wijze behandelden.

'Verschoon mij, Mijnheer!' hernam DE GROOT:

‘ik wijt mijn ongeval geenszins aan mijne landgenooten, onder welke ik mij beroeme, hooge achting en deelneming jegens mij te hebben ondervonden. Eene vervolging als die, welke ik lijden moet, is alleen het gevolg van den nijd en den haat, welke het gemeene lot der ware verdiensten is, en waarin ik mij dus verheugen mag. Werd niet MILTIADES door zijne medeburgers in den kerker geworpen, THEMISTOCLES verbannen, METELLUS verjaagd, CICERO onthalsd, de groote CATO genoodzaakt zichzelf van het leven te berooven?’ -

‘Waren die Heeren ook Remonstranten?’ vroeg VELASCO, jegens wien DE GROOT nutteloos zijne geleerdheid verspilde.

‘Gewis, Mijnheer!’ antwoordde UYTENBOGAERT: ‘in zooverre als zij remonstreerden tegen de verkeerdheden van hunnen tijd.’ -

‘UEd.,’ zeide DE GROOT met verbazing, ‘heeft toch den goddelijken CICERO wel hooren noemen?’

‘Buiten twijfel,’ hernam VELASCO: ‘mijn leermeester te *Salamanka,* gelijk ik mij nu herinner, heeft mij wel eens van hem gesproken: dat was immers de man, die zeide: *Quousque tandem Catalina...*’

‘*Catilina,*’ verbeterde DE GROOT.

‘Juist, *Catilina*. - Ik geraakte in de war, omdat *Catalina* was een meisje, waar onze gëeerde Corregidor te *Salamanka* veel werk van maakte, en daarom lag mij die naam in 't hoofd. Gelijk ik de eer had UEd. te zeggen, ik ben geen geleerde en *non omnes omnia...*’

‘*Non omnia possumus omnes,*[1] als UEd. te recht aanmerkt. Welnu, Mijnheer! de mannen, welke ik zoo even noemden, werden voor hunne groote en gewichtige diensten door hunne medeburgers met ondank beloond, en echter bleven zij allen hun vaderland teder beminnen en gaven daar herhaalde bewijzen van: gelijk CAMILLUS, die *Rome* van het juk der Galliërs verloste, CICERO, die zijn goed en leven veil had voor het gemeenebest, CATO, die den val van *Rome* niet overleven wilde, THEMISTOCLES, die zich, als sommigen willen, met vergif ombracht; om niet tegen zijn vaderland te strijden: en zoo veel in mij is, moet ik het voorbeeld volgen, mij door die groote mannen gegeven.’ -

‘Ik heb slechts eene aanmerking te maken op hetgeen UEd. gelieft te zeggen,’ zeide GROBBENDONCK: ‘de meesten der helden, die UEd. ons opnoemt, leden van persoonlijken haat; doch de vervolging tegen ulieden in 't werk gesteld, is meer gericht tegen eene gevreesde partij, dan tegen uwe persoonen, voor wier geleerdheid en verdiensten elk Nederlander, hoe ook in staatkundige of godsdienstige gevoelens van u verschillend, den hoogsten eerbied voeden blijft.’ -

‘Ja, mijne Heeren!’ zeide VELASCO: ‘het is niet zoo zeer om uwent wil, als om de zaak, welke gij zoo moedig en belangeloos hebt voorgestaan, dat ik UEd. zoude aanraden, de aanbiedingen zijner Katholijke Majesteit te aanvaarden.

(1) Niet allen kunnen wij alles.

Men staat UEd. toe, om, in eene der Brabandsche of Vlaamsche steden, eene kerk te stichten, waarom uwe verdrukte gemeente zich verzamelen mag: en onder geene andere voorwaarden, dan dat gij uwe bekwame pennen zult blijven versnijden ter bevordering van den vrede, het uitzicht en de hoop van alle brave lieden.' -

'Die vrede zoude mij dierbaar zijn,' riep DE GROOT uit; 'doch zoo ik dezelve aanraad, moet zulks uit eigene overtuiging, geenszins op verzoek van Z.K. Majesteit geschieden.' -

'Ik eer uwe naauwgezetheid,' antwoordde GROBBENDONCK: 'wij begeeren ook dat UEd. alleen naar die overtuiging zult handelen: het zal ons zelfs aangenaam zijn, indien UEd. onvoorwaardelijk 's Konings gunsten wilt aannemen; want daardoor zal de waereld zien, hoe Spanjes hof ook zonder hoop op wedervergelding, deugd en bekwaamheid weet te loonen en voor te staan; doch wij willen UEd. geenszins overrompelen: denkt over ons voorstel na, mijne Heeren! raadpleegt, zoo 't u goeddunkt, uwe geloofsgenooten, uwe Hollandsche vrienden, ja voornamelijk uwen verstandigen en doorluchtigen Beschermheer.' -

'Onzen Beschermheer?' vroeg DE GROOT, verwonderd: 'wie kan UEd. bedoelen?' -

'Graaf HENDRIK FREDERIK,' antwoordde GROBBENDONCK: 'zoo ik wel onderricht ben, is hij uwer partij geheel toegedaan, en is hij, in Nederland, de voorname hoop der verdrukte Remonstranten.' -

De Remonstrantsche Heeren zagen elkander aan

met dien blik van besluiteloosheid, welke natuurlijk is, wanneer men iets gezamenlijk zoude moeten beantwoorden en beslissen, maar door het bijzijn van derden daarin verhinderd wordt. - GROBBENDONCK redde hem echter uit die verlegenheid, door hun nogmaals te verzekeren, dat zij zich vooreerst niet behoefden te verklaren, en dat hun de noodige tijd en vrijheid gegeven werd, om zich over de aanbiedingen van het Spaansche hof te beraden.

Terwijl het gesprek, dank zij den Vicaris, die de gasten over hunne werken onderhield, weder eene letterkundige wending nam, ontstond er plotseling een onverwacht gerucht en herhaald geklop aan de huisdeur, waarop, na het openen derzelve, een verward geluid van stemmen volgde en voetstappen gehoord werden van nieuwaangekomenen, die de trappen haastig kwamen opgelopen. En eer nog VELASCO was opgestaan om naar de reden van dit gedruisch te vernemen, traden twee heeren in reisgewaad binnen, welke hunne mantels aan de dienaars toewerpende, zich dadelijk deden herkennen voor den vermaarden Veldheer SPINOLA en den Kantzelier van Brabant, PIETER PEKKIUS.

'Waarlijk,' riep VELASCO uit: 'hoe later op den dag, hoe schooner volk! Wie had deze verrassing kunnen vermoeden? Vanwaar komen de vrienden met zulk een' drift?' -

'Spoorslags van *Brussel,*' zeide SPINOLA: 'ik heb den Heer Kantzelier laten draven zoo als hij zij leven niet gedaan heeft.' -

‘Ja, dat mijn leven niet weder,’ zeide PEKKIUS, SPINOLAAS gezegde met een' knik en eenen zucht bevestigende.

‘Zoo gaat het,’ merkte GROBBENDONCK lagchende aan: ‘die met SPINOLA gaat, moet immer voorwaarts; dat is zijne oude gewoonte. Laat ik u een' roemer wijn vullen, Heer Kantzelier.’ -

‘Hoe staat het gelaat zoo bedrukt, Generaal?’ vroeg VELASCO: ‘zijn er slechte tijdingen?’

‘Van belang,’ antwoordde SPINOLA: ‘doch, vergun mij te vragen, wie zijn die Heeren?’ -

VELASCO stelde hem zijne gasten voor, waarop SPINOLA betuigde, dat het hem bijzonder aangenaam zoude wezen, eene nadere kennis met hen aan te gaan; doch dat hij voor 't oogenblik zaken van gewicht met de Spaansche oversten af moest handelen en diensvolgens hun verzocht, zich wel te willen verwijderen: ten gevolge van welke *injunctie* DE GROOT en zijne medeballingen afscheid namen en vertrokken.

‘Voor Uwe H. heb ik dat niet gezegd,’ zeide SPINOLA, ziende dat AMBROSIUS insgelijks vertrekken wilde: ‘UEd. mag de tijding gerust vernemen, welke wij met ons brengen.’ -

‘En welke is die?’ vroeg VELASCO, hoogst nieuwsgierig.

‘Zijne Majesteit...’ antwoordde SPINOLA, de schouders ophalende.

‘Is toch niet overleden,’ viel GROBBENDONCK in, met drift.

‘Is overleden,’ antwoordde PEKKIUS.

‘Overleden,’ herhaalde de Generaal: ‘en zon-

der mij ooit te hebben zien strijden, zonder zelfs vernomen te hebben, hoe ik Hare wapenen in den Neder-Paltz heb doen zegepralen.' -

'Waarlijk, gewichtige en droevige slagen,' hernam VELASCO: 'en dat juist met het einde van 't Bestand.' -

'En wat dient er nu gedaan?' vroeg GROBBENDONCK.

'De Heer Kantzelier en ik reizen naar *'s Hage,* om voorstellen van vrede te doen,' zeide SPINOLA, somber voor zich ziende.

'God geve dat hij gesloten worde!' riep AMBROSIUS uit.

'Daar is geen nood voor,' hervatte de Veldheer: 'de voorwaarden zijn juist niet zeer aannemelijk. Oorlog moet er wezen, en ondanks de zware verliezen, die wij leden, staan onze zaken thands vrij wat voordeeliger dan die der Staatschen. De neêrlaag van FREDERIK zal wat schrik onder den vijand gebracht hebben, en daarvan dient een nuttig gebruik te worden gemaakt. Drie dagen geleden kwam ik uit het leger terug in *Brussel*. Alles was er in verslagenheid: alles had den moed laten zakken: dan, de hemel zij gedankt, ik heb dien flaauwhartigen raden een hart onder den riem gestoken, en ik twijfel niet, of ik zal de beloften vervullen, die ik hun deed, om binnen het jaar den Staatschen zulk een' geweldigen knak te geven, dat zij het hoofd in den schoot zullen leggen; - doch van wat anders! - Hoe is het met de Tielsche samenzweering gelegen? Is er van dien kant wat te verwachten?' -

‘Mij onbewust,’ antwoordde GROBBENDONCK: ‘ik wacht Pater EUGENIO dagelijks terug om mij kennis van het aldaar verrichtte te geven. Doch misschien zal de Heer Vicaris, die heden van *Tiel* kwam, UEd. meer licht kunnen geven.’ -

‘Ik ben voor de belangen der Kerk in *Tiel* geweest, en geenszins om met landverraders en schelmen te raadplegen; doch zoo de Heeren bericht verlangen, ik heb een' vertrouweling van en Jesuit EUGENIO gewond bij mij aan huis: die zal u zeker kunnen vertellen, wat hij er van weet.’ -

‘Gewond!’ riepen al de aanwezigen uit: ‘en hoe is het mogelijk ...’ -

‘Men had het op mijn leven toegelegd,’ antwoordde de Vicaris; ‘doch de Heere heeft de plannen van schaamtelooze booswichten verijdeld en schikte mij eenen helper toe. Over dezen eigenlijk was ik den Heer Grootmeester komen onderhouden.’ -

‘Uw leven was in gevaar!’ riepen de aanwezigen uit: ‘wij bidden u, verhaal ons...’ -

‘Het verhaal is kort en eenvoudig,’ zeide AMBROSIUS, en hij gaf in weinige woorden op wat smiddags gebeurd was.

‘En op wie vallen uwe vermoedens?’ vroeg PEKKIUS haastig.

‘Ik heb geene vermoedens,’ hernam de Vicaris op een' droogen toon.

‘Uw redder schijnt een kloeke jongeling geweest te zijn,’ merkte SPINOLA aan.

‘Geen wonder,’ hervatte AMBROSIUS: ‘hij is

(of meent zulks althands te zijn) een bloedverwant van Don LOUIS.' -

'Van mij?' vroeg VELASCO verwonderd.

'Hij werd bij den Heer VAN SONHEUVEL opgevoed.' -

'Oho! nu vat ik de geschiedenis: dat zal de knaap wezen, wien men mij met alle geweld tot neef wil opdringen. Nu, ik ben nieuwsgierig hem eens te zien: ik verzoek Uwe H. hem te willen melden, dat ik hem morgen te tien ure zal afwachten.' -

De Vicaris beloofde deze boodschap aan den jongeling, die, gelijk hij zeide, aan zijn hôtel gehuisvest was, te zullen overbrengen, en nam afscheid van het gezelschap.

Den dag daarna, toen VELASCO van zijn dagelijksch bezoek op de citadel was teruggekeerd en zich aan den ontbijt bevond, werd hem geboodschapt, dat de jongeling, waarover de Heer Vicaris hem 's avonds te voren gesproken had in de benedenkamer zijne bevelen afwachtte.

'De jongeling, die van den Heer Vicaris komt, VLASCAMP?' zeide de Grootmeester, zich bezinnende: 'ha ja, nu herinner ik mij: eilieve hoe ziet hij er uit?... Een frissche knaap, zoo men zegt... nu laat hem binnenkomen, en wees beleefd met hem! Ik zit hier in een mal parket. Pater EUGENIO had zich de moeite wel kunnen sparen, mijne familie dus ongevergd te vergrooten.' -

Terwijl hij deze woorden mompelde, trad JOAN binnen en bleef in eene eerbiedige en verlegene houding aan de deur staan. Niet minder bedrem-

meld stond VELASCO op, zag hem zijdelings aan, deed een paar stappen naar hem toe, hield toen weder stand, oneens met zich zelven over de houding, die hij aan moest nemen, en zeide eindelijk op een' weifelenden toon: ‘mag ik weten, wien ik de eer heb...’ -

‘Dit is het juist, wat ik vernemen kwam,’ was het antwoord, dat met eene gebrokene stem gegeven werd.

‘Juist zoo!... dus zijt gij door Pater EUGENIO gezonden?’...

‘Door Pater EUGENIO!’ herhaalde JOAN, verbleekende: ‘en was de man, die zich VAN DYK noemde, werkelijk Pater EUGENIO?’ -

‘VAN DYK... EUGENIO...’ stamelde VELASCO, hoe langer hoe meer in de war: ‘nu ja, gij zijt dan toch die jongeling, die bij den Heer VAN SONHEUVEL is opgevoed...’ -

‘En die thands,’ vervolgde JOAN, ‘de bevestiging komt vernemen van een verhaal, mij onlangs gedaan, dat ik de zoon zoude zijn van uwen overedenen broeder.’ -

Juist,’ hernam VELASCO: ‘dezelfde; doch, neem plaats!’ -

Beide gingen zitten en zagen een' tijd lang als sprakeloos voor zich. Ten laatsten hervatte de Grootmeester op deze wijze het gesprek:

‘Ik moet bekennen, Mijnheer! dat ik, na al wat ik gehoord heb, na al hetgeen de Heer Baton, uw pleegvader, mij voor vele jaren geschreven heeft, na de berichten, welke ik onlangs heb ingewonnen, geene redenen meer heb om te twij-

felen aan den graad van bloedverwantschap, die ons verbindt: en ik beken tevens,' voegde hij er met de innemenheid eens hovelings bij, 'dat indien uwe inborst en bekwaamheid slechts gedeeltelijk den gunstigen indruk evenaren, dien uw uiterlijke op mij gemaakt heeft, ik het mij als een bijzonder geluk zal rekenen, een' man als neef te omhelzen, die aan ons geslacht allen luister kan bijzetten.' -

'Ik was verre,' zeide JOAN, zich buigende, 'van zulk een onthaal van UEd. te verwachten. Wees overtuigd, edele Heer! dat mijne dankbaarheid zich in mijne daden zal vertoonen, en dat mijne gehoorzaamheid aan UEds. begeerten zoo uitgebreid zal wezen als mijne plichten mij zulks veroorloven.' -

'En mag ik thands vragen,' zeide VELASCO, 'waarin ik u van dienst kan zijn?' -

'Voor 't oogenblik verlang ik niets,' antwoordde JOAN, 'dan eene mij beloofde nadere inlichting omtrent mijne geboorte.' -

'Natuurlijk, zeer natuurlijk!' zeide VELASCO, zich over de kin strijkende: 'ofschoon ik gedacht had, dat ik die van UEd. zoude ontfangen.' -

'Men had mij ten halve met de hoop gevleid, dat ik hier mijne moeder zoude vinden.' -

'Zoo!.. ei! - Dat wist ik niet ... dat geloof ik ook niet. - Zoo Pater... zoo VAN DYK hier ware, hij zoude u meer kunnen vertellen... nu, hij zal spoedig hier zijn! *vindice nodus* zoo als mijn leermeester te *Salamanka* zeide.' -

'Daar twijfel ik aan: zoo hij den knoop ont-

warren moet, vrees ik dat de zaak eeuwig geheimzinnig blijven zal; want hij zit op het slot te *Sonheuvel* gevangen.' -

'Wat zegt gij?' riep Don LOUIS, verschrikt: 'hij gevangen! voorwaar alles loopt samen om onzen neteligen toestand te verergeren.' -

VLASCAMP trad onder dezen uitroep binnen en meldde den Generaal, den Kantzelier en den oversten GROBBENDONCK aan.

'Slechte tijding!' zeide hun VELASCO, toen zij binnentraden: 'deze Heer meldt mij, dat Pater EUGENIO op *Sonheuvel* gevangen zit.' -

'Gevangen zat,' zeide de man, van wien hij prak, binnentredende: '*Pax vobiscum!*'(1)

'Voor den duivel!' riep VELASCO, een' stap terugtredende: 'de Staatschen zijn wel ongelukkig met hunne gevangenen. Niet één' kunnen zij bewaren.' -

'*Angelus Domini per noctem aperuit ianuas carceris,*'(2) zeide de Jesuit: 'ik kwam u bericht geven van mijne bedrijven binnen *Tiel* ... maar zie ik ginds mijnen goeden vriend niet, die om mijnent wille in ongeval gekomen is? wees hartelijk welkom in 's *Bosch*, mijn waarde Jonker! Edele Heeren! Vergunt mij, dat ik UEd. Don DIEGO DE VELASCO voorstelle, den zoon van mijnen waardigsten vriend, die voor ongeveer twintig jaren jammerlijk vermoord werd.' - Dit zeg-

(1) Vrede zij met u.
(2) De Engel des Heeren heeft bij nacht de deuren der gevangenis geopend.

gende, nam hij JOAN bij de hand en stelde hem aan SPINOLA en de overige Heeren voor, die hem met vele plichtplegingen geluk wenschten. Vervolgens wendde zich JOAN tot EUGENIO en betuigde, dat hij, ondanks deszelfs verzekeringen en de vriendschap, welke hem betoond werd, nog aan de echtheid der mededeeling twijfelen moest, zoolang hem niet volkomen gemeld werd, wie zijne moeder geweest ware.

'Ik zelf,' antwoordde EUGENIO, 'heb in den jare 1597 uwen vader in den echt verbonden met Jonkvrouw CHARLOTTE VON HELMSTADT, eene adelijke Duitsche freule. Dit huwelijk bleef toen geheim, omdat zich de ouders uwer moeder tegen hetzelve verzet hadden. Een jaar na de verbindtenis beviel de gade mijns edelen vriends van eenen zoon, wiens geboorte haar het leven kostte. Die zoon waart gij.' -

'Zoo heb ik dan geene moeder,' zeide JOAN met een' zucht: 'en waarom mij dan met de ijdele hoop gevleid, dat ik haar in 's *Bosch* zoude vinden.' -

'Ik heb u alleen gezegd,' hernam de Jesuit, 'dat men u hier de noodige inlichtingen geven zoude: wat gij verder verkeerd hebt gelieven te verstaan, daarvoor behoef ik mij niet te verantwoorden.' -

'Welaan, mijn waarde neef!' zeide VELASCO: 'sints alles opgehelderd is, hoop ik dat voortaan 'alle stijfheid tusschen ons verbannen zal wezen. Dezen middag verwacht ik u bij mij aan tafel, indien uw waarde gastheer, aan wien ik

mijne nederige groete verzocht, u af wil staan. - Thands zult gij mij verschoonen, en mij wel met deze Heeren alleen willen laten.' -

'Wat mij betreft, volgaarne zal ik van uwe uitnoodiging gebruik maken,' zeide JOAN: 'doch de Heer Vicaris is, na mij verzocht te hebben, van zijne terugkomst in zijn hôtel af te wachten, heden morgen voor eenige dagen naar *Brussel* vertrokken.' -

'Zijt gij bij den Vicaris gehuisvest?' vroeg EUGENIO met eenige drift, terwijl zich een trek van bevreemding over zijn gelaat verspreidde.

'Verwondert u dat?' vroeg PEKKIUS, hem met een' scherpen blik aanziende. 'Een woord met u, Pater!' en te gelijk, hem om den arm nemende, trok hij hem met zich in het naaste vertrek.

'Gij weet dus ook niet,' vervolgde de Kantzelier, 'dat de Vicaris op den weg is aangerand geweest?' -

'Ik kom pas in 's *Bosch*.' -

'Dit is geen stellig antwoord op mijne vraag. - Gij zijt geen vriend van den Vicaris. Zijn ambt was u vroeger toegezegd.' -

'Men zal mij toch niet betichten, hem te hebben aangerand,' hernam de Jesuit met trotschheid.

'Wat de Vicaris doen zal is mij onbewust. - Dit alleen weet ik, dat de aanrander, zekere veerman over de Waal, een bekend werktuig is van Pater EUGENIO.' -

'Heeft de schoft geklapt?' vroeg deze met een' woesten blik.

‘Dat geloof ik niet,’ antwoordde de Kantzelier: ‘daar hij gisteren buiten staat was te spreken en heden morgen aan zijne wonde overleden is. Zoo UEd. dit gerust kan stellen, zal 't mij aangenaam zijn; doch als vriend raad ik u, in 't vervolg behoedzaam te werk te gaan; want anders zoude noch uwe Societeit, noch uwe diensten, den lande bewezen, u voor straf behoeden.’ -

‘Men moest eerst iets kunnen bewijzen,’ hernam EUGENIO, wiens gelaat weder deszelfs gewone kalmte vertoonde. ‘Intusschen dank ik UEd. voor 't bericht.’ -

Na dit gesprek keerden zij naar de kamer van Don LOUIS. Zij vonden JOAN reeds vertrokken. - ‘Mag ik nu weten,’ zeide VELASCO, naar EUGENIO toetredende, ‘waar ons de klucht moet brengen, die wij spelen?’ -

‘Hoe dan,’ vroeg SPINOLA: ‘is die jongeling dan uw neef niet?’ -

‘Zoo min als UEd.,’ antwoordde VELASCO: ‘het is eene zeer gekke vertooning, welke de Pater mij laat maken: hij kwam juist van pas, om mij uit het vaarwater te helpen: de jonkman deed mij hoogstnatuurlijke vragen over zijne familie, daar ik geen antwoord op wist te geven.’ -

‘Mijn doel is niet naar wensch gelukt,’ zeide EUGENIO: ‘ik had gehoopt dat die knaap, om zijnen gewaanden vader te wreken, zijnen pleegvader om hals zoude brengen;.. doch daar heeft hij niet aangewild.’ -

‘Santa MARIA!’ riep VELASCO: ‘dus wildet gij

dien armen Baron door zijnen voedsterzoon laten vermoorden? En ik moest u in zulk een boevenstuk de hand bieden?' -

'Is dit de handelwijze eens geestelijken,' vroeg SPINOLA met afgrijzen.

'Waarom niet,' antwoordde EUGENIO met koelheid: 'elk heeft het recht, wegens geleden hoon zijnen belediger om te brengen: en het is, gelijk de wijze TANNER zeer juist aanmerkt, ons geestelijken gëoorloofd niet alleen tot lijfsbehoud, maar ook ter bevordering van het nut der gemeente, hem te doen sneven, die daaraan eenig nadeel kan te weeg brengen.' -

'Ik herken in deze taal den gewezen beleider der aanslagen, tegen het leven van mijnen doorluchtigen vijand gesmeed,' zeide SPINOLA.

'Wat hoor ik!' zeide EUGENIO: 'zal een Spanjaard, een voorvechter der ware Kerk, die aanslagen misprijzen? - en dat in mij, die tegen alle ketters den eed van vijandschap en verdelging gezworen heeft. Is 't u bewust, Heer Marquis! dat al wat ik hier verricht, ingevolge de bevelen der Hoven van *Rome* en *Madrid,* wordt ten uitvoer gebracht?' -

'Ook de voldoening van personelen wrok?' vroeg de Generaal.

'De op mij verstrekte last bevrijdt mij van alle verantwoording: wat mij voorkomt tot nadeel der ketters te kunnen geschieden, moet in 't werk gesteld worden: en de dood van een' gevaarlijken vijand als SONHEUVEL zoude een ware dienst aan onze Kerk geweest zijn.' -

‘De leer der Kerk luidt: *non occides,*’[1] zeide SPINOLA.

‘Eene leer, die een krijgsman dagelijks overschrijdt!’ -

‘Wilt gij zijn sabelslagen bij den dolksteek des sluikmoordenaars vergelijken?’ vroeg de verontwaardigde Veldheer.

‘Een sluikmoordenaar,’ antwoordde EUGENIO, altijd met dezelfde bedaardheid, ‘is alleen de zoodanige, die voor zijn verraad geld of loon ontfangt; doch zij, die zulks ten dienst der goede zaak verrichten, kunnen dien naam geenszins verdienen: dit leeren onze statuten, met pauselijke en koninklijke goedkeuring bekrachtigd.’ -

‘Laat ons,’ zeide PEKKIUS, ‘een gesprek staken, dat alleen tot onnutte verbittering aanleiding kan geven. De eerwaarde Pater heeft zoovele diensten aan den Staat bewezen, dat wij hem gerust naar zijn begrip kunnen laten handelen. Elk heeft op deze waereld zijne bijzondere zaak te vervullen: de dappere SPINOLA moet de wapenen Zijner Majesteit wijd en zijd doen zegevieren: mijn ambt is, mijne Koningen door onderhandelingen te dienen: de verbreiding van het echt geloof en de verdeeling der ketters is aan den eerwaarden Pater toevertrouwd. Elk volge zijn' eigen' weg en vervulle de hem opgelegde plichten, zonder de bedrijven eens anderen te veroordeelen, omdat zij schijnbaar afwijken van de regelen, die men zich zelven heeft voorgesteld.’ -

(1) Gij zult niet doodslaan.

SPINOLA zweeg; schoon weinig tevredegesteld met de drogredenen des Kantzeliers, begreep hij reeds genoeg te hebben gezegd, en achtte het gevaarlijk, de haat van een zoo machtig lichaam als dat der Jesuiten, op zich te laden. Hij schoof dus zijnen zetel een weinig terug, speelde met de lissen zijner sjerp en mengde zich verder niet in 't gesprek.

VELASCO opperde nu wederom de vraag, wat er met zijn' zoogenaamden neef moest worden aangevangen.

'Hij kan ons op dit oogenblik van onbeschrijfelijk veel nut zijn,' zeide EUGENIO: 'ik zag naar een geschikt werktuig om, dat den achterdocht, dien MAURITS jegens zijnen broeder heeft opgevat, kon verlevendigen, en daardoor haat en vijandschap tusschen hen beiden en verdeeldheid in den Staat te weeg brengen. Dit werktuig heb ik in hem gevonden. Met weinige woorden zal ik u in staat stellen, mijn plan te bëoordeelen.' -

Hij legde hun hierop zijn oogmerk voor, waarvan wij den uitslag nader in ons verhaal ontwikkeld zien zullen, en hetwelk wij dus hier niet behoeven te vermelden.

Zesentwintigste hoofdstuk.

Geluckt de voor-genomen daed,
't Loon zal een hand vol wind zijn;
Loftuyting en een eeren-praet
Van die met u gezint zijn.

Maer zoo gij in 't voornemen sneeft,
Ghy blijft en zelfs verlegen;
En die 't geluck maer tegen heeft,
Krijght heel de werelt tegen.

Den algemeijnen haet en spot
Hebt ge in ellendt te wachten.
Of overboos of al te bot
Zal u een yeder achten.
C a m p h u i s e n .

Ten einde ons verhaal regelmatiger te kunnen voortzetten, moeten wij thands onze lezers verzoeken, zich met ons te willen verplaatsen in het vorstelijk *'s Gravenhage,* en aldaar in de zoogenaamde huizinge van BRANDWIJK, (thands het paleis des Konings,) toen algemeen bekend onder den naam van het *oude Hof,* en bewoond door Zijne Doorl. Graaf FREDERIK HENDRIK. In het tijdvak, hetwelk wij behandelen, begon die edele Vorst, (die tot nu toe slechts eene ondergeschikte rol had

gespeeld, en wiens verdiensten, hoe heerlijk die in andere landen zouden hebben uitgeblonken, in Nederland verduisterd werden door die van zijnen broeder) de aandacht der landzaten op zich te vestigen en de noordstar te worden, waarnaar al wie de binnenlandsche tweespalten moede werd, de oogen richtte. Zijne bekende gematigde denkwijze, de zachtheid en weldadigheid van zijne inborst, zijne geboorte vooral uit eene vrouw, die tot aan haren dood toe de verdrukte Remonstranten had beschermd en voorgesproken, en wier handelwijze omtrent deze hij, schoon van haar in godsdienstige en staatkundige beginselen en inzichten verschillende, bedektelijk volgen bleef: dit alles, gevoegd bij de toenemende verzwakking van den Stadhouder en de verwachting dat het stadhouderschap weldra in andere handen geraken zoude, had FREDERIK HENDRIK tot het brandpunt gemaakt, waarin zich al de wenschen der gematigden en de uitzichten der Remonstrantsgezinden vereenigden. Op welke wijze hij de op hem gevestigde hoop wist gaande te houden en hoe dezelve door hem bëantwoord werd, zal uit het vervolg dezer geschiedenis genoegzaam blijken: terwijl wij zijne bedoelingen zullen moeten opmaken uit het gesprek dat wij thands moeten bijbrengen, en 't welk hij met zijnen getrouwen geheimschrijver voerde.

‘Wel LUDWIG!’ zeide de Graaf, terwijl hij in een eenvoudig huisgewaad het vertrek binnentrad, waarin deze aan eene tafel vol papieren gezeten was: ‘wat nieuws is er heden morgen?’ -

‘De huisvrouw van den Predikant BYSTERUS is

hier geweest,' antwoordde de Secretaris, 'om uwe Doorluchtigheid te bedanken voor de genotene ondersteuning. Ik had werk om haar weg te krijgen. Zij wilde zich met alle geweld voor de kniëen van Uwe Doorl. gaan werpen om haar vol gemoed en hare erkentenis uit te storten.' -

'Zoo! wat is dat voor zotheid? Mijnheer heeft zeker uit de school geklapt. Had ik u niet gelast, haar de som, die zij hebben moest, op eene bedekte wijze te doen geworden?' -

'Gelijk door mij is verricht,' antwoordde LUDWIG: 'doch zoo bedekte giften van ambtelooze burgers gelijk zijn aan de flikkering eener verschietende ster, welker oorsprong niet te raden is, de geheime weldaden der grooten zijn als de zonnestralen, die hare herkomst van zelve verraden.' -

'Vrij poëtisch,' zeide FREDERIK HENDRIK: 'op mijne eer, bij Paai Priaap[1] af; doch de vergelijking verontschuldigd u niet. Gij hebt geklapt, vriend! gij hebt gebabbeld.' -

'Uwe Doorl. moest meer op mijne bescheidenheid bouwen; doch zoo zij maar gelieft na te denken, dat de vrouw wel geen' anderen gever raden kon. De *arme* Remonstranten *hebben* niets, en de *rijke geven* niets: daarenboven wist zij dat hare vrienden de hulp uwer Doorl. hadden ingeroepen.' -

'Al genoeg, al genoeg,' zeide de Graaf, ongeduldig: 'wanneer gaat zij op reis?' -

'Zij denkt in de volgende week zich naar

(1) CATS.

Gorcum te begeven, waar men voor haar een kamertje aan den haven gehuurd heeft, met het uitzicht op *Loevestein*. Zooras zij bevallen is, zal zij een verzoekschrift inleveren om bij haren man te worden opgesloten.' -

''t Welk waarschijnlijk zal afgeslagen worden, zoo ik den Raad wél ken. - Is er niets meer?' -

'Er zijn twee uitnoodigingen gekomen voor Uwe Doorl.: de eene, om de plechtige hulde van den Hofbeer te komen bijwoonen, de andere, om den ondertrouw van Jonkheer JACOB MOM met Jonkvrouwe ULRICA VAN REEDE TOT SONHEUVEL met uwe tegenwoordigheid te vereeren. De Heer Baron zal zijn verzoek in persoon bij Uwe Doorl. komen herhalen, en de Ambtman verzocht ook, zijne opwachting te mogen maken.' -

'Is de bruid bevallig?' -

'Ik heb haar eens als kind gezien,' antwoordde LUDWIG, 'en toen beloofde zij zeer schoon te worden; doch Uwe Doorl. kent haar zeker: zij huist altijd, en ook nu, bij mijne voormalige meesteresse, de Gravin Douairière.' -

'Aha zoo! dan ken ik haar wel: nu, zij is gands niet verwerpelijk: hoe komt haar vader er toe om haar aan eenen man van de jaren des Ambtmans uit te trouwen! - Is er nog iets?' -

'Een brief voor Uwe Doorl. zelve: zoo ik mij niet bedrieg in de hand van het opschrift, is hij van de Inlandsche Directeuren der Remonstrantsche Societeit, NIELLIUS *cum suis*.' -

'Ja waarlijk!' zeide FREDERIK HENDRIK, nadat hij den brief haastig had opengebroken: 'onder-

teekend door het machtige Driemanschap. Hoe komen die lieden zoo dwaas! Mij openlijk te gaan schrijven om mijne ondersteuning en voorspraak te vragen!' - Dit zeggende, smeet hij den brief gramstoorig op de tafel; doch zich bezinnende, nam hij dien als in verstroojing weder op, vouwde hem zorgvuldig toe en stak hem bij zich.

'Wat zal ik zeggen?' hervatte LUDWIG: 'de Remonstranten zien Uwe Doorl. aan als een baak in zee, waar zij allen op afstevenen.' -

'Ik weet niet wat ik gedaan heb om die eer te verwerven,' zeide de Graaf op een' gemelijken toon.

'Met verlof,' zeide LUDWIG: Uwe Doorl. heeft er nog al eenige geholpen, en het is geen wonder, dat zij, de goedheid van Uwe Doorl. kennende, die als een milde regen...' -

'Gij zijt een gek met uwe vergelijkingen,' hernam de Graaf: 'ik ben niet goed, ik help geene Arminianen, en ik verlang deswege niet geprezen te worden.' -

Deze verklaring gëuit hebbende, stond hij op en maakte zich gereed om te vertrekken; doch, zich nogmaals omwendende, viel zijn blik op het gelaat van den schrijver, wiens spotachtige kleine oogen, veel beteekenend hoofdschudden en kwalijk bedwongen glimlagch genoegzaam aanduidden, dat hij aan de betuigingen zijns meesters weinig geloof hechtte. De uitdrukking van LUDWIGS gebaren had op dat oogenblik zoo iets grappigs, dat de Graaf niet kon nalaten, van nadat hij een wijl op hem

gestaard had, in een luid gelagch uit te bersten, waarop hij de vraag spoedig deed volgen? ‘gelooft ge mij niet?’ -

LUDWIG antwoordde niets; maar, een kasboek van de tafel nemende, waarin de geheime uitgaven des Graven stonden uitgedrukt, legde hij hem hetzelve open voor, met den vinger die posten aanwijzende, waar de verborgene giften aan verdrukte Remonstranten stonden opgeteekend, giften, die te samen gerekend, eene vrij aanmerkelijke som beliepen.

Hoewel in 't algemeen weinig dingen onaangenamer zijn, dan na iets plechtig verzekerd te hebben, van het tegendeel overtuigd te worden, vooral, wanneer zulks door ondergeschikte persoonen geschiedt, nam FREDERIK HENDRIK niettemin de vrijmoedigheid zijns dienaars niet euvel op. Hoe toch konde hij ook op dezen toornig zijn, omdat hij geen geloof sloeg aan eene verklaring, welke hij, die ze aflegde, zeer wel wist valsch te zijn. Daar het den Vorst echter uit de hem voorgelegde notaas bleek, dat zijn gehouden gedrag jegens de Remonstranten tot verkeerde uitleggingen konde aanleiding geven, begreep hij, dat hij ten dezen opzigte openhartig met LUDWIG om te gaan, volgens den regel, dat het beter is, iemand in zijn geheel vertrouwen te doen deelen, dan hem half onderricht te laten, wijl hij in 't eerste geval (zoo hij geen schurk is) zwijgen zal, en in het laatste uit onwetenheid of verkeerd begrip zondigen kan. Zich wederom bij de tafel nederzettende en het voorhoofd met de hand ondersteunende, schoof hij zij-

nen stoel vertrouwelijk naar des geheimschrijvers zetel toe en sprak hem aan in dezer voege:

'Gij hebt gelijk, LUDWIG! en ik zoude om geen schepter willen, dat gij ongelijk hadt, wanneer gij mij, door het openslaan van dit boekske, bewijzen wilt dat ik meer hulp aan de Remonstranten betoond heb, dan ik beken. Ja, ik behandel hen wel. Zij deelen in mijne gunsten en weldaden, en zulks geschiedt op goede gronden; doch ik wil dat het onbekend blijve: en ook hiervoor heb ik gezonde redenen. Beide acht ik het, om niet miskend en veroordeeld te worden noodig, u te ontvouwen. Reeds sints jaren ondervonden de Remonstrantsgezinden, zoo om hun geloof als om hunne staatkundige begrippen en gehechtheid aan wijlen den Heer Advocaat, de ongenade van Zijne Hoogheid, wiens gedrag ten dezen ik niet bëoordeelen, ja wiens misprijzing ik als eene grove persoonlijke belediging zoude beschouwen. Ik, jonger, en minder in staatszaken verdiept dan mijn broeder, bekreunde mij weinig aan de heerschende geschillen, en gaf er althands luttel om, op wat wijze verschillende secten hunnen Heer zochten te dienen. Dan, mijne moeder zaliger, was, vooral door de vriendschap, welke zij voor haren Franschen Predikant UYTENBOGAERT koesterde, de verdrukte partij genegen en bewees haar al die diensten en hulp, waartoe zij door haar' invloed en vermogen in staat was gesteld. om haar te believen, zoowel als uit medelijden, en geenszins omdat ik eenige geneigdheid tot hunne leer gevoelde, volgde ik haar voorbeeld en ondersteunde nu en dan de Remon-

stranten, doch bedektelijk, uit vrees voor mijns broeders ongenoegen. Eindelijk, meer deel aan het Staatsbestuur verkrijgende, begon ik er mijne hoofdstudie van te maken, om de verschillende drijfveeren na te sporen van de partijen, welke ons gemeenebest op eene zoo geduchte wijze aan binnenlandsche onlusten ten prooi gaven, en nu leerde ik oorzaken en uitwerkselen kennen, welke ik te voren nimmer vermoed had. Dan, ik ging verder: ik sloeg een oog in de toekomst, en het verschiet dat zich voor mij opdeed, was zoo duister en vreesverwekkend, dat ik dadelijk inzag, hoe alleen de uiterste voorzichtigheid en naauwkeurigheid in mijne handelingen dien zwarten gezichteinder zoude kunnen verhelderen. Ik had de krachten der wederzijdsche partijen leeren kennen en op prijs stellen, en ik had met schrik bemerkt, hoe veel het scheelde, dat de in schijn verplette aristocratie en Remonstrantsgezindheid te onder was gebracht: hoe die integendeel met een gunstig gevolg het hoofd weder zoude kunnen opheffen, wanneer eens het fiksche brein mijns broeders (wien God nog lang in 't leven spare) den Staat niet meer bestuurde. Ik beefde terug tegen den tijd, waarin ik, de vermoedelijke opvolger van Z. Hoogheid in 't stadhouderlijk bewind, het roer zoude moeten aanvaarden van een' zoo geschokten en verdeelden staat, en ik achtte mijne krachten niet gëevenredigd aan de taak, die mij zoude kunnen worden opgelegd.

‘Het was daarom, dat ik besloot, mijne uiterste pogingen daarheenen te leiden, om, tegen

den tijd, waarin het bestuur mij werd opgedragen, het gemeenebest, zooveel in mij was, van ontevredene en twistzoekende geesten te zuiveren: en tot bereiking van dit oogmerk schreef ik mij eenen weg voor, welken ik tot heden toe zonder afwijkingen bewandeld heb. De partij der Remonstranten openlijk te kiezen, streed zoowel tegen mijne gevoelens als tegen mijne inzichten: van eenen anderen kant wilde ik haar niet tot radeloosheid gebracht zien, uit vrees eener noodlottige uitbarsting: ik begreep dus, in 't openbaar de Contra-Remonstranten te moeten voorstaan, en in 't geheim hunne tegenstanders zoo veel ondersteuning te bieden, als noodig is om hen voor volstrekte armoede en daaruit voortkomende wanhoop te bewaren. Zoolang mijne moeder leefde, werden die giften als uit haren naam uitgedeeld; doch na haren dood zag ik mij verplicht andere middelen te kiezen, om mijne oogmerken te bereiken. Ik openbaarde dus mijn geheim aan eenige weinigen, op wier trouw ik mij, als op den uwen, verlaat. Door hunnen invloed en het door mij verstrekte goud is aan menigen Remonstrant de gelegenheid bewaard gebleven, om op gezette tijden onverhinderd zijne godsdienstoefeningen te blijven houden: de verstandigsten onder hunne tegenstanders beginnen aan die vergaderingen zich reeds te gewennen en zelfs de heethoofden achten het onnoodig, die met geweld te verstoren: de haat en vervolging beginnen te verflaauwen: de bezadigdheid en zucht naar rust winnen hoe langs hoe meer veld: de gebannen of afgezette Predikanten zien betere tijden

te gemoet, leeren geduld oefenen en zich eene onderdrukking te getroosten, welke niet lang meer duren kan: ja, de regeering zelve vermindert hare gestrengheid, ziet met oogluiking aan, wat zij beletten konde, is minder ijverig in het vastzetten en verbannen, laat zorgeloos hare gevangenen ontsnappen en draalt in hen te achterhalen: in één woord, alles bevestigd mij in 't denkbeeld, dat de tijd niet verre af is, wanneer haat en tweedracht uit dit gemeenebest verbannen zullen worden en regenten en burgerij zich weder als voorheen zullen beijveren, om, met aflegging van onderlingen wrok, hunne pogingen alleen aan te wenden tot verdediging van den lande en tot beschaming der vijandelijke machten.' -

Hier zweeg FREDERIK HENDRIK; maar nog een' geruimen tijd bleef hij in dezelfde houding zitten, en zijne groote, vriendelijke oogen, waarin zijne menschlievende en waarlijk edele ziel geheel leesbaar was, flikkerden van tevredenheid over het schoon verschiet, 't welk hij zich in de toekomst voorspelde.

'Ik bewonder de wijsheid, welke uitblinkt in al de daden uwer Doorl.,' zeide LUDWIG: 'hoe gaarne zoude ik wenschen, dat de hoop, welke Uwe Doorl. streelt, eenmaal vervult mocht worden; dan, helaas! daar is thands, naar mijn oordeel, weinig kans op.' -

'Hoe dan,' riep de Graaf uit: 'wat doet u vreezen?' -

'Het nieuw decreet, dat eerlang genomen zal worden,' zeide LUDWIG: 'waarbij de plakkaten

tegen de Arminianen versterking ontfangen: men zegt, dat zelfs op het herbergen, ja op het ondersteunen alleen van eenen Remonstrant, eeuwige ballingschap zal gesteld worden.' -

'Wie heeft u die zotheid in 't hoofd gebracht?' vroeg FREDERIK HENDRIK, veinzende een gezegde in den wind te slaan, dat hem innerlijk verontrustte.

'De kommies van den Procureur-Generaal. Het is eene zaak, naar men zegt, beklonken tusschen den Heer Raadpensionaris, den Heer Procureur-Generaal, den Heer VAN SOMMELSDYK, en een paar razende Predikanten: ook is mij verhaald, dat daartoe aanleiding gegeven hebben de oproerige en woeste conventikelen, welke onlangs, ja zelfs hier ter stede onder de Arminianen gehouden zijn.' -

'Wat gij zegt,' hernam de Graaf op denzelfden toon als te voren.

'Uwe Doorl. zal aan de uitkomst kunnen beoordeelen, of ik al dan niet waarheid heb gesproken. Dit is zeker, dat er ten huize van eenen kastelein alhier, wien ik niet noemen mag, wat al te grove dingen gepredikt zijn.' -

'Praatjens!' riep FREDERIK HENDRIK met een' gemaakten grimlagch.

'Ik heb iemand gesproken, die 't zelf gehoord heeft, den jongen BLEISWYCK, die overal met den neus bij is: die heeft het mij verteld.' -

'Zoo! - Nu, ik wenschte wel zulk eene oproerige vergadering eens bij te wonen. Dat moet er al zonderling toegaan.' -

'Niets is gemakkelijker: ik neem aan Uwe D.

naar eene bijeenkomst te geleiden, waar niemand haar kennen zal.' -

'Ik zoude bijkans trek gevoelen om u aan uw woord te houden,' zeide FREDERIK HENDRIK: 'indien ik niet begreep van mijne waardigheid te kort te doen, door uw voorstel aan te nemen.' -

'En ik,' zeide LUDWIG, met eene buiging, 'zoude Uwe Doorl. sterk aanraden zulks te doen. Het zoude Uwe Doorl. voor eeuwig van alle vooringenomenheid met de Arminianen genezen.' -

'Wij zullen zien,' hervatte de Graaf, lagchende: 'doch het wordt mijn tijd. Zijne Hoogheid wacht mij voor de laatste onderhandeling met de Spaansche gezanten: wellicht hoor ik nog iets van dat nieuwe Decreet. Tot wederziens.' - Dit zeggende, wilde hij vertrekken.

'Met verlof!' zeide LUDWIG: 'Uwe Doorl. weet wel, dat zij den brief der Remonstrantsche Directeuren bij zich gestoken heeft. Zal ik daar geene kopij van houden?' -

'Zonder te antwoorden, trad de Graaf toe, leide den brief op de tafel en vertrok.

Alleen gebleven zijnde, haastte zich de Secretaris, van denzelven eene dubbele kopij te maken, waarvan hij de eene bij de papieren zijns meesters voegde, en de andere een' geruimen tijd in de hand hield, als besluiteloos, wat er mede te verrichten. Eindelijk rukte hij eene verborgene lade uit de schrijftafel, schoof de kopij er haastig in en begon eenige andere schriften en papieren, welke in die lade gelegen waren, te lezen, zonder die er uit te nemen, dezelve met beide handen

vasthoudende, ten einde die bij de minste stoornis te kunnen inschuiven. Na deze verrichting sloot hij de lade weder, en wandelde in hevige gemoedsangst de kamer op en neder, somtijds de zweetdroppelen afveegende, die langs zijne wangen liepen. ‘Ben ik geen groote gek?’ vroeg hij zich zelven: ‘en den hond gelijk, die zijne prooi voor den schijn in 't water vallen liet? En echter, een post als die van Pensionaris!.. of een kop korter!.. kom! kom! ik ben te ver gegaan om kinderachtig te worden.’ -

Een bode kwam zijne verdere overdenkingen stooren, door hem eene onbekende vrouw aan te melden, welke den Heer Secretaris verlangde te spreken.

‘Eene onbekende vrouw!’ mompelde LUDWIG: ‘hm! hm! zeker weder de eene of andere onbestorven Arminiaansche weêuw. Laat haar komen.’ -

De bode verliet het vertrek en leidde, terugkeerende, eene vrouw binnen, van eene groote en deftige gestalte, doch geheel onder hare huif bedekt: vervolgens, een' stoel gezet hebbende, vertrok hij.

‘Wat is er van uwe dienst, vrouwtje?’ zeide LUDWIG, haar een teeken gevende van te gaan zitten.

‘Kent ge mij niet meer, LUDWIG?’ vroeg de kamenier der Freule VAN SONHEUVEL, hare huif oplichtende en op hem eenen vriendelijker blik werpende, dan waarmede zij gewoon was iemand te verwaardigen.

‘Moeder!’ riep LUDWIG, een' stap achteruittredende.

‘Stil!’ hernam MAGDALENA: ‘dien naam mag ik niet hooren.. en toch! waarom treedt gij terug op mijn gezicht? waarom vind ik u zoo koud na eene zoo lange afwezigheid? Bemint mijn zoon mij niet meer?’ -

‘Kunt gij daaraan twijfelen?’ vroeg LUDWIG, haar de hand kussende; ‘doch uwe plotselinge verschijning verrastte mij: - hoe onvoorzichtig! Indien iemand u hier zag...’ -

‘Dan zoudt gij u schamen, niet waar, dat men u in een vertrouwelijk gesprek zag met de kamenier der Freule VAN SONHEUVEL? - Zoek u niet te verontschuldigen, ik ken sedert lang dat ijskoud hart, hetwelk zich alleen voor het eigenbelang opent: ik weet, dat gij uzelven tot het eenig doel maakt van alle uwe wenschen, verwachtingen en handelingen.’ -

‘Integendeel: moeder: ik ben verheugd, u zoo wel geplaatst te zien.’ -

Eene hevige verontwaardiging deed, bij 't hooren dezer woorden, de kaken van MAGDALENA gloeien en hare oogen wierpen vlammende, toornige blikken op haren ongevoeligen zoon. Elendige belangzoeker!’ zeide zij: ‘waarover verheugt gij u? Dat de dochter des Graven VAN WERTHEIM, dat de Zuster der Heilige COECILIA in den lagen en verachtelijken stand van dienstbode verkeert? - of, dat gij, nu zij voor haar onderhoud niet meer bekommerd is, ontslagen zijt van den plicht, die op u rustte, en waarvan gij u altijd zoo slecht gekweten hebt om haar het dagelijksch brood te schenken? Wee mij! de vloek mijner moeder

drukt mij zwaar op 't hoofd, nu ik door mijnen eigenen zoon, voor wiens welzijn ik zooveel heb uitgestaan, veracht en verstoten worde.' -

'Ik zie geene reden om zoo heftig in drift te geraken,' zeide LUDWIG, ongeduldig op zijne pen knaauwende: 'gij hebt u immers over niets te beklagen? dat gij kamenier zijt geworden, is uwe eigene verkiezing geweest: dat ik u niet meer geld zond, toen gij nooddruft leed, is mijne schuld niet: men wist nooit waar gij u bevondt, en ik zelf had niet veel te geven, daar ik de grootste helft mijner verdiensten voor de goede zaak heb opgëofferd. En wat de weldaden betreft, die ik van u zoude genoten hebben, ik beken, dat ik werk heb, die te ontdekken. Ik ben u weinig verschuldigd, die mij als een bastert de waereld hebt ingestuurd, om een leven vol zorg en kommer te leiden.' -

De ongelukkige moeder wilde antwoorden; doch de koude, gevoellooze taal haars zoons deed de stem haar in den gorgel stikken, en voor 't eerst, na lange jaren, berstte zij in tranen uit.

'Ween niet, moeder!' zeide LUDWIG, haar naderende, schoon zij hem terugstootte: 'ween niet en vergeef mij mijne harde woorden: ik zoude die nimmer gebruikt hebben, zoo uwe verwijtingen ze niet hadden uitgelokt. Ween niet en vergeef mij wat ik in drift gezegd heb. Ik weet, dat gij mij bemint en uwe zorg mij nimmer hebt onttrokken, ook toen ik in vreemde handen mijne opvoeding genoot en mijnen loopbaan volgen moest. Laat mij die tranen afdroogen en herken uwen LUDWIG nog.'

Welke moeder wederstaat de smeekingen van haren zoon ook op het oogenblik dat hij haar hart verscheurd heeft! MAGDALENA weerde den boetvaardige af; doch met mindere strengheid: en zich herstellende, sprak zij:

'Ik dacht, LUDWIG! dat ik geene tranen meer had, en echter zie ik, dat gij die nog kunt doen vlieten. Ondankbare! gij zegt dat gij mij niets verschuldigd zijt? en wie anders, dan ik, heeft u bij de Gravin VAN NASSAU geplaatst, wier voorspraak u naderhand tot hoogere posten heeft doen geraken? wie anders, dan ik, heeft u, te midden van ketters voor 't waar geloof doen leven? wie anders deed u de heilige bestemming erlangen om, in dit vijandig land, de eer te genieten van uwen geloofsgenooten ten dienst te staan? wie zal de eerste oorzaak genoemd worden, dat gij eenmaal, wanneer de dierbare moederkerk hier zegepraalt, tot de hoogste waardigheden geroepen, den dank van allen zult ontfangen, als de man, aan wien *Rome* en *Spanje* het meest verschuldigd zijn?' -

'Ik wil u niet weder bedroeven, moeder!' zeide de Secretaris, op den minzaamsten toon; 'doch waarlijk, ik beschouw het als zulk een groot geluk niet, dat ik, mijn gandsche leven door, de weinig gëachte rol van verspieder spelen moet, en hen gedurig bedriegen, die mij de meeste gunst bewezen.' -

'Wijt dit aan de omstandigheden, die ons de list tot plicht hebben voorgeschreven, en niet aan mij,' antwoordde zijne moeder. 'Noodzakelijkheid drijft u en mij.' -

‘Ik stem u dit toe,’ zeide LUDWIG: ‘doch,’ vervolgde hij met eene flaauwe stem: ‘was het ook noodzakelijkheid, toen ik, om aan de bijzondere wraak van Pater EUGENIO te voldoen, den jeugdigen Graaf VAN FALCKESTEIN, den oudsten zoon mijner weldoenster, aan het staal der moordenaren opofferde?’ -

MAGDALENA zweeg en zag zuchtende voor zich.

‘Was het ook noodzakelijkheid,’ vervolgde hij, ‘dat ik in dit afschuwelijk eedverbond tegen uwen meester, den Baron VAN SONHEUVEL heb moeten treden, ten gevalle van dienzelfden vervloekten Jesuit?’ -

‘Zwijg stil om Godes wil,’ zeide MAGDALENA, hem snel de hand op den mond leggende: ‘gij weet niet, wien gij vloekt.’ -

‘Ik weet zeer wel,’ hernam hij, ‘dat ik van eenen, in uwe oogen eerwaardigen man spreek, aan wiens leiding en bevelen gij mij gelast hebt, onbepaald gehoor te geven, en die mij eens een plaatsje op het rad aan zijne zijde bezorgen zal. Ik weet wat zijne, en, vergeef mij, wat uwe inzichten zijn. Dan reeds al te lang ben ik hem gehoorzaam geweest, zonder andere vrucht voor mij zelven, dan onrust hier,’ de hand op het hart leggende, ‘en vrij twijfelachtige verwachtingen in de toekomst.’ -

‘Onrust!’ herhaalde MAGDALENA verbaasd: ‘wat kan u ontrusten, wanneer gij voor uwe kerk en uwen Koning uwen plicht volbrengt? of zoudt gij thands om eenig gewin en zekerheid voor uzelven, de partij, waaraan gij zoo lang getrouw zijt

geweest, verraden, en een' plasdank bij uwe kettersche meesters af gaan bedelen?' -

'Ik weet het niet,' antwoordde haar zoon, terwijl hij zuchtende de schouders optrok: 'ik kan zelf niet bëoordeelen, wat in de tegenwoordige omstandigheden voor mij het beste zoude zijn.' -

'O!' zeide MAGDALENA, 'die beslissing moet niet zwaar vallen, wanneer gij alles met den maatstaf uwer baatzuchtige inzichten afmeet, dan moet gij u haasten, om al de opofferingen, die gij tot heden toe gedaan hebt, om al de vruchten van uwen tot nog toe verrichten arbeid als nutteloos en nietig te vergeten en uwe geloofsgenooten met al die tot ons verheven doel werkzaam waren, bij uwe meesters te gaan verraden. Want, is de hooge belooning, die *Spanje* en *Rome* u schenken zouden, nog onzeker, de bloedprijs voor het overleveren onzer bondgenooten kan u niet ontgaan.' -

'Overleg eens ernstig, lieve moeder! in welk geval ik het meest den naam van verrader verdien.' -

'Kortzichtige! die uwen plicht alleen met de oogen des vleesches beschouwt, en die geene andere vierschaar kent, waar onze daden bëoordeeld worden, dan de denkwijze van 't algemeen. En acht gij dan het misnoegen niets van Hem, wiens wijsheid u tot het heerlijk werk der verlossing heeft verkoren? en acht gij den vloek uwer moeder niet, die op uwen schedel dalen zoude, indien uwe dagen door afval geteekend werden? Zie deze hairen, mijn zoon! die voor den tijd vergrijsd zijn geworden, zult gij ze met schande bedekken

of met eere kroonen? - Het hangt van u af, van u alleen. O mijn LUDWIG! toen ik u, nog een' teederen knaap zijnde, uit mijn gezicht verwijderde en in vreemde handen overgaf, toen smeekte ik den Hemel, dat hij in u den held zoude kiezen, die te midden der ketters zijne geloofsgenooten dienen mocht. Toen waande ik, verblinde, dat gij eenmaal het werktuig wezen zoudt, dat deze heerlijke, maar verdoolde gewesten, onder den staf des eenigen Herders, terug moest brengen. Toen streelde een, misschien zondige, hoogmoed mijne ziel, dat ik eenmaal uwen naam als dien van Romes getrouwsten en ijverigsten dienaar zoude hooren prijzen. Helaas! hoe fel worde ik gestraft voor dien vermetelen waan! Hoe weinig bëantwoordt gij aan de heerlijke vooruitzichten, die mij uwe daden in den beginne beloofden... dan genoeg! ik lees in het ongeduld, dat zich in alle uw trekken vertoont, de bekrompenheid uwer ziel. Welaan dan, ik wil, u ten gevalle, alles uit een bloot menschelijk oogpunt beschouwen: dan nog vordert uwe eer, ja uw belang, dat gij niet afwijkt van den eenmaal ingeslagen weg. Want, stel eens dat gij aan den trotschen dwingeland of aan zijnen flaauwhartigen broeder onze geheimen verraadt: wat zal dan uw volgend lot wezen? waar zult gij het goud, den prijs uwer schande, gaan verteeren? In al die landen, waar het zuivere licht der waarheid straalt, zoude uw leven niet veilig zijn, en bij hen, wier kettersche gunst u beloonen moest, zult gij, als een verspieder, veracht

en geschuwd worden. Waar gij u zult willen nederzetten, overal zal vloek, haat en verfoejing uw deel zijn, en met KAÏNS merk op het voorhoofd zult gij elendig, vervolgd en ontweken, als banneling de aarde moeten rondzwerven, tot dat gij eindelijk, met den vloek der waereld beladen, in het graf eene schuilplaats zoeken zult, die u nog voor den troon des Eeuwigen niet bevrijden kan.' -

'Na al hetgeen ik reeds gedaan heb,' zeide de geheimschrijver op den bedaardsten toon der waereld, verdien ik zooveel gestrengheid niet. Wees gerust, moeder! ik zal geen besluit nemen dat u bedroeven zoude; doch niemand misprijze het, indien ik mijne daden door voorzichtigheid besturen laat. Vergeten wij al het over en weder gezegde en laten wij voortaan in onze gesprekken geenen anderen toon voeren, dan dien, welke onze naauwe betrekking voegt.' -

'Dat zal van uwe gedragingen afhangen,' zeide MAGDALENA, en stak hem tot verzoeningsteeken hare hand toe, welke hij kuste. Op dit oogenblik trad de bode binnen en meldde eenen vreemdeling aan.

'Laat hem een oogenblik vertoeven,' zeide LUDWIG. - 'Welnu, moeder! vervolgde hij, na het vertrek des bedienden: 'hebt gij nog iets te bevelen? Gij ziet dat mijne oogenblikken mij niet toebehooren.' -

'Dit paket,' zeide MAGDALENA, een dik pak uit haren boezem te voorschijn halende, 'moet aan den Kantzelier bezorgd worden. Het bevat rap-

porten van onderscheidene geloofsgenooten over den staat van zaken hier te lande.’ -

‘Het zal bezorgd worden,’ hernam LUDWIG, het paket aannemende: ‘ik moet de gezanten toch nog spreken voor hun vertrek uit *'s Hage*.’ -

‘En deze brief,’ vervolgde zij, ‘is voor den Veldheer SPINOLA.’ -

‘Waarschijnlijk van den Ambtman,’ hernam hij: ‘ja, ik herken die hand. 't Is wel: ik hoop slechts, dat ik hem te zien zal krijgen. Is er nog iets?’ -

MAGDALENA beantwoordde deze vraag ontkennend, drukte hem de hand, trok hare falie weder over 't gezicht en verwijderde zich; waarna LUDWIG, de brieven zorgvuldig verborgen hebbende, den bode riep en hem gelastte, den vreemdeling binnen te laten.

‘Ik heb daar eene zware post gehad,’ mompelde hij bij zich zelven, terwijl hij den aangedienden vreemdeling verwachtte: ‘nu, alles zal afhangen van mijn gesprek met de gezanten. Praatjens helpen niet meer. Ik moet zekerheid hebben! - wat verlangt UEd.!’ vervolgde hij overluid, zich tot een' jongeling wendende, die, eenvoudig, doch smaakvol gekleed, binnentrad.

‘Mijne boodschap was eigenlijk aan Zijne Doorl. in persoon gericht,’ zeide JOAN; (want deze was de vreemdeling) doch, daar UEd., naar ik verneme, de vertrouwde geheimschrijver Zijner Doorl. zijt, geloof ik, mij van mijnen plicht genoegzaam te kwijten, door mijne boodschap aan UEd. te doen.’ -

‘Zoo als UEd. verkiest; wat ik ontfang, ontfangt Zijne Doorluchtigheid.’ -

Terwijl JOAN zijn buis ontknoopte om de daarin verborgene papieren voor den dag te halen, en de Secretaris opgerezen was om die te ontfangen, zagen beide zich gedurig steelswijze aan; want beide herinnerden zich, elkander meer gezien te hebben; doch waar en wanneer, dit wisten zij zich niet zoo oogenblikkelijk te binnen te brengen.

‘Ik ben uit *den Bosch* gekomen,’ zeide JOAN, eenige brieven voor den dag halende.

‘Uit *den Bosch,*’ zeide LUDWIG haastig: ‘ga zitten: schuif wat naderbij, als 't u belieft. Gij komt toch niet van... van, gij weet wel wien...’ Dit zeggende, zag hij hem scherp in 't gezicht, als wilde, hij de aanvulling der volzin aan den vreemdeling overlaten, wien hij voor een' der medegenooten van Pater EUGENIO hield.

‘Ja, ik weet zeer wel van wien ik kom,’ antwoordde de andere, op eenen toon, die LUDWIGS vermoeden versterkte.

‘Van den zwarten vos misschien?’ zeide LUDWIG, den Jesuit bedoelende.

‘Ik geloof van ja,’ antwoordde JOAN, die in den waan verkeerde, dat de geheimschrijver een' der verbannen Predikanten bedoelde.

‘Ik had mij gevleid,’ hernam LUDWIG, fluisterend, ‘dat hij zelf hier zoude zijn komen snuffelen.’ -

‘Hij zoude er wel op passen,’ zeide JOAN: ‘hij zoude hier slecht ontfangen worden.’ -

‘Als gij denkt, dat hem zulks zoude afschrik-

ken, dan kent gij den Pater niet. Doch, wat mij verwondert,' vervolgde LUDWIG, wiens vermoedens op dit oogenblik tot zekerheid oversloegen, 'is, dat hij den pleegzoon van den Baron VAN SONHEUVEL tot zijnen zendeling uitkipt.' -

'Met uw verlof,' zeide JOAN, die van zijn' kant den geheimschrijver herkende: 'ik heb wel eens zendelingen zien uitkiezen, waarop men minder reden had van te vertrouwen... ik geloof, dat ik vroeger de eer had, u te ontmoeten.' -

'Verheugd u weêr te zien,' zeide LUDWIG, zich buigende: 'doch hoe duivel komt Pater EUGENIO...? ik vat er niets van.' -

'Gij kent Pater EUGENIO?' hernam JOAN, verbaasd: 'doch waarover verwonder ik mij. Nu ik mij wel herinner, uw brief in den tijd aan KLAAS MEINERTZ gezonden... de kennis, die gij aan mijne geboorte hadt... ik geloof dat u meer zaken bekend zijn, dan menig ander.' -

'Ik ken Don DIEGO DE VELASCO, en dit moet u genoeg zijn om mij al die berichten mede te deelen, welke gij geraden oordeelt.' -

'Is mijn nieuwe naam reeds herwaarts overgewaaid?' vroeg JOAN: 'doch gij kendet dien sedert lang. Welnu, mijne boodschap is zeer eenvoudig en zal geen lang betoog behoeven. Dit paket vervat ettelijke brieven, als ook een paar handschriften van de Remonstrantsche ballingen, die zich thands in Brabant bevinden, en aan Zijne Doorl. Graaf FREDERIK HENDRIK toegezonden, om daarmede naar goedvinden te handelen. Gemelde Heeren waren van oordeel, dat niets de oprecht-

heid hunner bedoelingen meer zoude aantoonen, dan wanneer zij hunne zaak in handen stelden van zulk een' voornamen en onpartijdigen Vorst als Zijne Doorluchtigheid.' -

'Aha!' zeide LUDWIG: 'gij komt dus van de Remonstrantsche Heeren? dat verandert de zaak; ofschoon het mij verwondert, dat de kweekeling van Ds. RAESFELT zich met Arminianen ophoudt.'

'Het was het verlangen van Don LOUIS,' antwoordde JOAN, wiens ronde oprechtheid geene strikvragen vermoeden kon, 'het was het verlangen mijns ooms, aan wiens tafel ik den Heer DE GROOT en deszelfs vrienden ontmoette, dat ik mij met de waarneming hunner belangen zoude ophouden en mij op die wijze tot eene mogelijke herstelling der rust laten gebruiken. Terwijl de gezanten der Konings van *Spanje* met Prins MAURITS aan een vredesverdrag werkzaam zijn, zoude ik het mij tot een waar genoegen rekenen, hier den binnenlandschen krijg te helpen smooren.' -

'Gij zijt dus met de gezanten gekomen? - En hoe komt het dan, dat ik u thands eerst hier zie?' -

'Eerst gisteren kwam ik hier. Ik heb zoo lang in *'s Bosch* gewacht tot deze brieven vaardig waren. Doch ik heb ook eene mondelinge boodschap aan Z.D. Wanneer zoude ik bij Hoogstdezelve kunnen worden toegelaten?' -

'Zoo! hebt gij eene mondelinge boodschap? - Ja, heden zal er moeilijk kans voor u zijn, die af te leggen. Wanneer vertrekt gij?' -

‘Morgen middag naar alle gedachten, met de Heeren van het gezantschap.’ -

‘Welnu! keer dan morgen ochtend te negen ure hier terug, en ik zal Z.D. van uwe komst verwittigen; maar wees zoo goed, dit papier weder bij u te steken: ik heb liever, dat gij het in eigen persoon aan Z.D. overhandigt. Ik ben om goede reden een weinig huiverig om mij met eene dusdanige commissie te belasten.’ -

‘Zoo als gij verkiest,’ hernam JOAN, het paket weder bij zich steekende: ‘gij zegt dan, morgen ochtend...’

‘Te negen ure. Vaar intusschen wel, Heer gezant.’ -

‘Ik heb de eer u te groeten, Heer Secretaris!’ zeide JOAN en vertrok.

‘Morgen ochtend te negen ure!’ herhaalde LUDWIG, zoodra hij alleen was. ‘Tegen dien tijd zit gij, waar men u zoo licht niet van daan laat vliegen. De haas is in den strik geloopen, waar hem niets uit redden zal. Was nu EUGENIO maar hier ... dan kom! heb ik geen eigen genie genoeg om thands den weg te zien, dien ik volgen moet. Spoedig de brieven aan de gezanten bezorgd en dan ... Doorluchtig Broederenpaar, gij zult mij al te slim zijn, indien ik hier niet voor morgen eene Thebäis van tweedracht en vijandschap verwek.’ -

Zevenentwintigste hoofdstuk.

Dat's er een, dat's er een,
Ter waereld schoonder geen,
Dat yder moet belijen,
Ontgin hem maar eens, heen en weêr,
En denk dat uit een anders leêr
Goed riemen is te snijen.
Jan de Regt.

Het was op den volgenden morgen, dat, omstreeks acht ure, de plechtige overdracht van den Hof-Beer, door die van *Utrecht* aan den Hove van Holland geschieden zoude. Deze zoogenaamde Hof-Beer was niet anders dan een mannetjes varken, het grootste en vetste dat in de provintie *Utrecht* te vinden ware en hetwelk jaarlijks op zekeren bepaalden dag als eene hulde en tot een teeken van onderdanigheid met de noodige plechtigheden werd aangeboden. De oorsprong van dit gebruik is bij geenen schrijver aangeteekend en ligt derhalve in het duister, hoewel sommige beweeren, dat de oorzaak daarvan gezocht moet worden in de overrompeling en plondering van *den Haag,* in den jare 1528, door de Gelderschen onder MAARTEN VAN ROSSEM gedaan; en dat, vermits dezelve geschied was door

toedoen van die van *Utrecht,* Keizer KAREL, wanneer hij in het volgende jaar de stad bij verrassing innam en namaals de *temporaliteit* of het waereldlijk bestier daarvan bij verdrag bekwam, hun tot straf en eeuwige gedachtenis van een zoo stout bestaan zoude opgelegd hebben het leveren van eenen beer of mannetjes varken aan den Hove van Holland. Hoe 't zij, zeker is het, dat de Magistraat van *Utrecht* verplicht was alle jaren op zekeren gezetten dag aan den Hove op te brengen zoodanigen beer of zwijn, dat alsdan aan een' paal, staande op het Binnenhof eenige dagen werd ten toon gesteld, vervolgens geslacht en onder den Stadhouder (die 't hoofd kreeg) en deszelfs Raden verdeeld.

Reeds een uur voor de plechtigheid waren het Binnenhof en de straten, welke het ongure dier moest doortrekken, met toeschouwers vervuld. De schutterij der stad, bij deze gelegenheid in de wapenen gekomen, maakte hier en daar de bezetting uit, welke de orde bewaren moest: de winkels, welke te dien tijd de Groote Zaal op het Binnenhof omringden, en waar men alle voorwerpen van galanterie verkrijgen kon, stalden hunne beste waren uit: in één woord, het gandsche Plein leverde een bijzonder vrolijk en levendig voorkomen op.

Onder de toekijkers bevond zich, als natuurlijk was, de Jonker VAN BLEISWYK, dezelfde, van wien LUDWIG (in het vorige hoofdstuk) had aangemerkt, dat hij overal met den neus bij was. Hij had zich ook thands eene der beste plaatsen uitgekozen, om

alles wel te aanschouwen en op te nemen. Hij stond namelijk tegen een der hoeken van het groote gebouw geleend, van waar hij en den weg waar het zwijn moest langs komen en den paal, en eindelijk de ramen van het Hof op zijn gemak konde zien.

‘Ik hoop,’ zeide hij tegen een' deftigen, in 't zwart gekleeden Heer, die naast hem stond, ‘dat *Utrecht* van 't jaar een fatsoenlijker varken sturen zal, dan dat van verleden jaar.’ -

‘En wat haperde daaraan?’ vroeg de andere.

‘Weet UEd. dat niet? - Wel het beest was zoo slecht onderwezen, dat het, zoodra het aan den paal lag, allerlei onbeleefdheden beging: ik zelf stond er vlak bij: de roozen van mijne schoenen waren glad bedorven.’ -

‘Wat deedt gij er ook zoo dicht bij te staan? laat dat aan de straatjongens over,’ zeide de deftige man.

‘Met uw verlof! ik had gewed dat het dier niet deugde en wilde mij daarvan verzekeren; ook had ik niet misgeraden; want toen de Rentmeester der Espargne het slachten liet, werd het gortig en vuil bevonden, zoodat de Raden aan de Magistraat van *Utrecht* om een ander schreven: ik heb den brief zelf gelezen: hij begon met het varken en eindigde met een Christelijk gebed!.. nu er kwam een ander beest, en toen waren onze lekkerbekken uit den brand. Ik heb zelf bij Zijne Doorluchtigheid van den kop gegeten. Hij was puik puik!’ -

‘Ik denk toch, dat dit zotte gebruik van de

min verlichte tijden niet lang meer duren zal,' hervatte de andere spreker.

'Daar zal eens een hartig woordje bij de aanstaande vergadering over gewisseld worden,' zeide VAN BLEISWYK: 'ik heb het zelf van den Heer DUYK gehoord. Nu, die van *Utrecht* hebben ook heftige klachten ingeleverd, en waarover, denkt gij? Niet over de last van den beer te leveren; maar omdat de eer van het lieve beestje hun zoo naauw aan 't hart ligt, dat zij niet verduwen kunnen dat het aan de kaak gelegd wordt en dat er de jongens baldadigheden mede bedrijven, let wel, tot hun schimp en spot: zoo luidt hunne missive, die ik zelf gelezen heb. Daarom heeft men heden den ring en 't ijzer van den paal afgeslagen, opdat het geene kaak zoude gelijken. Ten minsten, zoo heb ik het zelf van den Griffier gehoord.' -

'Het schijnt mij toe, dat UEd. van alles bijzonder wel onderricht is.' -

'Dat plach zoo te zijn, mijn waarde Heer! dat plach zoo te zijn: ten tijde van wijlen den Heer Advocaat was ik spoediger achter de zaken dan tegenwoordig. Z. Ed. had veel goedheid voor mij: alles vertelde hij mij eer iemand het wist: ik maakte ook veel werks van den ouden man: nu ik heb hem ook tot aan zijnen dood toe eer bewezen: ik heb zelf geen vier treden van hem afgestaan toen hij onthoofd werd: ik had een treffelijk plaatsje op 't schavot, vlak achter den Fiscaal.' -

'UEd. wilde hem zeker in het uitertst bijstaan.' -

‘Toch niet, mijn beste! dat liet ik aan LAMOTIUS over; maar als men zulke goede vrienden geweest is!.. en daarenboven.. ik zie gaarne alles.. UEd. heeft zeker gisteren de Spaansche gezanten zien wegreizen.’ -

‘Gisteren!’ zeide een welgekleed jongeling, die aan zijne andere zijde stond: ‘ik dacht dat zij heden middag...’

‘Abuis, mijn vriend! gisteren avond te half negen zijn zij de poort uitgereden. Ik heb hen zelf van Z.H. afscheid zien nemen... Zijne Hoogheid schudde hartelijk de hand van SPINOLA bij 't vertrekken: nu Generaal! zeide Z.H., waar zien wij elkander weder? En de Marquis antwoordde: ik hoop Uwe H. bij *Bergen op Zoom* wel gewapend te ontmoeten... nu denkt Z.H. dat SPINOLA ons juist van een' anderen kant aan zal vallen; maar de Marquis verteld altijd aan een elk wat hij in 't zin heeft, opdat men het tegendeel zoude geloven; dat heeft Z.H. mij dikwijls zelve gezegd.’ -

‘Wij zullen dus oorlog hebben,’ zeide de zwarte man.

‘Natuurlijk,’ hervatte BLEISWYK: ‘dat was lang van te voren beslist, gelijk mij al die van de zaak weten, gezegd hebben, maar het leger zal er vrij wat minder uitzien dan voor twintig jaren: toen was het eene andere troep als thands!’ -

‘Dat heeft men UEd. zeker ook gezegd,’ zeide de deftige Heer, spottende: ‘want ik twijfel of UEd. het gezien heeft.’ -

‘Ik was toen nog een knaap,’ hervatte BLEIS-WYK: ‘doch ik hield veel van alles te zien en te vernemen; maar eilieve zie eens... kent gij dien man met zijn' rooden neus wel, die daar ginds door de schaar heendringt? - Niet? - Dat is de Arminiaansche Predikant GROENHOVIUS;... maar waar loopt UEd. zoo haastig naar toe?’ -

Hier verliet de zwarte man zonder te antwoorden zijne plaats en verloor zich weldra in de menigte, gelijk ook de Predikant.

‘Ik verwed mijnen vederbos tegen een oude beddekwast, dat die zwartrok een Arminiaan of een spion van 't gerecht is!’ vervolgde BLEISWYK, zich tot den jongen onbekende wendende: ‘UEd. ziet dien Dominé na: ja, die is eigenlijk gebannen, maar hij wil 't niet weten. - Heeft UEd. wel ooit eene Arminiaansche predikatie bijgewoond?’ -

‘Ik dacht dat het verboden was op die bijeenkomsten te gaan,’ zeide deze.

‘Dat is te zeggen,’ hernam BLEISWYK op een' gewichtigen toon: ‘het is verboden er te gaan uit godsdienstige oogmerken; maar om zijne nieuwsgierigheid te voldoen mag men er gerust heen trekken, en met dat oogmerk alleen ben ik er heen geweest.’ -

‘Eene fijne distinctie! - En was UEd. nog al voldaan over de predikatie?’ -

‘Denk je dat ik naar het gerammel van dien kwijlbaard geluisterd heb? om geen geld; maar naast mij zat een zoet zusje, dat de moeite wel waard was om gezien te worden: ik zeg ook niet, dat ik er een volgende reis niet weder heen trek: ik wil die kennis gaarne aanhouden.’ -

‘Ik zoude het u niet raden Jonker,’ zeide een deftig gekleed Heer, (die kort te voren de trappen van de Groote Zaal afgekomen, zich juist achter BLEISWYK bevond en zijne laatste woorden gehoord had) terwijl hij hem op den schouder tikte.

‘Aha! zijt gij het, mijn waarde Heer Fiscaal,’ zeide BLEISWYK, zonder van kleur te veranderen: ‘en waarom zoude UEd. mij dat niet raden?’ -

‘Omdat het UEd. eene fiksche som gelds zoude kunnen kosten,’ hernam de Fiscaal.

‘Eilieve zie eens!’ zeide BLEISWYK, met eene onveranderlijke koelbloedigheid zijn' halskraag in orde schikkende: ‘zoude de Justitie mij beletten, mij op eene onschuldige wijze te vermaken, hoe en waar het mij belieft? - Ik wil u de boete wel daags te voren te huis sturen; maar er heen gaan zal ik... of wil UEd. ook voor 't halfje met mij accordeeren?’ -

‘De Justitie treedt in geene accoorden,’ zeide de Fiscaal op een' strengen toon.

‘Kom! kom! Mijnheer VAN KINSCHOT!’ hernam BLEISWYK, lagchende: ‘ik ga naar de mis, naar de oefeningen, naar de Arminiaansche conventikels, naar de synagoog, naar de moskee des noods, zoo er hier eene gesticht wordt, overal waar het mij bevalt, en 't zal een kaerel zijn die het mij belet.’ -

‘Pas op, dat mijne dienders er u niet van daan halen, hernam de Fiscaal.

‘Pas maar zelf op, oude Heer!’ zeide BLEISWYK, de deftige houding des Fiscaals op eene koddige wijze nabootzende: ‘of 't zal u gaan als 't uwen

confrater VAN DER DUYN ging, toen hij die Rotterdamsche samenkomst bespiedde en met zijn' dikken kop tusschen de tralies, waar hij doorkeek, vast bleef zitten.' -

Dit antwoord verwekte een luid gelagch bij al de omstanders: alleen zij, die het dichtst bij den Fiscaal stonden, en hem niet gaarne tot vijand wilden hebben, stopten de punten hunner mantels in den mond of hielden er de hand voor om niet uit te bersten. De Fiscaal antwoordde niet, doch, den onbescheidenen jongeling met een' ontevreden blik aanziende, trad hij eenige stappen terug in 't gedrang.

'Ziet gij, zoo moet men met die Heeren van 't Gerecht omspringen,' vervolgde BLEISWYK, zich tot zijnen buurman wendende, die sints eenige minuten, zonder naar het gesprek met den Fiscaal te luisteren, de oogen op een der vensterramen van het Hof gevestigd had gehouden: 'doch waar kijkt UEd. na? - Aha! ik zie het al: het vorstelijk gezin is aan de ramen gekomen: zie eens, die aan dat middelste venster, met dien hoed met geele en roode veeren is Zijne Hoogheid: die met dat botte uitzicht, die naast hem staat, is de Kloning van *Boheme;*... maar gij kijkt naar een geheel verkeerd raam... ho ja! daar valt ook wat meer bezienswaardig te aanschouwen. Ik geef u geen ongelijk: die jonge Dame, die naast de Gravin Douairière LODEWIJK GUNTHER zit, is gands niet onooglijk. Het is de freule VAN SONHEUVEL, en die deftige Heer, welke achter haar staat, is de Ambtman MOM, die eerstdaags met haar trouwen zal.

Ik ben zelf op de partijen genoodigd: men zegt het staat haar maar half aan, een' man te trouwen, die zoo veel ouder is; doch zijne jaren zijn de ware reden niet van haren tegenzin: ik heb zelf van goederhand gehoord, dat de Baron eenen knaap had opgevoed, wien zij lief gekregen had en met wien zij had willen doorgaan.' -

'Dat is niet waar,' riep de andere uit, terwijl zijne oogen vonkelden en zijne hand het gevest van zijn' degen greep. BLEISWYK, die de reden van dit opvliegen niet bevroedde, trad eenigzins verzet achteruit, doch herstelde zich spoedig.

'Wat drommel gaat het u aan,' zeide hij: 'maak u om die freule niet dik; zij gaat toch met een' ander' in 't schuitje.' -

'Geene beledigingen meer,' zeide JOAN, (want niemand anders was de onbekende jongeling) en hief de vuist op om den onbedachtzamen jonker op eene gevoelige wijze zijn misnoegen te toonen, toen een algemeene kreet van *ruimbaan! ruimbaan! daar komt hij! daar is hij!* de menigte uit een deed stuiven en hem van zijne tegenpartij afdrong. Al ras vertoonden zich nu eene kompagnie schutters, welke de noodige ruimte op het Binnenhof maakte voor den optocht die haar volgde. De trein werd gëopend door twee hellebardiers, welke den Schout en Burgemeesteren begeleiden; op deze volgden de Procureur-Generaal, de Raadpensionaris en de Leden van den Provinciale Hove. Na deze kwamen wederom eenige burgers en vervolgens het voorname doel van het gejuich en de menigte, het voorwerp van het luid opstijgend hoezee

en verdoovend handgeklap, de Hof-Beer, met bloemen opgeschikt als een paaschlam en statig voort-kuierende (zoo statig als een varken mogelijk is) tusschen twee Bodens van de Utrechtsche Magistraat, die de twee einden vasthielden van een cierlijk lint, dat aan de hals van het beest vast gestrikt was; doch dit was slechts *pro forma;* want degene die de gangen van het varken werkelijk bestuurde, was een kloek landman, zindelijk na zijnen stand gekleed: deze was de voormalige eigenaar van het beest, en JOAN herkende alras in hem zijnen gullen gastheer GHERYT MAESSEN. Nadat de trein, welke door eenige burgers gesloten werd, het Binnenhof had rondgewandeld, geschiedde de overdracht, daarin bestaande, dat de Utrechtsche Bodens de einden van het lint dat zij vasthielden, aan de Bodens van den Hove overgaven. Dit geschied zijnde, bond men het dier aan den daartoe bestemden paal vast en ging de optocht ter zijde, om plaats te maken voor de doorluchtige toeschouwers, die het vette dier van dichte bij bezien kwamen. De vorsten vertoonden zich al spoedig op het Binnenhof, van een' aanzienlijken stoet hofjonkers en dames vergezeld; dan hunne nadering scheen weinig indruk op den onhoffelijken Hof-Beer te maken, die tegen den Stadhouder knorde, aan Z.M. van *Boheme* de tanden wees, en aan de Gravin VAN NASSAU den rug toedraaide met groote blijken van ongeduld. Dan, toen het trompetgeschal nogmaals herhaald werd, scheen het varken gramstorig te worden en eindelijk te begrijpen, dat het eene voor hem zeer vernede

-rende rol speelde; waarop het met hevigheid een' zijsprong nemende, het touw ('t geen, als BLEISWYK verhaald had, de ijzeren ketting en ring vervangen had) losrukte en, zonder aanzien des persoons, op de doorluchte toeschouwers aansnelde. Men beseft lichtelijk, welk eene verwarring door dien onver-wachten misslag van den slecht onderwezenen Hof-Beer ontstond: de adel vloog op zijde en tusschen het gemeen in: de Raadsheeren trapten in 't vluchten op hunne tabbaarden en rolden onder de schutters: 't gemeen vluchtte de hoftrappen op: de mans schreeuwden: de dames gilden: de jongens lagchten of raapten steenen op om er het varken mede te smijten: enkele onverschrokken lieden poogden den beer te keeren; doch het varken, door geenen tegenstand afgeschrikt, liep twee of drie menschen onder den voet en juist op de freule VAN SONHEUVEL aan, die waarschijnlijk mede door het woedende dier ware vertrapt geweest, ware niet haar trouwe minnaar nabij haar geweest. JOAN was, toen het dier losbrak, dadelijk tot bescherming zijner geliefde toegesneld: hij wierp zich snel als de wind op het dier en greep het bij de ooren met zooveel kracht dat het stil stond, en weldra door MAESSEN en anderen, die toegeschoten waren, in bedwang gehouden werd.

'ULRICA! mijn kind!' schreeuwde de Baron, naar zijne doodsbleeke dochter toesnellende: 'ben je gewond?' -

'Het is niets, mijn vader!' antwoordde zij, met eene gebrokene stem: 'laat ons van hier gaan.' - Deze woorden uitsprekende, zocht zij,

half buiten haar zelve, den arm haars vaders te nemen; doch zij miste haren greep en zoude ter aarde gestort zijn, had niet JOAN haar opgevangen.

‘Duizend kanonnen!’ riep de Baron: ‘hij ook hier!’ -

‘Had ik geweten, Heer Baron,’ zeide JOAN, de oogen nederslaande, ‘dat ik UEd. hier ontmoeten zoude, ik had UEd. mijne tegenwoordigheid gespaard; schoon ik mij jegens UEd. niets te verwijten heb.’ -

‘Met uw verlof,’ zeide MOM, hem naderende en ULRICA den arm aanbiedende: ‘ik zal wel voor de freule zorgen.’ -

‘UEd. had zulks wat vroeger moeten doen,’ zeide JOAN eenigzins geraakt, en, den hoed aflichtende, maakte hij eene statige buiging voor den Baron, waarna hij zich buiten den kring begaf en met een' haastigen tred het Binnenhof verliet. Naauwelijks was hij echter op het Buitenhof gekomen, met oogmerk om zich naar de huizinge van BRANDWIJK te begeven en daar de terugkomst van FREDERIK HENDRIK af te wachten, toen hij door iemand achterhaald werd, die hem op den schouder tikte en zich voor den Jonker VAN BLEISWYK herkennen deed.

‘Verschoon mij,’ zeide deze: ‘ik ben zoo even wat van u afgeraakt; echter niet zoo ver, of ik ben ooggetuige geweest van uwe heldendaad. Mag ik nu vernemen, welke betrekking er bestaat tusschen UEd. en die freule, wier partij UEd. zoo hevig genomen hebt, *re et verbis,* als de geleerden zeggen.’ -

‘Vermoedelijk wilt gij dit alleen weten,’ hernam JOAN, hem met een' toornigen blik aanziende, ‘om het heden avond te kunnen rondvertellen, en er bij te voegen, dat gij het van goederhand vernomen hebt.’ -

‘Misschien wel,’ hernam BLEISWYK lagchende: ‘nieuwsgierigheid is mijn zwak.’ -

‘En mijn zwak is,’ zeide JOAN, ‘geene onbescheidenheid te dulden: ik zoude u dus raden, mij alleen te laten, of het kon u slecht bekomen.’ -

Deze taal gëuit hebbende, sloeg hij de hand aan den degen; doch BLEISWYK, hem tegenhoudende, nam beleefdelijk den hoed af en verzocht hem, geen rumoer op straat te maken. ‘Zoo 't UEd. gelieft, uwe behendigheid tegen de mijne te meten,’ vervolgde hij, ‘zoo vindt gij mij tot uwe dienst bereid; doch laat ons dan naar het Bosch gaan, daar kunnen wij ons gevoegelijk eene lating geven: ik wil daar met UEd. vechten tot den middag, mits ik naderhand uwe geschiedenis maar verneme.’ -

‘Ha! dat is te veel!’ riep JOAN, ‘ik volg u terstond.’ -

‘Met verlof!’ riep eene barsche stem achter hem: ‘dat zal *nu* niet gebeuren. Dienaars! treedt voor.’ -

‘Houdt! wat!’ zeide BLEISWYK, zich omkeerende, tegen den Fiscaal, die degene was, welke gesproken had: ‘UEd. legt het er vandaag op toe, om mij in mijne vermaken te storen.’ -

‘Zwijg Jonker!’ hernam de Fiscaal: ‘uwe

aartigheden zijn thands hoogst onbetamelijk. Mijnheer!' vervolgde hij, zich tot JOAN wendende: 'gij zijt mijn gevangene: uw degen, als 't u gelieft.' -

'In geenen deele,' zeide BLEISWYK, terwijl hij JOAN, die den Fiscaal verbaasd aanzag, bij de hand nam: 'wat is dat voor een malle grap? ik zal niet dulden, dat een wakker gezel als deze edelman, door diefleiders achteraf gebracht worde.' -

'Jonker VAN BLEISWYK!' hernam de Fiscaal met eene ontzachgebiedende stem: 'gij, die zooveel weet, weet gij niet, dat hij, die schuldigen aan hoog verraad aan de Justitie onttrekken wil, zelf aan hoog verraad schuldig wordt?' -

'Aan hoog verraad!' zeide BLEISWYK, de armen latende vallen en de oogen half sluitende, terwijl hij op een' theatralen toon declameerde:

> Waar is zoo verre een plaats, zoo woest een wildernis,
> Die voor u, o mijn zoon! een zekre schuilhoek is?'[1]

'Aan hoog verraad!' herhaalde JOAN, met verbazing: 'wat is mijne misdaad?' -

'Die zal nader onderzocht worden,' antwoordde de Fiscaal: 'geef uw' degen over en volg mij. Ik zie u niet als een' onwillige aan, anders liet ik u knevelen, dat gij niet gaan kost.' -

'Dat zoude zeker de beste manier zijn om iemand te doen voortmarcheeren,' merkte BLEISWYK aan, die nimmer zijne blijgeestigheid verloor.

(1) VONDEL, *de Amsterdamsche Hecuba,* bl. 28.

‘Mijn goede vriend,’ vervolgde hij tegen JOAN: ‘of liever, mijn mislukte vijand! ik ruilde graag mijn' nieuwen hoed tegen de smeerige kalot van Ds. LAMOTIUS, dat ik u niet in zulke handen liet. De gevangenpoort is voorzeker geen vermakelijk verblijf; althands daarin komen al wie er gezeten hebben overeen; ik zelf heb er nooit gelogeerd: anders...’

‘Zoo UEd. niet verkiest te zwijgen, zal ik u die ondervinding bezorgen,’ zeide de Fiscaal.

‘Boe! boe! ik ga al heen,’ riep de onverbeterlijke snapper uit: ‘ik ga al heen, wees maar niet boos!’ Dit zeggende, verwijderde hij zich eenige stappen; doch terstond wederkeerende, greep hij JOAN, die tusschen de twee dienaren instond, bij de hand en zeide hem met drift, ja met gevoel: ‘vaarwel, Mijnheer! En zoo ge iets behoeft of verlangt, laat het dan maar weten bij WILLEM VAN BLEISWYK in 't Voorhout, die u helpen zal, waar hij kan en mag, ja, al mag hij niet.’ -

Na het uiten dezer woorden draaide hij zich om en snelde als een pijl uit een boog weder naar het Binnenhof om te vertellen aan ieder die 't hooren wilde, hoe de redder der freule VAN SONHEUVEL wegens hoog verraad was vastgezet.

‘Lichtzinnig, maar goedhartig,’ zeide JOAN, hem näoogende: ‘Heer Fiscaal! ik volg u waar het wezen moet: breng mij waar gij wilt. Sedert lang is mijn verblijf mij onverschillig.’ -

‘Wij zullen niet ver gaan,’ zeide de Fiscaal: ‘Mijnheer! hier is uw weg.’ -

Dit zeggende, toonde de Fiscaal aan JOAN de

ingang van den kerker boven de gevangenpoort, waar zij zich voor bevonden.

De gevangene kon de huivering niet bedwingen, die hem beving, toen hij, ingetreden zijnde, de zware deur achter zich hoorde toesluiten en de ijzeren grendels vastschuiven; daar hij zichzelven echter geen kwaad bewust was, en nog altijd hoopte, dat een bloot misverstand tot zijne gevangenneming had aanleiding gegeven, hervatte hij weldra zijnen vorigen moed en volgde onbeschroomd zijnen geleider. De cipier, of, gelijk men toen nog zeide, de stokbewaarder, bracht zijne gasten in een vrij ruim vertrek, hetwelk voor het verhooren was ingericht en welks wanden vercierd waren met de bevallige stoffaadje van allerlei soorten van boeien, kettingen, straf- en foltertuigen, blokken, schroeven enz., benevens eenige prenten en een paar oude schilderijen, beruchte strafoefeningen voorstellende, en andere voorwerpen, alle bestemd en geschikt om eenen akeligen indruk te maken op het gemoed van al wie tegen zijn' wil die plaats betrad. Achter eene soort van balie waren, gelijk aan JOAN naderhand bleek, twee gecommitteerden van den Hove gezeten, bezig met het verhoor van eenen gevangene, die met den rug naar de binnenkomende gewend stond, en wiens antwoorden de Griffier, die aan een bijzonder tafeltje gezeten was, vlijtig opteekende.

‘Mijne Heeren!’ zeide VAN KINSCHOT bij 't inkomen: ‘hier is de man in quaestie.’

-

‘Eén oogenblik slechts! Heer Fiscaal!’ zeide

een der gecommitteerden, een dik, log mannetje, wiens lomp en opgezet gelaat van verwaandheid en trotschheid glom: ‘wij hebben dezen zoo dadelijk afgepoeierd.’ -

De Fiscaal zette zich en JOAN bleef tusschen twee dienaars staan, niet ontevrede over dit oogenblik respijt, hetwelk hem veroorloofde zijnen toestand een wijl te overdenken en zich voor te bereiden zoo op de vragen, die hem gedaan zouden kunnen worden, als op de wijze, waarop hij antwoorden moest.

‘Gij blijft dus bij uwe hardnekkige ontkentenis van sedert uwe terugkomst hier te lande eenige predikatie gedaan of Arminiaansche vergadering bijgewoond te hebben?’ vroeg de Raadsheer, die zoo even gesproken had, den gevangene.

‘Ik blijf dit ontkennen,’ antwoordde deze, met eene vaste stem, welke aan JOAN niet onbekend voorkwam.

‘Vriendje! vriendje!’ hernam de Raadsheer, het hoofd schuddende: ‘ik zoude u raden van te bekennen: het konde anders slecht met u afloopen. Hebt gij het hok gezien, waar BYSTERUS en LINDENIUS in gezeten hebben, die even koppig waren als gij.’ -

‘God is mijn getuige, dat ik alleen de waarheid spreek,’ zeide de gevangene.

‘Wat doet des Heeren naam,’ vroeg de Raadsheer, ‘in den mond van een' schelm als gij, die gelooft, dat een kind voor zijne geboorte al verdoemd is?’ -

‘Dat is *ons* geloof niet,’ antwoordde de gevan

-gene, die een Remonstrant was, verbaasd over des Raadsheers onkunde: ‘UEd. Achtbare meent..’

‘Wil je 't mij leeren, vlegel,’ bromde de gewichtige man: ‘heb ik den *gepraedestineerden dief* niet gelezen, en heeft dat geen Arminiaan als jij geschreven?’ -

‘UEd. Achtbare gelieve op te merken,’ hernam de Remonstrant: ‘dat dit werkje STATII, met wiens gevoelen ik daarenboven geenszins overeenstemme, alleen *ironice* geschreven is, en er dus...’ -

‘*Erotice!*’ hernam de Raadsheer: ‘wat rammel je? ik heb er niets verliefds in gezien: kort en goed: dit kan ik je zeggen: overmorgen wordt je sententie gelezen: voor je leven naar *Loevestein,* zoo ik iets in te brengen heb: daar zal je *mores* leeren: onze haan kraait koning! wij zijn 't vet, wij drijven boven.’ -

‘Dan zijt gijlieden 't schuim,’ viel de gevangene in: ‘dat drijft boven 't vet.’ -

‘Onbeschaamde vlegel!’ riep de Raadsheer, heftig op de tafel slaande: ‘is het aan uwen Rechter, dat gij zulke antwoorden geven durft?’ -

‘Wanneer de Rechter zich niet schaamt, zijne gevangene te beschimpen, dan passen hem zulke antwoorden,’ zeide de Remonstrant.

‘Mijnheer DE VLAERE,’ zeide de andere Raadsheer, die een bedaard, ernstig man scheen te zijn, tot zijnen ambtgenoot, ‘wij hebben nog veel te verrichten, en uit dezen gevangene is niets meer te halen. Ware het niet verkieslijker, het verhoor te staken en den Heer Fiscaal niet langer op te houden.’ -

‘Zoo als gij wilt, Mijnheer SARTOR!’ antwoordde DE VLAERE, zeer te vreden van eene goede aanleiding te hebben om een' twist te eindigen, waarin hij de gelukkigste rol niet speelde. Dienaars! leidt den gevangene weg.’ -

De dienaars traden toe en geleidden den Remonstrant weg, zonder dat het JOAN gelukt was, deszelfs gelaatstrekken te zien. Zoodra dezelve vertrokken was, gaf de Raadsheer SARTOR aan onzen held een' wenk om de tafel, waaraan zij gezeten waren, te naderen.

Terwijl JOAN aan dit bevel voldeed, stond ook de Fiscaal op en trad aan de tafel: waarop het ondervragen een begin nam.

‘Uw naam?’ vroeg DE VLAERE.

JOAN zweeg en zag voor zich. De eerste vraag was voor hem de moeilijkste.

‘Wees niet beteuterd!’ zeide SARTOR, dit stilzwijgen aan vrees toeschrijvende. Geef ons openhartig antwoord. Hoe heet gij?’ -

‘Don DIEGO DE VELASCO.’ -

‘Zijt gij daar zeker van?’ vroeg de Fiscaal, JOAN scherp in 't gezicht ziende.

‘Deze naam is de laatste die mij gegeven werd. Vroeger noemde men mij JOAN VAN CRAEIHORST.’

‘Zeer wel!’ zeide VAN KINSCHOT, tegen de Raadsheeren langzaam met het hoofd knikkende, ten teeken van tevredenheid. DE VLAERE zette het verhoor intusschen voort.

‘Waar zijt gij geboren?’ -

‘Ik weet het niet.’ -

‘Gij weet het niet! - Wat is dat voor een

antwoord!' Hier trad de Fiscaal toe en fluisterde hem iets in 't oor: 'aha ja! *filius illegitimus!* - Waar opgevoed?' -

'Op den huize *Sonheuvel*.' -

'*Recte*. Waar laatst woonachtig?' -

'Ik heb laatst eenige dagen in *'s Bosch* doorgebracht: het vorige jaar heb ik in 't leger van Z.M. van *Boheme* gediend.' -

'Dat komt juist uit,' zeide de Fiscaal, een geschreven papier doorloopende, dat hij in de hand hield. 'Doch! indien de Heeren mij vergunnen, eene vraag te doen: 'waarom heeft de gevangene voor vier weeken het slot te *Sonheuvel* op eene zoo vreemde wijze verlaten?' -

'Ten einde mij naar *'s Bosch* te begeven.' -

'En met wien hebt gij daar omgang gehad?' -

'Met mijnen oom, Don LOUIS DE VELASCO, met den Heer Vicaris, met den Heer VAN GROBBENDONCK en met eenige Remonstrantsche uitgewekenen.' -

'Zoo! En hebt gij ook voor die Heeren eenige boodschappen, opgenomen te verrichten?' -

'Is dat mijn gandsche misdrijf?' vroeg JOAN, verbaasd: 'ja, dat heb ik; en hier is het paket, 't welk ik op mij had genomen te bezorgen aan..'

'Zwijg!' riep de Fiscaal met eene donderende stem, hem het paket uit de handen rukkende. 'Dit paket,' vervolgde hij langzaam, terwijl hij het met een somber oog van alle kanten beschouwde, en eindelijk voor de Raadsheeren nederlegde, 'zal meer onheil brouwen, dan ooit eenig ander hier te lande gedaan heeft. Uw leven zal af hangen van hetgeen hierin gevonden wordt.' -

‘Ik kan niet begrijpen,’ zeide JOAN, ‘welk kwaad er in steekt, brieven te bezorgen aan Zijne Doorluchtigheid. - Of is die ook eene *suspecte* persoon?’ -

De Fiscaal wierp hem eenen vreesselijken blik toe. ‘Het zal noodig zijn,’ zeide hij vervolgens tegen de Raadsheeren, ‘dat dit verhoor zonder eenigen getuige afloope. UEd. Achtbare zult hiervan het belang met mij gevoelen.’ -

‘Ongetwijfeld!’ zeide DE VLAERE, en gaf last aan de dienaars, buiten te staan, waarna hij aan JOAN een naauwkeurig verhaal afvroeg van alles wat zijne kennis met de Heeren, die hij in *'s Bosch* gesproken had, had voorbereid. Het gewicht eener openhartige bekentenis gevoelende, voldeed de gevangene vrij omstandig aan dit verzoek: zijn verhaal duurde des te langer, daar de Griffier, die alles naauwkeurig opteekende, hem zijne gezegdens meer dan eens herhalen deed.

Toen hij gëeindigd had, deden hem de Gecommitteerden eenige vragen betreffende de Arminiaansche ballingen, als b.v. of UYTENBOGAERT ter misse ging, of hij kennis met de Jesuiten hield, of hij raadsman van PEKKIUS ware, of DE GROOT dikwijls bij VELASCO aan huis kwam en dergelijke meer: de meeste dezer vragen bëantwoordde JOAN ontkennend: op sommige verklaarde hij niet te kunnen antwoorden.

‘Zullen wij thands het paket niet openen?’ vroeg eindelijk DE VLAERE aan zijnen ambtgenoot.

‘Vooraf,’ zeide deze, ‘wenschte ik den ge-

vangene te vragen of hem de inhoud van hetzelve bekend is.' -

'Zoover ik weet,' antwoordde JOAN, 'zijn het brieven, waarin de verbannen Heeren zich in de bescherming Zijner Doorl. aanbevelen.' -

'Het bevreemt mij,' merkte de Fiscaal aan, op een' straffen toon, 'dat gij zulke sprookjens vertellen durft op het oogenblik dat wij de stukken in handen hebben, welke u van logentaal zullen overtuigen. Of mijne berichten zijn valsch, of er moet geheel wat anders in die brieven staan.' -

'Dan zoude ik bedrogen zijn geweest,' zeide JOAN, de schouders ophalende.

'Waarlijk!' zeide VAN KINSCHOT, hem verachtelijk aanziende: 'wij zullen zien wie hier de bedrogene is.' - Het paket werd nu gëopend en de inhoud onderzocht.

'Mijn God!' riep SARTOR met verbaasdheid uit, toen hij den eersten brief den besten gelezen had: 'wie kon dat ooit geloven?' -

'Welk een afschuwelijk samenweefsel van verraad en list en huichelarij!' riep DE VLAERE.

'Laat ons voorzichtig zijn,' zeide hem zachtjens zijn ambtgenoot: 'deze brief is aan geen' gemeen' persoon gericht, noch tot iemand, die op losse gronden beticht mag worden. Die brieven kunnen zeer wel zijn opgesteld uit list, met het oogmerk om kwade vermoedens te werpen op hem aan wien het opschrift luidt. Jongeling! wie stelde u dit paket in handen?' -

'Mijn oom, Don LOUIS DE VELASCO.' -

‘Onbeschaamde!’ zeide DE VLAERE: ‘en gij zeidet, dat het brieven van de Remonstrantsche ballingen waren. Wat had uw oom daarmede te maken?’ -

‘Hij gaf mij die uit hunnen naam: ik had geen reden, zijne oprechtheid in twijfel te trekken. Heeft hij mij misleid, ik ben er onschuldig aan.’

‘Deze brieven,’ hernam SARTOR, zich tot den Fiscaal wendende, ‘zijn van zulk een' aart, dat wij, naar mijne gedachten, buiten voorkennis Zijner Hoogheid, geen stap verder in dezen doen kunnen.’ -

De Fiscaal zulks toestemmende, deed de Griffier de brieven weder in het paket, hetwelk, behoorlijk, gesloten, gezegeld werd.

‘Was het overbrengen van dit paket,’ vroeg toen VAN KINSCHOT aan den gevangene, ‘de eenige reden van uwe reis herwaarts?’ -

‘Onbewimpeld gesproken, neen: de Vicaris beloofde mij, dat, zoo ik hier eenige dagen bleef, zich veel ontwikkelen zoude, dat thands nog duister voor mij was.’ -

‘Gij erkent dus een zendeling van den Vicaris te zijn. - Wie hebt gij sedert uwe komst hier in *'s Hage* opgezocht?’ -

JOAN verhaalde zijne vruchtelooze gang naar het paleis van Zijne Doorluchtigheid.

‘Waarom hebt gij u niet aangemeld bij Z.M. den Koning van *Boheme,* onder wien gij voorgeeft te hebben gediend?’ -

‘Ik vreesde dat mijn nieuwe naam mij minder welkom zoude maken.’ -

‘Waarom niet bij den Baron VAN REEDE, uwen pleegvader?’ -

‘Omdat ik onbewust was van zijn verblijf alhier en Zijn Ed. bovendien tegen mij ingenomen is, uithoofde van een ongelukkig misverstand..’ -

‘Een ongelukkig misverstand! En gij hebt tegen zijn leven samengespannen met zekeren booswicht, die... doch dit misdrijf, als in de provincie *Utrecht* geschied, en van geen staatkundigen aart zijnde, valt niet onder 's Hofs jurisdictie. - Ik vrees, ik vrees, dat het slecht met u af zal loopen! alles toont duidelijk, dat gij u hier hebt zoeken schuil te houden.’ -

‘Dan ware ik heden morgen niet op het Binnenhof gekomen, waar iedereen mij zien kon,’ zeide JOAN, met drift: ‘doch, men zal zich nog bedenken, eer men mij op losse gronden verwijst. De Spaansche gezanten zullen niet dulden, dat de neef van Don LOUIS DE VELASCO...’

‘Ongelukkige logenaar! gij vleit u vergeefs,’ viel hem VAN KINSCHOT in: ‘gisteren sprak mij de Kantzelier PEKKIUS, kort voor zijn vertrek, en stellig betuigde hij mij, dat de gezanten zich uwer niet zouden aantrekken, vermits men u voor een' gelukzoeker hield.’ -

‘Dan is het beter, dat ik zwijge,’ zeide JOAN: ‘ik zie dat mijn verderf vast besloten is!’ -

‘Het verhoor heeft nu lang genoeg geduurd,’ zeide DE VLAERE, oprijzende: ‘stokbewaarder!’ -

De stokbewaarder en de dienaars traden binnen.

‘Breng dezen gevangene in goede verzekering. Zijne persoon is van het uiterste gewicht.’ -

‘Ja! om hem alleen te plakken, dat zal bezwaarlijk gaan,’ antwoordde de stokbewaarder: ‘doch ik zal hem bij dien Arminiaan zetten, die zoo even hier geweest is.’ -

‘Mijn eenig verzoek is,’ zeide JOAN, ‘dat mijn reiszak, die in de herberg *het Zotje* ligt, mij hier geleverd werde. Er zit eenige verschooning in, die ik wellicht zal noodig hebben.’ -

‘Die is hier al gekomen,’ zeide de Cipier: ‘ik had vergeten zulks aan de Heeren te zeggen.’ -

De reiszak werd terstond aangebracht, op de tafel gelegd en door den Fiscaal stuk voor stuk geledigd. Het eerste dat zich vertoonde, was een prachtige gouden keten.

‘Ei! ei!’ zeide DE VLAERE: ‘een kostbaar stuk werks: genoeg om een geheel boevenhuis om te koopen. Hoe komt Mijnheer aan dat pronkstuk?’

‘Het werd mij in mijne jeugd door de Gravin VAN NASSAU vereerd.’ -

‘Waarlijk! Nu, dit zal licht te bewaarheden vallen. - Maar wat is dat voor een boeltje? voor wien is dat poppengoed?’ vroeg DE VLAERE, toen hij zag dat de Fiscaal een pakje uithaalde, 't welk een volkomen, schoon wat ouderwetsch, kindergewaad behelsde.

‘Een stellig bewijs van hoog verraad,’ zeide JOAN, met een bitteren grimlagch.

‘Wat doet gij met kindergoed in uw valies?’ vroeg DE VLAERE.

‘Het zijn de kleederen, die ik aanhad toen de Barones VAN REEDE mij tot kind aannam. Ik had

die met mij naar *'s Bosch* gevoerd, om aan mijnen oom te vertoonen.' -

'Voeg die kleêrtjes bij de *preciosa,*' zeide DE VLAERE tegen den Griffier: 'de Baron VAN SONHEUVEL is bij Mevrouw VAN NASSAU gehuisvest, en wij zullen ons van de waarheid van 't een en 't ander gaan verzekeren. - Is er niets meer?' -

'Het komt mij voor,' zeide de Fiscaal, 'dat wij het overige veilig aan dien jongeling laten kunnen. - Stokbewaarder! breng uwen gevangene weg.' -

JOAN groette de Raadsheeren en den Fiscaal en volgde zijnen leidsman, die hem langs eenige trappen en gangen naar het kleine vertrekje bracht dat hem tot kerker bestemd was. Toen de deur openging, zag JOAN denzelfden gevangene, wiens stem hem bekend was voorgekomen, aan eene tafel zitten, bezig met in een klein bijbeltje te lezen. Hij rees op toen hij eenen deelgenoot zijner gevangenschap zag binnenkomen, en trad naar JOAN toe. Beide zagen elkander strak in 't gezicht; doch eer men tien had kunnen tellen, vielen zij met den uitroep van: JOAN! - HENDRIK! - in elkanders armen.

Achtentwintigste hoofdstuk.

Of zoo ick schuldigh ben en heeft het mij gemist,
't Is uit onnozelheit en zonder argh of list.
Vondel. *Gijsbrecht van Aemstel.*

'*Dies albo notanda lapillo!*'(1) zeide HENDRIK RAESFELT; want deze was het, welken JOAN zoo onverwacht begroette.

'Moet ik mijn' ouden speelmakker op zulk eene plaats terugvinden?' zeide JOAN.

'Maar hoe toch wist gij, dat ik hier gevangen zat?' vroeg HENDRIK.

'Waarlijk, mijn beste vriend!' antwoordde JOAN: 'ik was dezen morgen even weinig voornemens deze plaats als u te bezoeken.' -

'Gij komt dan niet vrijwillig? - Neen waarlijk, nu zie ik eerst, dat gij uwen degen mist. Hoe, mijn beste stokbewaarder!... moet deze Heer...'

'Uw maat zijn,' zeide de Cipier: 'juist geraden: en het doet mij genoegen, dat gij oude kennissen zijt. Hebt gij mij verder niets te zeggen? - Niet! - Dan wensch ik u een' vrolijken dag samen.' - Dit zeggende, vertrok hij.

(1) Deze dag moet met een witten steen geteekend worden!

‘Ik kan niet van mijne verbazing terugkomen,’ hernam RAESFELT: ‘wat kan den Jonker VAN SONHEUVEL op de Gevangenpoort brengen?’ -

‘Noem mij dien naam niet meer,’ zeide JOAN: ‘dien heb ik reeds lang verloren.’ -

‘Verloren? En door welk toeval? - Doch, ik bid, neem plaats.’ -

Beide gingen zitten en JOAN gaf aan zijnen vriend een beknopt verslag van zijne lotgevallen, waarna hij wederkeerig zijn verlangen te kennen gaf, om te weten wat HENDRIK op deze plaats gebracht had. RAESFELT voldeed aan dit verzoek en vertelde omstandig wat hem overkomen was. Wij zullen van dat verhaal alleen de hoofdpunten aan onze lezers mededeelen. HENDRIK was, gelijk wij vroeger gezien hebben, te *Amsterdam* bij eenen Juwelier geplaatst geworden om de negotie te leeren. Hij had aldaar zijne betrekkingen met de Remonstranten geenszins afgebroken; doch zijne studiën voortgezet en de geheime samenkomsten bijgewoond. Tot proponent aangesteld en de predikbeurten somtijds waarnemende, was hij gevangen gezet, en later, wegens herhaling, gebannen: sints had hij lang op de grenzen gezworven, tot hij eindelijk te *Mulheim* het briefje kreeg van zekeren VAN DYK, welke hem verzocht te *Tiel* te komen, ten einde aldaar over de belangen der Remonstranten te handelen. Wij hebben vroeger gezien, dat dit briefje door EUGENIO geschreven was en aanleiding gaf tot het misverstand, dat JOAN te *Tiel* bijna zoo duur was te staan gekomen. Te *Nymwegen* echter was RAESFELT reeds gevangen genomen en dadelijk naar

's Hage gezonden, waar hij sedert dien tijd op de Gevangenpoort gezeten had.

'En,' zeide JOAN, 'zoo als ik heden meen gehoord te hebben, zult gij dezen kerker niet verlaten dan voor de Loevesteinsche gevangenis.' -

'Ik ben niet gelijk degene, die geene hoop hebben,' antwoordde RAESFELT: 'God heeft de drie mannen in den vijerigen oven niet vergeten: en Hij vergat ook mij niet, toen ik uit de diepte tot Hem riep. Hij zond mij eenen engel.' -

'Of eene engelin?' viel JOAN in, glimlagchende om de opgewondenheid, welke zich in de blaauwe, minzame oogen des proponents en op zijne zachte wezenstrekken vertoonde.

'De zachte RACHEL was de dochter des norschen LABANS: God vermurwde het hart van des stokbewaarders dochter, en deed mij in haar eene geloofsgenoot vinden.' -

'Wat nu!' vroeg JOAN: 'is de dochter van onzen vriendelijken huisbaas een Remonstrantinnetje, en verliefd op een' gevangene, die nog daarenboven een Remonstrantsche proponent is! Nu waarlijk! dan moet ik zeggen, dat de Justitie wel dubbel waakzaam worden mag. En is die liefde zoo plotsling in den kerker ontstaan?' -

'Om u de waarheid te zeggen, neen. Ik kende haar reeds in *Amsterdam,* waar zij bij de zuster van mijnen Patroon het mutsenmaken leerde: zij is hier slechts sedert een paar maanden teruggekomen en bezorgt de huishouding van dit gesticht. Somtijds brengt zij den gevangenen hun eten: wij zagen ons weder: de oude betrekking keerde, en..'

‘En binnen weinige dagen verliest de stokbewaarder zijne dochter en zijnen gevangenen!’

‘Zij heeft mij stellig beloofd, dat, zoo ik veroordeeld werd, naar *Loevestein* te worden overgebracht, zij alles in het werk zoude stellen, om mij voor dien tijd te doen ontsnappen. - Doch, nu gij de deelgenoot mijner elende geworden zijt,’ vervolgde HENDRIK, JOAN met warmte de hand drukkende, ‘zal ik dezen kerker niet verlaten, zonder dat gij mij vergezelt.’ -

‘Ik stel dit blijk van vriendschap op hoogen prijs,’ zeide JOAN; ‘maar verlang er geen gebruik van te maken: ik hoop alleen, dat mijne zaak onderzocht worde; dan kan het niet missen of mijne onschuld moet erkend, en ik in vrijheid gesteld worden.’ -

‘Vlei u daar niet mede,’ zeide HENDRIK: ‘vurig zoude ik wenschen, u eenige de minste hoop op vrijspraak te kunnen geven; doch, naar hetgeen gij mij verhaald hebt, zijn alle bewijzen tegen u: en gij bezit hier geen' vriend, geen' raadsman, die u den minsten bijstand zoude willen verleenen of eenigzins voor u in de bres springen. De Baron beschuldigt u van een' aanslag op zijn leven te hebben gesmeed: de Ambtman heeft zich koel en afkeerig jegens u vertoond: uwe Brabantsche betrekkingen werken in uw nadeel: de stokbewaarder, die getuige was van onze wederzijdsche blijdschap, zal niet nalaten te vertellen, dat gij in mij weder eenen Arminiaanschen medeplichtige hebt gevonden: in 't kort, alles loopt tegen u samen. Geloof mij, en vertrouw niet te veel op uwe on-

schuld. Men spot hier te lande niet met de beschuldigingen wegens hoog verraad. Zij, die zich niet ontzagen het eerwaardige hoofd van onzen grootsten staatsman te doen vallen, zullen er waarlijk geene gewetenszaak van maken, om iemand te veroordeelen, die, als gij, noch bewezen diensten, noch groote betrekkingen, noch hooge jaren voor zich kan doen pleiten.' -

'Mij dunkt, hier is een groot verschil,' zeide JOAN: de Advocaat had het land verraden, en ik...' -

'Zoo zegt gij, Contra - Remonstranten!' zeide HENDRIK: 'wij oordeelen er anders over; doch dat daargelaten. Nog eens, verzuim de gelegenheid ter ontkoming niet, indien zij u eenmaal wordt aangeboden.' -

'Wij zullen zien;... doch zeg mij, zal ik uwe schoone niet zien?' -

'Zij zal mij niet bezoeken,' antwoordde HENDRIK, 'ten einde geene vermoedens op te wekken, voor dat het uur mijner redding daar is.' -

Hier werd het gesprek der beide vrienden gestoord door het binnenkomen van een' der suppoosten, die het middageten bracht, uit eenen schotel brij en een brood bestaande. Dadelijk na zijn vertrek, sprak HENDRIK een kort gebed uit en zette zich aan 't eten, met eene gretigheid, die JOAN, wiens eetlust door de omstandigheden merkelijk verminderd was, met verbazing sloeg.

'O! indien gij eenige dagen hier doorgebracht had,' zeide HENDRIK, 'zoude het u niet verwonderen, dat men ook op de Gevangenpoort tegen

den middag honger kan hebben; maar ik heb nog eene andere reden waarom ik den schotel ledig wilde hebben. Ik verlang nog meer denzelven van onderen, dan van boven te zien.' -

'En waarom dat?' vroeg JOAN, verwonderd over deze verkiezing.

'Raadt gij het niet? Die tinnen schotel is de zwijgende bode, waarvan mijn TRUITJE en ik ons bedienen, om ons mede te deelen wat van belang voor ons zijn kan.' -

Heerlijk bedacht,' zeide JOAN, opspringende: 'dan zal ik u helpen om het adres van den brief open te maken.' Dit zeggende, begon hij mede te eten, en binnen weinige oogenblikken was de schotel ledig. Toen draaide HENDRIK denzelven haastig om, en ontcijferde, na een wijl zoekens, de letters S.[12] M., welke met de punt van een mes op denzelven gegriffeld waren.

'Een zeer duidelijke missive,' zeide JOAN: 'de drommel haal mij, zoo ik er iets van begrijp. Het heeft veel van het merk van een hemd.' -

'Ik begrijp die des te beter,' hernam zijn vriend: 'S. is *Sondag,* dat is morgen: M. beteekent *Maandag,* en 12 is middernacht: zijnde het uur tusschen die beide dagen, waarop ik mij tot de vlucht zal moeten gereed houden.' -

'Waarlijk!' zeide JOAN, 'indien de middelen ter ontkoming even schrander zijn uitgedacht als uwe wijze van briefwisseling te houden, dan durf ik u eenen goeden uitslag voorspellen!' -

Het geschrevene werd wederom zoo goed mogelijk uitgewreven, opdat de bediende des Cipiers het

niet lezen zoude; en weldra keerde deze terug, om den ledigen schotel te halen, en tevens om eenen bezoeker bij de gevangenen in te leiden, welken deze, met de grootste blijdschap voor den Predikant RAESFELT herkenden.

'Gij hier, mijn vader!' riep HENDRIK: 'o nu is alle hoop nog niet voor mij verloren.' -

'Ik herleef, nu ik u wederzie,' zeide JOAN: 'gij althands kunt getuigen, dat mijn vertrek van *Sonheuvel* plichtmatig was.' -

'Ik dacht niet,' zeide de Predikant, terwijl hij de vochtige oogen ten hemel hief, 'dat, toen ik mij bewegen liet om den Heer Baron naar deze plaats te vergezellen, alwaar ik tevens de hoop koesterde van eenen drukker te vinden voor mijn werk over *Psalm* CXLVII, mij hier zulk een treurige plicht verbeidde als het vertroosting bieden aan twee deerniswaardige gevangenen, waarvan de een mijn vleeschelijke, en de andere, zijnde mijn leerling, mijn geestelijke zoon is.' -

'Onze gevangenneming was u dus bekend?' vroeg JOAN.

'Die van mijnen zoon vernam ik dezen morgen van mijn' godvreezenden ambtgenoot D^{m}. LAMOTIUM, en de uwe, JOAN! van den Heer Baron, aan wien zekere Jonker VAN BLEISWYK, die als een PETRUS tegen u opstond, dezelve verhaald moet hebben.'

'Hij heeft mij eene weldaad bewezen, zeide JOAN, hem de hand drukkende, 'door mij het bezoek te verschaffen van eenen raadsman als u. Doch HENDRIK heeft oudere en nadere rechten, en ik wil, niet u alleen laten, want ik zie geene kans

om mij te verwijderen; maar althands uw onderhoud niet stooren.' - Dit zeggende, ging hij in een' hoek van het vertrek zitten, zonder zich in het gesprek tusschen vader en zoon te mengen.

'Zoover,' zeide RAESFELT tegen HENDRIK, 'heeft uw kettersche afval u dan gebracht?' -

'Strekt mij mijne gevangenis tot schande, lieve vader?' vroeg deze: 'heeft niet DANIEL, hebben niet de Apostelen op gelijke wijze in den kerker gezeten en om Christi wille smaadheid geleden?' -

'Vergelijkt gij, gij afvallige! u bij die heilige mannen Gods? - Ach! ik vleide mij nog, dat aan u, die als een MANASSE den Baäl gediend hebt, de kerker als aan hem tot bekeering en boetedoening zoude aanleiding geven; dan ik zie te wel hoezeer ik mij bedrogen heb.' -

'Lieve vader!' zeide HENDRIK, met aandoening, terwijl hij den slinkerarm om zijns vaders hals sloeg en met de rechterhand deszelfs beide handen drukte: 'lieve vader, laat ons een onderwerp vermijden, dat niets dan bitterheid in stede van liefde, en verwijdering voor toenadering geven kan. De oogenblikken zijn kostbaar. God weet, of ik u immer wederzie: overmorgen wellicht vertrek ik voor mijn leven naar *Loevestein*. O! dat wij ons dan de oogenblikken ten nutte maken: misschien is het de laatste reize, dat ik u om uwen zegen smeken mag.' -

Mijnen zegen hebt gij, mijn zoon!' zeide RAESFELT, opstaande en de beide handen boven het hoofd zijns zoons uitstrekkende: 'ach! mocht hij de kracht bezitten, om u af te leiden van het ver-

derfelijke doolpad dat gij gekozen hebt. Dan God alleen kent de harten: niemand kan tot Hem komen, dan die door den Geest tot Hem geleid wordt. Hij zal aan duizend geslachten langmoedigheid betoonen: dit was Zijne belofte aan Zijn bondsvolk: en ook in u, mijn zoon! moge dezelve om mijnent wille bewaarheid worde!' -

'God loone u, mijn vader!' zeide HENDRIK, zijne handen met kussen bedekkende: 'de God des vredes en der genade bevestige deze uwe woorden. Hij moge mij, indien ik feile, genadiglijk vergeven, gelijk gij mij vergeeft; want zoo ik dwale, het is uit onwetenheid en niet uit boozen wil.' -

Toen de aandoening, die hen wederzijds beklemde, eenigzins bedaard was, vonden beide kracht genoeg, om met meer bedaardheid elkanders weetlust te voldoen omtrent de lotgevallen, die hen sedert hunne scheiding waren overkomen; in welk gesprek JOAN zich spoedig mengen kon.

Nadat deze ook van zijne lotgevallen aan den Predikant een kort bericht gegeven had, verzocht hij van denzelven te mogen weten of het waar was, dat, gelijk BLEISWYK verhaald had, ULRICA eerlang verloofd zoude worden. RAESFELT bevestigde zulks.

'En is de Baron altijd evenzeer op mij vertoornd?' -

'Ongetwijfeld!' antwoordde de Predikant: 'niet zoo zeer omdat gij den Jesuit hebt laten ontvluchten, als om dat ongelukkige briefje, dat gij geschreven hebt.' -

'Ik heb geen Jesuit laten ontvluchten en ook

geen briefje geschreven,' zeide JOAN: 'aan wien was dat briefje gericht?' -

'Waarschijnlijk aan uwen boozen medemakker,' zeide RAESFELT.

'Het was nagemaakt! Ik herinner mij niet iets geschreven te hebben.' -

'Het was duidelijk uwe hand: ik heb die te lang gezien om dezelve niet dadelijk te herkennen. Wat het briefje betreft, ik heb er, meen ik, eene kopij van gehouden.' - Dit zeggende, haalde hij zijne brieventasch voor den dag, zette zijnen bril op en vond, na lang zoeken, een afschrift van het fragment, 't welk in JOANS kamer op het huis te *Sonheuvel* ontdekt was.

'Is dat alles?' vroeg JOAN, toen hij het gelezen had: 'welk een geluk, dat ik u kan overtuigen dat dit briefje, in zijn geheel gelezen, niets misdadigs bevat.' - Dit zeggende, opende hij zijn zakboekje en nam er een paar blaadjens uit, welke hij den Predikant overhandigde.

'Men passe deze stukken bij het fragment,' zeide hij, 'en het zal dadelijk blijken, of de inhoud van mijn briefje misdadig was.' -

De Predikant beloofde, dat hij den volgenden dag reeds zich bij den Baron zoude aanmelden om hem de vereischte opheldering te geven omtrent een punt, dat hem zoo diep getroffen had. Kort daarop kwam de stokbewaarder en gaf hem te kennen, dat zijn bezoek volgens de voorschriften van het gevangenhuis niet langer duren mocht.

'Vaartwel dan, mijne kinderen!' zeide de vroome man, de beide jongelingen omhelzende:

‘God schenke u kracht in uwe beproevingen: op morgen ziet gij mij niet weder! want er staat mij een gewichtig werk te doen, waar ik u eerst na den uitslag kennis van zal mogen geven. Ik hoop, dat ik den dag des Heeren niet ontwijden zal, door er eenige uren aan te besteden: want daar staat geschreven, dat men wel moet doen ook op den Sabbath.’ Met deze woorden liet hij de beide vrienden, na een herhaald en aandoenlijk afscheid, alleen; terwijl hij zich naar den Predikant LAMOTIUS begaf, bij wien hij gedurende zijn verblijf in *'s Hage* huisvesting genoot.

Na zijn vertrek viel er niets vermeldenswaardig meer in de gevangenis voor: JOAN en HENDRIK bleven laat zitten praten en gingen eindelijk welgemoed ter ruste. Wij zullen hen voor een wijl in hunnen kerker laten, om onzen ouden vriend, den Baron VAN SONHEUVEL te bezoeken, die met zijne dochter en gevolg zijn' intrek bij de Gravin VAN NASSAU had genomen.

De dag, die op JOANS gevangenneming volgde, was, gelijk RAESFELT had aangemerkt, een Zondag. Na den afloop der kerktijden, zat de Baron, daar het weder regenachtig was, en hem het wandelen door de stad niet behaagde, in de door hem betrokkene kamer met zijnen getrouwen BOUKE te praten.

‘Zie zoo!’ zeide deze: ‘aan alle dingen komt een eind. Morgen zal dan de verlovingsdag zijn. De booien hier wenschten al, dat het twaalf ure in de nacht ware.’

-

‘En dat waarom?’ vroeg hem de Baron.

‘Wel! dan was de Sabbath om, en zij zouden kunnen beginnen om het huis onderst boven te keeren en overal bloemkransen, eerpoorten, festoenen en lovertakken te plaatsen.’ -

‘Ik woû ook dat ik het al zag,’ zeide VAN REEDE: ‘ik weet niet wat er aan hapert, maar ik ben niet op mijn gemak. Die satansche brief maalt mij door 't hooft. Toen ik hem kreeg, vond ik hem zeer duidelijk, en nu begrijp ik er geen stom woord van.’ -

‘Welke brief is het, die UEd. kwelt?’ -

‘Weet je dat niet? - Ja 't is waar, ik heb je niet verteld, dat ik door middel van den Ambtman, die hem bezorgd heeft, een' epistel aan wijlen mijn vrouws vader, mijn oom, den Priester geschreven heb om zijne toestemming tot ULRICAAS huwelijk.’ -

‘Welnu?’ -

‘Welnu! daar is antwoord op gekomen, nu ruim veertien dagen geleden: ik heb den brief bij mij: luister eens hoe het klinkt:

> “Mijn waarde neef!
> Indien ik, door mijne goed- of afkeuring te schenken aan het huwelijk uwer dochter gëacht moest worden een mij van nature toekomend recht te vervullen, zoo zoude ik weigeren mijne stem ten dezen uit te brengen; want de banden des vleesches, welke mij aan u en de uwen hechteden, zijn verbroken en te niet gegaan, sedert ik den geestelijken staat omhelsd heb. Doch vermits het, gelijk ik het uit uwe missive verneme, de uiterste begeerte van ULRICAAS stervende moeder geweest is,

dat zij niet dan met mijne toestemming huwen zoude, en ik derhalve niet als bloedverwant, maar krachtens beschikkinge der overledene mij voor of tegen haren echt verklare, zoo meen ik mij hiertoe gerechtigd te kunnen houden. - Ik, AMBROSIUS, Groot Vicaris van den Heiligen Stoel in de Nederlanden, verklare bij dezen, dat, indien Jonkheer JACOBUS MOM, Ambtman in Maas en Waal, zich geschikt acht om Jonkvrouwe ULRICA VAN REEDE *tot Sonheuvel* gelukkig te maken, en indien gezegde Jonkvrouwe ULRICA met haren vrijen wil gezegden Jonkheer J. MOM tot man wil aannemen, ik mij geenszins tegen hun huwelijk verzet; maar daaraan mijne volle toestemming verleene, mits de verloving niet eer plaats hebbe dan op Maandag den 28sten Junij des jaars 1621.

AMBROSIUS,
Gr. Vicaris."

'Welnu! wat zegt ge van dat duidelijke stuk?' vroeg de Baron, na het ten einde gelezen te hebben.

'Had UEd. mij dat eerder laten lezen,' antwoordde BOUKE, het hoofd schuddende, 'ik zou er nog al reden in gevonden hebben, om dat huwelijk vooreerst niet te laten doorgaan.' -

'Zoo!' -

'Wel ja! want UEd. kan toch niet ontkennen, dat de Ambtman, al is hij nog zoo een best, braaf man, toch niet best geschikt is om eene vrouw gelukkig te maken: en ten tweede (behalve dat het Paapsch is om van eenen vrijen wil te praten) zoo geloof ik, dat als dat smalle stuk schrifts van JOAN niet gevonden ware, Freule ULRICA liever op hare

bloote voeten van hier naar *Sonheuvel* ware geloopen, dan hare hand te geven aan al de ambtlieden van de waereld.' -

'Zwijg, BOUKE! en spreek van dien schavuit niet meer, die nog al zoo onbeschaamd is om zich op lichten klaren dag hier in *'s Hage* voor onze oogen te vertoonen, op eene plaats, die zoo vol van menschen is als deze.' -

'Neem het mij niet kwalijk, Heer Baron! Ik kan het maar niet verduwen, dat UEd. dien armen jongen zoo hard behandelt! wat weergaas, dat hij zich hier vertoont is een bewijs dat hij het licht niet schroomt. Als hij zco groote schuld had, kwam hij niet waar menschen zijn. Steek uw vinger in de aard, zie in wat land ge zijt: 't beste brood leit men op 't venster en er vliegen geene uilen bij valken.' -

'Zot! zoude hij niet op *Sonheuvel* zijn gebleven, indien hij geene kwade conscientie had bezeten? Zoude hij dien vervloekten Jesuit wel verlost hebben, indien zij geen maatjens waren geweest?' -

'Praatjens! dat *hij* hem verlost heeft is nog zoo zeker niet. UEd. weet, dat TEUN WEZER die nacht ook op het slot is geweest en sints nooit weder voor den dag is gekomen: de ekster kan haar hippelen niet laten! lam! lam! is des wolfs vesperklok: eens een strooper, altijd een strooper: en al is hij mijn neef, zoo houd ik hem toch voor een grooten schoelje - en wat betreft, dat JOAN weggereisd is zonder boe noch ba te zeggen, - Dominé zegt immers zelf, dat hij niet anders doen

kon, omdat hij u voor den moordenaar zijns vaders hield.' -

'Ei wat! Dominé weet op dat stuk niet wat hij zegt: de schuld van den jonge is zonneklaar: hij zit immers nu al weêr achter de tralies: ik denk er hem niet van daan te halen ... en dan zoo een lafbek! heeft hij wel eens op de plaats, waar hem de Heer VAN BOTBERGEN wachtte, durven verschijnen?' -

'Dat was wel deugdelijk zijn voornemen, toen hij naar het Lischboschje ging.' -

'Dat maakte hij jou en de ganzen wijs; maar hij loog door zijn ziel: want BOTBERGEN had hem op eene andere plaats bescheiden, waar hij den gandschen dag vruchteloos op hem gewacht heeft.'

'Een knapuiltje van BOTBERGEN, waar UEd. geen geloof aan slaan moest. Heeft die pogchhans zich gisteren wel eens bij de Hof-Beer durven vertoonen, omdat hij bang was dat de Koning van *Boheme* hem zien zoude; - ofschoon de heele Koning van *Boheme* met een blaas met boonen is weg te krijgen?' -

'Wat leuter je toch? Is de gandsche waereld niet overtuigd, dat JOAN een schelm en een lafbek is?' -

'De gandsche waereld is niet overtuigd; want *ik* geloof het niet en Dominé en de Freule ook niet: dat heb ik gisteren gemerkt, toen zij van het Hof terugkwam.' -

'Zoo! waar heb je dat aan gezien?' -

'Tut! tut! Heer Baron! men ziet aan 't been wel, waar de hoos gescheurd is; had ze geen rood

bekreten oogen en bleeke wangen toen zij van JOAN sprak? en heeft de Ambtman wel een zoet woordje van haar gekregen?' -

'Kom! kom! gekheid!' -

'Ik wil wedden, Heer Baron! dat als ik naar hem toeging en zeide: Jonker! de oude Heer heeft berouw over zijn drift en...'

'Ik er berouw over hebben? - Ge raast, BOUKE!' -

'En wil u gaarne eens weder zien: en, zoo hij uw vader heeft doodgeslagen, dat was in een' wettigen strijd. - En, als hij dan hier kwam...' -

'Hij zal hier wel van daan blijven,' zeide de Baron: 'zit hij niet in eene kast, daar hij niet zoo licht uit kan raken?' -

'En als hij dan hier kwam,' vervolgde BOUKE, zonder zich aan zijns meesters gezegden te stooren, en voor UEd. stond met de tranen in de oogen en dat vriendelijk, innemend gelaat, dat hij altoos gehad heeft, en tot UEd. zeide...'

'Hij zoû den bek wel houden! - Is de kaerel dol?' -

'En tot UEd. zeide: Mijnheer VAN SONHEUVEL! ik heb UEd. altijd géeerd en lief gehad en ben uwe achting nimmer onwaardig geweest: en die anders spreken zijn schelmen: en als hij zich dan voor UEd. nederwierp en...'

'Het zal nooit zoo ver komen,' zeide VAN REEDE, zich met zijn' stoel omdraaiende.

'En UEd. de hand kuste en die met heete tranen bevochtigde.. wat zoude UEd. dan doen?'

‘Dan zoude ik... dan zoude ik... maar dat zal nooit gebeuren.’ -

‘Dan zoude UEd. uwe armen om zijn' hals slaan, Heer Baron! en tegen hem zeggen: knaap! laat ons alles vergeten en vergeven, en weder als voorheen leven gelijk vader en zoon.’ -

De Baron rees op zonder een woord te spreken en liep eenige reizen het vertrek op en neder, terwijl zijn gelaat duidelijk blijken droeg van een' gemoedsstrijd, die in zijn binnenste kampte.

‘Maar die satansche brief!’ zeide hij eindelijk, stilstaande.

‘Aha!’ zeide BOUKE: ‘die brief! ja dien heeft hij geschreven, dat kan niemand loochenen.’ -

‘Welnu? - En levert die geen genoegzaam bewijs op?’ -

‘Als hij in zijn geheel werd gelezen, dan misschien!’ -

‘Ja! wie kan hem in zijn geheel doen lezen?’

‘Dat kan ik,’ zeide BOUKE met een' zegevierenden blik, en haalde twee stukjens papier voor den dag.

‘Wat zijn dat?’ vroeg de Baron, er een haastig opnemende: ‘is dat niet JOANS hand? Hoe kom je daaraan?’ -

‘Dat zal ik UEd. zeggen: straks, toen UEd. aan 't kuieren was, is Dominé hier geweest. Die heeft JOAN in zijne gevangenis bezocht en zijn' zoon ook, die er voor armianerij zit.’ -

‘Zijn zoon? Die arme HENDRIK! ik beklaag hem.’ -

‘Ik ook; maar dat doet niets ter zake: toen

Dominé hoorde, dat UEd. er niet was, zei hij, dat het hem bijzonder leed deed, omdat hij niet wachten kon; want hij had nog drok werk: en toen vroeg hij mij, om u deze stukjens te geven, die, naar zijn zeggen, bij den gevonden brief behooren.' -

'Dan kunnen wij terstond den gandschen inhoud weten,' zeide de Baron, en haalde het fragment voor den dag, hetwelk in JOANS kamer op *Sonheuvel* gevonden was. De stukken, welke Dominé had medegebracht, werden aan weêrskanten van hetzelve gelegd en leverden te samen een geheel op, van den volgenden inhoud:

Het bewijs uwer nooit volprezen goedheid, dat
ge mij heden deed toekomen heeft mij ten minste
van eene smart verlost, door mij de zekerheid te
geven, dat uw e dele boezem aan de zoo ongerijmde
als onverdien de beschuldiging en, welke tegen mij
worden ingebracht, alle geloof blijft wei geren. Neen,
mijne ULRICA! hij, die den naam van uw' vrien d verdienen
mocht, hij is nog en ten vollen uwer waardig. Misschien
zal het mij in het eerst bezwaarlijk vallen aan den
waarden Heer Baron de vermoedens te ont nemen; doch
houd u des verz ekerd, de tijd zal mij rechtvaardigen,
en den sluijer doen vallen, die mijne handelingen
nog bedekken moet, en aan de geheele waereld
toonen, dat de Heer van Sonheuvel in mij geenszins
zijn' vijand, veelmin zijn moordenaar heeft groot-
gebracht. geheel de uwe.

J.

‘Wat drommel!’ riep VAN REEDE, na gelezen te hebben, ‘dat briefje luidt aan ULRICA. Wat hebben wij daarmede noodig?’ -

‘Is dat de toon van een' schelm?’ vroeg BOUKE.

‘Ik weet niet,’ zeide de Baron: ‘doch wat doet hij aan ULRICA te schrijven?’ -

‘Wel kijk! heeft hij niet honderdmalen aan de Freule geschreven? Is dat zijn eenigst kwaad? Heer Baron! wie een hond wil slaan, vindt licht een' stok; maar ik begin waarachtig te geloven, dat UEd. lust hebt, een' stok te vinden.’ -

‘Zwijg, BOUKE!... weet je wat, - morgen komt Zijne Hoogheid hier; dan zal ik, dat beloof ik u, over JOAN spreken: en heeft hij geen schuld, dan zal hem alles dubbel en dwars vergoed worden.’ -

Terwijl hij sprak, trad een der dienaars der Gravin binnen, en zeide hem dat de Heer Fiscaal VAN KINSCHOT bij Mevrouw de Douairière was en op Z. Ed. wachtte.

‘De Fiscaal!’ zeide VAN REEDE, terwijl hij den bedienden volgde: ‘wat moet die?.. aha! nu begrijp ik het... hij zal mij over JOAN komen ondervragen.’ -

Op deze wijze bij zich zelven mompelende, trad hij in het zijvertrek, waarin de Douairière met den Fiscaal nederzaten.

‘Mijnheer VAN SONHEUVEL!’ zeide deze: ‘ik ben zoo vrij geweest, mij bij Mevrouw de Gravin te laten aanmelden, om haar zoowel als UEd. te vragen, of Uwe Edelheden ook kennis dragen aan eenige voorwerpen, gevonden bij zekeren jongeling,

onder den naam van JOAN door UEd., Heer Baron, op den huize *Sonheuvel* grootgebracht.' - Dit zeggende, leide hij een pak op de tafel en opende het.

'Deze ketting,' vervolgde hij, 'beweert gemelde jongeling van Mevrouw de Gravin te hebben ontfangen.' -

'Ik herken die,' zeide de Gravin: 'zij was het loon voor de gewichtige dienst, die hij mij, nog een knaap zijnde, bewezen heeft.' -

'En deze kinderkleêren,'... vervolgde VAN KINSCHOT.

'O! die herken ik,' zeide VAN REEDE: 'het is het pakje, dat hij aanhad, toen ik hem vond. Hij neemt het altoos met zich, even als of hem dat wat helpen zoude,' -

'Ik herken het fatsoen,' zeide de Gravin, terwijl een traan in hare oogen blonk. 'Juist zulke kleedertjes droegen de kinderen in dien tijd. Mijn kleine ULRICH had een soortgelijk jurkje... Is het mij vergund?' Dit zeggende, nam zij het pakje op, ontrolde het, bekeek het eerst met belangstelling, vervolgens met aandacht en eindelijk met eene scherpe naauwkeurigheid.

'Indien Mevrouw het pakje nog wat houden wil,' zeide de Fiscaal, 'zoo heb ik er niets tegen. De Justitie stelt er geen verder belang in: het kan dus aan den eigenaar worden teruggegeven. UEd. zal mij verschoonen, indien ik thands van hier moet vertrekken. Ik heb heden avond nog zaken te verrichten, welke geen uitstel kunnen lijden.' -

‘Mijn God! wat is dat? wat scheelt Mevrouw?’ riep VAN REEDE eensklaps verschrikt uit.

De Gravin had het jurkje uit hare handen laten vallen: eene doodelijke bleekheid had zich over haar gelaat verspreid en zij was bewusteloos in haren stoel gezegen.

Op het gefluit en geroep van den Baron, schoten de ontstelde huisgenooten toe: het duurde niet lang, of de Gravin kwam weder bij haar zelve.

‘Om Gods wil!’ waren hare eerste woorden: ‘waar is die knaap? hoe komt hij aan dat jurkje?’ -

‘Die knaap zit in de gevangenis, Mevrouw,’ zeide de Baron.

‘Dan wil ik terstond naar die gevangenis toe. Laat FEURICH dadelijk inspannen, en...’

‘Mevrouw! men laat niemand bij de gevangenen,’ hernam VAN REEDE: ‘zonder verlof van den Fiscaal, en die is zoo aanstonds vertrokken, mij verzoekende, UEd. zijne verontschuldiging...’

‘Om 't even! dan wil ik naar den Fiscaal. Dien gevangene wil en moet ik spreken. O mijn God! zou het mogelijk zijn?’ -

‘Ik bid UEd., bedaar!’ hernam de Baron: ‘ik wil gaarne zelf naar den Fiscaal gaan en verlof vragen. ULRICA zal UEd. intusschen gezelschap houden. Waar is ULRICA?’ -

‘De freule is zoo even naar bed gegaan, met zware hoofdpijn,’ zeide de kamenier der Gravin: ‘LEENTJE is bij haar.’ -

‘Ja, men heeft altijd hoofdpijn den dag voor de verloving,’ merkte de Baron aan: ‘dat weet

ik van ouds. Maar ik bid u, Mevrouw de Gravin! zeg ons toch, van waar UEd. op eens zoo aangedaan zijt geworden. Zijn het die kleedertjens, wier gezicht alleen u zoo getroffen heeft?' -

'Dat jurkje heb ik geborduurd, en niemand anders,' zeide de Gravin, terwijl zij hetzelve opnam en met strakke oogen beschouwde. Die geele stof, die roode en groene bloemen... ik zie den kramer nog, van wien ik de wol kocht... O mijn hoofd! mijn hoofd!' -

'Maar Mevrouw! om 's hemels wil,' zeide de Baron: 'hoe kan UEd. zoo spreken?' Dat jurkje droeg JOAN: hoe kan UEd. het dan gemaakt hebben?' -

'JOAN.. JOAN!'.. herhaalde zij op een' verwilderden toon: 'wie is JOAN?' -

'JOAN, mijn pleegzoon,' antwoordde VAN REEDE: 'of, zoo UEd. liever wil, de zoon van den gesneuvelden VELASCO.' -

'VELASCO!.. Een zoon van VELASCO zoude een kleedje gedragen hebben, door mijne handen vervaardigd?.. Een kleedje, voor mijn zoontje, mijn' lieveling, mijn' ULRICH geborduurd?' -

'Waarom niet, Mevrouw! even goed als hij den jachthond van den Graaf VAN FALCKESTEIN zich toëeigende, kon hij zijn kind met den roof van het uwe optooien.' -

''t Is waar!' zeide de Gravin, strak voor zich heen ziende: ''t is waar, wat gij daar zegt: en ik was eene zottin, om mij te vleien met eene hoop, die nimmer verwezenlijkt kon worden. - Niet waar, BECKMAN!' vervolgde zij tegen haren

ouden rentmeester, die insgelijks in het vertrek was gekomen: ‘niet waar, gij hebt het met eigene oogen gezien, dat een verfoeilijke booswicht het kind...’ Hier zweeg zij, als was de volzin te vreeslijk om uitgebracht te worden.

‘Ja, Mevrouw! ich heb het, eilaas! seyen mussen, dat den teifelschen Jesuit dem kleinen kinde in 's wasser worp,’ antwoordde BECKMAN.

‘Ik heb mij door eene ijdele begoocheling van 't spoor laten voeren,’ hernam de Gravin: ‘verschoon, Mijnheer VAN SONHEUVEL! het bespottelijke tooneel, waar gij getuige van geweest zijt.’ -

Dit gezegd hebbende, groette zij den Baron met eene buiging vol waardigheid, en verliet het vertrek om zich naar haar slaapsalet te begeven.

Negenentwintigste hoofdstuk.

Het zal den Vorst believen
Te vorschen naer 't geheim.
V o n d e l. *Palamedes.*

Terwijl dit alles voorviel ten huize van de Gravin VAN NASSAU, zaten JOAN en HENDRIK RAESFELT, die den geheelen dag, zonder eenig bezoek, in groote verveling hadden doorgebracht, op de nacht te wachten, welke verlossing aan moest brengen, toen de knecht des cipiers hunne gevangenis binnenkwam en JOAN verzocht, hem te volgen, vermits er iemand beneden was, die hem verlangde te spreken. Deze boodschap verwonderde de beide vrienden; want het uur, waarop de poort zich niet meer opende, was reeds voor een' geruimen tijd verstreken; dit belette echter niet, dat JOAN zijnen leidsman volgde, die hem in een spreekvertrek bracht, en hem met een' vreemdeling alleen liet.

Het begon reeds duister te worden en de laatste schemering viel slechts even in de kamer waar hij zich bevond, zoodat JOAN in 't eerst den man niet herkende, die in een' gemakkelijken leunstoel aan

eene tafel zat met het eene been over 't andere en de armen gekruist: te meer daar een hoed met breede randen en donkere veêren hem het hoofd en een groote mantel de leden bedekte. Eenige oogenblikken gingen voorbij, waarin de vreemdeling, zonder een woord te spreken, JOAN sterk in 't aangezicht bleef zien.

‘Ben ik het, wien UEd. verlangt te spreken?’ vroeg deze eindelijk, eenigzins geraakt: ‘of heeft hier een misverstand plaats?’ -

‘Geen misverstand, volstrekt geen,’ antwoordde de andere: ‘gij schijnt mij niet te herkennen, jonkman! wij hebben ons toch vroeger gezien.’ -

't Is waar,’ zeide JOAN: ‘uwe stem is mij niet onbekend; doch het is hier zoo verbaasd duister, dat...’

‘Kapitein HOLTVAST, van de Guarde, om u te dienen: wij hebben ons voor vier weken te *Tiel* gesproken.’ -

‘Juist; nu herinner ik mij volkomen... doch hoe wist UEd. dat ik mij in *'s Hage,* en wel in dezen kerker bevond?’ -

‘Even als of ik u gisteren niet op 't Binnenhof gezien had?... Gij hebt uwe oogen op mij niet willen wenden; het scheen dat er een ander voorwerp was, hetwelk beter uwe beschouwing verdiende... nu! dat is billijk; - doch ik zag en herkende u terstond: en om te weten, dat gij hier geplakt werd, dat was spoedig ruchtbaar.’ -

‘En UEd. komt mij bezoeken! - Dat is recht hupsch van u.’ -

‘Niet waar? ja, ik kom meer doen;... doch

kom wat naderbij en zet u!.. ik kom meer doen: ik kom u de middelen bieden om u uit dezen kerker te redden.' -

'Waarlijk!' zeide JOAN, den kapitein haastig bij de hand nemende: 'geloof dat mijne dankbaarheid...'

'Dankbaarheid!' herhaalde de kapitein: 'ja reken op dankbaarheid: dankbaarheid is klokspijs voor gekken: ik heb nooit meer betalingen ontfangen dan in betuigingen van dankbaarheid:.. dankbaarheid is de schil van de citroen, welke men u toewerpt, nadat men de sap heeft genoten. Dankbaarheid! ja voor den duivel! ha! ha! ha!' - Hier begon HOLTVAST op eene gemaakte wijze te lagchen en scheen toen op eens in mijmeringen verdiept.

'Men schijnt uw goed vertrouwen misbruikt te hebben,' zeide JOAN, met eene eenigzins beschroomde stem.

'Wat zegt gij knaap?' vroeg HOLTVAST met eene bulderende stem, terwijl hij opstond en zijn' mantel over zijnen schouder sloeg: 'wie zoude dat hebben durven doen? of liever: aan wien zoude ik mijn vertrouwen geschonken hebben?' -

JOAN zweeg en zag den kapitein verwonderd aan.

'Doch dat alles komt hier niet te pas,' zeide deze, wederom gaande zitten: 'ik heb u heel wat anders te zeggen: hoor knaap!' vervolgde hij, terwijl hij zijn' kin met beide handen ondersteunde: 'weet gij wel, dat het schavot voor u opgerecht wordt?' -

Ik geloof, dat er niemand op aarde bestaat, die bij eene dergelijke mededeeling zijne gewone kalmte

van ziel bewaren zoude. Ook onze held voelde eene kille huivering door al zijne leden gaan en zag den brenger dier slechte tijding met strakke oogen aan.

‘Morgen uw laatste verhoor, man! - en dan uw vonnis: de galg kunt gij niet ontgaan,’ vervolgde HOLTVAST, met de meeste bedaardheid.

‘Zoude UEd. waarlijk denken, dat men zoo spoedig.. en zoo onbarmhartig te werk zoude gaan?’

‘Spoedig! - Ja, misschien nog te langzaam,’ zeide HOLTVAST, weder in zich zelven sprekende: ‘Onbarmhartig! - maar wat is grooter barmhartigheid, schelmen te hangen, of schelmen te laten loopen?’ -

‘Indien deze laatste woorden mij gelden,’ riep JOAN uit, ‘dan zoude zij u duur te staan kunnen komen.’ Bij het uiten dezer woorden sloeg hij de hand met drift op de plaats, waar hij het gevest van zijnen degen verwachtte. ‘Ach!’ zeide hij: ‘'t is waar: er is geen degen meer; doch des te laffer ware het van u gehandeld, eenen ongewapende te beledigen.’ -

‘Er bestaat hoegenaamd geen oogmerk tot belediging,’ zeide HOLTVAST met koelheid: ‘ik sprak met mij zelven... ik bevind mij dikwijls in de gelegenheid van alleen mij zelven te kunnen raadplegen;... doch het is zoo als ik zeide: morgen of uiterlijk overmorgen wordt gij gehangen.’ -

‘Onmogelijk! ik heb niets misdreven, en zonder schuld...’

‘Dat doet niets ter zake, vriend!’ zeide HOLTVAST: ‘ha! ha! als men alleen den schuldige

hong;.. doch mijne vraag is niet, of gij schuldig of onschuldig zijt, ik wilde u helpen, lieve vriend, anders niet.' -

'Gij zult mij toch niet willen helpen, zoo gij mij schuldig acht?' -

'Hoor!' zeide HOLTVAST, lagchende, en hem tot zich trekkende: 'het is juist, omdat ik u schuldig acht aan hetgeen u te laste gelegd wordt, dat ik u redden wil. Ik weet zeer wel, dat gij de agent zijt, door wien Graaf FREDERIK HENDRIK met GROBBENDONCK samenspannen.' -

'Wel mogelijk,' antwoordde JOAN, met koelheid: 'doch buiten mijn weten.' -

'Wat!' riep de kapitein opvliegend: 'wel mogelijk? houdt gij het voor mogelijk, dat Graaf FREDERIK HENDRIK...'

'Waarom niet?' vroeg JOAN: 'de rechters die mij ondervroegen, schenen het wel voor mogelijk te houden.' -

'Om 't even,' zeide de kapitein, die weder zijne bedaardheid hernomen had: 'doch het kan u niet onbewust zijn,' vervolgde hij, fluisterende: 'dat er een plan bestaat om FREDERIK HENDRIK hier aan 't hoofd der zaken te stellen.' -

''t Is voor 't eerst, dat ik er van hoor,' antwoordde JOAN.

'Gij behoeft met mij niet te veinzen,' hernam de kapitein: 'ik weet alles: ik weet, dat gij van GROBBENDONCK gezonden zijt om met den Graaf te onderhandelen: - ik vermoedde reeds, toen ik u te *Tiel* zag, dat gij mede tot het eedverwantschap behoorde.' -

‘En waarom hieldt ge mij dan toen niet aan?’ vroeg JOAN, die hem wilde laten praten, in de hoop van eenige inlichtingen betreffende zijne zoogenaamde medeplichtigheid aan hoog verraad te erlangen.’ -

‘Of ik gek was? - Ik ben zelf ook in 't geheim, zeide ik u immers. Volg gij maar letterlijk mijne voorschriften, en ik help u hier uit, eer het jaar een dag ouder is;.. doch zeg mij vooraf: heeft GROBBENDONCK de laatste brieven des Graven wel ontfangen?’ -

‘Ik herhaal u, ik weet van Graaf, van GROBBENDONCK, noch van brieven. Ik heb een paket vanwege de Remonstrantsche Heeren medegebracht, zonder te weten wat er inzat: ziedaar mijn geheele misdaad.’ -

‘Gij houdt dus den Graaf voor onschuldig?’ vroeg HOLTVAST, met overhaasting.

‘Ik houde mij zelf voor bedrogen en vel verder geen oordeel over iemand.’ -

‘Gij wilt dus mijnen bijstand niet aannemen om deze droevige gevangenis en eenen wissen dood te ontgaan.’ -

‘Ik heb nog niet gehoord op welke voorwaarden mij uw bijstand verleend wordt.’ -

‘Vooreerst, dat gij onbewimpeld met mij spreken zult en niet langer eene onbekendheid met de zaken voorwenden, welke u niets baten kan; ten tweede, dat gij deel neemt in den aanslag... welken gij kent.’ -

‘Zoo gij volhoudt, niet dan in raadsels te willen spreken, zal het beter zijn, dat wij ons

gesprek eindigen, zeide JOAN, zich omwendende.

‘Welnu dan! Ik meen den aanslag... Begrijpt gij mij nu?’ vroeg HOLTVAST, met de hand de gebaarde makende van iemand, die een' dolksteek toebrengt.

‘Wat! een aanslag om Prins MAURITS te vermoorden?’ vroeg JOAN, verontwaardigd.

‘En waarom niet?’ vroeg HOLTVAST: ‘men heeft zijnen vader wel vermoord.’ -

‘En gij een Kapitein bij de Guarde! Schurk! dit zult gij boeten! Hier stokbewaarder! dienaars hier! deze wil den Prins vermoorden!’ - Onder het uiten dezer woorden was JOAN den kapitein aangevlogen en had hem in de borst gegrepen; doch HOLTVAST slingerde hem op eene onzachte wijze van zich en wierp hem in den armstoel. Op hetzelfde oogenblik trad de stokbewaarder binnen op het geroep, eu eer JOAN weder opgestaan was, was de kapitein verdwenen.

‘Zacht wat!’ zeide de Cipier: ‘wat wil dat gedruisch?’ -

‘Die schurk wilde den Prins vermoorden,’ herhaalde JOAN.

‘Kom! zotteklap!’ hernam de Cipier: ‘ga maar weder naar uwe kooi en slaap uwen roes uit, dat gij morgen verstandig moogt antwoorden, wanneer gij verhoord wordt.’ -

‘Maar ik verzeker u, dat die guit...’

‘Volgt gij gewillig? of moet ik u laten voortslepen en de boeien aanzetten?’ vroeg de Cipier, altijd even koel.

‘Ik ga al,’ zeide JOAN, ziende dat de stok-

bewaarder aan zijne aanklacht toch geen geloof zoude slaan.

HENDRIK hoorde met verwondering naar het verhaal, hetwelk zijn vriend hem, na zijne terugkomst in de gevangenis van het zonderlinge gesprek met den vreemdeling deed. De meest waarschijnlijke veronderstelling kwam den proponent voor deze te zijn, dat die kapitein een spion was van den Fiscaal, die hem kwam uithooren.

'Dat dacht ik ook een oogenblik,' zeide JOAN: 'doch te *Tiel* was hij stellig een kapitein en geen spion... Het spijt mij, dat ik mij zoo in 's mans gelaatstrekken en ronde taal vergist heb. Te *Tiel* beviel hij mij zoo uitnemend wel, niettegenstaande wij zware twist hadden.' -

'En hier, waar hij u bijstand kwam aanbieden, beviel hij u niet met al,' merkte HENDRIK aan.

'Gij hebt gelijk,' zeide JOAN: 'maar met dit al, zijn de tijdingen, die hij mij bracht, niet onbelangrijk: en ik begin waarlijk te geloven, dat ik wijsselijk zal doen, door mij, zoo er eenige mogelijkheid toe bestaat, aan het gevaar te onttrekken, dat mij boven 't hoofd hangt.' -

RAESFELT, die niets liever verlangde, dan JOAN tot medgezel in zijne vlucht te hebben, wendde al zijne welsprekenheid aan om hem in dit voornemen te versterken.

'Maar!' zeide JOAN eindelijk: 'alles is goed en wel: 'doch is het gezegd, dat uwe DULCINEA, welke zeer geneigd is om u te verlossen, evenzeer er op gesteld zal wezen om mij aan mijnen kerker te laten ontsnappen?' -

‘Ach!’ zeide HENDRIK, ‘zoude zij weigeren, u, die zoo geheel onschuldig lijdt, te helpen?’ -

‘Zal zij aan mijn gezicht zien, dat ik onschuldig ben?’ vroeg JOAN: ‘en daarenboven, wat gaat haar mijne schuld of onschuld aan?’ -

‘'t Is waar,’ zeide HENDRIK: ‘doch geen zorgen voor den tijd! laat ons alles aan Gods bestuur over laten.’ -

‘Recht zoo!’ hernam JOAN: ‘en, ofschoon een Arminiaan,’ voegde hij er glimlagchende bij: ‘zult ge mij toch moeten toestemmen, dat wij ontkomen zullen, indien het in Gods raad besloten is, dat wij ontkomen moeten.’ -

‘Ik heb tegen dat argument niets in te brengen,’ antwoordde HENDRIK: ‘wij zullen intusschen Zijne hulp en zegen bij onze onderneming afsmeeken.’ -

Dit geschiedde en de beide vrienden wachtten nu getroost en gelaten het uur der redding af.

De klok van den grooten kerktoren had reeds twaalf slagen van zich gegeven: eene doodsche stilte heerschte door geheel het gesticht: en nog hadden de beide vrienden geen gerucht gehoord, dat hun een' schijn van redding aankondigde. Verscheidene minuten verliepen er: nog liet zich niets hooren: een kwartier: alles was stil als in het graf.

‘Er is zeker iets in den weg gekomen,’ zeide HENDRIK al zuchtende.

‘Of gij hebt de hieroglyphen, die op het bord stonden, kwalijk verstaan,’ fluisterde JOAN hem in.

Op hetzelfde oogenblik hoorde zij op eens een geluid, als of het slot der gevangenisdeur opensprong.

Noch JOAN noch HENDRIK spraken een woord; maar zij drukten zich onwillekeurig de hand. Een lang stilzwijgen volgde.

'Hoe!' zeide HENDRIK eindelijk: 'ik meende toch gehoord te hebben...'

'Stil!' zeide JOAN, begrijpende, dat degene die buiten was, vreesde dat het omdraaien van 't slot gehoord geweest ware en eenigen tijd wachtte met het opendoen der deur, om niet weder op nieuw aandacht te verwekken.

Eindelijk sprong nogmaals het slot om, en de deur ging open.

HENDRIK trad dadelijk toe, terwijl JOAN achter hem bleef. De duisternis, welke zoowel in de gang als in hunne kamer heerschte, belette hen echter te zien of gezien te worden.

'Doe uwe schoenen uit!' zeide eene zachte stem.

'Dit is al geschied,' antwoordde HENDRIK, die reeds met de zijne, gelijk JOAN met zijne laarzen in de hand stond.

'Stil!' antwoordde dezelfde stem: 'hier... reik mij uwe hand. Neem deze twee pistoolen.' -

HENDRIK aanvaarde de beide pistoolen en stak er dadelijk een aan JOAN toe.

'Volg mij nu en spreek geen woord.' -

Dit zeggende, nam de jeugdige geleidster des gevangenen HENDRIK bij de hand en voerde hem achter zich uit het vertrek waar zij zich bevon-

den, de gang door, naar eene trap, en voor een venster, hetwelk zij opende: JOAN was hen met zachte schreden gevolgd.

‘Klim hier onbevreesd uit,’ zeide zij tegen HENDRIK: ‘het regent buiten: de lucht is bewolkt: niemand zal u zien.’ -

HENDRIK had de linker voet reeds buiten het venster gestoken, terwijl hij den rechter arm om den hals van het lieve meisje slaande, haar den vaarwelkus op den roozenmond drukte. Dan in hetzelfde oogenblik vertoonde een gemoedsbezwaar, dat hem reeds vroeger gehinderd had, zich als een dreigend spook voor zijn geest. Hij trok het been terug.

‘Maar TRUITJE!’ zeide hij: ‘indien uw vader onze... ik wil zeggen mijne ontkoming bemerkt, zal hij dan niet verstoord op u zijn?’ -

‘Laat dat aan mij over, en haast u,’ zeide TRUITJE: ‘nu, hoe is 't? vertrekt gij of niet? moet ik hier staan wachten tot vader ons hoort... dan, ja dan!...’ -

‘Maar op wie anders zoude zijn vermoeden rusten als op u?’ -

‘Gek! op uzelven? Zoodra gij weg zijt, ga ik naar uwe gevangenis terug en breek het slot.’ -

JOAN stond op heete kolen.

‘Maar mogen wij uwen vader aldus bedriegen?’ vroeg RAESFELT. Op dit oogenblik hoorde men gerucht in het benedenhuis.

‘Voort! voort!’ zeide TRUITJE: ‘of alle hoop is voor ons verloren.’ - Dit zeggende, greep

zij, in de duisternis tastende, JOAN bij de hand. Deze liet zich geen tweemalen tot de vlucht aanmoedigen. Hij stapte naar buiten, voelde een' ladder onder zijne voeten, klom af en stond weldra op vrijen grond.

‘God dank!’ zeide TRUITJE: hij is gered.’ -

‘Ik geloof, dat gij gelijk hebt en dat ik hem volgen moet,’ zeide HENDRIK.

‘Hoe!’ riep TRUITJE met een' gil van verbazing. ‘Heb ik u het raam niet zien uitklimmen? Wie was dan die andere?’ -

‘De deelgenoot mijner gevangenis, mijn vriend, een onschuldige jongeling, die...’

‘Om 't even: hij heeft althands tienmaal meer gezond verstand dan gij; want hij weet van de gelegenheid gebruik te maken.’ -

HENDRIK antwoordde geene syllabe; doch TRUITJE nog eenmaal vaarwel kussende, nam hij denzelfden weg, dien JOAN gevolgd was, en stond weldra beneden op straat.

Naast den ladder wachtte hem JOAN af, benevens een lange, stevige knaap, met een' grooten mantel om, die den ladder had vastgehouden. Deze laatste raapte nu een' zwarten mantel van den grond, welken hij HENDRIK omsloeg, en gaf, na een kort fluisteren met dezen, zijnen eigen' mantel aan JOAN; vervolgens nam hij den ladder onder den arm en wenkte de vluchtelingen, dat zij hem volgen zouden.

‘Waar brengt gij ons?’ vroeg HENDRIK hem, zoodra zij een eindweegs waren opgewandeld.

‘Stil!’ gaf hij ten antwoord: ‘volg mij slechts:

ik breng u bij uwe vrienden. - Wacht! hier zullen wij den ladder nederzetten: die hem vindt, mag hem aan den eigenaar terug bezorgen.' - Dit zeggende, plaatste hij den ladder tegen een afdak, en voortwandelende, sloeg hij met zijne volgers een steegje in, midden in hetwelk hun een manspersoon tegenkwam, die dadelijk op den leidsman aanstapte en hem met eene naauwlijks hoorbare stem toefluisterde: 'moeten die Heeren bij ons zijn?' -

'Ik meen van ja, JAN *Doodeklok!*'[1] zeide de sjouwerman; (want hooger in rang scheen de geleider der beide vluchtelingen niet te wezen:) 'mijne Heeren!' vervolgde hij, zich tot deze wendende: 'ik groet u. Deze man zal u verder brengen waar gij wezen moet.' - Met deze woorden eu zonder antwoord noch dank te wachten, keerde hij zich om en haastte zich weg, JOAN en HENDRIK overlatende aan de zorg der zoogenaamde *Doodeklok,* die, met eene beleefde buiging, doch zonder den mond te openen, een naauw gangetje insloeg, aan welks einde eene deur was, welke op zijn tikken gëopend werd. Dan, naauwlijks wilden de vluchtelingen binnen gaan, toen zij achter zich de vlugge voetstappen hoorden van iemand, die hen in het gangetje gevolgd was. - Reeds sidderde RAESFELT op de gedachte, dat hunne ontkoming verraden ware, reeds had JOAN de haan

(1) Zoo noemde men de boden, die de Remonstranten heimelijk waarschuwden, wanneer en waar er eene bijeenkomst zoude plaats hebben.

zijner pistool overgehaald, gereed op tegenweer, toen de nieuw aangekomene het liedje afbrak dat hij binnensmonds neuriede, en de *Doodeklok* gemeenzaam op den schouder tikkende, vroeg of de vroomen al vergaderd waren.

De *Doodeklok* bëantwoordde deze vraag toestemmend, waarop de onbekende binnentrad, en JOAN, die in de donkere ingang stond, bij den arm nam: 'vergun mij, Mijnheer!' zeide hij: 'dat ik mij aan u vasthoude; want ofschoon ik hier meer geweest ben, zoo ben ik altijd bang om in dit donkere gat armen en beenen te breken.' -

JOAN stond niet weinig ontzet; want hij had de stem van VAN BLEISWYK herkend en was hoogst beducht voor eene ontdekking; echter hield hij zich bedaard en trad, even als HENDRIK, met hunnen nieuwen leidsman de duistere gang ten einde, waarna zij eene slecht verlichte trap beklommen, en voorts weder eene lange gang afliepen tot aan eene deur, welke zich op het aankloppen van VAN BLEISWYK opende. Dan welk een schrik beving de vluchtelingen, toen zij eene verlichte zaal en eene groote schaar van menschen voor zich zagen. Beide verzetteden en wilde terugtreden; doch het was te laat. VAN BLEISWYK had JOAN reeds met zich binnen getrokken, en HENDRIK, die niet van zijnen vriend wilde scheiden, volgde hen.

Het vertrek, waar zij zich thands in bevonden, was ruim, doch laag en bedompt en met weinige lampen verlicht, welke eenen onaangenamen damp en geen minderen stank verspreidden. Op stoelen en banken van verschillende grootte en vormen,

en welke kenmerken droegen van overal van daan geraapt en geleend te zijn, waren onderscheidene lieden van beiderlei kunne gezeten, meest vermomd of althands wel dicht in hunne mantels en huiken gewikkeld, hoewel sommige onder hen hunne gewone kleeding droegen en de hoofden vrijmoedig uitstaken, als wilden zij daardoor toonen, dat zij zich des noods voor hunne zaak het martelaarschap getroosten zouden. Midden in de zaal was eene soort van predikstoel opgericht, waarin een redenaar, in 't zwart gekleed, en wien JOAN al dadelijk voor GROENHOVIUS herkende, met de gebaren eens bezetenen stond te galmen: dichter bij hem zaten eenige lieden, welke in deze vergadering den boventoon schenen te houden: onder deze stak uit een lang, deftig gekleed man, met een' spierwitten baard en eene zwarte fluweele muts op het hoofd.

Bij het inkomen van VAN BLEISWYK en zijne twee gezellen, schikten zij, die het naast aan de deur gezeten waren, dadelijk in, en wenkten hun beleefdelijk toe, dat zij plaats hadden te nemen. - Voor dat VAN BLEISWYK aan deze uitnodiging verkoos te voldoen, stak hij de handen in de zijde, wierp den rug achterover en liet in die houding het oog over de gandsche vergadering weiden, waarschijnlijk om de schoone te zoeken, die hem derwaarts gelokt had. 't Zij dat hij haar niet ontdekken kon, 't zij dat zij er waarlijk niet aanwezig ware, hij nam eene ontevredene houding aan, wierp zich meer dan hij zitten ging op de hem aangeboden bank, snoot zich met geweld, stak

vervolgens de handen in de zakken en liet zijn' donkerkleurigen mantel openvallen, waardoor zijne prachtige onderkleedij zichtbaar werd, terwijl hij trotsch om zich heen zag, als wilde hij zeggen: ik lagch wat om ulieden, en het bruit mij weinig, of gij mij kent of niet. Daarna gaapte hij den redenaar aan en begon aandachtig naar deszelfs woorden te luisteren.

Wat JOAN en HENDRIK betrof, deze, althands de laatste, begrepen, dat zij, niettegenstaande de kans van ontdekt te worden, hier misschien hulp zouden vinden onder de Remonstrantsche broederschap: en, daar zij toch te ver gekomen waren om ongemerkt weder te kunnen vertrekken, plaatsten zij zich naast VAN BLEISWYK, echter zorg dragende, van hun gelaat met hoed en mantel te dekken; dan hoe ontstelde JOAN, toen hij niet ver van zich af eenen heer zag zitten, die, schoon hij ook vermomd ware, bijna terstond door hem voor den Fiscaal VAN KINSCHOT herkend werd. Vol angst van door dezen gezien te worden, trok nu JOAN den hoed nog dieper in de oogen, en verborg de punt van zijn' neus (alles wat er van zijne persoon nog zichtbaar was) achter de holte zijner hand, terwijl hij zich als een zoutzak in elkander liet zakken. HENDRIK, die den Fiscaal niet herkend had, leende dadelijk zulk een' aandacht op de predikatie, dat hij daardoor al spoedig vergat, de noodige voorzorgen te nemen, welke hem konden verbergen. GROENHOVIUS had, naar het bleek, tot tekst zijner redevoering genomen de woorden des heiligen geschiedschrijvers LUCAS, wanneer hij, de

bekeering van SAULUS verhaald hebbende, van de apostelen zegt: ‘zij vreesden hem allen, niet geloovende dat hij een discipel was.’ - Met veel arglistigheid wist hij, zonder iemand te noemen in den loop zijner predikatie, den tekst ni zijn geheel verband toepasselijk te maken op Graaf FREDERIK HENDRIK; terwijl hij door zijne zijdelingsche aanduidingen aan de gemeente zocht diets te maken, dat zij van dien vorst alleen hare hulp en verlossing te wachten had. - ‘Ja,’ riep hij uit met eene vervaarlijke stem, terwijl hij gedurig met de breede vuist op den voor hem liggenden Bijbel sloeg: ‘hoor mijne stemme, gij kuddeke Israëls, en geloof mijne woorden, niet aan hen gelijk zijnde, die, ooren hebbende, niet hooren, en, oogen hebbende, niet zien willen. Want weet, uit *Edom,* uit *Galilea* der volkeren, uit de landpale der vijanden is Hij voortgekomen, die de groote verlossinge Israëls te weeg zal brengen, en zijn naam is Wonderlijk! Zegt niet in uw harte: kan er iets goeds uit *Nazareth* komen? Want hier geschiedt meer, en uit dat geslachte PHARAONIS, uit den huize SAULS, is deze reize het licht opgegaan: uit *Egypte* heb ik mijnen Zoon geroepen, en het is wonderlijk in onze oogen; en de Heer heeft hem met kracht bekleed en tot hem gezegd: Ik ben met u, gij strijdbare held! ga henen in uwe kracht, en gij zult Israël uit der Midianiten hand verlossen: dus wantrouw niet meer, gij huize DAVIDS! en wees niet ongeloovig; maar geloovig; want gij zult uwe vijanden zien vertreden in den grooten wijnpersbak des toorns Gods, en daar zal bloed

uitkomen tot aan de toomen der peerden, duizend zeshonderd stadiën verre! en als men vraagt en zeggen zal de een tot den anderen: wie heeft dat stuk gedaan? dan zal men antwoorden: GIDEON, de zoon van JOAS, heeft dat stuk gedaan. Doch wie is nu GIDEON, de zoon van JOAS? Vraagt gij het nog? Begeert gij nog een teeken, gij kiein-geloovigen? en weet gij nog niet, wie de ware JOZEF zijn zal? Ziet, ik zal nog duidelijker spreken. JACOB, de aartsvader, JOSEFS vader, was uit eenen grooten en machtigen stam: - en ook de vader van onzen JOZEF was van aanzienlijken huize. JACOB heeft gestreden met machtiger dan hij, en overmocht hem: - en de vader van onzen JOZEF heeft van gelijken gedaan: JACOB heeft een zwervend leven geleid: - en de vader van onzen JOSEF niet minder: JACOB heeft vier wijven gehad; doch RACHEL had hij lief en zij baarde hem JOSEF: onze JACOB had ook vier wijven; doch zijne RACHEL heeft hem onzen beschermer gebaard. JOSEFS oudere broeders hebben het bloed der rechtvaardigen geplengd, hunne handelingen zijn werktuigen van geweld geweest: en ook de ouder broeder van onzen JOSEF heeft in zijnen toorn de mannen doodgeslagen, die den vaderlande dierbaar waren; doch onze JOSEF zal het afgebrokene weder oprichten en de verdorde takken weder bloeien doen. Dus waakt! want de ure is nabij, waarin deze dingen geschieden moeten! Gordt aan het zwaard ten strijde. Versterkt de lendenen zeer!' -

Met eene verbazende vlugheid en kracht van stem had GROENHOVIUS tot dusverre een voorstel

uitgebracht, hetwelk, ofschoon het thands in vele opzichten wartaal zal schijnen te behelzen, echter niet naliet, op dat tijdstip en bij zulke toehoorders eenen verwonderlijken indruk te maken, toen hij op eens in het vervolgen zijner rede belet en door eenen anderen spreker vervangen werd. HENDRIK RAESFELT had namelijk niet dan met ongeduld en verontwaardiging de oproerige en doldriftige taal des Predikants aangehoord; doch toen deze in het laatste gedeelte der door ons aangehaalde toespraak de gemeente kennelijk tot burgeroorlog aanspoorde, was hij buiten staat zich langer te bedwingen; maar, driftig opgesprongen zijnde, drong hij door de menigte heen tot voor den kansel, en greep GROENHOVIUS heftig bij den arm: 'Van hier, gij Beliäls zoon!' riep hij driftig uit: 'wie geeft u last en commissie tot het voeren eener zoo gruwelijke taal? Durft gij, de leeraar des vredes, de ongelukkige gemeente tot oproer manen?' -

'Braaf gesproken!' zeide BLEISWYK overluid: 'dat is taal, die men verstaat: dat andere was zoo diep, dat niemand het verstaan kon, die niet gestudeerd had.' -

'Wat onvoorzichtigheid!' zeide JOAN tot zich zelven: en meteen gebruik makende van de algemeene opschudding welke dit voorval had te weeg gebracht, drong hij zich dichter bij den predikstoel, om, in geval van nood, HENDRIK bij te kunnen springen: voorzichtiger had hij misschien gedaan met het voorbeeld te volgen, dat eenige der aanwezigen gaven, die zich bij de eerste verwarring uit de zaal maakten.

‘Jonkman! wie zijt gij, die mij zoo stout het woord durft afnemen?’ vroeg GROENHOVIUS: ‘ben ik niet de gezondene en geroepene van omhoog, die den volke leeren moet, wat het noodig heeft te weten?’ -

‘Leugenprofeet!’ riep HENDRIK, GROENHOVIUS overschreeuwende: ‘is dit het Christendom, dat gij leert? al wat gij zegt is uit den Booze!’ -

‘Afvallige!’ brulde de Predikant, aan wien een der bijstanders HENDRIKS naam had in 't oor geblazen: ‘*scelerate! nonne Raesfeldii filius?*(1) Gelooft hem niet, broeders! hij is de zoon des boozen RAESFELDII, en als hij een verdrukker der gemeente, die welbehagen heeft in onzen dood.’

‘Jongeling,’ zeide nu de man met de fluweelen muts, die naast GROENHOVIUS gezeten had, terwijl hij opstond en HENDRIK terugstootte: ‘laat af van den vroomen man; want hij spreekt de woorden der waarheid: zie om u heen, de groote verlosser Israéls, wien hij bedoelde, is onder u, is in deze vergadering gekomen, om uwe valsche beschuldigingen te logenstraffen.’ -

‘Ha! wien hebben wij hier?’ riep JOAN, die deze stem herkende, voor den dag springende en den onbekende zijnen valschen witten baard afrukkende: ‘Pater EUGENIO in dezen kring!’ -

Aller oogen wendden zich op den Jesuit, die dus ontdekt in hun midden stond; doch op hetzelfde oogenblik werd de aandacht wederom afgetrokken en op een' ander' bijstander gevestigd, die,

(1) Schelm! zijt gij niet de zoon van RAESFELT?

zijnen mantel openslaande, zich voor Graaf FREDERIK HENDRIK kennen deed.

‘Ja, ik ben hier gekomen,’ zeide deze: ‘doch geenszins...’

‘Wat onvoorzichtigheid! om 's Hemels wil! Uwe Doorluchtigheid!’ zeide LUDWIG, die nevens hem stond, terwijl hij zijn best deed om hem zijnen mantel weder om te slaan.

‘Laat af, LUDWIG!’ riep de Graaf: ‘ik moet redenen van mijn gedrag geven: ik moet aan deze onberaden lieden zeggen, dat...’

‘Die redenen zult ge mij geven,’ zeide, op een half gesmoorden, doch strengen toon, iemand, die, in een' grooten mantel gewikkeld, achter hem oprees en hem op den schouder tikte.

‘MAURITS!’ zeide de Graaf, zich verschrikt omwendende.

‘Stil!’ beet de Prins hem in 't oor: ‘ik wacht u tot mijnent. Kom, VAN KINSCHOT!’ laat ons gaan.’ - Na het uiten dezer woorden drong hij in hevige gemoedsbeweging de kamer uit. De Fiscaal volgde hem: ook verscheidene der aanwezigen, welke den Prins herkend hadden, en voor de gevolgen begonnen te vreezen, welke hunne tegenwoordigheid in deze vergadering hebben konde. FREDERIK HENDRIK was als versteend blijven staan; totdat LUDWIG hem zijnen mantel omsloeg en hem bijna als een kind de kamer uitgeleidde. Inmiddels had EUGENIO zich door eene zijdeur weggemaakt: GROENHOF had mantel en bef van zich gesmeten en zich onder de menigte begeven. HENDRIK RAESFELT, zijne onvoorzichtigheid

bespeurende, begon ook naar een goed heenkomen te verlangen en zocht JOAN, doch vruchteloos, onder de nog aanwezige personen, toen een zijner geloofsgenooten, wien hij te *Amsterdam* gekend had, hem met zich nam, met belofte van hem eene veilige schuilplaats te bezorgen.

Dertigste hoofdstuk.

De brief was toegezegelt
Met 's Konings eigen ringh, doch 't wapen is misluckt
In 't zeeglen, en de hant in 't schrijven wat gedruckt.
V o n d e l. *Palamedes.*

‘O VAN KINSCHOT!’ riep de Stadhouder uit, toen hij met den Fiscaal aan het Hof teruggekeerd was, zich weemoedig in eenen armstoel werpende: ‘en hij, die mij verried, was mijn broeder.’ -

De Fiscaal zuchtte en antwoordde niet: hij wist, dat niets ongevalliger en van mindere uitwerking is, dan troostwoorden, wanneer de geslagen wonde te diep is om door andere geneesmiddelen dan tijd en geduld te worden geheeld.

‘Die ondankbare!’ vervolgde MAURITS: ‘en op welk een oogenblik verraadt hij mij? nu ik zijne diensten het meest zoude behoeven! O hemel! zoude ik nog eens met een bloedend hart moeten straffen en den arm der gerechtigheid inroepen op hem, die mij dierbaar was. O mijn vader! toen gij uwen jongsten zoon aan mijne zorgen zoo teederlijk hebt aanbevolen, dacht gij weinig, dat ik in hem eene slang zoude opvoeden, die mij eenmaal naar de hartader steeken moest.’ -

‘Welke bevelen zal Uwe Hoogheid mij geven,’ vroeg VAN KINSCHOT, met een droefgeestig oog den Stadhouder aanstarende.

‘Geene! - volstrekt geene! - zoo er nog één vonk gevoel in den verrader is overgebleven, zal hij mij om vergiffenis komen smeeken:.. in het omgekeerd geval wil ik hem den tijd laten om zich door de vlucht te redden.’ -

‘Doch zijne aanhangelingen?’ hernam de Fiscaal: ‘doch die schandelijke oproerprediker? moet die niet gevat worden?’ -

‘Dat was uwe zaak geweest,’ antwoordde MAURITS: ‘zoo laag kan mijn toorn *nu* niet dalen.’ -

‘Uwe Hoogheid had mij verboden, eenige bezetting rondom de vergaderplaats te stellen: ware dit gebeurd, geen muis zoude het ontkomen zijn.’ -

‘En morgen had geheel *'s Gravenhage* geweten,’ viel de Prins driftig in, ‘dat ik mij vermomd onder die schelmen begeven heb, ten einde eenen broeder te bespieden;.. doch zullen zij dit toch niet vernemen?.. Ik ben overtuigd, dat menigeen mij herkend heeft.’ -

‘Daarom juist wilde ik hen alle gevat hebben, om de zaak geheel te versmooren.’ -

‘En mijne schande voor de rechtbanken bekend te maken? - Neen, VAN KINSCHOT! deze zaak is tusschen mijnen broeder en mij alleen; daarom wilde ik, slechts van u verzeld, mij gaan overtuigen van de waarheid der bij u ingekomene berichten; daarom ondervroeg ik zelf den brenger van het noodlottige paket; want hoe konde ik

hem voor schuldig houden op de enkele bewijzen der aan hem gerichte brieven?'...

'Misschien,' zeide VAN KINSCHOT op eenen weifelenden toon, 'had de tegenwoordigheid van Zijne Doorluchtigheid in die vergadering eene zeer billijke reden, die...'

'Paai mij niet met zulke praatjens,' zeide MAURITS, hem met drift in de rede vallende; 'zoude hij zich dan openlijk aan die vergadering vertoond hebben om de gezegdens van dien schurk te bevestigen?.. De Hemel gave, dat ik twijfelen mocht.' -

In dit oogenblik trad de kamerdienaar des Prinsen in en meldde Zijne Doorl. Graaf FREDERIK HENDRIK aan. Eene kille huivering beving den Prins; doch, zich spoedig herstellende, gaf hij last om zijnen broeder te laten bovenkomen; vervolgens verzocht hij den Fiscaal, zich in een ander vertrek te begeven: en wachtte toen, niet zonder van angst en droefheid te beven, de komst des Graven af, terwijl hij in zich zelven mompelde: 'Zijne Doorluchtigheid! ja, wel doorluchtig! ik zie hem door en door.' -

FREDERIK HENDRIK trad binnen met dien weifelenden stap, die verbleekte en ontstelde wezenstrekken en die onzekere houding, welke zoowel het kenmerk zijn van den onschuldig betichten, die geene kans ziet om zijne onschuld aan den dag te brengen als van den overtuigden booswicht: en, in waarheid, nimmer had hij zich in zulk eene moeielijke, ja gevaarlijke omstandigheid, bevonden. De rechter voor wien hij verschijnen

moest, was, wel is waar, zijn broeder, die hem steeds liefde, achting en vertrouwen betoond had; doch die naauwe graad van bloedverwantschap, welke tusschen den klager en den beschuldigden bestond, maakte 's Graven toestand des te beklagenswaardiger, door deszelfs droefheid te vermeerderen, dat hij een voorwerp van verachting en afschuw in de oogen zijner naauwste betrekking geworden was. Daarenboven kende hij MAURITS, die, hoe oprecht en goedhartig van nature, door de omstandigheden, door het bedrog en de vijandschap van hen, die hij als vrienden had aangemerkt, en door de menigvuldige tegen hem gesmeedde aanslagen, opvliegend en achterdochtig geworden was. Wij hebben uit de mededeeling van de inzichten en voornemens, welke FREDERIK HENDRIK aan zijnen Secretaris gedaan had, gezien, dat deze Vorst, schoon uit edele en onbelangzuchtige beginselen handelende, niet vrij was, van de Remonstranten meer dan eens ondersteund te hebben, somtijds, tegen het uitgedrukt verlangen zijns broeders; en thands zag hij duidelijk in, hoe deze handelwijze, welke niet te ontkennen viel, gevoegd bij zijne tegenwoordigheid op de nachtelijke bijeenkomst, de jegens hem opgevatte vermoedens in kracht moest doen toenemen, en hoe bezwaarlijk, zoo niet onmogelijk, eene verontschuldiging hem zoude vallen. Hij vermocht, ja, nog op de liefde, op de toegenegenheid zijns broeders rekenen; doch hij wilde zijne onschuld erkend, niet zijne schuld vergeven zien: en, zoo dit laatste al gebeuren mocht, het eerste scheen

hem toe bezwaarlijk te kunnen geschieden. -

Toen hij de zaal ingetreden en MAURITS eenige stappen genaderd was, bleef hij, ontzet door den strengen en doordringenden blik, welken zijn broeder op hem gevestigd hield, plotselings staan, zag voor zich naar den grond als een arme aangeklaagde, die voor de vierschaar verschijnt, aan welke de uitspraak van zijn lot verbleven is. - MAURITS liet hem eenige oogenblikken in die houding staan alsof hij verwachtte, dat de Graaf het eerst zoude spreken: hij hoopte, dat deze, van schuldbesef doordrongen, zich aan zijne voeten werpen en om vergiffenis bidden zoude; hiertoe wilde hij hem de gelegenheid laten; doch toen hij zag dat FREDERIK HENDRIK als in den grond genageld staan bleef, vroeg hij met eene flaauwe en toch ernstige stem: 'welnu! wat wilt ge?' -

De toon, waarop deze vraag gedaan werd, deed het hart des Graven sidderen als met een' elektrieken schok. Hij herkende in denzelven de stem van den gestrengen rechter en tevens die van den diep gewonden broeder. Zich niettemin met moed wapenende, richtte hij het naar den grond gebogen voorhoofd op en zeide met eene afgebrokene stem, welke de onrust zijner ziel aanduidde: 'gij hebt mij bescheiden, MAURITS!' -

'En is dat de reden uwer komst?' vroeg MAURITS, met hevigheid losberstende: 'en zoo ik u niet bescheiden had, zoudt gij dan niet gekomen zijn? - Dan heb ik u niet noodig.' -

'MAURITS!' zeide de Graaf, naar zijnen broeder toetredende en de beweging makende alsof hij

zijne handen wilde vatten: ‘zoo moeten wij niet tot elkanderen spreken.’ -

‘Terug!’ zeide de Prins, zijnen stoel achteruit schuivende: ‘geen' stap verder! ik wil u niet in de gelegenheid stellen van een' broedermoord te kunnen begaan.’ -

‘Almachtige God!’ riep FREDERIK HENDRIK met ijzing uit: ‘wie kon u zulke denkbeelden van mij inboezemen?’ -

‘Wie? - uw gedrag: - hij, die zoo diep ontaart is, dat hij, met den huichelachtigen lagch der onschuld op het wezen, zijnen broeder, zijnen vorst misleiden kan, zijne Godsdienst verloochenen, zijn vaderland verraden en met snoode dienaars en schelmen heulen, is even goed tot een' broedermoord in staat.’ -

‘MAURITS!’ zeide met nadruk de Graaf, in wiens gemoed de verontwaardiging over zulk eene opeenstapeling van onverdiende betichtingen de overhand nam boven droefheid en angst: ‘durft gij uws vaders zoon van zulke boosheden verdenken?’ -

‘Ik verdenk u niet meer,’ antwoordde de Prins met eenen verachtenden grimlagch: ‘dat deed ik dezen morgen: waar de zekerheid bestaat, houden de vermoedens op.’ -

‘Gij zult mij dan onverhoord verwijzen?’ vroeg FREDERIK HENDRIK: gij zult mij, uwen broeder, de billijkheid weigeren, die gij den laagsten booswicht niet ontzeggen zoudt? - Is dat de rechtvaardigheid waarop MAURITS roem durft dragen?’ -

‘Ik luister,’ zeide MAURITS: ‘wat hebt gij tot uwe verschooning in te brengen?’ -

‘Ik dien eerst te weten, waarvan ik beticht worde,’ antwoordde zijn broeder met de fierheid van een rein geweten.

‘Elendige!’ riep MAURITS, vol gramschap opspringende; doch spoedig het verloren zelfsbeheer terugnemende, vervolgde hij op eenen zachteren, ofschoon bitteren toon: ‘doch gij hebt gelijk: men moet u niet van den aart uwer schuld onbewust laten. - Dan, waarmede zullen wij beginnen? de bezwaren zijn zooveel in getal.’ - Hier zweeg hij, bezig met te overdenken, op welke wijze hij het best in de ziel zijns broeders grijpen konde.

Ik ben gereed alles op te helderen,’ zeide FREDERIK HENDRIK.

‘Hebt gij,’ vroeg eensklaps zijn broeder, ‘de vrouw van BYSTERUS niet met geld ondersteund?’ -

‘En sedert wanneer,’ vroeg de Graaf op zijne beurt, ‘kan eene aalmoes iemand tot misdrijf worden aangerekend?’ -

‘Bewimpel uwe gedragingen niet met den mantel van godsvrucht,’ zeide de Prins: ‘gij hebt niet haar alleen, maar honderd anderen van hare sekte, ja zelfs ballingen en door de wet veroordeelden met raad en daad bijgestaan. De bewijzen hiervan zijn in mijne handen. Had uw medelijdend hart alleen u daartoe vervoerd, ik zoude mij wachten u deswege een verwijt te doen hooren: alleen zoude ik u in dat geval tegen de gevolgen waarschuwen; doch de wijze, waarop die wel-

daden, of liever die giften en raadgevingen zijn uitgedeeld, maken uw gedrag strafwaardig en toonen genoegzaam aan, dat zucht om scheuring te verwekken en oproer aan te hitsen uwe eenige bedoeling was.' -

'God kent mijn hart en de reinheid mijner oogmerkene' zeide de Graaf, terwijl hij de oogen ten hemel sloeg en de hand op zijn hart legde.

'En uwe komst op de Arminiaansche vergadering, was die ook door een rein oogmerk bestuurd?' vervolgde MAURITS, zich de lippen van gramschap bijtende.

'Mijne tegenwoordigheid aldaar,' hernam zijn broeder, 'was eene dwaasheid en niet meer. - Ik was gewaarschuwd, dat op soortgelijke vergaderingen nu en dan door de predikers slechte en oproerige aanspooringen tot muiterij aan de broederschap gegeven werden: en ik wilde mij met eigene ooren van de waarheid dier berichten overtuigen en mij verzekeren of ik in de daad mijne weldaden aan onwaardigen verspild had.' -

'Gij weet een' schoonen glimp aan uwe handelingen te geven. Op de vergadering te gaan om te zien hoe het aldaar gesteld is!.. Uit loutere nieuwsgierigheid om met eigene ooren te vernemen of... geef liever geene, dan zulke antwoorden, Mijnheer!' -

'Zoo Uwe Hoogheid,' hernam FREDERIK HENDRIK met waardigheid, 'vooraf besloten heeft, mijne verschooningen niet te willen aannemen, dan acht ik het noodeloos verdere moeite tot mijne verdediging te doen. Ik had gehoopt, gewaand,

dat in den boezem van Uwe Hoogheid nog een broederhart voor mij klopte; doch ik vind alleen eenen koelen, onbarmhartigen rechter, wien ik, vermits hij onbevoegd is *mij als zoodanig* te verhooren, geen verder antwoord behoef te geven.' -

'FRITS!' zeide de Prins, zijnen stoel haastig naderbij trekkende: 'de Hemel weet, dat ik niets liever zoude wenschen, dan uwe onschuld helder aan het licht te hebben gebracht; - doch antwoord mij, in den naam des Eeuwigen Rechters, voor Wien wij allen eens verschijnen zullen, wat deedt gij in dat Arminianenhol?' -

'Ik heb u de waarheid gezegd,' antwoordde zijn broeder: 'de zuivere, onvervalschte waarheid.' -

'FRITS! FRITS!' hernam MAURITS, het hoofd op de vlakke hand leunende, en eenige tranen stortende, die van de oprechtheid zijns harte getuigden: 'hoe kunt gij uwen broeder, uwen liefhebbenden broeder, aldus behandelen! Waarlijk, ik zag u met meer vermaak aan 't hoofd van een Spaansch leger *den Haag* insluiten en mij bevechten, dan dat ik u tot zulke elendige spreukjes de toevlucht nemen zie. Heb ik niet alles gehoord en gezien? Zijt gij niet midden in de zaal gaan staan om de woorden van een dier schelmen te bevestigen en aan te toonen, dat gij u werkelijk in de vergadering bevondt?' -

'Om den oproerkraaier te logenstraffen en de aanwezigen omtrent mijne bedoelingen uit den waan te brengen,' antwoordde de Graaf.

'Waarachtig,' zeide MAURITS met bitterheid:

‘ik heb u niet laten uitspreken; 't is waar: men had anders ongetwijfeld wat schoons gehoord.’ -

‘Met uw verlof,’ zeide FREDERIK HENDRIK, in de hoop van de kracht der beschuldiging te verminderen, door dezelve op zijn' broeder te doen terugkaatsen: ‘waarvan beticht ge mij? Hebt gij zelf niet zoowel als ik die bijeenkomst met uwe tegenwoordigheid vereerd?’ -

Hij deed deze vraag op eenen half schertsenden, althands gemeenzamen toon, terwijl hij, de tafel, waaraan de Prins gezeten was, naderende, met de eene hand daarop leunde en zijnen broeder vriendelijk aanzag; doch zijne vraag had eene geheel andere uitwerking dan die, waarmede hij zich gevleid had. De Stadhouder, wanende, dat zijn broeder hem een' listigen strik wilde spreiden om hem, naar gelang van zijn antwoord, in zijne eigene woorden te vatten, sprong in losgebarsten gramschap op, even als een lijder, wien de heelmeester bij het verbinden eener pijnlijke wond, onwillekeurig, met de speld welke de windsels vast moest hechten, in de gevoelige deelen treft. Zijn gelaat werd purperkleurig: zijne handen beefden als popelbladen en zijne stem geleek aan het raauw geluid des tijgers, die zich in den kuil des jagers begraven vindt.

‘Ha, slang!’ brulde hij: ‘is dit uwe helsche list? mijne oogmerken mij af te vragen om daardoor de uwe te bedekken! Ja, ik ben daar ook gekomen; ik ben daar, even als gij, gekomen omdat ik gewaarschuwd was, dat er oproer gepredikt werd, en dat mijn..broeder er mede deel in had.’

‘Gij kwaamt dus om mij te bespieden?’ vroeg FREDERIK HENDRIK, bedaard achteruittredende: ‘een ware trek van broederliefde!’ -

‘Beledigt ge mij nog, verrader!’ graauwde MAURITS, wiens gramschap nu den hoogsten top bereikt had, hem toe: ‘sidder voor mijn' toorn!’ Met het zeggen van deze woorden sloeg hij de rechterhand aan het gevest van zijnen degen, terwijl hij de linkervuist ophief en er zijnen broeder mede bedreigde.

‘MAURITS!’ zeide deze, innig geroerd: ‘keer tot u zelven.’ -

De Graaf had nog niet uitgesproken of de woede des Princen was reeds bedaard. In de zaal, en recht over de plaats, waar MAURITS gezeten had, hing een volkomen gelijkend afbeeldsel van zijnen doorluchten vader, den stichter der Bataafsche vrijheid. De Prins was op het laatst zijns levens uitgeschilderd, en droeg niet de wapenrusting, waarmede hij zich zoo dikwijls aan het hoofd zijner wakkere scharen vertoond had, maar de eenvoudige huispels, welke hij aan had, als hij des avonds bij zijne beminde gade en in 't midden zijner waardste panden gezeten was. De kunstenaar had meesterlijk die uitdrukking van reine kalmte des harten, van dankbare tevredenheid en van onwrikbare gelatenheid getroffen, welke op het innemend gelaat van Vader WILLEM te lezen was, en de strenge diepzinnigheid des ondoordringbaren staatmans temperde. Op het oogenblik dat MAURITS, door de onstuimige opwelling der gemoedsaandoeningen weggesleept, zijnen broeder

tegentrad, viel zijn verwilderd oog onwillekeurig op dat vaderlijk afbeeldsel, en hij waande, in dien ernstigen en toch liefderijken blik, in de trekken van den mond, waarin weemoed en gulheid uitgedrukt waren, een stil verwijt te lezen. Het was hem, of zijn vader gereed ware, de lippen te openen en hem op eene hartroerende wijze over eene drift te berispen, die hem de hand tegen zijnen broeder deed opheffen: tegen eenen broeder, wien hij zoo plechtig beloofd had, een getrouw en standvastig vriend en beschermer te strekken. Het hart van MAURITS, dat niet alleen

Achilles heldenmoed en kinderlijke oprechtheid

ten toon spreidde, doch ook, als het hart van ACHILLES, even spoedig tot vergiffenis als tot toorn geneigd was, deed zich op 't zelfde oogenblik een nog grievender verwijt dan 't geen uit 's vaders oogen sprak. Beschaamd trad MAURITS terug, bukte het hoofd, als een edele windhond doet, wanneer hem zijn meester bestraft heeft, ontgespte zijnen degen en liet dien met bandelier en al op den grond vallen, waarna hij zich in zijnen stoel wierp en het gelaat in beide handen verborg. Zijn broeder, door dien onverwachten omkeer niet min bewogen dan door de drift waarvan dezelve het gevolg was, trad dadelijk toe, en trachtte door vleiende woorden en uitboezemingen vol trouwhartigheid en broederliefde, het ontsteld gemoed des Princen weder tot bedaardheid te brengen.

Dan deze, schoon hij op zich zelven te onvrede was, had geenszins de overtuiging van 's Graven

verraderij verloren. Zoodra zijne droefheid over de aan den dag gelegde hevigheid bedaard was, keerden al zijne denkbeelden weder tot het punt, waarvan zij waren uitgegaan, de ontrouw zijns broeders. Het hoofd wederom oprichtende, maakte hij met de rechterhand eene afwijzende beweging, en wenkte FREDERIK HENDRIK, dat deszelfs plaats niet bij hem, maar aan het benedeneinde der tafel was. De schouders zuchtend ophalende, hernam de Graaf zijne vorige plaats.

'Gij misduidt mij,' zeide MAURITS, 'zoo gij denkt, dat mijne ontroering aanduidde dat mij uwe veinzerij had verblind. Zoo ik op mij zelven toornig ben, het is omdat ik mij zoo verre liet vervoeren, dat ik een ambt ging verrichten, hetwelk alleen den scherprechter toekomt.' -

'Ongelukkige!' hernam de Graaf: 'ik beklaag u, zoo gij er berouw over kunt gevoelen van een oogenblik naar de stem van natuur en menschelijkheid te hebben geluisterd.' -

'FRITS!' riep de Prins, terwijl de tranen hem langs de kaken stroomden: 'denkt gij dan, in ernst, dat het mij niets zoude kosten, mijnen eenig overgeblevenen broeder, wien ik van zijne kindsheid af bemind en verzorgd heb, als eenen staatsverrader aan de geschondene wetten prijs te geven? Bloed zal ik schreien; doch ik zal rechtvaardig zijn: - hoor, FRITS! weet gij, wat het is, rechtvaardig te *moeten* wezen? hebt gij, als ik, u immer in de omstandigheden bevonden, van, omdat de veiligheid, het belang, ja het geheele welzijn van dit arme volk het vorderden,

eenen ouden Staatsdienaar, eenen grijzaart, die met den voet in 't graf stond, eenen man, die oneindige diensten aan mij en aan het gemeenebest bewezen had, en die, ter dood veroordeeld, geene genade vragen wilde, te *moeten* overgeven aan de wraak dier gehoonde wet? weet gij, wat het zegt, eenen welverdienden en met moeite verkregen' roem van rechtvaardigheid te hebben opgeöfferd, om der rechtvaardigheid wille? - Ik heb het vonnis van OLDENBARNEVELD bekrachtigd, omdat hij schuldig was: ik heb het bekrachtigd, ofschoon ik hem haatte, den ouden heerschzuchtige! ik zoude het evenzeer bekrachtigd hebben, al had ik hem lief gehad. Nu weet ik, dat men binnen- en buitenslands mij van wreedheid, van ondankbaarheid beschuldigt: dat het niet altijd billijk nageslacht op de daad meer dan op de drijfveeren lettende, mijne vijanden na zal praten, en, zich vermetel als rechter mijner daden opwerpende, in mijne grootste zelfsopoffering niets dan zelfsbelang en vuige staatszucht zien zal. Ik weet dit: nog meer: ik wist dit alles toen ik schreiend het doodsbevel onderteekende: en echter, ik heb de zorg voor mijnen roem, voor mijne eer bij de nakomelingschap, laten varen, en alleen het belang des lands en de handhaving der wet geraadpleegd. Thands, oordeel over mijnen tegenwoordigen toestand! nu ik u, die mij dierbaar zijt, oneindig schuldiger vindt, dan de Advocaat geweest is. Overweeg nu, welk eene vreesselijke taak uwe handelingen mij voorschrijven, en of ik gronden heb om mij diep ongelukkig te noemen! Want, zoo ik toen

rechtvaardig was, toen het mijnen vijand gold, ik zal het ook heden zijn, nu het mijnen broeder gelden moet.' -

Vermoeid van deze toespraak, welke hij met eene krachtige stem had uitgebracht, zweeg de Prins en zag zijnen broeder aan, om den indruk gade te slaan, welken zijne taal op hem had te weeg gebracht.

'Ik weet, dat gij rechtvaardig zijt,' zeide FREDERIK HENDRIK, na eenige oogenblikken zwijgens: 'en daarom verwondert het mij, dat gij, alleen wegens eenen geldelijken onderstand, aan ongelukkigen uitgereikt, en wegens eene, ik herhaal het, geheel onschuldige bijwoning van eene Arminiaansche vergadering, mij van hoog verraad beticht.' -

Hier zag de Stadhouder hem eerst met eenige verwondering, en vervolgens met zulke scherpe blikken aan, als of hij de verborgenste kuilen zijns harten doorschouwen wilde. 'FRITS!' zeide hij ten laatste: 'gij zijt of de miskende onnozelheid in persoon, of de grootste huichelaar die immer bestaan heeft: - hebt gij u dan niets anders te verwijten, dan hetgeen gij daar opnoemt? hoegenaamd niets?' -

'Tegen u en den Staat? - Hoegenaamd niets.'

'Niets?' herhaalde MAURITS: 'welaan, wij zullen zien: - Heer Fiscaal! wees zoo goed eens in te komen.' Dit zeggende, stond hij op en sloeg met de geslotene vuist ongeduldig op de tafel. Op het oogenblik trad de Fiscaal binnen; doch bleef hij eerbiedig in de deur staan.

‘Heer Fiscaal!’ vervolgde de Prins: ‘haal mij eens al die processale stukken hier. - Gij weet immers wat ik bedoel?’ -

VAN KINSCHOT maakte eene buiging en vertrok. Gedurende zijne afwezigheid liep MAURITS met groote stappen en zichtbare blijken van ongedurigheid de zaal op en neder, terwijl zijn broeder, met gevouwen handen en gesloten oogen, in eene biddende houding staan bleef.

‘Ja!’ zeide MAURITS, toen FREDERIK HENDRIK zijn gebed, zoo 't scheen, voleindigd had, ‘gij zoudt ook wel, geloof ik, als *vetter* LODEWIJK, eene bedevaart naar *Scherpenheuvel* doen, zoo gij uit dit pas gered waart; doch dat is niet genoeg,’ vervolgde hij, zich op het hart slaande: ‘men moet *Scherpenheuvel* hier hebben.’ -

VAN KINSCHOT keerde terug, beladen met een paket brieven: dezelve, zonder te spreken, op de tafel gelegd hebbende, boog hij zich en verliet de zaal.

‘Nu FRITS!’ zeide MAURITS: ‘neem plaats: wij zullen dit paket eens gezamenlijk doorloopen: neem maar den eersten brief den besten en lees hem: gij zult er mij naderhand uwe gedachten over zeggen.’ -

De Graaf nam een' der brieven op en leide dien, na gedane lezing, stilzwijgend naast zich neder: hij was van UYTENBOGAERT, en de Predikant bedankte hem daarin voor ettelijke diensten, aan de Remonstranten bewezen: een volgende was van DE GROOT, die zijne huisvrouw der bescherming Zijner Doorl. aanbeval, en tevens, even als UYTEN-BOGAERT, 's Graven raad vroeg over de aanbiedingen, van wege den Koning van *Spanje* gedaan: na het lezen van dezen zag FREDERIK HENDRIK den Prins met vragende oogen aan.

‘Lees verder, FRITS! lees verder!’ zeide MAURITS, hem eenen derden brief voorleggende.

FREDERIK HENDRIK opende denzelven; - doch naauwlijks had hij eenige regelen gelezen, of zijn kleur verschoot en eene hevige verontwaardiging kleurde zijn voorhoofd.

‘Aha! de brief van GROBBENDONCK!’ zeide MAURITS, over zijns broeders schouder heenziende: ‘welnu! wat zegt gij?’ -

GROBBENDONCK verzocht in dezen brief, die in antwoord op eene missive des Graven geschreven scheen, aan FREDERIK HENDRIK, dat deze, ingevolge zijne belofte, zorg zoude dragen, dat zekere Staatsche Kapiteins (die hij noemde en welke hij deed voorkomen, als aan *Spanje* verkocht) in de grenssteden gezet zouden worden, opdat zij, na een' schijnbaren tegenweer, dezelve aan den vijand mochten overleveren: verder vernam hij, of de Remonstranten, volgens afspraak, gereed waren tot den voorgenomen opstand: hij eindigde, met Z. Doorl. van de toegenegenheid van den Hove van *Spanje* te verzekeren, hetwelk hem, als de omkeer van zaken gelukkig tot stand gebracht was, het Stadhouderschap zoude opdragen, benevens een zwaar pensioen en andere voorrechten.

‘Ik zeg,’ antwoordde FREDERIK HENDRIK op de vraag zijns broeders, ‘dat die afschuwelijke brief niets tegen mij bewijst: dat de vijand zoo iets uit-

denkt om mijne trouw verdacht te maken, laat zich lichtelijk beseffen; dat is meer gebeurd; doch dat mijn broeder aan zulk bedrog geloof hecht, bevreemt mij: - let eens op, dat in dit geschrift juist uwe getrouwste legerhoofden genoemd worden.'

'Denkt gij,' zeide MAURITS, hem scherp aanziende: 'denkt gij waarlijk, dat deze mijne getrouwste legerhoofden zijn? - Doch lees verder.'

De volgende brieven, door andere voorname Spaansche oversten onderteekend, luidden in den zelfden toon als die van GROBBENDONCK, en gaven aanleiding tot soortgelijke aanmerkingen van wederszijden.

'Ik wilde maar,' zeide eindelijk de Graaf, 'dat men in plaats van al het *aan* mij geschrevene, iets *door* mij geschreven kon voor den dag brengen: dat zoude een weinig meer afdoen om mijne schuld te bewijzen.' -

'Het grieft mij,' hernam de Prins, 'dat ik aan uwen onvoorzichtigen wensch voldoen kan.' Dit zeggende, reikte hij den Graaf eenen anderen brief toe, welke niet in het paket van JOAN gevonden, maar den Fiscaal op eene andere wijze in de hand gespeeld was. Dezelve was in cijfers geschreven, door FREDERIK HENDRIK zelven onderteekend, met zijn bijzonder zegel bekrachtigd en aan den Kantzelier PEKKIUS gericht.

'Ik weet niet wat die teekens beduiden,' zeide de Graaf: 'doch dit weet ik, dat mijne handteekening is nagemaakt; want ik draag aan het prulschrift geene kennis.' -

'Fijn uitgedacht!' zeide MAURITS: 'het ééne is

niet door Z.D. geschreven en van het andere draagt Z.D. geene kennis. Wij zullen er maar niet verder over spreken. Onverhoord zal ik u niet veroordeelen, wees daar verzekerd van; doch ik wil u tijd geven, om een weinig nader te peinzen over het uitvinden van betere verontschuldigingen dan deze. Gij ziet intusschen, dat mijn argwaan niet zoo geheel op losse gronden steunde, als gij wel gedacht en gewenscht hadt.' -

'Ik zie,' zeide FREDERIK HENDRIK: 'dat ik het slachtoffer ben van een verfoeilijk bedrog.' -

''t Is wel,' hernam de Prins: 'wij zullen dit nader onderzoeken. VAN KINSCHOT! kom binnen!'

De Fiscaal verscheen.

'Zijn de wachten aan het Hof al afgelost?' -

'Dat kan niet lang meer duren,' antwoordde VAN KINSCHOT: 'het is reeds klaar dag.' -

'Zeer goed: de nieuwe wacht weet niet, wie zich hier bevindt. Zeg aan den wachthebbenden officier, dat hij een' gevangene te bewaken zal hebben, voor wien naauwkeurig zorg zal moeten gedragen worden. - Graaf! geef mij uwen degen: ik zal zelf uw stokbewaarder zijn: - uw kerker, de naaste kamer.' -

FREDERIK HENDRIK reikte hem, zonder een woord te spreken, zijnen degen.

'Is het rijtuig van Zijne Doorluchtigheid nog beneden?' vervolgde MAURITS, zich tot VAN KINSCHOT wendende.

'Ik ben hier te voet gekomen met mijnen geheimschrijver,' zeide de Graaf: 'en dien heb ik weggezonden naar het oude Hof, met het bericht,

dat ik hier de nacht zoude doorbrengen, en dat ik wel in een uwer rijtuigen terug zoude komen.' -

'Dan is die zwarigheid opgelost,' vervolgde de Prins: 'Heer Fiscaal! gij zult zorgen, dat niemand, behalve de Raadsheeren, die den gevangene ondervraagd hebben, iets van de beschuldiging verneme, welke tegen den Graaf is ingebracht.' -

'Door middel van deze Heeren zal er niets van de zaak uitlekken,' antwoordde de Fiscaal: 'doch...'

'Welnu?' -

VAN KINSCHOT antwoordde niets, doch sloeg een' zijdelingschen blik op FREDERIK HENDRIK.

'Als Uwe Doorl. gereed is,' zeide MAURITS, die dit gebarenspel raadde, terwijl hij de deur van het zijvertrek opende.

'Broeder!' zeide de Graaf: 'rust wel, en God opene uwe oogen voor de kracht der waarheid.' - Met deze woorden begaf hij zich in de kamer, welke MAURITS wederom sloot.

'Wat wildet gij zeggen?' vroeg de Prins aan VAN KINSCHOT, zoodra zij alleen waren.

'Dat, zoo iemand iets verklapt, het geenszins een der Raadsheeren zijn zal; maar veeleer de brenger dezer brieven, welke aan zijn' kerker ontsnapt is.' -

'Ontsnapt!.. niet mogelijk.' -

'Ik heb hem duidelijk herkend op de bijeenkomst van deze nacht, even als de Remonstrantsche Proponent RAESFELT. Zoo Uwe Hoogheid mij vergunnen wil, mij voor eenige oogenblikken te verwijderen, dan zal ik dadelijk de noodige maat-

regelen nemen, dat zij opgespoord en weder *geincarcereerd* worden.' -

'Laat hen naar den duivel loopen,' zeide MAURITS: 'die JOAN, of hoe hij heeten moge, is een goede, eerlijke jongen, die mij bijna doodgeknepen had om een' aanslag tegen mijn leven te voorkomen: en de andere... dat was immers de jongeling, die GROENHOF tegensprak?' -

'Dezelfde, Uwe Hoogheid!' -

'Welnu! dien moet vooral geen hair gekrenkt worden. Laat hem *zoeken,* zooveel gij wilt; maar *gevonden* moet hij niet worden! Waren al de Arminianen zoo, ik zoude zelf lust krijgen om een Arminiaan te worden.' -

'Zal ik deze papieren met mij nemen?' vroeg de Fiscaal, dezelve willende opnemen.

'Een oogenblik,' zeide MAURITS, weder naar de tafel gaande, en den brief, die in cijfers geschreven was, opnemende: 'hadden wij,' vervolgde hij, 'slechts een' sleutel, om dit schrift te kunnen spellen.' Dit zeggende, ging hij zitten en bleef een' geruimen tijd, zonder te spreken, op den brief turen; terwijl VAN KINSCHOT, die hem niet stooren dorst, zwijgend achter hem stond en moeite had zijn ongeduld te verbergen.

'Is er dan geen mogelijkheid, die cijfers te raden?' vroeg eindelijk de Prins.

'Uwe Hoogheid heeft mij verboden het kabinet van Zijne Doorluchtigheid te doen verzegelen: ik had mij anders van de papieren kunnen meester maken, en...'

'Hoe!' riep MAURITS, opstuivende: 'gij zoudt

uwe rakkers de handen laten slaan aan de papieren van eenen NASSAU! Gij zoudt op een bloot vermoeden de geheimen mijns broeders onderzoeken gaan? van eenen Vorst van Princelijken bloede? Dat ten eeuwigen dage niet! Dat past alleen aan mij.' -

VAN KINSCHOT haalde de schouders op: '*qui vult finem, vult media,*[1] zeide hij: 'dit zal Uwe Hoogheid zich nog wel van zijnen academietijd herinneren.' -

'Iets anders!' zeide MAURITS: - 'wacht! daar schiet mij wat te binnen. De Secretaris des Graven, was die niet met Z.D.?' -

'Hij zoude reeds lang in zekerheid gebracht zijn geweest, indien. U.H. zulks verkozen had.' -

'Laat hem hier komen!' -

'Zoude het niet beter zijn, daarmede te wachten, tot dat het dag ware? zijn opontbod in het midden der nacht zoude opschudding baren, en ook Uwe Hoogheid heeft rust noodig.' -

'Laat hem halen: en zoo gij slaap hebt, ga dan naar bed,' zeide MAURITS wrevelig.

De Fiscaal zweeg, boog zich en vertrok.

(1) Die het einde wil, wil de middelen.

Eenendertigste hoofdstuk.

ô Die bedrieger! ô wat ben ik nu verblijd!
Hadt gy het niet ontdekt, ik was mijn dochter quijt.
L a n g e n d y k, *de Zwetser*.

Gedurende dezelfde nacht, waarin al de door ons in de laatste Hoofdstukken verhaalde omstandigheden hadden plaats gehad, waren ten huize van de Gravin Douairière VAN NASSAU de bewoners voor 't meerendeel niet minder in onrust en beweging geweest, dan diegene, waarvan wij gesproken hebben; schoon de oorzaak dier drokte geheel andere beweegredenen had. De dienstboden hadden hun bed niet gezien, daar zij den tijd, waarin hunne meesters ter rust lagen, hadden waargenomen, om de zalen, voorportalen en deuren, welke de aanstaande bruid gerekend kon worden door of in te zullen gaan, met bloem- en loverkransen te vercieren. De goede smaak van MAGDALENA zat bij deze verrichtingen voor: de dienaars der Gravin beijverden zich de hun gedane aanwijzingen naar eisch te volgen: allen beminden en eerden Freule ULRICA, wier gulle vriendelijkheid en gemeenzaamheid in de omgang telken reize, dat zij

de Gravin bezocht had, aller harten tot zich getrokken had: en zij wisten daarenboven, dat zij hunne meesteres beliefden, door de Jonkvrouw VAN SONHEUVEL te vereeren. FEURICH en GHERYT MAESSEN (welke laatste in *'s Hage* niet veel beters te doen had) droegen met al hun vermogen bij tot opluistering der toebereidselen: terwijl eindelijk de oude Rentmeester BECKMAN, te stram en te zwak om mede de hand uit de mouw te steeken, niettemin met de deftigheid, welke wij in hem van ouds gekend hebben, rondwandelde om zijn hoogwijs advies over den wel- of misstand van het vervaardigde te geven.

Reeds was de dag al een' geruimen tijd doorgebroken, toen BOUKE, over wiens afwezigheid men zich reeds verwonderd had, de zaal binnentrad, welke men nu bezig was te vercieren, de toebereidselen met een' enkelen blik overzag en vervolgens zich met een knorrig gelaat in een' stoel wierp.

'Wie nun!' zeide BECKMAN: 'bist du nicht froh, kamrad, und deiner fraulein heiratht?' -

'Vrolijk,' zeide BOUKE: 'ja, men is niet vrolijk of men moet er reden voor hebben; men ziet aan 't been waar de hoos gescheurd is en het dofferke zingt niet als 't gaike gevaân is... Wie had het ooit kunnen denken, toen JOAN boven op den toren zat gesloten en de kleine ULRICA hem het eten bracht, dat zij uit haar mondje gespaard had, dat zij eens hare verloving vieren zoude, nu JOAN in eene erger gevangenis zit. Maar zoo zijn de vrouwen altemaal als het op trouwen aankomt. Wel

zegt het spreekwoord: een bruidkrans, een blinddoek.' -

'Het verwondert mij, BOUKE, merkte MAGDALENA met scherpheid aan, 'dat gij zooveel belang stelt in dien liederlijken knaap, dat gij er niet om wilt deelen in de vreugde uwer meesteres. De Freule VAN SONHEUVEL is u toch nader dan de Spaansche bastert, die...' -

'Wees toch niet als de ezel van BILEAM, die sprak, voor dat hem gevraagd werd,' zeide BOUKE: 'wat bastert? - wat liederlijk? - Er leeft geen beter knaap op de geheele wijde waereld dan die eigenste JOAN: en ik laat mij villen, als ik niet met den middag naar zijne gevangenis toega en den achternoen bij hem deurbreng en u allen hier laat fluten en pijpen en zingen, zooveel ge wilt.' -

'Ga in vrede,' zeide MAGDALENA: 'niemand zal uw isegrimmengezicht hier missen.' -

'Neen!' hernam BOUKE: 'dat zullen ze net niet, vooral als uwe effen tronie hun overblijft.' -

'Waaraftig!' zeide FEURICH: 'Herr BOUKE spriecht wöhl! dem Jonker JOAN is ein hupscher bursche: das hab ik gezehen, nun sechs oder sieben jaren geleden, toen er dem kutsche deed stille stän.' -

'Een beste Jonker!' voegde GHERYT MAESSEN er bij: 'zoo gul en goedhartig! ik loof nooit dat hij eenig kwaôd opzet teugen den Heer Baron in 't zin had.' -

'Dat gelooft de Baron ook niet meer,' zeide BOUKE, 'en Z. Ed. zal er met Zijne Hoogheid een

ernstig woordeke over spreken. Wie weet of de Jonker niet nog in volle gleurie op het trouwfeest komt.' -

Wij zullen over het vervolg van dit gesprek, hetwelk den lezer weinig verscheidenheid zoude aanbieden, heenstappen en ons de zaal voorstellen, nu even als de portalen en deuren op het fraaist vercierd. Reeds vroeg in den morgen trad de Baron, in zijne beste staatsie - kleederen uitgedoscht, dezelve binnen, en bezag met innerlijk genoegen de gemaakte toebereidselen. 'Jammer maar!' zeide hij, terwijl hij zich de handen wreef, 'dat onze goede JOAN er niet bij is! doch ik zal hemel en aarde bewegen om hem op het trouwfeest te krijgen.' -

'Daar zal UEd. wel an doen,' zeide BOUKE, die zich op dat oogenblik alleen met zijnen meester bevond: 'ik ga strak hem eens opzoeken: - heeft UEd. hem ook wat te zeggen?' -

'Ja, zeg hem, dat ik hoop, dat hij op de bruiloft... maar hij zal toch niet willen!... hij denkt immers dat ik zijn' vader vermoord heb! - Hoor BOUKE, bedui hem toch hoe dat in zijn werk is gegaan: en zeg hem, dat ik hoop dat hij zich van schuld vrij zal pleiten: en als hij een' Advocaat noodig heeft, hier staat de man, die 't wel betalen zal.' -

'Ik zal 't alles overbrengen, zoo als 't UEd. zegt,' zeide BOUKE.

'Maar van wat anders: is de bruid al op?' -

'Er is zoo even om MAGDALENA geluid of gebeld, zoo als ze dat hier noemen,' zeide BOUKE:

‘alweêr een nieuwe uitvinding, om de menschen op te bellen of het schapen waren.’ -

‘De gasten zullen niet lang meer toeven,’ hernam de Baron: ‘mij dunkt ik hoor reeds iemand komen: ha! het is onze goede Dominé. Hoe zoo bedrukt, Wel-Eerwaarde? Je brengt waarachtig geen gezicht voor een' bruiloft mede.’ -

‘Ik heb deze nacht in ontroering en kwelling des geestes doorgebracht,’ antwoordde RAESFELT. Het was met mij als de Psalmist zegt, *Ps. 77*:

> Al hebb' ik van gantscher herten
> Gebeden in anghst en smerten,
> Soo blijft doch mijn hert eenpaer
> Vol benauwtheit en anghst swaer.

Ik bid u, Heer Baron!’ vervolgde hij, een lang geschrift uit den zak halende: ‘zeg mij, komt Zijne Hoogheid nog op de verloving, gelijk beloofd was ende gehoopt werd?’ -

‘Ten minste ik weet niet beter dan ja,’ antwoordde de Baron: ‘doch waartoe deze vraag?’

‘Ik had... ik wilde aan Z.H. overhandigen... deze... dit...’ mompelde de Predikant, zijn papier openvouwende.

‘Wat drommel is dat?’ vroeg de Baron, lagchende: ‘denkt ge aan Z.H. een' geheelen preêk voor te lezen?’ -

‘Het is geene preêk, het is...’ -

‘Een gedicht misschien op het jonge paar? - Nu, dat verwachten wij ook.’ -

‘Met uw verlof; het is een smeekschrift,’ hernam de Predikant, angstig het oog op zijn werk slaande en met de rechterhand de gewone en den

Baron welbekende beweging makende, welke aanduidde, dat hij het ging voordragen.

‘Zoo! een smeekschrift,’ zeide de Baron, hem het woord afnemende: ‘en wat hamer hebt gij toch te smeeken?’ -

‘Mijn zoon,’ zuchtte de beklagenswaardige Predikant: ‘mijn HENDRIK, de hoop mijns ouderdoms, is zijne woonstede niet bij de onrechtvaardigen? is hij niet in de tijdelijke Gehenna, waar weeninge is ende knersingen der tanden? En moet ik mij niet nederbuigen voor den machtigen, opdat zijne banden verscheurd worden, gelijk DAVID zegt in den tweeden Psalm:

> Laet ons breken met een
> Sijn banden al, daer med' sy ons verstricken’

‘Uw zoon! mijn goede HENDRIK! 't is waar.. nu wij willen het beste hopen.’ -

‘Ach!’ zeide RAESFELT: ‘hij is medegerekend onder diegene, die in den kuil dalen, zoo als Psalm 88 het heeft! en wie zal hem verlossen?’ -

‘Mij dunkt,’ zeide VAN REEDE, ‘dat uw stuk wat lang is, Dominé! en den Prins wel eens zoude kunnen verveelen en in kwaden luim brengen;.. doch ik heb geene kennis van zulke zaken. Met uw verlof... ik ga eens even zien of de bruid al op is.’ Dit zeggende, liep hij de zaal uit.

‘Wat lang?’ zeide Dominé: ‘mij dunkt er staat niets in, dan hetgeen er in moet staan. - Laat ons zien,’ vervolgde hij, bij zich zelven, het stuk nogmaals met luider stemme overlezende: ‘wat zoude daaruit kunnen genomen worden?

Geene spreuk, geen tekst, geen woord? Heb ik er dan vruchteloos eenen halven Sabbath en deze geheele nacht over geblokt?' -

Hoe meer zijn Wel Eerwaarde las, hoe warmer hij werd: eindelijk geraakte hij zoover buiten zijne gewone bedaardheid en stelde zich zoo volkomen voor in de tegenwoordigheid van Zijne Hoogheid te staan, dat hij met de woorden: 'handelt sachtkens met den jongelingh, met ABSALOM,' welke het geschrift besloten, de rolle onder het maken eener diepe buiging overhandigde aan iemand die binnentrad, en welke het stuk met eene verbaasde houding aannam en inzag.

'Arminiaansche wanbegrippen... hm! hm!.. booswichten... tegen Uwe Hoogheid aangekant... te duivel!... moorddadige en verraderlijke ontwerpen... vergiffenis... Pots hondert tausent slapferment Dominé! wat meent ge daarmet?' en de Heer VAN BOTBERGEN (want deze was het, die binnengekomen was) werd bleek als een doek.

'O! ik vraag verschooning, Mijnheer VAN BOTBERGEN,' zeide de Predikant, onthutst en verlegen: 'ik was verstrooid van gedachten: UEd. is zeker heden of gisteren alhier aangekomen.' -

'Om de verloving van mijnen vriend den Ambtman te vieren,' hervatte ELBERT: 'doch wat moet deze Schriftuur?' -

'Die was eigenlijk voor Z.H. bestemd,' zeide RAESFELT: 'doch daar UEd. aan de Hoven geweest zijt, zoude UEd. mij waarschijnlijk wel met raad kunnen dienen en mij zeggen, of het zoo goed is.' -

‘Hm! hm!’ zeide BOTBERGEN, het geschrift haastig doorloopende: ‘wat lang, wat gerekt; doch de stijl is keurig en hoogdravend: eilieve! waar handelt het eigenlijk over?’ -

‘Mij dunkt,’ zeide de Predikant, gebelgd, het smeekschrift weder terugnemende, ‘die vraag is vrij onnoodig, als men het stuk gelezen heeft.’ -

Op dit oogenblik traden sommige andere der genoodigden de zaal in, en niet lang daarna ook de Ambtman, op 't kostelijkst als bruidegom uitgedoscht. Na de aanwezigen beleefdelijk gegroet te hebben, nam hij, zoodra het gesprek algemeen was geworden en hij zulks onopgemerkt doen konde, BOTBERGEN ter zijde en fluisterde hem in 't oor: ‘welnu?’ -

‘Alles is in gereedheid,’ antwoordde deze: ‘zondag over veertien dagen maken wij ons tusschen kerktijd meesters van de stad: onze vrienden zijn vol coeragie en wachten met ongeduld uwe terugkomst af.’ -

‘Uitmuntend!’ zeide MOM: ‘welnu, mijne Heeren!’ vervolgde hij, zich tot het gezelschap wendende: ‘wat nieuws is er vandaag? Mijnheer VAN BLEISWYK! is er niets gaande? UEd. heeft anders altijd iets te verhalen. - Mij dunkt uw gelaat staat minder opgeruimd dan gewoonlijk.’ -

‘Ik heb deze nacht slecht gerust, antwoordde VAN BLEISWYK.

‘Ik dacht niet, dat UEd. immer rusten konde,’ merkte MOM aan met een' spotachtigen grimlagch; ‘doch waar of mijn goede aanstaande schoonvader blijven mag?’ -

‘Zijn Edele zal zoo aanstonds hier zijn,’ zeide VAN BLEISWYK: ‘ik heb zelf, toen ik het voorportaal doorging, den Heer Baron in het spreek-vertrek gezien met den Fiscaal.’ -

‘De Fiscaal!’ herhaalde BOTBERGEN, verschrikt.

‘Welnu ja, de Fiscaal,’ zeide MOM, zich met een' hoogmoedigen blik naar hem omwendende: ‘heeft uwe heldhaftigheid iets met Z. Ed. Gestr. uitstaande?’ -

‘De Heer Fiscaal,’ zeide een der gasten, ‘is, naar ik hoor, gisteren den geheelen dag in touw geweest.’ -

‘Men spreekt van hoogst zonderlinge gebeurtenissen,’ zeide een ander.

‘Men verhaalt, het Hof van Graaf FREDERIK HENDRIK is heden morgen ongenaakbaar,’ zeide een der gasten op den schroomvalligen toon van iemand, die niet weet hoe zijne mededeeling zal worden opgenomen.

‘Men zegt, er zijn gevangenen ontsnapt,’ mompelde een ander.

‘Ontsnapt!’ herhaalde de Predikant: ‘UEd. gelieve...’ -

‘Ei wat!’ zeide VAN BLEISWYK, die niet langer zwijgen kon, en op wiens gelaat de lust van zijn nieuws te vertellen strijd voerde met de voorzichtigheid, die hem het zwijgen gebood: ‘wat beduidt al dat gebabbel? Ik zoude u de waarheid van al die geruchten hairklein kunnen vertellen; want ik heb zelf... doch ik wil niet.’ - Dit zeggende, sloeg hij zich met de hand voor den mond.

‘Stilte, mijne Heeren!’ zeide een der gasten: ‘daar is Hare Genade.’ -

De dubbele middeldeur opende zich en de Gravin Douairière trad binnen in een deftig feestgewaad, hare jonge vriendin aan de hand geleidende, en door een' vrolijken stoet adelijke en hoffelijke jonkvrouwen gevolgd. Zoowel Mevrouw VAN NASSAU als de aanstaande bruid zagen bleek en betrokken, en hare rood bekreten oogen toonden aan, dat beide geweend hadden. De Gravin had de nacht slapeloos doorgebracht en onöphoudelijk nagedacht over de zonderlinge verschijning der kinderkleertjes, welke haar de Fiscaal had voorgesteld. Het wederzien derzelve had het verledene bij haar teruggeroepen, de treurigste herinneringen opgewekt en haar zelfs bijna geheel ongeschikt gemaakt om aan het feest van den dag die deelneming te schenken, welke zij anders zoude betoond hebben.

Wat ULRICA betrof, pijnlijke en kwellende gedachten hadden den slaap van hare sponde doen wijken. Die echt, waartoe zij vrijwillig en ongedwongen haar woord gegeven had, scheen haar, nu het tijdstip van deszelfs voltrekking naderde, verschrikkelijk, ja noodlottig toe. Zoo lang zij nog, door valsche blijken misleid, JOAN voor een' laaghartigen moordenaar had moeten houden, hadden spijt, verontwaardiging en maagdelijke fierheid haar doen toestemmen in eene echtverbindtenis met een alom geachten, deftigen en hare liefde volkomen waardigen echtgenoot, gelijk de Baron haar den Ambtman beschreven had, en waarvoor zij dezen ook ter goeder trouw bleef houden; - maar

thands, nu JOANS onschuld bleek, kwamen de waarschuwingen en zijdelingsche wenken, welke haar voedsterbroeder tegen MOM gedaan had, haar met hernieuwd gewicht voor den geest spelen: nu kwam het beeld van hem, die haar twee dagen te voren van een dreigend gevaar verlost had, zich voor haren geest stellen, en het kloppend hart verried maar al te zeer partijdige liefde voor den verwijderden, koele onverschilligheid voor den begunstigden minnaar. Hevig was ULRICA te moede, toen zij, na een ernstig zelfsonderzoek, tot slotsom van hare overdenkingen inzag, hoe de tederheid voor JOAN, wiens beeldtenis zij geheel uit haren boezem waande te hebben uitgeweid, sterker dan ooit te voren was teruggekomen. Alleen de gedachte, dat zij, door den Ambtman te huwen, aan een' kinderplicht voldeed, en dat het offer, 't welk zij bracht, Gode welbehaaglijk wezen zoude, was in staat geweest, haar het opgewonden gestel tot bedaren te brengen en haar het vaste voornemen te doen opvatten, van zich gedurende de verlovingsdagen zoodanig te gedragen, dat haar aanstaande gemaal geene redenen hebben mocht, van over haar gedrag ontevreden te zijn.

‘Welkom, mijne beminde bruid!’ zeide MOM, tot haar toetredende en haar de hand kussende: ‘doch hoe! gij schijnt geweend te hebben.’ -

‘Daar moet gij zoo naauw niet op zien,’ viel de Baron, die met den Fiscaal binnen was getreden, hem in: ‘dat doen de meisjens altijd de nacht voor hare verloving, om op den dag zelven des te helderder te kunnen lagchen.’ -

‘Juist,’ zeide VAN BLEISWYK: ‘en hoe zouden wij anders bruidstraantjens kunnen schenken.’ -

‘De Heer Fiscaal deelt ons eene slechte tijding mede,’ zeide de Baron, zich tot de Gravin wendende: ‘de Prinsen komen niet!’ -

‘Wat heb ik gezegd?’ vroegen nu de nieuws-vertelders zachtjens: ofschoon zij eigenlijk niets gezegd hadden.

‘Is de reden, waarom Hunne Hoogheden niet komen, aan den Heer Fiscaal bewust?’ vroeg MOM, naar hem toetredende.

‘Die zal zich misschien nader ontwikkelen,’ zeide VAN KINSCHOT, met eene koele buiging: ‘Heer VAN BLEISWYK! een woord, als 't u belieft.’ -

‘Tot UEds. dienst,’ zeide deze, met hem ter zijde gaande.

‘Gij spreekt geen woord over al wat er deze nacht is voorgevallen,’ beet hem de Fiscaal in 't oor: ‘of het zal u duur te staan komen.’ -

‘Wilt gij het geld voor de verbeurde boete?’ zeide de Jonker halfluid, terwijl hij lagchende eene goudbeurs voor den dag haalde: ‘doch er zijn er meer, die haar verbeurd hebben, door op die bijeenk...’ -

‘Zwijg!’ viel hem de Fiscaal op een' strengen toon in de rede: ‘zwijg, ongelukkige spotter! het kon u slechts goud, doch anderen kan het den kop kosten. Wees voorzichtig, of...’ - Hier hield hij den vinger dreigend op, en eene buiging in 't rond gemaakt hebbende, wilde hij vertrekken.

‘Een oogenblik, Mijnheer VAN KINSCHOT!’ zeide

de Gravin, hem terughoudende: ‘die gevangene, waarvan UEd. mij gisteren avond gesproken heeft.. de pleegzoon van den Heer Baron...’ -

‘Vergeef mij, zeide VAN KINSCHOT: ‘doch ik heb bezigheden, welke mij een langer vertoeven verbieden. Ik zal nader de eer hebben,’ vervolgde hij met een' veel beteekenenden blik, ‘mijne gelukwenschingen aan den Heer Baron te komen doen.’ - Dit zeggende, nam hij zijn afscheid.

‘Wat heeft dit alles toch te beduiden?’ zeide een der aanwezigen: ‘de Fiscaal is zoo raadselachtig.’ -

‘Hij heeft deze nacht slecht geslapen,’ zeide VAN BLEISWYK: doch! mondje dicht: ik moet zijn bevel niet vergeten.’ -

Op dit oogenblik trad BOUKE de kamer in.

‘Al weer wat anders!’ zeide deze: ‘ja! ja! groote visschen springen uit den ketel! 't vogelken is ontsnapt!’ -

‘Ontsnapt!’ herhaalde de Baron verbaasd. ‘Is JOAN...’ -

‘Nergens te vinden:’ vervolgde BOUKE: ‘ja! het is tegenwoordig eene kunst van belang om een' gevangene te houden;... maar dat is nog niets! er is mij daar op straat nog iemand op zij gekomen, die hier ook op 't feest moet wezen;.. doch laat ik maar zwijgen: hij zal gaauw genoeg komen.’ -

‘Wien bedoelt gij?’ vroeg de Baron, rondziende: ‘al de gasten, die wij verwachten, zijn gekomen.’ -

‘Nu! nu!’ zeide BOUKE: ‘late haver komt ook

op: hoe later op den dag, hoe schooner volk: 't einde zal de last dragen...' -

'O! het is onze Notaris!' zeide de Gravin: die den Practicus de zaal met eenen deftigen stap zag binnentreden.

'Ja wel morgen de Notaris,' zeide BOUKE meesmuilende:.. doch ik zwijg; maar zij zullen staan te kijken, geloof ik!' Dit zeggende, verliet hij op nieuw het vertrek.

'Kom!' zeide VAN REEDE: 'laat ons nu aan niets anders denken dan aan de plechtigheid van het oogenblik. Wij moeten den Heer Notaris niet laten wachten.' -

'Een aangenaam woord,' zeide MOM, toetredende, en zijne Bruid, wier bleekheid in dit oogenblik nog vermeerderd was, naar de tafel geleidende, waaraan zich de Notaris geplaatst had: 'ja waarlijk, thands moeten ons alleen gelukkige gedachten bezig houden.' -

Nadat de aanstaanden, de Gravin, de Baron en de gasten hadden plaats genomen, begon de Notaris met de noodige deftigheid het huwlijkskontrakt voor te lezen; doch, naauwlijks was hij aan de gewone clausel gekomen: 'met wederzijdsche toestemming van ouders en bloedverwanten,' of iemand trad de zaal binnen, en zeide met eene zachte, doch doordringende stem: 'ik heb de mijne nog niet gegeven.' -

'Wie? wat? wat is dat?' riepen al de aanwezigen als uit éénen mond, en zagen naar de deur, waarin een grijzaart stond, door BOUKE binnengeleid.

‘Ik, GODARD VAN REEDE *van Sonheuvel,*’ hernam de onbekende, ‘heb mijne toestemming nog niet gegeven tot het huwelijk van Jonkheer JACOB MOM met Jonkvrouwe ULRICA MARIA VAN REEDE *tot Sonheuvel,* mijne kleindochter.’ -

‘Met welk recht..’ riep MOM, driftig opspringende; doch zoodra hij in den nadertredenden grijzaart vader AMBROSIUS herkende, trad hij ontzet achteruit.

‘Met uw verlof,’ oom!’ zeide de Baron, terwijl hij wrevelig den brief uit den zak haalde, dien hem de Vikaris geschreven had: ‘vervat dit stuk papier uwe toestemming niet?’ -

‘Die was slechts voorwaardelijk,’ hernam de Vikaris: ‘indien de Ambtman zich geschikt achtte om mijne nicht gelukkig te maken.’ -

‘welnu? en dit heeft hij plechtig beloofd,’ zeide VAN REEDE.

‘Beloofd?’ herhaalde Vader AMBROSIUS: ‘Heer Ambtman! durft gij in mijne tegenwoordigheid die belofte herhalen? - Bedenk u wel! en luister naar hetgeen ik u vraag. - Hebt gij het voornemen, van ULRICAAS geluk door dezen echt, in *deze* omstandigheden te bevorderen?’ -

‘Zeker ben ik niet voornemens haar ongelukkig te maken,’ zeide MOM, met zichtbare verlegenheid.

‘Geene omwegen! Ik vraag eenvoudig, ja, of neen.’ -

‘Nu... ja!’ antwoordde MOM.

‘Doch kunt gij dit?’ hernam de Vikaris: ‘zijt gij niet overtuigd, dat dit huwelijk voor haar eene bron van elende zijn zal?’ -

‘Voor den duivel!’ riep MOM, door dit ondervragen van de wijs gebracht: ‘wat meent gij daar mede?’ -

‘Mijnheer!’ zeide nu de Gravin, zich tot den Vikaris wendende: ‘ik moet u verzoeken, dergelijke tooneelen in mijn huis te vermijden. De Heer Ambtman heeft uwe vraag bëantwoord; en, naar mijn begrip, kan geene betrekking van bloedverwantschap, geen gezag u het recht geven tot zulke onbetamelijke vragen. Wat kan u nopen, onze blijdschap bij eene zoo algemeen toegejuichte echtverbindtenis op eene zoo onhebbelijke wijze te komen storen?’ -

‘Mijn recht noch mijn doel zullen den Heer Ambtman raadselachtig voorkomen,’ zeide AMBROSIUS.

‘Ik heb in mijn leven zoovele *incidenten* niet bijgewoond,’ zeide VAN BLEISWYK, zich van vermaak de handen wrijvende.

‘Ik verzoek Uwe Genade nederig om verschoning,’ vervolgde de Vikaris, met eene eerbiedige buiging, tegen de Gravin: ‘doch ik moet hier mijn plicht vervullen. Jonkheer JACOB MOM! gij hebt mijne laatste vraag nog niet bëantwoord.’

Aller oogen vestigden zich weder op den Ambtman, wien men verwachtte, dat eindelijk door een krachtig antwoord den vreemdeling zoude uit het veld slaan; doch hij scheen zijne gewone tegenwoordigheid van geest geheel verloren te hebben, en met wankelenden gang trad hij naar den Vikaris toe.

‘Mag ik u,’ vroeg hij met eene bevende stem,

‘om een oogenblik onderhoud verzoeken? Ik geloof, dat wij deze zaak best afzonderlijk zullen afhandelen.’ -

‘Eene redelijke vraag sla ik niet af,’ antwoordde AMBROSIUS, zich naar een venster begevende: ‘welke opheldering verlangt gij?’ -

‘Wat is uw doel?’ vroeg MOM, zacht en schielijk: ‘waarom mij dus ten toon gesteld op een oogenblik, dat ik alles voor uwe geloofsgenooten doe?’ -

‘Met uw geheim verdrag met GROBBENDONCK heb ik niet te maken,’ antwoordde de Vikaris: ‘doch geen landverrader mag zich met ons geslacht vermengen; ik had mij gevleid, dat gij, na het lezen van mijnen brief, mij zoudt begrepen hebben en van ULRICA afstand gedaan; dan ware dit tooneel vermeden geweest. Treê nog terug; zoo zwijg ik; doch volhardt gij bij uw voornemen, zoo maak ik alles bekend.’ -

‘En hoe denkt gij, dat men uw gedrag in *Spanje* en te *Rome* zal opnemen?’ -

‘Noch *Spanje,* noch *Rome* kunnen van mij vergen, dat ik in eene echtverbindtenis stem, die mijne nicht in de handen eens verraders overlevert.’ -

‘Is uw besluit onherroepelijk?’ -

‘Onherroepelijk.’ -

‘Bedenk, dat ik uw' rang hier bekend kan maken, u gevangen doen nemen, u...’ -

‘Ik bedenk alles; doch bedenk zelf, wie hier de meest gevaarlijke openbaringen zouden kunnen geven.’ -

‘In duivels naam dan,’ zeide MOM, zich van hem afwendende. ‘Heer Baron!’ vervolgde hij luid: ‘het spijt mij; doch ik vind uwen schoonvader hardnekkiger dan ik gehoopt had. Wij zullen de voorgenomen verbindtenis moeten uitstellen, tot Zijne Hoogwaardigheid in een betere luim is. Kom, BOTBERGEN! laat ons weder naar *Tiel* vertrekken, ten einde hier geen voorwerp van spot aan de Haagsche Jonkers te verstrekken.’ -

Deze woorden gëuit hebbende, maakte hij eene deftige buiging voor het geheele gezelschap en keerde zich om met oogmerk van te vertrekken; dan, eer hij nog aan de deur gekomen was, eer nog de aanwezigen van hunne verbaasdheid waren teruggekomen, was de Fiscaal VAN KINSCHOT binnen.

‘Jonkheer JACOB MOM,’ zeide deze, naar hem toetredende: ‘gij zijt mijn gevangen.’ -

‘Bewaar ons!’ zeide BLEISWYK: ‘wat heeft Zijn Edel Gestrenge het tegenwoordig volhandig!’ -

‘Alle duivels!’ mompelde BOTBERGEN, en, het oogenblik waarnemende, dat alle blikken op MOM gevestigd waren, sprong hij een venster uit dat open stond, en nam de vlucht.

‘Gevangen!’ riep MOM, die als versteend bleef staan.

‘Gevangen!’ herhaalden al de aanwezigen: ‘is het mogelijk!’ -

‘Ha! vervloekte grijskop! dat is uw werk!’ brulde de Ambtman eensklaps als uit eene sluimering ontwakende en met de geslotene vuist den Vikaris dreigende: ‘doch beef! gij zult mijne wraak niet ontgaan.’ -

‘Dat is *mijn* werk niet,’ zeide Pater AMBROSIUS met koelheid: ‘had ik deze ontknooping kunnen voorzien, mijne tegenwoordigheid hier ware overbodig geweest.’ -

‘Niet waar?’ graauwde hem de Ambtman toe: ‘Mijnheer VAN KINSCHOT! verzeker u ook van dezen booswicht. Hij noemt zich Vikaris - Generaal in de Nederlanden...’ -

‘Zoo noemde hij zich,’ hernam de grijzaart: ‘thands heet hij eenvoudig Pater AMBROSIUS, gelijk voorheen. Indien U Ed. Gestr.,’ vervolgde hij, zich tot den Fiscaal wendende, echter begrijpt, dat ik hier in gevangenschap moet blijven, zoo wees overtuigd, dat ik u niet zal trachten te ontsnappen.’ -

‘Zeer gelukkig,’ zeide VAN BLEISWYK: ‘er zijn er ook genoeg ontsnapt in de laatste dagen.’ -

‘Mag men niet weten,’ vroeg de Gravin: ‘waarvan de Heer Ambtman beschuldigd wordt?’

‘Van hoog verraad, Mevrouw!’ antwoordde VAN KINSCHOT: ‘mijne Heeren!’ vervolgde hij tot de gerechtsdienaars: ‘leidt uwen gevangene weg.’ -

‘Arme! lieve ULRICA!’ zeide de Gravin tegen ULRICA, die als versteend en van verschillende aandoeningen vervuld aan eene tafel nederzat: ‘had iemand kunnen denken, dat uw verlovingsdag zoo ongelukkig ten einde zoude loopen? Kom,’ vervolgde zij, haar onder den arm nemende: ‘verwijderen wij ons: de eenzaamheid zal u thands het meest welkom zijn.’ -

Deze woorden zeggende, wilde zij ULRICA de zaal

uitgeleiden, toen de deur wijd openvloog en een dienaar de Prinsen aanmeldde.

Prins MAURITS trad binnen met een gelaat, waarop de aandoeningen, welke hem gedurende de laatste uren hadden vermeesterd, nog zichtbaar waren: hij hield zijnen broeder onder den arm, en de blik van dezen teekende eene opgeruimdheid, welke aan het scherpziend oog van VAN BLEISWYK niet verborgen bleef, en waaruit deze laatste ontwaarde, dat het misverstand tusschen de beide broeders was opgehelderd.

'Ik bid u om verschoning,' zeide Prins MAURITS, zich tot de huisgenoten wendende, 'zoo ik mij thands hier nog kom vertoonen, nadat ik mij genoodzaakt heb gezien, uwe vreugde in droefheid te verkeeren. Doch zoo ik hier in geene blijdschap kan deelen, zoo kan ik ten minste troost aanbrengen. Ik kan meer doen, Heer Baron! ik kan u zelfs geluk wenschen, dat de Almachtige uwe dochter van den rand des afgronds heeft gered, waarin eene onwaardige echtverbindtenis haar gestort had. Weet, dat ik zoo even de duidelijkste bewijzen ontfangen heb, dat de Ambtman MOM het voornemen had van na het einde van het bestand, de stad *Tiel* in de handen der Spanjaarden te leveren.' -

'Ja wel mogen wij God danken, indien dit het geval is,' zeide VAN REEDE.

'Wel is het, als de Psalmist zegt,' zeide RAESFELT, *Ps. 76*:

> Gy sult ombrengen 't gantsche rot
> Der woedende boosdaders quaet.'

‘Doch, dit is niet de eenige reden mijner komst,’ hernam de Prins. Er is iemand, die belangrijke mededeelingen betreffende de gevormde samenzweering medegedeeld heeft, doch die nog meerdere ontdekkingen doen kan, welke hij in dit geëerd gezelschap, en nergens anders, verlangt aan 't licht te brengen.’ -

‘Nog meer ontdekkingen?’ zeide VAN BLEISWYK bij zich zelven: ‘welk een heerlijke dag! die geeft voor eene maand stof tot onderhoud.’ -

Nu plaatsten zich de vorstelijke personaadjen en al de aanwezigen in het rond: de deur werd geopend en met bleek gelaat en wankelende schreden trad LUDWIG, van twee wachten gevolgd, de zaal binnen. Doch, om deszelfs verschijning hier ter plaatse te verklaren, is het noodig, dat wij de geschiedenis weder wat hooger ophalen.

Tweeëndertigste hoofdstuk.

Aan wien behoore ik dan? wien word ik tot verrader?
Wat kan, wat moet ik doen, aan alle zijde omzet?
Wie voert mij strafloos, wie onschuldig uit dit net?
ô Zwakke, ô weeke ziel! wat liet ge u dus verwrikken?
Wat kan ik, hoe 't ook ga, dan voor mij - zelven schrikken!
B i l d e r d y k . *Floris de Vijfde.*

LUDWIG had zijnen Doorluchtigen Meester verlaten, toen deze het Binnenhof was opgetreden; met driftigen spoed was hij eenige straten en steegen doorgekruist en had eindelijk gebeld aan eene kleine woning, in het minst bezocht gedeelte der stad gelegen. Eene oude vrouw, welke al het uiterlijke eener toverheks had, opende hem de deur en geleidde hem, na eene soort van wachtwoord met hem gewisseld te hebben, in eene berookte en dompige kamer, waar, aan eene groote, met papieren, plannen en landkaarten overdekte tafel, een manspersoon bij het flaauwe schijnsel eener lamp zat te lezen. Voor de tafel stond eene groote opene kist, zoodanig geplaatst, dat men, door de tafel aan de tegenzijde op te lichten, al wat daar op lag in de kist kon werpen en dus aan de oogen

van eenen onverhoopten bezoeker onttrekken. Wat verder stonden twee andere opene koffers, gevuld met rollen papier, ijzeren werktuigen, vermommingen en maskers, valsche baarden en andere dergelijke voorwerpen. Onder het bereik des lezers lagen op eenen stoel twee zakpistoolen, een dolk, een paar gereformeerde bijbels en de *vulgata*. Op de tafel stond een waterkruik met een' tinnen kroes, eenen zandlooper en het noodige schrijfgereedschap.

In het midden van al die vreemdslachtige voorwerpen, zat, in een' grooten leunstoel, met leder voorzien, en welke des noods tot rustbank had kunnen strekken, de persoon, welke LUDWIG kwam zoeken, een man, die, zoo als hij daar geplaatst was, alleen de toverroede miste, om voor eenen wichelaar te worden aangezien; want zijn sterk gerimpeld voorhoofd, waarvan slechts eenige graauwende hairen ongekemd afhongen, kenteekende zorgen en vermoeienissen van den geweldigsten aart. Onder de zware grijze wenkbraauwen waren twee gitzwarte oogen zoo diep in de kassen verscholen, dat zij niet oneigenaartig konden vergeleken worden bij fakkels, welke men aan het einde van een donker verwulft ziet glimmen. Op de vale wangen waren de groeven der onthouding met diepe vorens ingedrukt: en de dikke onderlip, met eene uitdrukking van algemeene verachting en wrevel tot aan den graauwen knevel opgeheven, zette aan de vervallen trekken des gelaats iets Satanächtigs bij. De dorre hand liet, bij de intrede des geheimschrijvers, het geschrift varen, dat zij

vasthield, en strekte zich langzaam uit naar eene der binnen haar bereik gelegene pistoolen, terwijl al de peezen van het aangezicht zich samentrokken en de oogen blaauwe vlammen schoten; doch, zoodra de grijzaart bij de stralen der lamp, die op het aangezicht van LUDWIG vielen, ontdekt had, wie de verstoorder zijner overdenkingen was, lag hij het moordtuig weder neder en hernam zijne vorige houding.

‘Gij ziet mij reeds terug, Pater!’ zeide LUDWIG: ‘alles heeft eene spoediger wending genomen dan wij gedacht hadden!’ -

‘Gij hebt uw rol meesterlijk gespeeld,’ zeide EUGENIO, wien onze lezers ongetwijfeld uit de bovenstaande beschrijving reeds zullen herkend hebben: ‘ik ben zeer over u voldaan.’ -

‘Doch ik niet over u! wat moet er van dit alles worden?’ -

‘Hoe nu! is alles niet juist afgeloopen gelijk wij gewenscht hadden?’ -

‘Gelijk gij gewenscht had, Pater!’ zeide LUDWIG, zich in eenen stoel werpende.

‘Uwe taal bevreemt mij,’ zeide EUGENIO, terwijl hij, de lamp zoodanig opnemende, dat het licht den Secretaris vlak op 't gezicht scheen: ‘doch ja: uw verwilderd oog, uwe meer dan gewone bleekheid, uwe bevende lippen.... wat hebt gij toch gezien, dat u de bedaardheid ontnomen heeft, welke ik u tot heden toe altijd gekend heb?’ - Dit zeggende, plaatste hij de lamp weder voor zich en wachtte met een koel gelaat het aantwoord des jongelings af.

‘Vraagt gij nog, wat mij ontzet heeft?’ riep LUDWIG uit, weder opstaande en met groote schreden de kamer op en neder wandelende: ‘heb ik niet, als een andere JUDAS, mijnen meester verkocht?’ -

‘Hmmf!’ bromde de Jesuit: ‘uw meester is de Koning van *Spanje*.’ -

‘De Koning van *Spanje!*’ herhaalde LUDWIG: ‘heeft de Koning van *Spanje* mij gevoed, gekleed, zijne gunst, ja zijn innig vertrouwen geschonken?’ -

‘Gij zijt een gek,’ zeide EUGENIO: ‘na al hetgeen gij verricht hebt, zoudt gij thands, nu wij op het punt zijn van het doel te bereiken, waarvoor wij zoovele jaren gezwoegd hebben, door een bespottelijk, kinderachtig en volkomen onnut berouw gedreven, aan de deur des heils stil staan, en als of er niets gedaan ware, op uwe voetstappen terugkeeren. Gij zijt als een schipper, die eene rijke lading van verre kusten, spijt storm en zeeroovers aangebracht hebbende, dezelve in de haven overboord zoude werpen.’ -

‘Gave de Hemel, dat ik alles als niet gedaan beschouwen mocht,’ zeide LUDWIG, met een' diepen zucht: ‘dan zoude het bloed van den jongen Graaf VAN FALCKESTEIN niet op mijn hoofd wegen.’

‘Laat dat bloed voor rekening van hen, die het vergoten hebben,’ bromde EUGENIO.

‘Dan zoude de huichelachtige rol, welke ik twintig jaren gespeeld heb, mijn' boezem niet drukken,’ vervolgde LUDWIG, meer en meer ontsteld.

‘Voor al die leugens zijn u aflaten bezorgd,’ merkte de Jesuit aan.

‘Dan zoude ik,’ zeide LUDWIG, zonder acht te geven op de woorden van den Pater, ‘mij niet te verwijten hebben, van op eene lage wijze het vertrouwen van den goeden, edelen Graaf misbruikt, zijne hand valschelijk nagemaakt, zijne eer vuig beklad en hemzelven met eigen handen aan de wraak eens driftigen broeders te hebben overgeleverd.’ -

‘Gij hebt alleen mijne voorschriften gevolgd en volgens de getuigenis van kundige godgeleerden, is de dienaar nimmer verantwoordelijk voor de daden, welke hij op last zijns meesters bedrijft.’ -

LUDWIG stond stil en wierp eenen smadelijken blik op den Jesuit. ‘Ziedaar, wat mij het meeste hindert, dat ik op mijne jaren nog heb kunnen toestemmen, de houten pop te blijven, die geene andere bewegingen deed, dan die of gij of MAGDALENA mij toelieten: dat ik de slaaf moest wezen van eenen paap en eene geestdrijvende vrouw.’ -

‘Die slavernij houdt voortaan op,’ zeide EUGENIO: ‘eens ons doel bereikt hebbende, wordt gij uw eigen meester en een ouderdom van weelde en onafhankelijkheid zal u de gehoorzaamheid van jaren vergoeden.’ -

‘En wie betaalt mij mijne verlorene zielsrust?’ vroeg LUDWIG.

‘Ik heb u reeds gezegd,’ hernam EUGENIO, ‘dat uwe zonden u vergeven zijn. Wat kan u dan nog kwellen?’ -

‘Al genoeg,’ zeide de geheimschrijver, ‘al

genoeg heb ik de afschuwelijke drogredenen, welke uwe Societeit kenmerken, aangewend, om in mijn benepen hart de kalmte te doen terugkeeren: gisteren nog hadden uwe grondbeginselen indruk op mijnen geest; doch thands, nu het misdrijf gepleegd is, zie ik met ijzing op mijn gedrag terug.' -

'Er is niets dwazer,' zeide EUGENIO, met de uiterste koelheid, 'dan zich gepleegde daden te verwijten. Wat onherstelbaar is, kan niet herdaan worden: en even als men de geheugenis van hetgeen men uit verkeerde beginselen bedreef, uit zijnen geest moet wisschen, dient men ook het berouw deswegens, als ondienstig en overtollig, uit zijn hart te verbannen: deze leer heb ik geheel mijn leven door in praktijk gebracht en er mij steeds wel bij bevonden. Geloof mij, LUDWIG! ik behartig, door zoo te spreken, alleen uwe rust en welzijn: in beide stel ik belang, meer dan gij denken of vermoeden kunt. Van uwe kindschheid af zijt gij het voorwerp mijner trouwhartigste zorg en genegenheid geweest: en het grootste bewijs hiervan ligt daarin, dat ik u, in wien ik het afdruksel van mijzelven waande te beschouwen, tot het heerlijk werk heb verkozen, hetwelk gij tot nog toe met zooveel beleid en trouw vervuld, ja 't welk gij ten einde gebracht hebt. Na gedanen arbeid is de rust dubbel zoet, en, ofschoon ik, wiens leven aan het herstel van ons geloof en de eer mijns Konings is toegewijd geweest, die rust nimmer gesmaakt, ja nimmer verlangd heb, wil ik u die laten genieten. De keuze waar, en in welken rang gij die wilt smaken, laat ik aan u

over, en ik twijfel niet of mijn invloed zal u den rang of de bediening doen verkrijgen, welke gij verlangen zult.' -

EUGENIO hoopte, door deze vooruitzichten aan den geldzuchtigen jongeling voor te stellen, de vlagen van een lastig, en in zijne oogen hoogst ontijdig berouw te verdrijven; doch LUDWIG was te sterk ontroerd en buiten zich zelven, om thands gehoor te geven aan de koude drogredenen van den man, wiens hatelijke raadgevingen hem zoo ver op den weg van het misdrijf gebracht hadden. Ziende, dat de geheimschrijver zich niet langer door schoone beloften paaien liet, en dat deszelfs ontwaakt geweten door geen hoop op belooning meer tot rust zoude kunnen gebracht worden, wendde hij het over eenen anderen boeg, en trachtte met klem van redeneering te betogen, dat LUDWIG in allen gevalle te ver gegaan was om weder terug te keeren: dat het zaad van tweedracht door hem in eenen vruchtbaren akker geworpen, hoog was opgeschoten, diepe wortels gevat had, en niet meer kon uitgeroeid worden: dat het bestand met de week gëeindigd zijnde, het vuur der muiterij alom stond uittebersten, in één woord, dat het uur gekomen was, waarop men de vrucht van zoovele moeite en opofferingen smaken zoude. 'En zoudt gij,' vervolgde hij, 'dwaas genoeg zijn, om, in één oogenblik, ter voldoening van eenige belagchelijke zwarigheden, den arbeid van jaren, niet voor anderen, maar voor uzelven omtestooten? Hebt gij nooit de fabel gelezen van den hond, die zijns meesters spijskorf dragende,

door andere honden werd overvallen, die hem de spijs trachtten te ontweldigen. Toen hij zag, dat hij tegen de menigte toch niet was opgewassen, maakte hij wijsselijk van den nood eene deugd, nam het beste deel en liet het overschot van den buit aan de hongerige aanvallers. Ziedaar een navolgenswaardig voorbeeld. Al treedt *gij* terug, gij kunt *ons* niet meer beletten, ons doel te bereiken. Het stadhouderlijk gezag is aan het wankelen. Verraad, omkooping en wantrouwen beheerschen de raadsvergaderingen. Gelderland en het Sticht zijn den dag na het hervatten der vijandelijkheden in de handen der Spanjaarden: de zoonen van den Advocaat slijpen den dolk, die MAURITS hart doorboren zal - en waar blijft gij dan met uw ontijdig berouw? Breng, zoo als men zich in dit land uitdrukt, uwe koetjens op 't drooge, eer de overstrooming hier have en huis komt wegspoelen, en blijf niet als een onberaden zot naakt en berooid op de deerlijke overblijfselen staan, omdat gij geen moeds genoeg bezit om u datgene vooruit te verzekeren, waarop gij bij deeling wettige aanspraak hadt.' -

De welbespraaktheid des Paters was dezen keer geheel vruchteloos verspild, ja zelfs deed zij eene tegenovergestelde uitwerking aan die welke EUGENIO er van verwachtte. LUDWIG, die van nature eene vreesachtige en lafhartige geäartheid bezat, en die thands minder door een oprecht berouw gedreven werd, dan wel door de angst voor de straffen der hel, welke hij, in weerwil van 's Paters geruststellende woorden, voor zijne voeten geöpend zag,

LUDWIG voelde zich gedurig meer benaauwd door de voorstellingen, die hem EUGENIO deed, en welke hem hoe langer hoe meer het onvergoedbare van het door hem verrichte kwaad lieten zien. Zijn gemoedsangst had hem naar EUGENIO gejaagd; zijn gemoedsangst deed hem weder verlangen in de opene lucht terug te keeren, en, zonder een woord te spreken, zoude hij de kamer verlaten hebben, toen EUGENIO hem, op den welbekenden strengen toon, aan welken hij altoos was gewend geweest gehoorzaam te zijn, gelastte te blijven.

LUDWIG trad dan ook een' stap terug; doch zijne hand verliet de kruk der deur niet.

'Wat gaat gij doen?' vroeg EUGENIO.

LUDWIG zweeg.

'Beken het veilig: gij gaat den Stadhouder opzoeken en alles aan hem verklappen.' -

LUDWIG sloeg de oogen neder, doch antwoordde niet.

'Hoe edel! hoe aandoenlijk!' zeide EUGENIO, met een' bitteren grimlagch: 'gij zult mij, die u van kindsbeen af heb voortgeleid en liefgehad, gij zult uwe moeder, uwe moeder, die alleen voor u zich zoovele opofferingen getroostte, die alleen voor u leeft, gij zult vrienden, die op uwe trouw steunen, aan de beulen eens dwingelands prijs geven. - Voorwaar, eene schitterende heldendaad, en welke uwe politieke loopbaan op eene prachtige wijze besluiten zal.' -

LUDWIG wierp zich in eenen stoel en verborg zijn gezicht in zijne handen.

'En denkt gij,' vervolgde EUGENIO, 'dat deze

trage bekentenis u baten zal? - Dat gij u daardoor voor straf zult vrijwaren? - Neen! neen! wij zullen op het schavot komen, doch gij zult er ons vergezellen. Welk een aandoenlijk familie-tafereel zal dat geven, als gij tusschen uwe moeder en mij op het rad zult uitgestrekt zijn! ha! ha! ha! ik zie reeds, hoe de beul zijn vuurtje stookt en u met gloeiende tangen het vleesch uit het lijf haalt om u voor uw waarheidspreken te beloonen.' -

De akeligheid dezer voorstelling joeg LUDWIG eene kille huivering aan, die al zijne leden beven deed.

'Doch ik zie al,' zeide EUGENIO, zijne stem verzachtende, 'dat gij wijzer zijn zult en tot betere gedachten zijt teruggekeerd. Kom! wees een man, LUDWIG! en geef u aan geene dwaze wanhoop over. Hoor! ik heb u lief,' vervolgde hij, LUDWIG tot zich trekkende, 'anders ware het vermoeden alleen, dat gij mij verraden wildet, genoegzaam om mij zonder verdere omwegen van u te ontslaan. Was uw leven niet aan het eind van deze pistool? En had het niet in mijne macht gestaan, u, eer gij een' stap verder deedt, buiten de mogelijkheid te stellen van uw oogmerk te volvoeren? Wees bedaard! tracht wat te slapen. Na eene goede nachtrust zult gij geheel anders denken.' -

'Misschien,' zeide LUDWIG, oprijzende: 'ik zal 't beproeven; doch hier in dit benaauwde kot kan ik niet langer blijven: 't is of ik stikken zal.' - Dit zeggende, ontknoopte hij zijn buis.

'Ik zal u laten gaan, LUDWIG! op eene voorwaarde. Beloof mij, dat gij geen onberaden stap zult doen, dat gij nu naar uw nachtverblijf keeren

en ter rust zult gaan. Morgen ochtend kunt gij doen wat gij wilt; doch beloof mij, thands te gaan slapen.' -

'Ik beloof het u,' hernam de Secretaris, terwijl hij angstig het vertrek op en neder liep: 'nog meer, ik beloof u, dat, wat er ook geschiede, ik u niet betichten zal.' -

'Gij zult noch mij, noch uzelven betichten, daar ben ik overtuigd van; doch, drink wat: uwe zenuwen zijn aangedaan: eene teug wijns zal u goed doen.' - Dit zeggende, ging de Pater naar het kabinetje, dat hem tot slaapvertrek diende, en kwam spoedig met eene kan wijns en twee glazen terug.

Hoe hangen dikwijls de grootste gebeurtenissen van kleine omstandigheden af! Had EUGENIO zich met de belofte van LUDWIG te vrede gesteld en daarop vertrouwd, wellicht waren de vereenigde Nederlanden door binnenlandschen twist verscheurd, door verraad verkocht op nieuw een deel van *Spanje* geworden. Doch de wantrouwende ziel des booswichts deed hem vreezen, dat LUDWIG wellicht zijn woord niet houden zoude, en om zeker te zijn, dat deze hem die nacht althands niet verraden zouden, had hij een' slaapdrank onder dien wijn vermengd. Die slaapdrank redde de Nederlanden.

'Hier,' zeide hij, terwijl hij inschonk: 'drink LUDWIG! *damus vinum his qui amaro sunt animo ut doloris sui non recordentur amplius,*[1] gelijk de *vulgata* zegt.' -

(1) Wij geven wijn aan hen wier ziel met bitterheid vervuld is, opdat zij hunner droefheid niet meer indachtig zijn zouden.

Doch de geheimschrijver was niet minder wantrouwend dan zijn leermeester in de kunst van veinzerij. Eer hij dronk, hield hij het glas voor het oog en ontdekte dat de wijn bijzonder troebel en schijnbaar met een vreemd vocht vermengd was.

‘Die wijn is vergiftigd!’ riep hij, den Jesuit met een' vreesselijken blik aanziende.

‘Zoo! de wijn is bedorven,’ zeide EUGENIO, en goot haastig het glas ledig.

‘Dat zal ik gaan onderzoeken,’ hernam LUDWIG, en, de kan van de tafel nemende, wilde hij vertrekken.

‘Sta!’ riep EUGENIO, hem met eene ijzersterke vuist aangrijpende: ‘niet van uwe plaats. Hoor mij eerst!’ -

Doch eer hij nog een woord tot verklaring van zijn gedrag had kunnen bijvoegen, sloeg LUDWIG, dien de vreesselijke blik zoowel als de beweging van den Pater voor een' moorddadigen aanslag op zijn leven deden vreezen, hem met de wijnkan zoo geweldig in 't gezicht, dat het bloed hem uit neus en mond sprong.

Bedwelmd van pijn tastte de Jesuit naar zijne pistolen; doch LUDWIG voorkwam hem, en, zijn mes uithalende, stootte hij het EUGENIO tot het heft toe in de zijde. De gewonde stortte ruglings achterover: hij poogde te spreken; doch alleen door een' afschuwelijken lagch kon hij zijne zielsgevoelens uitdrukken.

Ter dood toe ontsteld, ijlde LUDWIG, zoodra hij hem vallen zag, de deur uit, en nam schier,

zonder te weten waarheen, den weg naar het oude Hof.

‘Wiedaar!’ vroeg een onderofficier, die juist met eenige soldaten het paleis uitkwam, toen LUDWIG hetzelve binnen wilde gaan.

‘Ik ben Secretaris van Z.D.,’ gaf deze ten antwoord.

‘Dan zijt gij juist de man, dien wij zoeken; Z. Hoogh. verlangt u zoo dadelijk te spreken.’ -

‘Ha! welkom!’ riep de jongeling: ‘ik ook, ik moet Zijne Hoogheid spreken! - Alles is in orde. Ik volg u, mijne Heeren!’ -

Drieëndertigste hoofdstuk.

Wat zien we? Duinrijcks merck, een knijn in duin, een knijn.
Dit komt op waerheit uit: hier lieght geen valsche schijn,
't Verhael hangt hecht aen een: hier mangelt niet een schakel.
V o n d e l. *Leeuwendalers.*

LUDWIG trad, gelijk wij gezegd hebben, met een' wankelenden stap de zaal bij de Gravin VAN NASSAU binnen en bleef met nedergeslagene oogen staan, totdat de Prins hem last gaf, alsnu te openbaren wat hij nog te zeggen had. Toen eerst boog hij zich, zag langzaam en deemoedig de Vorsten, de Gravin en den Baron aan, huiverde op het gezicht van MAGDALENA, welke bleek als een steen achter hare jonge meesteres stond, en begon toen op de volgende wijze:

‘Ofschoon ik beken, dat ik op de schandelijkste wijze het vertrouwen mijns doorluchtigen meesters misbruikt heb...’ -

‘Sla dat maar over,’ zeide MAURITS, haastig: ‘ter zake!’ -

‘Verschoon mij, Uwe Hoogheid!’ vervolgde de Secretaris: ‘ik wilde alleen zeggen, dat, hoe slecht ik ook heb kunnen handelen, ik echter thands een geheim aan 't licht wil brengen, het-

welk mij wellicht, zoo het mij niet voor straf vrijwaart, de dankbaarheid van sommige personen uit dit luisterrijk gezelschap zal mogen verwerven.'

'Ga zonder omwegen voort,' zeide de Prins op een' strengen toon.

'Ik moet dan beginnen,' hernam LUDWIG met een' zucht, 'aan den Heer VAN SONHEUVEL te verhalen hetgeen ik bereids aan den Heer Fiscaal verklaard heb, dat zijn pleegzoon JOAN alle zijne liefde en achting nog volkomen waardig is, en dat deze in geenen aanslag, noch tegen zijnen pleegvader, noch tegen den lande gedeeld heeft.' -

'Dat kan ik bevestigen,' zeide Vader AMBROSIUS op een' plechtigen toon.

'Wie valt den deposant in de rede?' vroeg de Prins, verstoord rondziende. 'Wie is die grijskop?' vroeg hij zacht aan VAN KINSCHOT, toen zijn oog het eerwaardig gelaat van den Vikaris ontdekte. Het antwoord van den Fiscaal deed hem bevreemd opzien; doch hij gaf terstond weder een' wenk aan LUDWIG om te vervolgen.

'Ik moet deze getuigenis nopens den Jonker VAN CRAEIHORST afleggen,' vervolgde LUDWIG, die langzamerhand meer bedaardheid en gemak herkreeg, terwijl hij op zijne woorden dacht: 'omdat het van belang is, dat er geen vlek ruste op den stam, waar hij toebehoort.' -

'Mijn geslacht was altijd onbesproken,' viel de Baron in met drift.

'Ik spreek niet van uw geslacht, Heer Baron; ik spreek van uwen pleegzoon JOAN,' zeide LUDWIG, met nadruk.

‘Wat gaan ons de VELASCOOS aan?’ vroeg VAN REEDE.

‘JOAN is geen VELASCO; er is nimmer eenig Spaansch bloed met het zijne vermengd geweest.’

‘Kent gij zijne ouders dan?’ vroeg MAURITS.

‘Dat de Heer VAN SONHEUVEL zich slechts herinnere hoe hij aan hem gekomen is, en wat hij bij hem gevonden heeft.’ -

‘Mijn God!’ riep de Gravin VAN NASSAU uit, terwijl zij doodsbleek opstond en naar den jongeling toesnelde: ‘die kleederen, die jachthond...’

‘Zijn bewijzen genoeg, Mevrouw!’ vervolgde LUDWIG: ‘JOAN VAN CRAEIHORST is uw zoon, Graaf ULRICH VON DAUN.’ -

‘Mijn zoon!’ gilde de Gravin, terwijl zij hare handen wrong en schier onmachtig in de armen van de naastbijstaande dames viel: ‘mijn ULRICH! o God! is het mogelijk!’ -

‘JOAN de zoon van mijnen trouwen FALCKESTEIN,’ riep de Baron:

‘Ach!’ zeide de oude BECKMAN, door de menigte heendringende: ‘hij liegt, die schelm van een LUDWIG! heb ik niet het kind van den Heer Graaf voor mijne augen zien in 't wasser wirfen?’ -

‘Wat? wie twijfelt daar aan de waarheid van zijn verhaal?’ vroeg de Gravin, angstig en snel opziende: ‘spreek LUDWIG! antwoord op hetgeen de oude man zegt.’ -

‘Antwoord dien ouden man,’ zeide MAURITS: en wee u, zoo gij niet bewijst wat gij verklaard hebt, en zoo uwe vertelling slechts een armhartig

verdichtsel is, waarmede gij de voorspraak der Gravin zoekt te verwerven.' -

''t Is waar,' antwoordde LUDWIG: 'de oude man heeft het kind in het water zien werpen; doch wat hij niet kon zien, omdat de hoek van den toren het hem belette, is dat de hond des Graven, die in het nabijgelegen vertrek bij mijne moeder en bij mij gezeten was, uit een zijraam in de gracht sprong en den knaap het leven redde. De hond zwom het slot om, terwijl de oude BECKMAN zich met het schuitje begaf naar de plaats waar het kind gevallen was. Het was mijne moeder, aan wie het getrouwe dier zijnen jongen meester bracht, en die hem voor de moorddolk behoeden bleef. Zij verliet terstond het slot met ons beide en stelde zich onder de bescherming van VELASCO.' -

'O Voorzienigheid! hoe wonderbaar zijn uwe wegen,' zeide Vader AMBROSIUS, de handen ten hemel heffende.

'Er blijft nog iets duisters in uw verhaal,' zeide de Prins tegen LUDWIG: 'leeft er nog iemand, die de waarheid van hetzelve bevestigen kan? Leeft uwe moeder nog?' -

'Zij leeft nog,' zeide MAGDALENA, met statigheid vooruit tredende.

'Hoe!' riep de Baron: 'gij de moeder van dien knaap!' -

'De tijd en het verdriet hebben mij veranderd,' hernam zij: 'doch Mevrouw de Gravin zal zich wellicht nog herinneren, dat zij mij te *bruck* gezien heeft.' -

‘Is het mogelijk?’ hernam de Gravin: ‘ja, ik herinner mij thands duidelijk... reeds waren uwe trekken mij bekend voorgekomen. Doch in 's Hemels naam, zeg mij, heeft LUDWIG de waarheid gezegd?’ -

‘In allen deele,’ antwoordde MAGDALENA, haren zoon verachtelijk aanziende.

‘O God!’ riep de Gravin: ‘mijn zoon, mijn ULRICH leeft nog! doch waar is hij? wie brengt hem tot mij?’ -

‘Hij is ontsnapt,’ zeide de Fiscaal; ‘doch ik vlei mij, dat wij hem vinden zullen.’ -

‘Dat hoop ik ook,’ dacht VAN BLEISWYK: ‘doch waar hij zit, weet slechts één mensch ... en die alleen kan de ontknooping van dit spel maken.’ En meteen sloop hij de zaal en het huis uit.

‘Doch er leeft nog een getuige, die licht in deze zaak kan aanbrengen,’ zeide de Baron: ‘die schelmsche Jesuit, die in mijn slot heeft opgesloten gezeten... ja, zoo wij dien hadden, hij zou ons kunnen vertellen...’ -

‘Hij ligt reeds in boeien; doch hij is buiten staat een woord te getuigen,’ merkte VAN KINSCHOT aan.

‘Hoe!’ zeide MAGDALENA tegen LUDWIG: ‘gij hebt den Pater verraden!’ -

‘Ik heb meer gedaan,’ antwoordde deze op een' somberen toon: ‘ik heb hem naar de hel gezonden, waarin hij te huis behoort.’ -

‘Wee u! gij hebt uwen vader vermoord!’ riep MAGDALENA, terwijl zij zich wanhopend met de vuisten voor 't voorhoofd sloeg en de zaal met wilde blikken op en neder liep.

LUDWIG bleef versteend staan: eene trilling beving hem en half onmachtig zonk hij op eenen stoel neder.

‘Kind der schande! kind der verdoemenis!’ vervolgde de radeloze vrouw, terwijl zij elk terugstootte, die haar naderen wilde: ‘in zonde ontfangen, om in zonde te leven en in zonde te sterven! Ziedaar de straf, die het misdrijf wacht! o wee mij! wee u! wee ons allen!’ -

‘Breng die ongelukkige weg,’ zeide MAURITS: ‘dit tooneel is te ijsselijk om door vrouwenoogen gezien te worden.’ -

Verscheidenen onder de aanwezigen traden naar MAGDALENA toe met oogmerk om haar weg te leiden; doch op eens bleef zij staan, wees alle hulp af, hief het hoofd met waardigheid op en zag de omstanders met fierheid aan.

‘Dat zich ieder wachte, de hand aan de Bruid des Heeren te slaan. Zooverre is het nog niet gekomen, dat Zuster KLARA, de Abdis der Carmeliten te *Tiel,* de hulp van onheilige ketters noodig heeft. Freule VAN SONHEUVEL! de rol, die ik bij u gespeeld heb, is afgeloopen. Uw verloofde wordt ter dood gebracht: gij kunt uwen minnaar huwen.’ -

‘Het is haar in het hoofd geslagen,’ zeide de Prins: ‘nogmaals, brengt haar weg.’ -

‘Verschoon mij,’ zeide Vader AMBROSIUS: ‘zoo iemand, zal ik invloed op haar hebben. Zuster KLARA!’ vervolgde hij, zijne stem verheffende: ‘Zuster KLARA! kent gij mij?’ -

Een bevestigende hoofdknik was haar antwoord.

‘Gij zegt wel, Zuster KLARA! uw rol is hier uitgespeeld. Ik ken de gelofte, die gij gedaan hebt; ik wist ook, waarom gij bij mijnen neef geplaatst waart: ik ontsla u van derzelver verdere vervulling: verlaat dit land en ga in een klooster uwe overtredingen beweenen.’ -

‘Ik gehoorzaam,’ zeide MAGDALENA, en, zonder er een woord bij te voegen, zonder zelfs een' blik te werpen op haren elendigen zoon, verliet zij het vertrek.

‘Ik had geen Roomschen prelaat *hier* verwacht,’ zeide MAURITS, zich met bevreemding en ontevredenheid tot Vader AMBROSIUS wendende.

Een heilige plicht riep mij herwaarts,’ zeide deze: ‘de ontwerpen van MOM waren mij bekend en ik moest voorkomen, dat mijne nicht zich met dien booswicht in 't huwelijk begaf. Met eene andere boodschap had ik mij voor Mevrouw de Gravin belast. Don DIEGO DE VELASCO had eene beminde binnen *Brussel,* aan welke hij vrij regelmatig zijne lotgevallen schreef. Deze vrouw bezocht ik in de afgeloopene week, ten einde haar van geestelijken raad te dienen. Nieuwsgierig om te weten, of JOAN werkelijk de zoon van Don DIEGO wezen kon, ondervroeg ik haar omtrent dit onderwerp. Zij ontkende stellig, dat haar voormalige minnaar immer getrouwd geweest ware, en haalde de brieven voor den dag, welke zij van hem ontvangen had. In den laatsten dier brieven wordt de redding van het kind des Graven VAN FALCKESTEIN opgegeven, juist gelijk het zooeven vermeld werd, en geeft VELASCO meteen zijn oogmerk

te kennen, om het weder aan deszelfs moeder te zenden. De Brusselsche dame dacht, dat VELASCO dit plan volvoerd had, waarin het blijkt, dat hij door den dood belet is geworden. Van dezen brief ontfing ik een afschrift, hetwelk ik hierbij met genoegen aan Mevrouw de Gravin overhandig, en dat, mijns inziens, allen twijfel doet ophouden.' -

'Uw oogmerk was edel,' zeide MAURITS: 'doch gij hebt wat veel op onze edelmoedigheid gerekend, Heer Vikaris, dat gij zonder vergunning u hier vertoont.' -

'De naam van Vikaris voegt mij niet langer, Uwe Hoogheid. Toen ik ontdekte, dat diezelfde EUGENIO, wiens bloeddorst zooveel rampen baarde, ook mij naar 't leven stond, daar hij mij verdacht hield van zijne oogmerken tegen te werken, reisde ik naar *Brussel* om hem aan te klagen. Ik merkte ras, dat men hem meer dan mij scheen noodig te hebben, en hem dus ongaarne aan mij zoude opofferen. Dit deed mij besluiten, mijn ontslag te nemen. Mijn voornemen is thands naar America te reizen en in de nieuwe waereld de zaden van het echt geloof te gaan voortplanten.' -

'En de rampzalige Indianen tegen de verdrukking der Spanjaarden te beschermen,' zeide FREDERIK HENDRIK.

Op dit oogenblik trad BOUKE, die het vertrek kort te voren verlaten had, weder binnen. De tegenwoordigheid der hooge personaadjen kon hem niet beletten op te springen, zijne muts in de

hoogte te werpen en uit te roepen: ‘het eind goed al goed! daar is hij! daar is hij!’ -

‘Wie? wie is er?’ riepen alle aanwezigen als uit één mond.

‘ULRICH VON DAUN, Graaf VAN FALCKESTEIN!’ zeide VAN BLEISWYK, binnentredende. Onze held volgde hem; hij zag vreemd op, toen hij zich in zulk een luisterrijk gezelschap bevond; doch nog vreemder, toen hem de Gravin om den hals viel, en onder den uitroep van: ‘mijn zoon! mijn zoon!’ de tederste moederkussen gaf.

‘Ik heb hem niets gezeid,’ zeide VAN BLEISWYK, half dansende van vreugd: ‘ja, Heer Fiscaal! kijk zoo zuinig als UEd. wil; ik heb hem deze nacht mede naar mijn huis genomen en hem verstopt. Nu heb ik hem verteld, dat hij vrij was, doch verder niets! ja ik kan ook zwijgen!’ -

Dit zeggende, huppelde hij om en drukte den Fiscaal, de gasten, ja den Predikant RAESFELT in zijne armen.

Intusschen ontfing JOAN (want zoo zullen wij hem uit gewoonte blijven noemen) de gelukwenschingen der aanwezigen en de omhelzingen van den Baron, van BOUKE, van den ouden BECKMAN en van al zijne betrekkingen, zonder dat hij zelf nog iets begreep van het verward verhaal dat hem de omstanders allen te gelijk deden: eindelijk nam de Prins zelf hem bij de hand.

‘Wij hebben ons voordezen meer ontmoet,’ zeide deze, hem met welgevallen aanziende.

‘Kapitein HOLTVAST!’ zeide JOAN verrast.

‘Dat was ik te *Tiel,*’ hervatte MAURITS: ‘hier noemt men mij MAURITS VAN NASSAU.’ -

‘Uwe Hoogheid! - O ik verzoek verschooning voor hetgeen ik onwillig...’ -

‘Geene verschooning is noodig, waar geen wil tot belediging bestaan heeft,’ hernam de Prins: ‘ik heb u toen mijne diensten aangeboden, en ik wil heden mijn woord gestand doen, door u het geheim uwer geboorte te ontwikkelen.’ - Dit gezegd hebbende, gaf hij hem in korte woorden zijn geluk te verstaan. Bedwelmd en schier sprakeloos zeeg nu de jongeling weder aan 't hart zijner tedere moeder.

En ULRICA! Vergat ik haar? - Neen! maar ik zag op tegen de onmogelijkheid om den toestand te beschrijven, waarin zooveel verrassende voorvallen haar gebracht hadden. Zij was ontslagen van een huwelijk, waar zij tegen ijsde; de beminde van haar hart was harer waardig: hij was niet meer een arme, onbekende vondeling; maar integendeel door rang en geboorte ver boven haar verheven. Dankbaarheid, verbazing, verrukking, ontzetting, hadden haar aandoenlijk zenuwgestel zoodanig geschokt, dat het haar onmogelijk was, één woord uittebrengen. Lang was zij als op de plaats genageld blijven staan, eer zij kracht genoeg vond om haren voedsterbroeder te naderen, hem de hand toe te reiken en met eene flaauwe stem tot hem te zeggen: ‘*ik* behoef u niet te zeggen, of ik in uw geluk deel neem.’ -

‘O ULRICA!’ zeide de jongeling en drukte een vlammende kus op hare lippen; doch terstond te-

rugtredende: ‘verschoon mij,’ zeide hij: ‘ik vergat u geluk te wenschen: het is heden immers uw verlovingsdag?’ -

‘Wat verlovingsdag!’ riep de Baron: ‘zij zal met u haren verlovingsdag vieren, of maagd sterven, niet waar, RIEKJE?’ -

‘Vader!’ zeide ULRICA, blozend terugtredende: ‘Mevrouw de Gravin!..’ -

‘'t Is waar ook,’ hernam de Baron, verlegen: ‘JOAN is nu geen JOAN meer, maar een te hoog personaadje voor eene arme landfreule als gij.’ -

‘Beminnen zij elkander?’ vroeg de Gravin, terwijl een glans van vergenoegen zich over haar gelaat verspreidde. ‘O! hoe gelukkig zal ik zijn, indien ULRICA mijne dochter wezen wil.’ -

Noch ULRICA, noch haar minnaar gaven eenig antwoord; doch zij omhelsden, beide de Gravin.

‘*Gratulor!*’ zeide RAESFELT, toetredende: ‘ik wensch u van harte geluk, mijn zoon. Gij ziet het: God heeft alles ten beste gekeerd, en het is als de Psalmist zegt in *Psalm* 128:

> U doen zal wel beklijven
> Spoedig met overvloet.

Ach! dat ik ook mijnen zoon, mijnen HENRICUM alsoo wederom vond!’ - En, zich eensklaps bedenkende, haalde hij zijn smeekschrift voor den dag en bood het den Prins aan.

‘HENDRIK RAESFELT!’ zeide de Prins, terwijl hij het vluchtig inzag: ‘VAN KINSCHOT! is dat die jongeling niet, die deze nacht...’ -

‘Dezelfde!’ antwoordde de Fiscaal.

‘Uw zoon is een verhardde Arminiaan,’ zeide MAURITS lagchende tegen RAESFELT.

‘Een nagel aan mijne doodkist,’ antwoordde deze: ‘doch ik ben vader.’ -

‘....doch hij is vrij, en kan zich nederzetten, waar hij wil,’ hernam de Prins.

‘En is het nu uit?’ vroeg op een' verdrietigen toon eene der lieve kleinen, toen zij mij hier het handschrift zag toevouwen en oprollen.

‘En wat moest er nog komen, volgens uwe gedachte?’ vroeg ik op mijne beurt.

‘Wel zeer veel,’ hernam zij, mij met groote oogen aanziende, en op hare vingers tellende: ‘vooreerst had ik gehoopt, dat wij de beschrijving der bruiloft zouden gehad hebben.’ -

‘Gij begrijpt, zusje lief, dat er in *den Haag* geene bruiloft gevierd werd. Het zoude kwalijk gepast hebben, feesten te houden, terwijl de gemanqueerde bruidegom, de Ambtman, te recht gesteld en ter dood gebracht werd, gelijk men zulks in de gedrukte sententie lezen kan. - Maar, eer nog de takken van groen loof beroofd waren,’ vervolgde ik op een' declameerenden toon, ‘was de hooge feestlantaren op den slottoren te *Bruck* geheeschen en brandde de pekton op het plein: kannen met Rijnwijn werden ten beste gegeven aan de vrolijke landjeugd, die, in 't zondagspak uitgedoscht, den burcht in- en uitliep en op het

pleingras in de rondte danste. Eene koets rolde de slotbrug over: een jeugdig edelman trad dezelve uit en bood de hand om af te stijgen aan twee dames, waarvan de eene den middelbaren tijd des levens reeds bereikt had en de andere van jeugd en schoonheid bloeide: op hetzelfde oogenblik duidden de vreugdeschoten, uit vijftig musketten gelost, de komst aan van den Grave VAN FALCKESTEIN op zijn erfelijk slot.' -

'En trouwden zij toen?' -

'Zij waren te *Sonheuvel* gehuwd geweest door den vroomen Predikant RAESFELT: en jaarlijks gingen zij in 't vervolg aldaar eenige maanden doorbrengen bij den waardigen Baron, die alsdan geene drinkpartijen meer noodig had om den tijd aangenaam door te brengen.' -

'En BOUKE?...' -

'Had het genoegen van aan de kinderen van ULRICH en ULRICA dezelfde kunsten te leeren, die hij eertijds aan JOAN had medegedeeld, terwijl de oude GEERT dan gestadig uitriep wat of Mevrouw Zaliger wel gezegd zoude hebben, indien zij dat alles beleefd had.' -

'Goed! en Vader AMBROSIUS?' -

'Deze volvoerde zijn plan en stierf, hoog bejaard, in Amerika, alwaar hij als een tweede LAS CASAS de zegeningen van al wie hem gekend had, met zich in 't graf voerde.' -

'En LUDWIG? en MAGDALENA?' -

'De ongelukkige vadermoorder stierf in een krankzinnigenhuis: zijne moeder begaf zich naar Frankrijk, trachtte er door de strengste boetedoe-

ning des Hemels gerechtigheid te verzoenen, en stierf in reuk van heiligheid.' -

'En trouwde HENDRIK RAESFELT met de dochter van den Cipier?' -

'Ja; doch slechts na den dood van Prins MAURITS, toen hij tot Predikant bij de Remonstrantsche Societeit in eene onzer voornaamste steden was aangesteld. Nu weet gij, geloof ik, alles.' -

'Volstrekt niet,' zeide een mijner broeders, met een' schalkschen grimlagch: 'gij hebt den Heer VAN BOTBERGEN uit een raam laten springen: ligt hij daar nog met gebroken armen en beenen? of is hij naar het gasthuis gebracht?' -

'Gij olijke gaauwdief, gij hebt waarachtig gelijk: - het venster was niet hoog en hij kwam op de beenen te land: hij vluchtte de stad uit, begaf zich naar *Tiel,* verborg zich bij KLAAS MEINERTZ, merkte dat deze den aanslag verraden had en hem nu overleveren wilde, stak den ouden booswicht overhoop, doch werd zelf gepakt, en even als zijne medestanders in *'s Hage* gerecht.' -

'Wij bedanken u wel voor de voorlezing, lieve broeder!' -

'Ik bedank u voor uwe aandacht, en zoo ooit mijne lezers even veel belangstelling in mijn verhaal en toegevenheid voor den verhaler betoonen, zal ik mijnen arbeid dubbel beloond achten.' -